

Ne auertas faciem tuam a me, ne des
meus esto, ne derelinquas me, ne
me. Deus salutaris meus.

Psalm. 40.
Ego dixi
Dñe mise-
rere mei, sa-
na animam
meā, quia
peccaui tibi.

Psalm. 39.
Adiutor
meus et pro-
tector me-
us es tu, De-
us meus ne
tardaueris.

Psalm. 24.
Delicta iu-
uentutis me-
& ignoran-
tias meas ne
memineris.

Thob. 9.
Thobias fi-
liū ab infan-
tia timere
Deum docu-
it, & absti-
nere ab om-
ni peccato.

Secundum misericordiā tuam memento mei, propter bonitatē tuam Dñe.
Propter nomen tuum propitiaberis peccato meo, multum est enim.
Respice in me, & miserere mei, quoniam unicus & pauper sum ego.
Vide humilitatem meam & laborem meū, & dimitte uniuersa delicta mea.

Liber Christ. Scheurl. I.V.D. qui natus est. 11. Nouemb. 1481.
Filiū uero Georg. 19. April. 1532. & Christ. 3. August. 1535.

Psalm. 70.
Vscq in se-
nectā & se-
nium ne de-
relinquas
me.

Psalm. 30.
In te spera-
ui Dñe di-
xi tu es De-
us meus, in
manibus
tuis tempo-
ra mea.

Psalm. 30.
Quoniam
fortitudo
mea & refu-
gium meū
es tu, in ma-
nus tuas cō-
mendo spi-
ritū meum

Psalm. 4.
Ego in mul-
titudine mi-
sericordiā
tuā introi-
ui in do-
mū tuam.

Lib. Len. 1535

ANDREAS CRICIUS POZNANIEŃ ET
SANCTI FLORIANI APVDGRACCO
VIAM PREPOSITVS. SECRETARI
VS REGIVS LECTORI.

Historiam regni, medium quod Vistula lambit
Germanum lincens, Sarmaticumq; solum.
Et quod utrumq; latus tenet ingens Marte Polonus
Vandalus aut Sclavus seu fuit ante Gethes.
Vtrumq; incerta est omnis sic gentis origo,
Auctor hic explicuit noster habunde tamen.
Verum non Crispus scripsit, non Luvius istud
Lector opus, medicus scripsit & Astrologus.
Quare age Graiorum valeat sententia, veri
Quod sermo est simplex, sic puto gratus erit.

INCLITISSIMO SIGIS
MVNDO PRINCIPE
REGNANTE APVD
GRACCOVIAM
CVM GRATIA
AC PRIVI
LEGIO.

Cim. 8516 - 8517

AD ILLVSTRISSIMVM INVICTISSIMVMQVE PRINCI-
PEM ET DOMINVM DOMINVM SIGISMVNDVM DEI
NVTV POLONIAE REGEM MAGNVN LITHVANIAE
DVCEM, RVSSIAE, PRVSSIAE, POMERANIAEQVE
DOMINVM ET HEREDEM &c. IODOCI LVDOVI
CI DECII WISSENBVRGEŃ SACRI LATERANEŃ
ET IMPERIALIS PALACII COMITIS IN QVATV
OR LIBROS HISTORIARVM REGNI POLO
NIAE EXCELLENTISSIMI DOMINI MA
THIAE DE MECHOVIA ARTIVM ET
MEDICINAE DOCTORIS ET CA,
NONICI GRACCOVIEŃ NVNCV
PATORIA EPISTOLA.

SVpra multas iam hominum aetates, Rex illustrissime, a veteri-
bus historiae laudes atq; comoda litteris mandata, ad posteros
transmissa, historiae memoria rerum gestarum solam fidelem ef-
se testem constat. Quod quoniam adeo clarum est, ut iam omnium mor-
taliu aetate, su, unicum ferme domi forisq; pace uel bello, historia hominum
vitae sit documentum, non apparet quare hoc loco ingens onus assumendum,
& singulae historiae dignae laudes percursendae forent. Quomodo uel ex paucissi-
mis summa omnium, facili etiam negotio existimari queat. Taceo enim quod
veterum maiorumq; gesta absque litterarum monumentis perpetua obliuio-
ne delitescendo interirent, animasq; simul cum corpore omnibus saeculis effi-
ceretur mortalis, sileo item quod ad plerasque uirtutes mortalium animi uer-
terum exemplo (quod sola historia accipitur) ingenti desiderio euehantur. At
satis in uniuersum uidetur enarratum, si mortalibus persuadetur, omnem ui-
uendi normam a rerum initio in hanc hominum aetatem ex longo temporu
intervallo susceptam esse, & ita illam humanis rebus semper fuisse necessari-
am, ut si unicum illius beneficium demeretur, omnium mox mortalium ordi-
nes, leges, atq; uiuendi usus interiret. Virtutes nullius exemplo traditae, nec
imitandae, deperderetur. Contra, uicia uti libido & ad mala cupidus animus
monerent, supremo humanae vitae malo inualescerent. Quid si historiam re-
rum gestarum solam memoriam & indicem ab omnibus mortalibus extir-
peret aliquis, num protinus hominum uita ab ipsis brutis etiam (quibus nihil
nisi praesens rerum natura commune est) uix secerni possit, & prius animi
immortalitas auferetur, si neque praeterita recogitet, neque futura consilio ac a
maioribus accepto exemplo praeueniat. Nam quis Aegyptiorum sapientiam,
Hebraeorum cultum & religionem, Graecorum doctrinam, Romani imper-
rii summam maiestatem, maximorum denique regnum gloriam & (ut uno co-
cludam uerbo) res omnium gentium perhenni dignas laude, nisi historia fide-
lis antiquitatis testis ad posteros summisit. Neque operae pretium erit Philosopho-
rum omnium sapientiam, ea dempta extinctam adnumerare, quomodo & hoc
facili apparet negotio neque coelorum uirtutes, neque astrorum cognitionem,
neque etiam ea quae ad ullum humanae vitae usum pertinent, nisi ex historia & lit-
terarum

pro. a. l. l.

terarum uetus dependere monumentis. Historia priscorum hominum usus uitamque docet, omnium rerum exempla praebet, & quicquid in secundis, aduersisque rebus agendum sit, ostendit. Nullius unquam imperii aut urbis res publica tot animorum concordiam, nisi sumptis ex historia exemplis permota, euocare potuisset, hinc mortalium sapientiam, quantalacumque existit, ortam constat, qua semper, post dei optimi maximi nutum, res omnium gentium consilio ac la bore diriguntur. Ceterum scio non deesse qui fortunae casibus omnia subiecta putent, nihilque fieri nec hominibus accidere, nisi quod fortuna mundi domina attulerit, perhibent. Totus ferme mundus in eam sententiam apud Ethnicos accessit. Respondet huic sententiae scitum Dionisii posterioris Tyranni ad Macedonem Philippum responsum. Philippus etenim quom ex Dionisio quaereret, qua esset ratione factum, quod ingens simul ac praeclarum a patre acceptum imperium, tot opibus ipse pollens, tantaque sapientia praeditus, contra hostes nequisset asseruare. Scitum conueniensque Dionisii accepit responsum. Cetera ferme omnia sibi patre, fortunam uero, qua haec sibi quae fierat custodieratque, non utique reliquisset. Scitum quidem Dionisii dictum hoc est, post tantam acceptam cladem. Verum an magis ipse fortuna, quam malo consilio tanto imperio exutus est non habeo dicere. Mihi quidem subiectum aliunde constat, deum sapientemque astris dominari. Praeterea non magis fortuna quam consilio & ultronea uoluntate res mortalium gubernari. Verumenim uero multis hominum aetatibus constat in omni re. quantumuis paruis incisiis, concordia res creuisse, contra quom principum & patrum populique animi in diuersum abiire, mox odiis, dissensionibus res cunctarum gentium maxime collapsae cortuerunt. Hoc malum in multas respublicas primum silenter irrepsit, paulopostque seminatum, in immensum creuit, & omnem decorem & regnorum speciem euerit. Neque hac hominum aetate ab eo tutum apparet, quom tunc in re. malarum rerum desint artifices, qui fraude, dolo, atque astu quicquid uel saluum uel integrum est, tranquillitatis impatientissimi perturbare summis conatibus studeant. His autem malis nullo unquam consilio occurrendum erit, quam eo quod ex ueterum rerum gestarum historiis traditum accipitur, simulque auctum ad posterum transmittitur. Iam non tam ex harum rerum breuissima assertione, quam ueterum modernorumque traditione satis superque historiae fructus ac laudes apparent, quae quom tantae semper fuerint, existimatae, quod totius uitae humanae ordinem legesque asseruarent, factum constat nullum imperium, nullum regnum, nullam denique rempublicam unquam fuisse, quibus non maiorum suorum res gestae domi, foris, pace, ac bello litteris mandata essent quibus monumentis uel uetustatis suae rationem redderent, uel rerum abs se gestarum, gloriam & famam ad posterum transmitterent. Eaque lege multarum gentium res bellicae in altum euectae, quae interceptis litteris obliuione sepulta periret. Ita igitur quicquid Asia, Africa, Europaque clarum memoriaque dignum habet, historiae & litterarum beneficio habet. Id paulo ante patris mortalibus commune, nimirum quom litterae adeo essent praeciosae, ut non nisi maximis sumptibus a principibus, uel supremo labore ab his qui obscurioris sortis essent adipiscerentur, item Barbarorum feritate & saeuicia multo maxima bonarum litterarum pars extincta perhibetur, litterae in hominum usu

rara esse

rara esse coepere, & multis aetatibus propemodum extinctae periclitabantur, non modo apud eos quos Barbaros uetustas appellauit, uerum etiam apud hos quibus litterarum dogmata ex ipsis fontibus sumpta fuere, indeque parum interfuit, quin & apud Italos latini sermonis cultus fuisset extinctus. Verum deus omnium rerum conditor, qui humanis rebus nunquam deest, & quae ad uniuersam opulentiam pertinet abunde praebet, paulo postque historiae litteraeque pene interire coepissent, miram, necessariamque mortalibus breui spacio characterum beneficio apud Mogunciam Germaniae repertam tradidit artem, hac mox litterae auctae, & omnium ferme gentium res renatae, in publicum prodire, restituta est iam priscae uetustatis memoria, & Philozophorum, diuinorumque sapientia, & quicquid apud paucissimos multis iam aetatibus delituit, multiplicatum. Factum est paulopost huius artis beneficio commune omnibus, iamque eo uentum est, ut nihil unquam apud ueteres gestum, quod non iam paulo ante quam haec scriberem in apertum exierit, hinc imperatorum, regum, populorum, nationum, rerum publicarum, urbium ciuitatumque res gestae memoriae commendatae sunt. Verum uniuscuiusque gentis & populi res tanto clariores, quanto magis forte eruditum nactus sunt scriptorem, ita igitur omnium gentium ferme chronismi passim circumscribuntur. Poloniae uero in Europa amplissimi regni res gestae in hanc aetatem in occulto fuere, haud ideo quod egregis carerent factis, sed quod sero litterarum cognitio rebus bellicis iuncta atque inuecta est. Traduntur quidem apud externarum rerum scriptores de Sarmatis & introclusis his finibus populis quaedam. Sed multo maxima pars rerum gestarum aut illis incognita prorsus, aut ingrata ut ad posterum mitteretur, fuere. Itaque Sarmatarum atque Polonorum res, eorumque scriptorum penuria in occulto delituerunt, quousque excellens ille uir praestantis ingenii dominus Mathias Mechouien, artium & medicinae Doctor, Canonicus Graccouien &c. patriae uices suscepit, maiorum res gestas, ex mutilis quidem fragmentis, a rerum initio ad tua Rex inclytissime tempora quattuor libris exposuit, opus sane necessarium atque utile, quo mox uidere licebit, qua arte, quaque uirtute tantum regnum ab initio creuit. Contra uiciis inualescentibus, qua iterum molestia affectum saepius inclinatum fuerit. Postremo quam crebro (ut in ceteris humanarum uitae rebus fieri assolet) fortunae moribus actum, nunc secundis rebus euectum, nunc aduersa sorte depressum corruerit, in hoc opere quidem uidebitur a plerisque dissentire, quod aliter originem gentis ponat, quam a multis probatum uidetur, praeterea alia non omnibus accepta inducat, sed ea ex parte uenia debetur, quod sua sponte neminem leserit, quod a maioribus tradita fideliter adscripsit, & quod sua quoque tempora diligenter exequitur. Ceterum nihil in hoc opere tam affectate quam ueritatem narrationis sequutus est, uerborum sum, sermonis cultum, & eloquentiae florem non admodum requisuit, tum quod sine quaestu patriae scriberet, cum etiam quod res per se uel clarae, uel uerae, his suffragiis minus egeret. Ea lege apud Germanos nuper Nauclerus tanto maiorem laudem adsequutus perhibetur, quanto maiori studio ipsam ueritatem nudis quidem uerbis (ueris tamen sententiis quantum ex humana habetur imbecillitate) descripsit, tanto plus etiam Marcus Anthonius Sabellicus in opere suo laudis ademit, quanto saepius a ueritate in aliorum gratiam deuiasse copro-

* batur.

bat̃ur. Sed quom̃ p̃lerumq; in opinionib; tēp̃s absumitur, datur scripto-
ribus de rebus antiquis scribentibus uenia, & ut ubiq; culpa ferme uacātes,
impune corū quos sequuntur opiniones referant, admittitur. Mihi certo cō-
stat dominum Mechouieñ non paruum suscepisse laborem, & tanto maio-
rem, quo minus quos tute sequeretur copia daretur, perfecit tamen opus si-
ne affectato timore, maiorum res gestas domi, foris, pace, ac bello tradidit,
idq; sedulo studio effecit, ut si non omnibus assumptus labor probaretur, ar-
gumentum saltem posteris pro patria laborandum praeberet, & supra mul-
tas hominum aetates res gestas non omnino in occulto permetteret. Quūq;
opus hoc multo labore absoluiſſet, mihi, quem ex affectu huic regno addi-
ctum iam antea cognouit, librum tradidit, eum ego prius censoribus oblatū
lubens suscepi, tuāq; Maiestatis auctoritate meo aere in hanc formam ex-
cudere iussi. Quicquid uero laboris aut impensae absumptum est, cum ipso
opere, tuā Maiestati per me offertur, erit forte & hoc inter laudes tuas non
ultimo loco cōnumerandum, ut qui inclinātā iam remp. ex integro restitu-
eris, te quoq; regnante, Sarmatarum Polonorumq; uetustates, maiorum tuo-
rum gesta egregiaq; facinora in lucem prodeant, utq; respublica per te resti-
tuta opibus, a litteris atq; rebus gestis te imperante quoq; clara fiat. Nemi-
ni etem̃ plus merito, quā tibi Rex inuictiss: hoc opus uel ex labore uel sum-
ptu dedicatur, uel ideo quod uti Sarmatarū Polonorūq; rex & princeps es,
omniūq; ex te salus dependeat, cunctas item uirtutes supra principes huius
aetatis assequutus sis, ita omnium illorum laudes siue a consilio, siue a rebus
gestis, sub tuo patrocinio conscriptae exeant. Mos est scriptoribus, ut res et̃
am infimas summis uiris, summis orationibus dedicerent, moxq; illos magna
laudum copia in altum euehāt, ita saepe ad flagiciosissimos tyrannos erudi-
tissimi adulescentes scripsere, tantoq; ornatu ac uirtutum cumulo extulere, ut
uix restat quibus uirtutibus, quibusue studiis ac uerbis optimus quisq; ultra
pessimum quemq; euehatur. Tua quidem Maiestas facere semper q̃ dici uo-
luit, & re ipsa scriptorū omniū calamos superare, ego a cunabulis nihil mi-
nus q̃ adulari didici. Quare fit, ut breuius mihi negotium absoluendum est,
cum quod uanitatibus his aures nunq̃ praestare soles, tum etiam quod peri-
culosa plurimum in republica sit adulatio. Nam si Q. Curcio creditur. Adu-
latio perpetuum regum malum est, quorū opes sapius assentatio, q̃ hostis
euerterit. Cinicū item Diogenē uere sciteq; dicere solitum perhibent, pra-
stare ad coruos redigi, q̃ adulatoribus exponi, quoniam illi morticina modo
conſectentur, hui etiam uiuos laniatu pestifero excarnificare non desināt.
Senecam item monuisse accepimus, adulatoribus latus non esse praebēdum
qui artifices sint ad captandos superiores, habere enim hoc in se blandicias
naturale, ut quom̃ reiciantur etiam placeant, saepeq; exclusas nouissime reci-
pi, idemq; alibi asseuerat. Pro sua quemq; portione adulatio infatuat. Ego si
adulatorum mala adferre cogerer, uix epistolae modum seruarem, sed haec
missa faciens, receptui canam. Tibi inuictissimo regi, clarissimo principi, iu-
stissimo (quod tibi cum paucis commune est) domino, domini Mechouieñ la-
borem, meamq; factam operam & impensam offero, dedico, atq; nomino,
quicquid boni reipublicae ex eo opere accedet, id tuā Maiestati merito de-
betur.

betur. Cuius uerē maiores sunt uirtutes, quā quod exigua hac cartula a me
describiqueant. Accedit quod in hac parte cōsulte calamū retraxi, quod tpa
tua Rex inuictissime tercio libro editionis propriae fuisse adscribitur sum,
eo quantis naturae donibus refertus es, legenti mox apparebit, interea
hoc absolutū opus sub tuā Maiestatis patrocinio excusum emit-
to. Tu Rex inuictissime hanc sedulam meam operam cle-
menti animo suscipere dignare, & me sub tua Maie-
statis tutela contra omnium morsus absconde,
protege, auctisq; regni finibus feliciter
diuq; impera, & herede multo re-
lictō perpetuū accipe. VALE.

Excellentissimi domini Mathiae de Mechow artium & medicinae Doctoris
Canonici Graccouienſis ad Andreā Cricium epistola.

 A tale solum dulcedine cunctos allicit, & immemores non sinit
esse sui. Proinde nemo sane mentis lacerat & deturpat patriam
suam. Nec uelut immunda auis upupa, defecet nidum suū, pro-
bris, calumniis, & ueritati inconsonis scriptis, sed pugnat pro ea
& quod honestatis ac iusticiae est, de ipsa exteris enodat & dilucidat, quod
manifestū tibi est mi Andrea Crici in quaestione super ortu & primeua origi-
ne Polonorum, quibus nouus aduentus & post Iustinianū imperatorem ca-
lumniose, potius q̃ uere per quosdam inexpertos aſtruitur, qui errore suo nō
contenti, praedicant Lechitas & Vandalos, alios genere & lingua populos
fuisse, antiquitate quoq; & tēpore Polonos praecessisse, quod quom̃ absurdū
sit & intollerabile, ex icotibus & signis psuaderi poterit plurimis. Imprimis
itaq; Lechitas & Czechitas in terras incultas a nullis colonis unq̃ habitatas
quae nunc Polonia & Bohemia nūcupantur, intrasse, apparet ex ueteribus
noſtris scriptoribus & nouis, qui uno ore cōstanter affirmāt, Lech & Czech
principes de castro & uilla Psari, in Slauonia sita, exisse, in prima propaga-
tione hominū, aēte ortum imperiorum occidentalium, & intrauisse in terras
Morauiae, Bohemiae, Slesiae, Poloniae, Cassubiae, & Pomeranas. Et sicut in
topiceis & probabilibus autenticū autentico contrauenire cōtingit. Ita cuiq;
experto de terra auira, plus credendum est, maxime quū plurimi immo om-
nes hoc astruāt, q̃ exteris, & his qui talem patriā nunq̃ uiderunt, nisi ex audi-
tu incerto, fabulose & non probate aliquid protulerunt. Iterū Iosephus He-
breorum ueteranus historiographus refert, ex Iaphet filio Noe processisse
Ionios, quos Graecos uocat, a quibus & Ionium mare, quod & Aegeum dici-
tur, & post Graecos asserit Eolicos uersus occidentē sequi. Hi autē sunt Sla-
ui, gens p̃petua, in Macedonia, Dalmacia, Albania, Histria, Croacia, & ca-
teris Slauorū terris. In urbibus siquē Macedoniae, Philippopoli, Scopia, So-
phia, Ragusio, in uicis & uillis usq; uersus Tessaliam, lingua Slauorū semp
uiguit & uiget. Gloriaturq; Philippopoleñ, Philippū regē fundatorē eorū,
& Alexandrum Macedonē ipsius filium, origine Slauos fuisse, quī propter
imperiu in Graecos, Graecum expedite sonabant. Monstrātq; in hodiernam
diē, structuras, columnas, effigies praefati sui fundatoris, quas posuit Philip-
pus, qui uoluerit cū eisdem contendere cōtendat. Ad propositū, si ante Iose-

* 4 phi scriptoris

phi scriptoris tēpora & Vespasiani imperatoris, Eolici. i. Slauī fuerunt, cūr nouiter post Iustinianū imperatorem (parce & modeste loquēdo) Procopius medicus & insectatores eius Blondus & recens Antonius Sabellicus, in Dalmaciā, Macedoniam, & Histriam &c. aduenisse Slauos astruant, & posterius ab eis Lech & Czech principes in terras eis connatas descendisse scribāt, quom uerum uero consonet, & falsum uero dissonet. Itē non dicat aduersarius Bohemos & Polonos ex Lech & Czech procedentes uenisse a Tanai & Roxolania. i. Russia, quēadmodū prāfati scriptores sonāt, quoniā omne deriuatum sui deriuantis naturā sectatur, causatum etē est similitudo suae causae. Sed prādictae gentes Bohemorū & Polonorum, plurimū in sermōe & moribus a Ruthenis dissonāt, quom sint regione & situ proximi, utiq; loqueretur Polonus & Bohemus Ruthenicū ac Dalmaticum cum ex eis processissent, uelut proxime intelligit & loquitur Slauonicū, quod iuxta Psari in Slauonia locum ipsis originarium incolae dicunt, q̄q̄ ab eis aliquot millenariis annorum exceſſerunt. Etiam non ingerat aduersarius ex Procopio, q̄ Sarmate & Rutheni, saepenumero Bulgariā, Dalmaciā, Histriā & Pannoniam inuaserint, & olim naues per montes in Histriā traxerint. Quom hoc spoliātū euntes fecerint, & pauci in Histria, & Dalmacia inter alios Slauos federint, patriam suam Russiam ut semper repedantes. Lingua quoq; & sermo Dalmatarū, Seruiorum & iuxta eos commorantium, non est familiaris, nec idē cum Ruthenis, nisi Wladicis & Baytkonibus. i. episcopis & praeſbiteris. Quia Rutheni, Bessarabes, Bulgari, & Moskouitae, omnia officia eorū in ecclesia lingua Seruia legūt, quā uulgus nō intelligit, quimo nec sacerdotes eorum ad unguem intelligunt quae legūt. Amplius q̄ fuerūt Slauī ante Iustinianū imperatorem & Procopiū scriptorem, & non in diebus eorum aduenerunt, ueracissime in sancto Hieronymo & Martino cōprobat, qui genere & lingua Slauī fuerūt. Sic namq; beatus Hieronymus de seipso in fine libri de uiris illustribus scribit. Hieronymus praeſbiter patre Eusebio natus, oppido Stridonis, quod a Gothis euersum est, Dalmaciae quondā Pannoniaeq; confiniū fuit, usq; in praeſentem diē. i. annū Theodosii principis quartumdecimū, haec Hieronymus. Postea autē Stridonis oppidum in eodem loco reedificatum, in nostra tempora pmanet, ad confinia Aquilegiae euntibus propinquū. Fuit beatus Hieronymus tēporibus Honorii & Archadii imperatorum usq; ad 14 ānum Theodosii iunioris, ut ipsemet refert, sed hi principes longe ante Iustinianum & Procopiū fuerunt. Hieronymū autē Slauum fore constat, ex litteratura in Slauonico Bukwiczā nuncupata, quā ipse addidit, & officia ecclesiastica sub illa litteratura Slauis ordinauit. A Damaso papa indultum in lingua Slauorū missandi expediendo, quod aliter astruere in Histria, Dalmacia, & Croacia sacrilegum est. Beatus uero Martinus Turonensiū Archiepiscopus idēidem ex Pannonia ortus, de oppido Sabariae, de Slauis, Slauus ex legenda ipsius manifestissime declaratur, nec aliter sentire phas est in Pannonia. Constat autē ex legēda hunc sanctum Martinum, sub Iuliano apostata imperatore Romanorū militasse, qui longe ante Iustinianum imperatorem, & medicum Procopium regnauit. Itaq; Slauī praeſuerunt Iustiniano imperatori, cuius oppositū aduersarius recalcitrans inepte dicit.

dicit. Præterea Vandalī & Poloni idē fuerē & sunt, quos em Vendas appellānt, in suis prouinciis circa Misznam, Slesia, & Lubek degentes, a Vandalis originem & nominationē traxerunt, unde & Almani uicini eorum, Vandelicos quasi Vandelicos a in i commutata uocant. Si ergo Vanda regina ante Christū fuit, quō & Vandalī non fuerunt ante Christū. Et si locuti sunt sermo nem Polonorum, quod ex Vandis & Sarbis accipitur, quō non idem fuerūt & sunt Vādali & Poloni. Et adhuc Graccus pater Vanda reginae, secundū omnes nostros historicos fuit ante Christū tricētis annis. Locauitq; castrum in monte Vanuel, & ciuitatē sub eo construxit, & de suo nomine Graccouia appellauit. Filii autē eius sarcophagum in altum tumefactū in monte Lassotino extruxerūt. Sic & Vanda sponte in Visla submersa, tumulum in altum posuerunt, & Mogilam alio quoq; nomine Nogawkā nuncupauerunt, sicut illum in monte Lassotino Rakawka appellarūt. Itē Lech primus princeps & parens, primam sedem Gneznā construxit, & hoc nomine Gnezna quasi Gnyasdo quod nidum sonat, uocauit. Haec autē nomina eadē in nostram aetatem permanēt, & sunt nomina Polonica, eūdem populum Vandalos & Polonos fuisse & esse attestātia. Quod si Vādali deserta Vandalia omnes trāsmigrarunt, omnesq; eradicati perierunt, prout aduersarius tenet, quomodo prāfata nomina non sunt abolita, Graccouia, Gnezna, Mogyla, Rakawka, Nogawka & cetera talia monumēta antiquitatis. His accedit quod ecclesia de sancto Adalberto cantat. Benedic regem cunctorū, conuersa gens Vandalorum &c. inuēns Polonos, quos sanctus Adalbertus baptisauit & docuit, Vandalos olim appellatos fuisse. Nec aliter licet dicere. Legi & in chronici Hispanorū Vandalos fuisse Polonos, qui de Vandalia quae nūc Polonia dicitur, exeūtes, Gallias, Hispanias, & Africam perturbarūt, haec ibi. Quū ergo multis testimoniis huiusmodi sentēcia uallata sit, Polonos & Vandalos affirmans eodē fore, & ex antiquissimis qui ante Christum propaginem duxerūt. Erubescat insulsus oppugnator, temerarie & nō uere, suas cartas non probatas ostentans. Tu autē mi Andrea Crici antiquitatum diligēs perſcrutator, tales aggredere & confuta, atq; secundum prophetam euellas & dissipēs. Vera autē prout consueuisti, tua solertia edificēs & plantes. Vale & ad tutandum patriam assurge.

IDEM AD LECTOREM.

Sicut unius hominis, nisi apicibus scripturarū & priuilegiorū facta roborentur, non possunt perhennari. Sic nec alicuius regni prouincia aut gētis tanq̄ uniuersalis patriae ac policiā, gesta & facta ac ppagines, ultimiq; decursus atq; fines, nō possunt sciri, nec imperpetuum rememorari, nisi origo gentis, propago, ac multiplicatio eius, gesta q; ipsius in pace & bello, uariis quoq; omnibus euentibus, litteris scripturis, & chronicorum annotationibus posteriorū memoriae demandentur. Itaq; opere praeſciū est, ad habendum & ad posteros demittendum gesta praedecessorum regni Poloniae, uere aut uerisimiliter colligere, cōportare & unum uolumen chronicorū cōstituere & redigere. Et quia pauci usq; in hāc diem aliquicpiā de gestis Polonicae nationis in cōmune dederūt ad legendū, saepenumero dolui, & talem negligentia accusaui. Verum grande onus scriptori

Castrum Marienburg a Kazimiro adeptum. 316
Castrum Zarhauicza captum 139
Castrum Puterburg erectum. 140
Castrum Copanicza erectum 143
Castrum Crisburgk edificatum. eodem
Castrum Santhok Drdzen demolita 153
Castrum Sulencz edificatum 154.
Castrum Karzowin erectum. 165
Castrum Czechanow exustum 169
Castrum Marienburg erectum 179
Castrum Mingede Lithuanie expugnatum. 190.
Castrum Kymel interceptum 195
Castrum Crockonow erectum 197
Castrum Dobrzyneſe captum. 208
Castrum Nackel & Wissegrad exusta 209
Castrum Raczanſz contractum. eodem
Castrum Gnyewkouiense exustum eodem.
Castrum Kofczan captum 213
Castrum Garthin depredatum 214
Castrum Fridburgk Beyer erecta eodem.
Castrum Ingedin & Pifin expugnata 218.
Castrum Mielycz obseſſum 234.
Castrum Lublin impugnatum. 235
Castrum Lobzow erectum 240.
Castrum Kowno expugnatum 243. 244
Castrum Angerborgk expugnatum. 245
Castrum Gottſwerder erectum 247
Castrum Bartenburg & Denrin erecta 260
Castrum Drohiczin interceptum 267
Castrum Irokij obseſſum 268
Castrum Neuwerder, Ritterwerder, Mettemburgk 273
Castrum Marienburg vallatum 281.
Castrum Golubiez inuafum 298
Castrum Smiderow obseſſum. 302
Castrum Barwald demolitum 324.
Castrum Smolensko obseſſum. 360
Centum sexaginta Hungari coſi 252
Cirillus Slauoru apostolus cu Methudio. 16
Clades fratrum cruciferorum 172
Clades Boleslai in Prussia 93
Clades Pomeranorum. 36. 55. 72. 73. 75.
Clades Slauorum a Karolo magno 20
Clades Ruthenorum. 28. 29. 44. 58. 81. 100.
Clades Pruthenorum. 29. 43. 55. 75. 212. 219
Clades Polonorum. 36. 119. 132
Clades Polowczonum. 51. 61. 83. 115. 120.
Clades Hungarorum 63. 119
Clades David Russie ducis eodem
Clades Iaczwingorum, & qui sint. 84. 145
Clades Lithuanorum. 176. 189. 198. 156
Clades Polonoru a Valachis. 228. 229
Clades Thartarorum 306. 339
Clauus domini 27. 298
Clausum monialium in Posnania 180
Cleri Wratislaniensis expulſio. 181
Collegij aruſtarum Graco: conflagratio. 347
Colomanus rex Gallacie. 118. pulſio eius. 119
Colomannus rex Hungarie 63
Colberk Pomeranie ciuitas expugnata. 65
Cometes. 120. 198. 217. 289. 290.
308. 322. 325. 336. 346
Concordia fratrum Henrici & Conradi 149
Concors bellum in Moskum. 357
Conflagratio Graccouie. 77. 214. 319. 340. 347.

Conradus Slauis & Hungaris bellu intulit. 20
Conradus Romanorum rex terram ſan
tam petit 90
Conradus Mazouie dux belligerat 124
Coſiliu in necem Swatopolconis. 64. Sbi
Constantinus imperator 19 (gnei. 74
Constantia principum Polonorum 141.
Constantinopolis a Venetis & Francis capta
113 a Mahumeto uero 329
Consumatio monasterij Mogila 239
Controuerſa Pralatorum ſpiritualium &
ſecularium 368
Conuentus concordie in Cuyauia 201
Conuentus Lublincenſis 363
Conuentus in Brzeſcze ſup Pomerania. 204
Conuentus in Radomſzke 254.
Conuentus in Luczko 287
Couentus Polonie & Bohemie regum 319
Conuentus regu & principu in Leutſcha. 348.
Coronatio Ladislai regis Hungarie 329
Coronatio Ioannis Alberti 347
Coronatio filij Elizabeth hungar: infatuli. 302
Coro: Kazimiri ducis Lith: in regem polo: 311
Coronatio Alberti re: hung: in Bohemia. 301
Coronatio Wladislai filij Jagellonis. 300
Coronatio Sigismundi imperatoris. 300
Coro: Lodouici filij Karoli Hungar: regis 236
Coronatio a Wladis: Loktek prorogata. 192
Coronatio eiufdem cum Hedwig coſorte. 206
Coronatio Kazimiri ſecundi 223
Corone regni Polonie ablatę 37
Coronatio Alexandri in regem Polonie 360.
Coronatio Maximiliani Romanor: regis. 346
Crebra incendia Polonie 337
Cristini Ploceſe palatini miſer interitus 126
Cristophorus Szaffraniecz. 345
Chronica Vincencij Episcopi Graccouienſis 118
Chronica Ioannis Dlugofz 343
Cruce ſignati Iudeos inuadunt 352
Cruce ſignati contra Boleslaum ſeuum 151
Cruciferorum victoria. 198. 234. 238. 239.
242. 243. 247. (pediunt 206
Cruciferi coronatione Wladislai Loktek inu
Crudelitas Thartarorum in Hungaria 134
Crupa Slauonie fluiui 1
Cuprum in Polonia. 4
Czarnkow oppidi expugnatio. 66
Czech Bohemorum princeps. 1
Czech bohemia & Morauiam impetrat. 2

D

Dalemburgk erigitur 12.
Dalmacia & Croacia Hungaris adiecta 59
Damarathi capitanei & nobilium ſeditio 266
Dambrowka filia ducis Bohemie 21. 22.
Daniel Russie rex coronatus 142
David Thurca Coſtatinopolim petit. 328
David ducis Russie bellum 62
Decapitatio conſulum Graccouienſium. 318
Decreta Kazimiri iuſti 100
Decretum Wladislai contra Valachos 287
Defectio primatum Lancicie & Cuyauie. 154
Defectio Romani ducis & expeditio in Ruthen
Defectio prouinciaru a Polonis. 36 (nos. 109
Defectio Vincencij palatini a rege 210
Defectio Ruthenorum, Pruthenorum &

Pomeranorum a Polonis 54. 80
Defectio Pruthenorum a fide Chriſti 92
Defectio polonoru a Boleslao caluo 136
Defectio lanuſſij palatini & Cristini Caſtella
ni Sandomirienſis 176
Defectus principu polonie p monarcha. 107.
Deliberatio de reſuſumendo Wladis: Lok. 191
Denarij ſancti Petri inſtitutio 39.
Depdario polonie per Lithuanos 214.
Deſtruſio monaſterij Oliua 143
Detrimetum Vilneſe 358.
Diligitum Iſtule 355
Diſſenſio Henrici cum barba & Conradi
Mazouie. 123
Diſſenſio Polonorum & Hungarorum. 104
Diſſenſio diuidende Pomeranie 155
Diſſenſio polonoru regie electionis. 200
Diſſenſio pro episcopatu Graccouienſi. 317
Diuiſio regni in Boleslai filios 82
Diuiſio terrarum maioris polonie. 142
Diuiſio territorij Valachie 301
Doctores & magiſtri Graccouie accerſiti 276
Dolus Sbignei. 68
Dolus Petri Wloſczouicz 80
Dolus Conradi Mazouie ducis 137
Dolus Vincencij tranſfuge 212
Dolus Mathie regis in Kazimirum 321
Donata que ſint fratribus Cruciferis 125
Drahoniſta Vencelſai & Boleslaj geminoru
Drzewianie populi 3. mater 21
Drewlianorum clades 17
Duces Crzimeouienſi regione Camienecen va
Duces Polowczonu occiſi 61 (ſtant 123
Duces Russie Borzyſch, Zallaus occiſi 52
Ducum Sleiſie homagia 335
Duo gladij regi Polonie miſſi 279
Duo Cometes inſignes 322
Duplex Pomeranorum clades & defectio. 55
Duplex Vitowdi expeditio in Thartaros. 274
Dux Bohemie excoecatus 28
Dux Oppolienſi heroum mediator. 255
Dux Austrie competitor Jagellonis 269
Dux Witowdus reuocatus. 272

E

Ecclesia. ſ. Aegidij Graccouie erecta 54
Ecclesia. ſ. Ioanne p Petre de Skrzin 86
Ecclesia ad ſanctum Andream. 86
Ecclesia in Zwierzyniecz eodem
Ecclesia ad Saluatorem eodem
Ecclesia ad ſanctum Laurentium eodem
Ecclesia in Kelczo oppido extructa 95
Ecclesia ſancti Floriani in Cleparz 102
Ecclesia. ſ. trinitatis parrochiaru mater. 121
Ecclesia ſanctę Marie in circulo. eodem
Ecclesia. ſ. Marci Graccouie fundata 163
Ecclesia. ſ. Marie Magdalene Posnaniae 167
Ecclesia. ſ. Crucis Wratiſlauię fundata 238.
Ecclesia. ſ. corporis Chriſti Kazimirie fundata 238.
Ecclesia ſanctę Katharine ibidem. 239
Ecclesia in Leopoli ſit metropolis 242
Ecclesia in Vnyeuiow fundata 245
Ecclesia Bregen ſit collegiata. 247
Ecclesia. ſ. crucis in Cleparz fundata 295
Ecclesia Collegiata in Tarnow fundata 293

Ecclesia Collegiata in Warzouia 294
Ecclesiarum clenodia direpta 316
Eclipses notabiles ſolis. 94. 106. 215. 297. 346
Egidius Cardinalis a ſummo Pontifice
legatus 23.
Egriſtudo Kazimiri ſecundi 231
Electio duodecim Palatinorum. 6
Electio conſulum Graccouienſium Palatino
data poteſtas. 205
Electio regis Bohemie 301
Electio Alexandri in regem Polonie. 359
Electores imperij bohemia ingreſſi 298
Elizabeth filia Wladislai Loktek 218
Elizabeth regina Hungarie 251
Elizabeth uirgo conubio poſtulara. 363
Elwigus Goldbach Pruſſie magiſter 198
Emporium ſeu pannicidum erectum 232
Episcopatus Wladislauienſi emeſſio 22
Episcopatus Wratiſlauienſis origo 23
Episcopatus Ploceſis 23
Episcopatus Posnaniensis eodem.
Episcopatus Culmenſis eodem
Episcopatus Camenenſis eodem
Episcopatus Lubucenſis eodem
Episcopatus Wratiſlauienſi prouiſio. 236
Episcopatus in Miedniky fundatio 264
Epitaphium Simonis de Lipnicza 345
Equalitas caſus Polonoru & Hiſpanoru 40
Erectio triu caſtroꝝ a Bolesl: Kalisſienſi 154
Erectio vniuerſitatis Graccouienſis 276
Erectio monaſterij in Stradomia. 314
Erectio eccle. ſ. Petri & Pauli apoſtoloru. 357
Eſtas calida 221
Euſemia vxor Wladislai ducis Oppolienſi. 160
Excoicatio Henrici Wratiſ. cu complicitib. 181.
Excommunicatio Wladislai 87
Excommunicatio Boleslaj. 48
Exitus Alexandri in Lithuaniam 359
Ex monacho rex factus 40
Expeditio Henrici cu barba contra Ottonem. 125
Expeditio in Ruſſiam 109
Expeditio in Pomeranos duplex 65. 67
Expeditio Henrici quarti in polonia 68
Expeditio Boleslaj in Prussia 92
Expeditio Kazimiri in Prussia 105
Expeditio pro canonizatione. b. Hedwigis. 166
Expeditio Lettkonis in Mazouiam 177
Expeditio Kazimiri ſecundi in Ruſſia 225.
Expeditio Wladislai in Thurcas 304. 305.
Expeditio in Valachiam 349
Expulſio Switrigal 289
Extructions ciuitatum, caſtrorum, temploru
hoſpitalium &c. per Kazimir ſecundum. 232

F

Fabule conſutatio ſup Alexandro magno. 10
Facinus peſſimum 86
Facinus Gręcoru & Thurcaru in Conradu. 90
Factiones electionis regis polonie 359
Falsa laus Mathie regis Hungarie 341
Fames valida 41. 122. 179. 205
215. 229.
Familia Gelytaru ab euentu rei orta 213
Fascinatio Thartarici vexillari. 133
Feralis alius teritrophium erectum 232.
22

Felicitas corporis xpi ab Urbano instituta 168
Ficta victoria Mathie regis hungarie 321.
Fidū responsum procerum polonorum 312
Fides Glogouienſiū in principem. 69
Fides ciuiū Graccouienſiū in Leſikonē nigrū 177
Filia Gedimini Lithuanorum principis 207
Filiū Struſz bello extinctū 371
Filiū ducis Henrici quinti Wratiſlawienſi 217
Filius Mieſkonis ſenis Boeſſlaus coſus 108
Filius Swatopolci Auſtriam ductus 140. 182
Foedus Henrici & Thomę epiſcopi Wratiſ
Foedus cum Valacho 350
Foedus cum Hungariis. 350
Foedus Mathie huius & Wladisł; bohemie regū. 342
Fraternę inſidię 265
Fraternę conſpiratio ductū Sweidnicenſi 185
Frater ſancti Venceſlai 22
Frater ſancti Polonie ſex 33
Frater. ſ. Marię expeditio in Pruthenos pri.
Frater miores Gracoe: inducti. 129 (ma. 125
Frater Theutonicoꝝ ex bohemia pulſi. 292
Frater concordia 273
Fraus Ruthenorum 144
Fraus promiſſionis ducis Kazimiri. 152
Frenſis Wladisłai filij Henrici Wratiſ. 217
Friderici Barbaruſſę poſtulatō 91. expeditio
eius in Poloniam eodem (ma. 91.
Friderici impatoris affinitas cū ducibus Polo
Fridericus Kazimiri filius Cardinalis pnunci.
Fridericus epus Graccouienſi 346 (atus 354
Fuga Ioannis de Huniad 307
Fuga hungarorum & Thurcarum 306
Fuga Wladisłai Loktek in hungariam 194
Fuga Leſkonis nigrū in hungariam 177
Fuga Boeſſlai interfectoſis. ſ. Stanisłai in hun
Fuga Swatopolconis. 60 (gariam. 50.
Fuga David ducis Ruſſię in Poloniam 63
Fuga Wladisłai in Almanniam. 88
Fuga Ioanis regis Bohemie a Polania 213.
Fulconis Gneznenſi archiepiſ. interdictū. 151.
Fulminis templum & ſimulachrum 25
Fulminis iſtus in eccleſia. ſ. Francisł 341
Fundatio pſalterij in arce 292
Fundatio Carthufianorum in Lignicz 298
Fundatio fratrum in Rupella 336
Fundatio vniuerſitatis in Kazimiri 242
Fundatio eccleſię Vilnenſi & epatus 271
Furor Cōradī in Prandorhā epiſ. Gracoe: 138

G

Gades Boeſſlai 29.
Gagates in polonia 5
Galli victi. 7
Gedanum obſeſſum 155. dolo captū. 202
Gedeon Graccouienſis Pontifex 99
Gedimini Lithuanie dux occiſus. 214
Gedimini proles & bonorum diuiſio. 264
Geminum malum in Boeſſlaum 68
Generoſus Kazimiri interitus 200.
Genſericus Affricam vaſtauit 19
Georgij Ruſſię ducis obitus 98
Georgius de Poſdziebrad huiſitarū pſes. 310
Giberth Gortorum rex 19
Gilimer Vandalorum rex. 20
Giliow caſtrum erectum 12
Glogouia obſeſſa 68
Glogouia obſidione ſoluta. 70

Gnezna prima ciuitas Polonie 2 & metro
polis prima 22
Gneznenſis Prapoſitus captus 262
Gneznenſis primas Nicolaus archiepiſ. 297
Gnieuomirus captus & occiſus 68
Gracianus imperator 19.
Graccouia a Thartariſ capta 132
Graccouia metropolis polonie 4.22
Graccouie origo 7
Graccouienſi a duce Oppolienſi ſpoliati 310
Gracci electi 7
Gracci proles 7
Graccus 400 annis ante Chriſti natiuitatem. 7
Gracci interitus a fratre 8
Grande bellum Leſkon nigrō indiſtū 176
Grande ſacilegium 211
Grandis conſlictus Prutheno: & Polo. 180.
Grando notabilis 368
Gręcia a Swantoflao ſpoliata. 24
Gręcia a Wlodimiro turbata 25
Graſſatores Polonie 327
Griffina in coniugio virgo 171.
Griffina ducatus ſuos alteri committit 187
Grzymiſława mater Boeſſ. pudici mori. 164
Gundericus Vandalorum pſes 19.
Guntamundus Vandalorum rex. 20

H

Habdangk familie facera origo. 69
Halicz occupatur. 103
Halicia capta 119
Heduigis Elizabeth regine filia 256
Heduigis beate mors 140. Canonifatio. 167
Helena vxor Boeſſlai Kalifienſis 156
Henricus ſecundus Windos vict 20
Henricus tertius Vindelicis preſſit eodem
Henricus imperator hungarie inuaſor. 67
Henricus dux Sandomirię Hieruſalem pe
Henricus Ketlicz victus. 105 (ut. 91.
Henricus pius beate Heduigis filius 130. 135
Henricus dux Wratiſ. a fratre Cōra: capt. 149
Henricus quartus alias pbus captus 172. 184
Henricus quintus Wratiſ. dux i balneo capt. 186
Henrici polonie & Glogouie ducis mors. 203.
Henricus de Pleczko magiſter Pruſſię. 214
Henricus Zeganenſis dux mortuus 215
Henricus de Treuſ Pruſſię magiſter 216
Henricus Duſemer Pruſſię magiſter 237
Henricus de Plawen magiſter Pruſſię. 335
Hermannus virtus 53.
Hieruſalem a Soldano capta. 94
Hildericus Vandalorum rex 20
Hipaniſ fluius 3
Hleb dux Reſzanenſis occiſus 107
Homagium Pruthenorum perpetuum 105
Homagium Semouiti Mazouie ducis 240
Homagium Valachorum. 296
Homagium ducum Mazouie 299
Homagium helie Valachie 301
Homagium Pruthenorum. 315
Homagia plura Kazimiro preſſita. 342
Honoricus Vandalorum pſes 19
Honorifica Kazimiri exceptio 39
Hoſpitale infirmorum in Kalifz 180
Hoſpitale ſanctiſpiritus prius in Prand
nik 122

Hoſpitale in Poſnania 95
Hoſpitalitas polonorum 180.
Hoſpites polonie celeberrimū nuptiarum 229.
Hoſpites coronationis Sophie regine 286
Hoſtes aſtucia victi 9
Hungari a Mſcllao victi 96.
Hungarorum vltio ex Wlodimirkone 96
Huſza aſſen imperator thartarorum 336

I

Iactura eccleſię Gneznenſi 196
Iaczko merquartus religionē ingreſſus 122
Mors eius 163
Iaczwingi populi 40
Iactura polonorum exigne 55
Iagello magnus dux Lithuaniae captus 165
Iaropolus Ruſſię dux. 25. 84. mors 89
Ingreſſus Iagelloniſ in poloniam 270
Ianczarus populus 305
Ianuſſus dux Gliuiceniſ captus 339
Iaſzko Kinicha Capitaneus Siradienſis 250
Iaroſlaus Ruſſię dux. 28. 41. Mors 77
Iaroſlai principatus diuiſio 42
Iaroſlaus in Ruſſiam reductus 76
Iaroſlai de Skotniky mors 159.
Idola polonie conſecta 22
Idola Lithuaniae delata 271
Idolatria Santiagitarum. 283
Igtis Graccouie. 214. 319. 77. 330. 340. 348
Igtis numeri Santiagitarum 283
Ignominia Canonico Graccouienſi illata 317
Ihor dux Ruſſię filius Rurkonis 17
Ihor captiuitas 96. 114
Ilkulz & Slawkow ſpoliata 316
Imbrifera tempora polonie 161
Immutatio institutionis denarij. ſ. Petri 218
Imperatori thartarorū legatus a papa 142
Imperatio iuriſpatronatus 367.
Inhabilitatio Girzik cum prole 333
Incendium Graccouie 214
Indignatio ex loco 86
Indulgentie Sandomirię datę 144.
Infortunium Boeſſlai Calui 148
Ingreſſus Iagelloniſ in poloniam 270
Innouatio monaſterij Czaniſtochouienſi 192
Inopinus thartarorum aduentus 356
Inſignis uatiſtio minoris polonie 266
Inſignis conſlictus Prutheno: & polonog. 212
Inſignia coronationis Graccouie relata 282
Inſtantia bellica Kalifienſis ducis 152
Inſcriptioes pro terris Lithuaniae & polo 312.
Intenſio brumę. peſtis. & carſtie 309
Interdictum per Opizonē. 149. Aliud 330
Interdictum polonie ſublatur 53
Interdictū ob captiuitatē ducis Oppolienſi. 196
Interitus Sbignei 74
Interitus Wladisłai 92
Interitus Henrici ducis Sandomirię 93
Interitus Iſaſlai 97
Interitus Kazimiri 105
Interitus Romani Ruſſię ducis 110
Inteſtinum bellum Mieſzkoniſ ſecundi 101
Intoxicatio Cōradī ducis Glogouienſis 197

Introductio fratru in monaſteriu Lubeus. 94
Inuentio theſauri in artiſtarum collegio 355
Inunctus Girzik & Ioana vxor in reg. Bo. 331
Ioanes Querin archiepiſ. Rigenſ captus. 198
Ioanes Muſcata epus Graccouienſi captus. 205
Ioannis Bohemie regis inſcriptio 209
Ioanes Grotkonis epus Gracoe: legatus 224
Ioannes cecus Bohemie rex 226
Ioannes Lodza epiſco: Poſnanię mortu. 237
Ioannes rex bohemię mortuus 238
Ioannes epiſco: Poſnanię mortuus. 257
Ioan: Thurzo coadiutor Wratiſ factus. 358
Ioannes Radlicza epiſcopus Graccouienſi. 262.
Ioanis Huſz coſuſſio cū ſuo diſcipu. 284. 297
Ioannes Iſkra capitaneus creatus 303. 328
Ioannes Capistranus Gracoe: venit 314. 330.
Ioanis Alberti de thartariſ victoria 324
Ioannes dux Oſwanczimienſi victus 329
Ioannes Laſcz eodem
Ioannes Albertus rex electus 347
Ioanes Laſzky Secretarius creatus 361
Ioan: Thurzo epiſco: Wratiſ. conſecratus 372
Iſaac ab Huſzacallen legatus 340
Iſaſlaus Ruſſię dux 62. captus 96
Iſaſlaus Davidowicz dux Kiouienſis. 98
Iſidorus archiepiſcopus Kiouienſis 309
Iſtula Viſla fluius polonie 3
Iubileus cū peſte 382
Iubileus Rome inſignis 339. 357.
Iudei Graccouia pulſi 349
Iudith Wladisłao nupta 53
Iulianus de Ceſariniſ Cardinalis 303
Iura & ſanctioes Kazimiri ſecundi 226
Iuridica actio 99
Iuriſpatronatus permutatio 365
Iuſta ſceleris vindicta 95
Iuſ germanicum Graccouie inſtitutum 228
Iuſpatronatus vniuerſitatis Graccouienſi. 356
Iuſticia Kazimiri iuſti 100
Iwan Czartorzyczky 309.
Iwo de Konſke cancella: epus Graccouie. 122a

K

Karolus Pruſſię magiſter 220.
Karolus rex Hungarie mortuus 236
Kazimiri exuſtio 368
Kazimirus Mieczlai filius. 36
Kazimirus Pariſius miſſus 37.
Kazimirus in Cluniaco monachus. 37
Kazimirus primus coronatus 40
Kazimirus e religione egreſſus 39
Kazimiri ducis Sandomienſi ſurrogatio 93
Kazimirus iuſtus 99
Kazimiri exercitus meticuloſitas. 152
Kazimirus ſecundus Wladisłai filius. 222
Kazimirus Stetinenſi iactu lapidis leſus 251
Kazimiri dux Lithuaniae in regē polo: electus. 311.
Kazimiri regis polo: ſtatura & geſta 326
Keyſtuth Lithuaniae dux 227.
Keyſtuth bis captus. 243. iterum 266
Keyſtuth caſtrum Wladimirię obſider. 248
Keyſtuth cum filio Pruſſiam vaſtar 259
Kyg Ruſſię dux 6
Kilia alias Lykoſiomos oppidū captum 333

Kymelcastrum captum 195
Kinga vxor Boleslai pudici 137
Kinga & Helena mundo abrenunciant 147
Kiowa Boleslao expugnatus 28.46
Kyowa Georgio duce Russie capta 96
Konigsberg ciuitas Cruciferoru erecta. 162
Korew Russie dux 6
Korigal dux frater Vladislai occisus 271
Kunegundis miraculis claret 189.
Kunegundis pietas 130.178

L

Lacus pipini 125
Ladislai regis Hungarie obitus 59
Ladisl rex Hungarie a Cumanis occisus 189
Ladislau infans Austriam ductus 302.
Lancea sancti Mauricii 27.
Largitas Alexandri 370
Laus Vitowdi 288
Laus Boleslai Chrabri 30
Laus Henrici cu barba. 127 mors ibidem
Lazarimiser interitus 62
Lech primus polonorum princeps 1.5
Legatio arege perfaru ad Kazimirum 338
Legatio a rege Cipri 299
Legatio impatoris graecoru & patriarche. 296
Legati Venetorum item Thurcarum 348
Legatus a latere poloniam venit 113.
Legati po canonisatione. f. Stanislai. 157.
Legati pro Kazimiro monacho 38
Legati Romae duplices a Kazimiro iusto 101
Legati a Benedicto pontifice poloniam 224.
Legatus pape ad Kazimirum polo: 322
Legatus summi pontificis Caspar Episcopus
Callienfis 351
Legio Domitiani a Russis victa 18
Lefko primus 9. 10.
Lefko secundus loco regnum adeptus 11.
Lefko tercius 11
Lefkonis tercii viginti filij naturales 11
Lefko quartus 16
Lefko Albus 107
Lefko niger 174
Liberalitas Boleslai 75
Liberalitas Kazimiri secundi. 29
Libertas polonorum ab imperatore 27
Libertas theutonum a Lefkone data 177
Limburg castrum erectum 12
Lithuani a Ruthenis coacti 123
Lithuani Poloniam vastant 190
Lithuanorum districtus duo capti 190
Lithuanorum excursio in Dobrzin 220
Lithuanorum ingressus in Mazouiam 235.
Lithuania vnde dicta 271
Lithuani fidem suscipiunt eodem
Locustarum copia Russie 61
Locus coronationis regum Polonie 206
Locustarum copia Polonie 233
Locustarum prodigium. 340
Loquela preter comunem cursum 86
Lotharius rex Romanoru in Bambergk 79
Lubek condita 12
Lubeus castri expugnatio 68.123.
Luczko castrum obsessum 96

Luderus de Brunswigk Prussie magister 211.
Ludolfus Konig Prussie magister 236
Ludomilla. f. Wenceslai nutrix & auia 21
Ludomill interitus eodem.
Lodouicus Hungarie in Polonie regem
designatus 224.248
Lukerdis coniux Przemislai ducis maioris po
Lutherus Prussie magister 222. (lonie 180)

M

Maczko Borkouicz fame extinctus 241
Magistri Prusi conditiones. Vladis oblat. 204
Magna sanguinis effusio 144
Magna fides militis in principem 118
Magnificencia Boleslai 26.
Mahumeti vulneratio & profligatio 330
Mahumeti confictus contra Huzacasten 337
Mansionaria Gneznenfis instituta 298
Mansionarij in Sweidnicz instituti. 366
Manifestatio Sbignei in bello. 68
Marchia a Lithuanis grassata 208
Marchionatus Brandenburgensi emersio 36
Marchio Morauie Boleslao occisus. 134
Maria regina Hungarie mortua 292
Maria Lodouici filia 257
Marianus Suffraganeus Gracco: mortuus. 366
Marcomanni 18
Marfalcus Prussie Lithuanie vastator 219.
Martyrii. f. Adalberti & corporis redemptio. 32
Martyrium diui Stanislai 49
Mastlaus tyrannus victus 40
Maxima clades theutonum & polo. a tharta
Maxima clades intestina. 108. (ris 133)
Mazouia a Mastlao dicta. 40. vastata. 122
Mazouie clades 153
Meydburgk conditum 12
Meinhardus & Praczko Bohem: gubernat: 310
Mendolphus rex Lithuanorum alias Men
dog. 153. 161. 165
Michael Kochmeister Prussie magister 296
Michalko dux Hallicienfis 120
Myckelburgk castrum conditum. 12
Miechow oppidum exustum. 371
Migratio Vence: regis polonie in Bohem: 194
Milites ordinis Cruciferorum victi. 219
Minze Graccouienfium in Elisabeth 256
Miraculosum certamen in nubibus 170
Miraculosa victorum liberatio 137
Miracula mortem. f. Stanisl. concomitancia. 49.
Miraculum. f. Stanislai in canonisatione. 158
Miraculum in Crucifero factum 178
Miraculum in ligno crucis 248
Miser interitus Lestkonis Albi 117.
Miser Bolesl: interfectoris. f. Stanisl: interitus. 50
Modigifilus Vandalorum rex 19
Modon insula 352
Monasterium in Trebnicz fundatum. 114
Monasterium in Caluo monte fundatum. 30
Monast. in Szczechow fundat: 30. dotat. 82.
Monasterium Brunuilcen fundatum 37
Monasterium Thiniense fundatur 41
Monasterium. f. Kiliani fundatum 37
Monasterium in Mogila. 44
Monasterium Lubeus extructum. 41.
Monasterium in Strzelno fundatur 77

Monasterium. f. Vincencij wratis. eodem
Monasterium Andrzejouien. 88
Monasterium Landa fundatur. 89
Monasterium in Miechow fundatur. 94
Monasterium in Szuleyow fundatur. 106
Monasterium in Oliua 106. destructio 143.
Monast. in Wanchoczko fundatum. 106
Monast. in Ploczko. Vitow. Buszko eodem.
Monasterium in Coprzywnicza. 106
Monasterium sancti Iacobi Sandomiri. 113
Monasterium in Cosczol ante kaliss. 120
Monasterium in zarnouanz erectum. 121
Monasterium Olobokdiocesis Gneznen. 121
Monast. in kaczytze Mogilam translatu. 122
Monast. in Henrichow fundatum. eodem
Mo. Oliua a barbaris prutenis vastatu. 122.
Monast. ordi: predicatoru in Gedano funt: 123
Monasteriu in Srodka fundatum. 128
Monasteriu in Sczyrzych erectum. 128
Monasterium in Gosczykow. 128
Monasterium in Ploczko. 129
Monasterium in Halicz. 129
Monasterium in Thorun. 135
Monasterium in Vratif. f. Iacobi. 135
Monasterium in Zauichost. 164
Monast. f. Clare Gneznen fund: 164
Monasterium in Tschow 188
Monasterium in Blonye 190
Monast. in Brega 233 In Rathibor eodem.
Monasterium in Caliss 235
Monast Czanschohouie fundat: 263.
Mor: Carthusianoru diocet: Vladislauien 261
Monasteriu in arena extra Gracco: 275 292
Monast. in noua Sandecz fundat: 278
Monast ante Teshin fundatum 341.
Monstri productio 355
Montana Thatri culta. 367
Morauia a polonis victa 28
Morauia vehementer afflicta 56.
Mores & statuta Alexandri regis 364.
Morimundus minor qui dicatur 89
Mors Dambrowe 23
Mors Olhe 25
Mors Iaropoldi 52
Mors Boleslai Chrabri 30
Mors Vladimiri Russie ducis 34
Mors Suantopelci 35
Mors Mieczlai 36.
Mors Mastlai Mazouiae 41
Mors kazimiri primi 41
Mors Iudiche vxoris Vladislai 54
Mors Vladislai 58
Mors Vasilkonis Russie ducis. 62
Mors David Russie ducis 64
Mors Suatopelconis 69
Mors Boleslai cum laudibus 82
Mors Mieczlai senis 112
Mors Boleslai alii 113
Mors Colomanni ducis Haliciei 120.
Mors Henrici cum barba. 127
Mors Iwonis episcopi Graccouien 127.
M: kazimiri ducis Oppoi & Rathibori: 129
M. Bolesl: pudici & vnde pudicus dictus 147
Mors Bolesl: Calissien ducis 156

Mors Przemislai Posnaniensis 163
Mors Iaczkonis fratris predicatorum 163
Mors Danielis Russie regis 168
Mors Prandothie episcopi Graccouien 168.
Mors Boleslai Calui 173
Mors Lestkonis nigri 178
Mors Henrici quarti alias probi 185
M. Griffine vxoris Lestkonis nigri 187
Mikunegundis Bel regis filia. 189
Mors kazimiri Lanciciei virilis 190
Mors Przemislai ducis Rathibori 195
Mors Boleslai Sweidnicensis 198
Mors Conradi Steinaui 199.
Mors Vladislai Loktek 214
M. Bolesl: Mazouie ducis Semouiti filij 216
M. Vincencij palatini posnaniensis 222
Mors kazimiri secundi 232
Mors Nankeri episcopi Vratislauensis 236.
Mors Theodrici de Aldenburg ma. Pruss 236
Mors Lodouici regis hungar: & polo. 253
Mors Przeczslai episcopi Vratislauensis 258.
Mors Karoli Romanorum imperatoris 260.
Mors Floriani Episcopi Graccouienfis 261
Mors keystuth Lithuanorum ducis 266
Mors Skirgellonis ducis Lithuanorum 273
Mors Elisabeth regine polonie 285
Mors Iagellonis alias Vladislai 290.
Mors Petri Vifh Episcopi posnaniens. 296
Mors Sigismundi imperatoris 301
Mors Alberti Romanoru & hungar: regis 302
Mors Georgij regis Bohemie 320
Mors Mathie regis Hungarie 325
Mors kazimiri regis polonie 326
Mors Sbignei Cardinalis Episcopi Grac: 329
Mors Ioanis de Huniad & Capistrani 330
Mors Ladislai hungarie & bohe. regis 331
Mors Sophie regine polonie 332
M. Lodouici de Erlichau sen prussie magi. 334
Mors Suborij Episcopi Plocensis 336
Mors Alberti regis polonie 352.
Mors Friderici imperatoris Romanorum: 353
Mors Ianussij Mazouiae ducis 355.
Mors Callimachi poetę Florentini 355
Mors Ioannis Tiffen magistri prussie 356.
Mors Nicolai ducis Oppolienfis. 356.
Mors Ioannis w. l. f. eodem
M. Alexandri regis polonie Vifne 364
Mors Friderici Cardinalis 366.
Mors Cressai Lubelczik Episcopi Vladis. 366
Mors Conradi ducis Mazouie 367
Mors Elisabeth regine polonie 368
Mors Iwan Vasilouicz ducis Moskouię 370
Mors Anne regine Hungarie 371
Mors Nicolai & Ioannis ducis Rathibo 371
Mors Ioannis dekanthi theolo. doctoris. 377
Mors Przemislai ducis Teshinensis 342
M. Ioannis Dlugosł Canonici Graccoui: 343.
Mors Mahumeti imperatoris Thurcaru. 344
Mors Mathie regis Hungarie 346
Morsus in spirituales 363
Mors terę insignis 310
Mscislai ducis kiouienfis mors 85
Mscislau dux wladimirensis 98
Mulieris Agasie vxoris Corat: crudelitas. 130

Mulieris periculosum consilium. 85
Munitiones Cōradī Mazouīe expugnatę 126
Mures ex cadaueribus nati. 13
Myechow oppidum exustum. 95.
Mieczlaus monarcha religionis auctor. 22
Mieczlaus monarcha quintus. 98.
Miesko prius fidei Christi suscepit. 21. 22.
Miesko secundus filius Bolesłai Chrabri rex. 35.
Miesko senex restitutionē petiit & potitus. 102.
Miesko dux Mazouīe a murib⁹ deuorat⁹ 129

N
Nackel castrum vallatū 55. oppugnatū. 76
Nactaga Pruthenorum regio. 157
Nankeris Episcopus Graccouienſis 219.
Nankeris Episcopus Wratislauienſis. 234
Narimund dux suspensus. 272
Naufamundus Vandalorum rex. 19.
Natiuitas Henrici cum barba. 113
Natiuitas Kazimiri filij Lokreki. 215
Natiuitas Ioānis Alberti & Alexandri. 332
Natiuitas Lodouici regis Hungarię. 371.
Naualis expeditio in Dāciam. 77
Nauigatio monachi super cappa. 163
Nicolaus Pienazek Capitaneus. 317
Nicolaus Komorowsky. 331
Nicomolis Bulgarię metropolis. 305.
Niemen fluuius polonię. 4
Niſſa episcopatus Wratislauienſis data. 113.
Nix in vigilia penthecostes. 240
Noſtogen diſtrictus a Lithuanis vaſtatus. 197
Noua Sandecz erecta. 198.
Nouem duces Ruſſię. 98
Nouem facci auricularum. 134
Notarij Wratislauienſis cum ſacerdotē capti 368
Nuncij proteruitas. 179
Nuprię inſignes Graccouię. 229
Nuprię Boguſlai ducis Stetinienſis. 237

O
Obſeſſio Prage 298
Obſides dati nominatim 150
Occiſio Helię Valachi 352.
Occiſio Ioannis Kmithe 252
Occiſio Spitkonis de Melſtein 308
Occiſio Andreę Tanczinſky 318
Occiſio celebrium polonorum 361.
Occiſio ſancti Venceſlai. 22.
Occiſio ſancti Stauiſlai 49
Occiſio Hērici ducis Sileſię. b. Hedui. filij 134
Occiſio Przemisłai ſecundi 191
Occiſio Vēceſlai terciij Olomuncz 195
Occupatio Episcopatus Wratislauienſis 235
Occupatio inſignium caſtrorum 166
Occupatio caſtri Swyecz 203.
Odra fluuius Sileſię 4
Olech Ruſſię dux 61 62
Olię naturales in polonię 5
Olgerdus pater Iagellonis 227.
Olha coniunx Iior. 17
Olha baptiſata 17
Olobok caſtrum erectum 181
Oloſagus Graccouiam affligit. 7
Omen futuri mali 172
Omen malum 353
Oppauienſis terrę duplex inuaſio 144.

Opera pietatis Doſtoris Kanthi 338.
Opiniōes ſup morte Bolesłai interſectoris 50
Opinio de morte Iuliani Cardinalis 307
Oppidum Crzepicze erectum 244
Opizo legatus papę. 142.
Oppolienſis terra a Bolesł. pudico vaſtata. 147
Oppolienſis dux ad Bohemos deſecit 188
Optima dos in captiuorum reſtitutione 207
Ordo Ciſterciēſis in Lubeus introductus. 105.
Ordo. f. Dominici in poloniā plantatus 121
Ordo Cruciferorum Cuyauia vaſtat 213
Oratores ducis Moſkouię 351
Oratores Baiſſeti imperatoris Thurcarū 351
Orebitarum ſecta 296
Originale pro cruciſignatis 151
Origo polonorum 1. linea 1
Origo ſectę Ioannis Huſz 295.
Origo Picardorum 296
Origo morbi Gallid 354
Oſzkald Ruſſię dux 17
Oſtrow caſtrum cum ceteris erectum 12
Otto Romanorum imperator 26 112

P
Pabianicze comitatus Capitulo Graccouienſi donatus 54.
Patientia Kazimiri regis 316.
Pactum pacis neglectum 210
Paraliſis Ioannis Rokiczan 333
Paſtow diſtrictus Lithuanicus vaſtatus 218.
Patruj Pompiliij veneno extincti 13
Paulinus Nolanus Episcopus. 19
Paulus Episcopus Cracco: captus. 171 176
Paulus Ruſz dorff pruiſſię magiſter 289
Pax Lithuanorum & Polonorum. 221
Pax Kazimiri ſecundi cū ordine Crucifero. 225
Pax plurium heroum ſuſcepta 229
Pax facta inter Damarathū & nobiles 267
Pax Alexandri & ducis Moſkouię 361
Pelufza dux Lithuanę 183
Penę auctorum deſectionis. 176
Poenitētia Bolesłai. 74. peregrinationes. 75
Poenitētia Kazimiri ſecundi 228.
Pera Ianuenſium ciuitas 319
Periurium Kazimiri ducis 152
Perrarum prōdigium in canibus 175
Peſtis in crudelſcentia. 106. 239. 257 268
344 346
Peta princeps Thartarorum 135
Petio primatum Lithuanie a polo. 311
Petrus Comes de Skrzin 77
Petrus a diuo Stauiſlao reſuſcitatus. 47
Petri teſtimonium. 48
Petri reditus in ſepulchrum 48.
Petri de Skrzin obitus 86
Petrus de Swęcza cancel: Pomer: captus. 200
Petrus Dreſnēſis multiplicator heretiſ. 295.
Petrus Comorowsky 323
Pia opera Iwonis Episcopi Graccouienſis. 128
Pia opera Heduiſis reginę polonię 275
Pia opera Iagellonis 291
Pia opera Eliſabeth reginę polonię 369
Piaſt in regem electus 14 15
Piaſt obitus 15
Pietas Episcopi Nolan 19

Pipinus pruthenus 125
Plauius Graccouienſis ex patroni adeptu. 159
Pluuia ſanguinis 170
Polonia ſub thauro 2
Polonia a planicie diſta. 3
Polonię longitudo & latitudo 3
Polonię ſitus eodem
Polonia vino & oleo carens 4
Podolię fertilitas. 5
Polonia ſyluoſa. 5
Polonię vaſtatio 9
Poloni fidem Chriſti ſuſcipiunt 22
Poloni euangelium gladijs exertis tuerentur. 23
Polonis corona negata 23
Polonorum idola plurima 24
Polonorum & Pruthenorū conſlictus. 319
Polowczy Ruthenorum victores 51 60
Polowczy qui ſint. 120
Polcow ko oppidum Episcopi Ploceń 211
Pomerania victa 29
Pomerania vltior & ceterior 100
Pomorzanę populi 3
Pompilius Leſtkonis filius 11
Pompilius primus 12
Pompilius ſecundus 13
Pompilius cum ſuis a muribus deuoratus. 14
Pompo magiſter pruiſſię occiſus. 134
Poponis ſententia concordie 150
Polnania obſeſſa 213.
Potentia Kazimiri regis in pruthenos 327
Portentum Graccouię genitum. 357
Pragenſis vniuerſitatis ruina 295
Prandotha Episcopus Graccouienſis 128
Pręda ex Gneznę eccleſia. 33
Pręda ex Bohemia 79.
Pręlatorum Canonica electio 233.
Przemisłaus dux Poſnanienſis captus. 172
Przemisłaus in regem electus 9. 10
Przemisłla expugnata. 45
Przemisłaus ſecundus in regē polo. vnctus 191
Pręſentia hoim i canonizatiōe. f. Stauiſ 160
Prima ſciſſio regni polonię. 58
Primus rex Bohemię coronatus 58
Primus Cruciferorū in pruiſſiā ingreſſus. 116
Principes Sileſię ex Piaſt nati 15
Priuilegia vniuerſitatis Graccouienſis 242
Priuilegium Colonienſium. 89
Proci Iagellonis ad reginam polonię. 268
Procopius Taboritha 300
Proculi infamia 18
Proditio caſtri. Cruzwicz & oppidi
Brzeſcze 267
Proles Wladimiri duodenaria 26
Proles vtriuſq; ſexus Bolesłai Calui 173
Proles Henrici ducis Wratislauienſis 196
Proles Olgerdi & Keyſtuthij 264
Proles Kazimiri regis polonię 317
Proles Eliſabeth 369
Proles ducis Moſkouię. 370
Pruiſſię origo & denominatio. 32
Prutheni Ruſſię vaſtatores. 61
Pruthenorū ad fidē Chriſti conuerſio 92. 128
Prutheni idolatriam reſumunt. 137

Plari castrum Sclauonię. 1
Puer nouennis belligerat. 56
Puerorū inſueta parturitio & copioſa. 170
Pueri ſemētris mirus ſermo. 172.
Pugna inter patrem & filium duplex. 57.
Pugna polonorum & Morauorum. 64
Pugna Bohemorum circa Thabor. 301

Q
Quadruplex monarchię adeptus per ſenem
Mieczlaus 112.
Quater Leſtkoni albo principatus datus. 113
Quatuor nobiles prędicatorum ordinem in
greſſi Cellaus, Iaczko, Henricus Morauus
Hermannus Theutonicus. 121
Qwyedzin caſtrum in terta Culmeń 125
Quinq; fratrum martyrium 33

R
Radwilo Roſſikouicz legatus. 313
Ragnetha caſtrum celebre. 217
Rainoldus. f. Stauiſlai aduerſarius ſanaſ. 158
Rathibor caſtrum conditum. 12.
Rathiborię dux Mieczlaus mortuus 121
Receſſus Gwilhelmi Auſtrię ducis 269
Recuperatio Pomeranię. 103
Redemptio Henrici quinti Wratislauieſis. 186
Redit⁹ Sigimūdi Koributh in bohemiā. 286
Reedificatio caſtri Drdzene 154
Regis Stephani pax. 96
Regni partitio in filios Leſtkonis terciij. 12
Regnum polonię corona priuatum. 50.
Regnum Bohemię ab alijs dirigitur. 195
Religioſa & ſancta puelle integritas. 208
Reliquiarū ſancti Stauiſlai diſtributio. 160
Reliquię ex bohemia Hungariam delatę. 298
Remuneratio ciuiū Gracco: a Leſtkone. 177
Repuſſio Wladisłai Lokreki electi. 193
Reſignatio caſtri Sobotha. 196
Reſiſtentia Ruthenorum prohibita. 36
Reſiſtētia Carli: in canonizatiōe. f. Stauiſlai. 158
Reſiſtentia bellica Wladisł. polonię regis. 209
Reſiſtētia Kazimiri in Ioannē de Huniad. 312
Reſtitutio bolesłao bregeniſ facta. 218
Rex Bolesłaus anathematizatus. 50.
Rex Boſnę a Mahumeto captus. 332.
Richſa Mieczlai ſponſa 35
Richſa Venceſcōſors in reginā coronata. 199
Rithogarus Theutonum princeps. 8
Rhodia a Thuriſ obſeſſa. 344
Rogow caſtrū a pruthenis erectum. 125
Romanus Ruſſię dux 108
Romanus Halliciēſis preſectus 109.
Romanus palatinus Moſ dauię
mortuus 312.
Roſtok caſtrum conditum 12
Rudolphus legatus apoſtolicus 320
Ruina teſtudinis eccleſię. f. Katharine 310
Ruina partiū eccleſię ſancti Franciſci. 333
Rurko Ruſſię dux 17
Rurik dux Kiouieſi caſtro potitus 114.
Ruſſia Gręcam fidem ſuſcipit 26
Ruſſia a Kazimiro ſecundo ſubiugata 226
Ruſſ nepos Lech 2
Ruſſię primi duces. 6
Ruſſię principes Sandomiriam irruunt 198

Ruthenica clades intestina 129
Rutheni poloniam hostiliter ingressi 58
Rutheni in polonia victi 115

Sabel capitaneus castri Sulencz captus 154
Sacerdotum ignominia 317
Sacramentum eucharistie conspuratum 216.
Szachmetczar captus 362
Sacilega Pomeranorum preda 66.
Szachmet imperator Thartarorum 313.
Sal in Bochnya repertum 160
Salomea Halicensis regina 169
Samagittie descriptio 283
Samagitarum conuersio 284
Sancti Adalberti vita 30
Sanctus Adalbertus poloniae assatus 33
Sancti Floriani aduentus in polonia 101
Sanduogius de Subina 250
Sarmathie populi 18.
Sbigneus archiepiscopus Gneznen coronatus 315
Sbigneus a patre victus 57 67.
Searbimirus palatinus Graccouienis 74
Scepusium Hungaris datum 67
Scisma decem annorum ruptum 318
Scithae a Gotthis pulsi 19
Sczyk russie dux 6
Scripta Callimachi poetae Florentini 355
Sdzislaus Gneznenis archiepiscopus 101
Scithae flagellatorum rusticorum 166
Sedicio Sbignei aduersus Boleslaum 64
Sedicio Hungarorum & polonorum 252
Semouitus filius Pias rex 15.
Semouiti interitus 15
Semouitus cum vxore captus 147
Semouitus rex pronuntiatus 255
Sentencia a simili lata 99
Sentencia & mens Hunga. & bohe. regu 223.
Sentencia legatorum sedis apostolicae 224
Septem flumina poloniae 3
Serhegi exilium 57
Seuicia Vladislai in fratres 87
Seuicia Msczugij ducis pom. i Gedane. 156
Seuicia Prutenorum in christianos 165
Seuicia regis bohemie in clerum wratisl. 261
Seuicia Cruciferorum in iudeos 332
Seuicia bellica Thurcarum 337
Sibilia q. & Hispalis Auicennae patria 19.
Sigiberti scripta confutantur 19.
Sigismundus marchio brandenburgen 253
Sigismundus koributh bohemiam missus. 285
Sigismundus rex hun. Gracoe hospes 293
Sigismundus dux Lithuanie 307
Sigismundus dux Glogouie fit 358.
Sigismundus magnus dux Lithuanie electus 365
Sigismundus rex Poloniae 334
Signa mortis Alexandri futurae 364
Sinistra fortuna exercitus polonorum 323
Simon de Lipnicz a minorum frater 344
Slesia a bohemis vastata 298.
Slesia in filios Vladislai diuisa 92
Slesianorum bella intestina 172
Slesie principes ad bohe. regem deficiunt. 221
Smolensko expugnatum 294
Sobeslaus dux bohemie 71 78 79 89

Sodemię crimen in boleslao 46
Soldin oppidum Cuyauie captum 154
Sancti: Sophie ecclesia in kiow erecta 36
Sophia in regina poloniae coronatur 286
Spes Lesikonis in Teuthones ciues 177
Spes Semouiti de Heduigi 255.
Spitko de Melsin predo 308.
Spolia ex polonis lecta 60
Spolia mutua mazouitarum ex Ruthenis. 182
Spolium Moskouie ducis 343
Squadi populi 18
Sancti Stanislai miraculum 195
Stephanus rex Hungarie filius Bele Graccoui
am venit 170
Stephanus Comes Scepusiensis 325
Stephanus Moldauie palatinus 339
Stephani Valachie palatini interitus 367
Steinauie expugnatio 226
Stogneus Reij captus 313.
Strages Swatopoldi p. l. dis pomeranie 139.
Strages terre Cuyauiensis 140.
Strages Lithuanorum 176
Strages Thartarorum insignis 274
Strages Vitowdi 275
Strages Prutenorum 280
Strages Thurcarum maxima 304
Strages Ioannis Alberti in Hungaria 325
Strages bohemorum a Maximiliano 368
Strages Thartarorum 339
Stratagema 150
Strennuorum militum casus 165
Studi Graccouienis confirmatio 242.
Subita mors cotaminatoris cocep. beca. 241
Submersio Martini Bariczka 227
Successio trium castrorum 273
Sulfur in polonia. 5
Suantossaus russie dux 24
Suantossai interitus 25
Swatopolk fratres occidit 34 Ducatum kio-
uiensem rehatet. 60 Pomeranie prefectus 115
Swanow castrum conditum 12
Swarno dux russie 145
Swerin castrum erectum 12
Sueui populi 18
Superstitio idolatrie Samagitarum 283
Superstitiones lagellonis connatae 291
Susceptio a Prandotha Acellini legati 142
Susceptio koributh in bohemiam 285
Suspectio mortis Lukerdis vxoris Przemisl-
lai 180
Switrigello dux Lithuanie 288 289
Switrigal captus 297. Mors 328
Szonka virgo filia Andrej 285

T
Tabor ciuitas erecta 297
Thartarorum prima cognitio 120
Thartarorum nuncij a russis occisi 120
Thartari Polowczos & ruthenos uicerunt. 120
Thartarorum magna potentia. 129. 131. 133
Thartarorum ingressus usq. ad Lignicz. 144
Thartari Hungarie & Grecie inuasores 182
Thartarorum incurio 226
Thartarorum bellum intestinum 297
Thartarorum enormis clades 335

Theodricus Prussie magister 214
Theodricus de Aldemburg Prussie
magister 233
Temeranes imperator thartaroru captus. 293
Tempestatum incrucescentia 279
Templarij ex Oppathow exclusi 127.
Templorum multitudo per Petrum de
Skrz in erecta 87
Templum. s. Pauli in Kalisz erectum. 94
Temporis qualitas insueta 353
Testamentum & mors Boleslai Crispi. 94
Testamentum Kazimiri secundi 231
Testamenti confirmatio 249.
Tyrannis Romani ducis 109
Tyras fluuius 3
Thome episcopi Wratisl. captiuitas 182
Tonsura Polonorum. 39
Translatio sancti Stanislai 59
Traiamundus Vandalorum miser 20
Trawanie populi 3
Trebiczow arx Marchie coedie 334
Tres fratres Cruciferorum ordi. assumunt. 180
Tres soles 95
Tres lune 95. 217
Tres pitantes peregrini Gracoe exeunt. 345.
Tria edicta pape Polonis data. 39
Tria castra vna die occupata 250
Triennales treuge 79
Trifarius Lithuanorum exercitus 260
Triplex legatio pro canonisatione sancti Sta-
nislai. 158
Triplex expeditio in Lithuanos. 241
Triplex congressus cum Pruthenis 281
Triumphus Vladislai regis. 282
Trocentis obsessi & victi. 265
Thronus Bolesl. pudici monarchie firmat. 143
Tumultus Graccouie in iudeos 294
Thurcarum Thartarorumq. incurio 350

V
Valentinianus imperator 18
Vanda filia Graci regina electa. 7. 8.
Vandę interitus 9
Vandalus Polonie fluuius 3.9
Vandali populi. 18
Vandali Gallias & Hispanias depopulati. 19.
Vardislai filij Swatopoldi obitus. 155
Varie nuncupationes morbi gallie 354
Varta Polonie fluuius 4
Vaszilo dux Smolne moritur. 294
Vastatio Croatiae 354.
Vastatio Valachie 341
Vastatio Liouonie 294
Vastatio Mazouie 116
Vastatio Pomeranie 140. 289
Vastatio terrar. Culmen Pomesanie. 155. 174
Vastatio terre Lancien 173.
Vastatio Lithuanie. 215. 234. 235. 238. 239.
Vastatio Prussie. 237. 239. 240. 246
Vastatio Pruthenorum & Ruthenorum. 258
Vastatio Noue Marchie. 289
Vaticinium Capistrani 348
Velen castrum obsessum 68

Venditio Pomeranie illegitima 204
Verla castrum conditum. 12
Vermium prodigiola multiplicatio. 182
Vernerus episcopus Plocei miraculis claret. 95
Vernerus de Orzela Prussie magister. 220
Veneri obitus. 222
Viadus Guttalus Polonie fluuius 4
Vicia Vladislai Loktek 193
Vicissitudo spoliatorum 237
Victen Lithuanie dux Prussiam vastat. 215
Victorie quadraginta septem Boleslai 82
Victorie Polon. in Ruthenis. 30. 58. 100. 146
Victorie in Pruthenis. 43. 55. 75. 208. 212.
Victorie in Pomeranis. 55. 73. 75. 207
Victoria in Hungaris. 78
Victoria in Morauis. 96
Victoria in Bohemis 79
Victoria in Polowczis. 107
Victoria in Thartaris 146.
Victoria in Mazouitis 177. 208
Victoria Pruthenorum in Polonis 93
Victor thartaror. in Polowczis & Ruth. 120
Victoria thartarorum in Polonis 131. 177
Victoria Ruthenorum in Polonis 81
Victoria Ruthenorum in Polowczis. 83. 114.
Victoria Pruthenoru in Lithua. 214. 216. 218
Victoria Lithuanorum in Cruciferis 219
Victoria Valachorum in Polonis 228
Victorinus Georgij Bohemie regis filius. 334
Vierzynek Germanus consul Graccouien. 230
Viginti milia virginu p tharta. abducta. 178.
Vilna Lithuanie metropolis. 4. exultio 260
Vilna ab Italis condita 270
Vincentius palatinus 210. 212
Vincenij scriptoris reprobatio 19
Vincentius Kadlubkonis episcopus Gracoe. 118.
Vincow oppidum Morauie expugnatum 285
Vindelic pro Slauis 20
Vindica nobilis thartaris resistit 310
Vinricus Prussie magister 259
Virtus bellica in puero 56
Virtutes & vicia Boleslai 50.
Visio Leskon nigro diuinitus facta. 175
Vissimiria castrum & ciuitas erecta. 12
Vissida capra. 81. 187
Vita sancti Floriani 102
Vita lagellonis alias Vladislai 290
Virowdus Lithuanie dux rex fieri cupit 287
Vinulus duorum capitum 170.
Vocatio Sigismundi in Lithuaniam. 365
Vicio diuina ob ieiunij preuaricatione 55.
Vicio regis Vladisl. in Cruciferis 213.
Viricus Comes Cilie 303.
Vidma Russie subiugatio 225
Vnio Lithuanie cum regno poloniae 287
Vratisslaus bohemie princeps 22

W
Waczko baro trucidatur. 71
Wanko dux Mazouie 208
Wasilko dux excoecatus 61.
Wenceslaus dux bohemie sanctus 22
Wenceslaus rex bohemie in Polonia regem
coronatus 193.

Wenceslaus ex Gutta genitus 194
Wenceslaus Boleslai Mazouiae ducis filius mori-
tur 222
Wenceslaus Romanorum rex mediator. 277
Wladimirus dux Kiouien mori. 84
Wladislaus Hermannus primus monarcha 53
Wladislaus ab obsidione pulsus 88
Wladislaus monarcha tertius. 85
Wladislaus Bohemie rex coronatus. 94
Wladislaus magnus peritus dimicator. 112
Wladislaus Ottonis bellum. 116. 127
Wladislaus altus pulsus, mortuus. 124
Wladislaus Ottonis in religione liberalitas. 124
Wladislaus Lokrek dux Kiouien. 185
Wladislaus Lokrek aduocatus Gracorum confiscat. 205
Wladislaus Lokrek coronari cupit. 206
Wladislaus altus monasterium egressus. 250.
Wladislaus dux Oppolien. 253. 273
Wladislaus primogenitus ex Sophia regi. 286
Wladislaus Bohemie rex Viennam venit. 342
Wladislaus princeps Moldauie captus. 333
Wladimirus Russie dux 25
Wlodimirko dux Halicien mortuus 97
Wlodimir ducis Haliciens interitus. 109
Wolodorus Przemislis dux 76

Wolodorus a Boleslao uictus. 78
Woyfalk monachus Russie occisus 155
Wratislauensis sedis translatio. 41
Wratislauia a Thartaris capta. 132
Wratislauensis Episcopus occupatus. 181
Wratislauia ad Bohemos cecidit 219
Wratislauie conflagratio 236. 242. 323
Wratislaus Episcopus resignatio. 358
Wratislaus frustra vniuersitate erigere nitunt. 369
Wseuoldi obitus 60. 96
Wseuoldi victoria 107
X
Xalnicze monasterio Thineen donata 54
Z
Zauissij Capiranei Scepusien mors 299
Zauissius Episcopus Gracouien. 261
Zauissij mors. 262
Zathor oppidum comprehensum 308
Zelisslaus militis dux 64
Zemomisslaus rex 16. 17
Zemomiss dux Vladislaui mortuus 183
Zemomiss dux Gniewkouien mortuus. 245
Ziffridus Comendator polonis infestus 201.
Ziffridi mors turpissima 203
Zyska hussita 297

TELOS

IN CHRONICAM REG. POL. PRAEFATIO

IN omni republica summopere intendendum est, uirtutes incitare & prauia rudimenta locare, per quae animus subditorum assurgat, & tanquam confrictus incalescat, ex notis ad incognita heroum insignia facinora progrediendo. Quale incitamentum est, ueterum gesta & historias relegere & audire, praecipue suae patriae. Quonia natale solum magis allicit & incitat sui dulcedine, nec immemores cunctos esse sinit, ut iuuentus quasi cera mollis, dum tener est animus, dum mobilis aetas, flectatur & formetur, ac impressione figurae bonorum morum, & illustrium factorum suscipiat. Obliquitates & tortuositates deprauatorum ex eorum uituperio abigendo ac procul repellendo. Quod in hac patria & republica, usque in haec tempora heu minus custoditum est. Nam historia gestorum uera aut uerissimilis in publico pro suscitandis exercitandisque animis fortissimorum adolescentum (quorum maxima copia est in hoc regno) apparet nulla. Quae in diebus nostris floreat & resplendeat, sub copendio, prolixitate perinde ac nimiam accurtationem uitando, proponitur, ut sub numine & protectione sancti Stanislai patroni nostri gloriosi in publicum prodeat. Quae etsi in se tenuis est, ac sterilis aenae calamo scripta, sequentibus tamen scriptoribus altum scribendi non praeripit stilum, sed materiam ornandam porrigit & praebet. Ut quispiam totum genus ac prouincias Slauorum scribat, continet, complectaturque & posteris tradat, ne reliquiae Slauorum per errores execrandos deprauentur. Quis enim non nouit Pannoniam terram Slauorum connatam, per Hugnos Scithici generis homines euersam, occupatam, & in hanc diem possessam? Quis non uidet Rascios, Seruios, Bulgaros, Philippenses & Bosnenses graeco ritui deditos, Thureis Mahumeticis substratos? Quis non cernit Dalmatas, Croatas, & Carnos per Thureos & exterarum nationes depradatos, & ferre ad desertationem deductos? Quis insuper non cognoscit Bohemos uariis heresibus contaminatos & comaculatos, hos Viclephistica & Hussitana labe pollutos, sub utraque specie Iacobelli doctrina communicantes. Alios Adamitas & lasciuia sectantes, luxu tabefactos. Nonnullos Valdenses & fratres nuncupatos, de corpore Christi, de beata uirgine, & de sanctis dei, nihil secum dum ecclesiam orthodoxam credentes, reliquos eorum aequae redarguendos, qui sanctam ecclesiam Catholicam non recognoscentes, obedientiam sedi apostolicae subtrahunt. Quis Ruthenos & Moscos in latissimis terris Septemtrionis habitantes, ritu graeco ab ecclesia sancta scissos, scismaticos non iudicat, & a Thartaris Thureisue quottannis afflictos, captiuatos, atque misere uenundatos non experitur? Et si alius rem ordiri placet. Quis non legit principes Slauorum Lechitas & Vindos nuncupatos, iuxta mare Balteum, quod est germanicum, commoratos, per imperatores Romanorum praecipue per Hericos primum & tertium imperatores expugnatos, pro eisque Theutonicos substituendo atque introducendo, de Slauis non superremasisse, nisi admodum paucos in pagis & uillis, in sede eorum prima uia inter Almanos, praesertim circa Lubek & Rostok cis marinas ciuitates degentes, una & sola Polonia diuina propiciatione, & sancti Stanislai meritis ac protectione, alienigenis erroribus non substrata, saepenumero tamen ab eis afflictam & uastatam, Legi

diuinæ, ac obediētiæ ecclesiæ Romanæ ab exordio susceptæ christianæ religionis, in hanc diem deuote subiecta permanet gloriosa, utq; æuiterne permaneat, a Barbaris & uicinis nunq̃ superata, præcepta domini religiose ac diligenter colat & conseruet. Si namq; (inquit psalmus cxxxi) custodierint filii tui testamentum meū, & testimonia mea quæ docebo eos, & filii eorum usq; in seculum sedebūt super sedem tuam. Et ex aduerso. Si dereliquerint filii eius legem meam, & in iudiciis meis non ambulauerint. Si iusticias prophanauerint, & mandata mea nō custodierint. Visitabo in uirga iniquitates eorum, & in uerberibus peccata eorum, psalmo 88. Quæ omnia Polonos impleturos & regnum eorum cū fide recta & operibus prosequuturos & custodituros credo, dum opera & solers prouidentia regentiū eis affuerit. Gloriosissimæ dei genitricis Mariæ conseruatione, & beatissimi Stanislai patroni nostri protectione, quib⁹ me & mea supplex commendo.

LIBER PRIMVS CHRONICORVM REGNI POLONIAE I

LECH

CZECH

CAPVT PRIMVM

RIGO POLONORVM EST EX SLA-
uis, Slauorū ex Iauan filio Iaphet per F'elislam
Noe siquidem genuit Sem. Cham. & Iaphet.
Iaphet uero Iauan quarto genitum & fratres ei-
us. Iauan iuxta mare Ionium & Aegeum, græ-
cos adidit & multiplicauit, simul & Heladicos,
seu Aeolios, Slauosq; per filium suū Helisam
propagauit. a Iauan siquidem Ionium mare di-
ctū est. Hebraei quoq; Ionios & Græcos lingua
eorū Iauan uocitant. Slauis mox post Græcos
ad occidentem terras occupantibus ac possidentibus, Seruiam, Dalmaciam,
Messiā, Bulgariā, Bosnam, Croaciā, Slauoniā, & Pannoniā. Fuere autem
principes Lech & Czech, nepotes Iauan de scemore Helisæ descēdētes. Cro-
aciā ac Slauoniā per Crupam fluuiū rapidum & uelocē determinatas, sor-
te cum cognatione & familiis eorū inhabitantes. Regiā locumq; principalē
suæ residentiæ in Psari castro ac uillagio eius nominis tenētes, uilla usq; in
a hodiernum

Noe. Sem.
Cham.
Iaphet.
Iauan.
Helisa
Heladij.

Lech.
Czech.
Crupa fluuius
Psari.

Paul. Leuiz

Dalmacia.
Croacia.
Slauonia.

Morauia.
Bohemia.

Boemia
Czech cessit.
Lech in Polo-
niam venit.
Gnezn prima
Poloniae ciui-
tas.

Aquila pro ar-
mis regni Polo-
niae.
Polonia sub
Thauro.

Russ nepos
Lech. ab eo
Russia.
A Lech regnū
Lechitarum.

hodiernū diē cū suo nomine Psari permanet ad fluētā Crupā, plures iubaio-
nes & colonos, nostro æuo linguagii slauonici habens, castrū uero demolitū,
solas ruinas & fundamēta arcis demonstrat. Tū autē ex multiplicatione ho-
minū & geneologiarū Dalmacia, Croacia, & Slauonia eas non comprehen-
dentiū, sæpenuero iurgia & cedes inter fratres principes & cognatos pul-
lulabāt. Quapropter præfati duces Lech & Czech uitando pessima facino-
ra, parricidia, & mortes hominum, animo concordī & consilio salubri, colle-
ctis rebus & gētibz eorū, per familias & colonias cū tora suppellectili quā-
tulacūq; tunc habebatur, relictis sedibus natiuis, ad occidentales diuerterūt re-
giones, exploratū ire & percontari nouas sedes. Sciebāt nāq; orientales me-
ridionalesq; regiones, colonis & habitatoribus occupatas atq; refertas, & ic-
circo frustra eas aggrediendas & querendas. Profecti itaq; peruenere in Mo-
rauiā & Bohemiā, & lustratā uniuersa illa regiōe, uasta quidē & nodū culta
perspecta & aura eius salubri & gleba fertili, fixerunt tentoria in monte qui
Rzip dicitur. Corpitq; Czech frater iunior loci amenitate delectatus, a ma-
iori natu germano suo Lech plurimis instātiis petere terras Morauia & Bo-
hemia in hereditatem suā, posterūq; suorū perpetuādas & populādas. Lech
autē ad obeūdā & nutriendā beneuolentiā fraternā, condescēdit uotis peticio-
onibusq; Czech, & ualedicēs, processit cū suis uersus orientē & septētrionē,
deueniēsq; in terras incultas, a nemine unq; habitatas, Slesia & maioris Po-
lonia. Oberrabat cū suis principibz, speculando sitū & qualitātē locorum
donec in eū applicuit locū, q Gnezn dicitur, ubi suos suaq; omnia exposuit
& firmavit, quoniā is locus iuxta lacū uisus est ei ad cōmanendū aptior, ibiq;
firmata & extructa arce, appellauit eā Gneznā, quod sonat nidū, quoniā cir-
ca illā in altis arboribus plures nidos repererat aquilarū, omine ex his felici-
ore auspicato, nedū tutam sempiternāq; habitationē ratus, uerū & spem re-
gni nactus ex aquilis. Quapropter aquilam pro armis & insigniis assumpsit
A iūt mathematici & experimētatores ascēdisse signū Thauri hora ingressi
onis Lech in maiorem Poloniā, & posteri practici exinde terram maioris
Poloniae subesse thauro affirmant.

CAPVT SECVNDVM.

Stabilita sedē dominiū ipsius Lech. Principes eius per tribus & co-
gnationes partiti, māiones & domicilia per circuitū edificarūt,
rude tamē & grosse ex lignis, argilla, & tegmine culminū struxe-
rūt. Coaluerūtq; & deo fauēte creuerūt in maximo numero. Im-
plentes ac hereditate possidētes Poloniā, Slesia, Pomeraniā, & totā regiōē
iuxta mare germanicum Marchiā, Lubek, & Rostok. Russ autē nepos uel ut
nonnulli aiūt germanus Lech, terras Russia latissimas populauit, & de suo
nomine appellationē toti russiæ reliquit. Quēadmodū a Lech toti poloniae
titulatio obuenit & dicebatur regnū lechitarū. Quod usq; in hāc diē orienta-
les seruāt. Graeci enim, Tartari, Besserabes, & Rutheni polonos uocāt lechi-
tas. Hūgari quoq; a Lech polonos uocāt lengel. Tādē processu temporis
qui uersus occasum solis terras possederūt, ut circa Lubek, quā in polonico

Bukowiecz

Bukowiecz dicitur, & circa Rostok, nominauerūt se Drzeuianie, q̄si lignosi
ab abūdātia lignorū. Alii trauianie, hoc est graminosi a copia feni & abūda-
tia graminis. Alii kassubianie a plicis uestiū, kassz enim ualet plica uerbalit-
ter hub, ruga. Alii pomorzanyep inde ac si dicerēt sese pomeranos & penes
mare, q̄a iuxta mare habitarūt. Ceteri uero slesite, & qui in plana terra mā-
sionē sortiti sunt, a iugis montiū remoti, polonorū nūcupationē acceperūt a
pole, quod est planura seu cāpus, & nō a polo arctico quoniā non subsunt ei
Verūenim uero quoniā prima arx & sedes lech quā est gneznā, fuit in terra
plana, eoz; qbus nomē polonorū inditū erat, ideo omēs præfate puincia Po-
lonia diēte sūt, tanq̄ mēbra a capite & sui principis primeua arce. Lōgissima
itaq; latissimaq; polonorū fuit patria. Ab occasu secundū cœli lōgitudinem
incipiēs a gradu 32. protēsa in tanaim habētē in lōgitudine gradus 60. quod
perrarū est ut tantā lōgitudinē regni inuenires, nostris autē temporibus lon-
gitudinē habet a 43 gra. in eā quā prius 60 graduū lōgitudinē, latitudinē ue-
ro habuit, nūc quoq; deo ppicio habet, A mōtibus sarmaticis eleuatiōis po-
li 49 graduū usq; ad mare balhteū, quod est sinus maris germanici 55 gra.
& ubi mare nō alluit, eleuatur polus 57 gra. & plus. Habet insuper polonia
ab oriēte russiā, russia autē sarmaciā asiā seu tartariā. A meridie pannoniā
ab hūgaris inuasā atq; occupatā, & daciā nūc ualachiā & multauia uocatā
Ab occasu Morauiam, Bohemiā, & Theutoniā. Ante nostra siquidē tē-
pora (puta in diebus regis Vladislai loketek) Slesia culpa sua, & absq; cau-
sa defecit a polonis. Marchia uero & puincia littorales, occidentales, Lubek
Rostok expugnate, cesserunt in ius & ditionem Theutonum. Itaq; polonia
ab occasu nostris diebus habet Slesiam, & Marchiam. A septētrione uero
habet mare balteū, Liuiōiā & Moskouiā, Lithuania etenim in sortē polo-
norū cessit. Flumina famosiora polonia habet septē. Primum dnepr, quod
graci boristene, tartari erzesze dicūt, decurrit per terras russiæ septimo cli-
mati, nō sexto denominationē tribuēs positioē Ptolomei, ab hoc nempe Bo-
ristene septimū clima diaboristenes nūcupatur, fons eius ex siluis & paludi-
bus moskouia Viasznia, longitudinis 52 gra. latitudi. 56. Ostia primū in la-
cu prope Dassow, lacus autē mari ponti sese immiscet, longitudine 57 gra. la-
titudine 48. Aliud flumen Bug, græce hipanis etiā in terris russiæ, origo eius
ex palude prope olesko. Ostia in lacu prope Dassow, tandē in mari pontico
longitudine 58 gra. latitudine 48 gra. Tercū est Dniester, græce tyras, tartari
ce turlo appellatum. Caput ipsius ex mōte sarmatico Bieszked in terra pre-
misliē. Ex quo mōte fluunt alia bina flumina. Szan in poloniā, Czissa olim
tibiscus uel Ticia per pannoniā in danubiū, diuidit tiras, & sequestrat daciā
quā uocamus besserabiā & ualachiā, a terris russiæ lon. eius 46 gra. latitu. 48
Ostia in mari pōtico prope albū castrū, lon. 53 gra. lati. 48. Quartū flumen
est Wisla, a scriptoribus usitate istula, a ueteribus nostris Vandalus dictum, a
quo poloni olim Vandali nūcupati, ex mōtibus sarmaticis in ducatu teschnē
si iniciū sumens, lon. 44 gra. lati. 49. de alto in bassum, cū fragore & sonitu la-
bēs, per mediū poloniā, decurrit, & in mare balteum tribus ostiis ingreditur
a 1 Vnum ostiū

Dzeuiani a li-
gnorum copia
Trauiani a gra-
mine.
Kassubite a pli-
cis.
Pomorzani a
uicinitate ma-
ris.
Polonia a pla-
nida dicta.

Poloniae longi-
tudo & latitu-
do.

Poloniae situs.

Septem flumi-
na Poloniæ.
1 Boristene.
Dniepr.

2 Hipanis.
bug.

3 Tyras. Dnie-
ster.

4 Istula. Wis-
la. i. Vandalus.

III

LIBER PRIMVS.

5 Varta.

6 Viadus.
Guttalus.
Odra.

7 Chronon. i.
Nymien.

Graccouia fa-
mosior Polo-
nie metropolis
Leopolis in
Russia.
Vilna in Lich-
uania.

Vnu ostiū iuxta Gedanū, aliud iuxta Helbieng, terciū apud uillam Theffā, omniū lon. 45 gra. latitu. 55. Quintū flumen Varta, oritur circa oppidū Cro mow, in lon. 44. gra. la. 50. gra. ostia eius in flumine Odra circa op pidū Co stzin, ex quo nō ingreditur mare est deminus principalibus, tamen propter eius famositatem apud polonos, ipsum inter septem flumina principalia an numerauit. Sextū flumē Odra a cosmographis & Ptolomeo Viadus, a Mar tino in sua chronica Guttalus nūcupatū, oritur prope op pidū Odri, & ingre ditur quattuor ostiis quēdā lacū prope mare, tandē lacu sese euoluēs in ma re balteū, labitur stricto alueo circa oppidū Stralsunt, lō. 42. gra. la. 56. Septi mū flumē Niemien, græce Chronō nominatū, ex palude op pidi Kopielow sinuose & recte ue flūēs, diuiditur in binos alueos & ingreditur in lacū maris baltei seu prutenici, in lō. 50. gra. lati. 56. Metropoles in hac regiōe, sunt Grac cotia famosissima urbs in polonia, lon. habēs 44 gra. lati. 50. in russia metro polis & caput est Leopoldis, lon. 47 gra. latitu. 49. In Lithuania metropolis est Vilna, lon. ut estimo (nō enim uidi Lithuania) 50 gra. lati. uero secundū expe rimētatores & qui instrumētis astronomicis uiderunt 57 gra.

CAPVT III.

Polonia frigi-
da uino oleoq;
caret.
Abūdat cereis
frumento, car-
nib⁹, melle, bu-
tiro, cera, pisci-
bus, uris, bisōn-
tibus thauris,
equis siluaticis
onagris.
pellibus precio-
sis, granis tin-
ctori, plūbo,
sale, lazurio.

Cuprum, argē-
tum aurum ha-
bet.

Polonia secundū partem superiorē ad mōtes sarmaticos est in se- ptimo climate. Distinctione climatū ex doctrina Claudii Ptolō- mei melioris zonarū & climatū mundi scrip toris sumpta. A me- dio uero regni, hoc est post eleuationē poli 51 gra. & mediū in se- premtrionē est extra & ultra septimū clima, itaq; frigida & glacialis, indiga uini & olei. Tametsi sit frigida, frumēto tamē locuples est & leguminibus, a- lun dat gente feroci, pecoribus & gregibus, carnibus, melle, butiro, lacte, ce- ra, auibus, piscibus & fructibus, habet alleca ex portu Gedanēsi, & res uena- les quæ illac inuehuntur, habet uros, bisontes, thauros, & equos siluaticos, onagros quoq; & pelles præciosas sabellionū, & mardurū, ex solitudinibus septentrionalibus delatas, habet grana tinctorū copiose in maiori polonia, co- piofius aut in russia, quæ administrat & porrigit regionibus & emporiis me- ridionalibus, mittit & uendit occidentalibus, præcipue germaniæ, almaniae, basse, & anglia, boues, frumēta, cutes, maiores & minores, cerā, ligna quæ- cina, & taxina picē uariū generis, cineres & pelles deliciosas, habet plumbum in suo genere optimum, & salis maximā copiā, est nāq; in ea sal minerale, sal panis, & sal gēma, quorum unūquodq; ex terra eruitur & exciditur grādis molis & ponderis, sal quoq; per decoctionē collectū & factū, tā in Polonia, q̄ in russia habet, lazuriū ex montanis Chaczini, supra alias regiōes præcio- se bonitatis, habet ferrū in plerisq; locis, & cuprum in peciis iuxta territoria Premillia & Szanok quod negligitur Sub excellissimorū uero mōtiū sarma- ticorū iugis Tatri ab incolis usuali nominatiōe uocatis exciditur cuprum ex lapidibus in magna quātitate, habētis plurimū argenti, quod secernitur per separationē aurū in certis montibus & fluuiis reperitur, sed per incuriā non colligitur, habet succinū, seu karabe de genere electri ex ripis maris sarmati- ci, dū atteritur & calefit trahētis paleas & festucas. Ex eildem ripariis maris habet

CHRONICORVM. REGNI. POLONIAE.

V

habet lapidē gagatē nigri coloris sed in pauca quātitate, habet ollas natura nō arte formatas, dū e terra extrahūtur & desiccantur, similes sunt ollis arte figuli factis, & sunt in maiori polonia circa opidū Srem in campis uillae No chow. & in Paluky prope opidum Leknoin uilla Kosielsko, habet in terris Russia tantā exuberantiā examinū apū spōte proueniētū, nō solū in alueari- is, sed etiā in terra passim mellificatiū, ut incole præ multitudine, certa agni- na earū obuiāt & submergāt, habet terra Podolia mirā fertilitatē, ut frumē- ta semel sata, & post bonā maturationē a messoribus cū aliq; granorū excide- tia collecta, in sequēti aūo absq; cultura agri & absq; granorū seminatiōe, li- bere e tellure fertilissima, ceres & frumēta prodeāt, & manu larga metuntur atq; colliguntur, habet siluas & nemora plurima, inter cetera, arbores pinis & piceæ in districtu Belzēsi & Chelmenli, hæ succise & super terrā dimisse, post aliquot aūos cōmutantur & uertūtur in silicem, ita ut ex eis ignis uelu- ti ex silice excutiat, habet calamum aromaticū Tatarū ke ze le abūdanter circa flumē Tanais, quē russite uocāt Don, tartari uero Edil, habet Agaricū & Castorea fatis, fodinas autem sulfuris in aliquibus locis, balnea tamē na- turalia nusquam habentur in Polonia.

Gagates
Ollæ natura
formatæ.

Apum multi-
tudo.

Podolia ferti-
lis.

Polonia siluo-
sa.

Calamus aro-
maticus.
Sulfur.
Agaricon.
Balnea natura-
lia nusq; in po-
lonia.

Duodecim Palatini.

CAPVT QVARTVM.

Sub regimine Lech primi parētis & principis lechitarum, tellus uonere olim nō uiolata & aratro intacta, coepit p colonos era- dicatis arbutis & uepribus, assiduis rastris & diligenti cultura excoli. Coeperūt insuper propagari greges, & possessiones lōge lateq; distēte, de quibus respondebāt Lech tributa ei soluendo, & principa- tū eius donatiōibus recognoscēdo, singula quæq; in pace, parsimonia & mo- destia, ut omnibus in rebus primū fieri solet, agentes. Ex humanis aut Lech absumpto, filii eius & nepotes, quorum quilibet nomine auito Lech nomi- nabatur

habatur) secundū seniu principabatur. Sic enim parēs eorū cū suis satrapis & dignitariis constituerat, ut maior natu dominaretur, prout dominati sunt per plures geneologias & successiones, quorū tamē gesta, & egregia facinorā scriptorū penuria uel temporū iniuria perierunt: nec quot sēculis dominati sunt, certo habetur. His autē & tota stirpe Lech radicitus sublata, proceres ac nobiles apud Gneznā de substituēdo futuro principe alterius generis de- liberātes, in eā sententiā pari uoto conuenerunt, ut reiecto iugo subiectionis, absq; principe dūcē libertatē sectarētur, & pro administrāda unicuiq; iusticia ac obeūdis reip. officiis prout illa tēpestare sat uidebatur, elegerūt duodecim dignitarios quos Woyewodas. i. palatinos uocauerunt, ut essent totius reip. specimē & tutamentum. Is modus deligēdi, hi quoq; dignitarii usq; in nostram aetatem permanent, & semel electi, toto aēuo sine quauis innouatiōe perseverāt. Quod satis absurdū est & apud exterarū nationes alienū. Solent nāq; huiusmodi officiales, nunq; permutati, cōmuni bono posposito, priuatis comodis inhiare, suos maiores spernere, subiectos uero loco administrandi iusticie opprimere, utinam Poloni non ad mortem, sed ad annū, ueluti est in aliis nationibus, officia Palatinorū, Castellanorū, Capitaneorū, Iudicū, & reliquarū dignitatū designarēt, & his qui reip. utilitatiq; eius sufficerēt, pro ipsa toto conatu laborādo cōmitterēt. profecto cresceret regnū eorū inimicū, sed hęc expeditiori oratiōe, & prolixiori tēpore idigerēt, ideo nūc hęc missafaciens sequentia tango, Quo tēpore & quotto āno post diluuiū princeps Lech ingressus sit poloniam, & quot lustris immo sēculis ipse, prolesq; eius Polonis præsidebat, sic & Palatini quanto tempore iura populis reddēbant, incertum est nec ullis traditum litteris, quoniam gentes septemtrionis prouiores sunt (eo lo frigido inclinante) iurgia excitare, mores siluestres tenere, cererē & bachum supra mensuram colere, leues capillos et prolixos intorquere, q; castam mineruam amare, & litteris operam dare, iccirco gesta eorū dēsa caligine prāssa, in aeternam clauduntur obliuionis nō itēm, Non solum autem lechitarū uerum & rufforum priscā uetustatis res sepultae iacent, inopia scriptorū usq; ad tēpora Kyg, Scziek, & korew ducū, ab his nāq; primū facinora eorum litteris mandata sunt, fuerunt autem uterini kig, Scziek, korew & quarta soror Libed, hi principando ruffitis, loca munitiora construxerunt, kig cast. supra boristēne seu dnepr, quod usq; in hāc diē kyow dicitur, olim famosa & lata metropolis rufforū, alii duo nō lōge a kiow etiam sua erexerunt castra Scziek sczekwicz, & korew korewicz, erāt & alii duces eorum Radzim a quo radzimczanie supra fluuium Szaszu, Viatko a quo uiathezanie supra fluuium Olka, Dulieba a quo doliebienie ad fluentia Bug, hi postea Volhanie, & nūc luzanie appellātur, familie ex dulieba, radzim, & uiathko, more ferarum in siluis habitabāt, & consanguineas passim prout uoluptas ferebat, sine discretiōe cognoscebāt: demum extinctis & ab hac luce sublati tribus germanis kig, scziek & korew, filii eorum & nepotes longo aēuo dominabātur, quilibet in sorte sua donec successerūt Oshkalt & Dir, duo germani apud kyoniā principantes.

Palatini duo
decim electi

Duces primi
Ruffi.
kyg.
Sczyek.
korew.

Post annos plurimos gens Lechitarum perosam habens gubernationem palatinorum (mala enim uisa est pluralitas principum, tū quia la cessantes inimicos, & rem eorum turbātes, auertere minime potuerunt, tum etiam quia singulique sua sunt & non regni curabāt) requirebant unum principem & rectorem, scrutiniq; facto, elegerunt uirum idoneum, solertem & strennuū nomine Graccum, ad radices montium sarmaticorum iuxta Istulam commorātem in rectorem rerumq; suarum tutatorem. Qui fasces regiminis assumēdo, inuasores quosdā per pacta, quosdam per bella exturbauit. Gallos ea tēpestare regna Pannoniae demolientes, Lechiam ingredi uolentes, forti Marte repressit & ex eis uictoriā reportauit. Exinde pace confecta, Lechitis indies charior erat, Bohemiq; ob securā tam fortūnam amabilis imperabat. Erexit arcem habitationis suae in expedito colle Vauel, supra tūmū Istulae sito, & ei ciuitatē adiecit atq; fundauit de suo nomine Graccouiam appellādo, facilem agris & rebus secūdis, nisi olofagus quidam belua (ut aiunt draco) plurima impedimenta intulisset. Rapiebat siquidē e specū de sub mōre Vauel egressa, iumenta & homines incaute oberrātes, rictibus horridis uoracissime deglutiedo. Quo malo afflicte Graccouie, Graccus anxius condolens tria corpora iussit quotidie olofago exponi. Nam his contentando, cetera nō requirebat. Sed & hoc graue onerosūq; erat, propterea suapte industria persuasit exponendis corporibus, sulfur & cauma ignitum, cera piceq; inclusa, admiscere & occultare, belua enim tū naturali rabie, tū uoraci esurie exagitata, sine delectiōe oblatam prādam rapiebat atq; uorabat, sensimq; debilitata extincta est. Graccus uero letatus, longos annos in seniu deduxit, mortuus plenus dierum. Reliquit duos filios Graccum, Lechonem, & terciam filiam Vandam. Ex commisso patris dum uiueret, filii cōstruxerūt sarcōfagū in monte Lassotno (q nunc dicitur mons sancti Benedicti) tumore terrae superponendo in altū, in hūc diē celebrem & a longinquo uisibilem. Ex hoc asserunt quidam hunc Graccum fuisse romanum (de familia graccorum ob leges agrarias superbius q; fas erat ditatas romae intersectorū) quoniā instar pulcri Romuli sibi dum uiueret, simile de terra (romuli enim de lapidibus est) erigi praecepit, undecūq; autē fuit, assertio eorum instātiā habet, quia Gracci prope natiuitatem christi, circiter centum annis occisi iacent inulti, is autem Graccus lechitarum princeps ut prodūt eorum historiae quadringētis annis natiuitatem Christi praecessit.

Graccus electus

Galli uicti.

Graccouia
origo.
Olofagus
Graccouia affligit & in terrorem
mitur.

Gracci filii.
Graccus.
Lecho.
Vanda filia.

Graccus 400.
annis ante xpm.

Ogitantibus lechitis Graccum na-
tu maiorem ipso Gracco patre ui-
ta functo in legitimū successorē &
regē surrogare, Lech minor natu-

Graccus interfi-
ditur a Lechi.

nacta occasione oportunitatis interfecit eū, &
lacerū zabulo textit, dicens illū dū uenatiōi ope-
rā daret, & profusus q̄ decuit feras impeteret,
a bestiis mortem opetuisse, & hæc ficta dicēs la-
lachrymabatur. Lechite uero ita fore creden-
tes, eum in trōnum paternum euexerunt, & re-
gē supra se statuerūt, uerum quia nullum ma-
lum impunitū, crebescēte fama q̄ germanum
suum inuidia ductus clam necasset, expulerūt
& a regno exulare ipsum coegerunt, tanq̄ pro-
phanū patricidam. Quamq̄ alia quædam historia narret non fuisse exulem
nec a regno alienatū, sed ob fratricidiū ab omnibus spretū, & inuisum mero-
re & cogitationibus contabuisse, uitamq̄ simul cū regno cito finiuisse. Qua
propter Vandam filiam Gracci nulla amplius
prole masculina superstitē, pro domina & regi-
na ex unanimitate uoto omnium deputarunt, inue-
neruntq̄ in sexu femineo animum & robur uiri-
le in regendis subditis & inimicis regni abigen-
dis, nā ea tēpestare Rithogarus princeps theu-
tonorū regno Lechitarum uicinus, audita Van-
dæ mira specie, pulchritudine, gloria, moribus,
& regno, misit procatum iri seu eam in spōsam
deponere. Vanda autē desponsationē Rithoga-
ri, una cum ipsius ambasiata seu legatione ren-
tuit. Mittit iterum amoris impatiens Rithoga-
rus, ut sibi nuberet, aut arma & deuastationem
regni sentiret, putabat nāq̄ formidam metu bel-
li ad coniugia posse impellere, quam sponte ma-
trimoniū refutasse didicerat. Moxq̄ aciebus in-
structis, regnum Lechitarum ingreditur, iussit & Vanda celeriter suos arma
capere, & copiam resistendi Rithogaro præstare uidentes autem purpurati
principes Rithogari potētem exercitum, Vandæ pulchritudinē dictū mira-
bilem, qua tanq̄ hamus (Vanda enim hamū sonat) corda inspicientiū allici-
ebat, industriam, audaciam, & causam sine noxa, recesserunt in castra sua, de-
nūciantes principi eorum, ut uiraginem iuste pugnaturam, et exercitum po-
tentiorē instructiorēq̄ habentem, suo damno non inuaderet, quos cū nec
persuasionibus nec minis ad pugnādum reuocare potuit uehementi afflictio-
ne consternatus, bello cessit, & in conspectu eorum gladio sese confodit. At
Vanda pacē

Vanda eligit

Rithogarus
princeps theu-
tonum.

Vanda

Vanda pace cum magnatibus theutonorū composita, Graccouiam rediit,
& pro tanta uictoria diis uota (plurimas uictimas immolando) persoluit, se-
ductaq̄ illius temporis errore, ne celebs uita eius quoquō defloresceret, diis
seipsam uictimam, pro uictoria affecuta, exposuit. de ponte enim in Wislam
salut & ab aquis suffocata circa Mogilā, uno miliari a Graccouia, reperta
est, illic supra fluiuium Dlubnia sepulta, aggere & mole terræ in altum, quē
admodum Gracco genitori eius suprapositis, diciturq̄ locus ille usq̄ in no-
stram ætatem Mogila: quod sonat sepulchrum: dictus est & fluiuius in quo
mersa est Vandalus, & gens circa fluiuium cohabitans Vandalite.

Vandæ interit

Fluiuius a Van-
da.

CAPVT VII.

Extincta Vanda cum qua & tota Gracci familia interiit, A bro-
garunt iterum Lechite regem: & loco unus regentis duodecim
Woyewodas id est exercitiū ductores seu regētes: pro numero
prouinciarū constituentes. Sub quibus longo tēpore (ut aliquæ
chronice narant centū annis) in libertate uixerunt, donec exorti grassatores
& bonorum expilatores non mediocriter eos afflixerunt, ad ultimū uero ex-
ercitus ualidi Pannoniorum & Morauorū Poloniā inuadētes, prædam age-
bat impune, agros depopulātes, & res diripientes ut libertate ablata, sub iu-
gū seruitutis miseros Lechitas mitterent & cogerent. Woyewodis nequitq̄
repugnātibus, quoniā aduersam fortunā experti, de sūma rerū desperabāt.
Erat sub hoc turbine quidam polonis nomine
Przemisl, disciplinæ militaris peritus, uiribus Przemislaus q̄ Lesko pri⁹.

Polonia uastat

Przemislaus.

strenuas, ingenio astutus, qui circa Caluū mon-
tē, hostes omnia negligentius agentes, astu ter-
ruit & oportunitate deuicit. Nam galeas for-
matas, pictas & coloratas, ex aduerso hostium
sole oriente in arboribus montis locauit, quibus
uisis, repente radiorum solis reuerberatiōe ho-
stes perculsi arma corripuit, ad debellandumq̄
aciem polonorum uisam procedūt, quo cū per-
uenissent, neminē inuenerūt. Mox etenim Prze-
mislaus, ut uidit hostes arma capeſſe, re, simula-
cra galearū remouit. Reuertitur itaq̄ in sua ca-
stra aduersarii, putātes Polonos auersos fugiſ-
se. Przemislaus uero re benegerendi belli concipiēs,
animauit commilitones qui ad ipsum con-
fluxerāt, certā uictoriā eis promittēs, dū mō consiliū eius sequendo, animū
& arma uiriliter in hostē cōuerterēt. In tempeſte ergo hostis aduentu, hosti-
bus somno deditis, & secure cubantibus, Przemislaus manū polonorū, iā de
uictoria certificatā & animatā adduxit, a tergo & a lateribus medios in ho-
stes irrupit, quosq̄ & dormientes, & repugnare uolentes prosternēdo, cate-
ros ē somno excitatos, trepidos, & agendorū immemores dispergēdo, Prze-
mislaus ergo castra deserta diripuit & inimicorū opulentias, suis in prædā
dedit

Hostes astu
uicti.

Przemislaus in
regem eligitur
& Leszek no-
minatur.

Fabula quoru-
dam conuelli-
t de Alexandro
magno.

LIBER PRIMVS.

X dedit, quo comperto, poloni amore in Przemislaū flagrantes tanq̃ in patria liberatore spē collocarūt, & unanimi acclamatione & consensu, eū in monarchā & regē creauerūt, imponentes ei nomē Leschezeck, aut a primo Lechi tarum principe, aut ab astu (lescek enim uasfrū & callidum sonat) eum sic appellantes. Is regnauit scilicet & tranquillus, nemo enim amplius perdomitis Pannoniis & Morauis, ausus fuit regnum eius inuadere. Ferunt plures, exercitū astute ut pramissum est fūsum & disiectū, fuisse Alexandri macedonis, sed tu hanc relationem scito esse fabulā, nunq̃ siquidem Alexander uel gentes ipsius, ad septemtrionalia Europae diuerterūt, prout ex omnibus historiis de Alexandro acceptis cognoscis, quibus Sophirionē inter Scithas occubuisse legas, magisq̃ absurdum dinosce, quoniā Alexander macedo ante hunc Lesko nem multis saeculis antecessit. Galli q̃ quibuscū Gracchus in parte confligit, longe post Alexandrū in grāciam uenerūt, & duce Belgio Ptolomeū cerauni cū macedonia regē occiderūt. Brennus uero alter dux, regē Antiochum superado in Bithinia consedit, & gente gallorū cū grācis commixta, gallogrācos constituit, uide Trogū Pompeiū, Iustinū abbreviatorē eius, & ceteros. Lesko ergo posterior Gracco, multū posterior fuit & Alexandro & Sophirione ducē eius, nisi ad colorandam fabulam Alexandrum principem Morauiae affirmares, sic utiq̃ uerum sermonem proferres, nam Morauos Lesko astu debellauit & dispersit.

CAPVT VIII.

Lesko secundus

Quoniā post mortē Przemislaū q̃ & Lesko prim⁹ dicitur, nulli posterī, nullaq̃ proles superstes relicta est, inter polonos orta est dissensio, quis regnare deberet & ne deteriora sequerentur (multis regnare cupientibus) per edictum statuerunt ut quisquis ambiret, & optaret regnum poloniae assequi, idibus octobris in equo maculis resperso, seu colorato, q̃ uelociter curreret ad statuam pro meta ponendam. Erat autē huiusmodi cursus in planura inter Gracconiā & fluuiū Pradnik designatus. Multis ergo tempore constituto, in equis ut pramissum est maculis distinctis, dato signo tanq̃ pro grandi brauiō apprime anhelantibus, & properatē currantibus unguis & pedibus equorū, oxigonis, seu clauis ferreis acriter lesis aut subliterūt

CHRONICORVM REG. POL.

XI

aut subliterūt, aut cū eqs euoluti deciderūt, solus Leschezek quidā uir plenus uasfriciae & dolo, iuxta stratā per quā cucurrerūt, ubi clauis ferrei nō fuerunt infixi, equū suū agiler impellens ad columnā peruenit, eamq̃ complexus est, & rex salutatus. Adolescens autē quidam obscure sortis, qui cū sodali causa solacii ante aliquot dies per eandem stratā ad columnam currēs, & pedes una cū sodali leserat, & oxigonos inuenerat, oblique & extra uiam pedes currēs, secundus ad columnam peruenit, & eam cōplexus est. Insurrexerūt ergo singuli cōpetitores, per oxigonos remorati, in & aduersū Leschezek, & re coram iudicibus agitata deprāhensū est regni cupiditate nocte sub obscura, p̃ totā stratā usq̃ ad columnā eū sparsisse & in terrā fixisse clauos ferri acutos, & zabulo contexisse, prāter semitā iuxta stratā, q̃ ipsemet currēdum sibi credidit, cōdemnatum ergo, discerpserūt, & lacerarunt. Adolecentē uero illum qui oblique currēs, causa ioci ad columnam secūsus ad uenerat, uoto omnium & concordī approbatione, in regem sublimarunt, & Leschko uocauerūt, hoc enī nomen apud priscos polonos regium fuit, & q̃q̃ humilis cōditiōis & tenuis sortis erat, clarissimus tamē regnando euasit perinde ac si in regia nutritus, & decentissimis moribus a cunabulis imbutus fuisset. Fuit namq̃ tēperatus, & semper sobrius, iustus, māsuētus, liberalis, & fortis, cunctos inimicos fortiter debellans, & de suo regno repellens uicinosq̃ inuadens, semper uicit & de eis triūphauit. Et ne fastus ex honore regio assequuto eū insolētiore redderet, uestes suas priuatae cōditiōis, uiles & hirsutas, quotiēs in throno regio purpura indutus sedit, supra se extēdi iussit ut his inspectis, reminisceretur sese ex inope dominū, & humili regē factum esse, senuit longēuo senio, & e uita excedens, unicum filium leschkonē terciū in heredem Polonis reliquit.

Lesko secundus
ioco regnū a-
deprus.

Lesko tercius.

CAPVT NONVM

Leschko tercius genitori succedens, adeo creuit optimis moribus & heroicis uirtutibus, ut singula quaeq̃ tam in regno suo poloniae, q̃ in exteris prouinciis, summa prudētia regeret, & nomē ac gloriā suā suāq̃ gētis nobilitaret, praebebat auxilia pannoniis contra legiones italicorū et grācorū, & equidem cū frequenti uictoria. Genuit unicū filiū ex legitima coniuge Pompiliū nomine, ex pellicibus uero pluribus genuit uiginti filios naturales, hos, Boleslaū, Kazimirū, Wladislaū, Wratislaum, Oddonem, Baruinū, Przibislaū, Przemislaum, Iaxam, Semianū, Semouitū, Semomislaū, Bogdalū, Spiczigitū, Spiczmerū, Sbigneū, Sobeslaū, Wlssimirū, Czesimirū, & Wlsslaū: ueritus autē ne eo ex humanis absumpto cōtentiones & bella inter fratres oriretur: partitus est regnū, Pompilio dedit monarchiā regni, ceteris maritimā orā Slauorū, Rugianorū, & Casubitarū

Pompili⁹ un⁹
Leskonis fili⁹.

Leskonis filij
naturales.

Prima diuifio.
cum iactura.

Meydburg.
Dalemburg.
Viffimiria.
Brzeinia.
Limburg
Lubeg
Rathibor.
Suerin.
Myckelburg.
Gilow.
Rostok.
Verla.
Swanow.
Oftrow &c.

XII

LIBER PRIMVS.

subitarū: usq; ad Misnā & Veffalia distribuit Boleslao primo genito natu-
rali Baruno, et Bogdalo Pomeraniā inferiorē, Kazimiro & Wladislao Caf-
subiam: laxa & Semiano Serbiam: Wratislao Ramam: Przibislao Cze-
miro & Oddoni Ditwoniā q̄ nūc Olsacia seu Lusacia: Przemislaio Semoui-
to & Semomislao: Sgorzeliciā: quae nūc Brādeburg appellatur, aliis uero
fratribus residuis, quādam fortis, in huiusmodi prouinciis: adiectis quibus-
dam desertis filiis & nemoribus assignauit: Visslaus autē cōdidit castrū Mie-
dzibozē: quod nūc Meydburg dicitur: Sobeslaus castrum Daley quod Da-
lemburg uocatur: Vissimirus castrū & ciuitatē in ripa maris sitam Vissimi-
riā, quae in hanc diē eodem nomine nūcupatur: Cateri fratres alia castra ere-
xerūt, Brzemye castrū in cōfiniis Veffialorū & Frisonum sitū: sic dictum, ut
susciperet hostile Brzemie, i. pondus. Castrū lyma quod nūc Limburg uoci-
tatur in petra latissima & longinquo uisibili & lucente: Slauī enim nocturnū
splendorē limam uocāt. Castrū itē & ciuitatē: Bukouiecz quā theutones uo-
cāt Lubek: slauī uero in circuitu cōmorātes Bukouiecz: similiter castē Ra-
thibor: castrū Swerin: castrum Lukow a quodam Miclone conditum: unde
theutonici illud Mickelburg uocāt. Item castrū Gilow a crassitudine terrae:
castrū Rostoki a dissolutiōe aquarū: castrū Verla a credulitate: castrū swar-
now a uocādo: uocatus enim slauice swani dicitur. Item castra Ostrow a lo-
co insulae in qua stat Tefzin, Marlow, Boel Trzebieflow, Vologost, Cza-
ni Wolynecz. Pluraq; alia castra & municipia, praefati filii Leskonis & eo-
rū nepotes iuxta mare germanicū condiderunt, quae natio theutonica occu-
pauit: & usq; in praesens occupat paucis populis slauis & zerbis in rure
& uicis etiam in hanc diē permanentibus & linguam slauicam confuse &
corrupta propter commixtionem sonantibus.

CAPVT X.

Pompilius primus

Pompilius pri-
mus.

Pompilius, quē poloni Popiel, theu-
tones offerich uocant, suscepto re-
gno polonorū, colles & montiū ra-
dices, in qbus urbs Graccouia est
sita pertesus, trāstulit sedem regni Gneznā in
planicie sitā, ubi prisci polonorum morabātur
principes. Hanc quoq; spernēs, nouas sedes in
ter lac⁹ posuit ac extruxit Crufuiczam noīans
& in ea principalē sedē regni cōstituēs. Mortu-
us est in aetate uirili, morbo correptus ex uita
torpente & uoluptuosa. Nihil egregiū adidit
quod posteris dictū factūue celebre foret, nisi
q̄ in omni execratione solitus erat dicere, uti-
nā me mures uorarent, utiq; omine mali, quo-
niam filium eius, alterum Pompilium, quem
in aetate puerili reliquerat: regnantem mures deuorant.

CHRONICORVM. R. P.

CAPVT XI.

Fo. XIII

Adolefcentia Pompilii fecūdi mini
me expectata, ipsum in regem po-
loniae extulerunt, & ei obedientiam
homagiale patri una cum proce-
ribus regni praestiterūt. Causas & decisiōes que
stionum quae ad eū perferebantur, patri donec
adolesceret determinabāt. Sed cum Pompilius
annos adolefcentiae supergressus, suae potestati
est relictus, in teterrimos incidit mores, in petu-
lantia, choreas, plausus, ebrietates, flagiciosissi-
mus ruebat, temp. postergando, & ab incurfu
hostiū deprauatus & metuculosus, non defendē-
do. Desponsata est ei ex theutonia, elegātis pul-
chritudinis de genere principum foemina, quae
blandiciis & calliditatib⁹ eū sic irretiuit atq; ca-
ptiuauit, ut totius regni, potestas & expeditio circa eam cōsisteret. Ad peio-
resq; illecebras maritum intrusit patrandas. Videns enī maritum suum ab
omnib⁹ subiectis sprētū, & ad ignominiam ipsius cum ludibrio koschysko
(quod sonat attritam scopam) uocatum, propter raros capillos, timensq; ne
succederet ei quispiam patruorum, ob scelera suapte ipso expulso. Iubet do-
los & egritudinem mortalē fingere, patuos & proceres regni aduocare. Co-
ram eis exponit Pompilius in lecto decumbēs & lachrymas se in breui mori-
turū, rogat obtestaturq; ut filios quos binos ex legitimo matrimonio susce-
pit Lechonē & Pompilium successores ipso mortuo surrogaret, & iamā mi-
graturo exequias more gentiliū in praesentia ipsius celebrarent. Luget &
coniunx lamentando, & fictas lachrymas aborciendo. Exhibita tādē refe-
ctiōe: iterū ad aulam regis introducūtur patri cum primoribus regni, & po-
tus exicialis per reginā compositus. Post oscula regis ualedicentis iā prope
morturi in poculo aureo administratur, quo hausto singuli discedunt. Nox
enī intabat, rexq; se dormiturū sopore ingruente simulabat, expauescēs ne
aliquis eorū coram moreretur. Correpti ergo toxico tēpore noctis, uersi in
funam excruciabantur, donec spiritū & animam exalauerunt. Exhilaratus
itaq; Pompilius cū coniuge, contulit se ad tripudia patuos calumniose cri-
minando. Afferēs illos ob facinus in regem & filios eius cogitatum, coelesti
plaga miraculose percussos interiisse. Accumulantq; peccata peccatis, inhi-
bet a quoquā cadauera extinctorū sepelire. Sed deus uindex iustus, grauita-
te supplicii scelera cōpensans. Pompiliū cōuiuia celebrātem, mero madentē
sertis coronatū, unguētis delibutū, crapula & luxu resolutum, ultione condi-
gna punit. De cadaueribus siquidem patruorum & procerū, multitudo murū
ingentis magnitudinis ebuliuit, & in conuiuante tyrannū, consortem eius, &
filios, rabidis moribus insiliit, militum caterua nequitq; abigente, quoniam
humano suffragio fatigato, mures infatigati perseuerabant noctu dieq;. Ex-
truuntur ardentes foci, & in medio eorum locatur Pompilius, cōiunx & filii
illic autē & mures per flāmas transeuntes parricidam rodere nō cessabant.

b Ad aliud

Pompilius
secundus.

Pompiliū uiginti
patruū veneno
extinctū.

Ex cadauerib⁹
extinctorū co-
pia murum nas-
citur.

Horridus Pompilii, confortis
q. & filiorum
interitus.

Ad aliud tandem elementū uentum est. In nauibus abducitur occisor patruorum Pompilius cū suis in stagni altitudinem, mures tamen incessanter secuti, abductos, & naues rodebāt, intantum ut aqua perforatis rimis ingressa submersionem minaretur, ideo nauē timētes praefocationē ab aquis, deduxerunt nauem in littus, unde alia caterua murū occurrens, iuncta prioribus acrius infestabat. His uisis defensores, diuinam ultionē cognoscētes, omnes fugierunt. Pompilius autem protectoribus nudatus, recepit se in turrin altū orē in Crusiuczā, ubi mures rapido cursu ascendentes consumpserūt & uorauerunt. duos filios, uxorem, & facinorosum Pompiliū cū singulis artibus, ita ut nerui, ossa aut aliud uestigiū nō relinqueretur. Ecce nō est potestas nec consiliū contra dominum, non prosunt sceptrā, nec opes in cōspectu eius, mīnuta animalia & imbelles mures Pompilium miserabiliter consumpserunt, quemadmodū pediculi, uermes minores muribus Arnulphū regem francorum, & imperatorem Romanorum, pulpa, carnibus, ac uisceribus exelisis medicis nequitq. proficientibus ad internitionem usq. perduxerunt, solis cartilaginibus, & ossibus relictis, ut in descriptiōe Romanorum imperatorum & regum Franciæ legis.

Pyast

CAPVT XII.

Rzepycza.

Pyast

Ioānes & Paulus
martyres.

Post miserum & horridum interitū Popiel, indicta conuēctione pro noui regis electione, conuenerunt maiores ac nobiles regni in Crusiuczā factaq. dissensione, pluribus regnare cupientibus: soluerunt cōuentionem absq. regis electione, ortis tandem multis difficultatibus, bellisq. externis & domesticis, quotidianis etiā simultatibus & damnis inter regnicolas. Indicta est altera conuentio in praefatam Crusiuczā. Erat ea tempestate quidam agricola & mellarius in ciuitate Crusiucziēn nomine Pyast, eo q. status erat nō alta sed robusta, habuit uxore Rzepiczā nuncupatam, & filium unicum nondum nominatum, homo multe hospitalitatis, peregrinorum & miserorum fotor, aduenerunt autem in diebus regis Pompilii, duo hospites uultu & habitu uenerandi, & cum uoluissent ingredi regiam, pulsati sunt a ianua & prohibiti ab ingressu. Discedentes ergo declinauerunt ad tugurium Pyast, parentis aduenarum & peregrinorum, qui summa alacritate una cum uxore excepit eos in domum suam, occidens porcum saginatum, quem seruabat pro tondēda cesariā, & nominatione filii sui prout mos gentiliū fuit, obtulit & uas medonis eadem intentione reseruati uidelicet pro tonsura filii eius, dumq. potus medonis ducillaretur (mirabile dictū) augebatur, & in altū effluebat. Consilio itaq. ac iussu duorū hospitū, ut creditur duorū angelorum, in specie humana hospitatorū (quis alii credant fuisse Ioannem & Paulum martyres romanos) uasa quot & quantacumq. habere potui

potuit a uicinis mutauit, & ea impleuit, sed & carnes porci intātum aucte creuerūt, ut decem linteres implerēt, iubent tandem praelibati hospites supplicatū ire inuitareq. regem Pompilium & miliciā eius ad tondendum & nominandum filium, & in praesentia eorum, iā dicti bini hospites tonderūt filiū Pyast, nomenq. nouū ei adaptātes, nominauerūt Semouitū, resectio tandem copiosa apposita est opipare, deo cūcta augente per ministerium hospitum, statimq. post resectionem disparuerunt sapius nominati duo hospites. Donec secunda cōuentio Crusiucziēn collecta, ob disparitatem uotorū fere in omnibus uictualibus ex diurnitate tēporis defecit, tūc denuo gratiosi duo aduenā ad Pyast redierūt hospitātū, qui humaniter ab eo & sua cōsorte collecti ac honorati, praedixerūt eum post triduū in regem poloniæ eligendum uas ergo medonis paruum ante tuguriū persuaferūt exponendū, & cunctis confluentibus nobilibus ac ignobilibus (singuli em caruerūt uictualibus) biberunt de illo uase, nedum ad saturitatē sed etiam abundantius, deo optimo medonem uasis augmentante. Et ideo non deficiente, quemadmodū mulieri in sarepta lecytus olei nō defecit. Altero die consilio inito cūctis proceribus regni & populis quasi quadam religione cōcorditer in animo infedit, Pyast eligendum in regem, postpositis filiis & nepotibus patruorū per Pompiliū necatorū, postpositis & quibusuis magnificis regni, proclamatione deinde facta tota nobilitas una cū plebe ad ostium tuguriū Pyast descendens, eum regnum suscipere coegit. Illo uero terro ac repugnante propter insufficientiā & rem monstruosam, eulogium hospitū dum in memoriā rediit, eum post triduum regnaturū, cōsensit, & in aulam regiā de tugurio transiuit. Hic fuit homo simplex, sed rex iustus: unicuiq. quod suum erat secundū merita administrās, deo in cūctis eum prosperāte. Hic fuit prima stirps regum usq. prope aetate nostram in polonia dominantū: terminata in Kazimiro secūdo & Lodouigo. Eiusdem stirpis rami sunt moderni principes Slesiae, & filii Cōradi Masouiā. Quanta felicitatis fuit hospitalitas & iusticia Pyast, propago principū usq. in nostrā aetate permanēs demonstrat. Non uidi, inquit David, iustū derelictū, nec semen eius mendicare panē. Electus est rex in aetate uirili mortuus senio cōfectus, ut ferūt anno aetatis suae cētesimo uigesimo. In pace regnauit: regiāq. ex Crusiuczā in Gneznā locū originarium transulit.

CAPVT XIII.

Semouitus filius Pyast, princeps militiae sub patre creatus, post mortē uero eius rex factus: multum uigilantiā: temperantiā, militiā, munificentia, & uirtutū heroicarum ante electionē habēs. Multo ap̄lius rex factus omnibus uirtutibus redimitus floruit. Dilatauit regnum, de finibus eius pannonios adhuc Pompilii tempore occupantes uictoriosē expellens. Kassubitas & principes iuxta mare Balteū cōmorantes, olim de scemore patruorum Pompilii toxicatorū homagia dēnegātes aggressus, dum in parte expugnauit, morte immatura absumptus est. Cunctis regnicolis tanq. parentem patriā desolentibus. Reliquit unicum filiū minorenne nomine Leshko. Circa haec tempora sub imperatore Romanorum Arnulpho Græcorum uero imperatore Michaelē, aduenerunt Cirtullus.

Semouitus.

Pyast eligitur.

Ex Pyast princeps Slesiae.

Pyast plenus dierū moritur.

Semouitus fit regem.

Semouitus mors.

Cirillus ap^ls
Slatorum.
Methudius.

XVI

LIBER PRIMVS

Nullus doctor & apostolus omnium slauorum, & Metudius, lingua græca & slauonica prompti missi a præfato imperatore Michaele græco: ad postulationem principum, Slauorum in Morauiam, & iacentes fundamēta christianæ fidei, erexerunt ecclesiam cathedralem in Vielagrad Morauiae. Euocati tandem Romā & inquisiti, quare in lingua slauica diuina celebrarent & non in latina. Responderunt eo quod scriptum esset. Omnis spiritus laudet dominum, post altercationes ergo Romanus pontifex permisit ut lingua slauica celebrando laudaretur deus, perinde atque latina & græca. Qui mos ad tempora mea circa Graccouiam in ecclesia sanctæ crucis in Clepardia obseruatus, sed iam extinctus est.

Lescko quartus.

CAPVT XIII.

Lesko ætatis nondum debite, de procerum & nobilium cōi assensu in principem assumitur, certis baronibus procuratoribus donec adolesceret illi deputatis. In ætate uero adulta cepit imitari paternas uirtutes, probitatem, prudentiam, liberalitatem & iusticiam, militiam tamen munera non æque ut pater coluit, quinimo bellum contra principes Pomeranorum & cismarinorum per patrem iniciatum intermisit, mortuus est relicto filio perfecte ætatis Zemomiss, quod interpretatur terram recogitans, uel de terra cogitans.

CAPVT XV.

Zemomisslaus.

Esconi successit Zemomisslaus in regno, uirtutes paternas & auitas enixe sibi uendicans, non armis sed toga & prudentia regno proficiens, uehementer autem angebatur quod sine prole coniugem sterilem longo tempore habuit, maiori deinde molestia affligebatur, quod effuso unico filio dudum optato, cœcutientem uidebat & penitus nihil uidentem, ampliusque doluit quia uxor sua iterum sterilis ut ante, absque spe ulterioris prolis permansit. Adueniente anno tonsuræ utrumque ualuit Zemomisslaus conuocat maiores regni Gneznam ad tondendum & nominandum filium. Deuoluntate omnium imponens ei nomen Myeska quod sonat confusionem seu commotionem, quoniam cuncti suspicabantur metuentes, post mortem patris oriri commotionem. In diebus uero patris confusione ex cœcitate nati, appositis denique epulis conuiuabant, & ecce subito nūcius accurrit referens ipsi Zemomisslao, Myeskā pspexisse, clareque uidere. Obstupescite omnes, statimque mater exiliens de triclinio reperit filium habentem orbem oculorum clarissimos, & acceptum in ulnas,

inter conuiuas

CHRONICORVM. REG. POLO.

XVII

inter conuiuas detulit, singulis gaudentibus & mirantibus. Super quo genitor eius Zemomisslaus, sæpenumero percōtatus, quidnam cœcitas nati, eiusque diuina clementia, illuminatio portenderet, ab aruolis & phitonibus accepit. In diebus regiminis eius regnum poloniæ plurimum illuminatum iri & clarescere, quod ille putabat de gloria humana uerificari. Impletum autem est de spiritali uisicne & illuminatione eius, & regni per eum, quæ est renascētia in christo, per fidem & baptismum extunc suscepta, & dono dei usque in hanc diem absque hesitatione & erroribus tenta atque defēsa. Mortuus est autem Zemomisslaus plenus dierum, in ætate protaui eius Pyast, & more gentilium appositus suis patribus in castro Gneznensi.

Zemomisslaus
mors.

CAPVT XVI.

In Russia principantibus apud Kyowiam Ofkald & Dir. Nationes ruthenorum multiplicatae, nouas sedes ad septentrionem dilatauerunt, & duces super se constituerunt ex alienigenis, quoniam ex propriis propter parilitatem non placuerunt. Primus dux Rurko qui in Nouogrod, alter Sziniew qui in Byaleyezoro, tercius Trubor, qui in Sborlk sedes suas posuerunt. Processu autem temporis, mortuus Sziniew & Trubor absque prole, Rurko utriusque possedit ducatum, & ipse moriens reliquit filium adolescentem lior nomine, is dolose occidit Ofkaldum & Dir principes Kio- uien, nil hostilitatis ab eo suspicatos & possedit terras eorum. Inuadit deinde Drewlianos populos ruthenici generis & Nyfzkinā ducem eorum, coegitque eos tributa soluere, & non contentus unica contributione eodem anno alteram exigebat, propter quod insurgentes Drewliani, occisus per eos interiiit. Miserunt de post nuncios primos & secundos præfati Drewliani ad Olham uxorem lior, ut acciperet in matrimonium principem eorum Nyfzkinam. Ipsa uero oportunitate & astuciam concipiens simulabat se nupturam Nyfzkinæ, dum modo ueniret cum suis matrimonium celebraturus. Quo procedente cum suis, dudum retētos apud se nuncios, clam uariis affectos tormentis interfecit. In occursum deinde procedit, & locato suo forti exercitu, in angustiis & locis maligis, Drewlianos cum duce aduenientes insperate occidit in numero quasi quinque milia, occisioni mariti sui lior parentado. Insup Suatoslaus filius lior & Olhæ, ætatē pertingēs adultam, Drewlianos graui cæde domuit, & sub iugum mittens tributa eis imposuit, Olhæque matre sua monente, si dem christi suscipere noluit. Transfretauerat etenim Olha in Cōstantinopolim & de fide christiana per patriarcham edocta, spurcitiis gentilitatis abiectis, in baptismo nomen Helena, pro Olha suscepit, in recessuque benedixit ei patriarcha Cōstantinopolitanus dicēs. Benedicta tu inter mulieres Ruthenorum.

Ofkald, Dir.

Rurko dux rus
fig.

lior.

lior interitus.

Olha uxor
lior.

Drewliani per
Olham uicti.
Suatoslaus.

Olha fidē christi
accepit Hele
na nominata.

CAPVT XVII.

Quæ in historiis polonorum repēiuntur, iam sub breuitate tacta sunt. Deinceps quæ exteri de Vandalis & Sarmatis hoc est de polonis & russis annotarunt, haud absque in fine huius primi libri etiam sub breuitate inducam. Refert Suetonius Tranquillus, & meminit Eutropius, quod imperator Domitianus de Dacis Catiscum duplicem triumphum agit. De Sarmatis solam lauream usurpauit, multas quidem calamitates

Suetonius.
Eutropius.

b3 res iisdem

Legio domi-
ani a Ruffis in-
terfecta.

Anthoni⁹ pi⁹

Iulius Capito-
linus.
Anthonius
Verus.
Marcomanni.
Squadi.
Vandali.
Sarmat.
Sueui.

Pannonia a sar-
maris popula-
ta. Aurelianus.

Flavius vopif-
cus.

Proculi de vi-
cio gloria cre-
dita.
Caro: impera-
tor.

Diocletianus.
Galerius.
Carp.
Basterni.
Paulus diaco-
nus.
Valentinianus

tes iisdem bellis passus est. Nam in Sarmathia (quæ nunc russia dicitur) le-
gio eius cū duce interfecta est, & a Dacis (ubi nunc sūt Valachi) Appius Sa-
binus, consularis, & Cornelius Fuscus præfectus prætor cum magnis exerci-
tibus occisi sunt. Narrat Iulius Capitolinus imperatorem Antonium piū Ger-
manos & Dacos (ubi sunt Besserabes & Valachi) rebellantes contudisse per
præsides ac legatos. Alanos uero (q̄ fuere rutheni circa Tanaym fluiū) bel-
la molientes, sæpe refrenauit. Idem Iulius Capitolinus refert, & meminit Eu-
tropius imperatorem romanum Antonium Verū, multa milia hominū interfe-
cisse. De Marcomanis, Squadis, Vandalis, Sarmatis & Sueuis, & liberaſſe
Pannonias a seruitio eorū, Romæ rursus cū Comodo Antonio filio suo, quē
iā cesarem fecerat de eis triumphasse. Hæc sunt gētes ut nunc est dicere Mo-
raui, Poloni, Rutheni & q̄ circa fluiū Sueuū cōmorati sunt Slaui, ubi nūc
Marchia est, & eā occupant theutoni. De his sūetis iuxta Sueuū fluiū ex-
tra septimū clima ad mare germanicū olim habitantibus. Et non de illis quī
nūc Sueti in sexto climate habitant. Dixit Martinus in sua martiniana in se-
cunda parte sub Octauiano, q̄ Drusus priuignus Octauiani, trās albulam
fluium q̄ in barbarico solo longe ultra rhenum est (labia uulgarī slauonico
dictus) fortissimas nationes, quibus & natura uires, & consuetudo experientī-
am uirum dabat, pariter uno bello, sed suis aspero superauit, id est Sueuos
& Sicābros ubi & Drusus occisus mortuus est & sepultus in Magūtia, hæc
Martinus. Itē Eutropius. Sub imperio Galieni Pannonia a Sarmatis Squa-
disq̄ populata est. Itē Flavius Vopiscus scribit. Erūpentes Sarmatas in illi-
rico cum tricenis præfidiariis, solus imperator Aurelianus attriuit. Refert
Theoclius cesareorū temporū scriptor, Aurelianū manu sua bello sarmati-
co, una die quadraginta & octo interfecisse, plurimis autē & diuersis diebus
ultra noningētos quinquaginta. Et Flavius Vopiscus qui prius in descripti-
one triumphī Aureliani dicit, præter captiuos gentiū barbararū, Gothi, A-
lani, Roxolani, Sarmathe, Frāci, Sueui, Vādali, Germani religati manibus
captiui præcesserūt. Idē Vopiscus de Probo in Illirico Sarmatas cæterasq̄
gentes ita confudit, ut prope sine bello cūcta reciperet, quæ illi diripuerant.
Idem de Proculo, Centū ex sarmathia uirgines cœpi, ex his decem una nocte
iniui, omnes tamen q̄ in me erat mulieres intra 15 dies reddidi. Gloriat ut
uides Proculus rē ineptam, & satis libidinofam, atq̄ inter fortes se credit ha-
beri, si criminū densitate caleſcat. Item Vopiscus de imperatore Caro: & idē
inducit Eutropius Sarmatas adeo morte Probi feroces, ut inuasuros se, non
solum illiricū, sed Traciā, Italiā quoq̄ minarentur, ita se inter bella parien-
di contulit, ut paucissimis diebus pannonias securitate donauerit, occisis Sar-
matarum sedecim milibus, captis diuersi sexus uiginti milibus. Eutropius
uaria deinceps simul & uiritim Diocletianus & Galerius Maximianus bella
gesserunt Carpi & Basterni subactis (& sunt populi Ruffiæ sub montibus
Sarmaticis) Sarmatis uictis (& sunt rutheni in cōmuni) quarū nationū ingen-
tes captiuorū copias in romanis finibus locauerūt. Paulus Diaconus de ge-
stis nomanorū. Valentinianus anno imperii sui undecimo cū Sarmathe lese-
per Pannonias diffudissent, eosq̄ uastaret, bellum in eos parās, dū apud Bri-

gionem

gionem oppidū Squadorū legationi responderet, anno eius quinto & quin-
quagesimo subita effusione sanguinis, quæ græce apoplexis uocatur, uoce
ammissa, sensu integer, expirauit.

CAPVT XVIII.

Vandalia Sigiberto in chronica, a Vincēcio in speculo historiali
& plerisq̄ alijs scriptoribus ex Scithia perhibetur oriundi. Incō-
cinne quidem quoniam regionum septentrionalium distinctam nō habētes
cognitionem, prout & antiquissimi historici, omnem orā septentrionalem Sci-
thiam dixerūt. Isidorus uero & posteri magis proprie Vandalos a Vandalō
flumine dixit, quē ut ante retuli nūc Vissam dicimus, quia circa eum habita-
bant. Hi ergo a Gothis pulsi (ut referūt præfati Sigibertus in sua chronica
& Vincēcius in speculo historiali uolumine tercio li. 17. ca. octauo) alias
terras inuadere cœperūt, qui suas retinere non potuerūt. Hos circa Danubi-
um cōmorantes rursus post multū tēporis Giberith Gotthorum rex bel-
lo uictos inde exturbauit, & ad hoc coegit, ut Romano imperio se subicien-
tes, a Constantino magnō locū habitandi sibi dari postularēt, & pannonias
ab eo sibi delegatas, per 40. ānos pacifice inhabitarūt. Anno uero 13 Archa-
di & Honorii, qui imperare cœperunt anno domini tricentesimo nonagesi-
mo octauo) iustitū Stiliconis euocati, meditātis rebellionem cōtra temp-
infuderūt se per Gallias iunxis secum Alanis easq̄ aliq̄diu miserrime dila-
cerauerūt, & inde eos expellebāt Gothi nō quidem prospicientes Galliarū
quieti sed uacue faciētes patriā sue rapacitati, Vandalī Hispanias aggrēssi,
nunc Hispanias, nunc gallias, multo tempore depopulati sunt. Honorius au-
tem deliberato consilio Hispanias et gallias, quas sibi a Vandalis præreptas
dolebat, Gothis donauit Cum ergo Gothi Vandalos effugare maturarēt
grata eis felicitate occurrente, per Bonifaciū ducem romanum, ad occupan-
dum Libiam et Affricā euocati trāsuerūt, ubi regnum suū multo tempo-
re confirmarūt. Primo igitur anno Graciani, puta anno domini 381. & dein-
ceps, Super Vandalos de regno Poloniæ exeūtes regnauit Modigifilus an-
nis 30. Post hunc filius eius Gūndericus in Hispaniis annis 16. Hic capta His-
pali, quæ nūc Sibilā dicitur, cū manus in ecclesiā ipsius ciuitatis extēdisset
a demone correptus, interijt. Cui Gēsericus frater successit, ut refert Paulus
Diaconus, ab Hispaniis ad Affricā trāsies, cūctā pene Affricā ferro, flam-
ma, rapinis, crudelissime deuastauit. Fidem Catholicā impietate Arriana in-
fectus, subuertit, Episcopos exulauit. Sub hoc turbine, teste eodem Paulo
Diacono & Possidonio. Bea: Aug. Epūs Hipponensis. Ne suæ ciuitatis rui-
nam cerneret, expletis annis uitæ suæ septuaginta sex migravit ad Christū.
Deinde Gensericus Carthaginē inuadit atq̄ capit. Cum ualidissimo exerci-
tu ex Affrica aduectus, Romā spoliāt. Multa milia captiuorū cū regina Eu-
doxia, & duabus filiabus in Carthaginem duxit, quā Nansamundo filio suo
in matrimoniū copulauit, Campaniā & Apuliā Hammis consumpsit, Capu-
am & Nolam pari ruina strauit. Inter has procellas, uir piissimus Paulinus
Nolanæ urbis episcopus, pro cuiusdā uiduæ filio, sese in seruitutem tradidit
regnauit Gensericus annis 48. eoq̄ mortuo successit Honoricus filius eius,
qui effugatis

Sigibertus.
Vincēcius

Isidorus

Scithe a go-
this pulsi.

Giberith got-
thorum rex.

Constantinus.
Archadius.
Honorius.

Vandalī galli-
as & hispanias
depopulati.

Gothis dona-
ta.

Gracianus.
Modigifilus.
Gundericus.
Sibilā Auicē-
ne patria.
Gensericus.

Diuus Augu-
stinus moritur

Nansamūdus

Paulinus epūs

Honoricus.

qui effugatis amplius q̄ 34 catholicis Episcopis, & ecclesiis eorum clausis, plebem uariis suppliciis affecit. & quidē innumeris, manus, & linguas abiecit. Illis tamen expeditissime loquentibus, ut refert Gregorius in tercio li. Dialogorū, & Paulus diaconus in gestis Romanorum, tandē iudicio dei percussus, scatēs uermibus, miserabiliter expirauit. Post hūc, Guntamūdus nouem annis regnauit. Post quē Trasamundus, qui ducetos uiginti episcopos in Sardinia exilio relegauit. Deinde anno domini quingētesimo uigesimo regnauit Hildericus filius eius, ex Eudoxia filia Valētiniani imperatoris a Gēserico captiuata. Hunc pater Trasamūdus ad mortē ueniens, sacramēti nōdis astrinxit. Ne unq̄ in regno suo Catholicis cōsuleret. Qui mox patre mortuo, antequam regnum suscipere, omnes catholicos ab exiliis reuocari, & Episcopis ecclesias iussit reformari, regnauit annis octo. Hunc Gilimer perimens, annis quinque post eū regnauit, qui tāta crudelitatis fuit, ut nec parentibus parceret. Tandē Bellisarius patricius, a Iustiniano imperatore missus est in Affricam. Is magnas copias Vandalorū fudit, regemq̄ eorū Gilimer uiuum capiēs, Iustiniano Constantinopolim misit. Sic Vandalorū regnum in Affrica destructū est. Inquit Iustinianus imperator, in ea famosa lege, quā dedit C. de officiis praefecti praeto. Affricā, q̄ Vandali ex ecclesiis fecerunt stabula. Et testatur se uidisse uenerabiles uiros, qui linguis radicitus excisis, prodigiose loquebantur, quapropter eiecit eos omnipotens deus a facie sua & de terra quam acquisierant, erasit memoriam eorum.

CAPVT XIX.

Praeterea Vincēcius in speculo historiali, libro uigesimo quarto capite clxxii. meminit, q̄ Karolus magnus anno octauo sui imperii. Coloniae super Rhenū, pōtes duos extruxit & muniuit & Slauiam ingressus eam subegit. Idem libro uigesimo sexto capite primo refert, q̄ Henricus secundus, qui imperare cōpit, anno domini millesimo tercio, potētiore regni uiros, bella sibi concitare uolentes celeriter deuicit. Et reges gentiliū in interiori germania commorātes, qui dicūtur Vindā tributarios sibi fecit, Vindos autem Slauos almani uocant. Eodem li. ca. quartodecimo, anno imperii sui quinto. Conradus imperator secundus, qui regnare cōpit, anno domini millesimo uigesimo quinto, rebellantibus slauiis ad eos debellandos proficiscitur. Et eodem anno similiter contra Hungaros rebellantes pugnauit. Eiusdem libri capite. 18. Inquit Helimandus Hic Henricus imperator tercius Vindelicos subegit populos, Sueuis conterminos qui Vindelici ut ait Gwilerinus usq̄ hodie fortunam adorant &c. Hos populos Henricus tributarios fecit, ita ut omnibus solennitatibus quibus coronabatur, quattuor reges eorum lebetem quo carnes condiebantur, in humeris suis duobus uectibus per annulos quattuor inductis ad coquinam uectitarent. Hac ibi. Ecce duo habes. Primum q̄ Henricus tercius Vindelicos, id est Slauos ad mare germanicum commorātes subegit. Alterū q̄ tales Vindelici, contermini fuerunt Sueuis iuxta flumen sueuum cohabitantibus. Pro his culpa Slauium Theutonici & Saxones a diebus praedictorum imperatorum, terras eorum incolunt & hereditāt. Blondus autem libro primo de

Guntamundus.
Trasamundus.

Hildericus.

Gilimer.

Bellisarius.
Iustinianus.

Carolus magnus
Slauos uicit.

Henricus secundus
Vindos uicit.
Conradus secundus
Slauiis & Hungaris bellum intulit.

Henricus tercius
Vindelicos subegit.

Vindelici pro
Slauiis.

Blondus.

cadis primae de Vādalis, Burgūdionibus & Sueuis sic refert. Habēt omnes iste gentes uetustam originem ex Germania, suntq̄ priscorum Plinii Veronensis, Suetonii Tranquilli, & Corneli Taciti litteris celebrate. Plinius nāq̄ Germaniam ex Agrippe traditionibus describens Vandalos, & eorum partem Burgūdiones unam esse dicit ex quinque interioris germaniae partibus & paulo post, Sueuos illis proximos ponit. Alani autē et si origine sunt Scitae, in ipsis Vandalorū regionibus habitabāt. Sed Sueuos Octauius Augustus teste Suetonio ex Germania in citeriores rhēni ripas transtulit. Eiusdemq̄ Augusti temporibus, pars Vandalorum quibus Burgūdionibus postea fuit nomen, ad octoginta armatorū milia, ultiores rhēni ripas infederant, quos Drusus & Tiberius caesares, sicut Corneli⁹ refert, post subactā interiorē Germaniā in sedes proprias repulerūt, & extra urbes munitaq̄ loca dissiparunt. A quibus habitandi uicatim modis, quos patrio gētis uocabulo, burgos appellabant, eos Burgūdiones fuisse appellatos asserit Orosius. Deinde Blondus in locum Vandalorum & Burgundionum per Stiliconem euocatorum Slauos a Bosphoro Cimerico in Tanaim fluium habitantium, se cōtulisse & transmeasse asserit. Et partim Polonos partimq̄ Bohemos nominatos fuisse. Quod quia a Polonorum & Bohemorum historia ab initio huius aetate posita in toto discrepat, reiiciendum & salua reuerentia tanti historici pro non uero habendum est.

CHRONICORVM. R. P. LI. SECVNDVS .Myfko.
CAPVT PRIMVM.

Post mortē Zemomislai, assumpt⁹ est in monarchiam Poloniae Miesko unicus filius eius. Primū quidem uigilans, & reip. intendens, sed aetate maturiorem nacl⁹, ociosus & pellicibus alligatus. Tenuit etenim septē pellices uxores eas uocas. Ex nulla autē prolem suscipiens orbitatis suae in cōmoda saepe accusabat. Quod agnoscentes uiri catholici, qui in curia eius uersabantur, iusta & sanctae consuluerunt, ut spratis & abiectis spurciis gentiliū, unum uerū deum, & eū quē misit Iesum Christū coleret. A quo & proli solacia & quacūq̄ posceret impetraret, quicū aurem in audiendo accōmodaret. Viri religiosi & spirituales, tūc in regno Poloniae heremitice uiuentes, sacra dogmata cognitionis fidei christianae ei instillarūt. Vni⁹q̄ legitimae coniugis matrimoniū persuaferūt, intantūq̄ eis acquiescebat ut prope cathecuminus fieret. Mitit deinde consilio eorū in Bohemiam ad prociandū ducem uirginem Dambrowkam, filiā Boleslai ducis Bohemiae, intersectoris sancti Venceslai

Vratislaus.
Venceslaus.
Boleslaus.
Ludomilla

Ludomilla in-
teritus.

Venceslaus a
fratre necatus.

Poloni fidem
Christi susce-
perunt
Dambrowka
regina.

Mos in maiori
Polonia.

Myeczslaus
monarcha.

Gnezna metro-
polis prima.
Graccouia 2.

Episcopatus
Wladislaui.

Vratislaui.

Venceslai germani sui. Vratislaus siquidem princeps Bohemiae genuit ex Drahomicia uno partu geminos, Venceslaū & Boleslaū, Venceslaū educauit Ludomilla auia ipsius, & optimis moribus christianis imbuuit. Boleslaū mater eius Drahomicia fouit, & detestabilem moribus quemadmodū ipsa fuit effecit. Mortuo itaq; Vratislao electus successit ei Venceslaus filius eius uir piissimus in ducatu Bohemiae. Ordinatione autē Drahomiciae iniquae mulieris, suffocata est Ludomilla, cuius consiliis sanctus Venceslaus multū inhererat, & in numerum sanctorum est relata. Boleslaus autem inuidia ducente, germanum suū beatū Venceslaum post epulas ad orationē euntē, in limine templi obtruncat, & super Bohemos prout concupiuit dominatus est. Venceslaus uero decalogo sanctorum martyrum ascriptus. Huius ergo Boleslai principis Bohemorum, germani sancti Venceslai natam, Myesko monarcha Polonorum in uxorem poposcit. Nec abnuit praefatus Boleslaus dandam, dummodo ritu gentili abrogato, undis sacri baptismatis ablutus Myesko innouaretur. Consensu autem & cōclusionē utrimq; facta, adducta est in Gneznā uirgo Dambrowka in regiā Myeskonis cū ampla dote. Anno ergo Christi domini noningentesimo sexagesimo quinto uno & eodem die, Miesko princeps Polonorum cum maioribus sui regni, in praesentia Dambrowka, & Bohemorum sacrum baptismā propiciationē diuinā Gneznā suscepit. Pro Mieska nomen Myeczslai accipiens, & aliud sacramentū matrimonii, cū uirgine Dambrowka ex Bohemia aduecta contraxit. Conuiuia, munificentiam & spectacula, pluribus diebus largiendo, & cunctis regnicolis baptisari praecipiendo: Et quia multi restabant sacro fōte baptisandi. Ideo per aedictum stricte demādauit, ut omnes in ciuitatibus & uillagiis nobiles atq; ignobiles, septima die Marcii adueniente: idolis contractis, & in lacubus aut aquis submersis, simul & lapidibus ab utriusq; sexus hominibus abrutis, sub confiscatione bonorum & exterminatione baptisarentur. Qua die superueniente ut erat statutū, cuncti iussa exoluētes: renascebantur in Christo, & baptisabantur. Seruaturq; ille mos usq; in hodiernā diē in maiori Polonia. Nam pueri in dominica Letare facto idolo, seu imaginē alicubi in ligno longō portant, alibi in uehiculo ducunt, et in aquā proicientes demergūt: singuli prope domum repedantes: Ad dilatandū autē, & augendū orthodoxe fidei rudimēta. Inclitus princeps, & monarcha Myeczslaus erexit nouem ecclesias cathedrales in suo dominio. Duas metropoles Gneznā & Graccouia. Ceteras suffraganeas Ecclesias inciso lapide extruxit, ferro & plumbo iūxit, & sufficienter dotauit, prout temporis conditio permittebat. Primā metropolim in gnezna, tanq; in loco protunc celebriori in titulum et honorē beatissimae Mariae. Alterā in Graccouia ad instātiſſimas preces sue coniugis Dambrowka, in titulum sancti Venceslai martyris quoniam eius neptis erat Dambrowka, fundauit Episcopales ecclesias septem his subiectas: talibus titulis ornatas consecrari disposuit Crusiuiensem, quā propter solitudinem loci in Wladislauiam successu tēporis est tralata. In honorem sanctissimae dei genitricis Mariae, Smogorzouien q; tralata primum fuit in Ryczy nam oppidum districtus Bregensis, ex post propter uberiorem sitū in Wladislauiam

Wladislauiam. In honorem sancti Ioannis baptistae post intemeratam dei genitricem inter sanctos maiorem, Posnaniensem praecipuis apostolis Petro et Paulo: Plocensem sancto Sigismundo regi & martyri: Culmensē sanctae Crucis Camienensem iterum sancto Ioanni Baptiste: Lubucensem sancto Iohanni Euangeliste in titulos erexit, & eorum praefatas basilicas dedicari iussit. Primus autē archiepiscopus Gneznē ordinatus est Villibalmus: Graccouienſis primus Archiepiscopus Prohorius: Posnaniensis episcopus primus Iordanus Vratislauiē primus Gothfridus Crusiuiē, seu Wladislauiē episcopus primus Lucidus: Plocensis primus Angelotus: Culmensis primus Otavianus: Camienensis primus Iulinus: Lubucensis primus Iacinctus. Egidius Cardinalis Episcopus Tusculanus, a summo pōtifice Ioāne xiii missus, praefatos Episcopatus confirmauit, & singulis diocesim & terminos distinxit & posuit. Exerxit idem inclitus princeps, & primus fidei plantator, plures dignitates, Praelaturas, Canonicatus, Ecclesias collegiatas, Parrochiales & Conuētuales omnibus pro dote, decimas frugū assignando, Praedia Redditus, Clenodia & uasa ex auro & argento. Dambrowka etiam de sorte sua uniuerſis ecclesiis prouidit, uariis apparatibus, ornamentis & calicibus. Sed & Barones uniuerſaq; nobilitas Polonorum, emulando principem suū & eius consortem, Praediis, Villis & dotationibus, ecclesias feruentius dotabat, clerūq; uenerabatur: Et quotiens sacrum in ecclesiis legeretur euangelium. Dū sacerdos diceret: Sequentia sancti euangelii secundū Matheū &c. De uagina quilibet Baro extrahebat gladium usq; ad medietatem, ostendendo se paratum Euangelium tueri & pro eo mori. Sacerdote autē prosequente lectionē euangelii, mittebant gladios in uaginas, sed hic mos per incuriā abolitus est Myeczslao Dambrowka uxor eius: Anno domini 976 peperit filiū, cui praecatus matris nomen impositū est Boleslaus quod sonat magnus & famosus. Hic est ille Boleslaus Chrabri de quo infra dicitur. Ipsa uero Dambrowka post decenniū absumpta est rebus humanis, de anno domini 977 in Gneznā tumulata: Lugentibus eam Mieczslao marito, Boleslao filio, & omnibus uiris ecclesiasticis: Non secus q; piā matrem, Haec coniugata, caput nō uelabat, sed instar uirginū serto ornata incessit. Post dies luctus materni, iussu Mieczslai Boleslaus filius, anno domini 984 accepit Iudith filiam Iesse ducis Hungarorum in coniugem, & nuptias in Gneznā sub multitudine praelatorum & Baronum celebravit. Quae Iudith anno sexto, uirilis sexus puerum, effudit, & ei nomen Auitum impositum est, Mieczslaus quod significat habiturus laudem. Interim Mieczslaus Polonorum princeps sedula admonitione suorum consiliariorum: Ad Benedictum septimum pōtificem maximū mittit Lampertum Archiepiscopum Graccouien, & ceteros nūcios coronam sibi & regionibus polonorum dari petēdo. Cuius petitioni papa Benedictus septimus respondit. Nondū dignos fore polonos, ut eis corona haec conferri. In proximo uero deus placatus, coronā dabit eis, exaltabitq; illam: Sic locutus Stephano duci Hungarorum, qui & ipse pro corona miserat. Per Astericū nūcium eius tradidit coronam, Polonis uero denegauit. Expugnauit sub Mieczslao dux Russiae Wladimirus castra Przemiſl & Cyren, &

Posnaniē
Plocensis.
Culmensis.
Camienensis.
Lubucensis.

Egidius cardis
nalis missus in
Poloniam.

Poloni gladiis
extēsis euange
liū ueri pati.

Boleslaus geni
tus.
Dambrowka
monitur.

Myeczslaus nat
ciur.

Polonis coro
na negata.

Mieczslai
mors.

wen, & Radimiczis in regione Russiæ parentibus, Polonorum ditioni tributa imposuit. Mortuus est præfatus Mieczslaus primus fidei plātor christi-
næ, anno domini 999 sacramētis ecclesiæ rite perceptis: Et in medio ecclesiæ
Cathedralis Posnaniensis sepultus.

CAPVT SECVNDVM

Poloni ueteres
colebant deos
Iouem.
Martem
Plutonem
Venerem
Dianam.
Cererem

Icto initio renascēdi in Christo per baptismum polonorum. Di-
cenda sunt execranda idola eorum. adorata, priusq̃ ad uere fidei
cognitionē, ueriq̃ dei culturam peruenērūt. Fuerunt autē ut est
in Cronographis uidere: dii quos more gentilitatis coluerūt, isti
Iupiter, Mars, Pluto. Venus, Diana, Ceres, Iouem uulgari sermone Iessam
nūcupabant, Hunc dixerunt omnipotentem, Omnia dantem, omniaq̃ faciē-
tem, quoniā Iouis omnia plena sunt, Martem appellarūt Ledam, ducem bel-
lorū, & largitorem uictoriarū. Plutonem uocauerūt Nya, meliores sedes in-
ferni, post mortem ab eo postulātes. Venerem dixerūt Dzidzililya. Ab hac
impetrabant fecunditatem, uoluptates, & proles copiam. Dianam nūcupa-
bāt Dzeuiana, cōtinentiam, uenationes, & fœlices aucupationes ab ea præ-
cantes. Cererem uocarūt Marzana, fertilitatem agrorū & arborū ab ea per-
tētes. Et quia ad instar græcorū (quibus non multum distant) multa satage-
bant facere. Deos græcorū coluerunt: Vt ego a maioribus meis accepi. Ado-
rabant Pogoda, quod sonat temperies: Adorabant spiraculum, siue flatum
tenuis auræ, per spicas frugum, & folia arborum sibilantem, atq̃ cum sibilo
transientem: Vocantes numen eius Pogwisd: Adorabant Ledam matrem
Castoris & Pollucis, Geminorūq̃ ab uno oue natos Castorem & Pollucem,
quod auditur in hodiernam diem, a cantantibus uetustissima carmina: Lada
Lada, Ileli, Ileli, Poleli cum plausu & crepitu manuum: Ladam (ut ausim ex
uiuæ uocis oraculo dicere) Ledam uocantes, non Martem, Castorē Leli, Pol-
lucē Poleli. Omnia iā præfata idola, omnia auguria, incantatores, & phito-
nes, abstulit inclitus princeps Mieczslau, & de regno relegauit, sub intermi-
natione uitæ mādans, ne quisquā, præter uerū & unicum deum, in personis
trinum, per amplius glorificaret. Ego in puericia mea uidi tria idola de præ-
dictis in parte contracta, circa ambitum monasterii sanctæ Trinitatis iacen-
tia Graccouia: iam dudum sublata.

CAPVT TERCIVM.

Swantossaus.

Swantossaus dux Russiæ, mouens bella Kozaris, gentibus Ru-
thenici generis, obtinuit castrū eorum, Byalauielza & ipsos tri-
butarios effecit. Deinde intulit bellum Bolgaris & expugnatis
octuaginta castris eorū, coegit eos tributa pendere. Ipso autem
in Bulgaria demorante, Pyecziniגי obsederūt Kyow, ubi fuit mater & tres
filii ipsius Iaropolkus, Olha, & Wlodimirus. Soluentibus autē Pyeczinigis
obsidionem Kiouien (territū enim & decepti fuerūt per quosdam Ruthenos
q̃ Swantossaus appropinquaret cū ualido exercitu) Olha mater Suantossai
defuncta est. Non contentus autem iā dictus Swantossaus dux Russiæ expu-
gnationē Bulgarorum, post duos annos scilicet anno domini 972 Græciam
ingreditur, & onustus spoliis, redibat. Occurrentibusq̃ ei Pyeczinigis. In lo-
co iniquo

Swantossaus
græciā spoliat.

co iniquo, pugna inepto cū eis conflixit, & uictus captus est. Duxq̃ Pyeczini-
giגי Kura nominatus, caput ipsius amputando, fecit ex testa poculum, or-
nansq̃ ipsum auro, solitus fuit ex eo more Cipihi bibere: Ad innouandū suū
triumphum: Eo autem uiro iā dicto absumpto, filii, tempore quo uixit suan-
tossaus diuisi. Noluerunt contentari in paterna diuisione & prouinciis assi-
gnatis, quis latissime fuerūt. Iaropolkus enim maior natus, munere & assigna-
tione patris habēs Kyouiā. Inuasit castrū Varasz, in quo germanum suum
Olham interfecit, & prouinciā ipsi per patrem designatā, Drewlianorū oc-
cupauit. Wlodimirus natus minor, ex diuisione paterna, Nouogrod pro sor-
te habens. Videns tyrannidem Iaropolkonis, ne ad ipsum quādoq̃ perueni-
ret, circūuallauit castrū Kyouiē in quo erat Iaropolkus. Venientēq̃ ad se Iaropolkū
sub cōditione pacis: Ad suggestionem sui palatini & consilarii no-
mine Blud interfecit, & tres ducatus fraternos possedit. Procede autē frater/
na gratificādo: Plurima fana, & simulachra in mōtibz Kyow locauit. Præ-
cipue tamē simulachrū fulminis, quod maxime ueneratus est: Et ei eminē-
tissimū simulachrū extruxit. Corpus ex ligno formādo, Caput ex argento,
& aures ex auro. Conuertit tandem Wlodimirus animū ad bella, & intulit
bellū Mieczslao duci polonorū. Expugnauitq̃ sub eo castrū Przemiśl, & ca-
strum Cirwen, adiecitq̃ ditioni suæ districtum Radimiceū. Conuersus iterū
in Græciam conquisiuit insigne castrū græcorū Korschim, & ex eo totā orā-
illī uicinā sibi subiecit. Sollicitatus deinde præfatus Wlodimirus a Macho-
metistis, ut ritum eorū assumeret, illico spreuit, quoniā fœdus & turpis uide-
batur. Postea a latinis sollicitatus, nō acquieuit, quoniā cerimonie latinorū
parū religiose, & templa parum ornata, uidebantur. Tercio a iudeis requi-
sit, ut eorum legem complecteretur, noluit: Grauis enim lex iudeorū uide-
batur. Græca religio plurimū commendata per nūcios ex Constantinopoli
redeuntes (nūcios siquidem ad omnes natiōes rituum prædictorum miserat
speculatū & exploratū iri) plurimū placuit. Ideo misit nuncios ad Basilium
& Constantinū græcorū imperatores, oprans sororē eorū Annā in coniugiū,
offerens (si tali coniugio potiretur) de castro Korschim, & regione subiecta,
extemplo excessurū. Græci uero imperatores responderūt. Non licere prin-
cipi gentili, & idolatræ germanam eorū sociare. Si uero errore gentili deser-
to, fidem christianam profiteretur: Nō abnuitturos petitionē eius. Wlodimi-
rus autem obtulit sese fidem christianā prono animo suscepturum. Venirēt
dumtaxat personaliter, sororem adducerēt, & ipsum baptisarent. Itaq̃ ueni-
unt imperatores Basilius & Constantinus, cū sorore Anna, iā persuasa & cō-
sentiente (prius enim consentire recusabat) in Korschim. Et Wlodimigi mox
cecitas inuasit: Cœpitq̃ fluctuare, an deberet baptisari. Anna uero coniunx
ipsius futura, persuasit ei q̃ baptismate suscepto cecitas deperiret. Anno er-
go domini 990 baptisatus Wlodimirus, ab Episcopo Korschimē illuminatus
est, & celebrauit nuptias. Restituitoq̃ castro Korschim imperatoribus, le-
tus, cū noua sponsa in Russiam peruenit, idola & templa eorū confregit: Si-
mulachrū fulminis, quod præcipue uenerabatur, ad caudam equi alligatū
trahi, & in fluuiū Dniepr mergi iussit, Promulgauit deinde edictum, ut om-
nes populi

Swantossaus,
interfectus.

Iaropolkus:

Olha

Wlodimirus.

Iaropolkus,
interfectus.Fana & si-
mulachra ful-
minisWlodimirus
polonis bellū
intulit.Wlodimirus,
græciā tur-
bauit.Wlodimirus:
græco ritu ba-
ptisatus.

nes populi sibi subiecti, relictis idolis baptisarentur. Quod & factum est. Ca-
teruatim namq; Ruthenis in Kyow conluentibus baptisabantur in flumine
Dniepr, qui & Boristenes dicitur, per Episcopū Korschimien, baptisati sūt
& filii Wlodimiri duodecim, quos ex pluribus uxoribus & concubinis susce-
perat, Visellaus, Isellaus, Suatopolkus, Iarosslaus, Wseuoldus, Suantoslaus
Mscisslaus, Borzich, Hleb, Stanislaus, Poswysd, & Sudisslaus. Applicuit in
super pueros, litteris græcis, artifices ex Græcia conductos locauit & salari-
auit: Ecclesias ex petra atq; lateribus etiam extruxit.

CAPVT IIII.

Anno christi domini 999 Boleslaus Chrabri, unicus filius Myecz-
lai susceptus est in monarcham, & dominū polonorum. Moxq;
solicitando curabat recuperare & reducere in Poloniā, corpus
sancti Adalberti nouiter in Prussia occisi, translulitq; & red-
xit in Gneznā, quemadmodum paulo inferius dicam: Ottone autem Ter-
cio Romanorum imperatore uotum emittente, limina sancti Adalberti uisi-
tare, sano facto in poloniā progredienti. Occurrit ei in metis Boleslaus prin-
ceps poloniæ, cū caterua suorum militum, & conducebat cū maxima poin-
pa ac ueneratione: Et omnium necessariorum in uictu & suppellectili, tam
quo ad imperatorem, q̃ curiæ ipsius, sumptuosa prouisione. A Posnania ue-
ro in Gneznā, septem miliaria (quoniam ex uoto tot miliaria pedes iturus
erat Otto) strauit diuersis pannis uariorum colorum, & una cum imperato-
re pedes, usq; in Gneznā incescit. Vbi maxima multitudo, ex præcepto & or-
dinatione Boleslai confluerat, Prælatorū, Baronum, mulierū ac uirginū no-
bilium: Auro, margaritis, & unionibus onustæ. Ad excipiendū imperatorem
In ecclesiam autē maiorem Otto ingrediens, prosternēs se orauit. Ad sepul-
chrum beati martyris Adalberti, & post orationē & oblationem, in palaciū
principis exceptus introiuit. Honoratus aliquot diebus, non solum superba
mensa & uictualibus, sed muneratus uariis & præciosis muneribus, singulis
namq;

Otto impera-
tor Poloniam
uenit.

Boleslaus ma-
gnificentiā,

namq; diebus. Alii & alii ordines militū, & ministrorū ferebāt dona impera-
tori Ottoni: Vasa aurea & argentea, gemas uarias & monilia: Equos & ue-
stes, auro ostroq; intextas, purpuras, pellesq; magni præcii. Sic & cunctis
optimatibus, principibus & Aulicis imperatoris cōdigna munera, sumptu-
ose largitus est. Quæ omnia imperator metiendo cōsiderabat. Aduocatiscq;
principib; & suis cōsiliariis, uehemēter admiratus, industriā, prudentiā, libe-
ralitatē, factiuitatē, p̃mptā executionē & obediētiā subiectorū, tot munera,
tot obsequia. Percōtatus est, quo genere remunerandi, tantus princeps dignus
nomine regio esset præmiandus, & an corona insigniendus. De cæteroq; rex
uocandus auctoritate imperiali ueniret. Cunctis autē propositum imperato-
ris extollentibus, consulebāt coronādum. Itaq; sequenti die, accepto Boles-
lao, processit cū eo imperator in ecclesiam: Conuocatisq; Gaudentio Gnez-
nen, cæterisq; pontificibus: Iussit eum in regem poloniæ inungi, & deducit
supra sedem maiestatis, corona sua, tempora Boleslai ornauit, & coronauit.
A sua, suorumq; successorum, romanorū imperatorum obedientia, eum & po-
steros eius reges poloniæ perpetuo absoluit, omnibus acclamātibus, gaudē-
tibus & laudantibus. Intellectūq; est & completū quod Benedictus papa se-
ptimus, ad Lampertū Graccouiē antistitē diuino oraculo dixerat. In breui
coronā exaltando dabit deus polonis. Illo ergo triduo delicatissime cesarem
cū suis refecit Boleslaus nouus rex, uasa aurea, & argentea quibus cibus &
potus mensis inferebatur, peracta refectioe simul collecta, cesari donaban-
tur. Altera & tertia die magis & magis præciosa donabantur: Hastarum
ludi exercebātur: Plausus chorearū ducebātur, musicalib; regia die noctuq;
concrepabat. Anno ergo domini millesimo primo coronatiōe Boleslai pera-
ctā. Recedens Otto ex Gneznā, munifice donatus, iunxit affinitatē cum Bo-
leslao: Desponsando Myeczlaō filio Boleslai neptem suā, ex germana sua
Machtildæ genitā, filiā Ezzōis. Alias Herēfridi comitis palatini Reni no-
mine Richszam, uirginē litteris doctā. Obtulitq; sape dicto regi Boleslao
clauum domini, & lanceā sancti Mauricii. Rex uero Boleslaus, donauit Ot-
toni brachium sancti Adalberti, quod reposuit Romæ in insula, in ecclesia
sancti Bartholomei trāstiberim. Proximis ānis dum Romæ fuisset, per me-
uisum. Reduxit Ottone rex Boleslaus gratificando ei de corona usq; ad cō-
finia regni sui, rediitq; in Gneznā, Ottone ad Maydenburg diuertente.

CAPVT V

Inde cū Wlodimiro principe Russiæ percusso foedere. Colle-
cto uniuerso exercitu, rex Boleslaus ingreditur Bohemiā: Boles-
laus siquidē tercius princeps Bohemiæ, irrupat circa Cloczko
in regnum poloniæ, malo suasu suorum. Et interpositis treugis
addidit alterā inuasiōē & spolia. Vastante autem rege poloniæ, Bohemiā
cedibus & undiq; ex combustionē flāmis collucentibus. Princeps Bohemorū
sentiens se imparē pugnæ, concluderat sese cū Iaromir filio suo, in castro Vis-
sehrad. Sed rex Poloniæ cōquisitis uniuersis castris, & ciuitatib; Bohemiæ
Applicuit Pragā, & orti milite expugnauit, obsestoq; castro Visssehrad. Bo-
leslau ducē Bohemiæ cū filio cōprehēdit. Firmatis deniq; reb; Bohemorū
sufficiēti

Boleslaus cor-
onatur in regē

Poloni ab obe-
dientia imperij
absoluta.

Richza despo-
sata Myeczlaō
Clauus dñi
Lancea S. Mau-
ricii.
Brachium sancti
adalberti

Bohemi polo-
niā uastabant.
Boleslaus bo-
hemiā subegit.

Boleslaus dux
boemig oculis
priuatus.

Vrsouicē &
Rauitarum fa-
milia.

Boleslaus rex
Morauiam
expugnauit.

sufficiēti praesidio militū tā in Praga, q̄ in aliis municipiis relicto, Polonia re-
grediebatur. Ad cōsolationē aut suorum fideliū, & ad maiorem Bohemiae ap-
propriationē Boleslao duci Bohemiae fratri suo amicali oculos eruere pra-
cepit (q̄q̄ annales Bohemorum asseuerant hoc facinus Myeczslau primū chri-
sticolam polonorum peregrisse) Iaromirum uero filiū, cōmisit custodiae Vrsoui
censū, qui semper senciabāt pro rege poloniae p̄dicto, & adiutorio eorum
(Multas em̄ possessiones habuerunt in Bohemia) praualebat contra Bohe-
mos. Hi pro armis gerunt ursum, supersedente uirgine. In polonia eorum fa-
milia deuoluta uocatur Rauitarū. Praecepit quoq; anno sequenti Boles-
laus rex poloniae, Morauia expugnare, & expugnauit deo iuuante: Vtq; fie-
ret ei perpetua Bohemiae & Morauiae possessio, misit ad Henricū primum
imperatorē, ut ei traderet Odalricum, alterum filium ducis Bohemiae, in cu-
ria sua imperiali commorātem, quod & fecit. Indignabatur em̄ Hēricus Bo-
hemis: Boleslau uero regē poloniae dilexit. Post plures annos idem Oldari-
cus, praecibus & fletu, a uinculis regis poloniae liberatus: Bohemiam turba-
bat & germano suo Iaromir ne hereditaret oculos eruit.

CAPVT VI.

Boleslaus.
russie bellum
intulit.

Boleslaus ky-
ow expugna-
uit.

Sollicitante deinde Suatopolkone duce Russiae, & personaliter
implorante reductionē in ducātū Kiouien, de quo fuit expulsus
per Iaroslau germanum eius, annuit & exercitu ualido collecto
de propriis militibus iam pugnare assuetis scientibus stare, &
tequi. In unum coire, & ordines prompte constituere. Habens secum prae-
minatū Suatopolkonem, ingressus est Russia, inuisiones, spolia, ac iniurias
olim regno poloniae illatas uindicaturus, recepitq; ciuitates, expugnatū faci-
les (lignae enim erant) usq; ad flumen Bug, quo cum peruenisset, inuenit Ia-
roslaum ducem Russiae, p̄te ab altera cū ingētib; copiis, ex Ruthenis, Vay-
rays, & Pyeczinigis conflatis. Excursionibusq; aliquot diebus utrinq; har-
biris: Budus alumnus Iaroslai ducis, stās in altera ripa exprobrabat & detur-
pabat regem poloniae Boleslaum dicens se in breui extracturū crassum uis-
cus eius. Boleslao uero grauius id ferēte, & iniuriā suam ultum iri polonijs
cōmittente, repente armis correptis fluuium Bug transuerūt, & in ordines
prompte concurrētes Ruthenos aggressi, prosternūt, & ad ultimum uincūt
Iaroslao ne in manus polonorum ueniret uiuus: Primū in Kyow, de post in lo-
ca paludinosā fugiente, ad Kyow rex Boleslaus perueniens, obseffione & fa-
me eā expugnauit. Pro illa tempestate, ciuitatem insignem & magnam, tri-
centas ecclesias & ultra habentem, quarū aliqua nunc stant: Aliarum autē
ruinae dumtaxat apparēt. Ingrediēs urbem rex Boleslaus euaginato gladio
percussit in portam per quam ingrediebatur, dictam aurea, eā scindendo in
signum uictoriae. Et castro obtento, uniuersos thesauros ducales cōprahen-
dens, moratus est, & illic hiemauit. Deprahendensq; Suatopolkonem (quē
in sedem Kiouien de qua pulsus erat restituerat) quosdam milites suos insta-
tiuis hibernantes, & uictualia querētes occidisse. Iratus contraxit suas copi-
as Suatopolkone fugiēte, & Kyow spoliata, spolijsq; & captiuis onustus in
polonia remeabat. Insequente eū clandestine Iaroslao cū grandi exercitu, ut
cū in metis

Boleslaus rex
Iaroslau uicit.

quū in metis dimitteret exercitū inuaderet & trucidaret regē, cū reliquis ex-
ercitus. Nec sefellit eū opinio, trāsito etenim flumine Bug, Poloni ad ppria
ueloci cursu properabāt, & Iaroslau propere Boleslao appropinqbat. Rex
per exploratores certior factus, quos potuit reuocauit. Coassistētēq; anima-
uit, & cōmisso praelio, diu anceps bellū agebatur. Donec Iaroslai exercitus
rarefactus retrocedere cepit, tūc passim qsq; Ruthenorum fugā maturabat.
Et Iaroslau dux eorū fugiēs, pmutādo equos nō substitit donec in Nouogrod
peruenit. Boleslaus ergo & suus exercitus ex spolijs ditatus in polonia felix
reueniēs, deo, auctori uictoriae, gratias agit, Ecclesias dotauit, milites bene-
meritos de publico honorauit, & elemosinas pro cōcessa uictoria abunde di-
stribuit. Nomēq; ex relata uictoria Chrabri acquisiuit, quod in Ruthenico so-
nat animosus & potens, pauca enim manu multitudinē Russitarū fudit.

CAPVT VII.

Ruthenico bello peracto. Ne animi militū hebetarentur rex Bo-
leslaus ad alia obeunda bella animū conuertit. Anno igitur do-
mini millesimo duodecimo. Infert bellum Marchitis siue Saxo-
nibus. Et quia omnes se abdiderāt, & pecora. Ideo per explora-
tores certior factus, iussit milites longe lateq; a signis secedere, & populatio-
nē in agros, oppida, & uillas extendere, omnia uastando, usq; ad fluuium Al-
bim qui & Labia dicitur. Humiliatis aut Saxonibus, in redeūdo posuit colū-
nas ferreas, in flumine Szulawa, quēadmodū alias posuerat in Boristene, in
loco ubi fluuius Szula influit in Boristene, ad discernendū & habendum si-
nes regni poloniae. Anno deinde sequēti, inuasit Pomeraniā, Kassubiā, & Cis-
marinas prouincias slauorum eas subiugādo, quinimo sua liberalitate & beni-
gnitate feudales faciēdo. Sciebat enim ipsos processisse de scemore regū po-
loniae. Idcirco consobrinos uocabat. Non tributū, sed solam obedientiam ab
eis exigens. Demū Prutenicū bellum indixit, & cū ueteranis atq; tironibus
Prussia ingrediens, diruit & exussit Romoue, Radzim, Balga, & cetera op-
pida, lignea enim erāt. Primores aut Prutenorum in abscondito latitantes. Ne
tota Prussia conflagraret, Primū per caduceatores, postea per ipsosmet, de-
ditionē faciunt, & tributa quotānis pendere fisco regio promittunt, quod rex
Boleslaus suscepit. Agrūq; Prutenicū uastari prohibuit. Vbi uictoriosus prin-
ceps, in fluminis Ossa medio, columnā infixit ferream, cuius ex nomine uilla
Slup nomē accepit, & deinde Gades regni ad undas maris Balthei extēdit,
ad propagandū itaq; fines regni Poloniae. Boleslaus posuit Gades seu colum-
nas in oriente, occidente, & septentrione. Vltimā expeditionē agit Bolesla-
us in Russiam, aduersus Iaroslau ducem Russiae uolentem poloniam clam
ingredi. Et ipse ad reprimendū hostilitatem eius, clam ingressus Russiam,
circa fluuium Bug simul conuenerunt. Equidem Boleslaum crastinus dies do-
minicus, a pugna distinebat, Verum, coci & serui carnes & equos lauantes,
missilibus cum hostili exercitu se lacefferunt, intantum ut totum exercitum
in arma cōmouerent. Vniuersus ergo Boleslai exercitus armatus, equis ascen-
sis, flumine transuadato, Ruthenos nondum sub ordinibus consistentes, & pa-
uidos, obtruncat, dirumpit, & prosternit. Dux Ruthenorum fugit, reliquum
agmen

Boleslaus mar-
chit & saxoni-
bus bellum in-
tulit.

Gades Boles-
lai.

Pomeranicum
bellum.

Prutenicum
bellum.

Prussia sub-
acta.

Ruthenicum
bellum.

Alia uictoria
Boleslai.

Boleslai mors

Boleslai laus
& uirtutes.

Monasteriū .i.
crucis in caluo
monte fundat.

Monasteriū sze
czchow fun
datio.

Stroze frumē
talis institutio.

Sancti Adal
berti vita.

agmen tanq̃ acephalū sine duce e praelio secessit. Polono, in ore gladij fugi
entes, persequēte, & castra Ruthenorū diripiēte. Processit tandē Boleslaus,
cū signis uictoricibus, ad interiora Rusiæ, castra eius expugnauit. Alia per de
ditionē accepit, pacem confecit, & moderatū tributū Ruthenis instituit. Ex
grauibus autē & continuis laboribus reip, in egritudine aliquot mensiū deci
dit. Et mortuus est tertia mēsis Aprilis, anno domini M. uigesimo quinto, aeta
tis sue anno quinquagesimo octauo, cū regnasset annis uiginti quinq̃. Coro
natus enim fuit anno Christi millesimo primo. In medio ecclesiæ Polonici,
cōditus. Signū mortis suæ fuit Cometes magna face fulgens. Hic fuit primus
regum Poloniæ christianorum, moribus generosus & illustris. Specie digna
imperio, decorus, Statura media præditus. Coma copiosa, crispa, & atra suf
fultus, publicis & priuatis abstinuit expilationibus, benignum se per omne
tempus præstitit regem. In subditos modestus. In hospites officiosus, In cala
mitosos & delinquētes oratu facilis. In conuersatione & uita nitidus. In agen
dis prudens. In causis iustus. In omnes liberalis. Et ideo semper eius honos
nomenq̃ manebunt. Fundauit anno domini millesimo sexto monasteriū san
ctæ Crucis in Caluomonte, dotem sufficientē ei assignando, Vt fertur, ad pe
titionē sancti Emerici filij sancti Stephani regis Vngariæ, cū eo, uenationi in
eodem caluomōte intendenti. Donauit dictus Emericus illi loco, crucem bi
furcatā, notabilem portionē dominici ligni continentē. Parenti suo Stepha
no a Græcorū cesare ex Constantinopoli, pro magno munere transmissam,
quā in pectore gestare Emericus consueuerat. Aliud monasterium de regula
etiā sancti Benedicti in Szezechow, anno domini millesimo decimo. In uil
lagio olim nobilis uiri Sethegy ad fluuiū Istulæ erexit, & certas uillas pro do
te assignauit. Sethegius uero Comes, & fundū, & uillas duodecim contulit.
Ex post Henricus dux Sandomiriensis. Item dux Iaczo. Itē comes Martinus.
Item Comes Krzyuofzad plures uillas præfato monasterio addiderunt. Or
dinauit etiam Boleslaus munitiōes, & castra in confinjs regni, & eis armata
præsidia militū imposuit. Ne hostes & grassatores quoquo in regnū irrūpe
rent. Constituit & Daciā, dictā stroza, quia militibus castra custodientibus
soluebatur a singulis colonis, quotannis soluentibus, de manso unā mensurā
siliginis, alteram auenæ, pleriq̃ item uillis officiū custodiæ constituit, ut sin
gulis noctibus permutatim excubias nocturnas in castris agerent, & uoce so
nora in testimonium fidelitatis, custodiæ declamarent.

CAVT VIII.

QVoniā de sancto Adalberto, & de Prussia mentio facta est. Ideo
de his, & ceteris incidentibus, parūper est dicendū. Sanctus Ad
albertus e nobilibus parētibus. Patre Slawnyk. Matre Strzeszi
slaua, de Lublycz oppido Bohemiæ extitit oriundus. Apud Al
bertum Maydenburgen Episcopū obseruantiam agit, & ab eo Adalbertus
nominatus est. Permutato priorī nomine Voyciech (quod significat exerci
tū cōsolator) ob difficultatem expræssionis eiusdem. Astitit morienti Dith
maro, primo Episcopo Pragensi. Audiensq̃ ab ore eius causam damnationis
suæ, plurimū expauit, et terrore consternatus omnia delitiosa abiecit, & cilii
cium

cium induit. Electus in Episcopū Pragen, anno domini 981, sicut demōes per
obseffos prædixerant. Rexit subiectū gregem in exhortationibus, disciplina
& mansuetudine. Bohemis documenta eius haud obseruantibus. Maxime in
eo, q̃ pluribus uxoribus abutebantur, filios & filias Christi nomine baptis
tos, iudeis in seruitutem uendebant. Diebus dominicis forū frequētabant, &
q̃ gentiles ritus obseruabant. Quapropter dimissis Bohemis Romā perre
xit, & in monasterio sancti Alexij una cum Gaudentio germano suo, in maxi
ma obseruantia & sanctitate septem annis delituit. Bohemi autē culpam sce
lerū suorū in sanctum dei retorquentes. Inuasērūt oppidū Lublicz, & quinq̃
germanos sancti Adalberti necarunt, uidelicet Sobobor, Spiczmirū, Sobrol
law, Zimisza, & Czaław. Nec his malis contenti, omnē prolem, & cognat
ionē eorū, cū singulis inhabitatoribus Lublicz deleuerunt, ac interfecerunt,
oppidūq̃ flammis iniectis exusserūt. Solo Poray, sexto germano beati præ
sulis Adalberti in Poloniā Boleslai Chrabri seruitijs dedito, per absentia sal
uato, Bohemiamq̃ repetere nō audenti. Princeps Boleslaus donauit illi suf
ficientes possessiones in polonia. Ex huius stirpe, nobiles de armis rosarū, al
bam rosam in campo rubeo deferentes, quorū proclama est poray, a præfato
Poray sancti Adalberti germano origine sumpserunt. Compertis malis, quæ
dietim in Bohemia fiebant. Archiepiscopus Maguntinus, metropolitanus
Bohemorū, supplicauit pape, ut suffraganeum suum Adalbertū iuberet ad
oues proprias in Bohemiā redire. Sancto Adalberto opponente, q̃ gens Bo
hemorū sit dure ceruicis, & incorrigibilis. Et iccirco sedes apostolica, tribue
ret ei licentiā prædicandi euangeliū Prutenis potius q̃ in Bohemiā redeūdi.
Si te, inquit papa, non audierint, excusso puluere de pedibus. Habeto licen
tiam aggrediendi, & infide docendi Prutenos. Rediit itaq̃ beatus uir Adal
bertus in Pragā. Et in spiritu lenitatis demulcendo, & quandoq̃ in uirga
corruptiōis arguēdo, obiurgabat populos. Nequicq̃ proficient, quodā tem
pore beato Adalberto dormitante dixit illi dominus. Tu stertis, & ego iterū
infidelibus uendor. Et statim exurgens in forū processit, & quos inuenit chri
stianos uenales gratiose redemit, ac libere abire iussit. Obmissa ergo Praga,
Profectus Romā. A Benedicto sexto confirmatiōe Prutenis, & alijs genti
bus prædicandi uerbū salutis obtinuit. Et in redeundo Hungariā ingressus,
Gyelle principem cū filio eius Stephano in fide corroborauit, rotamq̃ per
ambulans Poloniā, uerbū dei Slauis & Hungaris quasi uno anno prædica
uit. Exinde in Poloniā conuersus. Anno domini 996 Graccouia uenit, & uul
gari Bohemico quotidie concionando prædicauit. In eo loco ubi nūc eccle
sia sancti Adalberti stat, post palmam martyrii eius superedificata. Dimissa
Gractouia, una metropoli polonorū. In Gneznā aliā metropolim comitanti
bus, ducentibus, & in uictualibus prouidentibus eū, militibus ductis Myecz
lai & eius filij Boleslai peruenit. Illic mortuo Roberto Archiepiscopo Gnez
neñ. Ad instantissimas præces Myeczslai principis, & filij eius Boleslai ca
thedram Gnezneñ regendam suscepit. Nec longe post. Constituto Gauden
tio germano suo in Archiepiscopatu Gnezneñ, ad seminādum uerbum dei,
& fidem christianā propagandū, in Prussiam processit. Est autē Prussia regio

Prussie origo
& descriptio.

septentrionalis frigida, a Polonia distincta fluuijs, Ossa & Visla, usq; ad mare sarmaticū continuata. Dicta Prussia, ut aiunt, a Prusia rege Bithiniæ, qui incitamento Hannibalis, infelicitate contra Romanos pugnans, fusus, in illam orā Prussiæ cū suis gētib; fugit, nomenq; suū illi dedit. Signū huius asserentes inducunt q; uulgare græci loquentes intelligunt, pleraq; uerba Prutenorū ex regione Bithiniæ græci sermonis propagata. Aduenerūt deinde ut fama est gentes Romanæ, ob bella ciuilia Italiā deserētes & permiscuā mansionē cū eis fecerūt, Prusliā, Lithuanā, & Samagithiā mixtūm constituētes & linguagiū confundentes. Propter quod multa uerba, latinā linguam redolentia in eorū sermone audiūtur. Sed & hoc signū, certificatores addunt, q; principalē ciuitatem Romoue uocauerunt a roma nomine deriuato. Et in ea summū Pontificem, more gentilitatis constituerūt, sermone eorū Criue appellatū. Aeneas Siluius in epistolis, Prutenos nititur dictos, q̄si Brutenos littera cōmutata capitali, quia moribus fuerūt brutales. Habuerunt namq; tot uxores quot emere potuerūt, Ancillarū officia obeūtes, Ebrietates, cōmessationesq; diligentes, balneis frequētibus eas diluētes & curātes. Hanc igitur Prusliam per milites Myeczslai, & filij ipsius Boleslai conductus sanctus Adalbertus attingēs Ossam fluuium nauigauit, & dū pro nauigio nūmis careret, a remis in caput remo percussus, gratias deo agit, & non maledixit. Circuibat uicos & oppida prædicando Prutenis per interpretem, & idola confutando. Docens solem, lunam, ignem, lacus, & syluas quæ adorabant, non esse deos, sed creaturas dei. Sacerdotes autem & pontifex lingua ipsorū Criue dictus, Ne amplius prophanando deturparet deos & ritus eorum, conspirauerunt necandum. Die ergo Veneris nonas kalendas Maij in colle saxoso cuidam uico imminenti, iuxta littus maris, prope oppidum Feszhaush inuenerunt sanctū dei diuina celebrantē. Et insilientes in eum, septies cōfossū, pluries scissū, & ictibus quassatum, occiderunt, capiteq; abscisso, in arbore suspenderunt, quē aquila per triduū custodiuit, donec membra scissa per hospitē uiri beati in sportam collecta, iuxta locū martyrij in terra absconsa sunt. Audiens Boleslaus Chrabri necē sancti dei, missis nūcijs requirebat corpus eius. Ad quem Pruteni, deum tuū inquit occidimus, terraq; obrutū, minime poteris habere, nisi argentū tantū appēdas, quantū ponderat. Misit ergo Boleslaus uiros ecclesiasticos, cum certis militibus, qui iuxta Romoue corpus oblatū. Primū recognoscētes esse sancti Adalberti. In altera parte tabulæ appenderunt argenti quantitātē, quantā estimabāt appendere corpus. Sed mirabilis deus in sanctis suis, tantā corpori sancti Adalberti tribuit leuitatē, ut prope nihil ponderaret, secundū pacta igitur, argentum in scrinia reposito. Accipientes corpus in capsam nouam ad hoc paratam, condunt. Et honorifice in poloniam detulerunt. Boleslaus certior factus, Intra metas Poloniæ, adesse corpus sancti Adalberti, coassumptis uicinioribus Episcopis, uirisq; spirituales & secularibus cum maxima multitudine occurrit, & prostratus in terram, excepit, & usq; in monasteriū Canonicorum regulariū sancti Augustini, dictum Tremesna, quod Myeczslaus pater suus, quū uiueret condidit deluxit & locauit. Breuīq; tempore exacto, collecta multitudine pontificū ecclesiasticorumq;

Sancti Adalberti
martyrij

Sancti Adalberti corpus
argento a Prutenis redemptū.

clasticorumq; & secularium uirosq; in Gneznā tanq; in locū digniorem & metropolitanū 15 kalendas nouembris transtulit. Vbi mira dei uirtute, stupendis miraculis cœpit clarescere, germanis, pannonijs & prouincijs uicinis ad sarcophagū eius confluentibus, & in necessitatibus salutaria solatia reportantibus. Sed & Otto tercius imperator, instincto suo, suorumq; astantiū suauis. In graui egritudine facto uoto, uisitare sanctū Adalbertū in Gneznā, subito & miraculose, conualuit. Et ut dictū est, uoto expleto. Per merita beatisimi Adalberti, coronā Boleslao & successoribus eius, regibus Poloniæ, perpetuo duraturam, donauit.

Sanctus Adalbertus in poloniam allatus
claruit miraculis

CAPVT IX.

Regnante Boleslao Chrabri. Floruerunt sex fratres in Polonia: Duo, Benedictus & Ioānes, ad instantiā præfati Boleslai, & promotionē imperatoris Hērici. Ex peregrino cenobio uiri insignis sanctitatis Romm aldi. Pro neophitis in Polonia edocendis concessit. Et tanq; angeli dei, per nūccios ad Boleslā adducti. Et quattuor. Matheus, Isaac, Cristinus, & Barnabas, poloni natione, illis sponte cōiuncti. Habebat in heremo, prope oppidū maioris Poloniæ Kazimirz, in arctissima uita & obseruantia: In orationibus, & ieiunijs assiduus. Docentes uerbo & exemplo: quosq; requirentes & aduenientes. Quadā autē die rex Boleslaus, cōmēdans se, & regnū suū orationibus ipsorū. Obtulit eis magnā massam auri. Palam in conspectu omnium, quod tū fratres inutile eis proficentes: Nequaquā accipere uolebant. Et post triduū, per Barnabam fratrem minorem in Gneznā Boleslao remiserūt. Vixq; mediū iijneris Barnabas emensus est, & expilatores auri sacra fame incitatis sanctos uiros orantes in nocte comprehenderūt. Et per minas, plagas, per ligamenta: Ad ultimū, per uarios cruciatus & exustiones ignis, tormentis affectos trucidarūt. Utq; tanti reatus crimen tegetetur, ignem inicerūt sex casis, & quinque corporibus sanctorum necatis, ut casuali flamma conflagrati putarētur. Verū nec pilus de capitibus decidit eorū. Neq; exustio tetigit tellus & corpora eorum. Rex Boleslaus ex Gneznā celeriter accurrens cum tota curia, & e rure uicino, colonis peditibus accersitis, inuenit expilatores in siluis uagātes, arefactis brachijs, gladios extos & nudos ferentes, ligatos & catenis uinctos, ad locū sanctorū martyrum adduxit: Diram ultionē ex eis sumpturus. Dei tamen clementia & sanctorū meritis, ut locū attingerūt, mox catenis contractis liberati sunt. Et miraculo facto abire permisi sunt libere. Delata corpora eorū in Gneznā, simul in una tūba in ecclesia maiori sūt sepulta. Anno domini .M. s. agitur festū eorū pridie idus nouembris, quoniam ea die passi, cœlestia meruerunt. Barnabas uero confrater martyrum magno eiulatu gemebat, q; simul coronā cū eis non perceperit. Factorq; heremitorio in eodem loco, deuotus permāsit. Et cito post uita sanctus, appositus est fratribus suis, Gneznā cōditis. Extant nūc quinque capellæ deuotione fidelium, in locis habitationum sanctorum superedificatæ.

Sex fratres
sancti.

Alia historia
habet centum
marcas pecunie.

Quinque fratres
martyrum.

CAPVT X.

Wlodimirus
pyeczini-
gos
debella-
uit.

Wlodimirus
victus.

Wlodimirus
mors.

Suatopolk
fr̃es interimit.

Astatis karuatis, Wlodimirus dux Russorū, etiā Pyeczini-
gorum exercitum, iuxta fluuium Trubiesza profligauit post sin-
gulare certamen, unius ex pieczinigi gigantee stature deiecto
& occiso, a Rutheno de Pereaslaw mediā stature, quo cū duel-
lum ingressus fuerat, Sed Pyeczinigi relictis uiribus, anno sequenti uehe-
menti corde ac igne terras Russorum uastauerunt. Wlodimirum eis occurrē-
tem cum suo exercitu contendo, & fugientē persequendo: Donec sub pon-
tem, qui fugienti occurrerat, se recondit, & eius beneficio hostes insequentes
fefellit. Hac de causa ecclesiā transfigurationis in Kiow extruxit, quoniam
in festo transfigurationis secundū ritū Græcorum sua euasio contigerat. Tan-
dem ueritus Wlodimirus ne decedente eo, inter filios bella oriretur, sic inter
eos regnum diuisit. Vislao natu maiori, dedit Nouogrod, Isoslao Poloczko,
Suatopolkoni Thurow, Iaroslao rostow: Sed Vislao fatis raptō: Iaroslao
Nouogrod, Borisz Rostow, Hleb Moronye, Suatoslao drewianie. Wse-
uoldo Wladimiria, Mscislao Thimutuchani: Ceteris iunioribus Kiow, &
Berestow principatus, post mortem suam reseruauit. At Iaroslao sorte sua
non contentus, creditus in pace uenisse castrū Kiow occupat. Quod pater
Wlodimirus molestissime ferens, ex omnibus suis & filiorū principatibus,
bellatores aduersus Iaroslao cōtrahit, Iaroslao uero resistentiam patri fa-
cturus: Pyeczini-egos cū Varais conuocat. Non potēs aut Wlodimirus prae-
mente egritudine, ordinationi belli adesse. Praefecit exercitui suo Borisz:
Ipse uero post paucos dies, in castro Berestow moritur. Et in Kiow in eccle-
sia uirginis Mariae, quā uiuens edificauerat sepelitur. Ignorātes patrē Wlo-
dimirū mortuū bini filii, Borisz & Suatopolk, certamen cū Iaroslao inierūt,
& eū superauerunt. Suatopolkus ergo rapit principatū Kiouienē, & germa-
nū suum Borisz loco patris se colentē, per subordinationem quorūdam No-
uogrodensiu in cubili suo orantē lanceis transfodit, & cū armigero eius Gre-
gorio Hungaro interfecit. Misit & alios nequā uiros, & Hleb alium fratrem
abscisso capite interfecit: Colit Ruthenica ecclesiā hos duos fratres pro san-
ctis martyribus: In ecclesia sancti Basilii kiouienē in uno sepulchro tumula-
tos. Nec impunis fuit Suatopolkoni occisio fratrum. Venit nāq; contra eū
dux Iaroslao cū Ruthenis & Varays, Suatopolkone cū Ruthenis & Pyecz-
ini-egis, circa castrū Lubiecz resistentiā opponente, flumine Dniepr utriusq;
exercitū dirimente. Et post trimestre spatiū, Iaroslao superato flumine: In-
uasit exercitū Suatopolkonis inermem: Diffugientēq; in lacus: fragiles gla-
cies habentes, cū submersione pluriū, interfectioneq; multo maiori aliorum
Suatopolkus uix manus hostiles euadens, praepeti cursu in Poloniā fugiens
Boleslai Chrabri personale auxiliū & reductionē in sedem kiouienē meruit.
Per Iaroslao circa fluuium Bug profligationē, & kiouia expugnationē: Ut
paulo ante de Boleslao dictū est: Contra Suatopolkonē iterū dux Iaroslao
anno sequenti cū nouo exercitu processit, & occurrente Suatopolkone in lo-
co ubi Borisz occisus fuerat succubuit Suatopolkus. Et contractis copiis ex
Pyeczini-egis celerrime reuertitur in fortitudine magna. Cui occurrēte Iaroslao: circa

lao circa fluuiū Olham. In crastino (& fuit dies ueneris) solē oriente conflixe-
rūt. Et Suatopolkus uictus fugit in Brzescze, ad praefectū Boleslai regis po-
loniae. Exinde poloniā ad rescindendū suas calamitates processurus. Sed in
itinere repentino correptus languore, mortuus est, & in loco ignoto ac deser-
to sepultus. Post cuius mortē Iaroslao pacifice kiouienē possedit principatū
Et q̃q; pro uno aduersario Suatopolkone extincto. Alter aduersari⁹, nepos
eius Brzetislaus, filius Isoslai ducis de Poloczko cōsurrexit, & sub eo No-
uogrod occupauerit, tamen & hūc duro certamine superauit: Nouogrod re-
cuperado. Et Rededa ducē de koschohon singulari certamine uicit, & tribu-
ta ei, regiōiq; gētis koschohon, imposuit. Post hac, Mscislao dux de Thimu-
tuchani, comparato exercitu de kozaris, & koschoys inuasit Iaroslao fratrē
suū ducem kiouienē. Et licet Iaroslao in sui auxiliū ducem Vorahimorū la-
kuy acciuisset, & duplici certamine conflixisset, tamen succubuit, & kiow in
Mscislai ditionē concessit. Qui sedem kiouienē fastidiens. Iaroslao securi-
tate promissa reduxit, sedemq; kiouienē ei resignauit. Repete, inquit, frater
sedem kiouienē, quoniā natū maior es, & ea pro tuo libito utere, quā ego ui-
ctor uicto aequo animo restituo. Hac omnia in diebus Chrabri Boleslai Rus-
sitis facta contigerunt. Cui Boleslao, dux ipse ruthenorū Iaroslao, de anno
domini. Millefimo decimo octauo nouum & ultimum intentauit bellū, clan-
destine inferre, sed dexteritate Boleslai uiriliter superatus est, quemadmodū
historia de Boleslao supraposita continet.

Myesko secundus

CAPVT XI.

Onuentione habita in ciuitate Pos-
naniensi, āno domini 1025. Elect⁹ est
in regem Myeczlaus siue Myesko
secundus filius Boleslai Chrabri. Et
dominica Penthecostes sub frequentia Praelato-
rum, Baronū, & nobiliū, Myeczlaus in regem,
Richsza uero coniunx eius in reginā, Gneznā
uncti & coronati sunt: Per Ipolitū Archiepisco-
pum Gneznē: Assistentibus ei Gompone Ar-
chiepiscopo Graccouienē: Paulino Posnaniē:
Marcello Wladislauiē: Clemente Wratislau-
ienē: Albino Plocei pontificibus. In ipso autē re-
gnandi inicio apparuit Myeczlaus Poloniā rex
ingenio hebes & tardus: animo & moribus incō-
cinnus, cōsilio ineptus, actione leuis. In expeditionibus parū idoneus: Nihil
paternae industriae, nihil frugalitatis, munificentiaeue regiae habens. Ex mu-
liebri pendens arbitrio, a consorte regina Richsza regebatur. Ad nutū eius
& iuuenū consiliatorum praesignationē, omnia moderās, uacās uentri, ocio
somnia, & uoluptati. Eapropter exterā nationes per patrem ipsius subiuga-
tae, ab obedientia recesserūt homagiali: Brzetislaus siquidem filius Vdalri-
ci ducis Bohemiae, adolescens ferox, & impiger, ex muliere rusticana Boze-
na alias Beatrice, primū concubina, postea in coniugem assumpta, proge-
tus, uiscens

Myesko secū-
dus eligitur.

Brzetislaus bo-
hemie dux bo-
hemie & Mora-
uia potitur.

Poloni truci-
ti.Prouincię mul-
tę defecerunt a
Polonis.Marchionatus
Bradenburgen-Ruthenoru re-
bellio phibitaPomerani re-
belles uicti.Myeczslai
mors.Ecclesia sanctę
Sophię in ky-
ow.De kazimiro
Myeczslai filio

tus, ulciscens aui sui excecationē, & paternā captiuitatē Bohemię, ac Mo-
rauię, castra & ciuitates expugnauit. Polonos ciuitatibus prefectos truci-
dauit, Vrsouiceses & ceteros nobiles Bohemię polonis fauentes attriuit &
persequebatur: Totamq; Bohemiā & Morauiam, suę iurisdictioni subiecit.
Prouincię cis Albim, & circa mare germanicū, Kassubite, Serbiani, & insu-
lę marinę, quas Boleslaus ditioni & imperio Polonorum restituerat, defecerunt
Nicolaū alias Mickel, a quo castrū Mikelburg principem Slauorum: Henri-
cus primus imperator Romanorum, terris & possessionibus exiit, & comita-
tum Magnopolsensem possidendo, cuidam militi tradidit, & eū comitē Ma-
gnopolsensem creauit. Marchionatus Brandenburgen surrexit, subactis aut
extinctis principibus terrę. Pro aquila alba, insigni uniuersali polonię, aquī-
lam coccineam, seu rubeā gestans: Ob hoc a polonis Sgorzelicz uocitatus:
Ab eo tempore, hæ gentes & ore, a corpore regni Polonię distractę, nunq;
ad integritatē reductę sunt. Ruthenos tamē defectionē meditantes: Iaroslao
& Mscislao ducibus Russię (quosdā agrestes ex dominio Polonorum captos
circa kiouā supra fluuium Porzi locantibus) adherere uolentes, in fide rex
Myeczslaus continuuit, per hoc q; principales eorū captiuauit, & in castris
polonię, loco obsidum aliquot annis tenuit. Pomeranos uero apertam rebel-
lionē opponētes, bello coercuit. Nam instigantibus eū proceribus polonię
copias numerosas cōtraxit. Et tres Hungarorum duces, Andreā, Belam, &
Leuentā, sancti Stephani regis Hungarię nepotes, ab hungaria exulantes,
& in regno Polonię iure hospicii susceptos, secū habens, cū Pomeranis con-
flicxit, & eos uicit. Et quia Bela dux Hungarorū in ea pugna mactē uirtutis,
strēnuus apparuit. Ideo Myeczslaus dans ei suam filiā, in generū ipsum assū-
psit. Et uniuersum censum Pomeranicū, ad tenendū statū ducalem sibi consi-
gnauit. Nondum aut quinquagesimū annū supergressus rex Myeczslaus, in-
cidit in amentia, qua aliquot mensibus molestatus, exosus, & cōtempnibilis
mortuus est in castro Posnanię, 15 mensis Martii, anni domini M. trigesimali
quarti. In Posnanię ecclesia Cathedrali in paterno sepulchro conditus.

CAPVT XII.

EXtincto Mscislao, duce Cirnieiouię: Iaroslau dux kiouien, in
principatu ei successit & monarchā Russię, sese gerere cōcepit,
quod lingua ruthenorū sonat yedzyna wlascecz. Pxecziniegos
aut kiouā grandi multitudine uallantes. Celeriter cōtractis un-
diq; copiis Iaroslau superueniens, fortiter deturbauit, & ipsos uicit, quibus-
dam piecziniegis captis, Cæteris aut fugatis, aut in aqua mersis. In signū ui-
ctorię, Iaroslau ecclesiā diuę Sophię in kiow erexit, turrimq; eius deaura-
tis tabulatis textit. Eidē pro adornamētis uasa aurea & argētea, libros & ue-
stes præciosas largiēdo, & Metropolitanum in ea instituendo. Portā insuper
uersus Poloniā pro magnificētia suā & urbis, p̄fuso sumptu edificauit: Cas-
cumē eius seu pinnaculū tabulis deauratis ornauit, & aureā uocari iussit.

CAPVT XIII.

Rat Kazimirus, filius Myeczslaw & Richsze uigesimali annū
agens, adolescens probus, & litteris imbutus, qui primus inter
principes

principes Polonię legitur didicisse litteras. Non tamen est (genitore extin-
cto) in regē electus, tum ideo, quoniā regnicolę circa Posnaniā anno domini
1035 congregati, timuerūt ne paternam segnicię, amentia, tenacitatem, & re-
gni p̄fundationē, sectaretur, tū quia Rychsza genitrix eius, olim Myeczsla-
um patrem, pro suo uoto gubernauit. Ne & filiū suis p̄suasionibus illaque-
atum corrumpere: tum etiam quia oblationes & certas munerum donatio-
nes pro mensa regis, & reginę in uillis nobilium per Richszam tempore
mariti constitutas abrogare noluit. Huc adde quoniam Richsza exosos ha-
buit Polonorum nobiles, sordidos, & immorigeratos uocans. Conforcia eo-
rum deuicans, & Theutonibus quęq; officia & dignitates distribuens. Nolens
ergo prædicta immutare, denegata ei obedientia, coacta est de regno secede-
re, receptis itaq; thesauris, uetustę gazę principū polonorū, unionibus, ar-
millis, monilibus, uasis & desideratis uestibus cū geminis coronis, una, q; ma-
ritus eius, altera, qua ipsamet coronati fuere, accepto secum filio Kazimi-
ro indignata, recessit in Saxoniā, q̄rulatū iri imperatori Henrico, oblati q; ei
muneribus, de thesauris asportatis, simul & duabus coronis materialibus, re-
gni Polonię, adiunctis, præcabatur, ut iniuriam suę eiectionis de regno, in
Polonis ulcisceretur, quod imperator promisit, empto q; sufficenti censu, pro
statu suo in Saleueld morata est. De bonis & possessionibus, dudum a se cor-
emptis, dum senuit duo monasteria fundauit: unū Brunuilsense, sub hono-
re sancti Petri apostoli, & sancti Nicolai cōfessoris: Aliud in loco ubi sancti
Kiliani sociorumq; extabat martyrium. Super quo pię foundationis opere,
ip̄ius reginę Richsze priuilegiū apud prædicta loca ostenditur. Defuncta
apud Saleueld, Coloniā delata est, & in ecclesia sanctę Marię ad gradus
humata, Filiū uero Kazimirum dum uiueret litteris uberioribus imbuendū
expensis sufficienter prouisum, Parisius misit, ubi existēs per bienniu: sape-
numero cogitauit, an in Poloniā esset regressurus. An in Theutonia cū ma-
tre sugillationes passurus, morā deligeret. Delegit tandem matre consentien-
te monachari. Et accedens personaliter Romnaldū, uitę sanctitate pollentē
in Italia, donato ei pulchro caballo, exposuit quis esset, poscens ab eodē sus-
ceptionē & professiōem regularem, quo annuēte, rediit in Cluniacū, ubi pro-
fessus, ad gradum diaconatus peruenit. Interim uero, dum e Polonia seces-
sisset turbo dissensionum Poloniā inuasit. Ingenui & præcipui bellatores,
mutua corde absque impunitate uiolabatur, loca sacra diripiebatur, sacerdotes
& uirgines, absq; impunitate uiolabatur, loca sacra diripiebatur, sacerdotes
spoliabatur, latrones & sicarii latronūq; & siccariorum duces, consurrexe-
rūt, agros depopularunt, tecta exusserunt, pecora abegerūt, remansitq; ter-
ra populis uacua, confusa cordibus, destituta defensione, & omni auxilio or-
bata. Maslaus, regis Myeczslai subpincerna charus, purpuram induit, &
Plocentiū principem, se gerere cōcepit. Brzetislaus Bohemię dux, intelligens
Poloniā absq; rectore laceratā: Collecta nobilium & agrestiu multitudine,
Poloniā ingressus, Wratislauiam & Posnaniā oppida quoq; uicos & uillas,
quę ciuilibus belli stridor nondū deleuerat diripit & exurit: Gneznā metropo-
lim, quoniā nec situ nec arte munita erat, facile capit. Ecclesiā beatę Ma-
rię

Coronę regni
abactęBrunuilsen
monasterium.
S. kiliani mo-
nasteriu.kazimirus Pa-
risius missus.kazimirus in
cluniaco mo-
nachus factus.Bohemi polo-
niā uastauit.

riæ metropolitanam, suafu Seueri Episcopi Pragensis, qui huiusmodi bello se miscuerat, spoliat. Corp⁹ sancti Adalberti quod certi prælati & ministri ecclesiæ de sepulchro extractum in zabulo occultarāt, perquirat & non inueniens sollicitauit, non solū probris, sed amplissimis promissis, ministros ecclesiæ de corpore inueniendo. At illi ex industria corpus Gaudenci Archiepiscopi Gnezneſi ostendunt quod Bohemi Pontificalibus indatū, rapuerūt, credentes fore corpus beatissimi præsulis Adalberti. Rapuerūt & corpora quinque fratrum martyrum, Ioannis Benedicti, Isaac, Mathei, & Cristini, Morauisq; instatius petentibus, corpus sancti Cristini tradiderunt, quod in ecclesia Olomūcensi, sub tabulis argenteis auro tinctis locauerūt. Sub titulo & nomine eius, postea ecclesiā cathedralē Olomūcē dicando. Rapuerūt insuper Bohemi, imaginē crucifixi, tricentas libras puri auri pendente. Per Boleslaū primū ecclesiæ Gnezneſi donatā. Rapuerūt & tres tabulas maioris altaris, auro puro, & præciosis lapidibus, per Boleslaū regem decoratas. Cæteraq; clenodia, uasa, campanas magnitudine & sono notabiles, abstulerūt. Cū his & multitudine captiuorum utriusq; sexus, Brzetislaus in uigilia sancti Bartholomei aſſo domini 1038 Pragā perueniēs, sacrilegam prædam in maiori ecclesia Pragenſi deposuit. Captiuos uero, inter quos & sacerdotes uidebantur, in colonias distribuit. Et licet Stephanus metropolitan⁹ Gnezneſi corā sede apostolica super spolio suæ ecclesiæ, Brzetislao duci, & Seuero episcopo Pragenſi lites intentasset & diffinituā obtinuisset, Nihil tamen de ablatis rehabuit. Iterum ab oriente Iarossa⁹ dux Russiæ inuasit Poloniā, bellis plurimū attrita, & oram Mazouia, igne, cæde, & spoliis depopulatus, cum magna præda hominū utriusq; sex⁹ in Russiā libere rediit. Adhuc aliæ uicinæ nationes poloniam prædiis & direptionibus lacerabant, ex tunc polonorum primores & procures, non sentiendo, non uidendo, excecante ira, quo amenitiæ progressi forent, quid periculi & insaniæ, in se, quid in patriā, quid in pœnates, quid deniq; in deum & religionem eiiciendo Kazimirū cōmiserint, tarda recogitatione pensare, & sero sui facti pœnitere cœperunt, Mittunt itaq; (post uarias & scrupulosas sentēcias ac conclusiones) notabilem ambasiatā seu legatum, ad quærendū & reducendū Kazimirum in regnum, quoniā ex eo unico solacio, salus Poloniæ & reintegratio speraret. Legati ergo de polonia egressi. Primum adeūt reginā Richszam in Brunswig, & exposita causa legationis, acceperūt responsum, Kazimirū frustra quærendum, quoniam monachus in Cluniaco factus nequaquā in Poloniā reuersurus esset, nec reueriri posset. Legati responso reginæ Richsze non territi, in Cluniacū diuertūt. Et Kazimiro recognito in habitu cucullato. Ex Abbate, postulata & obtenta uenia, Cum lachrymis in collum Kazimiri ruendo incidūt, legationē pontificū & Baronū Poloniæ exponūt. Rogantq; ut ad suscipiendū regnum in Poloniā cum eis rediret. Et nunc hunc, nunc Abbatē instanter flagitat & obsecrat. Abbas Cluniacē, compassionē quidem super desolatione regni Poloniæ se habere dixit. Monachum uero professum & iam diaconum, a regula & ordine absoluerē, nō suā, sed pape fore auctoritatis, & potestatis affirmavit. Quo audito oratores Polonorum, rectori quo possunt tramite, Romā cō-

Præda sacra ex
Gnezneſi eccle-
sia abacta.

Rutheni Polo-
niam vastant.

Legati pro ka-
zimiro.

tendunt, & peruenientes, Pape Benedicto nono, humili uoce & gestu, regni Poloniæ enervationē & desolationē, propter Kazimiri heredis exilium longa oratione exponūt, Additisq; lachrymis & gemitibus, supplices uultu de misso, iterum atq; iterum rogāt, ut monachū Kazimirū, eorum regē ex monasterio exire iuberet, auitum regnū Poloniæ restaurare, & prolem sumpta uxore propagare. Summus Pontifex, cū cœtu cardinalium habitis aliquot consultationibus, miseratus calamitatibus, & interitui regni, extremo licentiā (regula & ordine dimissis) redeūdi in Poloniā, regnū suscipiendū, reparandum, & per prolis generationem ac successionem in futurum prouidendum Kazimiro concedit. Polonis uero iniungit, ut successoribus sancti Petri, Romanis pontificibus, de quolibet capite, nobiliū capitibus circūscriptis, usua-lem nūmum annis singulis soluerēt. Ex tali solutione nummi sancti Petri, & fines regni Poloniæ & prouinciæ occupatæ, Polonorum fuisse cognoscūt. Item ut cæsariem capitis & comam nō nutriant, sed patentibus auribus, ad instar Latinarum nationum tonsum caput gestarēt. Et tercio q; in præcipuis Christi & uirginis matris eius festiuitatibus, panno lineo albo, in modum stolæ dependente. ceruicem exornare perpetuo redderētur astricti, quatinus his tribus insigniis & ex monacho, & ex diacono, apostolica concessione & benignitate (dum aliter concretum periculum dispelli non posset) polonus regem sibi creatum & redditum recognoscēs, tam in deum, q̄ in christianam religionem existeret grator atq; deuotior. Restitutione Kazimiri a sede apostolica impetrata, e Roma concito cursu, in Cluniacū ouantes cū litteris apostolicis oratores ueniunt, quibus mox ab Abbate paritum est, ualedictio Abbate, cū fratribus, Kazimirus Cluniacū egressus. In Almaniā ad Richszam genitricem suā, in Saleueld peruenit. Et persuasionibus maternis non acquiescens, quibus molita est eum retinere, ne ad regnum Poloniæ desolatū & exultum rediret. Profectus ab ea pluribus clenodiis in auro, argento & gemmis olim ex Polonia eductis, honestatus & muneratus, caterua equitum almanorum, & sufficienti uiatico, per matrem prouisus, una cum Polonorum nunciis ad Henricū tercium imperatorē Romanorum, in insula sancti Swiperti cōmorantem, accessit, quæsturus atq; petiturus, ut Brzetislaū Bohemiæ ducem compelleret, ad restitutionem spoliū abs Polonia eductorum, Et ut esset ei auxilio contra Bohemos. Quod Henricus promisit, in feliciter tamē postea, contra Brzetislaū primo ingressu pugnavit. Impro- uise em̄ in siluis Bohemorum attritus in Almaniā cū reliquo exercitu se recepit, sed anno sequenti Bohemiā subiugauit, & Brzetislaū ad homagiū compulit. Kazimirus autem ab eo insignium militum numero prouisus, & duabus coronis a regina Richsza munere donatis, redditis, multitudine exercitus stipatus, in Poloniā terribilis aduenit.

CAPVT XIII.

Ingresso Kazimiro regnum Poloniæ, castra per hostes & prædones intercepta & occupata inuadit, expugnat & conquirit. Quosdam maleficos in patibulum agit, quosdam gladio ferit, quosdam in manibus & pedibus mutilat, singulosq; improbos supplicis

Tria edicta a
papa Po. data.
1 Denarii sancti
Petri institutio.

2 Torsura Polo-
norum.

3 Stola depen-
dens.

kazimirus per
papam absolu-
tus restituitur.

Almani hono-
rifice kazimirū
reduxerunt.

kazimirus primus

kazimirus pri-
mus coronatus
In ordine regū
tercius.

Attendi ut si-
milis casus a-
pud hispanos.

Iaczwingi qui
sint.

Masslaus tyran-
nus victus.
Mazouia origi-
nem nominis a
Masslao hic tra-
xit.

suppliciis deterret & rescindit. Bonos uero ex-
tollit & dignificat. Veniens ad Gneznam anno
christi M. quadragesimo primo. Coronatus est
corona quā retulerat: per Stephanum Archi-
episcopum Gneznensem, assistentibus ei pontificibus
& magnificis regni, uniuersoque populo accla-
mante & laudante, ut autē successor regni ha-
beretur, consilio suorum, accepit in coniugem
Mariam, sororem Iaroslai ducis russiæ, filiam
Wlodimiri, ex Anna sorore Basili & Constā-
tini imperatorum græcorum genitā. Nuptiis
Graccouiæ celebratis, percepit dotē magnifi-
cam in auro, argēto, clenodiis, equis & reliqua
preciosa suppellectili, simul affinitatem & au-
xilia promissa contra quoscūque inimicos per-
cepit. Iaroslao uero Kazimirus in signum amicitiae, resignauit castra Rus-
siæ, olim per Boleslaum auum suū conquisita. Maria autē, abrogatis nomi-
ne, & ritu græco, de more romano in ecclesia Graccouiensem baptisata, nomi-
nata est Dobrogniewa. Ex post in Gnezna in reginā Poloniæ coronata. Ec-
ce de monacho rex, & de professō continentiam, uxoratus. Simile in Chro-
nica Hispanorum hisce uerbis legitur. Expulso Petro Tares regnicolæ Ara-
goniæ: cōmuni cōsensu reuocarunt a monasterio Ramirum monachū præ-
biterum, filium legitimum Santi, regis Aragonū, & fratrem Alfonsi sine fili-
is premortui. Cui dederunt nobilem uxorem filiā Raimundi, Comitis Picta-
uiensis, obtentaque dispensatione apostolica, genuit unicam filiā. Hæc ibi. Coro-
nato rege & regina, facta est pax totius Poloniæ, solo Masslao tyranno Plo-
censium resistentiam Kazimiro opponente. Ad quē debellandū, processit cum
uniuersis militibus Polonis, & ex Almania adductis, habens in auxilium Ia-
rosslaum ducem Russiæ: cū uniuersis copiis eius. Masslaus uero armatis non
solum nobilibus sed plebeis, & seruis, habuit suffragatores Prutenos & Iacz-
wingos gentiles: Pruteni equidem noti sunt ex supradictis. Iaczwingi autem
fuerunt populi feroces, in finibus Lithuanie, iuxta Mazouiam cōmanentes
hii in bellando non referebāt pedem quin uincerent aut uincerentur. Hac de
causa pauci supersunt nostris temporibus: sparsim inter Lithuanos cōmorā-
tes & proprium linguagium loquētes. Lithuani item & Samagitiæ propriū
um linguagium forūti sunt, aliud a Iaczwingis. Quēadmodum & Lotihali
etiam appropriatū linguagium loquuntur a præfatis gentibus distinctum,
hii habitāt in Liuania, & cōfiniis eius. Quattuor ergo gentes: Pruteni. Iacz-
wingi: Lithuani cū Samagitis: & Lotihali: habent propria linguagia: ualde
in paucis consonantia & conuenientia. Itaque Masslaus habens Prutenos &
Iaczwingos coadiutores duro Marte cū Kazimiro congressus, & pro uicto-
ria decertans: superatus est. Et districtus Plocensis in potestatem Kazimiri
deuenit: extunc a Masslao Mazouia nomen sortitus. Addidit sequenti anno
Masslaus alterā oppugnationem regi Kazimiro circa ripam fluminis Wisla
in Mazouia

in Mazouia. Ante hæc pugnam, rex Kazimirus anxius fluctuabat, despe-
rans de uictoria, cernens suum exercitū exilē, in respectu Prutenorū & Iacz-
wingorum pro Masslao decertare uolentiū, tamen diuino oraculo inter dor-
miendū cōfortatus, in congressu feliciter pugnauit (quodā uiro in ueste can-
dida, in equo nīui coloris cū uexillo albo exercitum eius antecedente & po-
lonos contra paganos animante) intantum pro uictoria adnixus est, ut more,
boni militis, hostes insequens & feriens, ex lassitudine, semiuuius per quendā
militem gregariū in castra est delatus. Capta sunt in eo prælio, duo milia ho-
iū, & quindecim milia cæsa. Masslaum iterū ad prutenos confugientē, & no-
uū bellum molientē. Captiuatū Pruteni uariis pœnis affecerūt, & in altum
patibulum ægerūt. Insultantes ei & dicētes, alta petisti alta tene. Regnauit
post superationē Masslai, rex Kazimirus in pace, omnibus diebus uitæ suæ,
regno Poloniæ sub eius regimine reslorescente, ad pristinūque statū perueniē-
te, mortuus est Posnaniæ 28 nouembris sacramētis perceptis, & iusto appa-
ratu cū cineribus aui & patris in ecclesia cathedrali Posnaniensi consepultus
anno regni decimo octauo. Incarnationis uero dominicæ millesimo quinquā-
gesimo octauo. Signa mortē eius præcedentia fuerūt, fames ualida, & defe-
ctus uictualium: Stellaque crinita, pluribus noctibus apparēs: Erat autē Ka-
zimirus, statura procerus, capillo copiosus, habitudine uegetus, studio pius,
Reliquit tres filios & unicā filiā: Boleslaum (quē moriens regē post se de-
signauit) Wladislaum & Myesko siue Myeczslau Othone filio quarto, im-
matura morte (uiuente patre) diē obeunte. Filia nominabatur Swatochna.
postea Wratislao duci Bohemiæ in coniugē data. In memoriā autē & recon-
pensam professionis monasticæ, Kazimirus dum uiueret anno domini. M.
quadragesimo quarto fundauit, & centū uillis dota uit, monasterium in Thy-
nyecz iuxta fluenta Wisla. Ex Cluniaco (ubi ipse monachus fuerat) duode-
cim fratribus ordinis sancti Benedicti accersitis, & cū libris cantuque choralī
perductis. Aaron natione Gallicus, uir doctrina & sanctimonia ratus, fuit
Abbas primus prædicti cenobii in Thynyecz, propter uirtutes eius, per Ka-
zimirus (nouerat siquidem laudabilem conuersationē ipsius in Cluniaco)
ad Archiepiscopatū Graccouiensem promotus. Huius Aaron ordinatione, gra-
dus uiuorum tempore quadragesimali introducti in ecclesia Graccouiensi di-
cuntur, huius etiā cōstitutione & priuilegio quilibet Abbas Thynicē sit Ca-
nonicus natus in ecclesia Graccouiensi. Aliud Cenobium eodem anno supra
Odrām fluuiū in Lubeis extruxit, & dote liberali ac sufficiēti prouidit, præ-
libatis fratribus Cluniacensis ordinis. Ecclesiam Ricinensem olim Smogor-
zouensem, cupiēs meliorare in Wratislauiā transtulit. Assignans loca pro
Pontifice & Canonicis. Exinde putabatur ab aliquibus cathedram Wratis-
lauiensem fundasse. Cum eam dumtaxat transtulerit, & donatione uberiori pro-
uidit. Fuit illo tempore, Hieronymus episcopus Wratislauiensis, post quē de-
inceps ceteri præfules Wratislauienses titulantur in hanc diem.

CAPVT XV.

Arosslaus Russorum monarcha, ad augendum gloriam & diui-
tias, misit filium suum natū maiorem Wladimirū cum exercitu
d3 nauali

Victoria kaz-
imiri.

Masslai interit.

kazimirus pri-
mus moritur.

Fames ualida

Monasteriū in
Thynyecz fun-
datur

Aaron primus
abbas thynicē

Abbas thyni-
cē, nat⁹ cano-
nicus Gracco.
Monasteriū Lu-
beis extructū.

Wratislauiensem
dis translatio.

Iaroslai bellū
in Græciam.

Russitana opi-
nio.
Sigiberti asser-
tio.

Iaroslav in fili-
os principatu
diuidit.
Iaroslai mors.

nauali in Constantinopolim. Confractisq; nauibus tempestate exorta, uix aridam attigerunt, ubi pedes in patriā redeunt, laceffiti, & continuo a militibus imperatoris Græcorū prosequuti sunt, donec prælio inito Græcos in fugam conuerterunt. sicq; in pace Russiā attigerunt. Ista refert historia russitarū Sigibertus uero prodit in Chronica, q; Russorum rex sciens Græcos occupatos bello contra Sarracenos, & custodia insularum. Misit mille naues uel plures ad Constantinopolim. Prasentens autē imperator græcorum Romanus, milites contra eos misit, qui pice græca & flāmis in naues russorum iniectis plurimos submerserunt, alios captos decapitarunt, paucilli ad modum fuga salui euaserunt. Non dixit Sigibertus tempestate, sed expugnatione militum Græcorū fractos. Sentiens sese Iaroslav grauatū, & senio confectum, hortatus est filios suos, ut quilibet forte sua esset contentus, quā hoc modo diuisit, Saslaw na tu matori Kyow: Suantoslaw Czirniciow: Wseuoldo Pereaslaw: Gregorio Wladimiriam: & Veczeslaw Smolensko. Post hoc moritur Iaroslav septima nouembris āno ætatis suæ, septuagesimo sexto. Sepultus in ecclesia diuæ Sophiæ, quam edificauerat in Kyow: Citoq; post eum mortui sunt bini filii eius, Veczeslaw, dux de Smolensko, & Gregorius Wladimirien.

CAPVT XVI.

Boleslaus audax

Boleslaus au-
dax q; effe-
diciur coronat

Bohemi polo-
niam hostiliter
ingressi.

Poloni Mora-
uiam vastant.

Boleslaus liberalis, & audax, postea effusus dictus: Eo q; esset natu maior Kazimiri primi, & regno idoneus, per patremq; dum uiceret ad succedendum post eū designatus. Coronatus est Gneznæ in regem Poloniae, anno domini 1058 per Stephanum Gneznensem, & Aaron Gracouien Archiepiscopos, assistente Dobrogniewa regina Poloniae, genitrice ipsius. Episcopisq; magnificis, & multitudine nobilium Poloniae: Hunc Boleslaum, Wratisla dux Bohemiae irato animo, sugillabat, q; germanum ipsius Iaromirum (gradu diaconatus reiecto & habitu laicali reassumpto) profugum ex Bohemia, & exulantem iure hospicii suscepit. Veritusq; ne aliquando ducatum eius, Polonorum stipatus suffragiis inuasurus. Bohemos ad defectionem inclinaret. Cum tota potentia, regnum Poloniae ingrediens, uastabat eam orā, quæ Slesia dicitur. Boleslaus autē agmine & milite tumultuarius & ueloci collecto, peruenit ad exercitum Wratislai, in quadam silua, statua agentem, qui crassā pugnam non expectans, omnibus sarcinis abiectis clam & propere: de nocte festinus in Bohemiā fugit, sed Boleslaus pluribus diebus eum infecutus & non compræhendens, Morauiam uastauit, & onustus spoliis: in Poloniam rediit. In sequenti uero anno: forti exercitū comparato: Boleslaus Bohemiā expugnare uoluit, nisi eum, Wratislaus concordia & satisfactione præuenisset. In signum autem reconciliationis: & perpetue pacis

pacis: affinitatem iungendo: accepit Wratislaus in cōiugem uirginem Swiatochnam, germanam Boleslai regis: ut in proximo est expressum: hac Bohemi uocitarunt Suathauar: Iterum insurrexit bellum Prutenicum: nā gentes Pruteni: extructa firma munitione: quam Poloni Grodek appellauerunt: provincias Polonorum inuadebant: Intantū ut fere totam Pomeraniā eorum subiiceret ditioni. Ad reprimendum autem Prutenorum audaciā: cœdū nato milite: rex Boleslaus Grodek obsedit: & nō ualens expugnare (Prænue em a Prutenis tutabatur: tū etiam q; locus ille erat & natura & arte plurimum munitus) regressus est: tandem cū expedito milite clam constituit opprimere inuasores Prutenos copiā pugnae subtrahentes: Et cognoscens per exploratores: Prutenos iuxta fluuium Ossa congregatos: ad ingrediendūq; Pomeraniā paratos: subito iubet suos arma corripere: & fluuium tranare. Primis autē in flumine Ossa, & grauitate armorum & inundatiōe aquæ suffocatis (intumuerat siquidem flumē aquis) sequentes: reiectis armis, superato flumine, una cum rege silenti agmine super Prutenos irruerunt: & quasi totā illā multitudinē deleuerunt. Exinde pax facta est, & Pomeraniæ recuperatio

CAPVTX VII.

Onsecta itaq; pace cum Prutenis & duce Bohemiae Wratislao Bela profugo hungarorum, assiduis precibus ingeminante, & reductione in Hungariam, tanq; ab affine suo postulante. Rex Boleslaus (ut refert historia hungarorum) fideliter Bele auxiliando ex omnibus terris suis belligeris cōuocatis: Hungariam contra Andream regem Pannoniæ ingreditur. Causa autē bellandi fuit, quoniam præfatus rex Andreas spreto & abiecto, germano suo Bela, coronari iussit in regē Hungariæ, filium suū Salomonē, minorem, nedum septimū annum trāsgressum, Conuenerunt itaq; reges, & exercitus eorū, iuxta fluuiū Czisse: Andreas rex fultus suffragiis imperatoris Henrici quarti, socii filii eius Salomonis (de sponsauerat siquidē ei Henricus filiam suā Sophiam) & suffragiis Wratislai ducis Bohemiae, generi sui (quoniā idem Andreas rex, Adleydā filiam, in consortem olim dederat illi) Et cōstituit tres ordines bellatorū, unū ex almanis, quibus duo duces Gwillhelmus, & Ponth præerāt: Alterū ex Bohemis quē Conradus Morauiae dux, germanus Wratislai ducis Bohemiae regebat. Tercium numerosiorē ex Hūgaris, quem ipsemet Andreas, per suos præfatos ducebat. Boleslaus identidē, tres ordines ex suis ordinauit, rariore quidem, sed belli officia & processum ex assuefactione iā dudum scientes. Adiecit & quartū ordinē hungarorū, duci Bele adherentiū, in eis paucam fiduciā habens. Facto ergo congressu, diu ancipiti Marte pugnatū est utrimq; pluribus cadentibus, sed cum rarefacti sunt exercitus Almanorū & Bohemorū, & acies eorum fuissent inclinate: Hungari machinatiōes Bele metuentes, relicto Andrea rege, accesserunt ad Belam, quo comperto, rex Andreas fugam inuit, et cōpræhensus ad portas Musim, in silua Bokon, trucidatus, expirauit: Conradus Morauiae captus, misere excecationi datus: milites uero almanorū crudeli trucidationi per Hungaros adiudicati, per Boleslaum Poloniae regē libertate sunt donati. Ex loco certaminis directis aciebus, rex Boleslaus, per

Bellum prute-
nicum.

Pruteni uicti.

Boleslaus hun-
gariam ingres-
sus belam resti-
tuit.

Boleslaus ger-
& bo: in hūga-
ria uicit.
Andreas hūga-
riæ rex cœsus.

Boleslai in ger-
manos & mo-
rauos liberali-
tas & munificē-
tia.

Monasterij in
Mogilno ori-
go.

duxit Belam in albā regalem ad coronationē, qua perfecta muneribus pluri-
mis, & Boleslaus, & suus exercitus præmiatus, in Poloniā reuersus est: Pro
tantis uero beneficiis, deo gratias agēs, ut par erat, Boleslaus monasterium
in Mogilno oppido Gnezneſi diocē. anno domini. M. 65 fundauit & dotauit
Ex Thuniecz quoq; monasterio diocē. Graccouienſi, ordinis sancti Benedicti,
monachos in ipsum introducens, contulit & præfato monasterio oppidum
Mogilno ac pro fundo assignauit: cū uillis Cziruenski, Chrenow, Bolmo, Ve-
lerich, Cossouo: Crēnow: Golumbino, & alios plures redditus ex curiis suis
piscinis, foris: & theolois. Fuit autē primus Abbas Mogilnensis: Mēgo-
sius natione gallicus, olim de Cluniaco cum aliis fratribus receptus.

CAPVT XVIII.

S Vb hac tempestate accepit Boleslaus in coniugē Viſſellaum
principis Ruffiæ unicam filiā. Exindeq; occasione accepta, Ruffi-
am subiugare in animo destinauit, ut se Boleslao Chabri pro-
tauo suo equaret. Habebat siquidem Boleslaus, tres exules inſi-
gnes, in sua curia: Zaslau principē Kiouienſi: Belam germanum Andreæ
regis Hungariæ, & Iaromirū germanū Wratislai ducis Bohemiæ. Introdu-
ctoq; Bela ac in regno Hungariæ locato: Iaromiro etiam splendide munera-
to in Bohemiam remiſſo, & episcopatu Pragenſi oblato, solus Zaslau qui
prior ante illos in Poloniā profugus aduenerat, restabat in Ruffiam & in se-
dem Kiouienſi, (de qua eiectus erat) reducendus. Cum em̄ nobiles Kiouienſi.
instante petiſſent, ut Zaslau princeps ipſorum, e uinculis in quæ coniece-
rat Viſſellaum fratrem suū ducem Polocensem cū filiis eius relaxaret, & nō
acquieuit, seditione mota eum a sede sua expulerūt, & Viſſellaū in principē
kiouienſi, dominum suū crearūt. Conuocato itaq; milite, ex suis prouinciis,
habens in suo comitatu præfatu Zaslau cū filiis eius, Mſciſlao & Suato-
polkone, profectus est in Ruffiam, & cū appropinquaret urbi kiouienſi. Viſ-
ſellaus cū agmine exercitus nō contemnendi, uoluit sese opponere, & transi-
tum regi Boleslao prohibere, sed uisa potentia Boleslai perterritus, clam a
suis in Poloczko fugit, quare boyari kiouienſi nimio metu perculli, cū pigno-
ribus suis & omni substantia, uolebāt exusta urbe, & castro kiouienſi, suam sa-
lutem dumtaxat conseruando, sese in Græciam recipere, sed adhortamen-
to Suatollai & Wſeuoldi Czirneouiensiu ducum, caduceatores miserūt
ad Zaslau, ut relictis Polonis ad sedem suam in pace rediret. Boleslaus er-
go rex sarcinis dimiſſis, & parte copiarum relictā, ut paulatim se inſequeren-
tur, ipse cum Zaslao & expedito milite, celeri gradu in kiouiam proceſſit,
præmiſſiq; Mſciſlaum, filium Zaslai ad explorandum, an in pace sint om-
nia apud kiouienſi uel in dolo. Qui ingrediens kiow, reperiensq; eam tranquil-
lam, trucidans septuaginta, ut uidebatur: sedicioſa cadita: intimauit tam re-
gi Boleslao q̄ Zaslao suo genitori: q̄ omnia pacificata eſſent. Aduolauerūt
ergo rex, & Zaslau itūq; est eis in obuium, ſuſceptiq; ſūt maxima cū reue-
rentia. Ingreſſus ergo Boleslao urbē kiow, ſecūda Maii: māſit in ea tota æſta-
te: autumno & hyeme: militibus polonorū in oppidis & uillis hibernantibus.
Zaslau uero princeps kiouienſi: acceptis ſuis copiis: & regis Boleslai: inſe-
cutus est

Boleslaus Ruffi-
ſis bellum p
Zaslao mouit.

cutus est Viſſellaum in Poloczko, quo, per fugam elapſo: comprahēdit ca-
ſtrum Ploczko: totamq; regionē eius: & filium suū Mſciſlaum primū ibi
locauit: eoq; morte aſſumpto: Suatopolkonē alterum filium ei ſurrogauit.
Transacta autem hyeme, plurimis donis per Zaslau rex Boleslaus: & ſui
milites remuneratus: in auro, argento: uasis, gēmis: uestibusq; præcioſis uer-
ſus Przemiſliā diuertit: & ui receptis uicis ac oppidis: aliis uero ſpōte ſe de-
dentibus ad Przemiſliam applicuit, quā poſtq̄ tumor: ac inūdatio fluminis
Szan decreſceret, tribus diebus continuis oppugnauit: quarto uero die Ru-
thenis ſui ſiſtere nō ualentibus: in caſtrum cū omnibus ſuis rebus excedenti-
bus eam recipit: & prædam eius militibus conceſſit: reſectiſq; militibus: ca-
ſtrū obſidione cinxit: tota æſtate expugnationi eius immorādo, donec aqua
deſiciente: & peſte in caſtro iuualeſcente: miſſis caduceatoribus: pacis contra-
ctu inito: ut ſaluis ſubſtantiis & equis poſſint e caſtro recedere: caſtrū Prze-
miſl Boleslao dedere. In quo demorando per hyemem hibernauit. Venerūt
autem ad ipſum illic cōmorantem, Geiſza, Ladislaus & Lampertus duces
filii Bele regis Hungariæ in Demes regis uillagio: caſu ſolii ſeu edificii con-
fracti: & mortui. Poſt cuius mortem: in principio ueris ſequentis: Henricus
imperator Romanorum: ducens ſecum Salomonē generum suū: Hunga-
riam ingreſſus: iuſſit denuo coronari præfatum Salomonē in regem hunga-
riæ, a quorum potentia Geiſza, Ladislaus & Lampertus duces: uidentes eis
ſubtractā obediētiā hungarorum: in poloniam ad conſanguineum suū Bo-
leslaum regem fugerunt ſupplicantes, pro reſtitutione & reductione eorū in
Pannoniā, de qua metu perculli exceſſerūt. Boleslaus uero obmiſſo Ruthe-
nico bello, cum delecta manu ſuorum militū, iam nominatos duces ex Prze-
miſl in Hūgariam perduxit. Et cum ſtatua proxima Budæ ageret, rex Salo-
mon uidens ſe ab hungaris deſeri (iam em̄ Salomō in dominādo erat eis per-
teſus) in caſtrū Moſon, natura & ſtructura munitiſſimū diffugit. Pontifices
uero hungariæ, quibus cura fuit patriæ, pacem inter eos in hunc modū con-
fecerunt, ut rex Salomō: quīs natu minor, regio diademate inſignitus, binas
partes regni poſſideat. Geiſza uero, Ladislaus, & Lampertus ducalē ho-
norē, & terciā partē habeat, rex Boleslaus de erario utriuſq; partis remune-
ratus diſcedat, ſicq; cū gloria & fauore utriuſq; partis remuneratus in Ruſſi-
am diſceſſit, tamen totum a ſtatis tempus in huiusmodi compoſitione pacis
in hungaria aſſumpſit. Et hyeme transacta, uolens reducere in ſuam ſedem
Zaslau ducem Kiouienſi ſecūdo eiectū de Kiow, per Suatollau & Wſe-
uoldum duces Czirneouiēſi, reduxit agmina ſuorum exercituum, & diuertens,
inuaſit territoria & caſtra Ruffiæ Chelm, Wladimir & Volhin, quod nunc
Luczko appellatur. Et his conſiſtis anno ſequenti ſcilicet. M. ſeptuageſi-
mo quarto, recto tramite ad Kiow proceſſit. Cui Wſeuoldus dux Czirneoui-
enſi occupator Kiow (iā em̄ Suatollaus germanus eius morte interierat) ani-
matus per Ruthenos, cū forti exercitu Boleslaum inuaſit, & longo prælio
conſecto, dextra ala polonorū incepit declinare, & prope fugam ſpectare,
Rutheniſq; clamoribus ceperūt exultādo uociferare, hoſtes fugiunt hoſtes
ſuperati cedūt, quod cernens Boleslaus rex, uir acerrimi pectoris, & magnæ
audaciæ

Boleslai ex Ruſ-
ſia redditus.

Przemiſlia ex-
pugnata.

Boleslai in hū-
gariam ingreſ-
ſus ſecundus.

Pax hūgarorū

Boleslaus in
Ruſſiā rediit.

Boleslai victo
ria ex Russia.

Boleslaus iter
Russia ingressus

Kyoufa sub
sta;

Exemplum
Caput

Boleslai tyran
nis.

audacia, nouam cohortem militum in laborantē alam dextram induxit, tan
dem & cū suis, in fortiorem cuncum Ruthenorum impegit, & eum disiecit,
tūc potentia ruthenorum corruit, & fuga extēplo secuta est. Dux Wseuol
dus fuga saluatus est. Rutheni effusi plurimi ceciderūt, ex polonis uero pro
pe mille occisi & sepulti, reliqui omnes in poloniā uictoria tela & spolia in
tulerūt: Viditq; rex Boleslaus, eo anno cum suis grande miraculum. Piotrek
heredem de piotrau in humatum, post triēnium per beatissimū Stanislauum
Episcopū Graccouienē resuscitatū, prout in sequentibus tangeretur. Præterea
sequēti anno qui fuit Millesimus septuagesimus quintus maiori exercitu eo
parato, ex milite equite & pedite, rex Boleslaus, itinere recto, ad Kiouia me
tropolim Russiae pro ea tempestate, urbem insignem & amplā contendit, &
eam obsedit, undiq; prouidens per seipsum, undiq; prohibens, ne quicquid in
urbem inferretur. Certabāt autē & præliabantur ex urbe effusi milites Ru
thenorū, donec caristia, fame, ac peste tam ipsi nobiles q̄ populares labora
rēt & contabescerēt. Miserunt ergo legatos, promittētes subiectionē & fide
litatem, dumtaxat ne in eos rex seuiret postulantes, quod & promisit. Et nō
differētes, eodem die susceperūt eum cū maximo honore. Ingressus autē p
portam, mucrone geminando percussit in portam ferreā, & laminam ipsius
transuerberauit, instar protaui sui Boleslai Chrabri. Prohibuitq; cunctis su
is militibus, ne spolia & expilationes in ciues agerent, ob quam beneficentiā
sponte congesserūt Kiouienē munera & regi obtulerunt, quæ in milites quos
nouerat conspectiores uigilantioreq; distribuit. Præfecit autē Zaslauum gu
bernationi Russiae. Ipse uero moratus est cū suo exercitu in kiow. Ex q̄ mora
tam ipse rex, q̄ eius exercitus, incidit in perniciē uoluptatū, comestationum,
ebrietatum & libidinum: Kiouia siquidem urbs ampla, & uicis largis porre
cta erat: ferax frumento, carne, pisce, melle, & feminis staturæ procere spe
ciosissimis, quarū pulchritudine capti, in sentinam omnium libidinū corruerūt.
Ipse insuper rex Boleslaus, in crimen spurcissimū sodomiae, kiouienibus
commune & usitatū, prolapsus est. Ut quos armis uicerit, horum fedissimis
facinoribus uinceretur. Diuina ultio nil mali impunitū relinquens, merito su
per eos uenit, in regē quidē, quoniā tā a suis q̄ ab exteris cōtemni cœpit, in
Polonos uero, quoniā uxores, sorores & filiae eorum, libidinibus uictæ, & ui
ris prope septenniū orbatæ, in tedas & complexus seruorū conuolauerunt.
Dum hæc in castra regis, per crebros nūccios & rumores deuoluta sunt, quī
dā militū polonorū fremētes & impatiētes iniuriæ thori cōiugalīs, clandesti
ne ad propria discedūt, alii exemplo illorū, rege nequicq; prohibere ualente
de nocte fugientes abscedunt, ultum iri uiolata matrimonia, in suis mulierib
us & seruis. Rex animaduertēs se spratum, & desolatum, cū raro & paruo
agmine eos insecut⁹ peruenit in poloniam, & primos fugæ iniciatores quos
potuit compræhēdens perneecat, sequaces eorum alios carceribus, alios pri
uatione possessionū reliquos exilio damnat. Matronas & mulieres, quibus
abs earum maritis, parsum erat truculentus dehonestat, & pectore saxeo
immutus: prole ammota: cattulos ad sugendū ubera applicat. Res inaudi
ta sæculis: dat lac humanum cattulis: abiecta prole tenera: Insup (ut aiunt)
ad augendū

ad augendū crimen sodomiae: potius uero ad inferendum dehonestationē ma
tronis: iumentū purpura uelatum: publice post se duci iubet. Omnibus inui
sus: omnibus dirus tyrannus. Et quis plures fuerunt in polonia pontifices:
nullus tamen ausus est curare excessiua regis scelera: nisi beatissimus Stanis
laus Episcopus Graccouienē: qui hāc palestram ingressus est, quoniā Petrus
Archiepiscopus Gnezneſ: cuius officii principaliter erat regem a prauitati
bus reducere: uidens lupum uenientē non se opposuit: Stanislauus uero zelo
diuino & plebis iniuria accensus: regi sese opposuit tanq̄ alter Archiepisco
pus, quoniam sedes eius nouissime Archiepiscopatum, incuria antecessoris
sui Lamperti Zule amiserat. Sed ut pauca de beatissimo Stanislao p̄strin
gam, hactenus de bellis & actibus Boleslai sufficiāt, ultima eius in uita san
cti Stanislai complectar finiēdo.

CAPVT XIX.

Boleslaum audacem regem Poloniae, peracta ac reportata belli
uictoria de Wseuoldo duce Russiae, ob raptum, & crimen adul
terii, in nobili femina Cristina, militis Mscislaui consorte perpe
tratū. Beatus Stanislauus Graccouienē episcopus, monuit & cor
ripuit, ut conuersus ad dominum saluaretur. Ipse uero fremens, & tanq̄ leo e
cubili suo excitatus, minas spirans, tendiculā & insidias uiro sancto paruit &
opposuit ut malū p̄ bono redderet. Sciēs nāq; uir beatū, coemisse uillā Pio
trauin pro ecclesia Graccouienē. Induxit nepotes nobilis olim Petri dū uiue
ret cognominati piotrek, heredis de Piotrau in, promittēs eis regiā assistentiā
ut repeterent hereditatem piotrau in, beatū Stanislauum impetendo & cōtur
bādo: Itaq; agente rege magnorū terminorū iudicium, in papilionibus & ten
toris, super pratis & campetribus, inter Solecz & Piotrau in. Cōuentus sa
cer praesul per eos, negauit uillam esse de proprietate eorū, sed eam iure em
ptionis sui se & esse suam. Et dum (rege & consilio ei deferente) dies testibus
probandi aduenisset, timore regis & cōminatione requisiti testes suam præ
sentiam subtraxerunt. Inquit ergo sacer antistes Stanislauus. Video o rex: de
ficiēte hominū testimonio, operepræciū fore, diuino adiutū suffragio, prin
cipalem uenditorē ad perhibendum ueritatē, in quadriduo me producturum
quod rex & assessores tanq̄ deliramentū accipiētes in termino sequēti quat
tuor dierum opperiebātur. Iubet ergo beatus Stanislauus omnibus sacerdo
tibus, quos habere potuit, deum orare: missis, & obsecrationibus, ieiuniū tri
duanū omnibus instituendo. Ipse autē die noctuq; in ecclesia parrochiali san
cti Thomæ apostoli, in præfata uilla Piotrau in, in districtu Lublineſ sita, co
namine orabat, assiduis suspiriis & lachrymis intermixtis. Quartā uero die
indutus pontificalibus sub præsentia cleri, & multitudine populi, sarcophago
Petri, iā triennio mortui aperto, prostratus in faciem super terram, deuotissi
me orauit, & ab oratione surgens, baculo pastoralī cineres defuncti Petri no
bilis tetigit, dicens. In nomine patris & filii & spiritus sancti: Surge Petre: ad
perhibendū testimoniū ueritati, qui mox surrexit & stetit, sacer uero pōtifex
Stanislauus, manu porrecta eduxit eū de sepulchro. O Stanislæ q̄ magna fi
des tua erat, ut Petrus triennio uita functus, uoci tuæ obediens, protinus ab
inferis

Archiepiscopus
patus Graccou
uensis in Lam
perro desijt.

Sanctus Stanislauus Petri sus
citauit triennio
mortuum.

Petri testimoni-
um.

Petrus rediit in
sepulchrum.

inferis euocatus pariterit. De ecclesia ergo sancti Thomae apostoli egressi, perueniunt in praesentia regis pro tribunali sedentis. Ad quem beatus Stanislaus: En, inquit, rex, adduxi Petrum uenditorē uillae Piotrauin ad euincendū & referendum, singula quaeque, uenditionem huiusmodi concernentia. At rex cum assessoribus, stupidi obmutuerunt. Omnes siquidem conticuerāt in tētiq; ora tenebant. Petrus uero ad regē. Ego o rex Boleslao fateor me uendidisse hereditatē meam uillam Piotrauin, huic uiro beato pontifici, & completam accepisse solutionē, nepotes uero & cognatos meos, nil proprietatis nūq; reseruatiōis in ea habuisse, neq; habere. Et conuersus ad impetores nepotes suos dixit. Quis uos in hac uesania impulsit, ut ueritate prophanata, friuole & iniuriōse uirum beatum inuaderetis? Ideo nisi poenitentiam ageritis grauem poenam, & uindictam iram omnipotentis dei incursi lugebitis. Expedito resuscitatiōis, ac testimoniū officio, a conspectibus regis & consiliariū orum uir dei Stanislaus, cū Petro in uillam Piotrauin diuerterunt, maxima multitudine eos cōcomitante ac inspectatē, ut regē in castris solitarium defererēt. Peruenientes autē in locū sepulturae Petri, tali sermone adoratus est eū uir beatus Stanislaus, uis inquit Petre ut praecando, a domino meo saluatore, longā tibi uitam obtineā. Respondit Petrus. Non expedit praesul beatissime, uerum magis praecare obsecro, ut a penis purgatorii liberer tuis meritis quas breui tēpore si pro me oraueris, spero me euasurū. Et ingressus tumultum locato corpore, resoluit spiritum. At pontifex cū omni clero & populo, decantatis psalmis & orationibus pro liberatione Petri fufis, tumultum ex more composuit & abiit.

CAPVT XX.

Post reditū autē regis Boleslao e Kiow, quā expugnauerat: & in poloniā tyrannidē exercendo in milites profugos, quoniā in terra aliena relicto eo abierant. Et in mulieres atq; matronas, quarum uberibus corde ferreo & effero prospectās, cattulos applicabat, quoniā inter bellandum non suis maritis adheferāt, & pepererant. Et in subiectos, quoniā excessiui exactiōibus ac opprēssionibus eos expilabat & extenuabat. Dum neminē haberet qui a tyrannide & deprauationibus suis eum reduceret. Stanislaus zelo iustitiae armatus plebis iniuriā compatiēs Primum in secreto, tandem cū non acquieuisset, coassumptis secundū formā euangelicā aliis praelatis & baronibus, regem aggressus, obsecratus est, & monuit, ut iusticiā colendo, beluinam tyrannidē abiceret, subuectiones (quae in polonico poduodi nūcupātur) nō exigeret, stationes & exactiones superfluas nō extraheret, & a pessimo facinore sodomiae (cui uelut iumentū inuolutus & sordescens inhiabat) cessaret. At ille uelut lignum tortuosum exasperatus non deflexus, in sanctum dei maledictoria, & contumeliosa, ore minaci cōgessit, & eum sectioni minutatim destinātū, interfecturū iurabat. Adueniēte termino monitionis praefixo, nullaq; regis emēdatione facta, Stanislaus Episcopus per se (quoniā alii omnes sacerdotes timore percūsi hoc officium subire recusarūt) contumacē & excommunicatū publicauit. Mādans ut in omnibus ecclesiis suae diocesis, tanq; lignum putridum excommunicatus denūciaretur.

Rex excommu-
nicatur.

denūciaretur. Ei quoque ecclesiam Gracouiē sub diuinis ingredienti Beatus Stanislaus occurres. Qua, inquit, temeritate rex audes diuina prophanare, deum cuius iram uindictam non expauescis exacerbans, & tuis deprauatis actibus, finem humiliatus nō imponēs. Rex ardentissimam bilem incidens, ore & manu minitans: de ecclesia exiit, & in castrum Gracouiē ecclesiae contiguum se recepit. Et fremebundus iurauit, dissecturum Episcopum ubicūq; reperibilem. Almus tamen praesul Stanislaus, ne ecclesia sponsa sua propter eum quicquid mali incurreret: In abditis occultisq; locis degebat, uacans missarum sacrificiis & orationibus. Pro reductioneq; regis & saluatione uberrimis fletibus inundabat, sicq; elusit conatus regis plusq; uno anno. Anno autē domini. M. septuagesimo nono, tercio idus Maii die ipsa in feriā quintant cadente, sancto Stanislao in ecclesiam sancti Michaelis de rupella cū suis clericis ut diuina celebraret descendente. Ab exploratoribus uisus, & regi Boleslao delatus est. Rex uero correpto acinace & pluribus militibus accersitis ad insequendū se properanter ad ecclesiam sancti Michaelis, tūc inter praeta in parua rupe extante peruenit. Beato Praesule missam nondū finiēte. Iussitq; stans foris, milites ingredi, & eum ab altari extrahere. Qui ingressi, & sacrum antistitem tangere uolentes, abierūt retrorsum & in terram ceciderūt. Prouolutiq; exierūt de ecclesia. His obiurgatis rex plures iubet ingredi, ad perpetrandum scelus in sanctum dei. Sed hi magno casu retrorsum ceciderunt, & reptantes manibus pedibusq; de ecclesia sunt euoluti. Adiecit excecata mens, tertium introitum repetere. Cum stomachatione ac maledictione: O inquit degeneres & nō milites, feminae & nō uiri: Non potestis unum sacerdotem protrahere de ecclesia, meas graues iniurias in eo ulturi. Ipsi uero obiurgati audacius ingressi: corruerunt ac fortius q; prius retrorsū abierunt. Et ipsis exeuntibus rex non credens narratis, raptō gladio & exerto, furiosus ecclesiam intrauit, & sacrificantem praesulem gladio in caput percussit, dirupit atq; prostrauit, sanguinem eius recenti sacrificio altaris commiscendo. O scelus immensum, impius & sceleratus occidit pium, & sanctū, sacrilegus praesulem, sponsum in gremio sponsae, pastorem in suo ouili, tūc satellites sceleris accurrentes, alius praeter alio strictis ac uibratis gladiis, repetitis uicibus, ad complacendum regi, & ad abolendum ignominiam, per eum ipsis inflictam, beatum uirū in multa frustra conciderunt, nonnulla historia referente in septuaginta duas partes: Non cōtentus sceleratus rex in rabie praeteritū sceleris: Iussit pecias & membra, in plano circūiacentis campi disici, ut a bestiis & sanguipetis alitibus deuorarentur, sicq; deleteret memoriā eius de terra. Sed deus in sanctis suis mirabilis, nocte sequenti radios e caelo supra quālibet particulam uelut lampades mirae rutilantē stātes demisit. Et quatuor grandes aquilas, a quattuor mundi partibus aduenientes, in custodiam nocte & interdiu deputauit, quae superuolantes, omnes bestias & carniuoras alites abigebant. Cernētes quidā patres, Praelati, & Canonici ecclesiae Gracouiē religionē pleni, corporis beati partes in nocte illustrari, dissectos artus, tercia nocte collegerūt, membrum ad mēbrum, & partē ad partem, prout uisum est eis, apponendo. Mirabile dictū, mox coelestis medici uirtute, co-

Rex ab ecclesia
prohibitus.

Martyrū diuī
Stanislai.

Diuus Stanislaus
sacrificans per
regem occidit.

Miraculum. 1.

Miraculum. 2.

c aluit

aluit, ac integerrimū sine nota cicatricū redditum est. Exhilarati ergo posuerūt illud in tumbam & sub diuo, ante fores ecclesiæ sancti Michaelis de Rupella sepulture tradiderūt: Ne si in ecclesia sepulturam ægissent, rex, exhumatū ut prius per campum dispersum proiecisset. Aiunt interfectores regi Boleslao in nece sancti Stanislai coherentes, fuisse de armis streparum, de armis Sreniawa cū cruce & sine cruce, & babati cū cruce. Gregorius papa septimus, perlata ad se crudeli nece beati uiri Stanislai, dedit in mandatis, ad Petrū Archiepiscopum Gnezneſ, & omnes episcopos regni poloniæ, ut interdictionem generale in tota prouincia obseruaret, & ecclesias obseratas clauderent, regemq; Boleslaum anathematizauit, & coronam regno poloniæ abstulit, ne de cætero quispiā principum in polonia absq; speciali cōsensu sedis apostolicæ coronaretur, absoluitq; a Boleslai obedientia, omnes Principes Barones, Vassallos, Feudarios & subiectos: Milites uero, qui cum rege in nece beati pontificis auxilio aut cōsilio conspirarāt, cū tota eorū domo & nepotibus, ad beneficia ecclesiastica habita & habenda, ad dignitates quoq; & honores, usq; in quartam generationē inabilitauit. Et quis obediētia per papam regi Boleslao subtracta fuisset: Ipse tamen se pro rege gessit, & singulos parere suis imperiis, coegit, donec quosdam primores regni, in captiuationē eius & mortem conspirasse cognouit, tūc em cor eius culpa redarguente concidit. Et accepto secum filio suo Myeczslao, annum agente duodecimū (qui postea ad regnum reductus mortuus est) relicta polonia, festine totus meticolosus in Hungariam, ad Ladislaum regem Hungariæ perrexit. Cui & fratribus eius, Geiſze & Lamperto, fideliter auxiliatus fuit eos in regnum Hungariæ, prout ante expressum est reducendo. Ladislaus uero rex hūgarie in summo honore, & omniū necessariorū prouisione, Boleslaum cū suis fouit. Deo aut uindicante, cito postea in amētiā rex Boleslaus incidit, & per filias uagus xii. kalendas Aprilis morte interiit. A suis canibus (ut ferunt) eum insequentibus deuoratus. Tradunt quædam annalia, q; audita sugillatione hungarorū, de occisione beati præsulis Stanislai, compunctus, dimissis omnibus & filio Myeszko apud regem Wladislaum relicto atq; commēdato, in clamide abiecta, unico comitatus seruo, clam in Corinthiam peruenit ad monasterium Ozia iuxta lacum de prope Villacū, aliis referentibus q; secesserit in monasterium Vilthnia, prouinciæ atthesis prope Isburg, ubi omnibus ignotus, in squaloribus coquina strictam agens penitentiā, reatū occisionis beati antistitis Stanislai diluit. Ego uero percūctando, non potui inuenire in prædictis locis, patentem ipsius professionem ac penitentiā. Et utinā aliquando compunctus, ob suæ culpæ expiationis remediū eā suscepisset. Iste est Bolesla⁹ qui post suum protauum Boleslaum Chrabri, patriæ fines tropheis magnifice propagauit. In omnes liberalissimus fuit. In audacia cæteros superauit. In uicio sodomie fedissimus apparuit. In tyrannide militū & subditorū, efferus innotuit. In beati Stanislai nece truculentus carnifex cognomen inuenit & reportauit. De hoc ecclesiastice legitur, affluens diuitiis, largus beneficiis, belliger in hostibus, tyrannus militibus, hic fuit Boleslaus. Cuius in temporibus plebem dei regens legibus occubuit Stanislus.

Regnum poloniæ corona priuatum.

Rex a papa anathematizatus.

Boleslaus in Hungariā fugit.

Boleslai misar interitus.

Alia opinio de morte Boleslai.

Tertia opinio de morte Boleslai.

Boleslai uirtutes & uicia.

IN principio regni Boleslai largi in Polonia, uenerūt Polowczī barbari cū duce suo Szekal cōtra Wseuoldum ducem Russiæ de Pereaslaw, & secunda die Februarii inito certamine, uincunt Wseuoldum & ducatum ipsius crudelissime uastarūt. Hoc primū malum fuit quod Russiæ exposita passa est a Polowczis. Deinceps addiderunt alteram irruptionem Polowczī in terras Russiæ, quibus tres duces Zaslau Kiouien⁹, Suantoslaus Czirnieouien⁹, & Wseuoldus Pereaslauien⁹ circa flumen Olcha occurrerūt, cōmissq; certamine, Polowczis cessit uictoria, quā obtenta uastationem terrarū Russiæ longe extenderunt: Oppida & uillas, cæde ac spoliatione debachantes, milites uero Ruthenorū diffugietes, flagitare coeperūt, quatinus bini duces Zaslus & Wseuoldus: Visleslaum Polocensem ducem, & duos filios eius, quos anno superiore in dolo capti uauerāt, a uinculis soluerēt, quod dum impetrare non possent, in seditionem uersi. Duces Zaslum & Wseuoldum de Kiow exturbāt. Præfatis autem ducibus, Zaslau & Wseuoldo diffugientibus, milites substantiā & suppellectilē castri Kiouien⁹ diripuerunt, & ergasculo aperto, ducem Visleslaum cum filiis ipsius a uinculis liberauerūt, & in dominum Kiouien⁹ præfecerunt. Zaslus uero, dux Kiouien⁹ non audens in Russiā consistere. Cum uxore, & duobus filiis in Poloniā ad regē Boleslaum fratrem suū amabilem fugit, a quo benigne acceptus & fatus est. Insuper & ad sedem Kiouien⁹ reinductus atq; repositus, prout superius in historia de Boleslao narratum est. Polowczos uero contra Czirnieow diuertētes. Dux Suantoslaus, nil clade superiori deterritus, habens tantum tria milia uirorū in suo exercitu, prima die Novembris anno Christi. M. quinquagesimi noni, circa Sznowsko inuasit, ubi multitudo a paucitate succubuit. Nam duodecim milia Polowczonū prostragauit: Ducem eorū, & primates uiuos cepit, & prædam quā in terris russiæ quaſierāt excussit. Post aliquot annos sedente Zaslao in Kiow, post eius recuperationē orta est contentio inter eum ab una: & duces Swantoslaum & Wseuoldum partibus ex altera, pro finibus & spoliis. Perpendens aut Zaslus fluxam suorum militum fidem, discessit ex Kiow & iuit in Poloniā, ad regem Boleslaum cū uxore & filiis: Swantoslaus uero & Wseuoldus duces, uigesima secūda die mensis Marcii Kiouiam ingressi, sedem eius & principatū occupauerūt. Et Swantoslao in breuī, quia uicesima prima Decembris anni occupationis eiusdē scilicet. M. septuagesimi secūdi mortuo, & in Czirnieow ad ecclesiam sancti saluatoris ad sepeliendū relato. Wseuoldus frater suus, in principatu kiouien⁹ succedit, quo cum Boleslaus rex poloniæ iterum Zaslum reducendo, prope kiow forti pugna confligit, & eum debellauit, kiouiamq; obsidēdo expugnauit atq; possedit. Zaslum ei præficiēdo atq; surrogando: Filius autem Zaslai Suatopolk, in Nouogroden ducatum successit, quoniā Hleb Swantoslai ducis Czirnieouien⁹ filius, ultimus possessor eius, recēti morte a suis neqter occisus erat. Wladimir⁹ uero alter fili⁹ Zaslai obtinuit & sedit in Smolēsco, & Iaropolk tercius filius locat⁹ erat in Wisegrod. Sicq; terre russorum uidebantur pacificatæ: Verū stimulante odio, Borzisch & Olech duces Russiæ, aduocatis Polowczis, terras russiæ uastare inceperūt.

Polowczī Ruthenos uicerūt.

Polowczī uicti.

re inceperunt. Dux autem Wseuoldus Czirnieouiē eis occurrēs, in loco quī dicitur Ziczce, cum ipsis die uicesima quinta Augusti confligit: Et uictus etiam sedem suam castrū Czirnieouiē perdidit. Exinde plurimum angustatus, ad fratrem suū Zaslaum ducem kiouiē cum Wladimiro filio suo diuertit. Quos ille benigne excepit, & fouit, dicens: Ego sim uobis in exemplar, qui omnibus spoliatus in terris alienis, stipe polonōū uixi, & suffragio eorū omnia mea rehaui. Coadunata itaq; militia, Zaslaus dux kiouiē cū filio suo Iaropolko, & Wseuoldus dux Czirnieouiē cū filio suo Wladimiro, uadunt contra Czirnieow: in quod se Borzisch & Olech robore Polowczonū freti, receperāt. Persuadebat autem Alexius, qui & Olech duci Borzisch aiens. Non pugnemus contra quattuor duces fratres nostros, quoniā fortiores nobis sunt, sed aequis conditionibus pacem petamus. Et Borzisch in superbiam elatus, non acquiescens respōdit. Non te aliqua sollicitudo de uictoria detineat, sed plenus spe euentū belli expecta. Et facto cōgressu, interficitur Borzisch filius Czellai, qui pacem abnebat. Sed & dux Zaslaus kiouiē, dum praelio cōfecto, inter pedites securus uersaretur, ab uno milite ducis Olech qui tanq; proprius peditibus sese ingesserat, percussus inter scapulas, transfoditur & occiditur. Et per filium ipsius Iaropolkum relatus in kiow, cum magno planctu sepelitur, in ecclesia beatæ Mariæ, anno Christi. M. septuagesimo sexto. Erat autem Zaslaus uir altæ staturæ, uerus cultor iusticiæ, Castrū Czirnieow recuperās Wseuold⁹ tradidit filio suo Wladimiro natu maiori. Iaropolkum uero alterū filium locauit in Thurow. Ipse autem Wseuoldus tanq; germanus Zaslai, successit in principatu kiouiē. Propter quod liuore excitati aliqui Russiæ principes, mouerūt ei bella. Romanus namq; dux Russiæ, uolens sedem kiouiē occupare, cū Polowczis in auxilium sui conductis, uenit contra Wseuoldum, & circa Pereaslaw, secunda die Augusti mediantibus Baronibus pacificantur. Polowczis uero, mota seditione, ducem Romanum. Eo q; ipsis inconsultis pacem consumasset occiderūt. Iterū insurrexit contra Wseuoldum, Iaropolkus filius Zaslai, quoniam præripuit ei paternam successionē principatum kiouiē. Wseuoldus autem frequenti consilio aduocato. Ex uno consiliariorū tale documentū accepit. Mitte filium tuū Wladimirū cum exercitu contra Iaropolkum, quem ego præueniendo, sine armis debellabo, & meo uasro consilio, fallam. Venit itaq; ille fallax consultor ad Iaropolkum dicens, non confidas consiliariis, & militibus tuis, quoniā uolunt te decipiendo tradere Wseuoldo. Sed concito pede uade in poloniam, quēadmodum Zaslaus pater tuus fecit auxilia pro restitutione petiturus. Credidit Iaropolkus fallaci sermone, & relicta matre uxore, & filiis in castro Luczko, fugit in poloniā ad regē Boleslaū quē Boleslaus nō ualēs in ppria psona restituere, ppter scisma, inter ipsū & suos milites exortū, misit cū illo milites polonos, quorū robore recupauit castrū Luczko. Post discessū Iaropolci, p Wladimirū expugnātū & occupātū: Aliaq; castra Wladimirus eidē reddidit, aut reddere pmisit. Iaropolk⁹ remisso exercitu polonōū, dum ex Wladimiria uehiculo in Szwingrod ueheretur, a familiari suo Nyeradzecz quiescens obrūcatur. Et in Kiow deductus, cū magno planctu

Dux borzisch
occidit.

Dux zaslaus
occidit.

Iaropolk⁹ interitus.

gno planctu, in ecclesia sancti Demetrii sepelitur. Wseuoldo dux & binis eius filiis Wladimiro & Roscislo, itē Ioanne metropolitano & Boyariis, uersisq; ordinibus Kiouiensibus presentibus. Is Iaropolkus, fuit uir mansuetus, & amator fratrum, decimas soluens de omnibus frumētis, pecoribus, & armentis, cūctis diebus uitæ suæ. Sed & uiuens sapius uotis uacabat, ut suamili morte moreretur, quali Hleb, & Borzisch protaui eius necati sunt, & in sanctos per Ruthenos relati.

LIBER TERCIVS. CHRONICO. REG. POL.

CAPVT PRIMVM.

Wladisl. Hermā.

Xcedente in Hungariam, Boleslaus audaci: Prælati, & Barones poloniam, formando nouum statū reip. suffecerūt pro eo germanū ipsius, ducem Wladislaum, cognomento Hermannū, anno Christi. Millesimo octuagesimo secundo. Is quanq; se titulabat regem Poloniæ, nunq; tamen fuit coronatus: Horrentibus Archiepiscopo, & Episcopis poloniæ apostolici mandati prauaricationem. Cœpit autem post intronisationem dux Wladislaus. innocentes, & imbecilles, a potentibus & oppræssoribus defensare, stratas & uias pacificare. Iniusta decreta regis Boleslai rescindere, & male ablata restituere. Misit insuper ad Gregorium papam septimum, ad tollendum interdictum in ultionem occisionis sancti Præfulis Stanislai latum, quod & fecit. Ad sollicitationem Lamperti, Canonici Graccouiē. oratoris ad relaxandum interdictū missi. Et quia idem Lampertus nobilis, de familia Habdank & ut præmissum est: Canonicus Graccouiē a capitulo in pontificem Graccouiē electus, domino pape notus fuerat, propter priorem eius diuturnam uersationē, & causarū in curia pape intimationem. Iccirco prouidit ei sanctissimus dominus de Episcopatu Graccouiē, ut immediate succederet beatissimo Stanislao. Ne autē pspia regia, in Wladislao extingueretur, cōsilio suorum iussus, accepit in coniugem uirginem Iudithā, filiam Wratislai ducis Bohemiæ, olim ex Adleyda filia Andree regis Hungariæ. susceptam suauis ac speciali inductione germanæ suæ Swatochnæ, præfati Wratislai alterius cōsortis, quæ instituerat eā optimis moribus, & totam ipsius laudabilem conuersationē nouerat. Sed cū eidem cohabitarer dux Wladislaus, & nullam prolem ex ea suscepisset, cœpit uehementer anxari super sterilitate ipsius. Suasu quoq; Lamperti Episcopi Graccouiē, facta imagine, quātitate unius infantis de puro auro, & adiunctis aliis muneribus, uasis ac uestibus preciosis auro intextis, misit in prouinciā Prouinciæ, ad monasterium ubi corpus beati Egidii requiescit prope fluuiū Rodanum, supplicando Abbatibus & monachis eiusdem cenobii ordinis sancti Benedicti, ut meritis beati cō-

Wladislaus Her
mānus monar
cha primus.

Hermāni uir.

Interdictū su
blatum.

Wladislaus nu
pta Iudith ex
Bohemia.

LI. III. LIBER. TERCIVS.
fessoris Egidii ac interuentu præcum eorū, conſequeretur prolem iā dudum
deſideratā. Abbas uero triduo indicto ieiunio, iubet omnibus monachis q̄
deuotiſſime orare, ut interuentu præclari confeſſoris Egidii omnipotēs deus
largiretur prolem duci poloniæ cū ſua conſorte. Necdū triduo finito, uni rel
igioſiori monacho reuelatum eſt, uterum Iudithæ complutū eſſe, & maſcu
linam prolem concepiffe. Vocatos ergo oratores ducis poloniæ, inter quos
primus erat Petrus Canonicus Graccouiē: Abbas iubet bene ſperare, & in
patriā redire, quoniam princeps Iuditha filium perinde ac deſiderauit conce
pit. Reuerſi itaq; in poloniā ut prædixit abbas, inuenerūt Iudithā ſecunda
tam uterq; porrexiffe. Conſtruxit ergo eccleſiā Wladiſlaus ſub caſtro Grac
couiē, in honore ſancti Egidii, gratificando de prole ſibi conceſſa. Sed & in
aliis locis regni poloniæ ob ſimilem depellendam ſterilitatē, conſtructa ſunt
oracula in honorem ſancti Egidii, quæ haſtenus extāt. In Krobia, kczinya,
Clodawa, in Sborow, Geboltow & Czirnielow, tandem uigeſima Auguſti
Iuditha effundens concupitum infantē Boeſſlaum nomine, cui cognomentū
acceſſit Crziuiouſti, breui ipſa ſuperuiuens tempore, de ergaſculo huius car
nis nono kalendas Ianuarias, ueniētēs in uigiliā natiuitatis dominicæ, in no
ctē ſequenti, ſoluta eſt, planctā a clericis & miſeris perſonis, quoniā benigna
mater fuit orphanorū. Huius munificentia Comitatus Chropi in terra Si
radieſ, qui nūc Pabyanicze dicitur, cū hominibus & ſeruitutibus eorum, &
cum omnibus tributis ex frumento, melle, & pellibus mardurinis, atq; aſper
gillis, donatus eſt Canonicis eccleſiæ Graccouiē. In cuius recompenſam
horas beatæ Mariæ aſtricti ſunt ſingulis diebus explere. Episcopatuui uero
Cuyauieſ contulit, Caſtellaniā Lagouieſ in diſtrictu Sandomirieſ, cū om
nibus inferuientibus Hec eadē monaſterio Thiniceſ præbuit Xaſznicze, cū
aliis uillagiis ſupra Viſſoka iacentibus & eorum attinēciis. Orbatus prima
cōiuge Wladiſlaus & lugubribus ſeu funerali pompa expletis, conſilio ſuo
rū expugnatus, accepit alterā coniugē Sophiā, alias Sophoniā Henrici ter
cii imperatoris filiam, & Henrici quarti imperatoris tunc regnantis ſororem
Salomonis olim regis Hungariæ relicta. Ex qua proceſſu temporis, tres ge
nerauit filias. Ordinauit etiā Meczſlao, alias Myeſzko, filiaſtro ſuo ex hun
garia reducto, Eudoxiā, Suatopolci ducis kiouieſ germanam in conſortem
ut ruthenos in fide & obedientia conſeruaret, & uno tempore, ambobus ge
minas celebrauit Graccouiæ nupcias, anno domini uidelicet. M. octuageſi
mo octauo. Verūenim uero in anno ſequenti mortuo Meczſlao Boeſſlai auſta
cis filio, & ſemē eius interiit, & rutheni ab homagio apte diſceſſerūt Wla
diſlao Polonorum monarcha nequitq; reſiſtente.

CAPVT SECVNDVM.

Exemplo Ruthenorum, Pomerani & Pruteni prouocati, simili-
ter obedientiam & tributa denegarunt Capitaneos & praefectos
ducis, aut necantes, aut contumeliis affectos depellentes. Wla-
dislaus uero non secus, quam par erat, copias suorum principatum
contra eos mouit. Et post festum Ioannis Baptistae ingressus Pomerania uen-
iebat. Pomerani autem iuncti barbaris Prutenis, occurrentes Wladislao, in
dic

Ecclesia sancti
Egidij Gracco
uic erigitur.

Bolesla⁹ erzy-
uouſti ad præ-
ces. ſ. Egidij cō-
ceptus, naſciſt.
Iudithę mors.
Pabyanicze ca-
pitulo Gracco
uięn donatur.

Xasznicz e mo
nasterio thyni
ceñ donatur:

Vladislaus H
rici tercij imp
ratoris filiã d
xit vxorem.

Rurhenorum
defectio.

Pomeranorū
prutenorūq; d'
fectio.

die assumptionis gloriosissimæ uirginis Mariæ circa flumen Rzeczyn, cū eo
confluxerunt, tamen rarefcentibus Pomeranis & Prutenis, primū coeperūt
pedem referre, ad ultimū autem in fugā uersi sunt, magnaq; cœdes in fugien
tes a Polonis edita est, hac pugna Pomerani & Pruteni fracti, se & omnia
sua Wladislao tradiderūt, ueniā depræcantes, quam reportarūt Wladislao
munitiones, & castra eorum auferente, & suis fide dignis locante. Nonnulla
uero diruente, ut maior in eis conseruaretur fides. Post discessum ducis in po
loniam, affertur ei nūcium Pomeranos & Prutenos denuo rebellare, qua per
motus instabilitate, concitatus cū parua manu, tamen exercitatorū militū in
mēse Februario in Pomeraniā reuertit, bipartitoq; agmine cū Sethegio pa
latino Graccouien, principe militiæ, celeri gressu percursa Pomerania & Prus
sia, nemineq; copiā pugnandi opponente, omnibus ad inuia & siluas diffugi
entibus, spoliis onustus ad poloniam regrediebatur. Cumq; peruenisset ad lo
cum, qui dicitur Drzen, speculatores a tergo derelicti aduenientes nunciant
adesse multitudinem Pomeranorū & Prutenorū, nec plus q̄ quinq; miliaria
abesse. Consilio adhibito, quid facto opus esset, Stetit sententia hæc, q̄ meli
us est mortem cum gloria oppetere, q̄ turpi fuga salutem querere. Signis
itaq; collatis, pugnatū est ab hora tertia, usq; in noctis crepusculum, Marte
duro & ancipiti perseuerāte. Instātib; tenebris crepusculi, Pomeranorum
acies pro uicta discessit, absq; Polonorū insecutione, quoniā quisq; aut sau
ciatus aut fessus substitit. Pro uictoria habentes de loco non cessisse, & præ
dam e manibus nō amisisse. Et quia prope erat dies pasche: Cum præda in
uecta dux Wladislaus Gneznam descendit, statimq; primo ueris tempore
pluribus pugnatoribus uocatis, & externis præcio conductis, in copioso ex
ercitu Pomeraniam regreditur ubiq; uastando, & spoliis, tam Pomeraniā q̄
Prussiam expilando quū uero pugnæ copia non daretur, ne tantū exercitū
frustra reduceret, inops consilii, castrū Nakel uallauit, in quo multitudo Po
meranorū sese concluderat, frequēterq; exercitus obsidens, ludificatiōes um
brarum, speciē armatorum præ se ferentium, passus est. Corripiebāt milites
arma, noctis sub silentio ad propulsandū hostes e somno excitati, nemine cō
parente unaq; noctium longius a castris tanq̄ fantasinata pugnatorum inse
cuti, progressi, damnum incendii pertulerunt. E castro siquidē Nakel obsessi
descendentes, ignem in tabernacula & tentoria culmine & sicco gramine ter
cta iniecerunt, & cum tabernaculis exusti sunt plures homines, iumenta,
machinæ, & bellica instrumenta, sed & milites conducti, quales fuere Bo
hemi, nō ferentes frigus hyemis quod instabat, recessum optabant, propter
quod solutio obsidionis facta est cum magno periculo. Hanc autem fantas
matū uexationē & ignominiosā a castro Nakel discessionē referūt puenisse
historiæ polonorū, ad ulciscendū præuaricationes, per milites factas, quoniā
tota quadragesima transacta, bellatores uiolato ieiunio, carnibus & butiro
gulosius uelcebantur, sic quibusdam timoratis uiris cœlesti munere reuelatū
esse perhibetur. Congessit iterum numerosiorē exercitū dux Wladislaus, &
quæq; derelicta Pomeranorum & Prutenorū primo æstatis tempore abra
sit, munitiones, tecta, agros, captiuos & pecora. Exuti fortunis omnibus, ad

wladislawi vi
ctonia.

Pomeranorū
altera defectio

Pomerani freng
victi a polois.

wladisla⁹ i po
meraniā redijt.

Vallatur Na-
kel castrum.

Polonis ex
igne iactura.

Virio diuina
ob ieiunij præ
uaricationem.

Vladislaus re-
dio pomeraniā
ingreditur.

Wladislaus uenerunt humiliati Pomerani & Pruteni. Quibus examinatis, sediciosos decapitavit, alios in alia loca transtulit, & multitudini pacificata, pepercit.

CAPVT III.

Secutum est extemplo, finito certamine Pomeranico, Bohemicū bellum. Nam Brzetislaus dux Bohemiae sciens occupatū Wladislaus bello Prutenico, inuasit eam oram, quae est a castro Grecz supra Albim fluium sito (quod iuris polonorum erat) depopulando, & uastando usque ad fluium Odram: Ad reprimendum facinus & audaciā eius, sequenti anno dux Wladislaus morbo grauatū & impeditus, misit Sethegium, alias Seczech Palatinum Graccouien, & principem militiā, cū numero exercitu ad uastandam Morauia, & refartendū mala per Brzetislaum illata. Dū autem praesignaret & mandaret Wladislaus Sethegio, ut obmissis locis munitis, solis spoliis & uastationi intenderet. Puer Boleslaus nouēnis (nonū enim agebat annum) audiēs mādāta patris de bellis gerēdis. Cēpit ardentē supplicare, ut mitteretur cum exercitu ad Morauiam. Cui pater renitens prohibuit, asserens eū, uires & aetatem bellis aptam nondū attigisse. At Boleslaus puer, Satis inquit genitor aetatis est mihi & roboris, dummodo tu me non prohibeas. Expugnauit itaq; continua supplicatione & instantia, ut pater eius ipsum ad bellum Morauicū mitteret. Stricte mandans Sethegio ut curā eius ageret, unicus namq; fuit patri & intime dilectus. In tota autem expeditione Boleslaus, nouus miles obuiuit cūcta militum officia, noctis uigilias cū eis peragens, arma quoties congregiendū erat corripuens, & ad principium ni cohiberetur currēs, disciplinam militare diligentissime auscultans, & exequens, in dormiēdo, sagulo militari tenerum corpusculum supra nudam humum tegens. Morauia uastata & uehemēter afflictā, cum plurimis spoliis, & captiuis tirunculus Boleslaus cum Sethegio & exercitu ad patrem reuersus est. Et quia quidam inuasores Pomerani, castrum Miedzirzec in confiniis Saxoniae, assu interceperant, & ipsum inuadendo, rapinas ex polonia abducebāt: Boleslaus maiori cum instantia quā potuit, parentē suum rogauit, ut daret ei exercitum, ad conquiendū praefatū castrū Miedzirzec. Wladislaus uero admiratus indolem pueri, praeuit exercitum, subiciens curā tū tironis Boleslai, tū exercitus, ipsi Sethegio principi militiā, ut omnia expeditionis officia secundum ordinationē eius progredierentur. Aduenientes ergo Boleslaus & Sethegius ad locum castrī, ipsum uallarūt, tabulis & roboribus undiq; sepiēdo & concludēdo, ac bombardis quatēdo, donec Pomerani fame attriti, demissionem petētes, saluis personis & suis equis obtinuerūt. Et quia dux Wladislaus, pius dictus habuit ex concubina naturalem filium Sbnigiew nomine, sic a Iuditha legitima uxore nominatū, quod interpretari licet, euadens iram, uel profugus, a nomine Sbig. Eo q; illi opere praecium fuisset uitare iram Iudithae, & ab oculis eius fugere. Hunc litteris eruditum tradidit cuidā monasterio in Saxonia, ut illic delitescēs, tonsus & monachus, pro abstergenda ignominia, extra regnum poloniae perpetuo maneret. Brzetislaus autē dux Bohemiae callide Poloniae nocere cupiens, persuasit

Bellum bohemicum.

Virtus in puero.

Morauia uastata.

Boleslai exeditio.

suasit exulibus polonis, qui Bohemiam oppleuerant, odio aut persecutione Sethegii palatini Graccouien, tanq; alterius ducis proscriptione, arrogāter pulsi, ut Sbnigiew accepto, Poloniae oram, Bohemiae proximam occuparent. Ad ulciscendū suae exulatiōis iniuriā, habituri suffragia ex propinqua Bohemia, Poloni uero exules animati ac Brzetislai psuasioni obedientes, Sbnigiew de monasterio extraxerūt, monachis nequitq; resistentibus. Et componētes cū Capitaneo Wratislauien, nūcupato Magn9, uiro probatae fidei. Pro Sbnigiew tamen, & expulsis inclinato & stante, ingressi sunt castrum Wratislauien. Quod dum comperit dux Wladislaus, aegre ferēs non cūctando, sed properē cū exercitu peruenit ad Wratislauia. Et Zirossao episcopo Wratislauien cū processione excipiente, & eum in ciuitatem introducēte, intrauit castrum, quod sibi patuit, Magno capitaneo, humiliter ipsum suscipiente Sbnigiew uero cū suis exinde dilapso, & ad Cruszniczā diuertēte. Indignatus Wladislaus capitaneo Magno, prius eum obiurgans, capitaneatum Wratislauien ei abstulit. Pro eoq; surrogauit Boleslaum filium suum cū Voislao curatore eius, & cum exercitu insecutus Sbnigiew, peruenit iuxta Cruszniczā, ubi magnum exercitū Sbnigiew contra patrem conflauerat, ex Pomeranis, & Prutenis suapte natura, duci Wladislao infestis. Et iuxta lacū Goplo congressi (heu natura horret filium contra genitorē arma leuare) magnum certaminē, magnamq; stragem ediderunt, ut aqua & pisces lacus Goplo cadaueribus & sanguine occisorū fedati, longo tempore inutiles permanerēt. Sbnigiew uictus, ad castrum, Cruszniczā fugit, & uiuus in manus parentis deuenit. Quem cathenatū pater Sethegio principi militiā ad custodiendū tradidit. Postea tamē in cōsecratione ecclesiae Gneznen, duce Wladislao praesente, Martinus archiepiscopus Gneznen, cū optimatibus, praelatis & baronibus poloniae, supplicationibus praecantes, Sbnigiew a uinculis relaxandū obtinuerunt, multum em̄ pius fuit Wladislaus. Iunctus Boleslao Sbnigiew contra Sethegium, alias Seczech palatinū Graccouien, suum uinculatore in Wratislauia cōuentione habita, se obstrinxerūt, & parēte eorum in Zarnowiecz, ignobilis uico Mazouiae offenso, plurimis quarelis deposuerūt, etiā cū exercitu quo cū aduenerāt: q; regnū poloniae sibi usurparet, omniaq; castra regni possideret, ipsis tanq; herēdibus neglectis & spratis. Demolitus accusationibus filiorum, & ceterorum praetorū atq; militum, abdicauit a se Wladislao Sethegium, qui ominās meliorem fortunam, discessit in Rusiam. Post annos plures benignitate ducis Boleslai, ad postulationē pontificis, relictus & restitutus, auctoritate tamen qua prius abudauerat caruit. Fuit hic Sethegius nobilis, de genere bipenniū, factiuus, uersatilis, & multū possessionatus. Bini autem fratres Boleslaus & Sbnigiew cōtra Pomeranos rebellantes missi, in nouam seditionē uersi, nihil effecerūt. Pro uirtutibus heroicis in festo assumptionis beatae Mariae in Ploczko balneum militiā Wladislao exhibente filio suo Boleslao, auditq; q; Pomerani insiliētes, castrum Santok, obsederūt. Dimissa Boleslaus dignitate militiā, & iussis militibus, q; conuenerāt ut sese insequerētur, noctis tempore superueniēs, Pomeranos in tabernaculis quiescentes trucidauit, & obtruncauit, tandem reuersus cingulū militiā

Sbnigiew monachus armatus patrem infestum.

Alterā pugna inter patrem & filium.

Sbnigiew uictus.

Sbnigiew a uinculis liberatus.

Sethegii exilium.

Rutheni poloniam hostiliter ingressi.

Visti a Boleslao Rutheni.

Polonia regni scissio prima.

Wladislaus moris.

Primus rex Bohemie coronatus.

militie sub frequentia & conuiuium multorum acceptauit. Sic prius obsidentibus Pomeranis predictum castrum Santok. Et Sbigneo cui hanc prouinciā pater delegauerat, sua segnicia illis non repulsis discedente: Boleslaus cum paucis superueniens, fortalicium ex opposito castrum Santok per Pomeranos locatum demoluit, & Pomeranos fugere coegit. Sic & Ruthenos antea perfugerat. Nam Ruthenorum duces, Wlodimir Nouogroden, David Olech Pereaslauen, Volodor Premislien, & Iarosla Iaropolcicz, exercitu quadripartito Poloniam ingressi, & usque ad fluenta Vislae grassati, plurimis damnis illatis copiosas praedas abducebant. Iamque Russiam remtrauerat leti, dum Boleslaus eos consecutus est. Et in diem dominicum, sub quiete noctis (quam illa multitudinem aliter superare nequirit) in eos cum altis clamoribus irruens, fudit & prostravit, praedamque de manibus eorum ereptam, in poloniam cum ampla gloria reduxit. Et quia Boleslaus, maxime uirtutis erat adolescens, & in ore omnium laudatus. Sbigneus tanquam pusillanimis & iners, ei inuidebat, itaque pater ne inter eos scissio maior oriretur, post ipsius mortem, iam enim senuerat, diuisit dominia Poloniae in hunc modum. Boleslao meliorem partem assignauit, scilicet terras Graccouien, Sandomrien, Siradien, Slesiam cum Wratislauia. Sbigneo naturali filio, Mazouiam, Maiorem Poloniam, Pomeraniam, & Prussiam. Hac prima sectio fuit regni Poloniae in plures principes. Quamquam Sbigneo naturali filio, & illegittimo nil hereditatis cum Boleslao debuit assignari. Dicta te scriptura: Eice ancillam & filium eius, non enim poterit esse heres cum filio libere. Wladislaus autem grauiter infirmatus in Ploetzko, sacramentis per Martinum Archiepiscopum Gneznen procuratus, mortuus est quarta die mensis Iunii, anno domini. M. ducentesimo secundo. Sepultus in choro ecclesiae Plocensis, Boleslao gemete, & parentem in aegritudine & post mortem desolante, & usque in quinquennium lugubria ferente. Sbigneo uero cum fistulatoribus, & cantoribus exultante. Orta quoque seditione, super thesauris paternis, quos in regre Sbigneus comprehendere nitebatur, quoniam in ditioe suae prouinciā ipsi spectare uidebantur. Martinus archiepiscopus Gneznen, cum ceteris Episcopis & magnificis regni, inter fratres ex equo diuiserunt, & ad sua quemque abire persuaferunt.

CAPVT IIII.

WRATISLAUS dux Bohemiae, datis munificis donis Henrico quarto imperatori in Maguntia, in auro, argento, unionibus, & celatis uasis, primus coronari in regem Bohemiae obtinuit. Misso itaque ab impatore Engelberto Archiepiscopo Treuerensi, Wratislaum in Pragensi ecclesia coronauit in regem Bohemiae, & Suatochna consortem eius: olim Kazimiri regis Poloniae filiam in reginam, decimo septimo kalendas Iunii, anno domini. M. octuagesimo septimo. Sub illo itaque tempore penes eodem regnum Poloniae desit, & regnum Bohemiae incepit. Similiter dum uniuersitas Graccouien cecidit, Pragen uniuersitas defecit. Item dum reges Bohemiae, tractis ad se principibus Slesiae, glorificati contra Polonos pro cruciferis Prutenorum pugnarunt, reges Poloniae humiliati contabuerunt. Nunc uero regibus Poloniae exaltatis, & usque in Bohemiam & Hungariam eleuatis, Bohemia

Translatio sancti Stanislai.

hemia decreuit. Haec est regno mundi pessima alternatio, ut uno crescente, aliud uicinum decrescat, talique uicissitudine regna diminuatur. Translatio sancti Stanislai, de basilica sancti Michaelis in Rupecula, ad ecclesiam cathedralē sancti Venceslai facta est, anno domini. M. octuagesimo nono, & est annus decimus ab occisione eius. Nam ciuidam matronae beatissimo Stanislao deuotae, nomine Suantoslawa, extra ecclesiam sancti Michaelis ad tumulum praefati martyris, noctis tempore flagrantissime orati, in extasim raptae, beatus pontifex Stanislaus, pontificalibus indutus, ad altare diuina celebrans, assistentia uenerabilium personarum circumdatus, in iam dicta ecclesia luminaribus referta fulgentibus apparuit, quam finitis diuinis, talibus affatus est. Surge inquit filia, & intrepida aggredere successorem meum Lamperum episcopum Graccouien, & fratres meos canonicos, ut in ecclesiam maiorem transferant corpus meum, quoniam absque debito honore his cineribus tectus delitescō. At illi relatione ad se perlata, incunctanter ab omnibus uerbis processionibus, corpus beati martyris & pontificis transferunt, & in medio ecclesiae maioris, in tumba deaurata honorificentissime locauerunt, ubi in hac die quiescit. Post paucos dies huius translationis, Meczslaus filius Boleslai efferi, qui anno proximo uxorem acceperat, extinctus est, ut scilicet semem occisoris pessundaretur & perirer, quando occisus antistes, glorificatus est. Et sicut corpus sancti presulis in plurima frustra scissum est, & postea absque nota cicatricum reintegratum, sic & corpus regni Poloniae, ut religiosus personis reuelatum fuit, a diebus ducis Wladislai Hermiani in plurimos principatus scissum est. Ex post uero, in unum regnum coaliuit, sicut nunc cernimus, incipiendo a rege Premislao, usque ad regem Sigismundum, sub cuius imperio felicibus coeptis hanc historiam scripsi. Vissellawa Meczslai genitrix, geminato malo uexata, & filii fato, & mariti exilio, non longe post filium, quinto idus Marcias ex humanis absumpta est. Urbanus papa secundus, olim monachus Cluniacensis, in concilio, quod in claremonte celebrauit, anno domini. M. nonagesimo quinto, statuit, ut horae beatae Mariae quotidie dicerentur, officium uero eius, diebus sabati expleretur, & dicitur quod hoc reuelatum sit fratribus de cartusia, Quorum primarium, uidelicet magistrum Brunonem papa, secum assidue tenuit.

CAPVT V.

SANCTUS Ladislaus rex Hungariae, anno domini. M. nonagesimo quinto, quarto kalendas Augusti mortuus est, & in Varadien ecclesia sepultus. Is adiecit regno Hungariae, Dalmatiam & Croaticam. Refert chronica hungarorum, quod Ladislaus irruit in poloniam & confligendo, de Polonia triumphauit: Castrumque Crakow tribus mensibus obsedit & expugnauit. Similiter eadem chronica refert, quod Bela, pater sancti Ladislai sibi Poloniam & Bohemiam subiugauit, quod absurdum, & falsum quisque sciet. Ex eo primo quod annales Polonorum & Bohemorum hoc non continent. Secundo ex eo, quod tam rex Bela, quam filii eius, Geyfza, & s. Ladislaus alumnati fuerunt. In polonia (ab hungaria exulantes) nutriti, non eam impugnat, quod scriptor regum Hungariae, non discernit. Tercio ex eo, quod Boleslaus audax, s. Stanislai occisor, Belam reduxit in Hungariam, & profligato exercitu, tam

S. Ladislaus Hungariae rex moritur. Dalmatia & Croatia Hungaris adiecta.

tu, tam imperatoris Henrici, q̄ hungarorū & Bohemorū: Andrea rege Pan-
noniæ expulso, ipsum regem Hūgariæ creauit, ut in historia de præfato Bo-
leslao præmissum est. Geyziam quoq; & Ladislau cū Lamperto filios præ-
dicti Belæ personaliter auxilium regis Boleslai postulantibus contra regē Sa-
lomone, ex Premisla cū forti exercitu in Hungariam reduxit, pacem pro eis
conficiendo cū rege Salomone, per pontifices regni Hungariæ. Ladislaus co-
ronatus est in regē hungariæ, regnate Boleslao audaci in Polonia. Vita uero
functus est, principante Wladislao pio Hermannō cognominato.

CAPVT VI.

Rutheni ex po-
lonis spolia le-
gerunt.

Wseuoldus in-
terijt.

Swatopolko-
ni ducatus kio-
uieſi restitutus
Legati polow-
czonū interce-
pti.

Swatopolko-
nis fuga.

Roscislai interi-
tus
Polowczī vi-
ctores.

A filio Roscislauicz dux Russiæ, intelligens regem Boleslaum
efferum, e Polonia excessisse, & exulando in Hūgariā migrasse
Collecto exercitu ex Ruthenis & Polowczis, ingressus poloniā
quasdam munitiones exussit, & prædam cū spoliis in Russiā fe-
litiæ abduxit. Wseuoldus autē, filius Iaroslai, & dux Kiouieſi peste absum-
ptus est, tredecima die Aprilis, anno domini. M. octuagesimo tercio (quo an-
no atrocissima pestis terras Russiæ inuaserat) & sepult⁹ est in ecclesia diuæ
Sophiæ Kiouieſi. Hic fuit amator pauperum, & spiritualium, reliquit duos
filios, Wladimirū & Roscislau. Wladimirus nati maior, timens Swato-
polkonis filii Zaslai inuasionem ducatus Kiouieſi (qm̄ ea sedes patris eius
fuit) accersit ipsū, & ei de ducatu Kiouieſi cessit. Cuius administratione as-
sumpta, uenit in Kiow, dominica cōductus paschæ, exceptus a Kiouieſibus
muneribus & occurſu. Wladimirus uero iuit in Czirnieow. Roscislau autē
frater eius in Pereaslaw. Audiētes Polowczī, Swatopolkum Zaslai filium
in principatum Kiouieſi successisse. Mittunt ad illum legatos, ut cū eis pacē
firmaret, quēadmodū pater eius fecerat, & de tributis retentis responderet.
Swatopolkus legationē Polowczonū agre ferens, captiuat nuncios eorum
Quo percepto Polowczī, furore acti, terras Russiæ crudelissime uastare co-
perūt, Swatopolkus intelligēs se inique agisse, nuncios Polowczonū soluit
& remittit, pacem flagitando, qua non obtenta, mittit ad Wladimirū Czir-
nieouieſi, & Roscislau Pereaslawieſi duces, ut sibi succurrerēt. Qui coadu-
natis exercitibus, uenerunt ad ipsum in Kiow, increpatoq; Swatopolkone,
q̄ contra ius gentiū nuncios Polowczonū uiolasset. Eduxerunt una secū co-
pias bellatorum, ad flumen Stuhnya ubi dubitatum aliquādiu, an esset de-
certandum uel non, tandem in sententiam Kiouieſium (nullam se cū Polo-
wczis pacem habere clamātium) itum est. Ordinatisq; aciebus, Swatopol-
kone dextrum cornu, Roscislau leuum. Wladimiro medium tenēte. Pugna
cū Polowczis uigesima sexta Maii committunt. Et Swatopolkus cum suis
a sagittariis Polowczonū confictus, fugit in Othropol ad uesperā, sub cali-
gine uero noctis peruenit in Kiow. Polowczī deinde in Wladimirū & Ros-
cislau irruunt, & eos configunt atq; dispergunt: Roscislau autē fugiens,
periclitatus est in flumine Stuhnya, quoniam aquis intumuerat, quē Wladi-
mir tranato flumine cū paucis, in altera ripa fleuit, repertoq; corpore Ros-
cislai, tumulatum est in ecclesia sanctæ Sophiæ Kiouieſi in sepulchro pater-
no. Polowczī uictoria potiti, castrum Thorcz uno agmine obsident. Altero
agmen

agmē in Kiow iuit, Cui Swatopolkus obuiam exiens, pugna commissa con-
fictus est, dumtaxat comitantibus duobus in Kiouiam regressus. Reuerten-
tes itaq; Polowczī ad alterum agmen circa castrū Thorcz, ostentabant ob-
sessis in castro spolia & captiuos, ex duce Swatopolkone reportata. Qui nō
uales se ultra propter famem tenere spemq; nullam de subueniendo ha-
bentes dedunt castrum Polowczis. Quo accepto Polowczī succedunt illud
magnam multitudinem Ruthenorum in suas regiones abducentes, ubi plu-
rimi miseriis præssi, frigore & nuditate perierunt. Gemina clade excepta,
Swatopolkus dux Kiouieſi sera pœnitētia ductus, cum Polowczis fœdus in-
it: Filiam Thuhortkani ducis Polowczonū, pro maiori solidatione pacis in
confortem accipiens, tamen nec sic euenit pax terris Russiæ: Olech namq; Olech dux
Russiæ
dux Russiæ, impetrato auxilio Polowczonū castrū Czirnieow, & eius regi-
onē inualit. Ecclesias, monasteria, uicos & rura cremando, donec dux Wlodo-
mir de castro Czirnieow per cōpositionem ei condescendit, & de ipso exce-
dens, in Pereaslaw abiuit. Nec adhuc exinde ora Czirnieouieſi a uastatione
Polowczonū quieuit, quinimo multi Rutheni capti sunt, multiq; in seruitu-
tem abducti. Insuper locustæ in terras Russiæ appulsæ, omnia genimina ab-
raferūt. Vadūt deinde bini duces Polowczonū, Kithan & Ithlar, & bellum
inferūt duci Wladimir de Pereaslaw, qui solus intactus restabat. Qui missis
nunciis, pacem sub iniquis cōditionibus accepit, ad persuasionē tandem suo-
rum militū, & Slauæthe nunci ducis Swatopolci Kiouieſi. Primum filio suo
Swatoslao obside a Polowczis subducto (negligentius enī a Polowczis asser-
uabatur) obtrūcat Kithanū, & Ithlar duces Polowczonū, cum omni comiti-
ua eorum. Contractisq; copiis dux Swatopolk Kiouieſi, & Wladimir Czir-
nieouieſi stationes polowczonū nil hostile ueritos, inuadūt & trucidant, tur-
bāq; inbellem, feminas impuberes, pecora, camelos, & equos in Russiā de-
ducunt. Non quieuerunt post hoc Polowczī, sed nouo exercitu comparato,
castrum Vhrow ducis Swatopolkonis tota æstate circumſident, nec recess-
rūt, donec Swatopolkus missis muneribus eos placauit. Succedunt Polow-
czis, Pruteni & uigesima octaua Augusti, añi dñi. M. octuagesimi noni ter-
ras Russiæ in magna multitudine ingressi uastant: Iterum Manyak dux Po-
lowczonū, uenit contra Kiow: Thuhortkan uero alter Polowczonū dux, &
Swatopolci focer, uenit cōtra Pereaslaw. Swatopolkone autē & Wladimi-
ro defensionē opponentibus, decimanona Iulii ad flumē Truhofza pugnatū
est, & uictis Polowczis occisus est Thuhortkan, & filii eius. Sed polowczī
nil hac clade territi, nouo exercitu instaurato, silenti agmine ueniētes parum
absuit q̄ castrum Kiouieſi non interceperunt. Qui spe sua frustrati, templa,
monasteria, ruraq; incendunt. Et cutiā ducalem in Berestow comburūt. Pro-
uisuri ergo duces Russiæ inuasioni Polowczonū, conuentū apud Kiow a-
gunt: Nunciisq; ad ducem Olech missis, præcantur ut illic ueniret. Qui irri-
dens legatos, non adducetis inquit, ut Episcoporū monachorū & uilium per-
sonarum imperiis, caput meū subſternam. Hoc responso offensi duces Swa-
topolk & Wladimir. Prius in Olech arma uertūt, q̄ i Polowczos, & obside-
rūt eum triginta duobus diebus in Starodub. Qui fame attritus, pacem pe-
ciit, offerens

Olech dux
Russiæ

Locustæ.

Duces polow-
czonū truci-
dati.

Polowczy vi-
cti.

Pruteni russiā
vastant.

Polowczī rus-
siā vastantes
uicti sunt.

Isaia dux
occiditur.

cit, offerens se iureiurando cruce deosculata, imperata ducum facturū, quod minime fecit. Præuicari siquidē iuramento, ducatum Moromofz inuasit. Afferēs ipsum ad se hereditarie ptinere. Hacq; occasione confligit cū Isaia filio Wlodimiri ducis Kiouien, & eo occiso, accepit castrū Moromofz etiam castrū Rostow in suam retorsit potestatem. Mscilaus germanus Isaia occisi, dux Nouogroden, ueritus tyrannidē Olh, spondet sibi & patri suo Wlodimiro, Olh reconciliatur. Olh autem ambiens Nouogroden ducatū, collecto exercitu, substitit in Tuhrow, præmittēs Iaroslauum germanū suū ad speculandum, quo intercepto a Mscila, Olh territus secessit in castrum Rostow, deinde in Moromofz. Cum quo Mscilaus eum persequens, componit per nuncios missos, & dissoluit exercitum. Quod Olh intelligēs uiolato fœdere, cū suo agmine uenit contra Mscilaum, qui fugit a facie eius, & uocatis in arma militibus, accepitq; in auxilium gentibus Kiouien & Polowczis, & fratrē Wieceslaum a patre Wlodimiro in sui auxilium missum, pugna acerrimam cōfecit, in qua uictus est Olh, & fugit in Moromofz, estimansq; propter plures dolos commissos, in terris Russiæ se nō fore tutum, in Reszanos fugit. Quem Mscilaus persecutus, uerbis dulcoratis plenam spem redolētibus allocutus. Turpe est, inquit tibi, turpe nobis fratribus tuis, turpe & militibus tuis, ut calamitosus in alienis terris deliteas. Reuere itaq; in terrā Russiæ, quo huiusmodi uerbis plecto, ipsum & milites suos ex fuga reduxit. Deinceps duces Russiæ facta conuentione in Lubiecz, concludunt pacem inter se, & mutuam resistentiam contra barbaros Polowczos. Sed illi co uiolata pace, Swatopolk dux Kiouien, cum Dauid Hreorouicz conspiratione facta, uenientem ad se in pace ducem Vasilkonē Roscilauicz, habens eius fidem suspectam, captiuat & utroq; oculo excœcat, propter quod duces Wlodimir, Olech & Dauid Swatopolkū, bellum Swatopokoni mouerūt, qui timēs parabat fugā in polowczos, nisi præfati duces a metropolitano, & primatibus Kiouien supplicibus sermōibus fracti & placati fuissent. Dauid autem hreorouicz, uolens inuadere principatum Vasilconis excœcati, obsessus in Buszko, a Volodoro, fratre Vasilconis, omnem culpam in Swatopolkū refudit. Et concitauit contra se Swatopolkū & Volodor. Primo ergo uere, uenit excœcat⁹ Vasilco cū fratre suo Volodoro in terram Volhinen, contra Dauid Hreorouicz & expugnato castro Wseuolosz, incēdunt illud, & homines repertos crudelissime perimunt. Deinde applicantes ad cast. Wladimirien, omni multitudini obesse pepercerūt, solus Vasilkonem, & Lazarum in alto suspensos, frequentissimo iactu sagittarum interemerūt. Eo q; causa excœcationis Vasilconis perhibebatur Swatopolk Kiouien, etiam sumpturus ultionē de Dauid, quia de cœcatione Vasilconis culpauerat ipsum, contulit se ad castrum Brzesze, poscēs a militibus polonorum castrum tenentibus subsidiū. Dauid autem aduersarius eius uelocissime puenit ad Wladislaum ducem Poloniæ suffragia deposcens cōtra Swatopolkum, quos ambos Wladislaus dux poloniæ, cum exercitu ad flumē Bug ueniens, uoluit pacificare & componere, sed dum nequiuisset, reuersus est poloniam, neutri ducum auxilio præstito, & obsedit Swatopolk ipsum Dauid in castro

Dux vasilko
isbasilius excœcat
atur.

Dauid dux va
silko bellū mo
uit.

Vasilconis et
Lazari interit⁹

castro Wladimiria unde fugiente Dauid, post septem hebdomadas in poloniā ad ducem Wladislaum: Swatopolk potitus est castro Wlodimirz, producit deinde exercitum Swatopolk Kiouien contra Volodor, & Vasilconē & commissa pugna, cessit uictoria Vasilconi & Volodor. Itaq; Swatopolk congregans nouum exercitū in kiow, misit Iaroslauum filium suum ad Colomannum regē Hungariæ, auxilia petitū ire, uenit ergo Colomannus cū octo milibus pugnator, & duob⁹ Episcopis positq; castris ad fluuiū Vyar, obsedit castrū Przemiśl, in quod se Volodor receperat, & ut habet hungarorum historia, uxore ducis Przemiślien nomine Lauca, ad pedes regis Colomanni procidente, & solutionem obsidionis flagitate, pedibus calcata iussit abire in exaudita, asserens, non esse regis strenuitatē, mulieres inter arma audire fortuna autē regēte. Dauid negato ei a polonis subsidio, ad Polowczos iuit reperitq; in itinere Bonyak principem Polowczonū cum exercitu, & cū cōtra Hungaros conduxit, Haud procul itaq; a Przemiślia positis statiuis, transit sub nocte media Bonyak in proximam siluā, & ululatu ædito, lupi conuenientes uicissitudinariam ululatum reddiderūt. Reuersus Bonyak ad suos, arma iubet capere, certam suis ex ululatu luporum promittens uictoriam, alteroq; die tripartito exercitu, duabus turmis occultatis, cum tertia hungaros inuadit, simulansq; se uictā, fugere cœpit, hungari credentes eam debellatam, efusi illam sectabantur, tūc Bonyak cum residuis turmis, in terga eorum irrupens, eos prostrauit & quattuor milia hungarorū occidit. Episcopis hungarorū quorum nomina Kopanus alias kupan, & Laurentius erant, etiam occisis. Reliqui hungari in siluas & mōtes sparsi, biduo a Ruthenis & Polowczis persecuti sunt. Colomannus autem rex hungariæ, clipeis militū protectus euasit. Dauid ex hac uictoria resumpto spiritu, ualauit castrum Wlodimir. Intellecto autem obsessorū periculo Swatopolk, misit Putatam suum palatinum ad succurrendum castrensibus, is silenti agmine castrum ingressus, Dauid, & exercitum eius quiescentē, confligit, & obsidionē dissoluit. Constitutoq; Basilio in Capitaneum, Putata in kiow discessit. Dauid autē fugiens in Polowczos, cōquisitis auxiliis, rediit cū Bonyak duce Polowczonū & sub Swathesza, filio alterius Dauid, expugnauit castrū Luczko, quoniā oportune non certificarat ipsum de aduentu bellatorū Swatopolkonis, pro ut se astrinxerat, ad castrū uero Wlodimiriam anteq̃ applicaret Basilius capitaneus, relicto castro diffugit, & Dauid facile potitus est castris Luceñ & Wlodimirien. Primo autem uere procedēte Swatopolkone, cum suis copiis ad recuperandum Wladimiria: Dauid sciens ambiguitatem suorū militū, cū uxore, & tota suppellectili, ad Wladislaum ducem poloniæ diuertit, Swatopolkone cast. Wlodimir pro suo uoto sortito. Dum autē quattuor duces Swatopolk, Dauid, Olech, & Volodor, Russiæ generalem conuentum in Vyethicze agerent, mutua pace ordinata, accersitus est Dauid ex Polonis, & quærenti de spoliatione hereditatis suæ Wlodimirien ducatus, responderūt ei per legatos præfati duces, nolle reddere Wlodimirien sedem, quoniā frequenter terras Russiæ bello uexauerint, tamen ne sit ludibrio exul, & prolugus in exteris gētib⁹, constituerunt ei possessiones & census. Swatopolk assignauit

Dauid dux in
poloniā fugit.

Swatopolk occiditur.

Colomannus
rex Hungariæ

Barbarorum
omen.

Altera Hungarorum
clades.

Dauid clades.

polk assignauit Ostrog, Dubyn Czartherisk, & postea adiecit drohobusch Wlodimir assignauit centum marcas: David & Olech adiecerunt alias centum marcas annuas, Accepit ergo David tum assignatas donationes, tum adiectas conditiones, & degendo in Drohobusch absumptus est.

Bolesl. Crzyuousti.

CAPVT VII.

Sbignei seditio
Bohemorum
commotio

Boleslaus in
morauos ar-
ma sumpsit.

Poloni & mor-
raui equo mar-
te pugnauerunt.

Morauia de-
nuo depopula-
tur.

DVx Boleslaus a concuitate oris ex morbo inflicta Crzyuousti appellatus, quod sonat indirecti oris, altero post obitum patris anno, & fuit annus domini millesimus centesimus tertius, accepit in coniugem Sbislaui Swatopolkonis ducis Kiouien natam, quarto gradu consanguineitatis eum contingente, dispensante paschali papa secundo ad procuracione Balduini Episcopi Graccouien, eoq; nuptias magnifice instructas sedecima Nouembris Graccouiae agere. Sbigneus frater naturalis totius regni poloniae ambies dominum, conuiuii Boleslai solennitatem ad quam uocatus erat obmittens, ad Bohemiam perrexit dum Bohemiae Borziuo & nepotem eius Swatopolk ducem Morauiae in arma aduersus Boleslaum pellicendo, iamq; exercitus Bohemicus oram poloniae contigerat, cum seditione inter Bohemos suborta, q; ad obeunda iniusta bella compellerentur, duces Borziuo & Swatopolk una cum exercitu reuersi sunt in Bohemiam. Sbigneus uero naufragium fortunae apud Bohemos passus, ad Prutenos & Pomeranos diuertit, sollicitando & ad inuadendum Boleslaui ducem poloniae ipsos animando. Quo comperto Boleslaus, ut par erat, iratus contra Swatopolk ducem Morauiae, quonia ardentius aduersus poloniam arma sumpserat, conuocatis ueteranis militibus dumtaxat ex suo dominio, praeficiens illis Comken Zelislaum principem militiae. Iussit ut tribus agminibus ingressi, Morauiam uastaret, quod cum tota quadragesima, & diebus sacris pasche peragerent, magnam multitudinem captiuorum & spoliis ducunt, reuertebatur, iamq; prope fines poloniae peruenerat, dum speculatores adesse Swatopolk ducem Morauiae, cum frequenti exercitu, plus de pedite q; equite habente, retulerunt. Substitit illico Zelislaus, & praemissis imbecillioribus, cum captiuis sarcinis & spoliis in poloniam, in statuiis hesternis praestolato Swatopolko, congressus est uterq; exercitus, magna ui pro uictoria utroq; plurimum adnitente. Ad uesperum tandem, cum hora terciarum pugna coepisset, discessit utraq; acies aequo Marte, haec in Poloniam, altera in Morauiam praeda non excussa. Zelislaus uero dux militiae, dum pugnam instauraret, manum dextra amputatione ammisit, qui sinistra manu amputatorem occidit. Huic Boleslaus dux poloniae manum ex auro fabrefacta loco carnae obtulit & adaptauit, nec contentus praefatus dux Boleslaus de his, quae Zelislaus cum exercitu in Morauia agerat, altero exercitu forciori collecto, per alpes poloniae Morauiam ipsemet ingressus est, & singulis ad munitiones

ditiones, & abdita siluarum, cum fortunis diffugientibus, nec Suatopolko resistenciam opponente (plurimum enim ex prima pugna debilitatus erat) libere Morauia peruastrata, amplioriq; incendio afflicta, incolumis cum spoliis in poloniam rediit. Sumpta ultione de Morauis, ultum iri cupiens de Pomeranis iubet milites equestres in Glogouia conuenire, tanq; in Bohemos transiturus hac cautela usus ut Sbigneum & Pomeranos fallat, clandestineq; prosiliens quinque diebus per siluas & inuia, ad Cholberk peruenit, & duabus cohortibus a tergo relictis, cum tercia in diluculo portam ciuitatis oppugnat, iamq; effractis foribus, in ciuitatem cum suis insiluerat, duxq; Pomeraniae terrore percussus, subito elapsus erat, cum ciues eorum paucitate conspecta, sese adhortantes glomerati eos excluderunt & muros strenue defenderunt, ut etiam iunctis duobus agminibus post se relictis, & usq; ad uesperam Cholbergen oppugnando, nihil profecerit. Direptis itaq; suburbiis, pariter & uiciniis incensis, signo dato in Poloniam cum spoliis discessit. Reuersusq; in aestate cum eodem exercitu Pomeraniam uastabat, & nisi Swatoborum uiuum restituat, ab incendiis & uastatione Pomeraniae non cessare aiebat. Fuit Swatoborus princeps orae maritimae. Vassallus & cognatus Boleslai, sed fide uagus & instabilis, hunc subiecti eius Pomeranis propter crudelitatem ipsius, occidendu tradiderunt. Itaq; illico ex carcere eductum Pomerani in castra Boleslai Swatoborum perducunt, & pro libertate patriae depræcati, discessum Boleslai obtinuerunt, attamen non satis pacatus Boleslaus de Pomeranis, anno domini M. centesimo sexto, misit Scarbimirum principem militiae cum exercitu in Pomeraniam, qui uicis & oppidis munitis, sed ignobilibus expugnatis, cum captiuis & spoliis in Poloniam rediit, & illico eadem uia qua regressus erat, cum priori exercitu ad castrum Bithem peruenit & illud expugnatum exulit, praedamq; conquistam in Poloniam intulit, & cum non nullis militibus ad Boleslaum apud unum suum nobilem, in dedicatione ecclesiae conuiuantem, accessit, de gestisq; in Pomerania eum certiore reddidit. Exhilaratus dux Boleslaus, de suorum militum felici reditu, relictis senibus in conuiuium, ipse cum ceteris militibus iunioribus, & Scarbimiro ad uenandum feras in proximo saltu processit, reperitq; Pomeranorum, circiter tria milia ad uastandum Poloniam post uestigia Scarbimiri per siluas & abdita progredientes. In quorum multitudinem non referendo pedem Boleslaus cum centum militibus insiliens, quosq; obuios prosternebat, cuneos Pomeranorum pertranseundo, & perforando. Et iterum altera uice, tanq; leo ferox, innumeros occidendo, hostile agmen pene traui. Donec in tercia giratione ac reuersione, unus exclamauit apertum discrimen Boleslao imminere, & ideo cessandum fore. Caballus siquidem ducis perforatus, omnia uiscera defluxa emiserat. Scarbimirus etiam princeps militiae uulneribus confossus, dextro oculo mutilatus fuerat, & princeps dumtaxat quinque militibus sequentibus tutabatur. Accepto ergo militis equo, dux Boleslaus ad conuiuentes regrediebatur, hesipos conuiuas in obuium pro subsidio ei ferendo, audita pugna, occurrentes & de praesumptione Boleslaum redarguentes. At ille ex temeritate uictoria, & ex praesumptione gloriam affecutus, iubens suos arma corripere, ad ulciscendum in Pomeraniam an-

Colbergen op-
pugnatio.

Boleslai altera
in pomeranos
expeditio.

Altera expedi-
tio in pomeranos.

Boleslai auda-
cia.

Swatopoldi in
polonos bel-
lum.

LXVI

LIBER TERCIVS:

qo in gndlo
pugnatio

Albensium ex
pugnatio.

zula iello
constituo
pugnatio

Czarnkow
expugnatio

Pomeranorū
sacilega pda.
ebus iello

helabat. Verum Swatopolk expulso de Bohemia Borziuo suo patruo, ius
sto duce Bohemiae, in Boleslaum exacerbat quoniam patrum eius ipsum
Borziuo hospitio comiter susceperat. Cum copiis equestribus & pedestri-
bus, contra Poloniam procedens, usque ad Cloczko peruenit & morabatur
Diuisit itaque Boleslaum exercitum, utriusque negotio satisfactorius, & cum una par-
te uersus Bohemos, iter arripuit. Quo audito Bohemi, acie dissoluta in do-
mos regrediuntur. Scarbimirus uero cum altera parte exercitus. Pome-
ranos attriuit & subiugauit, ut cuncti praeter Albenses qui Bialagradenses
dicuntur, iussis Boleslai parerent, ad hos Boleslaus binos clipeos, blancum
& rubrum, pacem & cruentum bellum, per eos signans misit, ut pacem
aut pugnam eligendo complecterentur. Qui arrogantia plurima utrumque
contra Boleslaum acceptarunt, Boleslaus merito laessitus eorum ciuitatem ad-
orsus expugnabat, ipseque primus aetibat, & multis superne interfectis por-
tam ciuitatis cum ceteris refecit & perfregit. Ingressusque urbem, passimque cum
ceteris nemini parcendo trucidabat, uerum Albenses cognita sua prauaricati-
one, uenerunt cum pueris & mulieribus, pronaque & ad pedes procidentes. A
Boleslao gratiam praecati sunt, non pro se, quoniam supplicio dignos se iudi-
cabant, sed pro coniugibus & minorennibus. Cunctis proceribus Polonorum
ad excidium ciuitatis anhelantibus, Boleslaus clementissima indulgentia mi-
serus, prohibuit militibus ciuitatis praedationem. Albenses in gratiam ac-
ceptando, ex inde occasione sumpta, aliae ciuitates de pietate Boleslai confi-
dentes homagia Boleslao sponte praestiterunt, scilicet Caminensium, Goli-
bergensium, Velunensium, Cosomineum & ceterarum ac maritimarum ciuita-
tum, astringentes se in illius subiectione fideliter permansuros. Adiecit insup-
dux Boleslaus in autumnus eiusdem anni oppugnationem castris & oppidi Czarn-
kow in deditionemque redacto castris & oppido, quod fuit iurisdictionis Pome-
ranorum, Gnieuomirum eiusdem castris heredem, ad gratiam baptismi cum
to ra ipsius genealogia adduxit, ei noua prouisione Czarnkow largitus est,
& inscripsit. Contigit eodem anno Martino archiepiscopo Gnezneum, cum Ni-
colao Archidiacono praefatae Gnezneum ecclesiae secum praesente in ecclesia
Spiczmerien, sub audientia missae, aduenerunt Pomerani & omnibus terri-
tis. Nicolaus Archidiaconus euoluit se de ecclesia fugiens. At Pomerani co-
prehendentes ipsum (putabant enim fore Archiepiscopum) posuerunt in uehi-
culo, ingredientemque ecclesiam abstulerunt sacra uasa, & res ecclesiae. Archie-
piscopum uero Martinum non tenuerunt, quoniam omnibus ministris ab eo
diffugientibus, collectis uiribus effeti corporis ascendit sub tectum oratorii,
seque inter laquearia occuluit. Plagauit autem omnipotens deus Pomeranos, fa-
milia, coniuges, & affines eorum, qui uasis sacris abutebantur, ut mania, ac
epilepsia agitareretur, seque inuicem morbo agitati, ferro & saxis impeterent, &
plures occiderent. Donec compuncti reatu suum cognoscentes, & idolatriae re-
nunciantes. Nicolaum Archidiaconum cum uasis & rebus ecclesiae ablatis, ad suum
Archiepiscopum remitterent, reatuque baptisinate diluto, decimas diu negatas
tribuerunt, & idola muta confregerunt, prout aetate per praedictum Martinum
archiepiscopum monebantur. Et hac de causa interciperet & captiuare ipsum
in oratorio

CHRONICO. REG. POL.

LXVII

in oratorio Spiczmerien nitebatur. Item Kofle castrum ad fluenta Odrae in
Slesia situm, fortuito conflagratum erat. Dux uero Boleslaus uelociter
cum suis accurrens, ipsum ex fundamentis edificabat, ueritusque ne Bohemi
paucitate ipsius explorata, & ducem & castrum inuaderent, misit legatos ad
Sbigneum naturalem fratrem, ut gentes suas mitteret ei in subsidium. Sbigne-
us autem aduersus Boleslaum arroganter & acerbius locutus est, & nuncios eius
turpiter tractauit, quod Boleslaum moleste quidem, sed patienter tulit. Castrumque
Kofle perfecto, ad animum iniurias Sbignei reuocans, quid in hac re agendum
foret, ad consilium retulit, inuentumque est prout rumore publico uulgatum erat
Sbigneum Bohemos, Pomeranos, & Prutenos in fratris Boleslai & suarum
terrarum excidium, suggestionibus, foederibus, pecuniis, & multiphariis pro-
missis, animasse, singulisque praesentibus, tetriora adicientibus, intercipiun-
tur nuncios Sbignei cum litteris, ex quarum lectione multae fraudes reper-
tae sunt, interimque nunciatur Sbigneum Bohemos & Pomeranos contra Bo-
leslaum & sua dominia concitasse, uniuersis consiliariis pessima facinora Sbi-
gnei execrantibus, censent uelut pestem communem exterminandum. De om-
nibus terris quas ei paterna indulgentia donauerat eiciendum, tres hostes una
contra se Boleslaus animaduertens, deliberabat cui primum occurreret. Con-
duxit itaque ex Pannonia & Russia mercenarios milites, significauitque socero
suo Swatopolkoni duci Kiouien ut in suo periculo, personale cum suis copiis
illi ferret auxilium. Prudentique usus consilio, primum Bohemos sibi concilia-
uit, & in Bohemiam redire persuasit, ad Pomeranos pugnatum contendens
cunctos terrore concussos, dissipatos comperit. Sbigneus intelligens sese qua-
siturum, pauore percussus ex maiori Polonia (ibi siquidem Pomeranos iuu-
bat) in Mazouiam fugit. Boleslaus uero expugnata Gnezna & castris Spicz-
mierz & Lancicia, quarum diuisionis Sbignei erant, insecutus est Sbigneum cum
auxiliis Hungarorum & Ruthenorum, quae ei aduenerant. Tum Sbigneus in
desperationem uersus, cepit sollicitus esse de uita, & mediis inter Bolesla-
um ac Sbigneum, Baldwin Episcopo Graccouien cum Baronibus comuni-
bus, adductus est Sbigneus, obiectisque & exprobratis sibi uiciis, suppliciter
orauit, ut concessa ei uita aliquam portionem regni sibi concederet, iuramento
praecibus & fletibus aluens nunquam se Boleslao aduersaturum, sed ut miles suo
principi obediturum, Boleslaus misericordia motus, assignauit ei dumtaxat
Mazouiam, & utriusque exercitum Hungaricum & Ruthenicum remisit ad sua.

Expedicio in
pomeranos.

Sbignei dedi-
tio.

qo in gndlo
pugnatio

qo in gndlo
pugnatio

qo in gndlo
pugnatio

qo in gndlo
pugnatio

CAPVT VIII.

Anno uero domini. M. centesimo octauo, Colomannus rex Hun-
gariae, contentione facta cum Boleslao duce Poloniae in territo-
rio Scepusien, foedus inierunt, auxilia mutua contra quemcunque
hostem, praecipue tamen contra Henricum imperatorem, eo an-
no Pannoniam demoliri conantem, concluderunt, accessit foederi & affinitas.
Nam Stephanus filius regis Colomanni natu maior, accepit Iuditham Bo-
leslai ducis poloniae natam. Cui pro dote assignauit terram Scepusien, & ab
eo tempore in proprietatem hungarorum transit. Henrico autem impera-
tore hungariam inuadente, misit Boleslaus appellatus Crziuouisti fortem ex-
ercitum in auxilium regi Colomanno. Boleslaus uero cum nobilibus ex polo-
nia, habens

Scepusiu Hun-
garis danti.

Henricus Hun-
garia inuadit.

Boleslaus bo-
hemia hostili-
ter inuadit.

Boleslaus ge-
miniū malum
reperit.
Velen obside.

Vscze interce-
ptum.

Sbignei prodit-
io.
Pomerani celi.

Dolus sbignei.

Sbignei auxili-
um.

Gniewomirus
captus interem-
ptus est.

Expeditio hen-
rici quarti in
poloniam.

Lubusz expu-
gnatur archie-
piscopo may-
denburgensi da-
tum est.

Obsessa glogo-
uia.

nia, habens secum Borziuo & Sobeslaum duces (sed exules) Bohemiae, in
potenti exercitu ingressus est Bohemiam, quoniam Swatopolk dux Bohemo-
rum, cum bohemis Henrico imperatori contra regem Colomannum Boleslai
affinem ferens auxilia in Hungariam exierat. Et facile profligatis Vaczko-
ne, ac Muthina quos pro gubernatoribus Bohemiae Swatopolk reliquerat
expugnatis aliquot castris & Bohemorum oppidis, in poloniam cum spoliis re-
uersus est. Iurauitque Henricus imperator Swatopolko, ulasci qui primum in-
iuriam eius in Boleslao duce Poloniae, Boleslaus in Poloniam reuersus duo
mala offendit. Sbillauiam suam conforrem mortuam, & castrum Vscze a Po-
meranis interceptum, quod antequam expugnaret, sciuit enim illud ualido praesi-
dio munitum) obsedit castrum Velen, in quod Gmionurus auctor proditi-
onis & traditionis castri Vscze, a Boleslao olim baptisatus, se receperat. Sbi-
gneo naturali fratre in exercitu Boleslai officio coadiutoris fungente, clande-
stine Pomeranos contra Boleslaum concitauit, ut obsessis ferrent praesidia.
Et uenientibus Pomeranis noctu, in Boleslaique exercitum irruentibus, dux
Boleslaus, qui excubias secundum consuetudinem ultra exercitum agebat,
a tergo Pomeranos inuadens, eos profligauit & prostrauit. Captusque est in-
ter eos Sbigneus: & detracta galea cognitus. Qui pro excusatione finxit se
antececessisse Pomeranos: ut eorum aduentum praenunciasset, & ita captum
efficiuerit notissima fuit fraus & dolus ipsius. Ideo dolo non patrocinante: exi-
lio damnatus: in Bohemia se contulit. Velenenses uero ad ultimum in despera-
tionem uersis: Boleslao portas aperiuunt in signum pacis: ciuitate de de-
stra Boleslai petita & obtenta, quod milites animaduertentes in murmur &
odium commoti, omnes Pomeranos in Velen occiderunt. Boleslao multitudinem
nequitque castigare ualente. Captus est & Gniewomirus, qui Pomeranos a fide
Boleslai alienauerat & perfidia, fuisse capite eius discusso, interiit.

CAPVT IX.

Magna atque heroica huius Boleslai facinora, & quae nulli regum
ac Poloniae principum tam prospere ut sibi obuenerunt, prosequen-
do tangenda est uictoria, quam de imperatore Henrico quarto re-
portauit. Anno siquidem domini. M. centesimo nono Henricus
quartus, ad ulciscendum rembelli in Pannonia male gestam, & inuasionem atque ua-
stationem Bohemiae, in Boleslao duce poloniae, habens secum Swatopolkum
ducem Bohemiae, & Sbigneum fratrem naturalem praefati Boleslai ducis polo-
niae. Ingressus est poloniam, & expugnato castro magno Lubusz (quod post
expugnationem Maydenburgensi archiepiscopo contulit) processit ad interi-
ora Silesiae, usque ad Bithom, & cum aliquot excursionibus de Bithom milites po-
lonorum in exercitum imperatoris fecissent, sine oppugnatione discessit. Et ad
Glogouiam singula obuia uastando in die sancti Bartholomei peruenit, eam
machinis & expugnatione afficiens. Quapropter postularunt Glogouien-
si sub pacto inducias quinque dierum. In quibus si dux Boleslaus dominus ipsorum
non praestaret eis auxilium, cederent sub iugum & potestatem imperatoris
quod ille annuit dum modo primores ciuitatis Glogouien-
si darerent filios suos natu-
maiores in obsides, quod & fecerunt. Boleslaus uero dominus Glogouien-
si, au-
dita

ditam eorum legatione, laudauit fidelitatem ac constantiam ipsorum, ne quoque su-
biicerent se quouis modo imperatori, sub interminatione prohibuit, asserens
plus ualere bonum reipublicae quam filios primeuorum Glogouiae, iurauitque dux Bolesla-
us nisi Glogouien-
si in fide manerent, omnes crudeliter post discessum impera-
toris exterminare uelle. Quo relato ad Glogouien-
si, turbati quidem, tamen ut
par erat, remp. praetulerunt. Et muros humiles, duobus diebus quibus indu-
ciae durauerunt refecerunt, fumoque & roboribus abrupta repleuerunt. Henricus
imperator lapsis quinque diebus, cognita rebellionem Glogouien-
si, ui, quanto ma-
iori potuit ciuitate expugnabat. Et ne tot praecipui eius milites inter pugnan-
dum occiderentur, iussit filios Glogouien-
si obsides, extendi supra pallia, seu
supra asseres, quibus milites tanquam palliis expugnantes fortalicia muniuntur
Sed nec sic mansuetiores redditi sunt Glogouien-
si, simul namque iacula in filios,
quemadmodum in Cesarianos contorserunt. Boleslaus autem dux poloniae, ne-
dum sub Glogouia, uerum ab initio ingressus imperatoris in terras poloniae
die noctuque exercitum eius lacessuit, pabulantes captiuando, pellentes & ob-
errantes interficiendo, ad egerendum exeuntes rapiendo, de nocte saepenumero
exercitum imperatoris inuadendo & perturbando, ita quod imperator de necessita-
te duplaret noctis custodiam, sic & uictualia imprudenter, in maiori numero &
robore necesse fuit mittere. Et quia Swatopolk cum suis bohemis, fuit grade-
robore imperatori Boleslao uero ex antiquo fuit perosus, & magnum impe-
dimentum, ideo proposuit dux Boleslaus plurima donaria, si quispiam suorum mi-
litum Swatopolk obtinere. Ad quod patrandum supra ceteros, obtulit se
Ioanes bohemus miles filius Czfice, de familia Vrsouien-
si, qui nunc Rati-
te appellantur. Is quoniam notos & cognatos in exercitu bohemorum habuit,
securus inter eos (gerens se pro milite bohemorum) deambulabat. Perspectoque
uigesima prima die Septembris Swatopolkone, stare in papilione ante im-
peratorem, contorsit fortissime acutissimam lanceam & pectoralia Swatopol-
konis, a brachio in brachium transfixit, ut illico cadens sine uoce expiraret. Io-
anes autem Czfice, statim arrepto equo, quem paratissimum habuit exiliens de
tentorio cesaris, cepit fugere, uulneratisque & aliis occisis, persequentibus se
ad ducem Boleslaum saluus peruenit, & plurimas possessiones in regno Po-
loniae donatione Boleslai percepit, & tanquam alter Mutius romanus pro patre
to facinore laudatus est. Henricus uero imperator perterritus, tota nocte ex-
ercitum in armis tenuit, Boleslai aduentum opperendo. Sequenti die iussit cada-
uer Swatopolk in Pragam ad tumulandum duci, bohemos secum praeratum iri-
satagens retinere, qui minime consentientes, abierunt una cum ducis sui funere in
bohemia. Sbigneus quoque Boleslai frater naturalis, eos est secutus impera-
torem male contento de discessu bohemorum. Occiso Swatopolko, dux Bo-
leslaus legatum ad Henricum regem Romanorum, pro pace tractanda quendam
comitem Scarbek misit, tres tracturas pro armis deferentes, tales W. qui im-
peratori monstrati ei thesauros suos, ad expugnandum Boleslaum cum sua gen-
te (ut aiebat) sufficientem, si homagia & seruicium imperatori non impende-
rent, facit usus, detracto anulo ex suo digito, proiecit in thesaurum cesaris
inquiens, aurum iungatur auro. Ad quem cesar Henricus ait, habet dangk quod
ex almanico

Altera Glogouien-
si magnan-
ma fides.

Boleslai confi-
lium in necem
Swatopolko-
nis.

Swatopolko
interemptus.

Exemplum
Mucij.

Ex facit hab-
dang familiae
origo.

ex almanico sonat, habeas gracias. Vnde usq; in hodiernam diem familia illius domus uocatur habdanck. Infecta legatione imperator remisit legatos & ipse suadentibus suis praefectis discessit, nō expugnata Glogouia, sub qua tot pericula, tum in militibus, tum in Swatopolkonis ducis nece acceperat. Et procedens contra Wratisslauiam, aduenit in uicū uno miliari a Wratisslauia distantē. nūc Pšiepole nominatū. Quem Boleslaus cōsequi properauit, iā eī suppeciae ei ex Mazouia aduenerāt, ex terris Sandominiē, Lublinē, ac Russia. Et ordinatis aciebus, a mane usq; ad meridiē, durissimo Marte pugnauerunt. Erat autē exercitus imperatoris, longe maior & fortior, exercitus uero Boleslai minor, & de agrestibus plures continens, multiq; ex pugna uolebant excedere, nisi Boleslaus circueus omnes strēnue pugnare compelleret, & p sauciatīs nouos substituere. In furore autē pugnae, dux Boleslaus aciem Slesitanorum, quā usq; ad illud tēpus in subsidiis seruauerat, in latus cesarianorū q̄ forissime induxit, & ordinem cesarianorū dirupit, tū exercitus Boleslai esse melior, & cesaris fugere coepit. Ipse quoq; Henricus imperator illico suorum monitu, abiectis signis imperialibus, ne cognosceretur in fugam se conuertit: Pleriq; ergo almanorū interfecti, alii in fuga capti, & duci Boleslao praesentati sunt, quos in honore iusto semper habuit. In hunc modum dux Boleslaus gloriosam uictoriā de Henrico imperatore strēnue reportauit, & tanq̄ Hanibal post Cannēsem pugnam laudibus est celebratus ad locū autē certaminis tanta confluit ad cadauera canum copia, ut iter agentibus suo morsu diu noceret. Idcirco usq; in hodiernā diē uicus ille Pšiepole (quod sonat campus canum) nominatus est.

CAPVT X.

ANno autē sequenti imperator Romā ad coronationē transire cupiēs, ueritus est, ne eo absente dux Boleslaus uicinas regiones inuaderet & exureret, utq; milites captiuos liberaret, suggessit p communes amicos ut Boleslaus eum accederet. Super quo dux Boleslaus diu deliberabat, tandēq; ad uota & amicorū promissā in comitatu instructissimo Henricū quartum in Bamberg accessit, excusans se imperatori de retroactis bellis, & asserens se & gentem suam nūq; seruiuisse, nec tributa a praedecessoribus eius, imperatori praestitisse, ideoq; in prisca libertate sese cōseruandum postulauit. Imperator autē eo benigne & honorifice suscepto, pro suo uoto se facturū spondit omnia. At Boleslaus nacta oportunitate, sororem imperatoris sibi in uxorem postulauit. Filiam uero imperatoris, nomine Cristinam minorēnem, ad nubendū filio suo seniori Wladislao & irrecusabiliter obtinuit: Cōposita itaq; pace, cū gemina sponsa, & dote copiosa in Poloniā rediit, & omnes captiuos almanos Hērico regi Romanorū remisit. Henricus uero castris in Polonia conquisitis abrenunciavit, & q̄a occiso Swatopolko bohemorū ducē: Wladislaus ducatum bohemiae Othone Swatopolkonis germano repulso occupauerat, qui post Swatopolkū praefatū ducatū bohemiae susceperat. Ideo Borziuoynatu maior Wladislai bohemiae regentis perresus exilii in polonia, accepto exercitu a Boleslao polono, ingressus bohemiam pluribus cum bohemis iuuantibus, ad Pragā peruenit.

Obsidia Glogouie soluta.

Henrici quartus clades expolitis.

Boleslai in uictos liberalitas.

Boleslaus bambergam venit.

Cesaris & Boleslai affinitas.

Borziuoynatu bohemiam ingressus.

uenit & eam possedit, totamq; bohemiam recuperare adnitens, ad lamentabilem Wladislai quarelā per imperatorem euocatus, mancipatus, carceribusq; deputatus est. Wladislaus uero restitutus est in ducatū bohemiae, quod dum cognouit Boleslaus, cum ualido exercitu circa festum sancti Michaelis ingressus bohemiam, per plures nuncios euocabat Wladislaum bohemiae ducem, ut inter eum & fratres eius, tanq̄ cognatos suos pacem honestam componeret. Wladislao autē dolum timente, & Boleslaum de bohemia expellere satagente. Ira concitatus Boleslaus totam orā circa fluenta Albeae deuastauit & exussit. Congressusq; cū exercitu ipsius circa fluuium Czibnia, eū octauo idus Octobris cōfluxit. Anno domini, M. centesimo undecimo, & Wladislaus cū reliquiis in Pragā refugit. Boleslaus uero plurimis spoliis & captiuis onustus, in poloniā saluus cū Sobeslao & suo exercitu rediit. Videns Swathawa seniorē filium suum Borziuoyn carceribus apud imperatorem mancipatū, alterum filiū Sobeslaum in Polonia exulantem, tertium minorem natū Wladislaum ducem bohemiae in bello uictū & prostratum, timens peiora indies oriri, interposuit sese tanq̄ matrem & mediatricem, & pacem inter Sobeslaum & Wladislaum germanos cōposuit. Assignataq; ei ciuitate Zaczkonis cū suo districtu, euocauit ipsa & dux Wladislaus ex Polonia Sobeslaum. Depost uero intelligens Wladislaum de consilio Vaczkonis baronis, ac consilarii eius, conclusisse Sobeslaum captiuandū, obtruncauit Vaczkone ueritusq; Wladislaum fugit per Sirbiā (ubi uno mense detētus seruabatur) in Poloniā, a ducē Boleslao iterū benigne & liberaliter susceptus. Quem uolens reducere Boleslaus cū magna potētia bohemiam intrauit, requisitq; Wladislaum, ut praenominatū Sobeslaum in gratiam reciperet, & possessionem ei debitam assignaret. Ad quod respondit Wladislaus. Iamdudū tum amplam gratiā, tū legitimam portionē bohemiae assignasse Boleslao, quas nolens conseruare, indignum se reddidit. Verū si (inquit) Boleslaus Sbigneū fratrem suum naturalem apud me exulantem reassumpserit, portionēq; sui ducatus debita prouiderit: prosequar & ego gratia Sobeslaum. Cernēs Boleslaus q̄ aequitati Wladislaus non initeretur, ad ulteriora bohemiae exercitum ducens, uicos & agros bohemorum igne & gladio deuastare imperat. Ad quod prohibēdū cū suo exercitu aduenit iādictus Wladislaus, locauitq; sua castra proxime, solo fluuiio Czibnia, satis limoso, & sine periculo impermeabili inter ipsos medio. Ad conserendam ergo & conficiendā pugnā cum Wladislao, quū fluuius Czibnia non posset trāsiri, mouit castra sua Boleslaus uersus Albeam fluuiū, ubi transitu reperto, flumen Czibnia permeauit, ad stationēq; Wladislai accurrēs dūtaxat focos & fauillas comperit. Quorsumq; cū suis gētibus silenter abierit perquirendo reperire non potuit. Laxatis igitur & late sparsis militibus, praedas & spolia collegit, sicq; in Poloniā reuertebatur, in transitu ciuitatem Cleczo exussit, & militibus spoliandam concessit. Cum peruenisset ad siluas magnas, Poloniā & Bohemiā disteminātes, per exploratores didicit bohemos in siluis insedisse. Et iter iucisioe roborum clausisse, tū altera die illucescēte, militibus animatis, ordinauit per turmas exercitū. Ipse cū suo exercitū dextram tuebatur, Scarbinū principē militiae

Borziuoynatu bohemiam ingressus.

Boleslai in bohemiam stratagemata.

Mater filios composuit.

Vaccko tradatur.

Sobeslai in poloniā reditus.

Boleslai in bohemiam regressus.

Boleslaus bohemiam vastauit.

Boleslai inspe-
rata pugna &
victoria.

Boleslaus bo-
hemiam depopu-
lauit.

Pacis condi-
ones.

Pomeranicum
& Prutenicum
bellum.

Pomeranorū
clades in ma-
zouiam.

Causa victo-
rię
Similis victo-
ria apud Sles-
tanos

Boleslaus in-
pomeranos bel-
lum agit.

pē militiæ sinistrum cum suo exercitu tenere disposuit, aliqua distantia inter exercitus interposita. Cū uero ad extrema siluarū aduenissent, ubi putabant eos bohemi et ordinem disoluisse & prouidentiam abiicisse sparsim & singil latim in eos insiluerūt, in unamquāq; cohortē & ordinationem ut alia alteri us periculi esset inscia. Boleslaus uero dux poloniæ ad suam cohortē, primū occurrētem bohenum, hasta confixit & deiecit, sequentē Derlaus suus pin cerna, idētidem ex equo deiecit & interfecit, pugnaq; in immēsum in omnes partes creuit, bohemis pluribus cadentibus, quorū periculum euitādo Wla dislaus eorum dux signum receptui dedit. Discedentibus autē bohemis, Polo ni primū suspicati sunt dolum, tandem cōperta fuga eorum, persecuti sunt eos quoad consequi potuerunt, interficiendo & captiuos reducendo. Pera cta pugna Boleslaus impositis in plaustra sautiatīs rediit cum toto exercitu in Bohemiam longe lateq; uastando, & iterū atq; iterum urendo & depopu lando, plurimis spoliis & captiuis oneratus, cum Sobeslao, & toto exercitu in Poloniam triumphās, & de uictoria laudes deo personans, reuersus est. In sequenti anno ad inuadendum bohemiā, nouam expeditionē parabat, quam Wladislaus dux bohemiæ (non em̄ cum latuit) nunciis & supplicationibus intercepit, pollicens æquas condiciones pacis tenere, Sobeslaoq; cōgruam sortem in Bohemia præstare, itaq; conuenientibus in die sancti Procopii ad fluiuium Nissæ tribus ducibus, Boleslao poloniæ, Sobeslao & Wladisla bohemie pacem firmant & assignant, acceptante Sobeslao pro sua sorte, Hradecz cū quattuor castellis & toto districtu in Bohemia, & ciuitatē Olo muncz cū suo districtu in Morauia, manumissiq; captiuis & exulibus resti tutis, ab utraq; parte discessum est cum leticia.

CAPVT XI.

DUm Boleslaus finitimis bellis detineretur. Pomerani & Pruteni quietem non ferentes, in Mazouiam non denunciata hostilitate irruerunt, depopularunt, conflagrarunt, captiuosq; abducen tes discedebant, magnus uero Comes, Mazouiam gubernans qui olim Wratislauicū oram rexisse ante commemoratus est, extemplo & quāto celerius potuit agrestibus bellatoribus eos insecutus est, & dum se tu tos estimarent, sopori deditos ante diei lucem, inopinate inuasit & oppræs sit, sexingentos occidit, mille atq; ducētos captiuauit, paucosq; ex eis fuga saluauit, & in siluas disperfit, quos de siluis nedum uictores, sed & muliercu lā tanq; pecudes ligatos e nemoribus extrahebant. Maxima causa huiusce uictoriæ, ut Vincentius in sua chronica meminit, fuit Simon Plocen præsul qui ab initio irruptionis hostium, usq; ad deletionem ipsorum, non relaxa uit animū & ora, una cum toto clero a ieiuniis planctu & obsecrationibus, pro uictoria suæ genti diuinā clāmentiam deuotissime implorando. Similis uictoria eodem anno obtigit Slesitanis, qui satellites Sbignei fratris natura lis Boleslai, Slesiā depradantes conflixerunt, & in uincula dira coniecerunt Dux autē Boleslaus de ultione in Pomeranis & Prutenis per magnum Ma zouiæ præfectū patrata non contentus. In sequenti anno. M. centesimo trez decimo eis bellum indixit, Et conuenientibus bellatoribus in Cruszuiczam, uiderunt

uiderunt lucidissimum adolescentē in pinnaculo oratorii sancti Viti ciuitatis Cruszuicicū existentē, splendore late & usq; ad campestria micantē, motoq; exercitu de loco stationis, prælibatus adolescens e pinnaculo desiliens exer citū antecedeat, pomū aureū, antiqua historia habet pilum. i. iaculum non pomū quod in manu gestabat per uia ante se iaciendo. Hunc Boleslaus tanq; scilicet omen, cum exercitu suo secutus est, donec ad Nakel peruenit, ubi dispa rente ductore adolescente, spemq; capiēda urbis, ex uibratione & pomi pro iectione uersus Nakel relinquire, uallauit Boleslaus castrū & oppidū Na kel, in quo Pomerani se recludētes, assidua damna regno Poloniæ inferebāt, & post tormentorū proiectiones, considerantes se nō posse subsistere, ac cō tra Boleslaum tueri, quindecim dierū inducias pecierunt, & obtinuerūt, qui bus lapsis, si auisati Pomeranorū principes non ferrēt eis subsidium, potesta ti Boleslai subderentur. Inuenerunt autē legati Naclensium, ad obeundū bel lum supra q̄ quinquaginta milia Pomeranorū & Prutenorum. Qui militari iuramento se obstringētes, equisq; relictis, omnes per inuia & siluas usq; ad Nakel silenti & composito agmine peruenērūt. Erat autē dies sancti Laure cii martyris, quem Poloni festiuum habuerunt, armis (eo q; induciæ essent) depositis, missarū solenniis occupati. Verū peractis diuinis officiis, hostium innumerabilis multitudo apparuit. Quare tumultuarie arma corripuit, qui si a pomeranis sic fuisset inuasi, sine negocio facilliterq; uicti fuisset. Sed a deo ppicio aliter dispositū est, nam Pomerani defensionis satis aptū locū conspi cientes se fossis muniēbāt, sudibusq; & hastis acutis & longis, in extrema te, a tergo, frōte & lateribus, ordine denso, terræ infixis igneq; posito sese ual labāt. Propere itaq; Boleslaus, relictis in castris præsidis ordines in hostes ducit, exercitū in duo agmina diuisit, primo ipse præfuit, secundū Scarbimi ro præfecto militiæ cōmisit, quū aut obequitando, hostes tergo nō esse ser pros exploraret. Scarbimirū supatis postremis hostium fossatis immisit, q in eorū terga inuectus, impigro Marte Pomeranorū tirones trucidabat, hinc clamores æditi, eos qui in acie erāt perturbabant, qui iā sociis (imminēte Bo leslao a fronte) auxilia ferre non poterāt. Boleslaus concitato equo, ducis & militis officium gerens, in hostes irrupit superatisq; fossatis per fudes & lan ceas, pluribus militibus obtritis, pluribus equis aut necatis, aut confossis, aliisq; suffectis, in omni pte pugnatū est & Pomeranis atq; Prutenis dirutis, q obli ti præstiti iuramenti, omnes qua poterant passim exilientes fugiebant. in proximis siluis latibula & salutem quærentes. Occisa feruntur eo prælio quadraginta milia Pomeranorū & Prutenorū, duo milia capta. Cæteri in pa ludibus & locis limosis mersi perierunt. Extat in hodiernum diem, haud par uis collis ex congectione cadauerū & super iniectione terræ resultans, in mo nimentū perpetuum & certaminis locū quotannis demonstrādus. Castella ni & oppidani Naclensiu cum sex aliis oppidis uicinioribus (uisa suorum ne ce) in diuionē Boleslai se dederunt. Pro his summo opifici deo glorioso, & beato martyri Laurentio, in cuius festo uictoriam Boleslaus nactus erat, Po loni gratias laudesq; peragebant.

Nakel ex omi-
ne vallatum.

Boleslai ex po-
meranis maxima
victoria.
Quadraginta
millia cœsa.

Sbigneus ducis Boleslai frater naturalis, sciens omnem spem recuperandi aliquā sortē in polonia, tū ex cōcordia cū bohēmis & duce eorū, apud quos exulabat, ad flumē Nissæ facta, tū ex graui cāde, totaliq; humilatione Pomeranorū atq; Prutenorū circa Nakel inflicta sibi adēptā, misit legatos oratū ire ducē Boleslaū, ut miseratus suæ inopiæ & deiectionis aliquā porciūculā in polonia p sustentatione ipsius de mera pietate largiret. Boleslaus misericordia motus, dissuadētib; ei cōsiliariis acceptauit eū in gratiā, dum mō Sbigneus recōciliationē probitatem, & humilitatē cū cāteris uirtutibus indueret. In hanc spem redixerunt nuncii Sbigneum in poloniam, uenit autē in curiam Boleslai cum pompa arrogantiā, cum cantoribus modulantibus, tubis psallentibus, & timpanis sonantibus, ense ante ipsum præcedente. Boleslaus licet ulcerato animo hæc uideret, tamen dissimulatione ut decuit usus, suscepit eum magnifice ac gratiose. Illicoq; consiliarij suapte ulceratū animū Boleslai cōperūt bile inflammare, coarguētes eū, q; hostē patriæ, fctorem latronum, omnibus dolis ac fraudibus, pessimisq; facinoribus plenum, in sui totiusq; regni exitium reassumpsisset. Ne ergo uitam Boleslao, ueneno aut ferro prior præiret, aut regno nouum discidiū induceret, anteq; de polonia fugā arriperet, regno lugubrem iacturā pararet. Consulunt ut maturaret cruetam beluam occidere. Boleslaus ira concitus consensit militibus occidēdum Sbigneum, uisa itaq; oportunitate & loco inter exprobandum ei uicia, & patriæ damna per eum illata, orta contentione eum interfecerunt. Quamq; alia hystoria dicat fuisse exoculatum, & post ex doloribus breui uitā finiuisse. Scarbimirus palatinus Graccouien, & princeps militiæ Boleslai, sequutus Sbigneū ad eam lapsus est insolentiam & arrogantiā, ut primum submurmurationibus, deinde publicis probris Boleslaum sugillaret, postremo conciliata manu consanguineorum, affinium & ei fauētium, cōcepit Boleslao rebellare, & cum eo (contumacia suadente) si quid Boleslaus attentaret bello decernere. Quo compræhensio iussit Boleslaus eum in carcere excœcare, & dignitate palatinatus Graccouien priuare, totaq; illa procella perinde ac si nunq; fuisset conqueuit & dispersa est. Et ne in post similis temeritas obueniret, præposuit Castellaniā dignitati palatinatus Graccouien, quod usq; in hodiernū diem permanet & custoditur. Doluit tamen Boleslaus, & eū utriusq; facti pœnituit. Post plures em annos, scilicet anno Christi. M. cētesimo uigesimo nono, totam quadragesimā ieiunauit in pane & aqua, in nuditate & cilicio pro expiatione necis fratris & Scarbimiri. Post festa autē paschæ, in priuato habitu ne agnosceretur, peregrinatus est cū clericis & sacerdotibus, paucisq; militibus ad sepulchrum sancti Egidii sui patroni, cuius meritis conceptus erat, & multas uictorias reportauerat, singulis diebus exeundo de hospicio, orauit horas canonicas maiores, & minores beata Mariæ uirginis, insuper & septem psalmos pœnitētiales cū letaniis. Inter orandum aut nudis incessit pedibus, & de austeritate pœnitentiæ quicq; non obmisit. In transitu omnes Cathedrales, & collegiatis ecclesias, Abatiales ac Conuentuales, & hospitalia uisitauit, singulisq; insigne clenodiū ex auro uel argento obtulit.

In monasteriū

Sbignei in poloniam reditus.

Consilium in Sbignei necem.

Sbignei interitus.

Scarbimirus rebellio. Scarbimirus excœcatur. Castellaniā Graccouien tūc palatinui præficiunt.

Boleslai pœnitentia.

In monasteriū sancti Egidii, processionatim inductus est per Abbatem, & relictos præfati monasterii qui ei obuiā exiuerant, mansitq; inter illos 15 diebus cū summa deuotione, orationibus, & elemosinarū largitionibus, ad sepulchrū sancti Egidii ut sæpe prostratus & gembundus, multa donaria monachis præciosa relinquēs, & eos ualedicens reuersus est, simili ordine ut prius habito, in deuotione elemosinarū erogatione, ac ecclesiarum uisitatiōe donec poloniā ingressus est, cū maxima hilaritate a suis exceptus. Nec his contentus in altero anno, cum uiris ecclesiasticis & suis militibus pedestri itinere, corpus sancti Stephani in Alba regali conditum in habitu cognito uisitauit, & perspexit, ab Hungariæ rege Stephano socero suo, Episcopis & magnificis regni Hungariæ supertuose promissus & tractatus. Ex Hungaria per Graccouiam transiens more peregrino adiit Gneznā, ad uenerandū reliquias beatissimi pōtificis Adalberti, proxime aū hoc in āno dñi. M. uigesimo cētesimo septimo, kalendas Marcii septimo, p Iacobū archiepiscopum Gnezneū, ex abditis locis (ibi propter metū Bohemorum scrupulose occultatis) in publicum productis, & omnibus christifidelibus ad uenerandum reuelatis. Ad sepulchrū itaq; sancti Adalberti ueniēs, prostratus cū lachrymis, scelus suum præcabatur sibi dimitti. Obtulitq; ea uisitatiōe ecclesiæ Gnezneū octuaginta marcas auri puri pro sarcophago beati Adalberti struendo, donauit quoq; omnibus pōtificibus canonicis præsentibus, personis ecclesiasticis & suis baronibus nobiles & splendidas uestes, sed & sanctuariis ac ministris ecclesiæ Gnezneū uestes decentes tribuit.

CAPVT XII.

Et quia dux Boleslaus expugnatā Nakel, & alia sex oppida prout in superioribus tactum est, tradiderat in potestātē Swatopolkoni, uni ex satrapis & consiliariis poloniæ, dexteritate & fide plurimū ualenti. Cuius origo fuit de domo Griffonū, gētis poloniæ ueteri familia, nihil fraudis in eo suspicatus, intellexeratq; eum uiolato iuramento a fide defecisse, uolens eius perfidiā ultum iri, āno dñi. M. cētesimo decioo stauo impeditus est maximis pluuiis & diluuiis, in polonia & circūuicinis regnis uigētib; . Cælum siquidē post occasum solis in tantā rubedine uersum est, ut quasi ignis, tribus horis colluceret, & statim sequutæ sūt pluuiæ toto ueris tempore, nec cessarunt in æstate, inundatiōes fluminum effundendo, & quasi alterū Cathaclismum producendo. Itaq; in anno sequēti multū uentoso & instabili, armato milite Pomeraniam deuasabat, congressusq; cū exercitu ex Pomeranis & Prutenis, ex ualidis iunioribus atq; agrestibus coadunato, ferē totū florem iuuentutis eorū extinxit, nec duci Boleslao Pomerani & Pruteni ultra resistere proposuerunt, sed quoad uixit, deuote in obedientia ipsius permanserunt. Ex inde uersus Nakel ad opprimendū Swatopolkonē fidefragum, & fidelitatis uiolatorē, peruenit, & a festo, natiuitatis Mariæ, usq; ad natalē domini, Nakel expugnare non ualuit, prouiderat siquidē Swatopolk uiris & uictualibus peropportunis ac sufficiētibus Nakel, nec ira qua Boleslaus in perfidiā eius exarserat, nec uulnus quod a sagitta de Nakel exceperat, effectum & uindictā sortiri potuit, propter hy-

g. emis

Boleslai peregrinationes sūt magis liberalitates.

Boleslai postrema in pomeranos expeditio.

Boleslai uictoria.

Nakel oppug
natio.

Nakel sedicio.

Swatopolk
vinculis inie
ctus.Volodor⁹ pre
misse dux vi
ctus.Iaroslai in rus
siam reductio.

emis ergo asperitatem & militū intollerantiā, propter etiam instantiam qua
sæpenumero præcatus est Swatopolk, cum ipso pacē confecit, pecunia pro
demultatione & filio pro obside ab eodem receptis. Nec tamen perstitit in
fide Swatopolk, sed ut prius rebellauit. Iuste ergo Boleslaus furore incensus
in tercio anno cū expedito milite Nakel obsedit, & primū ingenis & armis
bellicis expugnabat, tandem turribus ligneis altitudinē murorū excedētibz
per fossatā impleta usq; ad murū deductis, fortiori ui defensores oppidi affi
ciebat. Sed Pomerani consilio Swatopolkonis persuasi, turribus ligna pina
tica subiecerūt, & desuper proicientes resinā, lardum, butirum, cæteraq; in
flāmabilia. Polonis ea amouere negligentibus, turres igne consumpserūt, se
cundoq; & tercio alias turres celeriter erectas & ad murum perductas, simi
li incendio depastas exusserūt, quarto uero admotas prohibentibus Polonis
minime ualuerunt exurere, ex turribus identidē cominus per iacula & certa
mina afflicti, fracti tandē Naclenses & uiribus destituti, telis simul & uictua
libus deficientes, saluum discessum cū suis rebus a Boleslao pecierunt, quo
negato, treugas pacis in aliquot dies postularūt, & his non obtentis, iterum
affectarunt ut solam uitam eis donaret & Swatopolkonē ei tradendū uiuū
assumeret. Hoc acceptauit & castrum cū oppido Nakel inuasit atq; spolia
uit. Swatopolkonē uero uiuū comprehendit, & perpetuis carceribus de
putauit, nec amplius cuipiam de familia ipsius, munitiones tanq; hominibus
dolosis tradidit. Tandem Volodorū, Przemislai ducem ex Polonia prædas
ut sæpe agentem, per milites & suos præfectos conflixit, & eum post confli
ctum fugientem, in loco qui Vissoko dicitur cōprehensum, milites in Grac
couiā duci Boleslao adduxerunt, hunc uinculātū Vasilko dux Premislai uir
ginti milibus marcarum argēti redemit, statimq; datis duodecim milibus ar
genti pro residuo filiū Iaroslai pro obside posuit. Ex post uero quingenta ua
da argentea, uidelicet lances, picaria, ciphos, de opere græco, pro comple
mento solutionis impendit, sicq; Volodorū in toto liberauit. In anno quoq;
domini. M. cētesimo uigesimo tercio. Boleslaus Polonia dux, Iaroslau dū
cem Wladimirien affinem suum in Russiā reducens, qui apud eum in Polo
nia per quadriennium moratus est, cōuenit circa Przemislai cum auxiliis &
ducibus auxilia præfato Iaroslao præbentibus. Colomāno fratre regis hun
gariæ, Volodoro & Vasilkone Przemislai sibus, & duce Wladimir Wlodo
rouicz, acceptisq; hungarorū & Polonorū septem milibus Iaroslau exercitū
prænominatorū ducum antecedebar, & expugnatis castris olim suis, e quibz
spoliauerat eum Wladimirus Kiouien dux, scilicet Belsz Czirneow
Wladimiria præuenit castra Colomāni, & Boleslai ducū, & appropinquās
portæ Kiouien quæ polonica dicitur, congressus est cum pedinibus ex Kiow
contra eū egressis, quibus obtritis & fugatis, alii noui in supplementū eorum
superueniētes, plures milites hungaros & Polonos, qui Iaroslau comitabā
tur occiderunt, equūq; Iaroslai ducis telis confoderūt, sic q; uulnerū impati
ens, sessorem suum Iaroslau ducem in terram deiecit, pugnaq; ingēs facta
est. Ruthenis illum capere adnitentibus: Hungaris uero & Polonis defensio
nem ducis opponētibz: Rutheni in Kiow fugere coacti sunt. Iaroslau ali
quot

Iaroslai iterit⁹

quot uulneribus cōfossus, paucis post diebus mortuus est. Colomānus itaq;
& Boleslaus cum cæteris ducibus ad Kiow uenientes, cceptā obsidionem ca
stri Kiouien continuauerūt. Sed Andreas præfectus castri, a Wlodimiro in
tutelam relictus, exiēs supplex pacem orabat, & quoniā Iaroslau gratia cu
ius bellum assumpserāt uita functus erat. Duces Boleslaus & Colomānus
instatibus Volodoro & Vasilkone ducibus Przemislai suffragatoribus su
is pacem concesserunt, singuliq; duces ad sua redierunt.

CAPVT XIII.

Nno domini. M. cētesimo uigesimo quarto, præparatis naucle
ris & nauibus circa Gedanū, dux Boleslaus accepto secum Pe
tro de Dacia, qui postea dictus est Piotrek magnus comes de
Skrzin, & tota militiā bene armata, secūdis uētis in Daciā p
uenit. Erat autē causa nauigandi, quoniā pater Petri comitis de Skrzin, per
litteras nūciauerat, Henricum regem Daciæ a fratre suo germano cuius nō
men Abel, pluribus uulneribus interfectū, omnesq; thesauros præfati regis
sibi occulte commissos, ne ergo in manus occisoris quouis modo deuenirent,
hortatus est ut Petrus tales thesauros reciperet in Poloniā. Dux itaq; Bo
leslaus per totam Daciā publicat & insinuat sese uenisse ad ulciscēdum in
nocentem regē Henricum suum amicum, in Abel occupatore regni, germa
no prædicti occisi regis. Ex inde cuncti nobiles Daciæ, deficientes a truculen
to occisore, adheferunt Boleslao, & castra omnia in manus Boleslai contule
rūt. Occupator uero regni, uidens se desertū exul de regno profugit, tū Bo
leslaus persuasit regnicolis Daciæ, ut legitimū regem eis eligerent. Ipse uer
o clam a parente Petri recepto auro uellere, & plurimis thesauris a longo
tpe cōgestis, totaq; cognatione Petri, bene ditatus prospere in poloniā rena
uigauit. Iste est Petrus, cui ob merita, dexteritatē, & fidem eius, contulit Bo
leslaus comitatum in Skrzin, cum aliis multis possessionibus, in uxore eidē
dando Mariam principē Russiæ, germanā Iaroslai ducis Wladimirien. Iste
qui in Polonia extruxit septuaginta septem ecclesias lapide secto & dolato.
Iste est qui duo monasteria construxit & dotauit, unū sanctimonialium ordi
nis Præmōstraten in uilla Chalino Wladislauiē diocesis, quod successu tē
poris transtulit, propter uberius solum in oppidū Strzelno eiusdem dioce.
Wladislauiē. Aliud monasterium extra muros Wratisslauiæ ad sanctum
Vincentium, quod abunde dotauit, & fratres Præmōstratenes nouiter pro
pagatos introduxit. Iste pro insigni gessit, in campo albo figurā similē litte
ræ capitali K. in parte anteriori tres tracturas, ad similitudinem trinæ crucis
habentē hoc modo R. supra galeam uero cignū ferebat. Nūc autē eiusce ge
neologiæ nobiles Poloni a præfato Petro propagati, cignum dumtaxat p
armis ferūt, alia præclara facinora & exitus mortis huius comitis postea di
cētur. Boleslaus dux Poloniæ q̄q; sospes gloriosus & multum ditatus in Po
loniā ex Dacia rediit, tamen urbē Gracouien in toto conflagratam exinde
turbatus reperit, reperit & eā oram, quæ est a Przemislai usq; ad Byecz de
prædatā abs Wladimiro, filio Volodori ducis Przemislai, qui nacta opor
tunitate, absente Boleslao spoliata pecora & plurima suppellectili, nemi
ne repugnante

Nauigalis ex
pedicio i daciāPetrus comes
De Skryn.Monasteriū in
strzelno.Monasteriū .s.
vincenij extra
muros wratis
lauiē.Arma familie
cum cigno.Cracouia con
flagrata.

Boleslai victo
ria contra vo
lodominum.

ne repugnante, secundis successibus in Przemisliam intulit. Ob hoc Boleslaus frendens, aduersus Przemisliam cum omnibus suis militibus processit, & quæq; obuia vastando prostravit. Cui Volodor cum suo & aliorum ducum exercitu, in loco qui dicitur Vilihew occurrens, pugnavit, sed a Polonorum exercitu frequentissimo tanquam sicci calami contritus & castris exutus est. Cæcideruntque inter alios Ruthenos, duo Boyarii magis strenui, scilicet Nawrotnik & Zaszytnik. Volodor uero in fugam uersus, ad Halicz diuertit, ubi exercitum renouans uita fuitus est, & in ecclesia sancti Iohannis quam ipse fundauerat in Przemislia sepultus, relinquens duos filios Wlodimirum cui cessit Swinigrod & Roscislaum cui Przemislia per sorte obuenit. Sequuta est eo anno hyems seua & frigida, in qua perierunt non solum pecora, sed & homines, fames quoque in Polonia uiguit. Boleslaus autem dux beneficiorum insignes triumphos diuina bonitate perceptorum memor, muros ecclesiarum cathedralis Graccouien profundos erexit, duas eidem turres adiungendo, plura ecclesiastica ornamenta, calices & cruces donauit, & uiginti canonicos seu præbendatos cum Radoschone Graccouien episcopo addidit. Boleslao certis uillis & possessionibus, Radoschone pontifice Graccouien decimas manipulares, contribuentibus. Collationem omnium præbendarum circa antistitem Radoschonem & suos successores perpetuo manere iubens.

CAPVT XIII.

Mortuo Stephano rege Hungarie filio Colomani, & genero ducis Boleslai, anno Christi. M. centesimo uigesimo primo, de uoto & unanimi uoluntate Hungarorum, postergatis filiis præfati regis Stephani, suffectus & in regem Hungarie coronatus est Bela cæcus filius Almi, quem olim Colomannus pene ab utero matris infantulum ut ei spes regni rescinderetur cæcauerat, quod tamen omnium prouisor deus aliter disposuit, & eum regnare fecit. Filii ergo, iam dicti Stephani, una cum matre Iuditha, ad auum suum ducem Boleslaum in Polonia uenerunt, supplicantes ut eorum conditioni pupillari misertus, eos in regnum Hungarie restitueret. Is uero cum magna potentia suorum militum, prænominatos nepotes secum ducens, Hungariam potenter ingressus est. Et in Scepusio occurrente ei Alberto, Marchione Austrie, qui sororem Belam in coniugem acceperat, cum copiis Germanorum, & regis Hungarie duro commisso prælio, primos in acie contriuit & reliquos in fugam conuertit, duxque ipse Albertus Austrie ad regem Belam refugit. Boleslao autem duce Polonie uersus Budam, cum filiis Stephani & toto exercitu procedente, legati ex Polonia adueniunt, Sobieslaum ducem Bohemiarum oram Wratislauiensis Odram deuastasse, & prædam in Bohemiam abegisse nuntiantes. Re infecta & consilio suorum inductus, reuersus est Boleslaus cum exercitu in poloniam, tutius propria defensare, quam aliena oppugnare ratus. Composito exercitu, in Bohemiam transire uoluit, sed nepotes eius & hi qui cum ipsis erant hungari, poposcerunt & cum maxima instantia obtinuerunt, ut relictis nobilibus prouinciæ Wratislauiensis ad opponendum Sobieslao & Bohemis, iterum Hungariam repeteret & ingrederetur, quod illo agente, & uersus Budam sine relictenua procedente plurimis hungaris filiis Stephani

indies

Viginti canoni
ci ecclesia gra
couien additi.

Boleslai in hun
garia victoria.

Sobieslaus po
loniam. vastat
uit apud odrā

indies adherentibus. Belaque rege in castro Vissegrad confugiente, nuncii ex polonia consequentes ipsum, exposuerunt nobiles prouinciæ Wratislauiensis impetum Sobieslai non ferentes ex campo diffugisse, & Sobieslaum tricenas uillas cum monasteriis, ecclesiis & aliquot oppidis conflagrassse, copiosamque prædam in Bohemiâ deportasse. Dux Boleslaus relicta hungaria ad tuendum propria diuertit, & rectori uia in Morauia ueniens, singula quæque obuia exussit & strauit, prædam ingentem hominum & pecorum in Poloniâ deferendo. Refert nouissimus chronica hungarorum scriptor, regem Stephanum filium Colomanni filios legitimos non habuisse, nec uxorem, sed pellices tenuisse, & ideo circo carens herede, post se regnaturum designauit Belam per suum parentem cecatum, ad suscitandum stirpem regiam, filiam Vros de Seruia tradendo ei in uxorem. Ob hoc quidam Polonorum historici aiunt, hunc Boleslaum ducem Polonie tradidisse filiam suam, ex Ruthena genitam, Colomano altero filio Colomani regis Hungarie ad coronandum eum in regem Halicien, & non Stephano maiori natu regis hungarie, illiusque Colomani ducis Halicien prolem iuuissse, ad assequendum regnum hungarie. Addidit insuper dux Boleslaus in anno sequenti aliam expeditionem in Bohemiâ cum omnium suarum terrarum potentiis, & Ruthenorum auxiliis, ad ulciscendum in Sobieslao suas iniurias, qui uiolato iure hospicii comorationis in Polonia, & fauendo pactis cum Bela rege hungarie initis, Poloniam afflixit, & incipiens a finibus polonie, usque ad flumen Albeam uillas, uicos, & oppida exussit, homines captiuauit, pecora & suppellectilem abegit, Bohemis cum duce Sobieslao in certamen publicum pro dire non audentibus, dumtaxat longius ab exercitu uagantes Polonos in locis iniquis rapientibus, assumpta præda absque quauis resistentia, dux Boleslaus cum suis in Poloniâ reuersus est. Dimissisque & abeuntibus in sua loca Polonis, Sobieslaus a tergo cum Bohemis & Morauis in oram Polonie propinquo re Bohemiarum, irrupit, & illatis aliquibus damnis, propere in Bohemiâ reuersus est. Reparanti Boleslao in anno sequenti nouum exercitum, aduenerunt legati Lotharii regis Romanorum, hortantes & postulantes, ut ad ipsum perfolnaliter accederet, offerens se inter eum, & ducem Sobieslaum, aquam pacem compositurum, super quo adhibito consilio, dum ab omnibus fuisset approbatum, Lotharium regem Romanorum in Bâberk cum notabili comitiua accessit, ubi aderat dux Sobieslaus, tentauit ergo Lotharius cum suis principibus pacificare Boleslaum polonie, & Sobieslaum Bohemiarum duces, ut in subsidium acceptis gentibus ducis Bohemiarum progredieretur in Italiâ, ad ordinandum res ecclesiarum turbatas, & accipiendum coronationem Romæ. Re uero infecta utroque duce suas iniurias plurimum perpendente, cepit postulare Lotharius a duce Polonie quietem & pacem Bohemis per triennium, ne subsidio Bohemorum frustraretur. Cui acquieuit & per triennium soliditate pacis cum Bohemis seruare repromisit, & priusque triennales treugæ inter duces expiraret, per communes barones bohemiæ & polonie, facta conuentione in Cleccko, in præsentia ducum Boleslai & Sobieslai, cõfecta est pax inter eos perpetua. Ex Italia autem Lothario reuerso accessit cum Boleslaus Polonie dux, & iussus hominibus magna pendere ex terris Pomeranorum & Rugianorum, tanquam ad imperium spe

g4 stantibus

Sobieslaus iten
sleia spoliavit

Bolesla? mora
uiam vastat.

Opinio hungari
d scriptoris.

Boleslai in bo
hemos expedi
tio.

Preda ex bohe
mia.

Sobieslaus po
lonia ingressus
hostiliter.

Boleslai cum lo
thario in bom
berg. conuentione

Treugæ trienn
ales.

Pax perpetua fir
mata.

stantibus. Respondit terras proprias Polonorum, nunquam imperatori tributari
as fore. Dimissus igitur ab imperatore in poloniam rediit in pace, uerum dum ta-
lia gessit cum Hungaris, Bohemis & Imperatore. Principes Russiæ defecti-
onem & rebellionem meditari ceperunt, quam prior persuasit, & aliis Ru-
thenis proposuit. Iaropolkus Wlodimirouicz, inquiens, quoniam turpe esset
totiens ad aliena bella obeunda Ruthenos trahi, & sub principe alterius ri-
tus cum dedecore & scandalo eorum detineri. Nunc ergo excutiendum est in-
quit iugum seruitutis nostræ, non enim poterit polonus tribus hostibus im-
plicitus, Hungaris, Bohemis & Ruthenis cum omnibus satis pugnare. Hac de-
fectione ad Boleslaum perlata, dum in consilio sciscitaretur quid agendum fo-
ret, inter alios iussus dicere consiliū Petrus Wlozczouicz, comes de Xanz
sic orsus est. Non potest compesci fluxus aquarum, nisi fons prius extirpe-
tur aut occludatur, nec frondes oriri prohibentur, nisi radice euulsa, sic neque
potest Ruthenorum meditata defectio compesci, nisi is a quo processit Wlo-
dimiriæ princeps opprimatur. Ipseque suscepit hanc prouinciā prouidendā
& principes Russiæ in fide continēdos, uastro itaque usus ingenio, accepto ap-
paratu lugubri, cum paucis fidis comitibus facti ignaris, ad ducem Wlo-
dimiriæ Iaropolkum peruenit, & causam sui aduentus, tyrānidem Boleslai du-
cis Poloniæ, cum frequentibus iniuriis asseruit. Rogans ut ipsum tanquam prin-
ceps æquissimus, comitate & humanitate decor, iure hospicii exciperet &
confoueret. Gratus fuit Iaropolko aduentus Petri Wlozczouicz, gratus &
principibus Russiæ, putabant enim destinatam rebellionem ex hoc tempore
oportuno maturaturos. Verū enim uero Petrus obseruabat ducem Iaropol-
kum, & quodam tempore cum paucis prandente, iubens suos arma corripere,
hostem se protestatus, comprehendit, eum prostrauit, atque in uincula conie-
cit, celerrimoque cursu in poloniam detulit, & Boleslao tanquam munus optatum
praesentauit, laudatus & multis possessionibus remuneratus, eo quod unius ho-
minis captiuatione omnes Ruthenos in fide continuit. Sed longe aliter quam spe-
rauit prouenit, nam Vasilko genitorem suum Iaropolkum redimendo, ad ar-
bitrium Boleslai grande præcium expendit & tribuit. Quendam quoque hun-
garum, pari uasticia atque dolo subordinauit, & ad Boleslaum decipiendum mi-
sit. Isne fraudator notaretur, exulē se finxit, omnibus rebus exutū per Belam
regem Hungariæ, quoniam partem nepotū Boleslai fuisset secutus. Boleslaus
primum fauore hominem dolosum prosecutus, tandem Visliczam oppidum
natura & aquis munitū, Nide fluiui in modum coronæ circumfusus ei gu-
bernandum commisit. Ille nato tempore opportuno cum Boleslaus pro reformā-
da pace ad Lothariū regem Romanorum se reciperet, sub confiscatione bono-
rum, cameræ ducali applicandorum, cunctis uicinis cum pignoribus & fortunis
eorum in Visliczam confluere præcepit, quoniam ex certis litteris accepisset
duces Russiæ rebellionē publicata propere in poloniam accelerare. Singuli
ergo territi cum omnibus fortunis in Visliczam sese receperunt. Hungarus ue-
ro dudum meditatus dolum, intumescit duci Wladimiræ, ut cum multis genti-
bus ad Visliczam sexto idus Februarii ueniret, pro uoto suo populis & op-
pido positurus. Anno ergo domini, M. cētesimo tricesimo quinto, sexto idus
Februarii

Ruthenorum de-
fectio.Dolus petri.
wlozczouicz.Visliczam
doli.

Februarii, noctis tempore sub silentio apertis portis ciuitatis infidelis hun-
garus Ruthenos omnia debachantes introduxit, senibus & impuberibus non
parcentes, in omnem sexum omnemque conditionē hominum in ore gladii se-
uientes, ad ultimū omnem substantiā extirpantes, cum hominibus & pecoribus
exusta ciuitate in Russiā abduxerunt. Hoc tristi nūcio ad Boleslaū plato, fre-
mens & exagitat, collectis ingenuis una cum agrestibus, ad interiora Russiæ
penetrauit, ducesque non reperiens (omnes siquidem in longinquas siluas & inuia
Boleslaum tanquam fulmē metuētes ad delitescer. dum fugerāt) in plebē Ruthe-
nam, & tecta innocua deseuientes, ad ulciscendum mortem & damna suorum pro-
ruebat. Contritisque omnibus, acceptis hominibus & spoliis in poloniam rediit
Russiæ principes pro desolatione suarum terrarū, dura & graui tristitia af-
flicti, conuentiones circa Wladimirā faciunt, & ultionē ex Boleslao sumen-
dam concludunt, persuadente tamen Iaropolko duce Kiouien occultis dolis
& non manifestis modis, circūueniendum ac opprimendum ipsum statuunt,
quoniam Polonorum potentiam aperto bello frangere nequirent. Eiciunt ergo
& expellunt Hallicien ducem Boleslai affinem, quia consilia eorum polonis
proderet, qui ad Boleslaū secessit in poloniam. Subordinat postea Iaropol-
kus Kiouien, primores Hallicien ut apud Boleslaum reditū & restitutionem
sui ducis peteret, ut pro honestamēto ipsius personalem reductionem ei præ-
beret. Adueniunt & hungari uicini regioni Hallicien, Ruthenis similia refe-
rentes, restitutioni ducis Hallicien se auxiliaturos promittentes. Constituto
itaque & præfinito die, dux Boleslaus Halliciensem principem paruo exercitu
reducebat, appropinquati autē Hallicia, occurrens exercitus hungarorum
utrumque ducem excepit, & in extremā posteriorēque partem abiit, deinde tur-
mæ Hallicien, similem salutationē & applausionem facientes, in terga exer-
citus polonici, quæ hungariā occupauere diuerterunt. Quo inspecto dux Bo-
leslaus ad Wseboriu palatinū Graccouien principem militiæ dixit. Sus-
picaris ne Wsebori hostilitatē nobis parari, & a fronte aliis ueniētibus, a ter-
go hungaros & Hallicien nos inuasuros, principiis obstandum est, nec eo ser-
monē complente, copiosissimus exercitus Barbarorum & Ruthenorum cum du-
ce Iaropolko aduenit. Paucis igitur suis adhortatis ut se uiros meminerint,
& animam potius honeste funderet, quam miserabilem seruitutē subiret, sic fatus
cum esset circumclusus hostibus in aduenientes a fronte irruit, & contrita ala
ei obuia, in alios insiluit, & magna cede attriuit, fortunæque confidens uicto-
riam se euasurum sperabat, uerum quodam Palatino, cuius nomen scriptores
subtrahunt timore perculso, de pugna fugiente, pertracta est post eum magna
pars exercitus Boleslai, ut certocertius posset uidere se uincendum quam uicto-
rē, non destitit tamen bellicosissimus princeps omniquaque hostes prosterne-
re, donec ab omnibus, telis, lanceis, & gladiis impetitus, equo sub eo confos-
so & interfecto, pedes pugnando, hostes reprimeret. Quo uiso quidam miles
gregarius, de suo equo descendens, eum duci Boleslao præstitit. Cape, inquit,
illustrissime princeps hunc equum, & te meliori fortunæ reserua, sicque excessit
& in Poloniam utcumque moerens regressus est. Miles quoque ille gregarius saluus
rediit, cui ob præstitum beneficiū, plures possessiones, magistratus, & digni-
tes Boleslaus tribuit. Palatino uero profugo, misit colum, pensum, & pelli-
ceam

Vislicia capra.

Boleslai in ru-
thenos vindi-
cta.Boleslai ex ru-
thenis elades.

eam leporinam. In colo signans eum feminam. In pellicea leporinam & meti-
culosum. In penso chorda & suspensione ipsius. Palatinus acceptis donis &
signatione eorum intellecta, mestissimus in nocte in campanili proprii oratorii
se suspendit. Theauri regni, pro redemptione captiuorum expoliti sunt, non
tamen omnes captiui redempti sunt, plures eorum deficiente publico arario ue-
nūdati, in seruitute perpetua & fame uitam finierunt. Boleslaus uero semper
ingeminans accusabat fortunam quod eum dereliquisset, accusabat & fugā
Palatini suspensi, nihil consolationis accipiens, nec ex animo merore ex con-
flictu perpeffum dimittens, donec in aegritudinem lapsus est, & prope annū
in lecto decubuit, sentiensq; se moriturum, diuisit regnū inter filios. Wladis-
lao inter fratres seniori ex Ruthena genito, legauit terras Gracouien, Sira-
dien, Lancicien, Slesiam, Pomeraniā, & primeuitatē principandi. Ex Adley-
da uero sorore Henrici imperatoris genitis, legauit Boleslao Crispo, terras
Mazouien, Dobrzineu, Cuyauien & Culmen. Mieczslawo seni, a maturita-
te mox nuncupato, Gnezneu, Pofnanien, & Califfien. Henrico primo San-
domirien & Lublineu. Kazimiro autē infantulo nihil appropriauit, hortan-
tibusq; ut ei portionē aquam assignaret. Respondit iā dudū assignasse, miranti-
busq; astatibus dixit, nō intelligitis inter quattuor rotas currus, quintā sedē
esse in medio. Sic & huic infantulo, intra quattuor Tetrarchas, mediam esse
successionem. Suscepto autē uatico diuinissimae eucharistiae expirauit, anno
domini. M. cētesimo tricesimo nono, aetatis quinquagesimo quarto, regni ue-
ro trigesimo sexto, sepultus in ecclesia Ploceu, cum cineribus paternis. Fuit
Boleslaus habitu corporis mediocris, colore fuscus, ad credendū facilis, faci-
liter ex credulitate ad leuitatē & picula incidens, uelut in profligatione Hal-
licien. Pluribusq; aliis euentibus ei obtigit, fuit in teneris unguiculis laboris,
mediae, & frigoris impatiēs, robust⁹ corpore, ab adolescētia martialibus de-
ditissimus, nullus regū & principū Poloniae usq; in hanc diem bellicosior eo
fuit. Nā quadraginta septē uicibus, publica acie, signisq; collatis pugnauit,
totidēq; uictoriis potit⁹, triūphauit, praeter in ultima Hallicien pugna, in q̄
fortuna pessum iuit, & eum deseruit tanq̄ alterum Hanibalem. De liberalita-
te ipsius monasteriū Szczechouien, ordinis sancti Benedicti, pluribus pos-
sessionibus, in sui memoriam & mercedem sempiternam, post Szczechonē
magnificū fundatorem dotauit.

CAPVT XV.

Ruthenorum duces Swatopolk, Wladimir, David, Olech, & Ia-
rosslaus, facta cōuentione cū ducibus Polowczonū in Stachow,
pacem conficiūt, & ad maiorem firmitatem obsides ex utraq; p-
te inuicem dant, non diu tamē Polowczī pacem seruabāt. Inua-
debant nanq; Russiam excursionibus, & praedis assiduīs, eapropter Swato-
topolk Kiouien, David Swatossauicz, David Wfesslauicz, Mscisla⁹ nepos
Hreorii, Wiczesslaus Iaropolezicz, & Iaropolk Wladimiruicz, duces rus-
siae uocando David, & Olech David cōparente. Olech uero aegritudinem si-
mulante, anno domini. M. cētesimo tercio, cum suis genibus aetate non ex-
spectata in Schuten uenerūt, quos ut audiuerē aduenisse Polowczī, in maxi-
ma multitudine

Regni diuisio
in filios boles-
lai.

Boleslai mors
& laudes.

Boleslai victo-
ria.

Monasterium
szczechouien
eius donatum.

ma multitudine collecti sunt in superbissimo spiritu cū Ruthenis pugnatu-
ri. Immisit autē dominus terrorem Polowczis, ut tam ipsi, q̄ equi eorum cō-
tristati tremere non possent, procederēt. Ruthenis (præces deo & elemosinas
ecclesiis porrigentibus) letis animis & equis eorum hinnientibus cum spe con-
tra Polowczos gradientibus, quos ut uiderūt Polowczī, perculsi terrore ter-
ga uerterūt. Ruthenis eos cadentibus atq; persequētibus, uiginti duces Po-
lowczonū eo praelio sunt occisi, scilicet Russoba, Kocza, Harflonopa, Kil-
thanopa, Kumana, Azupa, Kurthaka, Czenyerepa, Surbor, & alii plures,
multa milia caesa sunt, multaq; capta, castra direpta sunt, aurū gemmae, pe-
cora, cameli, & captiui in Russiā deduci sunt. In illa die amplam salutē per
contritionē inimicorū suorum deus Ruthenis tribuit. Eodē tamē anno Pru-
teni & Lithuani terras Russiae uastarunt, Polowczī cladem suam ulcisci uo-
lentes, clam in eam oram Russiae, quae Zarzecko appellatur insiluerunt
Swatopolk uero, dux Kiouien suū exercitum, ei Ioannē & Iuanconem Za-
charycz & Kosorina praeficiens, misit aduersus eos, quos apud Danubiū
consequētes spolia excusserūt. Cum Polowczis tamē in dimicationē non ue-
nerunt. Adhuc autē spirantes minas, magisq; ulturi clades suas Polowczy,
in magna multitudine in Russiam cum Bonyak uenerunt, Sarnkan & aliis
principibus, statua circa Lubnya locantes. Swatopolk uero Kiouien, Wlo-
dimir, Olech, Swatosslaus, Mscislaus, Vyeczslaus, & Iaropolk, duces Rus-
siae cum suis gentibus, transito flumine Sula anno domini. M. cētesimo se-
ptimo duodecima Augusti, in Polowczos irruerunt improuisos. Qui gran-
di timore perculsi, non potuerunt in ordines ire, sed alii pedestes, alii raptim
conscensis equis, in proximas diffugerunt siluas: Ruthenis eos usq; ad Chor-
rela persequētibus, & q̄ plures occidentibus, occisus est dux Tasza, germa-
nus ducis Bonyak cum aliis. Rutheni potiti castris, & omni suppellectili eo-
rum, redierunt cum gloria & magno gaudio in sedes suas. Nec his contenti
duces Russiae, instaurant exercitum & qui egre inuasionē Polowczonū pro-
pulsabāt, iam iā ultro bella eis inferre festinabant. Educūt itaq; copias eque-
stres & pedestres, secunda dominica quadragesimae, superatoq; flumine Su-
la, ueniunt in Chorela. Ex inde ordinatis curribus & aciebus procedebant p-
flumen Oltha & Vorzskla, usq; ad flumē Don qui est Tanais, illic arma in-
duentes, & signa militaria extendentes, composito agmine incedebant ad ca-
strū Rukanye, ubi resecti piscibus & uino, ad aliud castrum Szuuorow per-
tingunt, quod exurunt, & Polowczos ad tuendum sua paratos excipiūt, ad-
hortat⁹q; se inuicem Rutheni, & mori deuouentes potius q̄ fugere, acies po-
lowczonū fuderunt, reliquos disperferūt. Post paucos dies, nouo & fortiori
exercitu Polowczonū adueniente, ex pluribus legionibus adaucto, pari for-
tuna profligatus est p Ruthenos. Et per quattuor dies persequētes ipsos re-
ceptis castris, uxoribus, paruulis, camelis, equis, pecoribus, aliq; suppel-
lectili eorum, in Russiam reuersi sunt cum maxima leticia, a pcessionibus suo-
rum honorati atq; excepti. Post hoc in breui uidelicet anno domini. M. cen-
tesimo duodecimo. sedecimo die Aprilis, mortuus est Swatopolk dux Kiou-
ien, socer Boleslai Crziuuoli, tumulat⁹ in ecclesia sancti Michaelis i Kiow
quam

Ruthenorum vi-
ctoria.

Ruthenorum vi-
ctoria.

Ruthenorum du-
plex victoria.

Swatopoldi
mors.

Iaczwingi vi-
cti.Iaczwingi qui
populi fuerint.Vladimir
mors.Iaropold vi.
et oria.

quam construxerat, & uertice deaurato decorauerat. In locum eius successus est Wladimirus germanus eiusdem Swatopolkonis. Orta autem seditione militum in Kiow, curia Putate palatini Kiouien dirupta, & iudei in Kiow commorantes spoliati sunt. Celeriter ergo duce Wladimiro per nuncios accersito & suscepto, militum insultus conquieuit. Iarosslaus autem filius Swatopolkonis Kiouien, cuius germanam Sbislauam, Boleslaus dux Poloniae habuit in uxorem, possedit Wladimirien ducatum. Perrexitq; contra Iaczwingos, quoniam frequentibus excursionibus terras Russiae depradabant, & praefatio in eo eos uicit, parteq; regionis eorum uastata, abscessit. Dictum autem est in praecedentibus Iaczwingos fuisse idolatras, conformes Lithuanis & Prutenis, in linguagio non parum cum eis dissonos, quorum metropolis & arx fuit Drohiczin usq; in hodiernum diem permanens, deinceps Wladimir princeps Kiouien, habens suspectum Iarosslaum ducem Wladimirien, ne eum de ducatu Kiouien expelleret, ipsum in Wladimiria cum auxilio ducem David Vasilkonis Roscilai, Volodoruicz & filiorum Olech obsedit. Iarosslaus nihil sibi conscius e castro inermis descendit, & uerbis modestis reconciliauit & sibi Wladimirum Kiouien placauit, praecado ne falsis assentatorum suggestionibus, quibus plena est domus potentum, credat. Continuo ergo Wladimirus obsidionem soluit, & in Kiow reuersus est. Scripsitq; denuo litteras praefato, duci Iarosslo, q; machinaretur eum exturbare de sede Kiouien aut morte necare, eapropter ipsum ad se in Kiow accersit. Qui praecautibus eum Wladimir militibus de periculo, uenire negauit, persuasusq; uasorum suorum militum consilio, commutato castro Wladimirien suis militibus, cum uxore, filiis & omni suppellectili in polonia ad ducem Boleslaum diuertit, & quadriennio per ipsum benigne fatus est, donec eum cum duce Colomano filio regis hungariae reduceret. Castrum autem Wladimirien post discessum Iarosslai deditum est Wladimiro duci Kiouien, in quod filium suum Romanum transmisit, quo celeriter obeunte, alterum filium Andream ad regendum Wladimiriam surrogauit. De recuperatione autem castri Wladimirien & interitu huius Iarosslai sub oppugnatione Kiow, patuit in actis Boleslai ducis poloniae. Wladimirus uero dux Kiouien Iarosslai patruus, anno Christi. M. centesimo uigesimo sexto, decima Maii mortem obiit, sepultus in ecclesia diuae Sophiae, cum paternis cineribus apud Kiouiam. Cui successit in sedem Kiouien, Mscislaus senior filius. Iaropolk uero alter frater in Pereaslau ducatum possedit. Audientes Polowczii mortuum fore Wladimirum ducem Kiouien, irruerunt in Russiam. Iaropolk uero Pereaslauien dux, non expectato auxilio fratrum, eos conflixit & superauit, multosq; in aquis suffocauit. Haec in Russia ad partem orientalem acta sunt. Ad occasum uero filii Volodori, olim ducis Premislien, Wladimir, & Roscilai in dissensionem uersi, aliena comportarunt auxilia Roscilai Ruthenorum uidelicet Mscilai Kiouien, Gregorii ac Iuan Vasilkouicz. Wladimir uero hungarorum, factosq; tractatu de pace per barones apud Scirze cz, nec pace confecta Wladimir in hungariam perrexit cum uxore, filiis & tota familia, auxilia adducturus. Roscilai autem oppugnauit castrum ipsius Swimigrod, quo non expugnato reliquerat eum in eo Wladimir tria milia armatorum

Mscilai mors.

torum castrum bene tutantium) discessit, aliquot militibus de suis desideratis & occisis. Repetita autem oppugnatione, denuo obsedit castrum Swimigrod sed strage frequenti accepta ab excurrentibus de castro, ab obsidione discessit. Mortuo Mscilao duce Kiouien, anno domini. M. centesimo uigesimo nono, surrogatus est pro eo Iaropolkus frater suus dux Pereaslauien, obsidionemq; laceratus dedit duci Andreae Pereaslau. Iarosslo autem Swantossauicz Wladimiriam exurentibusq; filiis Olh cum auxiliis Polowczonum oppida, & uillas circa flumen Sula, tandem in Pereaslau Vleza & Szupon, praefatus Iaropolk dux Kiouien cum filiis fratris Wladimiri egressus eos uicit & filii Olh cum Polowczis fugerunt. Ruthenis eos longe persequentibus, ipsis autem in locum certaminis redeuntibus, inuasi & caesi sunt per Olhouiczos, captiuatusq; est Iaropolkus kiouien, & nepos eius Vasilko cum pluribus Boyariis. Sed dux Iaropolkus captiuitatem euadens fugit in kiow. Quem cum Olhouiczi obsidione cinxissent, habes copiam bellatorum resistere noluit, sed aequis conditionibus cum ipsis composuit.

CAPVT XVI.

Wladislaus monarcha tercius.

Erre, nimioq; dolore Boleslao (in Russia bello haud prospere gesto) tabefacto, & mortuo, regnicolae Poloniae, circa Graccouiam conuenerunt, anno domini. M. centesimo quadragesimo, & principibus praefati Boleslai filii iuxta patris testamentum praesignationem regnum poloniae diuiserunt. Wladislaumq; eo q; natu maior esset, monarcham & primum ducem, cui caeteri omnes subessent, decreuerunt, atq; elegerunt. Non contentus autem Wladislaus sorte sua, cepit impulsu auariciae ducatus fratrum expetere. Incitatus a coniuge sua Cristina, animu ipsius affligente & quotidie perurgente, ut ni esset semiuir, non pateretur sortem regni possidere a fratribus. Cum Wladislaus tanq; patris successor totam hereditatem paternam, pro integritate & decore resp. deberet usurpare, turpis siquidem esset peritura regni mutilatio & diuisio, turpis & pluralitas principum. Adiebat non competere filiae imperatoris, habere maritum, semiquarta parte regni tenentem, nec ad huiusmodi truncatam & tenuem possessionem, uerum ad totius regni successionem fuisse desponsatam, aliter plurimos locupletiores coniuges ex parentibus consecutam fuisse. Wladislaus igitur Cristinae suae coniugis insultationibus & assiduus exagitatus suggestionibus, animum quo suos fratres exueret possessionibus assumpsit. Madauitq; tanq; monarcha omnibus contributionem & exactionem in regno poloniae ei soluere, & subiectis fratribus ab eorum obedientia secedere, nec aliquis resistebat, dumtaxat Wseborius palatinus & militum princeps, qui tutando pupillos, fortuna aliquotiens tentata Wladislai gentes conflixit. Et Petrus Comes magnus de

Mulieris periculum contulit.

h Skrzin

Skrzin, saepenumero honestis abducens persuasionibus Wladislaum, ne in propria uiscera ageret. Neq; fratres suos exhereditaret, ppter quod Wladislaus praecedente indignationem in Petrum resumpsit. Fuit autē indignatio ex ioco, de coniugibus exorta, huiusmodi, Venationi intentis, Principe Wladislao & Petro Comite de Skrzin, longe q; in abdita nemora feram insequentibus, contigit in nuda humo pernoctare. Et quia mutatione loci, & stramentorū, timentisq; rugitu ex inedia & siti praecedentis diei, somnus eis non accessit. Iocans dux Wladislaus, inquit, mollius Petre hac nocte tua cōiūx cum Abbate Strelneñ. quiescit, q̄ nos. Erat autē uxor Petri comitis maria, consanguinea matris ducis Wladislai. Petrus autē comes pro deductiōe cōfabulatiōis aliud simile adiecit respōsū. Quid scis illustrissime princeps si tua cōiūx nō mollius cubat cū Dobyesh. (Erat autē Dobyesh miles a Crisina amatus, ei q; intantū & assiduus & familiarissimus, ut pudicitia Crisinae a plerisq; propter frequentationē Dobyesh carperetur.) Mox ira concitus dux Wladislaus, eum in corde furorem suppressum occultavit. Reuersusq; ad uxorem, tum ex mōre, tū ex interrogatione Crisinae iocosū sermonem Petri comitis reuelavit, excaduit scēmina, suamq; tuendo famam, assidue in stitit ut de Petro comite uindicta sumeretur. Expugnatus Wladislaus cōmī sit militi Dobyesh (quoniā is contumeliā pati uideretur) tanq̄ huic facinori idoneo, ut Petrum Comitem, occulte ad pōnā raperet, uisq; oportunitate, q; filiā suā Petrus tradebat in matrimonium, laxa duci Zerbā in Wratisslauiā, & hastarū ludos, praemio pposito, uictoribus pmiserat, tanq̄ ad ludum hastarū cum frequentibus complicibus Dobyesh superuenit, & raptū Petrum duci Wladislao obtulit uinctum, qui instante truculenta & implacabili in liere, lingua excisa, & oculis effolis, uisu priuatus est. Aiūt tamen hī storici Polonori, toto quin quennio quo superuixit praefatus Petrus, miraculose, & loquē lam, & uisum rehauiſſe. Mortuo Petro relatus est in Wratisslauiā, & in medio chori monasterii sancti Vincēciū extra muros Wratisslauiē, ordinis Praemōstrateñ, quod ipse dum uiueret sumptuose fundauerat, & edificauerat, tumulatus. Postea cōiūx eius, adiecta est cineribus ipsius, de quibus huiusmodi ritū ad tumulum dictati uidētur. Hic situs est Petrus, Maria coniuge fretus. Marmore splendente, patre Gwilhelmo peragēte. Is Petrus (ut fertur) salutarī satisfactiōe sibi Romā a poenitentiario iniūcta. Ecclesiās magnifice cōstructas, ac sumptuose erectas, in regno Poloniae ex pecunia olim regis Daciae, auxit plurimum, e quibus nōnullae sub his nostris tempestatibus conspectui apparent, atq; cernuntur, quaedam uero, adificiorū structura pro temporū curriculo immutata. E quā numero sūt haec Graccouiae ad sanctū Iohannem, & s. Andream, extra menia item Graccouiana in Zwierzyniec ad sanctū Saluatorem. In Kazimiria ad sanctū Laurentium, in Wratisslauiā ad sanctū Vincētiū, & ad sanctā Mariā in arena cum earum Abbathiis. Item ad s. Michaelē, & ad s. Martinū in praedicta Wratisslauiā. In Strzelno, in Chelino, in Lancicia, in Clobuczko in utraq; Skrzin in Zarnow, in Payaczno, in Rudā, in antiqua Syewior, in Chelnycze, in Wierczyczow, in Kigye, in Tyniecz, & Clewyszka, in Opatow, in Pkanow in Koszelecz

Ex ioco indignatio.

facinorū pessimū

Mira loquutio

Petrus descriptus mortuus.

Ecclesiae extructae per eundem ad s. Iohannem, s. Andream In Swerzy nicz. Saluatorem. s. Laurentium in kazimiria.

in Koszelecz Wladislauiē diocesis, in Kalysch ad sanctum Laurentium in Czirwienko cum earum Abbathiis, ad sanctū Swiradum, in Kazimierz maioris Poloniae ad quinq; fratres, in Mltow ad sanctū Petrum, in antiqua Konin, in Nisa, in Kothlow, in Numborgk factimonialium praedicatorū, in Rabino, in Czirwony Roszczol, in Lawyn duae, Couētualis & parrochialis in Thulcze, in Lezow. Ante Krobya sancti Egidii in cimiterio aut parrochialis ecclesiae in Konin, faxeam collocauit columnā, in qua sequentia metra pstatuariū sculpere iussit. De Kalysch hic medium in Cruszwicze fore pstatuariū. Indicat ista uiae formula iustitiae. Quam fieri fecit Petrus Comes Palatinus. Gubernauit siquidem prouincias Kalissien & Crusswicien, ex Boleslai Crzyuousti donatione. Et dum ex una in aliā crebriter pergeret, mediam illius itineris & distatiae intercapedinē in Konin fore, experientia didicit. Sed redeūdum est ad Wladislaum. Mutato Petro Comite, Wladislaus dux, suos fratres e regno exterminare coepit. Collecto siquidē ex omnibus dominis proprio exercitu, accessit & auxiliaRIA subsidia Russiae ducum, Wsewol di ducis Kiouien, qui sibi Swantoslaum suū filium una cum suis gentibus misit. Insup Isaslai Davidowicz ducis, Wsewoldimiri Hallicien. Depulit itaq; Henricū de Sandomirien, & Boleslaum Crispum de Plocen, castris. Quibus sese in castrum Pōsnanien ad Meczlaum senē eorū germanum recipientibus illico eos insequutus uallauit, sepibusq; & turribus circumdedit, tormentis arietibusq; quatiens, & multo alio apparatu bellico insultans expugnabat. Rutheni autem barbarica immanitate conciti, coedes hominum passim faciebāt, praedas multiplicabāt, uirgines & matronas ingenuas deflorabāt atq; prostituēbant. His itaq; probris, Reuerēdus pater Iacobus, metropolitanus Gnezneñ ecclesiae Archipraeful lacessitus, quadriga uectus, quia grādeuus & senex, habitu Archiepiscopali indutus, suaq; Tiara seu intula ornatus, in Wladislai ducis tabernaculum ingressus est. Atq; e sella, principi Wladislao, ne fraternas possessiones raperet persuadebat, ne quoq; genitoris testamentum uiolaret, ac fratrum curatorem, pupillorūq; tutatōre sese gereret. Barbaros Ruthenos compesceret, abhominabiliaq; per exercitum patrata & patrandā rescinderet, Wladislaus autem huic prudenti persuasioni, & catholice correctioni, nullo pacto acquiescere uoluit. Idcirco Iacobus Gnezneñ Arzhiepiscopus, uir iam senio confectus, e sella cui infedebat sese erigēs inquit. Auctoritate omnipotentis dei, cuius ego minister indignus, officiū gerō, te monitum & rebellem excommunico. Pharaonicaq; obstinatione indurātū anathematizo, ac ueluti incorrigibilem diuinā ultioni, te puniendū reseruo. His effatis, quadriga uectus tabernaculum exhibat. Vector autē in uenhendi officio incautus existens, ultimo axe, statuam papilionis euerit, ita ut papilio totaliter in terram deciderit, in futuri mali praesagium. Wladislaus autē dux in hisce omnibus, suas animi passiones contriuit, nec Archiepiscopo, & aurigae eius quopiam maledixit. Cūq; Boleslaus, Henricus, & Mieczlaus, germani fame & fratris tyrannide obsessi angariarentur. Nec irruptionibus in hostes ex castro factis aliqua ex parte releuarentur. Ultima desperatione acti, se complectentes mutuo, cum suis armatis quibus castrū muni-

Alia multa re-pla extruxit.

Wladislai in fratres sequida.

Wladislaus excommunicatur.

Wladislaus ab
obsidione pul-
sus.

Wladislaus fuga
in almaniam.

Wladislaus
ab obsidione
pulsus.

Monasterij An-
drzeow funda-
tio.

erant: quod primum fortunam experiri statuerunt, & aduerso pectore, ex uulnere potius quam fame mori iudicabant. Quadam igitur die, hostes eos obsidentes, sparsos hincinde considerabant. Alios comestationi deditos, alios uoluptatibus & ludis, ceteri quoque iocis auiculis intentos: alios post crapulam somno grauiatos & sopitos, inermes ac inordinatos. Temporis opportunitate freti, extenso de cacumine turris signo rubeo, in hostem cum peritissimis suis militibus & reliquis infirmioris etiam aetatis ordinibus: cum ualido clamore irruperunt. Et iniecto igne: tabernacula culinis & straminibus tecta conflagrarunt: pro peregre uersus ducem Wladislaum accelerantes: quosque occurrentes inermes trucidarunt, & tremantes in omnem partem dispersos conflixerunt. Dux uero Wladislaus diffugiens insequutus: cum paucis, equorum permutatione adhibita, fugit, & merens Graccouiam uenit. Duces uero Russiae Swantossius: Iffossius & Wseuoldimirus eorum fortunis priuati: per Graccouiam Russiam petunt. Duces uero utpote Boleslaus Crispus, Henricus & senex Meczla? ex manubiis utriusque exercitus tum Polonici tum Ruthenici ditati: plures ex forensibus milites armauerunt, propriosque omnes ascuerunt: & Wladislaum insequentes Graccouiam perueniunt. Ipse uero eis non expectatis in Germaniam ad Conradum Romanorum regem fugit. Boleslaus uero Crispus, Henricus primus, & Mieczlaus senex germani, Graccouiam ingressi arce potiti sunt uictoriaque modesti usi, non enim seuerunt aduersus Cristinam glorie suae, nec filios ipsius. Ne autem quicquam sinistri & deterius, aliqua occasione oblata nonnunquam in ea attetaretur, persuasa in Germaniam cum filiis, Boleslao alto, Mieczlao, & Conrado loripede discessit, ac in Conradi Romanorum regis curia Wladislaum marito suo sese applicuit. Ecce qui alienos potestatus ardētius expectat, iuste proprios amisit. Ecce superba Cristina, leuiros suos perorfa, & exitium eorum anhelans atque procurans, absque leuiorum machinatione humiliata abiit, dominiorum spe frustrata. Haec est illa Cristina, quae omnes Polonos habuit fastidio, consortia eorum, habitum & mores dedignans, eos in cultos & foetidos asserens, non ipsos ad officia nec mensae admittēs seruicia solis Germanis contēta ipsosque omnia distribuens officia. Haec Cristina rusti cos incitabat & pro sua industria alliciebat ut pro celebrioribus anni festiuitatibus ad uberiores regiae mensae apparatus offerrent, gallos, aseres, porcos, frumentum, auenam, & cetera esculentorum et poculentorum genera, quibus secundum locorum qualitatem ex aeris temperamento gubernatam regnicolarum abundabat, hoc (ut praesumitur) faciens, nimia habendi auiditate uel sua illiberalitate, quae singula uoluptatibus, & luxuriae erant subseruientia. Quomodo autem semel ab eis quicquam oblatum erat, quotannis & perpetue ad fiscum ut darent inscriptione ratificabat. Contumaces uero & negligentes uerbere, aut carcere percellerat. Ideoque ex Polonia odiosa discessit.

CAPVT XVII.

Asualia & incidentia hoc perpenduntur capite. Monasterium enim Andrzejowien Graccouien diocesis, ordinis Cisterciensis. Ioannes alias Ianick Wratisslauen Episcopus primum fundauit. Exposit uero Gneznen Archiepiscopus, cum Clemente, de domo Griffonum suo germano

germano, in praedio suo Brzesnycza, anno domini. M. centesimo quadragésimo eidem monasterio oppidum Andrzejow, cum praedio Brzesnicza & septem uillis Potock scilicet, Lyfzakow, Rakoszino, Rakowo, Lanczno, Tarfzawa, Chorzowa pro dote assignarunt, nec quicquam iuris sibi in eisdem reseruauerunt, excepto tributo sibi & eorum successoribus ex oppido Andrzejow praestando, corda occisorum pecorum uidelicet, & de singulis allecū uasis in praefato oppido uendendis, aliquot alleca, quod Andrzejowien Abbates ex post ab eorum nepotibus redimerunt. Fratres autem in praedictum monasterium introducti ex Morimundo, monasterio in Burgundia sito, accersiti sunt, ob hoc monasterium Andrzejowien a plerisque minor Morimundus uocatur. Eodem anno Sobieslaus dux Bohemiae, sciens Boleslaum Krzyuouli uita functum Slesiam uastauit, principibus Poloniae quadrisaria diuisis nequit tamen repugnantes, & eam sibi totam appropriare cupiens, uicum Kosczan undique paludibus septum, instanter munire cepit, praesidium eidem imponere uolens, sed acutis correptus febribus, in Pragae delatus, die obiit 16 kalendas Martii in Vissegrade ecclesia sepultus. Item anno domini 1105 Myesko siue Mieczlaus senex, dux maioris Poloniae, post obtentam cum fratribus uictoriam de Wladislao eorum fratre, duo monasteria Cisterciensis ordinis fundauit, unum in Landa ducali uilla supra fluentem Wartham, & aliud in Pagrowiecz, dotata utique ea uillis, praediis & amplis introitibus, Introduxitque in eadem fratres ex monasterio Vetus mos dicto, tribus miliaribus a Colonia Agrippina distantem, & priuilegiauit ut Colonien dumtaxat in praefatis monasteriis susciperentur & fouerentur nonque alterius nationis homines. Quod eum fecisse constat ob honorem a Colonien, in uisitatione ecclesiarum Aquisgrani & Colonien sum sibi exhibitum. Iaropold? Wlodimiroicz Kiouien dux moritur decima die Februarii, anno Christi. M. centesimi quadragésimi, & in ecclesia sancti Andree sepelitur. Et licet Vyeczislaus frater suus kiouensem sedem accepisset, Wseuoldo Olhowicz attamen in kiow cum sua militia ueniente, ne secum dimicare cogeretur per medium metropolitani pacificatur & de kiow excessit, & Thurow acceptauit: Wseuoldus autem principatum kiouien in pace possedit.

CAPVT XVIII.

Boleslaus Crispus.

Anno domini quadragésimo sexto supra millesimum centesimum pulso duce Wladislao, pulsaque Cristina eius coniuge una cum filiis, Boleslao Crispus, fratrum consensu, praetorum, Baronum, regni Poloniae monarchiam sortitus est, suamque hereditatem terras Mazouiae & Cuyauiae tenuit. Terra uero Graccouien, tum propter monarchiam, tum propter curam Kazimiri germani infantuli sibi adiecta est. Is Boleslaus fratres magna affectione coluit, modestiam, liberalitatemque in omnes exercuit, exindeque cuncti allecū, summa deuotione iussiones ipsius obibat, en-

Minor Morimundus.

Sobieslaus bohemus dux Slesiae uastator.

Monasterium Landae fundatur.

Colonien soli suscipiuntur.

Iaropoldus mors.

Conradus ro-
manorum rex
p poloniam in
terram sanctā.

Gregorum &
Turchorum in
Conradum pes-
simū facinus.

Pro Wladislao
Con. in polo.
expeditio.

Conradus po-
lonia excessit.

quantā uirtutū efficacīa, tyrannidi contraria. Conradus autē Romanorum rex, praeibis Wladislai ducis, atq; Cristinae consortis suae inductus, legatione missa, poposcit, ut Boleslaus Crispus una cum fratribus, duci Wladislao portionē eum contingentem redderet. Dumq; Conradus, anno Christi 1147 pro subsidio terrae sanctae ferendo, iret per Poloniam cum frequentissima suorum principum & militum multitudine. Et Boleslaus Crispus cum germanis Myeczlao & Henrico, in metis ei personaliter occurrentes, cum magna ueneratione, praefatum Romanorum regē & ipsius exercitū per Poloniam conducentes, omnes sumptus & expensas liberaliter tribuerunt, pontes & pessagia refecerunt, ad extremumq; Constantinopolim uersus deduxerunt. Instabat saepius pro Wladislao ut in poloniā reassumeretur. Boleslaus autē tam frequentibus impatoris instantiis uictus, se non abnuere respondit, dū impator e terra sancta rediret, pluribus itaq; militibus perditis, ex calce, farine & panibus per Graecos & Thurcos admixta, reuersus tandem post mediū annum Conradus per Wladislaumq; sollicitatus p suos Oratores adhortatus est, ut Boleslaus suae promissionis memor Wladislaū in principatus, ad eum spectantes relictos reacceptaret. Boleslaus uero Conradū certiore reddidit, fratris Wladislai reassumptionē non abnuere, dummodo regni scissio, nouaq; bella exinde non orirentur, quod non euenire haud esse uersimile affirmabat. Eo responso Conradus Romanorum rex furore cōcitus, cum omnibus Germaniae ducibus, & Wladislao duce Bohemiae poloniā ingressus est, & transmeato flumine Odra, eam demoliebat & uastabat. Boleslaus uero cum suis fratribus, & tota regni Poloniae militia, uidens se imparē tantae multitudini exercitus imperatoris, id quod sibi foret expediens recte discutiēdo, cum imperatore decertare noluit, sed ex patris consuetudine diuiso exercitu, ex locis insidiosis & iniquis caesareum exercitum laceffiuit, pabulantes rapiendo, longiusq; ab exercitu exeuntes occidendo. Obtena q; securitate, ut magis ingenio q; acie confingeret, papilionem Caesaris ingressus, se suosq; germanos ei strictiori affinitate iunctos, iustiorēq; habere causam q; Wladislaū, nec unq; Wladislao nocuisse exposuit, sed rogatibus oppræssis fratribus dū eis misereri noluit, suo crudeli facinore in exiliū abiit. Exorabilem se praeberet imperator, e Poloniaq; recederet, post recessum ipsius Wladislaū quādoq; reassumendum non cunctaretur, Et quia Boleslaus Crispus liberalis fuerat, principes Germaniae, ut eorū persuasione Conradus discederet, quod & fecit, plurimis deuicit muneribus. Sic Boleslaus sua prudentia Conradum imperatorem e polonia abduxit. Wladislaus promissis Boleslai ludificatus, acceptis ab imperatore militum subsidiis, & Slesiae applicas, nec gratiam fratrum repperiēs, duo edificauit castra, Nyemcze & Grerdis, ex quibus spolia & incursiones agere cepit. Boleslaus autē cum fratribus, & suis protūc habitis militibus castra occupauit. Wladislao uero pro auxilio ad Conradum redeunte, quod ante q; per eum adductum esset. Obsessi milites ex pacto cum principibus inito, ne quid hostile pateretur, in Germaniam abierunt. Conradusq; Romanorum rex, quoniā a tempore Hierosolimitani pessagii indies languidior fieret, ex ipso languore uitam finiuit, in Haynbergk ciuitate imperiali sepultus.

ali sepultus. Duxq; Wladislaus spe frustratus permansit. Boleslaus autem Crispus, a caesaria qua naturaliter adornatus fuerat Crispus cognominatus Animaduertēs solum suae monarchiae pacatum, accepit in consortem Anastasiam Wseuoldimiri ducis Hallicien filiam, & circa Graccouiam nuptias solenniter peragit. Cuius exemplum sequutus Myesko senior, dux maioris Poloniae & Pomeraniae Eudoxam altam Wseuoldimiri Russiae ducis filiam in uxorem accepit, ex moreq; circa Posnaniam nuptias celebrauit, quae breui superuiente, filiam Belae cœci regis Hungariae mortui, & sorore Geyszae tunc regnantis regis Hungariae, Gertrudim nomine, accepit in consortē. Henricus uero eorum germanus dux Sandomiriē & Lublineē, refutatis nuptiis, quoniam coelibē uitam elegerat, cum uoluntariorū militum delectu, in pulchro apparatu, ad tuendam terrā sanctam (quoniā illa tempestate a regibus christianis ipsius quærebatur recuperatio) profectus est. In profectiōis articulo, ecclesiam parrochiale in uilla Zagosez ad fluuiū Nida cum bona dote fundando, & terras Sandomiriē ac Lublineē, Boleslao Crispo ad gubernandum cōmendando, postq; unius anni lapsum, sospes in patriam rediit, militibus suis nonnullis, morte & periculis absūptis. Ducibus Poloniae aliquot annis tranquille & sine bellis uitam agentibus, aduenere legati imperatoris Friderici Barbarusae ex Herbipoli, requirentes praedictos duces Poloniae, & Wladislaū apud imperatorem exulanti redderēt hereditatem, & ut quingentas marcas argenti, singulis annis ad aerarium caesaris inferrēt. Respondit dux Boleslaus cum suis germanis, ex restitutione fratris, bellum ciuile & exterminium patriae futurū esse. Sub imperatore uero & tributis nunq; fuisse regnū Poloniae, rogarēt pro inde caesarem nūciū, ut contra duces indignatione non moueretur. Fridericus uero hac responsione irritatus, magnas concepit iras & cum amplissimo exercitu ex Germanis & Bohemis, adunato, undecimo kalendas Septembris Odram transuadando, Poloniam intrauit. Cui duces Boleslaus, Myeczlaus & Henricus, cum robore exercitatus, mox militū occurrentes, propter imparitatem & euidentissimū periculum noluerunt cōgredi, partitis itaq; militibus ex locis iniquis hostes laceffire non cessarunt, singulaq; loca & uillagia, per quae exercitus imperatoris erat transurus exusserunt, ut tam milites q; equi eorum tabescerent & consumerentur inedia, sed & fluxus uentris disintericus exercitum imperatoris inuasit, ex qua peste plurimi cadebant & moriebantur. Cæteri metu perculsi reuersionem a caesare praecabantur. Caesar non habens pugnandi copiam quoniā nec hostis ad confliēdum apparebat, nec castra aut ciuitates munitae ad expugnandum in Polonia reperiēbantur, soli agri innocui exurebantur & uastabantur. Igitur turpe ratus caesar absq; fructu discedere, per medium Wladislai ducis Bohemiae, circa uillam Crisogwe, inter Wratisslauiā & Posnaniā consistentem in hūc modū cum principibus Polonorum conuenit, ut fratrem eorum Wladislaū exulem in suos ducatus restituerēt, & imperatori trecentas lanceas aduersus Mediolanum pro astate futura mitterent. Accepta est utraq; conditio, a Boleslao, Myeczlao, & Henrico polonorum principibus, ad diuturnioremq; pacem conficiendam, Fridericus imperator affinitatem

Henricus Sandomiriē dux Hierusalem pgit.

Friderici Barbarusae postulatō.

Friderici in poloniam expeditio.

Pax & affinitas Friderici cum ducibus polonice.

Wladislaus
mors.

Slesia in filios
Wladislaus diui-
sa.

Boleslaus in pru-
ssiam expedi-
tio.

Pruteni ad fide
christi conuersi

pruteni a fide
deficiunt.

Wladislaus cum ducibus Poloniae dando in coniugem Myeczslao duci maioris poloniae, & Pomeraniae Adleydam neptem suam (iam enim Gertrudis altera coniux Myeczslai uita functa excesserat. Post foedus & huiusmodi promissa, de restituendo Wladislaw facta, Wladislaus de calamitoso exilio redire uolens parabat necessaria comestui, sed grauissimo correptus morbo, quarto nonas Iunii, anno Christi. M. centesimo quinquagesimo nono, animam exlauit, & in Aldemburk sepulturam perecepit, ubi & sua consors Cristina comoras, postea fato ex humanis rapta marito est apposita. Refert alia polonorum historia Wladislaumin fines Poloniae uenisse, & in nouatis castris Grotecz, Velen, Nyemcze Poloniam continuis inuasionibus perturbasse, euocatusque per fratres ad colloquium in ploczko, ueneno sumpto occubuisse, & in eo de ploczko sepulturam habuisse. Ecce qui fratrum bona rapere conabatur propriis priuatus misere occubuit. Post cuius uita excessum tres filii ipsius, Boleslaus altus, Myeczslaus, & Conradus loripes. Ad promotionem imperatoris Eudrici Barbarissae per Boleslaum Crispum & eius fratres adolescentum patruos, Slesia praecariae dotata sunt. Qui inter eos Slesiam diuidentes Boleslaw alto oram Wratislauiensem cum eius appendenciis tribuerunt. Myeczslao Rathiboriei & Opauiei. Corado loripedi, Glogouiei & Crosznei, uerum Myeczslaus amore cuiusdam mulieris infasciatus, Opauiam ei perpetua donatione contulit.

CAPVT XIX.

PAcata undique Polonia. Boleslaus Crispus accepta altera consorte Helena filia Rosislai, ducis Przemisliei. Anastasia etenim prior coniunx iadudum a saeculo migrauerat, communicato consilio fratrum & nepotum, expeditionem contra Prussiam indixit, Et superato flumine Odra, Polonia & Pomeraniam a Prussia determinate, constituendo tres exercitus secundum numerum trium ducum. Quorum primum Henricus dux Sandomirien & Lublinese duxit. Alterum Myeczslaus dux maioris Poloniae. Tercium Boleslaus Crispus monarcha Poloniae gubernauit, populationem cum conflagrationibus & caedibus, longe lateque extenderunt, quum maiores Prutenorum aduenientes pacem supplices praecati, in hunc modum a duce Boleslawo pacem obtinuerunt, ut tributa monarchae Polonorum quotannis darent, & quilibet Prutenus unda baptismatis ablueretur, aliter sub hasta ueniret uenundandus. Vniuersa ergo Prussia, anno Christi. M. centesimo sexagesimo quarto, fidem Christi & baptismum suscepit, idola confregit, tributa Polonis soluenda iurauit. Sed callide & dolose omnia agit, Boleslawo siquidem cum suis gentibus in Poloniam redeunte, anno nondum elapso, nunciis ad Boleslaum missis, fidem Christianam abiecerunt, tanquam onus eis importabile & inasuescibile. Verum tributa ex more, singulis annis ad fidem cum ducis ingerenda promiserunt. Et quia dux Wladislaus quae dei sunt neglexit, Prutenis resistentiam non opponens, tributa quae uidebantur ei sufficere amisit. Collecto siquidem exercitu Pruteni, repente & itineribus occultis oram Chelmen & Mazouiei inuadentes homines abduxerunt, pecora, & plures uillas cum oppidis exusserunt, tum Boleslaus dolore & furore plenus, uolens

nus, uolens iniuriam dei, prophanationisque fidei Christo & sibi fracte, ulcisci denuo cum fratribus & totius poloniae gentibus Prussia ingressus est, demonstrando quaeque obuia, Prutenis in siluis & stagna locaque inaccessibilia diffugientibus. Erant quattuor Pruteni, ad ducem Boleslaum e Prussia profugum, fidei delitate & sinceritate ex longa inter polonos conuersatione, ut uidebatur constantes, propter periciam locorum antecedentes, & exercitus polonorum deducentes, statuamque secundum qualitate locorum praesignantes. Hos Pruteni occulte corruerunt, ut saltem nunc patriae, magis quam polonis fauerent. Ex consensione cum Prutenis, sinxerunt praefati ductores, multam praedam hominum pecorumque, transitis quibusdam densis & inuis siluis, reperendam. Cumque loca iniqua & angustia ingrederetur, a natura uoraginosa, & undique bituminosa limositate luti circumfusa, in superficie uirescentia graminis recta, Prutenorum cateruae ex insidiis insuluerunt, inclusos polonos iaculis & sagittis urgentes & profligantes, intantum ut nec progredi, nec referre pedem retrorsum possent, undique uoraginis & locis lutosis septi. Cadebant strenui milites telis obruti, quorsumcumque uero progrediebantur, iniquitate uoraginum absorbebantur. Aliique super alios calcantes & Prutenos adire conantes, in profundum fenosc uoraginis mersi dehiscabantur & deuorabantur. Henricus uero dux Sandomirien & Lublinese celeberrimus in acie uiriliter dimicans, telis obrutus, in terram decidit, & per arma confossus, una cum reliquis interit, & absceño cum eis deuoratus permansit. Pauci admodum cum ducibus Boleslawo & Myeczslao de malignis locis euoluti, reuersi sunt & in poloniam perueniunt, gemebundi & tristes, tum propter ducis Henrici interitum, tum propter stragem infortunatissime perpeßam. Sed & Polonia tota deplanxit, longos in dies secundum filios, uxores & cognatos, mortem suorum consanguineorum quoniam fere totum robur militiae polonorum Prutenorum fraude occubuerat. Surrogato Kazimiro, quarto Boleslai Krziuousi filio, in principatus Sandomirien ac Lublinese, cui pater inter quattuor rotas fratrum nullam assignauerat sortem, alius inopinatus euentus accidit. Duces etenim Slesiae nepotes ducum Poloniae, mouerunt eis bellum & uastabant districtum Posnamensem, praecipue uero ex Boleslawo Crispo monarchia, ducatusque Sandomirien & Lublinese, simul & Graccouia cum quibusdam ciuitatibus Slesiae repetebant, quas usque in illud tempus Boleslaus Crispus tenuit. Facto ergo conuentu ducum sub treugis pacis, satis prudenter & grauer differeuit Boleslaus Crispus monarchia & Graccouia non pertinere ad nepotes eius, duces Slesiae, quis ipsorum genitor eisdem potitus fuisset, quoniam delectionem in monarchatum talia sequerentur, non genitura nec hereditatem. Ducatus uero Sandomirien & Lublinese, dumtaxat ad ducem Kazimirum pertinere, qui nodum ullam portionem regni poloniae adeptus esset. Duces autem Slesiae Boleslaus altus, Myeczslaus, & Conradus loripes iamiam potiretur, & in hereditatem Slesiam assumpserunt. Ciuitates uero aliquas Slesiae, se tenere declarauit ad obedienda onera monarchiae & tutelam Slesiae, propter bonum autem pacis, iuxta decretum mediatorum, resignauit Boleslaus castra & ciuitates, quas in Slesia tenuit, suis nepotibus, & facta est pax, ad extremum autem infirmatus Boleslaus Crispus

Boleslai altera
in prutenos ex
pedio.

Boleslai accepta
in Prussia
clades.
Interit Henrici

kazimirus sur-
rogatus henrici
co.

us Crispus legauit testamētaliter ducat⁹ Mazouia & Cuyauia filio suo uni
co Lestkoni. Curatorē uero eius & uxoris suae, adiecit Kazimirū germanum
natu minorem ducem Sandomiriē & Lublinē, q̄ si ex humanis prius Le/
stko raperetur, praefatus dux Kazimirus succederet in principatus Mazoui
eū & Cuyauien, thesaurū autē quem habuit, uasa & clenodia aurea & argē
tea inter Lestkonem filium, Kazimirūq; ducem & suam cōsortem, ex aequo
diuidere iussit. Obiit autē in arce Graccouiē, pridie kalendas Octobris, an
no domini. M. centesimo septuagesimo tercio. Monarchia uero regni polo
niae quam administrauit anno uigesimo nono. Sepultus in ecclesia Gracco/
uiē, in diebus Gedeonis pontificis Graccouiē.

CAPVT. XX.

Ieczlaus seu Mieszko dux maioris poloniae & Pomeraniae, āno
domini. M. centesimo quinquagesimo quinto, in Lubus mona/
sterium a se cōstructū diocesis Wratislauiē, introduxit fratres
Cisterciē ordinis, & eidem liberaliter dotauit, oppida, uillas &
praedia pro introitibus, narrant ueterū relationes Lubus quōdam tempore
gentilitatis, polonorum famosum phanū idolorum fuisse. Insuper praefatus
dux Mieszko, suasu Ioānis qui & Ianik Archiepiscopi Gnezneū, ex dolatis
lapidibus fabricauit ecclesiam collegiatam sancti Pauli in Kalisz, & dotem
cōterēdo in ipsa instituit Prepositum & aliquot Canonicos. Eclipsis solis sa
tis notabilis fuit anno Christi. M. centesimo quinquagesimo octauo. Quam
secuta magna fames in polonia plures mortales absumpsit, & Hierusalē de
manibus christianorū capta est a Soldano Babiloniae. Fridericus Barbarossa
Romanorū imperator, pro laboribus & auxilio in expugnatione Mediola/
ni, per Wladislaum ducē Bohemiae personaliter impensis, anno Christi. M.
centesimo quinquagesimo nono, eundem in regem Bohemiae coronauit. Ab
rogatis ueteribus insigniis scilicet aquila nigra, quam in eam diē ferebāt Bo
hemorum duces, & leonem album noua insignia ei attribuit. Anno domini
M. centesimo sexagesimo secundo laxa de domo Griffonum, fundauit con
uentum in uilla sua Miechow, canonicorū regularium ordinis sacri sepulcri
dominici Hierosolimitani, sub regula sancti Augustini militantium, geminā
crucem rubram e regione cordis suprauestē gestantium. Dum etenim praef
atus magnificus, laxa pro defensione terrae sanctae personaliter cum suis ar
migeris in Hierusalem strenue decertaret, in reditu, peciit a patriarcha Hier
osolimitano, cui nomen erat Monachus, ut secum ad minus unum fratrem in
Poloniam mitteret, ad plantandum Canonicos regulares praefati ordinis,
quod cum obtinuisset, litteras concessionis eiusdem patriarchae, quae inci
piunt. Monachus diuina patientia &c. in Miechow detulit, & ecclesiā lateri
ciam, de consensu Mathei episcopi Graccouiē construxit, quae postea meis
tempestatibus cessit in proram & partem priorem chori, addita & muro ex
tructa denuo altera parte uersus orientem, cum eminenti totius chori desup
alta muratione, ecclesiae siquidem corpus iam dudum praecesserat & constru
ctum, plumboq; tectum, a fratribus loci fuerat. Sed āno Christi de mini. M.
quingentesimo sexto in die assumptionis Mariae noctis sequentis, cōflagra
to toto

Boleslai testa
mentū & mors.

Monasterium
lubus.

Tempus. f. pauli
in kalisz.

Eclipsis.

Hierusalem
capta.

Wladislaus bo
hemie rex coro
natur.

Monasterium
in miechow
fundatur.

to toto oppido Miechow, ob detestandam fratrum incuriam non protegentium
totus conuentus una cum ecclesia & amplitudine muroz (tegulis latericiis
& plumbo nequicq; releuantibus) consumptus & exustus est, nec est possibi
le ut in diebus nostris tam ornata structura cum ecclesiae apparatibus & pa
laciis ambitus monasterii reedificaretur. Contulit autē antedictus laxa p̄do
te conuentui Miechouiē tres uillas, Komorow, Zegorzicze, & Miechow
Quae Miechow frequentia & multitudine populi dilatata in oppidū notabi
le creuit. Aliud cenobium uirginibus ordinis Praemonstraten, de regula san
cti Augustini, idē ipse magnificus laxa erexit & cōstruxit in Zwierzyniecz
prope mēia famatae urbis Graccouiē. Et abob⁹ cenobiis libertates a Bo
leslao Crispo regni poloniae monarcha expediuit, ut eorum subiecti non sol
uant poradine & strozne. Castra non edificent, Pouosz & poduodi non det
Monetario non obediant, ad bella nō uadant, & ut a tributis ac seruiciis ca
terisq; oneribus ducalibus in perpetuum libertaretur, quod cernimus poste
riores duces & reges Poloniae abrogasse & uiolasse. Ceteros redditus, uillas
& decimas, pro uberiori impinguatione utriusq; cenobii Episcopi, duces, &
nobiles temporum successu addiderūt. Nonis Septembris, āno domini. M.
cētesimo sexagesimo nono, tres soles in occidente apparuerūt. Et post duas
horas, duobus disparentibus medius & unicus occidit. Sic & ānis proximis
tres lunae apparuerūt. Anno domini. M. centesimo septuagesimo, Vernerū
antistitem Plocensem, de domo rosarum, uirum deuotione & sanctitate miri
ficum, Byeniasius inductione Bolesle fratris eius, Castellani Wisneū occasi
one uillae Karzsko, quam idē Bolesla nitebatur pro se, ab ecclesia Plocen ab
strahere, occidit quarta die Februarii in Biskupicze, uilla episcopali. Terci
aq; die post occisionem Byeniasius occisor nūq; apparuit. Creditus omniū
estimatione pro carnificio facinore a terra absorptus. Ad relaxandū autē in
terdictum, quod Petrus Archiepiscopus Gnezneū in totam prouinciā polo
niae promulgauerat. Boleslaus Crispus dux & monarcha Poloniae, Bolesla
captum, tela noua, cera oblita circumuolutū judicialiter cōdemnatū, in me
dio ciuitatis Gnezneū, tam episcopis q̄ proceribus poloniae inspectantibus,
ad abolendam diuinā iram pro illato parricidio, incendio grandi consumere
& exurere praecipit. Coepitq; extūc beatus Vernerus in Plocen ecclesia se
pultus, miraculis clarescere, & inuocantibus in cūctis necessitatibus succur
rere. Gedeon Episcopus Graccouiē, anno domini. M. centesimo septuage
simo primo, in oppido Kelcze suae diocesis quadrato lapide ecclesiā edifica
uit, in honorem beatae & gloriosae uirginis Mariae dicatam, & in ea quattu
or praelaturas instituit, Praeposituram, Decanatū, Custodiā, & Scolastriam
praebendas uero sex, & uicarios decem, dotem eis de episcopali mensa in de
cimis largiēdo, ordinauitq; ut singulis diebus horae Canonicae deuote exple
rentur. Mieszko dux maioris poloniae & Pomeraniae, fūdauit hospitale pau
perū in ciuitate Poshaniē ad ecclesiam sancti Michaelis, pridie nonas Maii
anno domini. M. centesimo septuagesimo, & commisit gubernationem eius
fratribus hospitalis sancti Ioannis Hierosolimitani. Donauitq; ei dotem per
petuam, uillas istas, Nithcowi, Glinka, Gofzthowo Szamocziruska, Ia
godno,

Miechow exu
ritur.

Monasterium
zwierzyniecz
extra Gracco.

Tres soles.

Tres lunae.

Vernerus Epif
copus Plocen.
occisus clari
miraculis.

Iusta compen
satio.

Ecclesia in op
pido kelcze ex
tructa.

Hospitale Pos
haniae.

godno, Gleyfzouo, Czirnyelino, Iarognywy, cum uniuerſis earundem uilla-
rum appendentiis. Rodowanus uero episcopus Poſnaniē in praefatis uillis
decimas, necnō decimas in uillis Myleſzkowo, Andrzejowo, Vigenowo, Vi-
elikye, Zuchilyecz, Oberzekye, Lipnycza de menſa ſua episcopali dedit,
& praefato hoſpitali in perpetuum inſcripſit.

CAPVT XXI.

Wſeuoldi mors

Ihor captus.

Iſſalai elades.
Kiovia capta.

Luczko obſeſ-
ſum.

Iſſalai naualis
uictoria.

Georgij ducis
fuga.

Hungari truci-
dad.

Hungari uſto-
nem ex wlo-
dirmirone acce-
perunt.

Regis ſtephani
pax.

Nni domini. M. cēteſimi quadreſimi ſeptimi. Wſeuold⁹ dux
Kiouienſis duodecima Iulii mortuus eſt. Et Ihor filius eius obti-
nuit ſedem eius. Kiouien⁹ uero acceſſuerūt Iſſalaum ducem Pe-
reaſlauiē in Kiow, contra quem Ihor cum fratre ſuo Swantoſ-
lao egreſſi, ſine dimicatione ambo fugierūt. Iſſalaus autē in caſtrum Kiouien⁹
introuit, & poſt quattuor dies Ihor captus, ad Iſſalaum adductus eſt, primū
in Pereaſlaw incarcerationatus, expoſt, prout ſupplicauit, in ſacerdotē eſt tōſus
Inuidia ergo ducti duces Ruſſiæ, Georgius, Olech, Roſciſlaus, & Swatoſ-
laus contra Iſſalaum inſurrexerunt, de ſede Kiouien⁹ eum eiicere uolētes, &
inſtruiſtis copiis congreſſi ſunt, multiſq; hinc inde cadentibus. Iſſalaus ad ex-
tremum ſuccubuit, & capta uxore, cum filiis ex Kiow in Luczko conſugit.
Dux uero Georgius in Kiow ſede auita conſedit, tandem Iſſalaus erogauit
donatiū Boleſlao Graccouiae & Mazouiae. Hēricoq; Sādomiriae ducibus
germanis & hungaris. Qui integra hyeme cum ſuis gentibus commorati a-
pud eum, uidentes ipſum omnia cunctāter & pauide agere, tā poloni q̄ hun-
gari ab eo diſceſſerunt. Quo comperto dux Georgius Kiouien⁹ cum duob⁹
filiis Roſciſlao, & Andrea, dux Vieczelaus, Georgij frater, & cāteri duces
auxiliares Iſſalaum in Luczko obſederunt. Ipſoq; pacem petente per Wlo-
dimirkonem ducem Andrea filio Georgij Kiouien⁹ pacem dari perſuadente
pacem confecerunt, & eam iuramento firmātes, obſidionem ſoluerunt, tamē
mortuo Roſciſlao Georgij filio dūce Pereaſlauiē, uoluit Iſſalaus occupare
Pereaſlaw, & prohibitus tranſire Dniepr per Georgium & eius auxiliares
duces & Polowczos, conſiſſit cū eis in nauibus fluminis Dniepr, uicitq; Iſſa-
laus & reuerſus cum Vieczelaſſo patruo ſuo Kiow accepit. Dux uero Geor-
gius cum filiis & Polowczis fugierunt, inſecutusq; Georgium Iſſalaus kio-
uiē dux in Pereaſlaw eum coartauit & obſedit, donec neceſſitate coactus,
nouis conditionibus pacem iurando & de Pereaſlaw cēdendo, effecit. Hun-
garos autē prācio conductos, Mſciſlaus Iſſalai filius, dum in auxilium Iſſa-
lao duceret Wlodimirko dux Halicien⁹, apud Szapuhoin in diluculo omēs
tāq; pecora trucidauit, q̄ ea die inebriati iacebāt tanq̄ mortui, nec eos Mſciſ-
laus prā ebrietate ſuſcitare ualuit. Iſſala⁹ ergo cōtra Wlodimirkonē miſſo
filio ſuo Mſciſlao hungaros conduxit, quibus uenientibus cum Stephano re-
ge eorum, & cum Wlodimirkone pugnantibus, plures de ſuis occiderunt
alios uero captiuaerunt, & fugiens Wlodimirko recepit ſe in Przemiſl.
Hunc inſequutus rex Stephanus obſedit, & ipſū coanguſtiavit, intantū ut
pacem prācaretur. Venienteq; Iſſalao dūce Kiouien⁹ cum ſuis copiis in exer-
citum Stephani regis hungariae, pacem abnuebat, quā illi conceſſit rex Ste-
phanus & in hungariā diſceſſit. Iſſalaus uero in Kiow abiit. Eodem āno dux
Georgius

Georgius cū filiis ſuis cum Roſztowczis, cum Suſzdaſcis cum Polowczis
& ducibus de Reſzani, obſedit Czirnieow, ſed ueniente Iſſalao in auxiliū
Czirnieouiē, Polowczis territi diſfugiunt, quos ſequutus dux Georgius diſ-
ceſſit in Nouogrod, illic relicto Vaſilkone filio, iuit in Suſzda. Iſſalaus autē
non inueniēs Georgium apud Czirnieow, abiit in Nouogrod, ex inde Vaſil-
kone diſcedente ad patrem in Suſzda, data petentibus pace reuerſus eſt in
Kiow, & miſit filium ſuū Mſciſlaum in Polowczos, qui eos ualſauit, magnā
praedam pecorum abegit, & tabernacula eorū recepit. Pluresq; chriſtianos
ſoluit & a captiuitate eduxit, reuerſuſq; eſt cum gloria, eo tempore Wlo-
dimirko dux Halicien⁹ mortuus eſt. Iſſalaus autē dux Kiouien⁹ ueteres hoſtilita-
tes ultū in cupiens, mouit bellum filio Wlodimirkonis ducis Halicien⁹, mili-
tes uero rogauerunt filium Wlodimirkonis ut diſcederet in Halicz, unicuſ
eū erat, factaq; eſt cecides ingens circa flumen Sereth, & tanta inuolutio ut
ſeuicem non agnoſcerent, & utriq; pro uictis abirent. Veniente quoq; Iſſa-
lao in Kiow, mortuus eſt tredecima Nouembris, āno domini. M. centeſimo
quingueſimo octauo, ſepultus in monaſterio ſācti Theodori. Et ſede ipſi-
us Kiouien⁹ Roſciſlaus dux de Smolenſko accepit, iſq; aſſumpto ſecū Swa-
tollawkone, Wſeuolduicz, & Mſciſlao Iſſalauič trāſit uerſ⁹ Czirnieow
contra Iſſalaum Dauiduicz. Iſſalaus uero Dauiduicz miſit pro Fiełb Ge-
orgij qui uenit in eius ſubſidium cum Polowczis, quorū multitudinem Roſ-
ciſlaus conſpicatus territus eſt, mittēſq; ad Iſſalaum Dauiduicz, ſibi Kiow
pro ſe, & pro Mſciſlao nepote Pereaſlaw cōtulit. Hoc audiens Mſciſlaus in-
dignatus receſſit e campo cum ſua militia, quod uidētes alii omnes fugie-
rūt & perſecuti ſunt eos Polowczis, ſ. lures occidendo, alios captiuaendo. Patran-
doq; plurima mala circa Pereaſlaw, & eccleſias atq; uillas cōburendo, poſt
hēc Georgius uenit uerſus Kiow, & interpoſitis colloquiis, ceſſit ei Iſſalaus
de Kiow quam poſſederat, ex reſignatione Roſciſlai. Sedit itaq; dux Geor-
gius in Kiow ſede auita, & diuiſit regiones inter filios. Andrea dedit Viſſe-
brod, Borziſz Thurow, Fiełb Pereaſlaw, & Vaſilkoni Porſzy. Non conten-
tuſq; Georgius, q̄ Mſciſlaus Iſſalai filius fuerit, pulſus de Pereaſlaw, miſit
contra eum exercitum ualidum, in Przeloſnycza ſe continentē. Qui terror
re hoſtili actus, imparem ſe uidēſ futurae dimicationi fugit in Luczko, & ex
inde in poloniā ad duces Boleſlaum, Mieczlaū, & Henricum, qui congrega-
tis dominiorū ſuorum potentiis, hoſtiliter uerſus Ruſſiam prācedebāt, uolē-
tes Mſciſlaum non tantum in Pereaſlaw, ſed & in ſedem Kiouien⁹ reſtituere.
Dux autē Georgius Kiouien⁹, ueritus polonorum potētiam, p ſuffragiū Roſ-
ciſlai ducis Przemiſliē, pacificat⁹ cū dūce Mſciſlao & ſuis germanis Wlo-
dimiro & Iarolaſſo filiis Iſſalai, & tā ducatum Pereaſlauiē q̄ cātera omnia
quae ad eos pertinebant eis reſtituit, iureiurando ſe aſtringens, nunq̄ ad occu-
pationē eorum dominiorū aſpirare. Sed poſtea non ſeruato iuramento dūcē
Mſciſlaum in caſtro Wladimirien⁹ obſidione cinxit: Fiebatq; grādis occiſio
inter obſeſſos & obſidentes. Polonis qui in obſequio ducis Mſciſlai fuerunt,
uarias cēdes in nobilibus ducis Georgij edentibus, intantū ut Georgius plu-
ribus de ſuis ammiſſis, conſuſus in Kiow rediit. Illicq; morbo correptus inter-
iit, in eccleſia

Wlodimirko-
nis mor.

Iſſalai mor.

Georgius acce-
pit Kiow.

Georgij mors.
Isaiaus dau-
dowicz.

Mscislaus dux
Andreas dux.

Nouem duces
Russie.

Kiouia militi-
bus in predam
data.
Romanus ru-
ssie dux.

riit, in ecclesia sancti Saluatoris apud Berestow tumultus, anno domini. Me-
centesimo sexagesimo quarto, undecima mensis Maii. Cui successit dux Isaf-
la⁹ Dauidowicz. Huc in hyeme Mscislaus Isaslauicz e kiow expulit, illicoq;
sedē kiouien fastidiēs, eā tēpore Veris Rosislao patrio suo duci Smolneſi
resignauit. Sed ille ducatum kiouien perosus, cessit duci Wlodimiro Mscisla-
uicz, quem (indignatione motus) iterū Mscislaus Isaslauicz dux Wlodimiri
eū eiecit & kiow possedit. Quod Andreas dux de Szyszala non ferens, mi-
sit filium suum Mscislaum cum Rostowezis & Wlodimircis. Assuerūtq; ei
auxiliares nouē duces Russiæ. Hleb Pereaslauien, Romanus Smolneſi, Da-
uid Visschrodeſi, Wlodimir Andreowicz, Demetrius Georgii, Georgius &
Slauiecz germani, Olech & Gregorius Swantossauicy, hi obsederunt in
kiow ducem Mscislaum Isaslauicz, qui famem non ferens in Wlodimiriā
effugit. Duces uero arce potiti, uxorem & filium Mscislai captiuant, ciuita-
tem kiouien in prædam militibus dant, sed ciuitate non contenti, sacras ædes
& monasteria diripuerūt, locat tādē Mscislaus Andreowicz in kiow suū pa-
truū Hleb, quo post lapsū duorū annorū mortuo. Romanus Smolneſi dux,
in eius locū substitutus est, processu attē temporis, Iaroslau Iaroslauicz co-
exploso, ipsemet kiouiensem sedem possedit.

Mieczslaus monar. quintus

CAPVT XXII.

Mieczslai tyran-
nis.

Migrato autem ex hoc sæculo Boles-
lao Crispo. Principes, Myeczslaus
maioris Poloniae & pomeraniae, Ka-
zimirus Sandomiriæ. Boleslaus al-
tus, Myeczslaus & Conradus Slesiae duces Gra-
couiam conuenere. Deq; omnium prælatorum &
Baronum consensu Myeczslau, maioris Polo-
niæ & Pomeraniæ ducem, in monarchā delege-
runt, atq; Graccouien arcem, cum tota prouin-
cia suæ ditioni præstiterūt, quanq; Graccouien
Kazimirum, ducem Sandomiriæ in monarchā
euehere nitebantur, non tamē eorū destinati sa-
tisfacere poterāt. Moxq; post electionem, spei
electorum regimen Mieczslai senis non respon-

dit, nam tyrannide, exactionibus, & iniquis calumniis subditos opprimere,
pro unaq; damula & dorca occisa, tam ingenuos q̄ agrestes pœnis afficere,
eorumq; substantiā confiscare, aut per ducis ministeria distrahere cepit. Ex
magna quoq; opum affluentia, & copiosa prole in fastū deductus est. Habu-
it siquidē filios quinq; Othonem scilicet & Stephanū, ex filia regis Hunga-
riæ, Boleslaum, Myeczslau & Wladislaum ex consobrina imperatoris Fri-
derici. Ex filiarum quoq; locatione in matrimonia, & affinitate nacla, clari-
or euaserat, Sobeslao em duci Bohemiæ unam, duci Saxoniae alterā. Fride-
rico duci Lothoringiæ terciā, Boguslao duci maritimæ oræ, & eius filio Bo-
guslao quartam & quintā, Othoni halicien ducis filio, Boleslao duci Pome-
raniæ, & Wladislao duci Rugiæ filias, in cōsortes collocauerat. Cumq; op-
præssorum

præssorum uociferatio & gemit⁹ per singulos ordines indies augetur Ge-
deon, qui & Getka antistes Graccouien, oppræssorū habēs rationem & cu-
ram, exclusis arbitris humaniter & paterne hortari atq; præcari cepit, qua-
tinus princeps Myesko a detestabili tyrannide desisteret, exactiones euecti-
onesq; (in uulgari polonico podwedy nūcupate) rescinderet, officialesq; &
reliquos præfides a confiscatione & truculētia prohiberet. Quum autē eius
benignis adhortationibus haud quāq; locum daret, quādam matronam ha-
bitu lugubri, ac uultu mæsto, principe cōsilia cum primoribus regni tractā-
te summisit. Quæ lamentando alta uoce proposuit. Habui inquit illustriss⁹
me princeps copiosum balantum gregem, illumq; conductis istis mercenari-
is ad custodiendum & ad caulas reducendum tradidi. Et heu me miserā eo-
rum incuria & negligentia, totus grex luporum morsibus depetit. Itaq; ni-
si tu ancillæ tuæ suffragium tuleris tam præcipiti damno pessudatæ, misera
ne esse est & orba consummar, tum mercenarii, filius huius matronæ inquit
unt suis rabidis canibus nostras uigilias o princeps serenissime pūcit, ut tur-
ba canum irruente & gregē lacerante nihil adiutorii præstare quiuimus. Ac
filius, non inquit clarissime princeps oues sed lupos, canibus solutis diuerso
itinere infectatus sum, & pars canum reuerſa in oues insiliit. Nō in me ergo
culpa qui lupos abegi contorquenda est, sed in mercenarios crediti gregis de-
fectores. Tū itaq; sententiam princeps Myeczslaus consiliatorum appro-
batione ut filius (q̄ uerius priuignus dici poterat) qm̄ damni occasione præ-
buisse uidebatur, damnum lueret, ac genitrici solutionē refunderet. Tū Gede-
on Graccouien pontifex assurgēs, Tu o princeps ille es filius, qui matri suæ
Poloniæ prouinciæ ad instar priuigni, truculentos tuorum officialium canes
immiſisti, calamitosas regni Poloniæ ouiculas te nequitq; phibente, immani-
ter trucidantes, proprio igitur dampnatus iudicio consurge, & scedam aua-
ricia animo excutias, nimiaq; habendi auiditatē posthabero, ac misero gregi
iā perituro consule. Dux autē Poloniæ Myesko senex, eā pontificis admo-
nitionē iniquo ferens animo, proſiliit ac e medio consiliatorum suorum præ-
sentia subtraxit, præfulem Gedeonē in exilium Kazimirus iustus,
pulsurū comminado. Reliquos autē Barones &
consiliarios ad necē, aut membrorū mutilationē
cum bonorum confiscatione destinaturum.

CAPVT XXIII.

Eiecti autē animo ac territi, Gedeo
Episcopus & proceres Graccouien
clam consilium capiunt, & Kazimi-
rum ducem Sandomiriæ sine mora
accedendū, præcandū & adducendū arbitran-
tur, ut sua liberalitate, iusticia, fortitudine, & tē-
peratiā lapsæ reip. succurreret. Quem repugnā-
tem, ac aduersus fratrem Myeskonem senē nil a-
gere uolentē, amplissimis persuasionibus & præ-
cibus deuicerunt, ad reip. quoq; tuitionē & sustē-
tationem.

Iuridica uero.

Sententia lata
ad simile.

Kazimirus, al-
sumptus.

Otto a patre
defecit.

Pomerania vl-
terior.

Pomerania ci-
terior.

Kazimirus pro-
uincijs Russe
positus.

Kazimiri iusti-
cia.

Decreta kazi-
miri.

tationem plus q̄ fraternam auscultationē animarūt. Et e Sandomiria Grac-
couiam, nobilibus & agrestibus cateruatim occurrentibus induxerunt, præ-
animorum leticia uociferantes. Benedictus qui uenit in nomine domini libe-
rator. Myeczlaus uero iisdem tempestatibus a Graccouia in maiore Poloni-
am & Pomeraniā secesserat, hinc arx Graccouien, ceteraq; castra & muni-
tiones absq; difficultate & sponte in Kazimiri ditionē uenerunt. Audita
itaq; sua electione Myeczlaus a monarchatu, arma sumpsit mittesq; ad ge-
neros a quibus & militaria deposcebat auxilia, Kazimirum de supplatio-
ne monarchiæ incusabat. Sobeslaus uero Bohemiæ dux, proprio bello cum
Friderico suo fratre sese implicatum respondit. Saxonæ autē & Lothorin-
giæ duces, imperatori suam in Italiam misisse militiā, aliq; imperatoris ius-
su pro recuperatione terræ sanctæ parādā renunciarūt, ceterisq; affinibus
ferme in eisdem modū socero se excusantibus. Myeczlaus insperatus accidit
casus. Ortho namq; eius filius ex primo coniugio natus maior, facta cum qui-
busdā maioris Poloniæ militibus conspiratione, castra paterna in maiori po-
lonia occupando, se cū tota prouincia ditioni kazimiri ducis subiecit. A quo
Kazimirus præter castrum & ciuitatem Gneznē nil recepit, causa autē sur-
reptionis castrorum ab Ottone, deputatio melioris sortis filiis secūdi matris
monit fuit, ipso prioris matrimonii filio obmisso. Defectionem maioris Po-
loniæ, sequuta est Pomerania ulterior & citerior, ac in Kazimiri obedientiā
deuenerē. Est autē ulterior Pomerania, quā Slupsko poloni uocant. Cui dux
Kazimir? Boguslaus nobilem, de domo & genere griffonum, præfecit: Ci-
terior uero Pomerania est, cuius metropolis Gedanum nūcupatur, cui Sam-
borum, Izironis Mazouiæ comitis filium præfecit. Huius temporis lapsu præ-
dictarum prouinciarum principatum sibi usurparunt. Erat etiam sub ditione
& regimine ducis Kazimiri, Lesko filius ducis Boleslai Crispi, quem cū
suis Mazouia & Cuyauia prouincijs Izironi comiti grandeuo & prudēti cō-
miserat gubernandum. Insuper Slesiam ad suam obedientiam, concordatis
fratribus reduxit. Myeczlaus siquidē minor natus Boleslaus altū natus maio-
rem ex Wratislauien ducatu depulerat. De quo Myeczlaus cedere iubens,
duos districtus a Graccouien prouincia abstractos eidē in recompensam lar-
gitus est, Bitomiē scilicet & Oswancimē. Ex tūc Boleslai Krziuousti ora-
culum uerificatum est, quo moriens prædixerat infanti Kazimiro, quadrigā
tetrarcharum concursuram. Super hæc attamen dux Kazimirus anno do-
mini 1179. prouincias Rusiæ Brestē, Wladimirien, Droyce, & Przemis-
lien adeptus est, quarum castris conquisitis, ipsas prouincias per se admini-
strabat. Factoq; apud Lanciam conuentu, in quo, omnes exactiones, iniu-
sta tributa per Myeskonem, suum fratrem constituta, pro sua industria & ma-
gna solertia rescidit. Calumniatores nonnullos proscripsit, alios igne & cau-
terio notauit, deprauatas cōsuetudines in regno Poloniæ exortas abstulit &
remouit, præsertim ne añonā & uictualia nobiles agrestibus non solū nō ca-
perēt, uerūetiā nec fenū paleaq; uiolēter afferret, ne uillanorū caballos rape-
rēt. Neue lōga itinē intercapedine, p se aut suos satellites, ipsoz equos defa-
tigādo eneruaret, uel in loca distātiora abduceret Episcopoz quoq; bona tā
mobilia

bilia q̄ immobilia ne diriperent. Et ne tales consuetudines in posterum ab ali-
quo innoarentur, placuit omnes transgressores horrendo anathemate inno-
dare. Sdzislaus itaq; Gneznē Archiepiscopus, cū ceteris Poloniæ Episco-
pis, omnibus potificalibus indutis, Gedeone Graccouien, Zirossao Wratis-
lauien, Onolpho Cuyauien, Cherubin Posnanien, Lupo Ploce, Corado Ca-
mien, Gaudentio Lubucien, astante Kazimiro monarcha, & tribus prin-
cipibus Ottone Posnanien, Boleslao Wratislauien, Leskone Mazouien, &
Baronum multitudine in hunc modū pronunciauit. Qui agrestiu annonam,
aut res quasq; ui aut quouis alio pacto tulerit, aut auferri iusserit, anathe-
ma sit. Qui legationis aut necessitatis publicæ uel priuati occasione, præ-
terq; ad denunciandū hostium in patriam imminētē insultū, cuiuspiam qua-
drupedem & iumentū, in angariam uulgo podwodaticam acceperit uel acci-
pi iusserit, anathema sit. Qui bona pontificū aut ecclesiasticarum personarū
decedentium rapuerit, occupauerit, distraxerit, etiā si persona sit illustris, &
regali, ducali, aut quacumq; alia præfulgeat dignitate, anathema sit. Qui
Episcopum spoliatores (restitutione non habita) acceptauerit, & raptorum
aut distractorum relaxationem raptoribus (satisfactione legitima non præ-
cedente) impenderit, ueluti sacrilegii particeps & consentaneus, & qui ambi-
tioni suæ & commodis inhiando sacrilegio actionem præstiterit, anathema
sit. Et responsum est a ducibus & uniuerso populo Amen. Ad confirmandū
autem & perpetuandū præfatas constitutiones, simul & obtinendū relliv-
quias alicuius sancti pro decorāda ecclesia Graccouien. Dux Kazimirus ex-
utroq; statu nuncios ad summū pontificem Alexandrum tercium misit, qui
Kazimiri constitutiones tanq; iustas & approbatione dignas laudauit & cō-
firmauit, legatos de dando sacro corpore bene sperare iubens. Confirmatiōis
rescriptum in ecclesia Graccouien habetur, cuius exordium est. Alexander
Episcopus, seruus seruorum dei, dilecto filio nobili uiro Kazimiro duci Polo-
niæ salutem & apostolicā benedictionē. Ex parte tuæ magnitudinis &c. Fi-
nis. Datum Thuscule, quinto kalendas Apriles. Corpus uero sancti cuiuspi-
am non præbuit, quoniam morte præuentus euita sublatus est.

CAPVT XXIII.

Vminisit itaq; Kazimirus Poloniæ monarcha legatos alios ad
Lucium papam tercium, Alexandri tercii successorem pro cor-
pore alicuius sancti pmissio impetrādo. Habet alia historia q; Ge-
deon Graccouien præsul, uulgariter Gedka nuncupatus a præ-
fato Lucio papa tercio, ueteri sodalitate in studio Paduano motus, suæ ec-
clesiæ Graccouien quoduis corpus sanctū donādum poposcit. Cumq; papa
annuisset, sacrarium quoddam (ut ueteres nostri referunt in ecclesia. f. Laure-
cii extra muros Romanos sitū) aperire iussit, tactoq; corpore & ossibus be-
ati martyris Laurencii, percunctatus est an deo propiciāte Poloniā migrare
uelit, illico aut faciem auertit, sese Poloniā nequaq; abducēdum insinuās. Idē
egit corpus sancti Stephani prothomartyris. Dubitāte igitur papa, & astā-
tibus Polonis perturbatis. Sanctus Florianus in proximo hiis requiescens,
manu extensa, proficiscendi in poloniam indicium dedit. Quo cum maximo

Sdzislaus Ar-
chiepiscopus
gneznē.

Legati romani
missi.

Legati alij ro-
mani.

Opinio aliorū.

Ex miraculo di-
uus Florianus
in poloniā ve-
nit.

S. Florianus
Graccouia al-
latus.
S. Floriani
plum erectum.

Perfunctoria
delibatio vice
S. Floriani.

solatio & animi gratitudine secrete assumpto, dirigente Egidio Episcopo Mū-
tinenſi Commiſſario domini papæ, in Poloniam aſſeſſo domini. M. centesimo
octuagesimo quarto deueniunt. Cumq; dux Kazimirus, præſul Gedeon,
omniumq; aliarū cōditionum homines ſummis habitis honoribus, obuiam
irent, ſacrum corpus diui Floriani, in loco ubi nunc eiſdem beatiſſimi mar-
tyris, a parte ſeptentrionis urbis Graccouienſis ſtat baſilica, uulgariter Cleparz
poſtea & nunc appellato, ſubſtitit. Et accepto reſpoſo, q; illic ſanctus dei ha-
bitaculū, urbē & eius gentē a ſeptentrionalibus inuaſoribus p̄tecturus dele-
gerit, a meridionali uero plaga, alterū patronum & p̄tectorem uenturum
quum prædixerit. Dux Kazimirus, & pontifex Gedeon, pulchram baſilicā
in eodem loco, in honorem ſancti Floriani edificarūt. Et brachio ipſius ſan-
cti, præfatæ eccleſiæ relicto, totum corpus in eccleſiā cathedralem Gracco-
uienſem intulerunt, ac in medio eccleſiæ, in tumba marmorea, pollita & al-
ta collocarūt. Temporum uero lapſu, Kazimirus dux & Gedeon pontifex,
in beati martyris eccleſia, collegium prælatorum & Canonicorū, condona-
tis certis uillis & decimis fundarūt, præpoſituram ex prouentibus parrochi-
alis eccleſiæ in Skalka erigendo. Iſte eſt beatiſſimus martyr Florianus, offi-
cio princeps militiæ, qui cum percepiſſet de ſuis quadraginta milites (quos
Aquilino præfecto in Lauriacum Noricum, & eſt caſtrum in Bauaria, iuſſu
Diocleciani Cæſaris miſerat) pro fide Chriſti tētos & in carcerem miſſos, ad
ſuos, ſe in Lauriacum iturū, & quæq; dura pro Chriſto paſſurū rettulit. Ex-
cedens itaq; de ciuitate ubi commorabatur Ticia, Lauriacum Ripēſe in No-
rico applicuit, & tanq̄ chriſtianus, præſidi Aquilino per commilitones obla-
tus. Primum bis dure coſus eſt fuſtibus, deinde præacutis ſudibus, ſecūdm
ſcapulas tranſſoſſus, tandē in carcerem deiectus, ad extremum ſententiā cō-
demnatus, de ponte, cū ſaxo ad collum alligato, in Anefum fluuium præci-
pitatus eſt quarto nonas Maii. Surſumq; aduerſus aquæ fluxum, fluuiū un-
dis exuberante delatus, in quodam ſaxo expoſitus, & ab aquila alis in mo-
dum crucis expanſis cuſtoditus atq; p̄tectus eſt, donec a Valeria matrona
deo deuota, ipſomet beato Floriano reuelante & uolente occulte abductus,
& ſepultus eſt. Noricum dixerunt ueteres, quā recentiores Bauariā appel-
lant, a Boys gentibus Inſubriæ, ſeu Lombardiæ illic delatis, ut Eneæ Senen-
ſi de Picolominibus placet. Vel ab auaris, i. hungaris b. littera ad caput di-
ctiōnis appoſita, ut Blondus aſſerit, in eam oram delatis. Prius itaq; Noricū
ex poſt Boiaria, nūc uero Bauaria uocitata, germaniæ prouincia. In qua ſan-
ctus Florianus martyrium perculit.

CAPVT XXV.

Myeſzko reſti-
tutionem que-
rit.

Excluſus autē Myeſzko ſenex a ſuo principatu, dux maioris Po-
loniæ & Pomeraniæ, in Ratiboriam Sleiæ ſe cōſulit, illicq; cū
uxore, & tribus filiis ſub magna rerū penuria uitam peragēs, tū
per nūcios, tū per epiſtolas præcat̄ & obſecrat, quatinus dux
Kazimirus in ducatus ipſius eum reſtituat. Nonq; eam charitatem qua a te-
neris annis eum amplexatus fuerit, ac in uirum uſq; fouerit obliteratione de-
perire permittat. Si quoq; capitis ſui, canis reſperſi capillis, rationem habe-
re noluerit

re noluerit, uxoris attamen, ſuæ glotis, & nepotū, ob euſitationem dedecoris
& grādis ludibrii ſuæ toti proſapiæ eo facto imminētis obliuiſci non dedigna-
ret. Motus itaq; Kazimirus miſericordia, hereditatē illi reddere, & ſe prin-
cipatu monarchiæ abdicare uoluit. Conſilarii autē eiſ & Barones animis
conſternati, q̄primum in murmur & diſcrimen irruerunt, q; ſi de Myeczſlao
præconceptam non immutaret ſententiā, omnes de uita & rebus eorum ali-
ter proſpicere uelint, hac itaq; Baronum & conſiliorū obiectione deterri-
tus, ſup̄ reuocatione fratris Mieczſlai ſententiā ſe immutaturū & abrogatu-
rū ſuis conſiliariis eſt pollicitus Mieczſlaus huiſ cognitio, atq; a Friderico im-
peratore ad quē ſe cōſulerat, nullis reportatis auxiliis, recepto a Miſczugio
cui filiā locauerat, maritimæ oræ principe, auxilio, Kazimiro inſup̄ clā fauē-
te & rei cōſcio (q̄m fraternitatis ardebat amore) caſtæ Gneznē intercepit
Ex quo facile omnes cæteras munitiones conquiri, filiusq; eiſ Otha, p̄ua-
ſione cōmuniū amicorū recōciliatus, ad patris obedientiā rediit. Breui itaq;
tempore Mieſzko ſuum ducatū integre recuperauit, nec eo contentus ad re-
petendam monarchiā aſpirare cepit. Et Leſzkonem Mazouiæ ac Cuyauia
ducem, ſuum nepotem, a Boeſlao Criſpo, Kazimiri ducis curæ commiſſum
quoniā egritudine indies debilior redderetur, ad ſe cū ducibus eiſ allexit
ac uafriſciis attraxit, ut eo moriente, ſuis poſſeſſionibus potiretur. Qui cog-
ita ſua culpa Graccouia ad ducem Kazimirum ipſius patruum, una cū Zi-
ra Comite, ſuo directore rediit, proſtratus igitur & ualitudinarius, gratiā &
tutoriā quē admodū ſupplicauerat, p̄meruit ac reportauit. Nouiſſime autē
de uita migrās Mazouiā & Cuyauia Kazimiro cōmēdauit. Dux autē Kazi-
mirus, defectione ciuitatis & prouinciæ Brzeſcze, ſupra flumē Bug ſitæ, p̄-
cepta, celerrimo gradu cū militum copiis perueniens, eam in duodecim die-
rū ſpacio cepit, ac defectionis auctores interitu extinxit. Exinde ad Halicz
progreſſus Miſciſlao affinem ſuū, uel ut alia hiſtoria reſert, ſuæ ſororis fili-
um, quem fratres Spurgii nomine ei impoſito eiecerant reduxit. Contra quē
Wſeuoldus Belzeſ & Wladimirus Halicienſes duces germani Miſciſlai, cum
omnibus Ruſſiæ principibus, & Boiariorū multitudine ſuperueniētes, ſignis
canere iuſſis conſlixerūt, ac multi a paucis ſuperati ſūt, fugitq; Wſeuoldus
in Belz, & Wladimirus ad Belam regē Hungariæ. Caſtrū igitur & oppi-
dum Halicz Kazimiro uictori illico deditū eſt. Qui illud Miſciſlao affini ſuo
per prius ſacramēto adacto q̄ nunq̄ polonos in aduerſis defereret, reſtituit.
Ipſe uero in poloniā reuerſus eſt, triennio autē uix peracto Miſciſlao ducē
Halicienſi Rutheni ueneno extinxerunt, pro Wladimiro in hungariā celeri-
ter mittentes, ut ueniat & principatum repetat. Wladimirus eo nūcio letus
dum rē ad Belam hungariæ regem deſert, & ſubſidia militū, equorū ac ſum-
ptuum expoſtulans, quibus Kazimiro duci Poloniæ, & Romano duci Wla-
dimiriæ ad Haliciam per eū ſubſtituto repugnaret, capitur & in uincula cō-
iicitur. Andreas uero Belæ filius, cum copiis ut Halicz occuparet q̄ celerri-
me mittitur, qui Wladimirū ſe præceſſiſſe fingēs, in caſtrū admiſſus, ipſum
occupauit, & totam Halicienſi prouinciā, in ſuam poteſtatem redegit. Wla-
dimirus autē uinculorū moleſtias, apud regem Belam prope biennium per-
peſſus

Mieſzko reb⁹
ſuis potitus.

kazimiri in ruſ-
ſia victoria.

Miſciſlao reſti-
tutus.

wladimirus
vinculis inie-
ctus:
Andreas Be-
regis hungariæ
filius,
Halicz occu-
pat.

Wladimirus fo-
lutus.

Wladimirus ka-
zimiro reconciliatus.

Wladimirus restitutus in halicz

Polonorum &
hungarorum
dissensio.

Treugas

Nova sedicio.

Mysko Grac-
couia potius

Wladimirus fo-
lutus. pessus, corruptis custodibus euasit, & collecta ad ipsum manu, raptu uiuere
assueta, regiones Russorum perturbabat, ac Premissia quae sub iugo Kazi-
miri ducis Poloniae fuit. Anno Christi .M. centesimo octuagesimo septimo,
missis tempore circa festum assumptionis Mariae afflixit, & multos ex ea ca-
ptiuos educens uendidit. Verum quum non haberet ubi iute reclinaret fre-
quentibus legationibus & nunciis ad Kazimirum ducem missis sibi parsum iri
de irrogatis iniuriis obtinuit, & ad Kazimirum principis praesentiam admissus
humili prostratus meruit, ut praefatus dux poloniae, abolita eius culpa, etiam
Nicolaum Palatinum Graccouien militum principem, cum frequenti exercitu
mitteret, ipsum in Halicien ducatum re. tituedu. Quamquam autem plerisque minus
credibile uidebatur, sub Bela rege hungariae & Andrea eius filio recuperare
Halicia, tunc tamen fortuna, ut Nicolao Palatino Graccouien obsessa Hali-
cia uictualia deficerent. Per nuntius itaque castris suis saluis rebus dimitti, cum
suis omnibus in hungaria excesserunt. Wladimirus autem in Halicz eo pacto
locatus est, ut principi Kazimiro & posteris eius sincerus semper & subie-
ctus maneret. Orta est ex inde, inter Belam regem hungariae, & Kazimirum du-
cem Poloniae, grandis procella & dissensionum turbo, intulitque rex hungariae
dana Polonis hungariae finitimis. Dux quoque Kazimirus haud impigier hu-
gariam inuadens identidem quaque reperire potuit abagit, locatisque in plerisque
locis praefidiis, confinia hungariae tutatus est. Egre tamen, & cum incusatio-
nibus (quod pro homine indigno & nulli parui fido, Wladimiro principe bel-
la cum hungaris agerent) militia Poloni obibant. Tandem per communes re-
gnorum Barones treugas pacis per triennium acceptarunt, donec hungari &
Poloni temporis successu solidam firmarent pacem. Accidit autem Kazimiro
duce & monarcha Poloniae in Russia agente, & compositionem inter duces
Romanum Wladimirum, & Wseuoldum Belzen tractante, septuaginta prin-
cipales Barones contra Kazimirum conspirarunt, & ut facilius rem aggrede-
rentur diuulgarunt eum Russiae ueneno interisse, mittentesque aduocarunt My-
eskonem senem, suapte cupiditate ad inuadendum monarchiam procliuem. Quo
aduentante urbs Graccouia, & omnia proximiora & circumiacentia castra
ei sunt tradita, praeter castrum Graccouien, quod Fulco Graccouien Episcopus,
cum suo germano Nicolao Palatino Graccouien de armis uulpium per
kazimiro conseruauerat. Mysko uero ex blancatis asseribus, & durissimis
roboribus munitionem in Graccouia contra arcem Graccouien erexit. Et au-
dito quod kazimirus cum Russiae ducebus Wseuoldo Belzen, & Romano Wla-
dimiriem, Graccouiam properaret, in erectum castrum, forti imposito praefi-
dio & filio suo Boleslao, ac Henrico kethlicz milite, relicto, pro suppleme-
to nouorum militum colligendo, in maiorem Poloniam discessit. Verum enimue-
ro kazimiro adueniente, Graccouien ei suam ciuitatem aperit, ad ipsumque
omnes redeunt, in breuique nouam munitionem die noctique expugnando ade-
ptus est ac eam incendit, per pacta ut liberi & salui discederent. Non solum
autem liberos, sed tam Boleslaum ducem qui se fidei Kazimiri patrii sui commi-
serat, quam Barones Myskonis, plurimis donis onustando dimisit. Quo factum
est ut Mysko senex cum fratre suo Kazimiro duce pacem per mediatorem
Petrum

Petrum Archiepiscopum Gneznen renouauit & sinceriter composuit. Hen-
ricus uero kethlicz omnis fratrum dissensionis fons & occasio, ad ecclesiam ma-
iorem castri cofugerat, Ruthenisque ad diripiendam suppellectilem ecclesiae
irrupentibus. Et Kazimiro sacerdotum clamoribus pro defensione aduo-
cato, expilationemque compescente, ex Cripta in qua latuit in permixtum uul-
gus tanquam ignotus egressus, deque castro fugere nitens, captus, ac alapis caesus
& ad ducem Kazimirum adductus est, Romano duci in perpetuam captiuitatem
traditus Russiae abducendus, ne inter fratres dissensionum foret seminari-
um. Praeterea Kazimirus Poloniae monarcha, morte Henrici sui germani ulcisci
uolens, & Prutenos in iugum mittere, anno domini .M. centesimo nonagesi-
mo secundo, Prussia cum omnium terrarum suarum copiis ingressus est. Cum
principibus, Boleslao Posnaniem, quem loco sui Mieczlao senex pater eius mi-
sit, Boleslao alto Wratislauiem, & Mieczlao Rathiboriem filios olim Wla-
dislai, qui personaliter in Prussiam descenderunt. Et magna cautela adhibita
per Kazimirum suosque officiales, ne densissima opacitate sikuarum, & limosa-
rum uoraginum perpetua bituminositate gentes polonorum uelut temporibus
superioribus circueuenerentur, longe lateque uastationem extendendo, habita-
cula & domicilia coflagrando, & utriusque sexus homines puberes & impube-
res trucidando, quibus maiores Prutenorum ad se uenire impulit, qui ad pedes
eius in terram prolapsi, ut eorum reliquias non anihilarer, misericordiam
deprecati sunt. Kazimirus uero, acceptis retentis tributis, receptisque captiuis,
receptis & centum obsidibus, cum Prutenorum perpetuo homagio in Poloni-
am felix remeauit. Et anno sequenti pacem coeptam integram confecit, cum
Bela rege Hungariae personaliter in antiqua uilla conueniendo, quae prius at-
tentata, & praefignata fuit per medium Fulconis antistitis Graccouien-
sis & germani ipsius Nicolai Palatini Graccouien. Ex hungaris uero per Ar-
chiepiscopum Strigoniem, cum Episcopo Agriem, & palatino hungariae. Co-
clusumque fuit ut rex Bela amplissimo regno hungariae conteteretur, Russia
ad regnum Poloniae spectante. Anno autem domini .M. centesimo nonagesimo
quarto, in die sancti Floriani patroni ex more antiquo in urbe Graccouien-
si dux Kazimirus hostias obtulit, & miserabiles personas munifice pauit. In cra-
stino uero quae est dies .s. Gothardi pontificibus & regni proceribus mensam
opipare struxit. Omnibusque epulatibus & letantibus, dum quaestiones de im-
mortalitate animae Kazimirus dux pontificibus scrupulosas proponeret, mo-
dico poculo hausto, subito relapsus corruit, & paulopost expirauit. Ince-
tu morbo ne, an ueneno (quod mulier quaedam ut fertur de Graccouia ad Ve-
nerem ipsum inflamando propinauit) extinctus occubuerit. Depost quarto
die in latere chori ecclesiae Graccouien in monumento murato iusto honore
tanquam desideratus instaurator patriae tumulatus est.

CAPVT XXVI.

Boleslaus altus dux Wratislauiem, anno domini septuagesimo
quinto prima die Maii, Exclusis de monasterio Lubus monachis
ordinis sancti Benedicti per regem Kazimirum ex Cluniaco in-
tro ductis, locauit fratres Cisterciens ordinis, ex monasterio Por-
tuens,

Henricus keth-
licz uictus.

Expedicio ka-
zimiri in Prus-
siam.

Pruteni homa-
gia & tributa
soluere coacti.

Pax cum Hun-
garis firmata.

kazimirus interi-
tus.

Cisterciens or-
do in mona-
stium Lubus in-
troductus.

tuenſi ſumptos, ſupra flutium Szola ſituato, cum conſenſu Zirolai Epiſcopi Wraſilauienſis & Mieczlai ſenis monarchæ regni poloniæ ſui patris. Cum conſenſu quoq; germanorum ſuorū Myeczlai & Conradi Rathiboriſis & Glogouienſi ducum, & filiorū ſuorū. Ferunt hos fratres in poloniā im portafſe genus pomorum Daport nūcupatorum, quaſi de porta albatorū. Fuit autē primus Abbas Cifterciē ordinis in præfato monaſterio tranſlato Florēdus. Anno domini. M. centefimo ſeptuageſimo ſexto quarto idus Au guſti cenobium in Suleyow ordinis Cifterciē fundauit dux Kazimirus San domiriē ſupra flumen Pilcza in prædio Ruſlai comitis qui Chriſtum reli quit heredem, quia liberis caruit. Donauitq; præfato monaſterio dux Kazi mirus uillas Suleyow, Strzelcze, Campa, Puczonow, Myanow, Dambrowa, Baldrzyczow, mōtem Bucinam, Szczepanow, Piotrow, Chennaz, Tha nyow tredecim plauſtratas ſalis ex Sandomiriēſi teloneo. Et item alueum ſalis in Graccouia, nouem quoq; caſtores de camera ducali. Petrus uero Ar chiepiscopus Gneznenſis ad petitionē ducis Kazimiri de menſa Archiepiſcopi contulit eidem monaſterio, manipulares decimas in Sulykow, Lancz no, Belam Mileow, Stapi, Subor, Domczelan. Incorporauit eidē cenobio eccleſiam in Buſzykow cum decimis Standow, Chenna, & Paſturow. Sam borius Pomeraniæ dux monaſterium ordinis Cifterciē in Oliua ducali uila ſua Wladilauienſi diocēſis anno domini. M. cēteſimo ſeptuageſimo octa uo, quindecimo kalendas Aprilis fundauit. Et ei pro dote uillas ſeptem Oli uath, Szalkowicze, Stanowe, Sterczow, Glamboy, Granczouy, & Szin ezinze præſtitit. Aſſignauit & decimā teloneorū, piſcationum, prædiorū atq; pecorum. Anno ſalutis ſeptuageſimo nono ſupra milleſimū cēteſimū Gedeon Epiſcopus Graccouienſis fundauit monaſterium in Vanchoczko ordi nis Cifterciē ſupra fluuium Camyona. Et donauit ei de bonis epiſcopatus Graccouienſis plures decimas. Eccleſiam quoq; conſtruxit de quadro lapide, quam poſtea in honorem ſancti Floriani conſecrauit. Eodem anno. M. cen teſimo ſeptuageſimo nono Vitus de Chotel, ex diſtrictu Sandomiriē de do mo Ianyna, epiſcopus Plocē creatus eſt. Qui tria monaſteria ordinis Præ mōſtratenſis ſcilicet in Ploczko, in Witow, & in Buſzko fundauit. Anno Chri ſti octuageſimo quinto ſupra milleſimū cēteſimū, Kazimirus dux polo niæ fundauit monaſterium Coprzywniczenſi Graccouienſi diocēſis. Et in eo lo cauit fratres Cifterciē ordinis ex Morimūdo ſumptos. Cui oppidū Copr ziwnicza pro dote contulit, & libertates plures conceſſit. Eccleſiam quoq; de quadro lapide in honorem beatiſſimi Floriani martyris & patroni tāq; no ui hoſpitis fabricauit. Poſt ducem Kazimir Comē Nicolaus Bogorius plu res uillas dicto cenobio contulit. Cæteriꝫ nobiles de armis Bogoria & Hab dāgk reliquas ſortes & prædia deuote cōtulerūt. Eclipſis ſolis notabilis fuit anno domini. M. centefimo octuageſimo ſexto. Quā ſecuta fuit peſtis in po lonia & in Ruſſia. Anno domini. M. cēteſimo octuageſimo nono Ioānes car dinalis, cognominatus Malabranka a Clemente papa tercio miſſus, poloni am uenit. Et facta ſinodo in Graccouia pro reformatione cleri, tā Epiſcopis, q̄ uniuerſo clero pro recuperatione terræ ſanctæ, decimā impoſuit. Swatoſ

Monasterium
in Suleyow fun
datur.

Eiusdem mo
naſterij dota
tio.

Monasterium
in Oliua funda
tur.

Monasterium
in Vanchocz
ko fundauit.

Monasteria fun
datur in plocz
ko, in witow in
buſzko.
Monasterium
in Coprzywni
cza fundatur.

Eclipſis.
Peſtis magna.

Cardinalis in
poloniā le
gatus decimas
impoſuit.

laus dux

laus dux Czirnieouienſis, congregato haud paruo exercitu, ex inuidia Iarolla um Iſaſlauicz ducem Kiouienſi inuaſit. Et ipſum in caſtro Kiouienſi nulla diſſi dentia præmiſſa obſedit, ſic q; uix aufugit, ſpolia itaq; colligens, omnes the ſauros, uxore cum filio iuniore, & militiam Iarollai captam, in Czirnieow (caſtro Kiouienſi relicto) inuexit. Quo audito Iarollaus Iſaſlauicz, cum du obus nepotibus Roſciſlai & copiis militariꝫ in Kiow ueniens, omnes ditio res Kiouienſi ſpoliauit, præcipue Abbates, ſacerdotes, monachos, moniales, & omnes latinos, totam culpam facinoris per Swatoſlaum Czirnieouienſi pa trati in eos refundens. Pro liberationeꝫ compræhenſorū grauē cēſum ex egit, alios uero uendidit. Swatoſlaum deniq; Czirnieouienſi in Czirnieow ob ſedit, ſed cum nō proficeret, pacem cum eo inuit. Mortuus eſt autē Iarollaus Iſaſlauicz, āno domini. M. centefimo octuageſimo quarto. Et ſucceſſit ei in ducatu Kiouienſi Swatoſlaꝫ Czirnieouienſi. Wſeuoldus uero dux Wladimi riæ ſucceſſit Michalkoni fratri ſuo quarta decima Iunii eiufdem āni uita ſu eto. Superatoꝫ Mſciſlao Roſciſlauicz, qui cum Rothowczis uenerat, eum de Wladimiria exturbaturus. Proceſſit contra Hleb ducem Reſzaneſi, ha bens ſecum binos filios Swatoſlai ducis Kiouienſi Olham & Wladimirum atq; nepotem ſuum Wladimirū Hlebouicz ducem Pereſlauienſi. Hleb autē dux Reſzaneſi callido uſus conſilio, cum Polowczis terram Wladimiræ in greſſꝫ eā crudeliſſime afflixit, eccleſiaſq; & monaſteria ſpoliauit, unde Wſe uoldus feſtine reuerſus, cōflixit cum Hleb & Polowczis. Captiuauiq; pera etā uictoria Hleb, & in carcerem miſſum necauit. Duos uero nepotes ipſius Mſciſlaum & Iaropolcum cœcauit. Polowczos autē trucidauit & deleuit. Cæteros liberos dimiſit.

Res ruthenicz.

Swatoſlaus ki
ow coepit.

Iarollaꝫ kiow
potius mori.

Wſeuoldus vi
cit Hleb & Po
lowczos.

Leſtko Albus

CAPVT XXVII.

D ſubſtituendum nouum principē Anno Chriſti. M. centefimo nona geſimo quarto. Conuenerunt pri mores minoris poloniæ in Gracco uiam, & ſuaſu Fulconis antiſtitis Graccouien ſis elegerunt Leſtkonē album, natū maiore du cis Kazimiri in monarchiam, adhuc ætatem pu erilem agentē. Ob hoc quidam magnificus op ponendo electionem infirmare cœpit. Non de cere pueros remp. gubernare. Qui enim nō ſuf ficit ut ſeiſum regat, multitudinem plebis nec regere ualebit. Recurrēdum fore ad Myeſzko nē ſenē (cuius partē tuebatur) cenſuit. Aut ad a liū quēpiā ducē. Verū ex aduerſo Fulco Epiſco pus Gracco. turatus eſt nominationē Leſtkonis albi procedere. Ceſſit ergo ſucceſſio Leſtkoni albo. A caſariæ alba, nuncupato. Et quia mētes hominū fluxibiles ac inſtabiles ſūt, Nicolaus Palatinus Gracco. & princeps militiæ ad ratificandum & perpetuādum electionem Leſtkonis cum ægiſſet gratias omnibus proceribus. Ab uno quoq; eorum iuramentū confirmationis exe git, moxq;

Deleſtus prin
cipum pro mo
narcha.

Leſtko albus
monarcha.

git, moxq; curatores & reipub. gubernatores creati sunt, Fulco Episcopus Graccouienſis, & Nicolā⁹ Palatin⁹ germanus ei⁹, donec adoleſceret princeps Leſtko. Conradus uero alter Kazimiri fili⁹, cui Mazouia & Cuyauia obti gerat, Criſtino Plocenſi Palatino educandus atq; dirigendus commiſſus eſt. Quo audito Myeczlaus ſenex dux maioris poloniae, mēte cōſternatus eſt & cōuocatis omnibus ſuis gētib⁹, & auxiliari⁹ ducibus Myeczla⁹ Rathibo rienſis, Boeſſla⁹ Wratſlauienſis, nepotib⁹ ſuis, & Mſezugio Pomeraniae ducē genere ſuo Graccouiēſibus bellū indixit, eo q^d ſe in cōſulto, Leſtkonē puerū immaturae aetatis ſublimaffent, allegādo de iure ad ipſum pertinere, tam mo narchiā regni, q^{uā} nepotum ſuorū Leſtkonis & Conradi gubernationē, tanq^{uā} ad unicum patrum & tutorem pupillorum. Iamq; uenerat, tectis flammas in iiciendo in diocēſim Gracco, ad Moſgaua fluuium, a cenobio Andrzeouienſi quattuor miliaribus diſtātem. Cū Graccouiēſis, Sandomiriēſis, Lublineſis, Bre ſtenſis ſupra Bug, Mazouiae & Romanus Mſciſlauicz princeps Wladimiriae quae Lucenſis appellatur ſororinus ducis Kazimiri nouiſſime mortui, ad Moſgauam applicuerunt, progreſſum Myeczla⁹ ſeni impedituri. Ordi natiſq; aciebus anno domini. M. centeſimo nonageſimo quinto, Nicolao pa latino Graccouiēſi dextrum cornu, Romano ducē Wladimiriae ſiniſtrum te nente, & Gouoricio Palatino Sandomiriēſi in ſubſidiis relicto cum Myeſz/ kone ſene conſlixerunt, mutua ſe cede obtruncando, perinde ac ſi inter infe liſſimos & perpetuo diſſidentes hoſtes bellum gereretur. Neutraq; pte gra dum referente, ſtrages horrēda cadauerū utrimq; adita eſt. Ad duces quoq; ipſos clades peruenit, Boeſſlaus ſiquidem fili⁹ Myeſzkonis ſenis in conſpe ctu patris lancea traiectus, ex equo lapſus occubuit. Myeſzko ſenex a quo dum milite gregario impetitus morti deſtinabatur frequenti ictuum ingemī natione. Ni clamore magno ſe ducē Myeczlaum aſſeruiſſet, & caſſidis de tractione ueneranda canicie militem terruiſſet, quāpropter ille miles educēs ipſum ex acie, ne ab aliis uiolaretur, fugere conſuluit. Dux uero Romanus pluribus uulneribus aduerſo pectore ſauciatus, & Ruthenis interfectis. Ali is uero diſſiſis Ruſſiā reuertebatur. Omnibuſq; pro uictis abeūtib⁹ Miecz laus princeps Rathiborienſis & Oppolienſis cum nepote ſuo Iaroſſla⁹ filio Boeſſlai Wratſlauienſis ſuperuenit. In quem Gouoricus Palatinus Sandomiri enſis irruit, & facta cede cum impar fuiſſet numero hoſtiū, captus eſt. Diſce denteq; praefato ducē Rathiborienſis ex praellii loco, quoniā audierat Myecz laum ſenem uulneratum leſtica in Poſnaniā referri, abduxit in Sleſiam ſe cum Gouoricum palatinum, apud quē longo tempore captiuitatē cum aliis militibus perpeſſus eſt, polonis itaq; ſic ſe inuicem occidentibus ſœda ſtra ge cōmiſſa. Fulco Episcopus Graccouiēſis conſequuto ducē Romano Wla dimirienſi nocte ſequenti, praecabatur ut in Graccouiā diuerteret, ad defendē dum Leſtkonis albi partē. Sed illo iulueribus ſe debilitatū & militibus de relictū dicente. Conſilium tamen ut Graccouiā tanq^{uā} caput regni tutaretur, dāte, tutatus eſt Fulco, cū Nicolao palatino & aliis nobilibus forti praefidio arcem Gracco. & reliqua pupillorum caſtra. Siluitq; utraq; pars militum maioris poloniae & Graccouiēſium. Et bellum propter ignominia acceptā quali

Myeczlai ſenis
bellum inteſti
num.

Maxima cla
des domeſtica.

Boeſſla⁹ corſus

Dux Roman⁹.

quaſi ex cōpoſito diu diſtulerūt. Accidit interim, anno ſcilicet dñi. M. cēteſi mo nonageſimo octauo, q^d Wladimirus dux Haliciae per ducē Kazimirū olim reductus & in Halicz reſtitutus prole nō relicta moreretur. Miſerunt ergo conſiliarii Leſtkonis Nicolaum Palatinum Gracco. cum copiis equar ſtrium & pedeſtrium, ad occupandū & in prouinciā Poloniae redigēdum du catum Halicienſis. Puer autē Leſtko albus minorennis cœpit complexibus & inſtantiis ſuos poſtulare proceres, ut in illam expeditionem reciperetur. He lena autē matre ipſius & nobilibus inquietibus, tutius eſſe in aula eum per manere, q^{uā} in bellis nondum utilem uerſari. Reſpondit, cur igitur ſigna muta & inutilia uobiſcum fertis, me uero ducē ueſtrum recipere & a grege muli erum inter quas me commorari tēdet liberare reſuſcit. Laudarūt indolem pueri milites, & eo accepto cōtra Ruſſiam proceſſerunt. Quibus Halicienſ occurrētes, Leſtkonem tanq^{uā} dominū ſuū, uafre quidē & ſubdole ſalutarunt, quoniā audito q^d Romanus dux Wladimiriae eſſet eis praeficiendus, rebellā tes inſeſtis ſignis ceperunt impugnare exercitum Leſtkonis. Verum prima acie repraeſſa Halicienſ, ceteri & poſtremi ei⁹dem exercitus per fugam diſ perſi ſunt. Obſeſſoq; caſtro, miſſis caduceatoribus obedientiam reſpromiſe runt, & Leſtkoni portas caſtri aperuerūt. Tunc diuerſi Ruſſiae principes ſu bſtitutionē in Halicz poſtularūt. E quib⁹ Romanus Mſciſlauicz dux Wla dimirienſi inſtātius poſtulauit, nunc blande nunc cōminatorie, reſcendendo co gnationē Wladimiriae, quoniā patruus ei⁹ foret & affinis Leſtkonis, recēſen do labores ſtragē ſuorū & uulnera, quae ad Moſgauam pro Leſtkone ſuſ cepit, ut de ducatu Halicienſ inueſtiretur. Poloni uero attento q^d durum eſſet ante & retro cū ducē Romano & Myeſzkone ſene pugnare, ducē Romā num in Halicz non in titulum, nec proprietariū, ſed tanq^{uā} praecarium & ho magiarum ſuſceperunt. Blandus primus, mox inſeſtus. Ad extremū trucu lentus Romanus Halicienſibus eſſe cœpit, quosdam trucidando & gladio ne cando, quosdam terrae uiuos inſodiendo, quosdam excoriādo, & membratim incidendo. Alios uero ad ſtatuam ligatos ſagittis conficiendo. Pluresq; tam ſœdam crudelitatem fugientes, blandis promiſſionibus euocatos, & parum per in honore habitos, uariis tormētis interfecit, ſolitus prouerbiū allegare & inducere, melle non poſſe uſci ſecurē, niſi prius examē apum opprima tur. In rebellionē tandem uerſus dux Romanus, anno domini. M. ducenteſi mo quarto tributa Leſtkoni negauit, & terras ſibi finitimas Lublineſis & San domiriēſis clandestinis & publicis inſurſionibus uexauit, in pleriq; locis praefidia militum locando, & terras ducis Leſtkonis inſeſtādo. Anno autē domi ni. M. ducenteſimo quinto fere ex uniuerſa Ruſſia turmas equaſtres & pe deſtres contrahens, ad ſui ritus Episcopum Wladimirienſis dona miſit, ut ſibi in Poloniam cuncti, & eam triennio uallaturo, auctoritate Pontificali benedi ceret. Qui donis ſpretis & benedictionem tanq^{uā} ad iniquum & execrabile p peranti denegauit, cōminationemq; concuſſionis a ducē Romano ei inſeſtā confutando eluſit. Inquiens iniuſta bella obeuntes, in patriam non redire ui uos. Ingreſſus itaq; Romanus cum copiis pugnatorū, primo aeſtatis tempo re Lublin obſedit, & cum nō proſperaretur, probe etenim a Polonis defende

wladimirus
moritur.

Expedicio in
Ruſſiam.

Romanus pre
ficietur Halici
enſibus.

Romani tyran
nis.

Romani ducis
deſectio.

Romani ducis
in poloniam ex
pedicio.

k batur

batur, in terras Sandomiriæ grassando descendit, & flumine Istula superato circa Zauichost confedit. Principes uero Lestko Albus & Cōradus, ex omnibus terris suis Sandomiriē, Lublinē, Mazouia & Cuyauia bellatores ex nobilibus & plebeis circa Sandomiriā collegerunt, & eis Cristinum comitem Palatinū Ploceñ præfecerunt, qui industria & astu decimanona Iunio oriente sole appropinquauit Russorū exercitui. Romanus uero uix tumultuarie suos ordinauerat, sagittariis Polonorum eum perturbātibus. Cōmissoque prælio & eo in longum protracto, milites Polonorū in necem ducis Romani fidefragi conspirarūt. Globoque militū facto in ducē Romanū, & eum protegētes insiluerunt. Equo igitur sub ipso telis confosso & eum deicere sagitanti, ad ripam Istulæ per medias acies cucurrit. Dextrarioque cadēte, ac foeta equa sibi administrata, Istulā tranauit. Et gratus equæ, de salutis ministerio, inter alios dispersos & fugientes pedes promiscuus cucurrit. Ab insequituribus Polonis miles gregarius estimatus occisus est. In Sādomiriāque relatus a duce Lestkone fuit sepultus, deponit a Ruthenis & pceribus Wladimiræ mille marcis argenti, & restitutione omnium captiuorū Polonorū redemptus, in Wladimiriam ductus est tumultuatus. Somniauerat dux Romanus nocte præcedente conflictum, a parte Sādomiriæ paucos aduenisse carduellos (& sunt aues quantitatis passerum rubea capita habētes) & multitudinem passerū deuorasse, quod dū mane amicis retulisset, iuniores somnium laudarunt, seniores uero uituperarūt, & triste omen ac in malum cedere prognosticarūt. Adepta uictoria duces Lestko & Cōradus altare sanctorum Geruasii & Prothasii in ecclesia Graccouiē erexerunt, quod usque nūc superest, quoniam in die prælibatorum sanctorum potiti sunt uictoria. Et ut fertur notabili atque largissimo fundo dotauerunt, de quo, hætenus non superest, nisi parua domus in platea legatorum Graccouiæ, intitulata domus sanctorum Geruasii & Prothasii, & locus sterilis piscinæ post murum ciuitatis Graccouiē, retro domos Canonorum uersus solis occasum sitæ prouideturque nostris temporibus præfato altari notarius capituli Graccouiensis quotānis. Sed redeamus ad Myeszkonem senem unde discessimus. Is dux Myeszeko qui post cladem ad Mosgauam acceptam pacificus consisterat, ac controuersias gerendas animū inclinauit. Et anno dñi M. cētesimo nonagesimonono. Cuiauien. prouinciam, quæ fuit ducis Conradi occupauit. Præterea ad inuadendū ducatum Graccouiē & monarchiā Polonorū, omnes conatus astu & dolis quæ omnibus armis potentiora existunt, intendit. Et quia animos Fulconis Episcopi, Nicolai Palatini Graccouiæ cæterorūque procerū expugnare non ualuit. Ad Helenam principē, matrē Lestkonis & Conradi, suas calliditates diuertit, suggestitque ei & suasit ut non cunctaretur cum filio de ducatu Graccouiē excedere, stabilitura ex hoc regnū filiis, quos ipse adoptando & balteo militari cingendo, post breuissimum tēpus, quo in ætate decrepita moribundus in proximo uideretur, heredes relinqueret. Cuyauien uero ducatum ex nunc resignaret, quod si ipse ad quē monarchia tanquā ad natu maiorem spectaret, eis regnum non stabili-ret. Nunquā tutam ac diuturnam sedem regni habituri esset. Credidit Helena princeps muliebri facilitate his sermonibus;

Altera clades.
Romani ducis
interitus.

Somnium Ro-
mani.

Altare Gerua-
sij & Prothasij.

Myeskonis no-
uum bellum in
restinum.

sermonibus, & anno domini. M. ducentesimo pro festo Bartholomei apostoli habito in Graccouia conuentu. Ab utrisque principibus & proceribus partibus utriusque sub præfatis conditionibus iureiurando in manibus pontificalibus icta & sancita promissa sunt, sub excommunicationis sententia per Archiepiscopum Gnezneñ, & omnes pontifices regni in præuaricatorem ferienda. Sicque princeps Helena cum Lestkone in Sandomiriā secessit, Myeczlaus uero senex possessionē monarchiæ & Graccouiæ iam tercio accepit. Et ad cōtinendum milites Graccouiē in fide, castrum forte in oppido Bitomiē edificauit, & ei præsidium militum imposuit. Audita mutatione principum Gouoricus Palatinus Sandomiriē, qui metu Nicolai Palatini Graccouiē, in Bohemia apud cognatos suos exulauerat, reuersus est, diuisis principatibus hostilitatem in terra Sandomiriē non ueritus a Palatino Graccouiensi. At alter iam agebatur annus, nec Myeszeko senex hominū uersutissimus ex multiplicibus promissis duci Lestkoni suæque genitrici Helenæ aliquid impleuerat, quem glos sua, primū benignitate, postea muliebri importunitate conuenit. At ille respondit proprios filios maturæ ætatis & prudentiæ, non debere nec posse, legitimo successu priuare, & nepotes ephebos atferre. Abiret proinde & intelligeret, ius publicum priuato iure non conuelli nec eneruari. Neque posse alios heredes qui ex lumbis suis processerunt creare aut scribere. Eo responso dux Helena perculsa, gemens, & tristis, Sandomiriā reuersa, Graccouiē Barones obsecrando sollicitauit, ut filios suos in principatum Graccouiē restituerent. Promittēs decetero nihil se nisi ex arbitrio eorum in rebus publicis acturam. Myeczlaus itaque in terras maioris Poloniæ abeunte Nicolaus Palatinus Graccouiē, arce Graccouiē occupata, Lestkonem album & matrē eius Helenam in Graccouiē principatum introduxit, & officiales Myeczlai qui plures Graccouiē proceres iam perturbauerat, post illum ex omnibus castris iussit transmigrare, solum castrum Bitomiē pro ipso Myeczlaosene tenebatur. De quo Graccouiē prouinciam spoliis & rapinis uexabat. Ad repetendum quoque Graccouiē principatum trita & nota ingenia conuertit. Mittit ad Helenam, Lestkonis & Conradi genitricē, & bländioribus sermonibus quæ antea eam extenuando tum responsa tum perfidiā priorem aggreditur. Charissima inquit glos non ex me fœdera & conditiones promissæ, pro bono filiorum tuorum nepotum meorum, uiolate sunt, sed iniquitate procerum Graccouiē, qui me principatu Graccouiensi, quia contra eorum consilia tuis filiis iuxta pacta prodesse uolui, exuerūt. Ex nunc itaque resigno ducatum Cuyauiensem, & monarchiam cum principatu Graccouiensi mihi assignari opto, ut filios tuos successores perpetuos substituam & relinquam, pacata dux Helena Myeczlai promissis, spondit se cum filiis e principatu Graccouiensi cessuram, ad uota quoque Myeczlai promissæ Nicolaum Palatinum Graccouiē exulatum mittere, quoniam liuore inuidorum coram ipsa & filiis eius inculpabatur, cum sincere fidei erga Lestkonem & Conradum semper extiterat, cuius fidei sinceritate, metuebat Myeszeko senex Graccouiense dominium sibi denegandū. Accedit Nicolaus Palatinus Helenam, & supplicat ei, & filiis eius, ne hosti communi caput ipsius deuouerēt

Myeczlaus ter-
cio monarchiā
adeptus.

Graccouia pro
Lestkone albo
capta.

us deuotuerent. Non consecutusq; gratiam, personaliter Posnaniam ad Myeczlaum senē contendit, sperans ex hoste facilius gratiam consequi, q̄ ex suis implacabilib⁹ dominis, quod & factū est. Nam cum gaudio & magno honore eum dux Myeczlaus excepit, & omnem culpam liberaliter ei remisit, confidens Graccouiam per ordinationem Nicolai Palatini assequi, quemadmodum assequutus est, ad uota siquidē eiusdē Palatini omnes procures inclinati, arcem Graccouienē & ceteras munitiones omnes Myeczlaui tradiderūt. Et iam quarto, anno domini. M. ducentesimo secūdo in principatum Graccouiensem reductus erat. Nec Cuyauia resignauit nepotibus, neq; eis successionem prout promiserat in Graccouia praeuit, quoniā ut aiebat non ex eorum cessione, sed Nicolai Palatini ordinatione optatā monarchiā fuerat assequutus, quinimo sub ipsis nepotibus occupauit, Visliczā oppidum districtus Sandomiriē cum tribus castris, asserens ea ad ducatum Graccouienē pertinere, paranti praeerea alia nepotum occupare fortalicia, morte insperata in Kalisz absumptus est. In ecclesia collegiata sancti Pauli Kalissienē, quam ipse construxerat & dotauerat, sepultus, translatoq; oppido Kalisz in locū quem nunc tenet, & ecclesia sancti Pauli collegiata commutata in ecclesiam beatæ Mariæ collegiatā, relictum est sepulchrū Myeskonis sub diuo, quod fuit & filii ipsius Myeczlai, & ab incolis in hanc demonstratur diem, quāq; uetera certificare sit difficile. Reliquit autē Myesko senex duos filios Wladislaum magnum, cognomento Las konogy, a gracilitate pedū nuncupatū. dimicatore peritissimum, & in ea arte dum in Germania ab ineunte ætate cōmoraretur eruditissimum, & Otthonem natu minorē. Eoq; breui obeunte superstes fuit filius eius Wladislaus minor Plwacz a multitudine sputi appellatus, cuius curam Wladislaus magnus patruus ipsius ægit.

CAPVT XXVIII.

Defuncto Myescone sene, procures Graccouienfes Lestkonē album ducem Sandomiriæ, sibi in dominū, & monarchiam elegerunt, profapia & benignitate Kazimiri parentis eius delectati, Adiciēte Nicolao Palatino Graccouienē conditionem, ut pri⁹ Gutoricum Palatinum Sandomiriē, uirum probum & strēnum, sed ipsius inimicum ammoueret, & in exilium pelleret, uelut ante pulsus erat. Non enim consilia ducis forent stabilia, ubi duo capitales inimici congrederentur. At Lestko albus, maluit principatum Graccouienē non suscipere, q̄ uix anno centē & utilem expellere. Celebrato igitur alio conuentu, Graccouienfes miserunt oratores ad Wladislaum magnū ducem maioris Poloniæ cognomento Las konogy, ut iure hereditario ex patre quaesito & iure electionis de ipso facto, principatū Graccouienē susciperet, & celeriter adueniret. Qui rem ad Lestkonē album per epistolam dedit, an ducatū Graccouienē susciperet nec ne. Et si ipse recusaret, an sibi suscipiendum censeret. Ne se & patriā ciuili bello inuolueret. Cum didicisset per rescriptū, ipsum nō suscepisse praeibatum Graccouienē principatum. Captata beniuolentia, pro maiori cautela a Myeczlaui Oppolienē & Rathiborienē, & ab Hērico Wratislauiensi ducibus, in Graccouiam profectus, honorifice susceptus est, atq; de dominio Graccouienē

Myeczlaus
quarto in mo-
narchiam resti-
tutus.

Myeczlai senis
mors.

wladislaus ma-
gnus dimica-
tor.

Ortho.
wladislaus mi-
nor.

Lestko albus ter-
tio restituitur.

wladislaus ma-
gn⁹ graccouia
potius.

enē & monarchia inuestitus, anno domini M. ducentesimo tercio, qui licet omnibus benignitatem, postulanti bus facile aditum, oppræssis defensionē, indi gentibus & militibus munerū profusionem, exhiberet, tamē paulopost, mor tuo Nicolao Palatino Graccouienē, qui ad uotum duces ammouebat. Fulco Episcopus cū tota nobilitate Graccouienfi, contulerūt dominū Graccouia Lestkoni albo. Ille uero supplicationibus eorū & persuasionebus Sandomiriē annuens in magno exercitu Graccouiam uenit, & eius possessor extunc ab āno domini. M. centesimo sexto, usq; ad finem uitæ permāsit. Wladislaus autē magnus Myeszkowicz dux Gneznē a monarchia reiectus in pace se continuit, quoniā uir mansuetus & pacificus fuit.

CAPVT XXIX.

Anno domini. M. centesimo nonagesimo septimo, Petrus Cardinalis Diaconus Capuanus tituli sanctæ Mariæ in uia lata, legatus de latere a Celestino papa tercio missus, Graccouia uenit & consequenter in alias Dioceses Polonicas uisitando descendit, & sacerdotes ne mulieribus & concubinis potirentur coercuit. Plures siquidē ea tempestate sacerdotes mulieribus uelut uxoribus legitimis utebatur, laicis uero quacūq; dignitate pollentibus, iussit connubia in facie ecclesiæ contrahere. In Praga autē sabbato Sicientes ordines celebraturus, uix præsbytero castitatis uoti spernetium manus euasit, per Henricū Pragensem Episcopū, ducalem tunc in Bohemia exercentē potestātē, repræssis sacri dotibus liberatus. Anno domini. M. centesimo nonagesimo octauo, Iaroslauus filius Boleslai alii ducis Wratislauiē, dirigente patre ordinatus est Episcopus Wratislauiē. Hic de consensu paterno ecclesiæ Wratis. terram Nissensem, perpetua donatione contulit & inscripsit, Vixq; triennio exacto, mortuus est, decimo kalendas Februarii anni domini. M. ducentesimo primi, in ecclesia Wratislauiensi inulatus. Quem pater eius Boleslaus altus dux Wratislaui. sequutus, eodem anno octauo idus Decembris uita functus est, in monasterio Lubeus sepultus. Is Boleslaus duas habuit uxores Venczslauā Ruthenā, ex qua Iaroslauum præfatū Episcopum Wratis. & Boleslaum atq; Algam uirginē genuit. Et alteram Adleydam sororē Conradi secūdi imperatoris, de qua genuit Henricū cum barba, Conradū, Ioannem, & filiā Adleydem, Dipoldo marchio Morauia matrimonialiter copulatā, Omnibusq; filiis Boleslai alii in nature obeūtib⁹, & in monasterio Lubeus sepultis, solus Henricus cum barba supstes, patri in ducatu Wratislauiensi successit. Anno dñi. M. ducente simo, die quinta Maii, tēpore meridiei exortus est terræ motus in regione Poloniarū, & in uicinis regnis, & resumebatur aliquot diebus cum deiectione altiorū edificiorum. Eodem anno capta Constantinopoli a Venetis & Frācis, Ascarus imperator græcorū transiit Tersonā, & ab inde in Gallaciam quæ est Hallicia Russiæ superioris prouincia, & illic aliquāto tempore a Romano duce Russiæ benigniter exceptus atq; satus est. Monasteriū sancti Iacobi fratrum prædicatorum in Sandomiria, edificauit. Adleyda uirgo relligiosa filia Kazimiri ducis Graccouia & Sandomiriæ. Anno domini. M. ducentesimo. Hæc in uirginitate deo seruens, mortua est anno domini. M. ducentesi

Lestko albus
quarto princ-
pau potius.

Legat⁹ de late-
re in poloniam
uenit.

Nissa episcopa-
tui wratis. data

Boleslai alti
mors.

Henricus cum
barba.

Constantino po-
lis a Venetis &
Frācis capta.

Monasterium
S. Iacobi in san-
domiria.

Monasterium
trebnicz funda-
tur.

mo undecimo, octava die mēsis Decembris, & in præsato monasterio sepul-
ta. Trebnicz monasteriū sanctimonialiū ordinis Cisterciē, tituli sancti Bar-
tholomei apostoli, tribus miliaribus a Wratislavia distās, fundavit dux Hé-
ricus cum barba. Anno domini. M. ducentesimo tercio, frequentibus præci-
bus deuotissimæ scēminæ sanctæ Hedwigis confortis suæ inductus, quod in
quindecim annis perfectum, ad triginta milia marcarū Polonica lū peruenit
se calculatū est, pro dote monasterii, idē dux Henricus donauit oppidū Treb-
nicē. Et uillas Lipniczā, Breitnow, Cothouicze, Comestam, Tuczmay-
dorff, Harthlipdorff, Strankawa, lawork, Sadilno, & Rozothnyce. Plu-
resq; alias uillas introitus & census qui pro mille personis sufficerent donati-
one perpetua contulit & donauit. Beata Hedwigis abdicante se iure dotalici
quod in bōtis monasterio largitis habebat inscriptum. Moniales ad incolen-
dū illū locū ex Bambergēsi monasterio accitæ sunt. Primaq; Abbatisa fuit
uirgo Petrusa almana. Secunda Gertrudis Hērici ducis & beatæ Hedwigis
filia. Nomē loco adaptatū ferunt ex responso Petrusæ Abbatisæ & sancti
monialiū, quod duci Henrico interrogatū, an aliqua re ipse, uel monasterium
amplius indigeret, responderūt Trzeba nycz. Inde nomen indidit loco Trze-
bnycza, quod in polonico sonat nullius indigens. Circa hæc tempora, nomen
gētis Lithuanicæ auditum est, prius incognitū. Qui cum serui Ruthenorū fo-
rent, pro solutione tributorū perizomata, suberes, & pelles, quotannis pen-
dentes. Circa ānū domini mil. ducen. quintum, in magna multitudine glo-
merati contra Russiam uenerunt. Duces aut Olhouiczi cū ipsis campestra
liter cōgressi, fere ad ultimū eos conflixerunt, licet ex Ruthenis etiam multū
cecidissent. Principes Russiæ habito conuētū apud Kiow. Intrauerūt terras
Polowczonum, & uigesima die Iunii anni domini. M. centesimi nonagesimi
quarti, Polowczos de sua uirtute gloriātes, in maxima multitudine occurrē-
tes, conflixerunt, & magna clade prostrauerunt, tabernaculisq; eorū potitū
& spoliis onusti, uictores cū gloria reuersi sunt. Ihor autē dux Russiæ uolens
parē assequi gloriam, cum duobus filiis & fratre suo Wseuoldo Olhouicz,
militibusq; de Czirniew iuit contra Polowczos, & non contētus una uictō-
ria, superauit fluiū Don (qui est Tanais) omne gēnus Polowczonū deletu-
rus, superuenitq; ingens multitudo Polowczonū, & prope Don confluit &
deleuit totum exercitū Ihor, ut nemo ex ea clade euaserit superstes, quapro-
pter terras Russiæ circa Pereaslaw irrūpentes, omnia castra in flumine Sula
comprehenderunt. Anno autē domini. M. centesimo nonagesimo octauo,
mortuo Swātoslawo dūce Kiouien, & in ecclesia Cirilli Czirniewien sepulto
Dux Rurik Mscislaucz principatū Kiouien cœpit, sed processu temporis a
Kiouiensibus pulsus, ad Polowczos confugit. Nactusq; suffragia eorum ha-
bens in suo comitatu filios Olhæ, in numerosa multitudine secūda Ianuarii
castrum Kiouien se ne inire repugnāte cœpit. Barbari igitur Polowczi eccle-
siam metropolitanā sanctæ Sophiæ, & uniuersas alias ecclesias, atq; mona-
stera deseuientes spoliarunt, senibusq; & infirmis partim trucidatis, partim
cæcatis, sacerdotes, monachos, monachas, boyaros, ciues, uulgos, cū uxori-
bus, & paruulis, in regionē suam deduxerunt captiuatos. Captiuati fuerunt
eodem

Russi polow-
czos uicerunt.

Ihor dux russie
uictus.

Rurick dux ki-
ouia potitus.

eodē tēpore, Mscislaus Wladimiroicz, & Roscislaus duces cū eorum mili-
tia, Rurik in sede Kiouien q̄q̄ desertata residente. Dolentes Russiæ princi-
pes, præfatā crudelem uastationē, post tres annos collectis suis copiis cōtra
Polowczos processerunt, Rurik Kiouien, Iaroslaus Wseuoldouicz Pereas-
lawien, Romanus Mscislaucz Halicien & Wladimirien, & Roscislaucz,
Mscislawien, & inuadentes tabernacula eorum, quæ ipsi Vyeze uocant, ma-
gnā hominū copiā utriusq; sexus trucidarūt, & in Russiā prædas camelorū,
pecorum simul & nōnullos ruthenicæ gentis captiuos induxerunt. Et quia
Rurik dux Kiouien, ad uastandum terras Russiæ Polowczos conduxerat, a
Romano Mscislaucz Halicien & Wladimirien dūce, cæteris approbantū-
bus & rogātibz, dū ex Polowczis redirent, captiuatur. Qui illum in Kiow
deducens totondit in monachū, & uxorem ipsius in monachā. Filias uero li-
beras dimisit, filios autē ipsius, Roscislaum & Wladimirū captiuauit, & in
Halicz deduxit. Cernens autē dux Swantoslaus Mscislaucz, Kiouiesem se-
dem uacūa principe, apprehendit illam principaturus in ea. Sed Romanus
Mscislaucz Halicien dux, qui monarcha Ruthenorū reputari uoluit, ueni-
ens in Kiow, Swantoslaum Mscislaucz cum ignominia ex Kiow deturbauit,
in sedeq; Kiouien Roscislaum Rurikouicz, quem apud se tenebat captiuū,
locauit, germanū quoq; eius Wladimirū de captiuitate dimisit. Famam po-
tentia & clementiæ ex inde aucturus, expeditionēq; in Polonos, quā eo āno
parabat liberius prosequuturus.

CAPVT XXX.

Rincipatū Gracowie, & monarchiā Polonorum, Lestko alb⁹
assequutus, constituit Capitaneū Pomeraniæ, Swantopolkonē
olim Msczugi præfati Pomeraniæ filiū, de armis Griffonū,
recepto ab eo iuramēto corporali, q; præfatā terram Pomer-
niæ, pro dūce Lestkone, pro filiis eius, & successoribus ducibus Polonorum,
fideliter teneret, singulisq; annis mille marcas argēti, in fiscum ducalē Grac-
couiam inferret. In ruthenorū quoq; duces, & Lithuanos, excursiones in Po-
loniā facientes, misit Sulislaum Castellānum Sandomiriē cū expeditis mi-
litibus. Ruthenorum autē duces pugnandi copiā facientes, fusi sunt & fuga-
ti. Captiq; sunt duces, Swantoslaus Mscislaucz, Georgius, & Iaroslaus, itē
Wladimirus, & Constātinus, multitudoq; nobiliū Russiæ, quos Sulislaus
in Poloniam uinctos deduxit, & duci Lestkoni præsentauit. Anno do. M. du-
centesimo undecimo, quorum quidā redempti, alii liberalitate ducis Lestko-
nis manumissi sunt. In anno autē domini. M. ducente. uigesimo, Lestko ha-
bens annos duo de triginta, accepit in uxorem Grzimslauam, filiā Iaroslai
ducis russiæ. Ex qua successiue genuit filium Boleslaum, & filiam Salomeā
nomine. Conradus uero germanus, & minor natu Lestkonis albi monarchæ
Polonorū, terras Mazouiæ & Cuyauia quæ ei sorte & æqua diuisione obue-
nerant, accepit. Et anno domini. M. ducentesimo decimo septimo tyrannidē
qua referū erat pectus ipsius, in Cristinū Plocēsē Palatinū zelatorem &
& seruatore adolescentiæ ipsius egregium, heredem in Gosdzowo, de domo
& familia Gosdzouitarū, quæ pro insigni liliū defert. Cuius prudentia salu-

Mscislaus' ros-
cislaus' duces
capti.

Polowczy cla-
de affecti.

Rurick captus
cum filiis.

Swātopolkus
pomeraniæ præ-
ficietur.

Rutheni in po-
lonia uicti.

Cristini palati-
ni plocen mife-
rabilis interit⁹.

Pruteni mazo-
uiam vastarūt.

Prim⁹ Cruce-
rorū in prussia
ingressus.
I 2 13.

Wladislaus otho-
nis bellum.

tem & uictoriā in bello Zauichosten, deus Polonis dederat. Pro eo q̄ ipsius mores deprauatos corrigēdos persuasit, maligne effudit. Nam improbo cō- filio Ioannis Czapla, scolastici Plocen, & Cancellarii ducalis, cāterorumq̄ inuidiosa accusatione: In uilla Kouale, primū captiuatus, & squalido carce- ri inclusus, tandē excēcatus & ad ultimū iugulatus est, miles strenuissimus cuius strenuitate Pruteni, Lithuani, cāteriq̄ gentiles sub iugum coacti, du- cibus Polonōrū tributarii fuerunt. Moxq̄ corpore eius in ecclesia Plocensi tumulto, Barbaræ nationes Prutenorū, audita morte Cristini, iusto dei iudi- cio terras ducis Conradi depopulati sunt, & per frequentes incursiones im- pune deuastauerūt. Qui inuocato auxilio Henrici ducis Wratislauiens, & re- pressis Prutenis terram Chelmen & castrū Dobrzin Cruciferis, quos in sui auxilium uocauerat assignauit. Nec tamen sic potuit suas prouincias defen- dere, tenuem siquidē resistentiā barbaris cruciferi opponebāt. Et terræ Cul- men & Lubauen, penitus desertabantur, quinimo pestem & flāmas uexatio- nis in sua uiscera Conradus immisit, quæ usq̄ in hanc diē de terris Prussorū & Polonōrū non sunt extinctæ. In maiori polonia, Wladislaus filius Otho- nis, a multitudine sputi Plwacz appellatus, nondū annos pubertatis egres- sus, nō ferens disciplinam Wladislaus sui patris: Magni ob proceritatē dicti uel Laskonogy ob tenuitatē pedum cognominati, anno Christi. M. ducente- simo quartodecimo, occupauit castrū Calisz. At Wladislaus Magnus, dux Gneznē, cum exercitu bellatorū castrū cinxit, & obsidione Wladislaum Plwacz circūfedit, missisq̄ caduceatoribus pacē cōposuerunt, uiri q̄ cū eo in- clusi fuerunt. Ipse uero Wladislaus Plwacz, timens squalorē carceris cū se- ptem uiris tēpore noctis opportune fugit, & peruenit ad Andrēam regem hun- garie, illic fere nouem annis cōmoratus. Anno autē domini. M. ducentesimo uigesimo tercio, per internūcios contraxit sponsalia, cum Helinga germana Swatopelkonis præfecti Pomeraniæ, in spem suffragiorū, quibus a patre paternā sortem repeteret, qua occasione in habitu monachali adueniēs, ope & ingenio Swatopelkonis septima die mēsis Octobris eiusdē anni, occupa- uit castrū Viscze, exindeq̄ uexabat regionem maioris Poloniæ. Ad reprimē- dum igitur insultus nepotis, Wladislaus Laskonogy primo Vere, anno do- mini. M. ducentesi. uigesimo sexto, uallauit castrū Viscze, suūq̄ nepotem Wladislaum Othonis, in eo usq̄ in dies caniculares conclusit. In die uero di- uisionis Apostolorū, uidens superne ex arce Wladislaus Othonis, quosdam stationibus desertis, longius a castris progressos, quosdam somno stratos, ali- os ebrietate remulentos. Cum omnibus qui secū obsidebātur e castro proru- pit, & tumultuario inermes aggressus, omēs strauit & fugauit: Dobrogosti- umq̄ palatinū Posnaniensem obruncauit. Donec clamore Wladislaus Ma- gni, milites facto globo in castro ipsū hostē retrocedere cōpulerūt. Qua cla- de deteritus Wladislaus Laskonogy, altera die obsidionē soluit. Wladisla- us autē Othonis fretus potētia Swatopelkonis sui affinis, & suæ partis fau- torū insequutus patruū Posnaniē & Calisiciē castra, & ciuitates quæ sor- tis ipsius erāt, dedentibus se castellanis & ciuibus comprehendit. Et omnia quæ suæ ditionis erant, recuperauit. Sed ad Lestkonem albū redeamus. He- ricus

ricus cum barba dux Wratislauiensis, estimās Lestkonem albū sibi iniuri- atum iri, q̄ minor natu existens ei seniori monarchiam Poloniæ præripuerit. Super hæc amplius persuasus, ac animatus incitationibus Marci Palatini Graccouiensis, de domo griffonū, & suæ partis factiosis. Anno domini. M. ducent. uigesimo quinto, uenit prope Graccouiā ad fluuium Dlubnya, uolēs Lestkonē albū e monarchia depellere. Cuius propositi Lestko nō ignarus ei cū suarum gentiū multitudine, & Cōrado duce Mazouiæ, quem in auxili- um uocauerat, cū omnibus milibus Mazouiæ & Cuyauia occurrit, a quo rum multitudine Henricus cum barba territus, expecit per nuncios colloq- um. Conuenientibusq̄ ducibus in tabernaculū, in meditullio utrorūq̄ castro rum defixum. Henricus cum barba ius monarchiæ, longo sermone sibi tanq̄ maiori natu, & non alteri competere astruebat. Lestkone ex aduerso inducti- nes & rationes eius refellente atq̄ dissolvente, per medium Iuonis Episcopi Gracco. & Baronum cōmuniū, inter ipsos scēdus ictum est, ut Henricus cū barba Lestkoni cederet, de omni iure & titulo monarchiæ, inquantū ei cō- peteret. Et ut cōfederaretur aduersus quoslibet hostes, quodq̄ un⁹ alterius sortem non impeteret nec optaret. Oblatisq̄ Lestko albus magnificis donis principibus, Henrico cū barba, & Conrado suo germano, ac militibus eorū inuitauit ipsos Graccouiā ad reficiendū & solaciandum. Sed Cōrado abeun- te in Mazouiā, Henricus Graccouiā ingressus, huamissime cū suis exce- ptus & octo diebus tractatus est. Post quos onustus amplis donis Wratisla- uiam remeauit. Anno autē domini. M. ducent. uigesimo septimo, Swatopel- cone præfecto Pomeraniæ tributa Lestkoni albo solita non mittente, & ad defectionem spectante. Dux Lestko indixit conuentū pro festo sancti Marti- ni, apud Ganszauam prædium monasterii Trzemelzne, prope oppidum Zneinam tenendū, iussitq̄ Swantopelconem personaliter interesse, ut rebus publicis consulere, reuera autē, ut Swantopelcū absq̄ suspitione uenientē, opprimeret. Aduenientibusq̄ ducibus Henrico cū barba Wratislauiē, Cō- rado Mazouiæ & Cuyauia, Vincencio Archiepis. Gneznē, Iwone Grac- couiē, Laurētio Wratislauiē, Michaele Wladislauiē, Paulo Posnaniē, Laurentio Lubuce, Episcopis, Gunthero electo Plocen, & plurimis Ba- ronibus. Swantopelcus calliditate edoctus, non cōtra alium, nisi se & suū pe- riculum conuentū indictum ratus, aduenire distulit, aduentū tamen suū duci Lestkoni frequentibus nuiciis intimabat, explorandæ rei gratia quæ in Gan- szawa gereretur. Quarta uero die iā plurima rerum expeditione pfecta, bal- neum ad curandū corpora duces intrauerāt, cū subito Swantopelcus Pome- raniæ capitaneus, opportunitatē temporis per exploratores ratus & nactus, cum gentium multitudine superuenit, & hostiliter irrumpens, hospicia & ta- bernacula ducalia & militaria singulos resistentes obruncauit. Quo intelle- cto Lestko albus, de balneo exiliens, & equo conscenso cum paucis eum co- mitatibus fugere cœpit, hunc Swantopelcus tanq̄ prædā concupitam omni- bus præteritis insectatus, circa uillam Marczinkowo, cū omnibus suis diu- & strenue certantibus tanq̄ nepharius proditor interfecit. Henricus uero cū barba, in balneo nudus aliquot uulneribus sauciatus, in pauimentū cecidit, quē suus

Lestkonis albi
miser interitus.

Magna militis
in principem fi
des.

quē suus miles nōmine Peregrinus de Veszinburgk mira fide & deuotione protegens, & ipse multis uulneribus confossus, super corpus ducis Henrici procidit, & uterq; mortuus creditus, seuiciā carnificum remisit. Eadem die quæ fuit quartadecima Nouēbris, magna strages in alios ædita est. Cadauer Lestkonis albi per suos relatum, in ecclesia Graccouien cū maximo luctu sepultura mandatu est. Dux Henricus in Wratislaviā, lectica uectus, diuertit de uulneribus inflatis in breui curatus, Peregrinū spectata fidei militē semper commendans, & prolem suam largā donatione exaltans. Swatopelcus quoq; præfat⁹, de domo griffonū, ab ea die legitimū se principem Pomeraniæ gerere cœpit. Et quod uiuente Lestkone albo sceleratus carnifex assequi non poterat, morte sui domini quam intulit assequutus est.

CAPVT XXXI.

Vincēcius epif
cop⁹ graccoui
ensis.

Nno domini. M. ducente. septimo Magister Vincencius Kadlubkonis de Karuow uico prope Opathow, nobilis de domo Kosze Præpositus Sandomiriē, propter ingenii excellentiam, per Capitulum Graccouien in Episcopū Graccouien electus est, quē uis in ecclesia Graccouien nullam obtineret præbendā, ab Innocentio tercio confirmatus, & ab Henrico Archipræsule Gneznen consecratus. Hic undecim manipulares decimas, & septē pecuniales, i uillis circa oppidū Czchow sitis, ad mensam Episcopalem, uel quod alii astruunt ad ecclesiam in Brzeze pertinentes, ecclesiæ Graccouien perpetua donatione contulit. Ex quarum introitibus, in uino, oleo, luminaribus, cæterisq; necessitatibus, ecclesia Graccoui. & prælati, cū canonicis eam frequentatibus quotidianis distributionibus prouidentur. Nomina uillarum manipulariū decimarū sunt hæc, Gnoynik, Gothprzidowa, Thymowa, Thworkowa, Iurkow, Vyaf, Opathkowicze, Luczslauice, Faszczkowa, Concziſka, & Zdanya. Nomina uero pecunialiū, Brzozowa, Olszowa, Slona, Byesznik, Polichta, Pofzna, item de Kazimiriā Graccoui. urbi uicina. Idem Vincencius Kadlubkonis Episcopus Gracco. habitum & ordinem religionis Cisterciē, in monasterio Andrzejouien professus resignato episcopatu, assumpsit, & ex bono factus optim⁹, nudus, nudum Christū, sequutus est, anno do. M. ducente. decimo octauo. Et post quinque annos erga sculo carnis solutus, in domino quieuit, octaua die mensis marci ani domini. M. ducent. uigesimi tercij, in monasterio Andrzejouien in medio chori sepultus. Hic dū cathedram Gracco. regeret, Chronicā Polonorum (quæ incipit: Tres tribus ex causis teatralis odere solennitates) scripsit. Plura de exteris q̄ Polonorum gestis, nodose & inuolute in primis tribus libris perstringens. Hic etiam decem præbendas in ecclesia Kyelcen fundasse & dotasse asseritur. Rutheni ad sedandū ciuilia bella inter eos orta, anno domini. M. ducent octauo, A rege hūgarie Andrea, ut filium suū Colomannū eis præficeret, intestinos motus bellorum cōpræssurum, supplicarunt & obtinuerūt. Quo in Halicz ueniēte, & in regē Gallaciæ, per Vincēciū Graccoui: & alios hūgarie Episcopos, coronato atq; inuncto, Rutheni in odiū & alienationem uersi sunt. Veriti ne per hoc ritus, & genus eorū in exterminium deduceretur, Mscislaus itaq; Mscislauietz Chrobri a Ruthenis ob præstantiam

Colomannus
Rex gallacie.

stantiam appellatus, Polowczonū adiutus auxiliis, expugnauit arcem Halicien, rege Colomanno, Vincencio Epif: Gracco: & Iuone Cācellario Poloniar, qui regi Colomanno Salonicā Lestkonis albi sororē in uxorem procabāt per turpem fugam elapsis, plurimisq; hūgaris & polonis occisis, aut captis & in seruitutē uenundatis. Ad ulciscendum ergo electionem Colomanni filii sui, Andreas rex hūgarie misit notabilem exercitum, misit & Lestko albus exercitum polonicū, quem rex hūgarie mitti ab eo præcatus fuit. Quattuor autē ducibus Russiæ cū suis & omnium principū Russiæ exercitibus, scilicet Mscislaō Mscislauietz, Wladimiro Rurikouicz, Roscislaō Dauidouicz & altero Roscislaō Mscislauietz uenientibus, aduenit & Polowczonū exercitus, geminato numero hūgaricū & Polonicum agmen excedens, incastrum lato itaq; Halicien castro, ordinatis aciebus processerunt hūgari & poloni contra Ruthenorum turmas, superaruntq; poloni exercitum Wladimiri & Roscislaī Dauidouicz. Roscislaīq; Mscislauietz, & fugientes, in multa militia plurimos trucidādo persequuti sunt. In terga uero hūgarorū & Halicien suū Mscislaus cū Polowczis, qui in insidiis remotius latitabant, irruentes, facile eos prostrauerūt & passim trucidarūt, quoniā solutis ordinibus incedebāt. Attiliam Filthyam Palatinum hūgarie cœperunt. Polonos a cœde & persequutione Wladimiri redeuntes, captiuorū numerū ducentes, & carmen patriū canentes, dum locus euadendi nō esset, occiderunt. Extenso insuper signo Polonorum in alto, residui poloni, qui ex cœde diffugerāt, uel ex persequutione Wladimiri redierāt, illic confluentes, & suos cōsistere credentes, omnes trucidarunt. Iacebantq; cadauera intersectorū circa Halicz tanq̄ arena insepulta. Castrum Halicien Mscislaus accedēs primo, & secundo, & tercio repulsam passus, ipsum sepiuit. Colomanno autē & qui secū in arce erāt negligentius portam castri posteriorem obseruantibus, una noctium suffossi one facta Rutheni in castrum irruerūt, & sub caligine noctis Hūgaris & Polonis fugientibus, & sese de muro præcipitantibus, Mscislaus castro potitus, ecclesiā sanctæ Mariæ, in quam Colomannus cū potioribus militibus & fœminis se receperat, obsedit, & renitentes fame ac siti maceratos expugnauit. Nam uitam dumtaxat pacti, ostia aperuerūt, mandanteq; Mscislaō Barones & fœminæ educebantur, quos omnes Polowczis aut suis aulicis donauit. Ultimus omnium Colomannus cum uxore sua eductus, a Mscislaō acceptus est, & in Torczsko ad asseruandū missus, nec est de captiuitate solutus, nisi post plures tractatus, āno domini. M. ducent: decimo habitos. His conditionibus adiectis, ut Bela filius regis hūgarie, in coniugem Mariam filiam Mscislaī reciperet, & q̄ Mscislaus post trienniū Colomanno de Halicz cederet. Et q̄ libere solueret e captiuitate Colomannum & uxorem eius, omnesq; captiuos suæ potestatis, quæ omnia fuere consummata, quia Mscislaus dux in Thoreczsko secessit. Annoq; sequenti mortuus, sepultus est in ecclesia sanctæ Crucis in Kiow, quam uiuens fabricauerat. Colomanno uero principatus Halicien non fuit diuturnus. Nam Daniel Romanouicz occupatā arcē Halicien, Colomannum exinde abegit & fugauit, quem Andreas rex hūgarie uix post binam expeditionem in ducatum Halicien restituit. Duce Danielem

Poloni & Hū
gari contra Ru
thenos.

Poloni cū Hū
gari fusi.

Halida capta.

Colomannus
captus.

Colomannus
restitutus.

Colomannus
iterum pulsus.
Colomannus
tercio restitutus

Colomanni
mors.Michalko dux
halicia potiusMonasteriū in
Cosczoł. s. be-
nedicti.

Cometes

Tartarorū pri-
ma cognicio.Polowczy qui
fueruntTartarorum
nūci ad duces
Rusſie occiſi.Tartari polow-
czos et Ruche-
nos vicerunt.

niele Romanouicz non audente ſeſe potētiae hungarorū opponere. Seditq; Colomānus tribus ānis in Halicz, & anno Chriſti. M. ducent: uigeſimo quin-
to mortuus eſt, morbo, an ueneno, incertum eſt. Poſt quem Daniel Romano-
uicz Halicz occupauit. Sed Iſaſlaus dux Halicieñ auxilio Polowczonū fre-
tus eum expugnauit, & duci Michalkoni principatū Halicieñ cōceſſit. Sub
anno domini. M. ducentefi: nono, prima die Auguſti, ſcribunt quidā Myecz-
laum filiū Boleſlai uictorioſi, fūdaſſe monaſterium ſancti Benedicti in Koſ-
czol, ate Kalisz & illud monaſterio Tinicieñ ſubieciffe. Pro doteq; uillas cō-
tuliffe Coſczol, Gora, Roſzeyowo, Crankowo, Glogowa, Krzyuoſando-
uo, Klišſſouo, Pyotrkoſuo, Nadzerzewo. Cum molendino ante Kalisz & Ly-
ſzcz ante Konin, bona illius ab omnibus tributis & āgariis Polonicis liber-
tando. Cometes apparuit anno domini. M. ducent: undecimo, decemotto
diebus menſis Maii durans, & ſupra Polowczos Tanaim ac Ruſſiā girans
caudamq; in occaſum porrigens, & aduentū Thartarorū ſignificans. Nam
ſequenti anno gens Thartarorum in eā diē ignorata, conflictis pluribus ſep-
temtrionis, nationibus, ad Polowczos uenit. Polowczy ſiquidē fuerunt gen-
tes, ſecūdum latus ſeptētrionale Euxini maris commanentes, ultra paludes
Meotidis, quos alii Gothos appellant. Et linguagiū habuiſſe aſſerunt, qua-
le locuti ſunt diebus noſtris principes de Mankup, ultimo per Baiſſetum im-
peratorē Thurcoꝝ, anno domini. M. quadringenteſimo octuageſimo ſexto
exterminati, in Cherſoneſo & inſula Thaurica, quam uulgari noſtro Prze-
cop dicimus, a Thartaris Przecopenſibus occupata. Thartaris itaq; terras
Polowczonū ingredientibus, per legatū ipſos principes Ruthenorum, uni-
uerſis copiis & potētis ſe adiuuari, poſtularūt, quoniam par exicium & diſ-
crimē eos ſicut & Polowczos exſpectaret. Supuenerunt autē & Thartaroꝝ
nūci ducibus Ruſſiæ denūciātes, Ne immiſcerēt ſeſe Polowczonū bello &
adiutorio, ſed potius exterminiū eorū tanq; aduerſariorū procurarēt. Ruſſi
te uero immaturo uſi conſilio, nunciis Thartarorū compræhenſis & occiſis,
Polowczis terra mariq; auxilia dedere, uidelicet Mſciſlaus Romanouicz cū
militia Kiouieñ, Mſciſlaus Mſciſlauicz cū militia Halicieñ. Item cæteri du-
ces Ruſſiæ Wlodimir Rurikouicz, duces Czirnecouieñ & duces Smolneñ,
iūctiq; ex. citui oīm Polowczonū puenerūt in Protholcze. Et ab inde ſingu-
li aſcenſis equis, duodecim ſtatiuis ad fluuium Kaleza uenerūt, ubi iā Thar-
tari caſtra metati fuerāt. Et illico reſpirandi ſpacio nō dato, Thartari in eos
irruerunt. Et contritis ac diſſugientibus Polowczis, acies ruthenoꝝ diſiciū-
tur: Plurimaq; cœde p̄acta, bini duces Mſciſlaus Kiouieñ, & Czirnecouieñ
capiuantur. Reliqui fugiētes (abhominabile dictū) a Polowczis ſociis per
quorum terrā fugā maturabāt, trucidabātur: Equites quoq; propter equos
pedites propter uestes, occidebantur, & in aquis ſuffocabantur. In illa ergo
die Rutheni in peſſimum horrendumq; inciderūt periculum, quale in terris
Ruſſiæ nunq; auditū eſt. Eaꝝ prima clades extitit, quam Rutheni a Thar-
tariſ pertulerūt. Mſciſlaus autē Mſciſlauicz Halicieñ dux, dum ad naues ſu-
giendo perueniſſet, ſuperatis fluuiis perſecutionē Thartarorum ueritus, na-
ues ab. ſupi præcepit, abindeq; fugax in Halicz pauore & trepidatione ple-
nus peruenit

nus peruenit. Wladimirus autē Rurikouicz, fuga & ipſe ſaluatus, in Kiow
perueniēs, ſedem Kiouieñ accepit. Alia uero omnis multitudo Ruthenorū,
dum ad naues fugiēdo perueniſſet, & eas abruptas offendiſſet, in merorē uer-
ſa, dū undas tranare non poſſet, fame contabescens, illic conſumpta eſt. Præ-
ter paucos duces & aliquos eorū milites, qui in lembis fluuios traiecerūt.

CAPVT XXXII.

Anno domini. M. ducente: undecimo, die ſedecima menſis Maii,
Myeczlaus dux Rathiborieñ & Oppolieñ, primus filius olim
Wladislai exulis, & circa Poſnaniā a fratribus conflictus, mul-
tū agilis, procere ſtatura, peritus artis gladiatorie, mortuus eſt
Cui ſucceſſit unicus filius eius Kazimirus. Iſte Myeczlaus fundauit monaſte-
rium ſanctimonialium ordinis Præmonſtraten in Ribniky, quod Kazimirus
filius eius in Czarnowanſz ad fluuiū Malpadew, qui illic ad prope Odra
miſcetur, tranſtulit. Anno domini. M. ducente: tredecimo, Wladislaus Otho-
nis dux Kalifſieñ, tredecimo kalendas Nouembris monaſterium ſanctimoni-
aliū in Olobok ordinis Ciſtercieñ dioceſis Gnezneñ fundauit. Pro dote aſſi-
gnans ei uillas Olobok, Tikadlowo, Zidowo, Pole, Wroſſe, Rablauy, Et
cōtulit eidem uillam Staw, a filiis Laurecii Dobrogostio & Czefſacha, pro
tribus uillis Chotinino, Golikowo & Pyenyſzkowo comutata. Item
Virzbyatha filius Clementis militis, eidē monaſterio contulit quatuor uil-
las, uidelicet Conarowo, Grzibowo, Myſlakowo, & Drufkowo. Henricus
autē Archiepiſcopus Gnezneñ cōſecrans baſilicam in Olobok, ad peticio-
nem ducis Wladislai contulit præfato monaſterio decimas Archiepiſcopa-
les de conſenſu ſui Capituli in uillis inter flumina Olobok, & Baricz inclu-
ſis. Reſignante Episcopatū Gracco: Vincetio Kadlubkonis, āno domini. M.
ducentefimo decimo octauo ſuffectus eſt Iwo, filius Saulis comitis de Conſ-
ke, nobilis de domo Odrouanſz Cātor Gnezneñ, Canonicus Gracco: & du-
cis Leſtkonis albi Cancellarius. Qui dum pro confirmatione ad Honorū pa-
pam tertium ſe contuliſſet. Et per Hugolinum Cardinalem, Episcopum Ho-
ſtieñ propter familiaritatē quam cū eo in ſtudio Pariſieñ cōtraxerat, omnia
ad nutum expediuiſſet. Viſis prodigiis ſanctitate relligione & prædicatione
beati Dominici, in Poloniā deducendos fratres ſui ordinis peciit. Et alios ob-
tinere non ualens, quatuor familiares & comites ſuos, ſcilicet Iaczkonē Ca-
nonicū Graccouieñ nobilem de domo Odrouanſz de prouincia Oppolieñ,
& uilla Lanka ortum. Item Ceſſlaum Polonum Hēricum morauum, & Her-
mannum Theutonicū, per beatum Dominicū ad ordinem aſſumi obtinuit,
& illos in Poloniā deducens, ſancto Dominico ſuperſtite, in Polonia ordinē
prædicatorum plantauit. Anno autē domini. M. ducenteſimo uigeſimo ſecū-
do, cōmunicato conſilio cum duce Leſtkone albo. Cum capitulo & conſula-
tu Grac: eccleſiā ſanctæ Trinitatis quæ matrix & origo fuit parrochiarum
& locum ſpacioſum pro monaſterio prædictis fratribus ſancti Dominici aſſi-
gnauit, & ornāmētis, calicibꝫ, libris, & cæteris neceſſariis dotauit & puidit
Et eodem āno in circulo Graccouieñ nouam eccleſiam parrochialem in ho-
norem dei genitricis uirginis Mariæ præfatus Iwo Episcopus Gracco: erigi
curauit

Myeczla⁹ dux
Rathiborieñ
morauus:Monasterium
Czarnowanſ.Monasterium
OlobokIwo episcopus
Graccouienſis

Iarzko.

Ceſzlaus.
Henricus Mo-
raus Hermā-
nus Theuto-
nicus, or. Pre.
ſuſceperunt.Eccleſia. S. tri-
nitatis.Eccleſia. S. Ma-
riæ in circulo
Graccouieñ

Aquarū inūda-
cio.

Fames magna.

Monasterium
in kaczyce su-
datur translatū
in Mogilam.

Monasterium
in Henrichow
fundatur.

Mazouia vasta
ta per Prutenos
barbaros.

Hospitale San-
cti spiritus Grac-
couia fundatur
prius in Pran-
dnick. 1223.

Monasterium
Oliua a Prute-
nis barbaris
vastatur.

curauit, & in eam ius parrochiæ quod in ecclesia sanctæ trinitatis fuit, trans-
tulit. Anno domini. M. ducent. uigesimo primo. A festo paschæ usque ad au-
tumpnū, cōtinuus imbriū descensus inundationē causauit, & uernales sege-
tes seminare impediuit. Per autumpnūq; seminata destruxit, exinde pabulis
deficientibus mors animalium obtigit, homines uero plurimos præcipue agre-
stes fames ualida per triennium cōtinuata absumpsit, ut plures uillæ & oppi-
da habitatoribus consumptis remanerent deserta. Iwo Episcopus Graccos
anno domini. M. ducent. uigesimo secūdo, fundauit monasteriū Cisterciē or-
dinis in uilla patrimonii sui Kaczicze prope oppidum Slumniki. Pro dote
eidē assignando Kaczicze, Prandocz in Monikouicze, Choleuicze, necnon
decimas manipulares mensæ episcopalis, de eisdem quattuor uillis proueni-
entes. Verum cum intelligeret locum pro monasterio parū idoneū. Anno do-
mini. M. ducent. uigesimo sexto, ad Mogilā locum paternæ sortis uberem
prope Istulam illud transtulit. Ecclesiā quoq; ex dolata petra, & partim ex
cocto latere in titulum sancti Pauli apostoli (quod nunc sancti Bernardi uo-
cant) extruxit & dedicauit. Decimisq; manipularibus de mēsa episcopali in
oppido Dobschycze in uilla Vinari & circumiacentibus uillis dotauit. An-
no domini. M. ducent. uigesimo secūdo, Nicolaus de Henrichow, ducis Hen-
rici cū barba notarius, genere & actione nobilis, de consensu & annuētia eius-
dem ducis, fundauit monasterium ordinis Cisterciē in prædicta uilla Hen-
richow, sui patrimonii Wratis diocesis prope Nissam. Et tā uilla, q̄ aliis ad
illum locū spectatibus dotauit. Nec sua omnia deo donasse cōtētus, assūm-
pto habitu in eodem loco, usque ad mortem scēlix fundator militauit. Eodem
anno domini. M. ducent. uigesimo secūdo, Ciuitas Ploceſ, & tota Mazouia
per Prutenos & Pomeranos uastatur & cōburitur. Anno Christi. M. ducent.
uigesimo tercio, Iwo episcopus Grac: hospitale pro personis utriusq; sexus
in Prandnik fundauit, quod Fulco episcopus Graccos, nisi morte præuētus
fisset, fundare & dotare decreuerat. Et in præfato hospitali fratres hospita-
larios de Saxia cōstituit, geminam crucem albā in nigro pallio deferētes, sub
regula beati Augustini militātes. Donās eidē hospitali uillam Krowodrza
Item utraq; Wronii, item nonnullas decimas manipulares de mēsa sua Epif-
copali. Verum perpendens huiusmodi hospitale, a frequētia hominū longe
distare, de Prandnik in Graccouia ipsum trāstulit. Et ecclesiā in honorē san-
cti spiritus, monasteriū, & monasterii officinas pro fratribus, habitacula ue-
ro pro miserabilibus & infirmis personis construxit. In translatione autē hu-
iusmodi, anno domini. M. ducent. quadagesimo quarto, sexta die Aprilis fa-
cta. Præfatus Iwo episcopus duas ecclesias parrochiales, unā sanctæ Crucis
in Graccouia, alteram sancti Martini in uilla episcopali Biskupicze supra
Vyelickam sita, cū earum decimis & prouētib; pro eiusdē hospitalis sub-
sistentia uniuit. Barbari Pruteni, anno domini. M. ducent. uigesimo quarto
facta irruptione in monasterio Oliua, Abbatem cū fratribus & uniuerso cō-
uentu captiuant. Et uersus Gedanum deductos, crudeli morte omnes interi-
munt. Et ex tunc terras Culmeſ & Lubauieſ, per insultus & clandestinas in-
cursiones uastare coeperunt. Nec dux Cōradus Mazouia, neq; Cruciferi ru-
beo ense

beo ense & cruce signati, per ipsum uocati: Desertationi prædictarum terra-
rum subuenire potuerunt. Eodem āno Lanthgrauius Poloniā inuasit, & ca-
strum ac ciuitatem Lubusz expugnādo occupauit. Swantopolcus Pomer-
niæ dux, de consensu & consilio Michaelis Wladislauiē episcopi, anno do-
mini. M. ducent. uigesimo septimo, die uigesima tercia Ianuarii, fundauit mo-
nasterium prædicatorū sancti Nicolai in ciuitate Gedaneſ. Duces Russiæ
Georgius Wladimirieſ, & Iaroslav Pereaslauieſ ab una. Itē Wladimirus
Constantinus, & Mscislaus duces Smolnēses, & Nouogrodenses fratres ger-
mani parte ab altera. Anno domini. M. ducentesimo sexto, die Aprilis duo-
decima confligunt. Et cæsis Ruthenorū decem milibus, cessit uictoria Con-
stantino, Wlodimiro, & Mscislaui. Qui Georgium Wladimirā diffugientē
obsidentes pacem ei petenti concesserunt, & ad eos exeūti, ea conditione ut
de castro excederet. Quo excedente datum est Constantino, deinde uictores
contra Iaroslauum in Pereaslaw exercitum duxerunt. Qui illico ab eis pa-
cem petiuit & obtinuit, castrumq; Pereaslaw retinuit, tamen plurima mune-
ra reconciliatis ducibus transmisit. In æstate autē sequētis anni duces Ruthe-
norum Wlodimir Rurikouicz Kiouieſ, habens in comitatu Smolnensiu mi-
litum, Romanus Bōrziſzouicz, Constantinus, Mscislaus & Roscislaus filii
Dauid Lithuanos Russiā uastantes, magna cæde conflixerunt, Lithuanorū
duces occidendo, fugientes persequendo, in siluis & abditis plurimos interfi-
ciēdo. Eadem tempestate Hleb dux Reszanorū, auaricia ductus, sex germa-
nos & plures Boyaros, crudeliter peremit, ut integrum principatum Resza-
norū occuparet. In hyeme autē anni domini. M. ducent. sedecimi, Lithuanos
rapta præda de Russiā fugiētes, dux Iaroslav Wseuoldouicz, & Nouogro-
denses consequutos prostrauerunt. Plures tamen milites Russiæ desiderabā-
tur: Et dux Dauid Toropezki occisus iacuit. Iterum sequenti tempore alio
exercitu Lithuanorum uastante regionē Poloczko, dux Mscislaus Dauidor-
uicz, cū militia Smolnensium celeriter superueniēs, incautos absq; numero
in Poloczko occidit. Alios in lacubus, paucis admodū euadentibus, merſit.
Anno autē domini. M. ducent. decimo octauo, duces Czirniewieſ cum suis
gentibus, cum Mscislaui Smolnensiu, & Polowczis Kamienecensem regio-
nem, nemine repugnante, uastauerunt.

CAPVT XXXIII.

Post funestam Lestkonis albi necem, per Swantopelcū Pomer-
niæ præfectum, de auuentia & scientia Wladislaui Othonis ma-
ioris Poloniæ ducis & sceleris socii, actam. Anno domini. M. du-
cent. uigesimo octauo inter Henricū cum barba ducem Slesia
& Conradum ducem Mazouia, super monarchia & Lestkonis albi puerorū
cura, dissensio orta est. Aggressusq; dux Cōrad⁹ Mazouia munitiōes, quas
dux Henricus cum barba erexerat, aliam supra collem fluiui Prandnik, pro-
pe oppidum Skala: Alterā in Medzboze prope uillam Wrocziſz: Cū
elade & captiuitate suorum, ac occisione filii sui Premislai, per ducem Hen-
ricum conflictus, inexpugnatas reliquit, & in Mazouia diuertit. Cumq; Hen-
ricus Slesia, filium suum Henricū cū copiis in Slesia remisisset, & in Gra-
couieſ,

Lubusz occu-
para.

Monasterium
or. pre. geda-
no. A 1225 su-
datur.

Ruthenica inte-
stina clades

Lithuani a Ru-
thenis cæsi.

Kamienecensem
regionem
uastat

Henrici cū bar-
ba & Conrad⁹
mazouie du-
cum super mo-
narchia disen-
sio.

conuen ducatu securus uersaretur, dux Conradus ab exploratoribus certior factus, in terram Graccouien adueniens, Henricū ducem Slesiae, in Spitzo- uicza auditioni missae deditū offendit, & eū captiuatū in Mazouia deduxit. Ad quem liberandum, dum filius eius Henricus pararet exercitum, Beata Hedwigis plurima mala auersura, ad ducem Conradum personaliter in Ma- zouiam se contulit. Et prudentia qua pollebat, inter duces pacem cōposuit, ut dux Henricus de iure monarchiae & tutoriae Cōrado cederet, captiuosq; Conradi libertati restitueret, renunciationem corporali iuramento firmando. Duas insuper neptes, filii sui Henrici filias, filiis Conradi in uxores desponsa- uit. Kazimiro Constātiā, & Boleslao Gertrudim. Cēpitq; extunc Conra- dus Mazouiae se monarchā & Lestkonis puerorū tutorem gerere. Rursum in anno sequenti ortum est aliud bellum, inter duces maioris Poloniae. Wla- dislaus siquidē Laskonogy, ad propulsandū iniuriā sibi illatā, cū Wla- dislao Othonis nepote suo congressus est, & eum fudit, captiuatūq; in uincu- la coniecit, qui suffragio fauentiū euadens, ad Swantopelcū uxoris suae fra- trem peruenit. A quo nedum gētes ipsius Pomeranicas in subsidium sibi ob- tinuit, sed & personaliter cū eo aduersus Wladislau Laskonogy uenit. Wla- dislaus autē Laskonogy eorum aduentu territus, relictis castris maioris Po- loniae, ad Rathiborz fugit, & a Kazimiro Myeszkowicz, duce Rathiboriei- ainice susceptus est. Wladislao Othonis omnia castra propria, & sui patruī occupante, Anno uero domini. M. ducent. tricesimo primo, Wladislaus Las- konogy ex Rathiborz cū exercitu egrediens, Gneznā castrum, quod fortis ipsius erat obsidione uallauit, & cū duobus mensibus obsidio continuaretur, & nemo ex subditis suis (propter fēdos & lasciuos mores eius) ad eum desi- ceret, Vulgatumq; foret Wladislaum Othonis cū socero suo Swantopel- cone & ualidis copiis aduentare, tristis & gemens inexpugnato castro Gnez- nen, in solitum sui exilii locum Rathiboriam remeauit. Et quintodecimo ka- lendas Septembris, eiusdem anni in oppido Sroda fato subtractus est, apud Rathiboriā, uel ut alii uolūt in monasterio Lubeus, nulla prole relicta, sepul- tus. Wladislaus ergo Othonis, tota maiori Polonia possessa, diuinā mila- rationem, & sui sublimationem recolēdo, libertates & priuilegia binis cathe- dralibus ecclesiis sui principat⁹, Gneznē & Posnaniē cōtulit, uillas eccle- siarū & earum incolas, ab omni seruitute & cōtributione, quae olim came- re ducis soluebatur, absoluēdo. Et ab omni iurisdictione ordinaria & extraor- dinaria Palatinorū, Castellatorū, & ceterorū officialiū. Donauitq; utriq; Pontifici auctoritate, n. in bonis ecclesiae uenandi, & monetam fabricandi. Præterea donauit Paulo Posnaniensi Episcopo & suis successoribus uillam Sulkowa, Krobya, ratione suae, & patrum suorum sepulturae. Occasione itaq; harū libertatum, edax liuor corda nobilium maioris Poloniae persua- sit, & clandestinis, contra Wladislaum Othonis, qui & Pliwacz dictus est, machinari cōeperunt insidiis. Verum ubi solertissimas ipsius cognouerunt deuitationes & cautelas, ad defectionem uersi sunt, & uocauerunt Henricū cū barba ducem Slesiae & Wratislauiae inimicum Wladislai, propter uul- nera ipsi olim inflicta, de annuentia Wladislai Pliwacz, & occisionē Lestko- nis albi

Beata Hedwi-
gis.

Conradus tu-
toriam monar-
chia gessit.

Wladislaus al-
tus pulsus.

Wladislaus filius
in exilio mori-

Wladislai O-
thonis liber-
tas in diuinam
relligionem.

nis albi in Ganszaua. Quo cum forti exercitu ueniente, praefatus Wladisla- us Othonis a suis desertus, exussit castra Bnin & Srem. Ne hostis his poti- retur, & resecto castro Gneznā, fortiq; praesidio eidem imposito, ad Swāto- pelcum praefectum Pomeraniae perrexit. Henrico autē oblata sunt per Ba- rones maioris Poloniae castra, Posnaniē, Calissien, Pilsdren, Sredē & castre Byechow. Castra uero demolita, Bnin & Srem recuperauit, & Borziuoio ex sorore nepoti, filio Dipoldi marchionis Morauiae in administrationem tradidit.

CAPVT XXXIII.

INterea Conradus Mazouiae dux, feritate & frequentibus incur- sionibus Prussorum plurimū attritus. De consilio Crisuni Episcopi Culmēsis, religiosi de ordine Cisterciē. Vocauit de domo theutonica, septem fratres ordinis sepulchri dominici Hieroso- limitani, nigram crucem in albo pallio ferentes, quorum magister & primi- cius erat Hermānus Balke de Salcza, & ipsos in castro Dobrzin locauit. Hermannus uero magister ordinis, post se reliquit fratrem Conradū de Lan- disbergk, qui cum auxilio ducis Cōradi Mazouiae, in littore Istulae, anno do- mini mille ducent. trigesimo primo locauit castellum Vogilsang, in arbore quoq; quercus aliud castrum edificauit, locauit & ciuitatē Thorun, eaq; po- stmodum in priorem locū transtulit, cōpitq; ex his locis Prutenos impetere & eorum incursiones prohibere. Fabricarunt etiam Pruteni duo castra, unū supra Istulā ultra Thorun, quod uocatur Rogow, Aliud iuxta Thorun, in loco ubi nunc stat antiqua Culmenis Cathedra, & Pipinus Prutenus, chris- tianis infestissimus tercia munitionē in lacu posuit, quae in hac diem lacus Pipini dicitur. Haec tamen Prutenorū castra, per fratres Cruciferos & mili- tes Polonorū sub paucis diebus fuerunt expugnata. Pipinus uero captus, a- perto uentre ad arborem agitatus in circuitum euisceratus est. Edificauit in super magister Cruciferorū castre Qwiedzin, in territorio Culmen, & ex eo Vilna castrum propinquū Prutenorum expugnauit & cōquisiuit. Anno do- mini. M. du. trigesimo quarto, Gregorio papa nono incitāte: Collegerūt ua- lidū exercitum principes Conradus Mazouiae, Henricus Wratislauiē san- ctæ Hedwigis maritus, Wladislaus Othonis maioris poloniae, Swātopelk & Sambor germani, Pomeraniae, una cum Hermāno & fratribus theutoni- cis sanctae Mariae. Et tempore hyemis in Prussia duobus agminibus descen- derunt, ac totam terram Prussiae in girū, ferro & ignibus uastauerunt. Prute- nisq; copiam pugnandi non facientibus, occisis quinque milibus Barbarorum & castro Radzin expugnato atq; locato, in propria remearunt. Instantibus autē, Duce Hērico cum barba Wratislauiensi, Agasia consorte ducis Conra- di, & filiis suis Boleslao, Kazimiro & Semouito. Item Guntero Plocen, Mi- chaele Wladislauensi, Crisino Culmensi, Episcopis, Pacoslao comite Der- szouien, Cōradus dux Mazouiae fratribus Cruciferis praefatis, terras Cul- men & Lubauien, sitas infra fluuios Ossam, Drwanczam, & Wrokam, do- nauit & de facto inscripsit, ut postq; fratres Cruciferi terras Prussiae cōquire- rent, donatione terrarū Culmen & Lubauiae irritata, & ad ducem Mazouiae

Hēric cum bar-
ba contra Wla-
dislaum Otho-
nem, expeditio

Rogow
Lacus Pipini.
Pipinus Prute-
nus.

Qwiedzin.

Prima expeditio
i Prutenos
per fratres.

At, fratribus
donata & qui-
bus conditio-
bus.

Conradum suosque successores reducta atque deuoluta. Possessio terrarum Prusie conquesta, ex aequo inter Conradum ducem Mazouiae, suamque progeniem & Cruciferos, partiretur. Huius ordinationis apices & instrumenta (ut aiunt) apud duces Mazouiae conseruata reperiuntur. Quantum uero discidium quatumue cruetarum occisionum, per fratres Cruciferos in regno Poloniae de post factarum, talis cruciferorum introductio intulerit, historiae satis patefaciunt. Et quis sub Kazimiro tercio, ad extremum subiugata uideretur Cruciferorum potentia, manent tamen usque in hanc diem prisca uestigia mali, magistro cruciferorum Alberto de familia Brandeburgensi principum cum recalcitratione, per homagio in obedientiam opponente. Sed haec haec.

CAPVT XXXV.

Boleslaus pudicus.

Boleslaus pudicus cum matre caprus.

Boleslaus pudicus suam repperat.

Conradus repugnat.

Munitioes Conradus expugnasset.

Duce Corrado Mazouiae, bello Prutenorum occupato. Boleslaus pudicus dux Gracouiae & Sandomiriae cum genitrice ipsius Grzymislaua, beneficio & auxilio Nicolai Abbatis Szezechouien ordinis sancti Benedicti captiuitatem euasit, siquidem Boleslao pudico regimen terrarum suarum, & e tutoria patris sui Conradi in aetate pubertatis liberam dimissionem optante. Conradus dux Mazouiae, captum cum matre eius Grzymislaua primum in castro Czirkko, deinde in Szezechow arctauit, & stricte custodiam deputauit. Quam inter pestem noctis silentio, post unum annum captiuationis & paulo post euadens, in castra propria Sandomiriae & Zauichost peruenit, & tanquam heres susceptus est. Hisque militibus munitis, nouam captiuitatem metuens, ad ducem Henricum cum barba tercio gradu affinitatis eum contingente concessit, & principatum suorum optatam defensionem ab eo obtinuit. Dux enim Henricus Wratislauiensis, cum omnibus suis potentiis una cum duce Boleslao pudico, in terram Grac: aduenit, & a singulis nobilibus Gracouien & Sandomiriens exceptus est. Atque Gracouien & caetera munitioes (deferentibus eas praefectis ducis Conradi) duci Boleslao pudico tradite sunt. Anno autem sequenti scilicet. M. ducentis trigesimo quinto. Conradus Mazouiae cum copiis tam propriis quam auxiliariis, in terram Grac: uenit & eam exustionibus affecit. Henrico uero cum barba in publicam dimicationem non ueniente, sed per insidias ex iniquis locis gentes Conradi plurimum laceffente. Dux Coradus Mazouiae, in castellatis quattuor ecclesiis, sancti Andreae, sub castro Gracco: nondum muro Gracouien inclusa, Ite ecclesia in Prandocz in ecclesia collegiata Scarbimirien, & monasterio Andrzeouien, pluribus diffcultatibus inuolutus merens in Mazouiam discessit. Post cuius discessum Henricus cum barba, & Boleslaus pudicus, aliis castellis de lignis e regione & in proximo erectis, aliquot mensibus angustatos milites Conradi expugnarunt. Exinde Henricus cum barba in maiorem poloniam perrexit, & castrum Gnezna quod

quod unicum restabat expugnandum, obsedit. Adhibitisque omnibus uiribus & conatibus, expugnare non ualuit, & a castro quod pro maiori parte lignum erat inexpugnato, multis damnis acceptis, & tribus machinis potionibus ex continua proiectione fractis, in Slesiam discessit. Wladislaus uero Othonis post discessum ipsius, cum suis militibus superueniens, oppida & uillas maioris poloniae spoliavit, & exussit. Castrumque Srem, corruptis uigilibus, nocte inuasit, & Borziuogium Dipoldi marchionis Morauiae filium, Henricumque cum barba ex sorore nepotem, a Paulo Posnaniensi praefule excommunicatum, pro eo quod in quodam colloquio, in Srem habito, cum captiuauerat, caeteris diffugientibus, occidit. Castrumque Srem spoliato & incenso, ad castra Nakel & Wicze, quae in sua fide manebant, diuertit. Henrici tamen cum barba auctoritas, ex victoria Boleslai pudici plurimum creuit. Nam eo tempore, monarcham poloniae & ducem Grac: Sandomiriae maioris poloniae & Slesiae seculauit, & praedictos ducatus in pace gubernauit. Exclusisque templariis de Opatow, ubi eorum monasterium notabile erat, tam oppidum Opatow, quam decimas manupulares, & sedecim uillas Boleslao pudico annuente. Item in maiori polonia oppidum Kazimierz, cum quattuordecim uillis & totidem decimis. Item in Slesia oppidum Borek, cum uillis, decimis, & iacibus ecclesiae Lubucei, sui domini donauit & appropriauit, quod in hanc diem inuolutum obseruatur, paucos tamen ante annos Christofferus de Schidlouicz palatinus Gracouiae ab Episcopo Lubucei Opatow cum omnibus uillis hereditarie coemit. Anno autem domini. M. ducentis trigesimo octauo, dum in Crosna prope terminos Bohemiae sitam, dux Henricus cum barba, sese recepisset, grauius languens, sacramentis ecclesiasticis deuote perceptis, quarto decimo kalendas Aprilis animam exalauit. Beata Hedwigis consors sua, quae per nuncium certior de egritudine mariti facta fuisset, uisitare illum intermisit, dum in monasterio Trzebnicz adductus sepeliretur, caeteris funus & sepulturam cohonestantibus, illa sola beata femina in monasterio Trzebniciensi substitit, nec lachrymas admisit. Et ad moniales lamentantes, ac inconcinna euolatione uociferantes, incussilla dixit. Iniquum esse tanto merore diuinae contrauenire uoluntati. Iste Henricus appellatus est cum barba, quoniam sex lustris (quae triginta annos constitunt) sua coniuge beata Hedwig in sorore commutata in celibatu uiuens, barbam more conuersorum produxit & tulit, uestibusque auro ac ostro nitentibus abiectis, lineo & simplici habitu utebatur. Iste quoque Henricus cum barba, rempu. Poloniae prouide rexit, audaces coercuit, maleficos & calumniatores exterminauit, leges concussionis Pomoczne uirginale & uiduale elisit, & libertatem ecclesiae confirmauit.

CAPVT XXXVI.

Iwo Episcopus Gracouien, dum Gregorium papam nonum olim in studio Parisiensi familiaritate sibi obstrictum apud Perusium reperisset, dignitate metropolitana suae Gracouiae ecclesiae expedita & reobtentata, redeundo e Roma (propter indulgentias aggressa) febribus correptus, anno domini. M. ducente: uigesimo nono, die uigesima prima mensis Iulii, duodecim annis in pontificatu exactis, in itinere mortuus.

Wladislaus Othonis.

Templarij ex Opatow exclusi.

Henricus cum barba moritur.

Henricus cum barba laudes.

Iwo episcopus Gracouien moritur.

Monasteria in
kaczicze, Mo-
gyla, Dlubny-
a, Mław.

Ecclesia Grac-
couienſis conſi-
grata.

Monasterium
prædicatorum
in Srodka.

Monasterium
Sczirzicz.

Monasterium
Goſczykow.

Prutenſi fidem
Chriſti ſuſce-
runt.

nere mortuus. Et a familiaribus ſuis in eccleſia Mutineſi maiori, iuſto hono-
re ſepultus eſt. Oſſa autē ipſius, frater Martinus de Sandomiria cū aliis fra-
tribus monaſterii ſanctæ Trinitatis Graccouienſis in Italiam miſſis, de licentia
Epiſcopi Mutineſis in Graccouiam rettulerūt. Et anno domini. M. ducentis
trigeſimo ſeptimo in medio chori præſati monaſterii, ob beneficium fund-
tionis recondiderūt. Iſte aſtiſtes digne recolendus, fundauit monaſteria in Ka-
czicze, in Mogila, in Dlubnya, in Miſtow. Itē eccleſias parrochiales in Vaw-
rzincicze, in Dzerzaſzna, in Daleſzicze: Et ſancti Pauli in Sandomiria,
item hoſpitale pauperū in Graccouia. Circa annum domini. M. ducente: tri-
geſimum, dum turris eccleſiæ cathedralis Graccouienſis, ſumptibus teſtamēti
lwonis, olim præſulis Gracco: plumbo tegetur. Ex negligentia operarii
carbo ignitus fortuitu decidens, uniuerſam eccleſiam nocte incendit & con-
flagrauit. Huius etiā eccleſiæ Gracco: aſtea decēſto annorū ſpacio, ærariū
ſeu totus theſaurus & præcioſa ornāmēta cum ſcriniis & ciſtis, tactu fulmi-
nis, tempore ducis Leſſkonis albi, & Vincencii Cadlubkonis epiſcopi Grac-
couienſis, āno domini. M. ducentis duodecimo in mēſe Iulio, hominibus nequitū
contingere ualentibus, ignibus conſumpta fuerūt. Paulus Epiſcopus Poſna-
niēſis, cum conſenſu ſui capituli, monaſterium fratrum prædicatorum in Srodka
prope eccleſiam ſanctæ Margarethæ, anno domi: mil: ducentis: trigeſimo pri-
mo, undecimo kalendas Nouembris, fundauit. Anno domini. M. ducentis: tri-
geſimo quarto, Theodorus Palatinus Gracco: de domo & familia Griffonū
quē poloni appellarunt Cedronem, monaſteriū ordinis Ciſterciēſis, ſub titulo
ſanctæ Mariæ in uilla ſua Ludzimierz, prope oppidū Nouytarg, de ſub mō-
tribus ſarmaticis fūdauit, & fratres ex Italia accerſitos, locauit, pro dote præ-
fatam uillam Ludzimierz cum pluribus aliis assignando. Viſlaus autē Epiſ-
copus Gracco: eidē monaſterio manipulares decimas omnium uillarū mo-
naſterio prædicto attributarum, & locandarū, adiecit. Cumq; a uiris belli-
cis, fratres prædicti perſæpe deprædarentur, poſt decennium in Sczirzicz, uil-
lam a Suſſlao Canonico Gracco: filio Ioannis militis, pro centū marcis ar-
genti comparatā, tranſtulit, ubi in hāc diem permanet. Prædotha uero Epiſ-
copus Graccouienſis, Viſſellat epiſcopi immediatus ſucceſſor, de conſenſu ca-
pituli, decimas manipulares menſæ ſuæ, in uillis Poſnanouicze, Goſtachow
Dlichow, & in nigra ſilua, præſato Cenobio, inſcripſit & perpetuo dona-
uit. Eiuſdem anni kalendis Februarii, Broniſius de Goſczikow, Comes &
palatin⁹ diocēſis Poſnaniēſis, de domo & familia Vyenyewa, caput Zubro-
nis pro inſignis deferente. In prænominata uilla Goſczikow, quæ extūc pa-
radifus uocari cœpit, monaſteriū ordinis Ciſterciēſis, ſub honore & titulo do-
minæ noſtræ Mariæ fundauit, pro dote præſatam Goſczikow, & uillas ui-
delicet Linam, Clodawam, Gorzikā, & Polencz, assignando. Fratres in hoc
Cenobium de monaſterio Lemneſis, de annuētia Hermāni Abbatis Lemneſis
monaſterii, introduxit. Primus autem Abbas in huiusmodi nouiter fundato
monaſterio, fuit frater Menſzo. Anno domini. M. ducentis: trigeſimo quarto,
fratres Cruciferi cū auxilio marchionis Miſzneſis, uictis Prutenis de territo-
rio Pomeraniæ, fidē Chriſti illos aſſumere coegerunt. Et poſt hoc Henricus
Marchio

Marchio Miſneſis, cœpit caſtrum Ploczko, quod Conradus dux Mazouię
cū filiis ſuis Boeſſlao & Kazimiro reacquiſiuit, & Miſneſis trucidauit. Alios
cum eccleſia cathedrali comburendo, alios per pedes ſuspendendo, alios ua-
riis tormentis afficiendo. Eodem anno, dux Conradus Mazouię, monaſterium
fratrum prædicatorum in Ploczko fundauit. Anno domini. M. ducente
ſimo trigeſimo ſexto, die Iulii ſecunda, Conradus dux Mazouię principatus
ſuos inter duos filios diuiſit. Boeſſlao ducatu Mazouię, Kazimiro uero du-
catu Lanciæ & Cuyauię assignando. Et ambo iureiurando in præſentia
Epiſcoporum Wladislauiēſis, & Plocenſis, ac plurimorum Baronū ſe huiusmodi
diuiſionē ſeruaturus, promiſerunt. Eodem āno, ſexta die menſis Maii, in Op-
pol Kazimirus, dux Oppoliēſis & Rathiboriēſis mortuus eſt: Filius Myeſz-
konis, Hērici cum barba frater patruelis. Et in monaſterio Czarnouieſis or-
dinis Pamronſtateſis, a ſe illic ex Ribniki tranſſato, ſepultus, qui duos filios
Myeczſlaum natu maiore, & Wladislaum minorem, reliquit. Anno dñi. M.
ducentis: trigeſimo ſeptimo, Dux Myeſzko ob deformitatē capillorū Coſziſz
ko appellatus, ex conceſſione patris ſui Conradi ducis Mazouię ducatu
Cuyauię ſortitus. Quia uiduarū & orphanarum uaccas occiderat, & ſub-
ſtantias ſpoliarat, inter cōuiciandū iuſtiſſimo dei iudicio, fluminibus & aquis
nequitū ſuffragātib; a muribus miſerabiliter deuoratus eſt. Ecce ſaluos fe-
cit deus filios pauperum, & humiliauit oppreſſorem. Ecce iniuria pauperū
& uiduarū iudice Chriſto ultæ ſunt. Eodem anno. M. ducentis: trigeſimo ſeptimo
Fratres minores, ordinis ſancti Franciſci: Boeſſlaus pudicus in ānis puericiæ
conſtitutus perſuaſione genitricis ſuæ Grzimillaſuæ inductus, ex Praga in
Graccouia uocauit. Pro monaſterioq; & eccleſia locum amplū donando, tā
eccleſiā q̄ monaſterium coctis lateribus edificauit & conſumauit. Item āno
quo ſupra, ſcilicet. M. ducentis: trigeſimo ſeptimo, Magiſter Cruciferorū Herman-
nus, auxilio ducū Conradi Mazouię, Swatopelci & Samborii Pomeraniæ
caſtrum & oppidū Elbyang in diſtrictu Pogofzono edificauit, dato nomine
ciuitati, a flumine Elbing illic decurrētī, & magno ſtagno quod Hab dicitur
ſe miſcenti. Anno domini. M. ducentis: trigeſimo octauo, monaſterium fratrum
prædicatorum apud Halicz fundatur, & fratres e Polonia illic domum ac-
ceperunt. Anno domini. M. ducentis: uigeſimo octauo, in maxima multitudine
Thartari Ruſſiā ingredientiſ, uniuerſam terrā Rzeſzanſka ualtauerūt, du-
cem occiderunt, ſenes & impuberes necauerunt, certam multitudinem in ca-
ptiuitatē abduxerunt, caſtra incenderunt. Iterum hyeme eiſdē anni Thar-
tari in terram Szuſdalarū uenerunt, & ea uniuerſa ualtata, ducem Georgiū
& filios eiſ, plureſq; alios Szuſdalarū principes interfecerunt. Caſtrū Ro-
ſtow incenderunt, captiuos & prædā pro libito abduxerunt. Sequēti quoq;
anno in Smolneſis & Czirnieouiēſis regiones ueniētes, eas crudeliſſima cœde
nullæ ætati parcētes, perualtarunt. Caſtra & fortalicia, ex quibus duces &
milites præ timore fugerant, incenderunt, & onuſti captiuorū multitudine,
in terras ſuas redierunt.

CAPVT XXXVII.
Eſuncto Henrico cum barba, ſucceſſit ei in omnibus principati-
bus unicus

Monasterium
in Ploczko.

Kazimirs⁹ dux
Oppoliēſis &
Rathibor: mor-
tuus.

Myeſko dux
Mazouię a mu-
ribus deuorat⁹

Fratres mino-
res Graccouię
inducti.

Elbyang edifi-
catum.

Monasterium
fratrum Predica-
torū in Halicz

Tartarorum
ualtatio.

Henricus se-
cundus.

bus unicus filius eius (alii namq[ue] omnes morte absu[m]pti erant) Henricus se-
cundus, q[ui] & pius dictus est, ex beata Hedwig[is] progenitus. Et qu[ia] Wladisla-
us Othonis maiores polonos frequētissimis pollicitationibus sollicitasset,
q[ui] in dominiū maioris Poloniæ tanq[ua]m heres proprius reassumeretur, nō tamē
exauditus est, nec reassumptus. Eapropter tristit[us] tabefactus, in proximo
uitam cū gemitibus, anno domini. M. ducen[te] trigesimo nono in Pomerania
exulans, finiuit. Verum sepulturā cum auis & patribus suis in medio maior-
is ecclesiæ Posnaniens[is], mādante Hērico secundo, & matre eius beata Hed-
wig[is] persuadente, habere meruit. Reliquit autē præsatus Wladislaus Otho-
nis binos filios, ex Helinga Swatopelconis filia genitos, scilicet Premislaum
& Boleslaū. At Conradus dux Mazouia[rum] oportunitatem temporis nactus,
fœdera irritando, pluribus incursionibus clandestinis & publicis, nepotē su-
um Boleslaum pudicum ducem Graccouia[rum] & Sandomiria[rum] persequi cœpit,
quia tutor ipsius Hēricus cum barba morte extinctus esset. Quapropter ac-
cepto consilio idē Boleslaus pudicus Clementē de Clemyanthow, & Ianussi-
um Palatinum Gracco: ad Belam regem Hungaria[rum] confederandū & pro-
candum filiam eius Kunegundin[em], quæ in hungarico Kinga dicta est, misit,
& factā dispensatione, adducta est in Graccouia[rum], anno domini. M. ducen[te]
trigesimo nono, cū dote quadraginta miliū marcarum. Quo audito territus
Conradus dux Mazouia[rum], lacessere nepotē suum Boleslaum pudicū destitit.
Ista est scilicet Kinga, quæ matris aluo fusa, nō solum ut cæteri pueri, sed sta-
tim in lingua hūgarica articulo sermone protulit. Aue regina cælōrū. Ista
in infantia feriis quartis & sextis, uelut beatus Nicolaus pontifex miræ se-
mel fugebat ubera. Ista maritum suū Boleslaum pudicū, ut cœlibatū & per-
petuā uirginitatem una cum ipsa teneret, induxit. Ob quam continentia pu-
dicus appellatus est. Ista est Kunegundis, quæ per pietatis opera, non secus
q[uam] beata Hedwig[is], cuius ipsa neptis ex sorore germana fuerat, in polonia re-
tulit. Et licet Conradus Mazouia[rum] dux, externa bella non attentaret, Boles-
laumq[ue] pudicū minime inquietaret, intestina tamen lite haud carere potuit.
Ioannē siquidē Czapla scolasticum Wladislauiens[em] & Ploce[ns] ecclesiarum, &
Cancellariū suū, uirū doctū & iuris bene peritum, in æculeo prius tortum,
in patibulum ægit, & ipsum ignominiose suspendit, quē fratribus prædica-
torū ad tumulandū ducentibus, Agasia ducis Conradi uxor, tanq[ua]m altera Je-
zabel eripi iussit, & denuo in altero patibulo supra Istulam, iuxta sancti Be-
nedicti ecclesiā, e regione & incōspectu maioris ecclesiæ Ploce[ns], alligauit &
suspendit. Sed Martinus Prior ordinis prædicatorum, missis fratribus, secū-
do depositū, in Ecclesia Cathedrali sepeliri ordinauit. Causa huius mali in-
specti suspitio ducis Conradi fuit, quoniam Kazimirus filius eius cum noua
sponsa filia ducis Henrici secundi, Constātia nomine, nepte beatæ Hedwig[is]
Wratislauiæ diutius cōmoratus, repetitisq[ue] uicibus, per Conradum patrē
ipsius euocatus, amore sponsæ uinctus, nō aduolauit, suspicabatur dux Co-
radus q[ui] consilio præfati Ioannis Scolastici Pedagogi filii sui, cum duce Hē-
rico Wratislauiens[em] de proditiōe patris sui, ad ulciscendum captiuationem
olim Henrici cum barba, per Conradum factam, tentaret. Sicq[ue] dux furore
actus sine

Beata kunegū-
dis.

Mulieris crude-
litas.

actus, sine sufficienti examinatione, Ioannē Scolasticū sacerdotio decoratū,
suspēdio turpiter dedecorauit, & terribili morte extinxit. In cui[us] ultionē Pō-
tiffices ducem Conradū censuris innodarunt. Primum etenim Andreas Episco-
pus Ploce[ns] eum excommunicauit. Deinde Petrus Archipræsul Gnezne[ns], to-
tam diocesim Ploce[ns], una cum duce Cōrado & uxore eius, interdicto suppo-
suit. Donec ipse dux humiliatus, anno domini. M. ducen[te] quadagesimo in
conuentione Lancicie[ns] pœnitentiā agit, & pro satisfactione sceleris, in sacer-
dotem patrati, uillagium Loticz, cum filius & pertinentiis, Archiepiscopo
Gnezne[ns] perpetuo inscripsit. Et ut Archiepiscopus Gnezne[ns] sit Canonic[us]
natus & præbendatus in ecclesia Ploce[ns], ducem tamen Mazouia[rum] unā mar-
cam auri soluendo recognoscat. Ecclesiis uero Wladislauiens[em] & Ploce[ns], eui-
terne certas libertates donauit, quod Apostolici cōmissarii, Thomas Episco-
pus Wratislauiens[em], & Gerardus Scolasticus Gracco: per Gregorium papā
nonum deputati confirmarunt. Et beneficiū absolutionis ab Archiepiscopo
Gnezne[ns] promulgatū & cassatū, denuo auctoritate Apostolica impende-
rūt. Quæ omnia in instrumento originali concessionis præfati ducis Conra-
di (quod in ecclesia Wladislauiens[em] cōseruat) cuius initium est. Cum piarum
sit mentium &c. manifeste continentur.

CAPVT XXXVIII.

Post hæc Thartarorū horrenda uastatio ex ordine subnectenda
est. Anno domini. M. ducē: quadagesimo primo, Thartari per
Russiam, trucidatis tyrannis & principibus Ruthenorū, in polo-
niā uenerūt, receptaq[ue] præda in oppidis Lublin & Zawichost,
uicinisq[ue] eorum, eam in Russiā reduxerunt, festinanterq[ue] redeuntes, Sando-
miriā cum castro expugnauerunt. Illicq[ue] Abbatē Coprzywniciens[em] cum fratri-
bus eius, & magnū numerum utriusq[ue] sexus, nobilium & ignobilium, uirorū
ac matronarū, ad conseruandū uitam Sandomiria[rum] collectorū, occiderunt. In-
de exeuntes per Wisliczam, in Skarbimirā uenerunt, & prædā deducturi in
Russiā reuertebantur, dumq[ue] statua ad fluuium Czarua, apud uillam, quæ
maior Thursko uocatur, tenerent. Irruit in eos Wladimirus Gracco: Pala-
tinus cū militibus Graccouiesibus: Vbi inter pugnandū omnis captiuorum
multitudo diffugiens, in propinquas siluas se recepit, superati tamē sunt pau-
ci a multis: Wladimirus palatinus Gracco: cum suis a Thartaris, uerū stra-
ge suorum Thartari percussis, per siluā Stremecz in Russiā recesserunt. Et
in supplementum accersitis plurimis Thartaris, cū fremitu & ira in poloniā
redierunt. Et quia maximū habuerunt exercitum, ad Sandomiriā peruenie-
res, bifariā eum diuiserunt. Minorēq[ue] exercitum in Lanciciā, Siradiā, & Cu-
yauā, cū principe Kaydano, destinarunt, qui nullo obice apparente, crudelis
sine illos districtus cœdibus atq[ue] igne uastarunt. Et sanctmoniales monaste-
rii Virthouien[sem], præter tres, quæ in siluas fugerant, rabie barbarica occiderūt
propter quod processu tēporis, moniales illius loci, in locū tutiorem, Grac-
couien[sem] diocesis translata[rum] sunt. Abbacia Busze[ns] de Buszko in Virchow trans-
lata. Maior autē Thartarorum exercitus, cuius ductor Bathi rex, & primus
imperator Thartarorū fuit, uersus Graccouia[rum], omnem transitui propinquā
cœde &

Tartarorū cru-
delitas in Polo-
nia.

Poloni a Tarta-
ris cœsi.

Abacia Bus-
ze[ns] in Virchow
translata.

Polonorum al-
tera clades.

Thartari Gra-
couiam accepe-
runt.

Tarthari wra-
tislaiam acce-
perunt.

Thartari in urbe
nil reperientes,
castrum uallarunt.

Thartari in urbe
nil reperientes,
castrum uallarunt.

Thartari in urbe
nil reperientes,
castrum uallarunt.

cede & incendio peruaflans, iuit. Occurrunt ergo ei in uilla Chmyelik prope oppidū Szidlow, Wlodimirus Palatinus, Clemēs Castellanus, Gracco: Pacoflaus palatinus, Iacobus Racziworouicz Castellanus Sandomiriē, cū nobilibus & militibus Graccoui: & Sandomiriē. Et facto conflictu cū una Thartarorū turma: Ipsaq; attrita, pedem referente, & ad alterā prāstantiorē turmā sese diuertēte. Poloni certamine priori fessi, pauci a plurimis, aduerso pectore confossi ceciderunt, reliqui uero in fugam conuersi, per itinera nota euaserunt. Ceciderūt in eo conflictu desiderati Cristinus Sulkouicz de Myeduedz, Nicolaus Vithouicz, Albertus Stampocicz, Zementa, Granibina, Sulislaus, milites strenui, & alii plures ualidi. Ex quorum strage, tantus pauor irrepsit, ut alii in alias regiones fugerent, agrestes uero cū pignoribus & pecoribus, in paludes & siluas & inuia se conderent. Sed & Boleslaus pudicus, dux Graccoui: & Sandomiriē cū Grzimisława matre, & Kinga coniuge sua, primum uersus Hungariā in castrū Pienini de prope oppidum Sadeecz. Postea uero in Morauia ad monasterium ordinis Cisterciē effugit. Thartari autē post cladem apud Chmyelik peractā, Graccouiā in die cinere uenerunt. Et eam uacuum hominibus inuestientes (omnes siquidē in abdita diffugerant) in ecclesias & domos incendio seuerunt. Ecclesiam uero sancti Andree, tunc extra muros Gracco: extātem, uallantes, oppugnabāt, expugnare tamen non ualuerunt, quoniam pluribus polonis magna uis & fortitudine, se & sua illic defendentibus, custodiebatur, cepto irritō, recesserūt. Et in Wratisłauia perrexerunt, quā similiter ut Graccouiā desertatā habitatoribus, sed & conflagratā habitationibus reperientes (Ciues etenim Wratisłauiae pauore cōsternati, fere omnibus relictis, praeiosioribus dumtaxat festine rapitis) fugam inierunt, quod gentes ducis Henrici uidentes. Descenderunt & opes cū uictualibus in arcem inducentes, urbē cum tectis eius flāmis exusserunt. Thartari in urbe nil reperientes, castrum uallarunt, & post aliquot dies obsidione soluentes (ut aiunt orationibus & lachrymis Celsi, Prioris ordinis praedicatorum, & fratrum eius in castrum admissorū depulsi) recesserūt. Interim feria secunda paschae Thartaris qui Cuyauia uastauerūt superuenientibus, simul iuncti in Legniczam profecti sunt. Dux etenim Henricus secundus, sanctae Hedwigis filius, per illud tempus, ibi tā nobiles q̄ agrestes maioris poloniae & Slesiae collegerat. Aduenerant & principes cum suis militibus, Myeczlaus Kazimirides dux Oppolien, Boleslaus filius Dipoldi marchionis Morauiae expulsi, qui Szepiolka cognominatus est. Et Pompo de Hosterno magister Cruciferorum de Prussia cū fratribus sui ordinis. Insuper & cruce signati plures. Cūq; ex oppido Legnicen agmina duceret, & ea obsequaret, lapis de summitate ecclesiae beatae Mariae decidit, parumq; absuit, quin caput ducis Henrici non dirupit, quod reuera infaustum omen fuit. Suburbana itaq; oppidi Legnicen praetergressus, quattuor acies instruxit & ordinauit. Primum de cruce signatis uoluntariis, & de aurifossoribus oppidi Goltberk, aliisq; peregrinis militibus. Hāc Boleslaus Szepiolka filius marchionis Morauiae ducebat. Altera acies militum Graccoui: & maioris Poloniae fuit. Huic Sulislaus frater Wlodimiri olim Palatini Graccoui: circa Chmielik

Chmielik occisi praefecit: Terciam aciem, in qua erāt milites Oppolien, & Pompo magister Prussiae cū fratribus & militia sua, Myeczlaus dux Oppolien gubernauit. Quartā, ex praestantioribus militibus Slesiae & maioris Poloniae, ac praeio conductis militibus, Henricus dux regebat. Totidem erāt Thartarorū agmina, sed robore & frequentia pugnatorum praestantiora, ita ut unū agmen eorum, omnia polonorum agmina excederet. In campo igitur q̄ bonus capus dicitur, porrecto & in omnes ptes lato, uterq; exercitus idus Aprilis: alias feria secunda post octauas paschae cōuenit. Primūq; cruce signatorum & aurifossorū exercitus cū Thartaris magno impetu congressus, uelut tenera arista a gradine percussae, a sagittis Thartaricis obrutus est. Deinde duo agmina sub gubernatione Sulisłai militis, & Myeczłai ducis Oppolien consistentia, pugnam cum tribus Thartarorū agminibus ingressi, ualidam in Thartaros stragē adiderūt, ita ut pedem referrent, & fugam iniret. Quidam autē celerrimo cursu, circa utrumq; exercitum discurrens, terribili uoce clamauit, Byegaycze Byegaycze, quod sonat currite currite. Polonis terrorē incutiens, quam uocem Myeczlaus dux Oppolien audiens, deserto praelio fugit, & secū magnam partem militū traxit. Quod uidens dux Henricus ingemiscēs dixit. Gorze sze nam stalo, i. peius & moleste nobis accidit. Indicansq; suam quartā acie fortissimorū militum, tres acies Thartarorum a duabus aciebus Polonorum disiectas, prostrauit, & in fugā conuertit. Quarta autē acies Thartarorū, & maior omnium cum suo rege Bathi, superueniens horribili impetu bellum instaurauit, quod acerrimum inter utrosq; durauit. Magnaq; ex parte, Thartaris caesis, & in fugam spectantibus, quidā Thartarorū uexillifer, ualde magnū uexillum ferens, in quo chi littera graeca depicta erat talis X, & in summitate hastilis, imago tetrici & nigerrimi coloris cum barba prolixa, cepit incantādo, fortiter caput imaginis quatere. Ex quo illico fumus & nebula horredī & intollerabilis fetoris in Polonos diffusa est, ut pene exanimati, & inualidi ad bellandū redderentur. Clamore itaq; horrendo eleuato, in Polonos Thartaricus exercitus cōuersus, acies eorum quae interim integre erāt, dirupit, & eas magna strage affecit. In qua dux Boleslaus filius marchionis Morauiae Szepiolka dictus, & Pompo magister Cruciferorum de Prussia, cum multis insignibus militibus occisi sunt. Dux uero Henricus corona a Thartaris circūfusus est, ut a tergo & fronte cederetur. Iamq; ad extremum circa eū, non nisi quattuor milites uersabantur, Sulislaus frater olim Wlodimiri palatini Gracco:, Clemens palatinus Glogouien Conradus Cwirathouicz, & Ioannes Iwanouicz, quāta potuerunt, ui & conatu principem Henricū ex praelio educentes, ad fugiendū disponebant, sed ducis equus sauciatus subsistebat. Thartari igitur ueloci cursu cōsequutum cū tribus praefatis militibus, quarto Ioanne Iwanouicz, ab eis segregato, ualauerunt, cū quibus aliquāto tempore decertabat. Ioannes uero Iwanouicz equū recētem a Roscislao aulico ducali receptum, penetratis hostiū cuneis, duci administrauit, quo ascenso dux, Ioannem Iwanouicz, uiam per medios hostes ei parantem, sequebatur. Ipsosq; in cursu uulnerato & euadente, dux Henricus intercipitur, & tercio circūuallatur, dumq; audacissime cōtra Thartaros

Horrenda clades
des Polonorum
& Theutonum
ex Thartaris ac-
cepta.

Bathi Tharta-
rorū impator.

Vexilliferi falsi-
cinatio.

Henricus dux
a Tartaris occi-
sus.

Pompo sextus
Magister prus-
siae occisus.

Boleslaus mar-
chio Moraviae
occisus.

Copia auri-
larum.

Tartarorum in
Hungaria cru-
delitas.

taros dimicaret, & manu sinistra eleuata Thartar: sibi obtutu feriret, ab alte-
ro Thartaro, lacea sub ascella transfixus, ex equo demisso brachio, moribun-
dus defluxit, quem Thartari ingenti strepitu inconditaru uocu facto, capiunt, &
extra locu certaminis, quatum esset geminatus balistae iactus pertractu, fra-
mea caput abscederunt, corpusq; insignibus omnibus despoliatu, nudu reli-
querunt. Occisa est in eo praelio multitudo nobiliu Poloniae, Inter quos cla-
ri & insignes fuerunt Sulislaus, frater Wlodimiri Palatini Gracco; Clemens
palatinus Glogouien, Conradus Curathouicz, Stephanus de Virbna, & An-
dreas filius eius, Clemens filius Andreae de Pelcznicza, Thomas Piotrkow-
uicz, Petrus Kusza, & pleriq; alii. Hanc cladem uniuersam beata Hedwigis
quae cum sororibus ex Trzebnicza in Crosna fugerat, per spiritum hora qua
acciderat cognoscens. Adleydi sanctimoniali reuelauit, Ioannes Iwanouicz,
fugiens cum duobus suis armigeris, iunctus est Leczmano militi duos simili-
ter familiares habenti. Et dum in quodam rure, uno militari a loco praelii di-
stare, a nouem Thartaris consequeretur, quis duodecim uulneribus esset co-
fossus, octo ex illis occidit, & nonum pro captiuo referuauit. Postea ordine
praedicatorum ingressus, deuote domino caeli, a quo protectus erat, famula-
batur. Corpus ducis Henrici, post cladem ex sexto digito sinistri pedis uix co-
gnitum & repertum. Per Annam coniugem ipsius, in medio chori ecclesiae
sancti Iacobi apud fratres minores Wratislaviae sepultu est. Pomponis ue-
ro magistri Prussiae, & militum insignioru supra exprassoru, in eodem mo-
nasterio sancti Iacobi Wratislaviae, corpora tumulata sunt. Boleslai autem
filii marchionis Moraviae finus, in Lubeusz in choro conuersoru humatum
est. Super caetera corpora fidelium in loco praelii sepulta, ecclesia in hanc die
durans constructa est. Maxima uictoria de duce Henrico & Polonis, Thar-
tari potiti, lectis spoliis, unicuiq; interemptoru una auriculam abscederunt, &
nouem saccos grandes, ad sciendu numerum occisorum, repleuerunt. Ducis
autem Henrici capite in longiori hasta erecto ad castrum Legnicza, Oppidu
enim metu Thartaroru exustum fuerat, applicuerunt. Mandantes ut duce
eorum occiso: castrum eis aperirent. Castrensibus conuenienter respondentib;
bus, q; pro uno duce occiso, plures duces filios occisi haberent. Illi uero circa
Legnicz uillis uastatis & incensis, In Othmuchow se receperunt, ubi quinde-
cim diebus statua continuado, omnem regionem per circuitu uastauerunt.
Exinde Rathiborien oram adeuntes in Bolesizko, octo diebus commorati
in Morauia secesserunt, & Venceslao rege Bohemiae, in castris se continente
eam plusq; uno mense incendiis & caedibus uastauerunt. Ab Olomuncz se-
ptimis castris in hungariam peruenerunt, eamq; crudelissime prope duos an-
nos afflixerunt, regem Hungariae Belam quartu, cum fratre eius Colomano
prope fluuium Cyszam miserabiliter fuderunt, & persequuti sunt, totu ue-
ro regnu Hungariae ex utraq; parte Danubij, simul Slauonia, Bosnam, Ras-
ciam, & Bulgariam, miserabilius, quia usq; ad internitione deuastarunt, fina-
literq; in Scithia sedes patrias redierunt. Refert alia Polonoz historia, Et co-
cordat cum Rogerio in tractatu de destructione Hungariae per Thartaros
q; Bathi rex Thartaroru, non in Polonia fuit, ut praemissa asserit. Chronica.

Sed cum

Sed cum in Hungariam contenderet, & ex Russia intrare Hungaria prope-
raret, partem sui exercitus cum principe nomine Peta, ad uastandum Poloni-
am misit, qui ut praedictum crudeliter afflixit, & eam desertauit. Principeq;
ipsius Henricum nomine suo exercitu deleuit, quod ex tempore lucidius cla-
ret. Nam Bathi per montanam porta ex Russia in hungariam fracta, pote-
tia comitis regni hungariae, ad custodiendu eandem porta per regem locati,
duodecima Marcii intrauit, & ate dominicam Palmarum exurendo usq; ad
Pest aduersus regem uenit, retrocedensq; & rege Bela eum insequente, hunga-
ricum exercitum circumdando, interfecit & disperfit. Hoc autem tempore an-
te dominica palmaru, Peta de Graccouia in Wratislavia perrexit. Bathi au-
tem in duobus regnis sub eode tempore esse non potuit. Item narrante eadem hi-
storia Bathi (fugiente rege Bela faciem eius) suis principibus regnu Hunga-
riae diuisit, uocans ex Morauia Petam, ad sortiendu portionem Hungariae,
quod post expulsionem regis Belae quartu fuit. Item Cadan alter princeps
Thartaroru, quem poloni Kaydanu uocant, per siluas & Comauia ac p flu-
uium Sereth, eodem tempore cu Bathi partem orientalem Hungariae qua
Almani inhabitabat, introiuit, & eam destruxit. Non ergo in quadagesima
polonia ipse, aut Bathi uastauit, sed princeps Peta. Ne autem rei ueritate nes-
cisse uideamur, utraq; historia tetigimus, & legentibus obicimus, ut eam a
libi ex integro si uoluerint, legant. Potentia Thartaroru cum qua Hungari-
am ingressi sunt, fuit quinquies centum milia pugnatorum.

CAPVT XXXIX.

Nno domini. M. ducent. trigesimo nono. Conradus dux Mazo-
uia castru Bydgosien sub Swatopelcone duce Pomeraniae re-
cuperat. In cuius ultione praefatus Swatopelk cu exercitu terra
Cuyauia ingressus, tumultuarie eam deuastauit, oppidu Iuni-
Wladislaui cu pluribus uillis exussit. Item castru Sathok per polonos
negligenter custoditu, per Saxones interceptum est. Item Villebrandus Ar-
chiepiscopus Maydeburgen castru Lubusz obsedit. Assurenq; suae eccle-
siae perpetuo, per Henricu quartu imperatore donatu esse, olim per eu ac-
quisitu & sub Boleslao Crziuousti expugnatum. Henricus uero dux maioris
poloniae & Slesiae sanctae Hedwigis filius, cum forti exercitu super eum ueni-
ens, gentes ipsius disperfit, & cum plurimoru occisione in turpem fuga co-
uerit. Pompo magister Cruciferoru Prussiae, post deletionem suarum copiaru
a Prutenis, noua manu collecta, castrum Balgam sub Prutenis conquestu.
Barbari uero Pruteni reaquirendo castrum. In circuitu duo castra uidelicet,
Portegal & Shrandin erexerunt, & intantum gentes magistri afflixerunt, ut
se cum castro potestati Barbarorum subiicere cogitarent, nisi Otho dux de
Brunswik, cum noua militia superueniens Barbaros repulisset, & castra in cir-
cuitu edificata expugnasset. Monasteriu fratru minorum in Thorun, sub ti-
tulo sanctae Mariae uirginis, eodem anno domini. M. ducent. trigesimo nono,
erexit, & area ad inhabitadu fratribus, Pompo magister Prussiae assignauit.
Anno dni. M. ducent. quadagesimo, monasteriu fratrum minoru sancti Iaco-
bi apostoli in Wratisla: dux Henricus secundus erexit, quod Anna relicta eius

m. 1 ipso pro

Peta Thartaro-
rum princeps.

Cadan Tarta-
roru princeps.

Henricus con-
tra archiepisco-
pum maydubur-
gensium.

Monasterium
fratru minoru
in Thorun, ali-
ud in wratisla-
uia.

(ipso pro fidei defensione per Thartaros occiso) ad plenum consumauit, & in eius ecclesia ducem & maritum suum sepulturae commendauit. Sub eodem tempore frater Wolquinus ordinem suum, qui dicebatur ordo militum Christi, cum ordine Cruciferorum Prussiae nigrae crucis uniuert. Et eodem anno in congressu cum Lithuanis habito, cum quinquaginta fratribus & multis aliis pugnantibus interficitur. Post commendabilem ac strenuum Henrici secundi Graccouien maioris Poloniae & Slesiae ducis, per Thartaros occisi, obitum. Barones minoris poloniae qui cladi superfuert, Boleslao caluo filio primogenito praefati ducis Henrici se subiecerunt, quod egre ferens Conradus dux Mazouiae, cum filiis suis Boleslao, Kazimiro, & Semouito, ac gentibus eorum & cum pluribus aliis auxiliariis uenit, ut cum militibus Pomeraniae per Swatopelconem missis, cum Prutenis quoque & Lithuanis, mercede conductis. Et terras Gracco: Sandomiriensem, ac Lublinensem, omnesque arces & munitiones earum occupauit. Boleslaus uero caluus, dum cum gentibus suis & Theutonicis Graccouiam accederet, iniuriam rescissurus. Conrado Mazouiae cum ualidiori exercitu superueniente, pugnae se non committens, recessit. Clemens ergo de Ruscia, palatinus Gracco: nullum auxilium a Boleslao caluo habens, Coradoduci Mazouiae, ipsum in Skala oppugnanti, se subiecit. Incensoque castro Skala, Conradus dux, castrum per eum Graccouiae iuxta ecclesiam cathedralem erectum, funditus disici praecipit. Statimque plenam possessionem nactus, graues uniuersis exactiones imposuit. Nedum agrestibus, aut ciuibus, uerum & militibus, atque sacerdotibus, ad edificationem quoque nouorum castrorum atque antiquorum instaurationem, passim omnes compulit. Quapropter clamor & uox tribulatio ascendit, quod post miseras Thartarorum clades, miserabilis & grauius a propriis opprimerentur. Missisque extemplo in hungariam & Morauiam crebris nunciis, Boleslaum pudicum querebant, & ut afflictam patriam subueniret, tanquam heredem reducere satagebant, qui non est reuersus, nisi anno domini. M. ducentis: quadagesimo tercio. In maiori autem polonia Barones & nobiles, specialiter Bogumilus, Dirszieraius, Palatinus Posnaniensis, Cecundus Gnezniensis, Thomas Posnaniensis, Castellani. Domaradus iudex Posnaniensis, praefati principatum ducis Boleslai calui filii Henrici per Thartaros occisi, propter oppressiones maiorum Polonorum, & exaltationes Theutonicorum, Przemislaum & Boleslaum filios ducis Wladislai Othonis, in dominos & heredes naturales acciuerunt, qui unicum castrum Vscze possidebant. Nam sub eis alterum castrum Nakel Swatopelk auunculus eorum dux Pomeraniae interceperat, omniaque castra & munitiones praefatis suis principibus Przemislaum & Boleslao, necnon castrum Przemanth post eius expugnationem, maiores poloni praesentauerunt & obtulerunt. Quibus Boleslaus caluus non restitit, sed affinitate iungens germanam suam Elizabeth nomine Boleslao duci Kalissienem contulauit. In Prussia uero Swatopelcus princeps Pomeraniae, uir callidus & uaser, cernens Cruciferos per Conradum ducem Mazouiae uocatos, in immensum creuisse, & castra ac munitiones plurimas locasse, Prutenosque sibi subiectos ad baptismum coegisse. Ccepit uehementer expauescere. Ne sicut ipse dolo Pomeraniam sub Leskone albo acquisiuit, eadem mensura metiendo, a Cruciferis

Boleslaus caluus.

Polonia Boleslao caluo defecerunt.

ciferis quoadque exueretur & e Pomerania expelleretur. Hac itaque occasione omnes Prutenos tam neophitas quam gentiles sibi conciliat, & idolatrie ritus ne pharios reassumere psuadet. Edictoquoque certo tempore, omnes christianos in Prussia tam Polonos quam Almanos interemit. Castraque singula Cruciferos, tam & expugnatione Prutenorum, praeter Balgam & Elbing conquirit. Nec ea per Gwilhelmum Mutinensem Episcopum, Innocentii pape quarti legatum, auctoritate sedis apostolicae monitus resignauit, quinimo collecta manu Pomeranorum & Prutenorum, totam terram Chelmen. uehementer attriuit & uastauit, praeter tria castra Thorun, Chelm, & Radzin, quae acquirere non potuit. In uniusque anni spacio, quod Thartarorum rabies non attigit, Prutenorum barbaries deleuit.

Pruteni idola tria reassumunt.

CAPVT XL.

Sed redeamus ad Boleslaum pudicum. Anno domini. M. ducentesimo quadagesimoterzio. Intelligens Conradus dux Mazouiae, Boleslaum pudicum, cum nonnullis militibus reuersurum. Indicit conuentionem Baronibus Graccouien & Sandomiriensem, apud Scarbimirien oppidum, quasi ad prouidendum rebus publicis tercio kalendas Iulii celebranda. Vbi omnibus conuenientibus, ex occulta malivolentia prius concepta, dat signum suis militibus. Et captiuati sunt Przibislaus Wawszriczouicz Vitek Byenyouicz, Andreas Sulconis de Myedzuiedz, Nicolaus Iaszko, Sadek de Chodcza, & alii plures, uinctique & in Mazouiam ducti, ergastulis inclusi sunt, & quasi post duos menses, prima die Augusti quae est sancti Petri ad uincula, diuina commiseratione, fractis compedibus, sub intempeste noctis caligine, omnes euaserunt. Clemens uero palatinus Graccoui: de domo & familia Grissonum, qui cum fratribus suis, Sulcone, Theodoro & aliis de medio captiuantium in Hungariam fugerat, audita solutione captiuorum reuersus est, & simul iuncti, tam arcem quam ciuitatem Gracco: eiectis ducis Conradi praesidiis obtinuerunt. Aduenientemque Boleslaum pudicum cum sorte sua Kinga, tanquam heredem & dominum conaturalem cum magno plausu, Prandotha episcopo Graccouien persuadente, in ducem assumpserunt. Quo rumore Coradus dux Mazouiae excitus, cum multis gentibus uersus Graccouiam uenit, Boleslaoque pudico copiam pugnandi non faciente, & sola mania defendente. Dux Conradus Mazouiae in castellatis ecclesiis, sancti Andreae extra muros Gracco: & sancti Georgii in arce Gracco: fossatisque factis, cum exercitu in Mazouiam discessit. Post cuius discessum Bogutha praeses in castellationis ecclesiae. scilicet Andreae (miles hic Gracco: erat) ipsam ecclesiam Boleslao pudico reddidit, & omnis hostilitas circa Graccouiam amota est. Itaque Coradus dux Mazouiae, Myeczslau ducem Oppolien desertorem, Henrici ducis Wratislaui per Thartaros occisi, in sui praesidium uocauit, uocauit & Przemislaum ducem Posnaniensem, Lithuanosque & Iaczuingos. Et cum ipsis filioque suo duce Kazimiro, terram Sandomiriensem ingressus est. Quibus Boleslaus pudicus, cum militibus Graccouien sibus & Sandomiriensem, cum Clemente palatino Gracco: & Floriano palatino Sandomiriensem, & quibusdam Hungarorum militibus in Suchdol occurrit, propicianteque deo, exercitum Conradi numero & robore superiore, confregit

Conradi dolus.

Mira uinctorum liberatio.

Boleslaus pudicus receptus.

Conradus auxilia petit.

Conradus & Boleslao victi.

& dispersit. Ducemq; præfatos in turpem fugā agit. Ex qua pugna exercitus ducis Boleslai, præda uariarū nationū ditatus est. Duxq; Boleslaus pudicus cæteras munitiones, quæ pro Conrado principe Mazouiae tenebatur, ui ac cepit. Post hunc triumphū milites Gracco: iterū Boleslaum pudicū Prandotha Episcopo Gracco: diuina solenniter in ecclesia Gracco: agente, in suū dominum assumpserūt & intronisarunt. Conradus autē dux Mazouiae cladem in Suchdol acceptam ultum iri cupiens, Lithuanos, Prutenos & Iaczuingos ordinauit, qui in copiosa multitudine ingressi, terram Lublineū uastauerūt, eam more barbarico usq; ad fluuiū Istulam, cū districtu Szezechouien, & Lukouien infestādo, hoīes utriusq; sexus cū numerosis pecoribus abegerūt. In Prandothā uero Episcopum Gracco: quia Boleslao pudico ad herebat, præfatus Conradus dux Mazouiae suos armigeros misit, & curias episcopales Tharsen, quæ nunc Bodzancien appellatur, Kelcen & Cuneouien primum expilatas, cum uillis ipsarū incendit, & prædam in Mazouia intulit, propter quod Prandotha Episcopus Gracco: eum auctoritate propria anathematizauit. Cuius processus Fulco Archiepiscopus Gneznen in synodo Lancicien confirmauit, & in singulis ecclesiis denunciare mandauit. Verū Conradus eodem anno. M. ducen: quadagesimo quarto, mala additura malis, terram Graccoui: cum exercitu ingressus, nouas munitiones erexit, quas eo discedente, milites Gracco: expugnauerūt, sed Conradus rediens, iterum eas expugnauit, & aliquas diruit, tot & tantis malis non faciat Conradus dux Mazouiae, contra Boleslaum pudicū nepotē suū, ulceratum gerēs animū. Anno domini. M. ducen: quadagesimo sexto, cū Lithuanis & gentibus propriis terras eius inuasit. Cui Boleslaus pudicus, cum militibus Gracco: & Sandomirien in Zarzissow, alias in Iaroszyn occurrens, diro Marte conflixit. Et a multitudine superatus, pluribusq; militibus Gracco: aut occisis aut captis, Boleslaus pudicus fuga elapsus est. Conrado prædam acceptā in Mazouia referente, Et sine mora in terrā Graccoui: cū filio suo Kazimiro Cuyauiae & Lancicia duce. Item cū Myeczslao Oppolien duce genero suo, redeunte, castra tria, unū in faucibus Rudawe, ubi Istula ingreditur. Aliud supra ripam prope monasterium Thinyecz, extruxit. Et hæc duo suis militibus commisit. Tercium in Lelow, & illud Myeczslao Oppolien duci genero suo in administrationē dedit. Sed Conrado in Mazouia diuertēte, Boleslaus pudicus castra prope Thinyecz, & in ora Rudawe expugnauit. Tercium uero in Lelow paulopost Myeczslao duce Oppolien mortuo, illico Boleslao pudico redditū est. O q̄ misera condicio minoris poloniae sub illo tempore fuit, Sub eoq; tempore Pruteni Mazouia irrumpentes, eam circa Czechanow uastauerunt, festine autē occurrentibus Mazouitis & Lanciciensibus, noningētos Prutenos occiderūt, alios uero aut captiuarunt, aut disperserūt. Lithuaniq; procurante Conrado Mazouiae duce, silenti agmine in Oppatow oppidum Sandomirien uenientes, ipsum & uicinia eius spoliarunt. Mortuus est tandē deo uolente Conradus dux Mazouiae ætate maturus, nepotis sui Boleslai pudici iniustus oppræssor. Et in ecclesia Ploceñ maiori sepultus, aṇo dñi quadagesimo septimo supra millesimum ducentessimū. Et reliquit duos filios, Kazimirum

Furor Conradi in Prandotha episcopū Graccouiensem.

Profectus p̄st. consoci.

Profectus p̄st. consoci.

Profectus p̄st. consoci.

Profectus p̄st. consoci.

os Kazimirum & Semouitum. Boleslaus siquidem tercius filius, breui patrem sequutus, morte absumptus est.

CAPVT XLI.

Nno dñi. M. ducē: quadagesimo tercio, Castrū Zartauicza Theodricus Marsalcus Cruciferorū de Prussia, cum uiginti uiris dumtaxat, in uigilia sanctæ Barbaræ, nocte scalis appositis, intercepit, & quinquaginta uiros in eodē castro reptos (cum eis a medio noctis usq; ad ortum solis certando) parim occidit, partim in deditionē accepit. Accepit & thesaurū cum reliquo deposito. Sed & caput sanctæ Barbaræ uirginis asportauit, quod Kazimirus tercius rex poloniae, de Thorun in Gedanum transferri concessit, ubi in hanc diem cōseruatur, & a multis deuotis atq; peregrinis ueneratur. Swatopelcus intellecta castri sui Zarthauicza occupatione, fultus Prussorum suffragio, ipsum obsidione cinxit, & cū reliq; medietate exercitū, in Chelmen terrā descendit. Et per Theodricū Marsalcum, ac per Kazimirum ducem Cuyauiae filium Coradi ducis Mazouiae uictus, utriusq; castris est exutus. Vocatoq; in auxilium Przemisslao duce maioris poloniae, idem Theodricus marsalcus, & Kazimirus dux Cuyauiae, potentiis unitis, castrum Wissegrad in Pomerania situm expugnauerunt, & terrā Pomeraniæ flammis & uastatione afflixerunt. Ex inde ad castrū Nakel processerunt, quod illico Pomerani, dumtaxat uitam cum paucis rebus parati, Przemisslao & Boleslao ducib; maioris poloniae tradiderūt, qm̄ sub his ducibus Swatopelk, ipsum interceperat. Eodē anno a præfatis ducibus poloniae Przemisslao & Boleslao castrū Zbassim cōstructum est. Veritus Swatopelk, ne unita potentia polonorū & Cruciferorū, de Pomerania expelleretur, concordiam cum Cruciferis iniit, & in obsides filium suū Mestwinum alias Msczugium, & Veyat comitem Vimarumq; Burgrabiū dedit. Cruciferi autē omnes captiuos Swatopelconi reddiderūt. Castrum uero Zartauicza nequaq; reddere uoluerūt, propter quod in aṇo sequēti Swatopelcus iuramenta temerādo, & pacta uiolando, cū Lithuanis, Prutenis, ac Iaczuwingis uenit, & terrā Culmensē horribili cæde & incendio affecit. Quos Cruciferis insequētib; cum essent impares uiribus, placuit Theodrico atiq; Marsalco, ultimam medietatem exercitus ex iniquis locis inuadere. Prima medietate lacum trāsgressa, ac Berlwinus nouus Marsalcus, a fronte inuadendos censuit & inuasit. Swatopelcus uero paucitate Cruciferorum conspecta, ad paludem quæ Renszin dicitur, cum eis conflixit, & omnes trucidando, una cum Marsalco deleuit, uix uiginti uiris effugientibus. Similiter exercitum auxiliarem ex Thorun uenientem, uicit & prostrauit, uictoresq; spoliis interfectorū ouantes potiti sunt. Exhilaratus Swatopelcus de suorum uictoria, clandestine ad Remkam aduocatū & ciues Culmenses misit, ut irrumpentes castrū Culmense, quod licebat eis quotidiē ingredi, filium ipsius Msczugium cū cæteris obsidibus soluerent, præmiis potituri promissis, quod Ioannes seruus Cruciferorū in prælio uulneratus intelligens, traditionem prodidit. Quare Capitaneus Chelmen, Remkam aduocatū cum ciuib; castrum ingredi prohibuit. Obsides quoq; nocte uinctos in castrū Zarthauicza

Castrum zartauicza capitur.

Swatopelkus victus.

Terre Cuyauie
en strages ma
xima.

Swatopelci fi
lius austriā du
citur.

Castrū Putir
burgk erigitur

Pomeranię va
statio.

S. Heduigis
mors.

thauiczā misit. Furens ergo Swatopelcus dolos suos detectos esse, clādesti
ne p appræciatos pecunia, Culmeñ ciuitatē & Zarthauiczā cōflagrare p
curauit. Ipse uero cum Lithuanorū, Prutenorū, & Iaczuingorū multitudine
terram Cuyauie uniuersam miserabiliter per incendia & stragē barbaricā
uastauit. Eo q̄ Kazimirus dux Cuyauie omnes expeditiones cum Crucife
ris obibat. Dum autē Swatopelcus saepenumero castrū Zarthauicza & fi
lii recuperationē requireret, Cruciferi denegarunt, & filium eius per triginta
armigeros, quos illis dux Austriæ miserat, in Austriam transmiserunt. Hoc
cognito Swatopelcus, ad ripam Istulæ in terra Culmeñ castrū Zantir edifi
cauit, nullam nauem in spoliata relinquens. Aliud castrū Swyecze appella
tum, ad fluenta Istulæ in terra Pomeraniæ edificare cœpit. Kazimirus uero
dux Cuyauie, & Pompo magister Cruciferorū ueniētes in nauibus, castrum
Putirburg e regione Swyecze construxerunt, & multa in destructionē nouo
rum castrorū Swatopelconis machinantes irritō discesserunt. Swatopelcus
ergo occasione præbita, Swyecze consumauit, & Zantir militibus roborā
do, utrumq; uictualibus impleuit. Anno autem domini .M. ducentesi: qua
dragesimo quinto, Kazimirus dux Cuyauie & Lanciciæ, Magister Pompo
& Cruciferi cum eo, Héricus Lichterstein, & Druseliff pincerna Friderici du
cis Austriæ, nonnulliq; & pauci cruce signati, qui ex Austria uenerant, ordi
natis aciebus Pomeraniā ingressi, rependendo uicissitudinē uastationis ter
rarum Chelmeñ & Cuyauieñ, Pomeraniā ipsam nouem diebus exurentes,
prædam, Swatopelcone nō resistēte, sed auxilia prussorū præstolante dedu
cebant. Quibus uenientibus insequutus est, & eos a fronte & tergo inuasit,
facileq; Henricū Lichterstein, & Druseliff fudit & fugauit, Nec Druseliff su
gam sistere uoluit (tanq̄ miles Australis) nisi in Thorun, tamē duce Kazimi
ro & Cruciferis acerrime cum Swatopelcone pugnantibus, & neutra parte
pedem referente. Henricus Lichterstein cū suis reuenit, & exercitum Swato
pelconis a tergo inuasit. Moxq; exercitus Swatopelconis contritus est, mil
le quingentis occisis, cæteris captis, aut fuga dilapsis.

CAPVT LXII.

Nno domini .M. ducente: quadragesimo tercio, Przemislaus &
Boleslaus germani, duces maioris poloniæ, cum Helinga matre
ipsoꝝ, de consensu Fulconis Archiepiscopi Gnezneñ & sui Ca
pituli, contulerunt ordini & conuentui sepulchri dominici Hier
osolimitani Miechouieñ hospitale sancti Ioānis in Gnezna, statuendo ut in
eo singulæ miserabiles & languidæ personæ, & aliqui scolares, expensis ma
gistri seu præpositi præfatæ domus, fouerentur. Eodem anno .M. ducentesi:
quadragesimo tercio, septimo idus Octobris. Beata Heduigis ducis Henri
ci cum barba, sanctitate & profapia illustris, relicta, uita functa est. Et in mo
nasterio Trzebnicieñ humata. Hæc per ānos uiginti octo omnem illecebrā
carnis uitando, cœlibem uitam duxit. Anno domini .M. ducē: quadra: quar
to, Cōradus dux Mazouie, monasterium & ecclesiā sanctæ trinitatis in sub
urbio ciuitatis Ploceñ fūdauit. Illicq; fratres prædicatores de domo sanctæ
trinitatis Graccouieñ locauit & introduxit. Item eodem āno quadragesimo
quarto

quarto, supra millesimū ducentesimū, Fratres prædicatores Przemislaus
dux maioris poloniæ cū fratre Boleslao & consensu Boguphali atistitis Pos
naniē, de Srodka in ciuitatem Posnaniē, ad ecclesiā parrochialē sancti
Gethardi transtulit. In cuius recompensam præfatus dux, ius patronatus ec
clesiæ sancti Adalberti Episcopo Posnaniē contulit. Daniel dux Kiouieñ,
sciens terram Lublineñ uastatione Lithuanorū & Iaczuingorū nequitia Cō
radi ducis Mazouie desertatam, contra Boleslaum pudicum subordinato
rum, uenit exercitualmente, & tā ciuitatē q̄ arcem Lublineñ accepit, turrinq;
recondam ex coctis lateribus cū circuitu in summitate in medio castrū, & pro
pugnacula cū fossis & uallis profundis mira celeritate edificauit. uniuersam
terram sibi appropriādo & parcre cogendo, anno Christi domini .M. ducent:
quadrage: quarto. Pruteni Ploceñ ciuitatem cū territorio Mazouie in pro
ximo ei adiacente, uastauerunt. Anno domini .M. ducente: quadrage: tercio.
Item anno sequēti Pruteni equatili exercitu, terras Mazouie, Swatopelco
ne Pomeraniæ ad hoc illos pellicente, intrauerunt (quoniam Conradus dux
Mazouie cum suis militibus in expugnatione terræ Gracco: tunc uersaba
tur) spoliisq; cœdibus, & incēdiis opida & rura replentes, discesserūt. An
no dñi .M. du: qua: quarto, Boleslaus caluus, & Henricus, sibi Henrici ducis
Wratisla: a Thartaris occisi, paternum ducatū diuidentes. Boleslaus Wra
tislauiē, Henricus Legniceñ sortem accepit. Verū Boleslaus caluus penitē
tia ductus, putans Legniceñ portionem fore pinguiorē, per cēmutationē Le
gniceñ portionem accepit. De Wratislauiē Henrico fratri cedens. Super
e rat bini fratres eorū Conradus & Wladislaus litteris operam dantes. Et eq
dem Wladislaus Archiepiscopus Zalczburgen factus, ducatū Wratisla
uiē qui eū continebat, Henrico fratri integrū reliquit. Conradus uero cum
fuisset subdiaconus, & in Bambergē Episcopum breui promouendus, facti
diens Episcopatu & studium deserens, sortem Legniceñ quæ ipsum contine
bat, a Boleslao caluo expetebat. A qua exclusus, ad Henricum alterum
fratrem se contulit. Ob hoc Boleslaus sortem Wratisla: pacificam repete
bat. Conductisq; præcio Saxonibus & cæteris Theuthonicis, terram uasta
uit, & ciuitatem Wratisla: priā & alterā obsidione obsedit. Cumq; nil prof
pere gessisset, in Legniczam redeuntem, proprii Barones ipsum captiuarūt
Postea sponione de nō nocendo recepta, dimissus, captiuationē nūltum iri
uolens, castra Theutonici locauit, & Archiepiscopo Maydenburgen castrū
Lubuth donauit, propterea Przemislaus dux Posnaniēsis suam germanā in
uxorē habēs, ipsū tanq̄ delirātē captiuaui, & honeste seruauit. Anno Chri
sti .M. ducent: quadrage: quinto, Barones maioris poloniæ, liuore acti, prin
cipes suos Przemislaum & Boleslaum rogarunt, ut libertatē ecclesiarum
Gnezneñ & Posnaniē, iura ducalia & specialiter de moneta cudenda, per
Wladislaum Othonis parentē eorū concessa, rescinderent & cassaret. Qui
nullis præcibus aut instatiis fracti. Priuilegia in honorē dei & ecclesiarum li
bertatem emanata, non uiolarunt, sed confirmauit & innouarūt, in forisq;
ciuitatū & castellorū præconū uoce obseruanda publicauerunt.

Pruteni Mazo
uiam ingressi.

Polonorum pe
riculo:

Principum eorū
sanctia.

Frater Asceli
nus legatus
Wratislaviam
venit.

Graccouia a
Boleslao &
Prandotha sus
cipitur.

Legatione Tar
tarorum impe
ratori exponit.

Reditus Asceli
ni ad papam In
nocentium.

Opizo pape le
gatus Swato
pelconem ana
thematis libe
rat.

Daniel in regē
Russie coronat

Divisio terrarū
Polonie maio
ris.

Nno domini quadragesimo sexto, supra mille: ducente: per Bo
hemiam in Wratislaviā, frater Ascelinus ordinis prædicatorū, cū
pluribus fratribus eiusdem & alijs ordinum, uenit. Exceptusq;
& ueneratus est a Boleslao Slesie & Wratislaviæ duce. Exin
de transiens, ad Lanciciam peruenit, a Conrado duce Mazouie cum suis re
collectus & hospitatus. De hinc ad Graccouiam deductus, a Boleslao pud
ico, a genitriceq; eius Grzimislawa, & a Prandotha ordinario loci, benigne
suscepti & habiti sunt, pluribus pellibus subtilibus pusi, supra id quod pro
prio ære emere potuerunt, qm principes Thartarorū sine munere adire ne
phas est. Tulit aut fortuna ut esset apud Boleslaum pudicū principē Grac
couiæ atq; Sandomiriæ, Vasilco princeps Russiæ, nepos matris suæ, huic
itaq; cōmendati, in Russiā per ipsum deducti sunt. Ad Kiouiam uero adue
nientes equos pro cōdicione terrarū Thartarorū ualentes acquisierunt, qui
pedibus aquā & pabulum sub niuib; sibi quærerēt, tandem ex Kiow proce
dentes, plures duces Thartarorum pertransierunt. Donec ad Cham seu im
peratorē Thartarorū applicuerunt. Cui legatione domini papæ Innocenti
quarti, qui ex Lugdunensi cōsilio eos illuc miserat, exposita, ut deum uniuers
orum agnosceret atq; coleret, & eum quē misit Iesum Christū, utq; gentem
christianam crudeli nece, quēadmodum in Polonia, Hungaria, & Morauia
fecit, nō perderet, postulauerūt. Et accepto responso, q; Cham per quinque
mūm gentem christianā non inuaderet, per eandem uiam ad dominum Apo
stolicū cū litteris imperatoris Thartarorū redierunt. Habes in speculo histo
riali Vincencii libro trigesimo secundo hāc historiā, quam caute legas neces
se est, quoniā in aliquibus superfluciosa est. Anno quo supra, scilicet. M. du
cent: quadragesimo sexto, per Graccouia in Prussia & Pomeraniam, Opizo
Abbas de Meszano, sedis apostolicæ legatus, ex Lugdunē concilio per In
nocentium quartum missus, trāsiit. Qui Swatopelconē Pomeraniæ ducem
per Episcopū Maden sedis apostolicæ nūcium anathematizatum, sumpto
ab eo iuramēto, q; de cætero cū Prutenis & Barbaris, consortia contra chri
stianos nō ageret, absoluit. Daniele aut Drohiciē & Kiouien principem
inter principes Russiæ potentiorē, rogantem & pollicentē se cum omnibus
Russorū terris, græco ritu derelicto, in obedientiā & cōmunionem ecclesiæ
Romanæ trāsiturum, præfatus legatus Opizo anno eodē. M. ducē: quadra
gesimo sexto, in regem super Russiā in castro coronauit & inūxit, quod om
nes pontifices polonie dissuadebāt, scientes ducis Danielis fidem uasram &
fluxā, ueluti postea compertū est. Anno domini. M. ducen: quadrage: septi
mo, Przemislaus & Boleslaus maioris polonie duces, terrarū maioris Polo
niæ inter se talē diuisionē celebrarūt. Przemislaus natu maior, terras Gnez
nen & Poseniē, cum eorū castris & appenditiis accepit. Boleslaus uero
ducātū Calissien a fluuiio Przofna usq; ad Przemant, castro Przemant etiā
incluso, ab inde usq; ad fluuiū Vartam & Moszinā. Item ad paludē Sepno,
& fluuium Obra. Appositūq; est anathema, per Boguphalum Poseniē
episcopum in uiolatorē huiusmodi diuisionis, quæ tamē de post fuit uiolata.
Et quia in sorte Boleslai ducis Kalissien monasteriū Lodenē ad fluuiū Var
ta situm,

ta situm, Kazimirus dux Cuyauien & Lanciciē occupauerat. Filius Conra
di ducis Mazouie, præfatus dux Boleslaus eodē anno depulso præsidio du
cis Kazimiri, & uniuersis propugnaculis disiectis, locum monachis restituit.
Eodem anno. M. ducen: quadragesimo septimo, super Odrā nouum castrū
Copaniczam Boleslaus dux Legniceē edificauit, repetens maioris Polonie
ducatum, quem pater suus tenuerat. Sed Przemislaus & Boleslaus maioris
polonie duces, exercitualmente egressi, cū eo ante pugnam composuerunt, &
castro Copanicza demolito, castra Santok, Myedzirzecz & Dzbaslin pro
bono pacis ei assignauerūt. Vnum autē castrum ex prædictis Santok, Bar
win dux Kasilubitarum obsedit, prætendens ipsum sui iuris esse. Przemisla
us autē dux Gneznen & Poseniē festinus cum gentibus suis accurrens, ca
strensibus obsidione fatigatis, succurrit. Accelerante autē & Boleslao Legni
ceē cuius castrum erat, Barwin eorum potētiam ueritus, nocte discessit, nec
amplius redire statuit, pro quo beneficio Boleslaus Legniceē commendata
ducis Przemislai probitate, castrum Santok perpetua largitione sibi reddi
dit. Anno præexpresso 1247. mortuo Popone altero magistro Cruciferorū
Prussie, tercius magister Henricus de Vita electus est. Is castrum Crisburg
in terra Pomeraniæ extruxit, uolens frenare temerarios ausus Swatopelco
nis. Verū Swatopelk explorato tēpore oportuno, castrum Crisburg nocte
intercepit, & occiso Cruciferorum præsidio, suum illi imposuit. Insuper cō
positiōe pacis uiolata, Swatopelk plures ex Cruciferis circa Golub, partim
extinxit, partim captiuauit. Et cum manu Barbarorū, terrā Cuyauie irrum
pens, eam ferro & igni uaslauit, non parcens etiam sceminis & pueris. Eo au
tem Cuyauiam uaslate, Henricus magister Cruciferorū, aliud castrū e regio
ne Crisbourg erexerat. Ad quod expugnādum, Swatopelk exercitum cum
curribus & propugnaculis misit. Quem Cruciferi superarunt, & in fugā con
uerterunt, potiti spoliis rebusq; plurimis, eam cladem Swatopelk ulturus,
nouo exercitu comparato, partem eius ad laceßendū uersus Crisburg misit
qui a Cruciferis uicti, fugientes ad statua Swatopelconis tam incōditas uo
ces ediderūt, q; exercitum Swatopelconis terruerunt, ut statui ac taberna
culis derelictis, præcipitanter trās ripam lītulæ fugerent, nonnullis ab undis
lītulæ absorptis. Quo facto, exercitus Cruciferorū in Pomeraniā descendēs
grauem uastationem per ignes ac cedes intulit. Sub hoc tempore monaste
rium de Oliua in horreis, equis, & pecoribus, extreme damnatum est.

CAPVT XLIII.

Conrado Mazouie duce morte sublato, pax est reddita terris
maioris polonie Graccouien, Sandomiriē, & Lubline. Thro
nus uero Boleslai pudici extunc poloniorū monarchæ firmatus
est, hoste & infestissimo ipsius aduersario e uita cadēte. Cœpitq;
dux Boleslaus pudic⁹ una cum beatæ uitæ, Prandotha Gracco: antislite, p
canonisatione beatissimi Stanislai Episcopi Gracco: laborare, & eam prout
inferius dicitur adiuuit. Ad petitionem autē Belæ regis Hūgarie soceri sui
cum gentibus pedestrium & equæstrum in suo comitatu habens. Daniele
ducem Russiæ cum auxiliis Ruthenorū, anno domini. M. ducente: quinqu
gesimo

Castrū Copan
nicza erigitur.

Secundus ma
gister Crucife
rorum morit.
Electio terci
Magistri Cru
ciferorum.
Castrum crist
burg edificat

Monasterium
Oliua destruc
tum.

Boleslas pudici
thronus firma
tus.

Oppatien ter-
re duplex inua-
sio.

Polonia minor
a Tartaris va-
stata.

Ruthenorum
fraus.

Magna sangui-
nis effusio.

Tartarorum in-
gressus usque ad
Legniz factus

Nunciatur cla-
des papae.

gesimo tercio, Moravia & districtum Oppatien intravit. Factisq; incendiis ac spoliis, cum multitudine captiuorum in poloniam rediit, & Rutheni in Rus-
siam. In sequenti quoq; anno praefatus Boleslaus pudicus dux Graccoui: &
Sandomirien, cum Wladislao Oppolien & Rathiborien duce, & cum Ru-
thenorum exercitu, terram Oppatien, pro eo q; a Premislao cognominato Ot-
tocarus, postea rege Bohemiae, esset occupata, hostiliter ingressus, totam flā-
mis & caedibus vastavit, & cum praeda hominum atq; pecorum felix remea-
uit: Et cum terrae Graccoui: & Sandomirien, inter alias terras poloniae desi-
derata pace gauderent. Ecce ingens Thartarorum exercitus, ex multis legioni-
bus conflatus, & per gentes Ruthenorum ac Lithuanorum adauctus cum du-
cibus Thartarorum, Nogay, & Thelebuga, post festum sancti Andree an-
no domini. M. ducentis quinquagesimo nono, in terram Sandomirien aduenit,
transiensq; per glacies concretas fluminis Istulae, civitatem Sandomirien incen-
dit, & eam cum ecclesiis conflagrauit. Castrum quoq; in quod universa Sā-
domirien sum regio cum uxoribus, pignoribus, & fortunis confugerat, cin-
xit, & illud nocte ac interdiu oppugnauit, sed cum non praualuisset. Vasilko
dux germanus Danielis, insup Leo & Romanus filii Danielis regis Russiae
ad Petrum de Crampa Sandomiri: Capitaneum miserunt, ut potius humili-
atus tributum imponendum, securus pendat, q; arcem & qui in eam confluxe-
runt omnes perdat. Credidit Petrus de Crampa, dolositatis & fraudis Ru-
thenorum expers atq; ignarus. Factaq; treuga pacis cum Sbigneo germa-
no suo & insignioribus militibus, e castro descendit, & in statua Thartarorum
per duces Ruthenorum deductus est, ubi tametsi Thartarorum duces adorati
set, & tributum pensurum se promitteret, tamē Thartari fide violata, eum cum
omnibus suis captiuarunt, spoliatosq; & uerberatos, ad ultimum capite coe-
sos, obtruncarunt: Cum ualido deinde concursu & clamore ad castrum inue-
nti, omnes crudeli supplicio (uirginibus dumtaxat ac ingenuis mulieribus p
explenda libidine seruatis) truculentissime enecarunt. Fluxitq; sanguis occi-
sorum de colle arcis, tanq; quidam riuulus in Istulam. Alios uero homines oc-
cidere fastidientes, tanq; gregem cumulos in Istulam ad submergendum impu-
lerunt, rebus deinde castri omnibus potiti, ipsum incenderunt. Effusiq; e Sā-
domiria Thartari, ducatum praebentibus Ruthenis, in Graccouiam adueni-
unt, & eam uacuum habitatoribus reperientes (omnes siquidē in arcē Grac-
couiensem confugerāt) in tecta & ualitudinarios seuerūt, tribusq; mensibus
grassati, nullam resistantiam passi (dux etenim Boleslaus pudicus cum Kinga
coniuge in Hungariam, tantae multitudini resistere nequens, fugerat) cum in-
gēti praeda & maiori cede, q; priori ingressu & strage, apud Chmielik & Le-
gniczam factam, onusti in Thartariam reuersi sunt. Quod malum dum Bo-
leslaus pudicus, & Prandotha, ecclesiae Graccouiensis pontifex, Alexandro
papae quarto, per nuncios Bodzantham Decanum, & Albertum Canonicum
Graccouiensem ad illum missos, declarassent, uisitantibus ecclesiam sanctae
Mariae Sandomirien (quonia illic in ecclesia & cimiterio corpora occisorum
per Thartaros, sepulta sunt) parem indulgentiam, quam habet ecclesia san-
ctae Mariae ad matres de urbe, concessit. Hanc indulgentiam merentur & pro
sequentur

sequentur poloni & peregrini quotannis ecclesiam Sandomirien, secunda lu-
nii uisitantes, & eam, magnas indulgentias appellantes. Deinceps anno se-
quenti ualidus exercitus Thartarorum subito ueniens, Sandomiria conquisi-
ta, magnam multitudinem hominum, utriusq; sexus barbarica seueria truci-
dit. Aliosq; more pecorum in Istulam pullos, undis suffocauit, & per Gracco-
uiam usq; in Bithom praedam agit, monasterium Zauichosten & Calui mon-
tis vastauit, & duobus mensibus integris in polonia debachatus, factis mul-
tis incendiis, cum maxima praeda ad propria reuersus est. Duce Boleslao Grac-
coi: in Hungariam secedente, Prandotha Episcopo Graccouiensi in castro Ra-
thiborien comorante, ceteris magnificis & nobilibus in arcibus, aut siluis
degentibus. Hanc Thartarorum vastationem induxisse culpatus est dux Kaz-
mirus Cuyauia. Quem propterea duces poloniae multis contumeliis ut infra
dicetur affecerunt. Ne autem barbari, tam frequenti incursum, terras Boleslai
pudici inuaderent. Cum omnibus copiis suis circa Zauichost contractis, ipse
dux Boleslaus pudicus, anno domini. M. ducentis sexagesimo quarto, compo-
sito agmine incedens, Iaczwingis bellum intulit, quibus decimo kalendas Iu-
lii cum principe eorum Comath, propere & lete occurrētib; pugna conser-
ta est, & alteris in alteros caeca & obstinata mente ruētib; a quis uiribus a-
liquot horis praeliatum est, tandem acie Iaczwingorum succumbente, & Co-
math principe eorum a polonis pugionibus confosso, ad extremum cecidi & ob-
triti sunt. Omnisq; natio Iaczwingorum eo bello (quoniam pedem referre nec
unq; pugnam etiā iniquam detrectare uoluit) deleta est, ut pauci agresles su-
pstitesset. Extunc & in temporibus nostris Lithuanis coniuncti, sic q; nomen
Iaczwingorum perrarum & paucis notum extet. Horum reliquias Boleslaus
pudicus fidei Christi profiteri iussit, detractantes uero capite multari. Sup-
plicauit etiam dux Boleslaus pudicus, Alexandro papae quarto, ut pro Neo-
phitis, gēis illius. Episcopum institueret, quod & concessit, & Archiepisco-
po Gneznen sup ea re scripsit. In effectum tamen non cernimus fuisse deductum.

CAPVT XLV.

Repræssis autē & extinctis Iaczwingis, Ruthenorum bellum sur-
rexit. Rutheni siquidē anno domini. M. ducentis sexagesimo quin-
to, frequenti & magno exercitu duce Swarnone collecti, Sando-
mirien districtum depopulantes, rapinis & incendiis affligerunt
quos Barones Sandomirien, duce Boleslao non consulto acialiter congregati, p
agros sparsim palantes & vastates fuderunt & interimerunt. Et omnes ra-
pinas recuperantes, castro eorum potiti sunt. Hanc iniuriam, & alias dux Bo-
leslaus pudicus rescissurus, anno sequenti scilicet. M. ducentis sexagesimo sexto
Petrū palatinum Graccoi, cum copiis circa Ropczycze collectis, in terram
Swarnonis misit, quo secundas statuas agente, feria sexta quae fuit decima o-
ctaua mensis Iunii, in loco Pyetha appellato, dux Swarno cum magno Ru-
thenorum & Thartarorum exercitu aduenit, haud lōge a Polonis locato. In-
crastino autē quae fuit dies sabbati sanctorum Geruasii & Prothasii marty-
rum (in quo die superioribus annis Romanus dux Russiae potentia polonorum
circa Zauichost contritus fuit) infestis animis occurrerunt, acies Ruthenorum
& polonorum

Boleslaus pu-
dicus Iaczwingis
bellum parat

Iaczwingi vi-
cti.

Rutheni bellū
reperunt.

Swarno eorum
dux.

Polonorum in
Ruthenis &
Tharraris vi-
ctoria.

& polonorum, maximaq; strages in Ruthenis adita est. Ita ut ad ultimum Swarno ad fugam profiliret, deinde Rutheni eum sequuti passim in fugam uersi sunt. Et poloni adepta uictoria, duobus diebus in loco certaminis commorati. Post hoc totam terram Swarnonis depopulati sunt, multiplicemq; uariæ suppellectilis prædam referentes, in poloniam ouantes redierunt. Hæc clades Ruthenos adeo domuit, ut terras polonorum pluribus annis contingere non auderent. Anno autem domini. M. ducent: septuagesimo tercio, Conueniētib⁹ in Oppauia, Przemislao rege Bohemiæ ex una, & Boleslao pudico duce Gracco: & Sandomiriæ ex altera partibus. Quum Przemislans districtū Oppauia, legitime ad se deuolutū per Myeczlai Oppolien ducis mortem, testamento sibi legatum assereret. Et Boleslaus pudicus portionem terrarum regni Poloniæ ab origine tētam & appropriatam esse affirmaret. Nolletq; alter alteri cedere, Barones cōmunes & consilarii eorum per sufferentias pacis, in annos uiginti huiusmodi quæstionē suspenderūt decidendam. Interim dum hæc fierent, Paulus Episcopus Gracco: cum nonnullis militibus, Boleslao pudico rebellaturi, ad Wladislaum Oppolien ducem, præcantes ut ipsum potius in dominum, q̃ Boleslaū, & quē designauit successorem Leszkonē nigrum haberent. Nec abnuuit dux Wladislaus suscipiendos. Occurrente autē exercitu Boleslai pudici ex aulicis & nobilibus, qui ipsum sequerentur. In Bogehim uilla monachorum, die Veneris, quarto nonas Iunii, duro certamine, cum potentia Pauli Episcopi Gracco: & nobilibus eum sequētib⁹, conflixerunt, pluribusq; interfectis, militibus Boleslai uictoria cessit, licet non incruēta. Bona ergo rebellium singula dux Boleslaus, aut usibus suis, aut uictoribus distribuendo confiscauit. Prima autē die mensis Iulii eiusdē anni, subito in graui exercitu Lithuani, Pruteni, & Samagittæ, in terrā Lublinsensem descenderunt, & maiorem partē eius incēdiis & strage uastauerūt spoliaq; abduxerunt. Insimulatus est Paulus episcopus Gracco: hæc misera bilem cladem in ultionē eorum, qui in Bogehim ceciderūt duci Boleslao pudico subordinasse. Hic namq; Paulus grauitate pontificali obmissa, pro concubina moniali de lapide Mariæ, alias de claustro Skala uiolenter abstracta abutebatur, uenationes per se tractauit. Cum Lithuanis polonorum hostibus ut a Boleslao pudico securior esset, affinitates & connubia iūxit. Ecclesiā suam Gracoperraro ad diuina peragenda uisitauit, cū assuetis rapto aut furto uiuere, conuentus habuit. Quare cū in monasterio sanctæ trinitatis in Gracouia esset, uox de aere lapsa insonuit. Ve tibi Paule Episcopo, melius esset, si natus non fuisses. Quidam autē religiosus per quietē, lupum anterioribus pedibus erectis, humana uoce exclamasse uidit. Ve tibi Paule episcopo, quoniam cœpisti & occidisti. Qua relatione plurimum contritus, in cubiculo solitarius planxit, donec audiuit. Ne timeas, inquit, Paule Episcopo, age quod bonum est, septimo anno moriturus. Sed hæc hætenus. Boleslaus pudicus ciuili bello attritus, Lithuanis resistere nō ualuit. Leszko uero, & Cōradus Cuyauia & Mazouia duces, pro terræ Lublineu uastatione, terras Polesitarū & Prutenorū igne & spoliis & cœdibus, nullam resistantiā passi, depopulati sūt. Dux uero Boleslaus pudicus cum omnium suarum terrarum copiis, & cū Boleslao

Boleslao pio Kalissien, & Leszko nigro Siradien ducibus, terrā Oppolien in festo sanctorū Simonis & Iude ingressus, uicos, oppida, & suburbia ciuitatis Oppolien exussit, uastationē usq; ad Kofzlye & Rathiboriam extendendo. Wladislaw Oppolien copiam pugnandi non faciēte, sed ex insidiis per agros palantes inuadente & obtruncante. In anno quoq; sequēti, qui fuit millesimus ducent: septuagesimus quartus, utroq; duce Boleslao pudico Gracco: & Wladislaw Oppolien minas spirāte, et armaturā contrahēte. Boleslaus pius dux Kalissien per plures tractatus, redditus hinc inde captiuis & damnis compensatis, pacem inter eos cōposuit. Cumq; septē & triginta annis Boleslaus pudic⁹ regnasset, mortuus est, satis deuotus in Gracouia, die Solis septima Decembris, alias quarto idus Decembris, anni domini. M. ducent: septuagesimi noni, in monasterio sancti Francisci, quod ipse fundauit, in choro ad aquilonarē partem sub lapidib⁹ sectis, in altum eleuatis, sepultus. Hic princeps bonus, simplicis non fucati ingenii, sobrius & pius moribus, sed in decisione causarum uariis, & a corruptela munerum, parum abstīnēs uenationum sectator, a contactu scēminæ alienus, cœlebs & uirgo fuit. Ob quod mactæ uirtutis meritum, Boleslaus Pudicus, quod nulli principum Poloniæ in hanc diem contigit, cognomen sortitus est. Nonnullas ecclesias & monasteria fundauit, prout in incidentibus clauit & patebit. Kinga autem uirgo & relicta Boleslai pudici humato funere mariti, cum Iohelēth seu Helena Boleslai pii Kalissien ducis relicta, in ecclesia sancti Francisci Gracouia ordinem sanctæ Claræ professæ, caput uelaru, & in Cenobiū sanctimonialū Sandecen abeuntes, residuam illis in bonis operibus ætatē contriuerūt.

CAPVT XLVI.

Dicamus nunc euentus & cōtingentias ducum maioris Poloniæ, Slesia, Mazouia, & Pomeraniæ. Ab initio monarchiæ Boleslai pudici usq; in finem eius, anno domini. M. ducent: quad: nono Przemislans dux Polesnien irritata priori diuisione terrarum cū Boleslao duce Kalissien germano suo facta. Proprio motu & sensu ab eo ducaum Kalissien recepit, & ei quæq; peiora & sterilia consignauit, scilicet, Gneznā, Bnin, Gredecz seu Gedcz, Nakel, Ostrow, Burchow, Czarnkow, Wicze, & Srem. Adiecit insuper captiuationē ipsius, tanq̃ uitæ & principatus eius insidiaretur. Ob hoc merito a Fulcone Archiepiscopo Gneznien argutus est, donec in festo paschæ anni domini. M. ducent: quinquagesimi tercii eum a captiuitate absoluisse. Et reconciliatione facta, per medium eiusdem Archiepiscopi & Baronum, nouā principatū diuisionē fecit, tribuēdo duci Boleslao Gneznā, Kalisz, Vielun, Sroda, Pisdri, Gedcz, Pobiedziszka, Bnin, & Biechow. Possidente duce Przemislao Polesniam cum omnibus aliis peruenientis maioris poloniæ. Ab eo tempore in fraterna dilectione concordēs permanserunt. Captiuauerat & anno sequēti Semouitū ducem Mazouia, & Gertrudim uxore eius. Kazimirus germanus ipsius dux Cuyauia Lancicia, & Siradia, & captiuos in Siradia detinuit. In Slesia autē Boleslaus caluus, dux Legnice, post duas expeditiones superioribus annis contra Henricum germanum suū ducem Wratislauiē factas. Adiecit terciā in

Boleslaus pius
ducis terram
Oppolien uas-
tat.

Boleslaus pudic⁹
amors.

Vnde pudicus
dictus est.

kinga & Hele-
na mūdo abre-
nunciāt.

Semouitus est
uxore captiuas

estate anno Christi. M. ducente: quinquagesimo. Et a Wratislavia repulsus in Legniczam rediens, singula in ducatu Wratislaviensi igne vastavit. Theutonici uero & prædones quibus stipendia non soluit, in territoriis Legnicen & Wratislaviensi plura loca in castellauerunt. Ipse quoque Boleslaus caluus de omnibus equis & fortunis se exiit. Nec soluenda stipendia soluere potuit. Castrum Lubuceñ, Ioanni & Othoni Brandenburgen Marchionibus obligauit. Et ab eo tempore anno scilicet. M. ducente: quinquagesimo, districtus Lubuceñ cum castro, ad marchionatum Bradenburgen, a regno poloniæ in iuste alienatus transiit. (Illic in ecclesia sancti Petri sub castro Lubusz quiescit tumulatus Myesko dux Polonus, cuius fuit castrum Lubusz dum uiueret.) Ad tantam ægestatē Boleslaus peruenit, ut frequentius pedibus iret, quam equo ueheretur, & iccirco facilius a militibus Henrici fratris sui comprehensus, in uincula Wratislaviæ coniectus erat. Sed ad iussa Henrici fratris sui dimissus fuit. Oppida fortis suæ Zithawiam & Gerliczā subditis suis in grauius summis obligauit. Hinkonem filium Mirzonis Castellani Crosneñ, spe exigende pecuniæ captiuauit, ac Germanis quorū consortio delectabatur, pecunia multatū dedit. Qua dere nobiles Poloni, Crosnense castrum, & oppidum Crosna, cum cæteris munitionibus, Conrado fratri & aduersario suo tradiderunt. Quod Boleslaus caluus dolens, Conradi fratri suo insidias ut captiuaretur & occideretur, tetendit. Conradus autem declinans insidias Boleslai, ad Przemislaum Posnaniensem & Kalisien ducem diuertit. Qui comiter eum excipiens & pascens, Boleslaum caluum Legnicen, in Henricū Wratislaviensem ducem requisit, ut Conrado sortem paternam assignarent, & stipe aliena cum ludibrio suo & suorum eum uiuere non sinerent. Ipsi autem nolentibus & sese excusantibus, Przemislaus dux præfatus Posnaniensem & Kalisien cum equastri & pedestri exercitu, habens secum ducem Conradū, in ducatum Legnicen intrauit, & castrum Bithom prope Glogouiam supra flumen Odram construxit, fossatisque uallis & militibus muniens, ac duci Conradum tradens mandauit, ut non prius a uexatione ducatus Legnicen cessaret, donec æqua per Boleslaum ei portio redderetur. Contigit eo tempore ut Boleslaus caluus incautius speculans exercitum Przemislai, ab eius militibus excubias agentibus caperetur, & in uincula per Przemislaum coniectus, custodiis pecunia corruptis, euasit. Dux autem Przemislaus Posnaniensem, Posnaniam reuersus, Salomeam sorore suam præfato duci Conrado desponsauit, & magnificas nuptias sub præsentia Fulconis Archiepiscopi Gnezneñ, Boguphali Episcopi Posnaniensem, & Baronum terrarum suarum celebrauit. Ibi dem Thomā Castellani Posnaniensem, Thomislaum pincernā, filiumque eius Sanduogium, nobiles, de domo Nalancz, accepta cautione, quod sibi & Boleslao duci Gnezneñ fratri suo fideles & sinceros se præstarent, a uinculis absoluit. Captiuati siquidem ante tres annos fuerunt, quoniam accusati erant Przemislaum & Boleslaum fratres de ducatibus maioris poloniæ eiiciendos conspirasse, & ad Boleslaum Legnicen defecisse, ipsi ducatum maioris poloniæ tradituri. Barwin item dux inferioris Pomeraniæ, interim Przemislao bello Slesiae implicato, castrum Drdzen comprehendit, quod post unius mensis spacium

Boleslaus Caluus captus & pecunia liberatus.

Barwin dux Pomeraniæ capto Drdzen occupat.

spacium Przemislaus expugnans, milites pro eius defensione relictos, captiuauit, & bona eorum militibus suis in prædam dedit. Anno uero domini. M. ducente: quinquagesimo quarto, Przemislaus Posnaniensem, Boleslaus Kalisien germani, & Conradus gener eorum, in districtū Wratislaviensem domini Henrici ingressi, spolia plurima circa Wratislaviā, Oleszniczam, Trzebniczā, Siezow, Cyrequiczam, & alia loca intulerunt, eo quod dux Henricus fratri suo Conrado, neque portionem suam dabat, neque apud Boleslaum Legnicen, ut daretur, instabat. Insuper & pro summa quinquaginta marcarum argenti duci Przemislao debitum. Ecclesiis tamē & monasteriis honos & debita libertas seruata est. Opizo autem Abbas de Meszano sedis apostolicæ legatus, in Wratislavia comorans, Przemislaum ducem & terram ipsius Posnaniensem interdicto supposuit, lesum se & Apostolicam sedem asserens, quia eo præsentē Wratislaviensem districtus uastaretur, nunciis tamen Przemislai requisitis, & allegationibus conuictus post appellationem ei intimatam, alias post uiginti sex dies interdicti, a die Veneris post dominicam Reminiscere, usque ad diem Mariæ post dominicam Iudica computatis interdictum relaxauit. Eodem anno dux Conradus de castro Bithom Henricum ducem Wratislaviensem germanum suum captiuauit, nec dimisit, donec obsides posuit, quod portionem suam a duce Boleslao Legnicen repeteret, aut portionem ducatus Wratislaviensis bona fide sibi præstaret propter quod duce Henrico Wratislaviensi instaret, in anno sequenti uidelicet. M. ducente: quinquagesimo quinto. Cōuentione ducis Boleslai Legnicen & Henrici Wratislaviensis apud Glogouiam habita. Ex sententia Thomæ episcopi Wratislaviensis & cōmunium Baronum, Boleslaus Legnicen multipliciter detrectas atque resistens duci Conrado portionem suæ sortis Glogouiam, cum attinentiis fere conuictus tribuit, & dux Conradus obsides duci Henrico Wratislaviensi restituit.

Opizo legatus Papæ interdictum ponit.

Conradus Henricum germanum suum captiuat.

Concordia eorum ex resolutione.

CAPVT XLVII.

IN Pomerania quoque anno domini. M. ducente: quinquagesimo quinto, Swatopelcus Pomeraniæ dux Msczugium filium suum olim apud Cruciferos Prusiæ obsidē, cum exercitu & nocte præcedenti in diem sancti Michaelis misit, castrum Nakel interceptit. Quod cum Przemislao duci Posnaniensi, cuius castrum erat, nuntiātū esset, obsidione castrum cinxit, habens secum Boleslaum Kalisien, & Kazimirum Cuyauien, Lancicien, & Siradien duces, habens in auxilium mille milites Boleslai pudici Gracco: & Sandomirien. Semouiti uero Mazouiae ducis octingentos. Non tamē cum tanto exercitu profecit, sed nouo castro e regione antiqui castri uersus occidentum locato. Ad prohibendū ingressum & egressum Pomeranorum de castro antiquo, soluta obsidione, discessit. Etiam & auxilia principum remisit. Ut autē expugnationem castri Nakel maturaret, Przemislaus cum ducibus Boleslao Kalisien, & Kazimiro Cuyauien, nocturnis temporibus ad castrum Raczanisz, quod a Swatopelcone tenebatur, ante hunc diem ueniens, oppugnauit, & uoluntationibus præmissis, ignem iniecit, Castellani autē maximo pauore concussi, alii per medias flammās exibentes in potestatem ducum uenerunt. Alii ab igne miserabiliter deuorati sunt. Castrum autē totū, præter cellaria & foueas conflagratione periit. Swatopelcus irritatus

Swatopelkus
fine victoria
Pomeraniā re-
gressus.

Stratagema.

Popo senten-
cia concordie
profert.

Obsides dati
nomine.

Thomas epis-
copus wratisl:
captiuatus.

A Theutonis
in Vlay ducit.

cus irritatus, ad Nakel in medio quadragesimæ cum omni sua potētia uenit & fossato castru noui, lignis aridis ac pinosis implens, cōflagrare nitebatur, Milites uero Przemislai igne adhibito, anteq̃ alia cōducerentur, omnes strus iniectas exusserunt. Tandem castrum nouum expugnare cœpit, ubi occisus uiginti, & pluribus uulneratis expugnationem Swatopelk intermisit, & ad Pomeraniā tristis rediit. Et congregato nouo exercitu, usus arte & astu, Dominica Rogationum, in montanis exercitū in insidiis collocauit, maneq̃ milites Swatopelconis ex castro Nakel iuxta præsignationem ipsius erumpentes, in certamen prouocarunt, milites polonorum de nouo castro & fugere se simulantes abduxerūt, & ipsos ad insidias perduxerunt. Swatopelcus etem cum suis a tergo confurgēs, & ex fuga a fronte conuersi, uelut qualdā uictimas in medio conclusas occiderunt, castrū tamen non obtinuerunt. Ad ultimum Swatopelcus ad reconciliandum duci Przemislao, Poponem fratrem ordinis Cruciferorum submisit, Polonus hic erat, genere nobilis, natione Graccouita, per maternā lineam Przemislao sanguine iunctus, & contētū in uigilia sancti Iacobi, apud uillā Eczinā agētes, auctoritate cōpromissi Popo sic sententiam pronunciauit. Swatopelcus crastina die sancti Iacobi, castrum Nakel iniuste interceptum, nepoti suo duci Przemislao restituat, & omnes captiuos liberos dimittat. Przemislauis uero, pro expensis & demolitione castru Raczanz, Swatopelconi quingentas marcas argenti, in certis terminis soluat, & interim obsides ponat. Qua p̃nunciatione ab utroq̃ principe acceptata, reconciliatio facta est, castrum Nakel duci Przemislao resignatum. Nouum uero demolitum, & nouem adolescentes nobiles pro obsidibus scilicet Dirsciraius & Dobrogostius filii Vincēcij, Wlodimirus Prandotha, Iacobus Boguphali de Czirnelin, Ianussius Dobiesouicz de Pnyew Samson Gnyeuomirouicz, Derislaus Iareczueicz, Mroczko Przeczslauicz & Sandwogius Sbiluthouicz, Swatopelconi dati sunt, quousq̃ quingētæ marce argenti effectualiter ei soluerētur. Redeamus nūc ad Slesiam, Boleslaus dux Legnicei seuus appellatus, Thomam Episcopum Wratisl: uirum ætate & uite laudabilē, in Gorka prædio Abbatis de arena, dum illic ecclesiam consecraturus aduenisset, in nocte effractis hostiis, die sexta Octobris: anni Christi. M. ducent: quinquagesimi sexti captiuauit, & Theutonici complices ducis Boleslai quos in Slesiam induxerat, consilio eorum utens, cognito q̃ Thomas Episcopus usum equitandi non haberet, cum in equum tantem unica camisiola in qua dormierat rectū, transposuerūt, latrunculus aut quidam ex Theutonicis, uisa nuditate Episcopi, & stridore dentium præ frigore, misertus illius, eum ueste sua uirgulata & ocreis antiquis induit. De ductum aut Pontificem in Vlay castrū, cum Boguphalo Preposito, & Hecardo Canonico Wratisl: quibuscum captus erat, in carcerē & uincula idem Boleslaus seuus coniecit. Donec decimas manipulares in fertones cōmutaret, ac decem milia marcarum solueret. Dissimulauit & silencio hāc rem trāsfit. A Capitulo Wratisl: requisitus dux Henricus dux Wratisl: Sed nō dissimulauit Fulco Archiepiscopus Gnezneñ, qui celerrime Episcopis prouincialibus Lanciciæ conuocatis, Boleslaum ducem Legnicēsem cū diocesi Wratislauiensi

Wislauensi interdicto supposuit. Mittensq̃ ad Alexandrum papam quartū, in mandatis accepit, ut Boleslaus seuus cum complicibus facinoris interdicere tur, quoadusq̃ Christos domini relaxaret. Superuenit & aliud mandatum apostolicū, post accusationē proteruiæ ducis Boleslai calui (qui interdictum tanq̃ stipulam reputans ex Vlay castro in Legniczam pontificem cum sodalibus ipsius Preposito Boguphalo, & Canonico Hecardo transferens, separatim quēq̃ squaloribus carceris afflictis addens afflictionem deputauit & coniecit) ut Archiepiscopus Gnezneñ & Maydenburgen cum eorū suffraganeis, in Germania & Polonia crucem contra seuum Boleslaum & eius subiectos prædicarent, quod nō cernitur cōtinuatū, q̃a iā in festo Paschæ anni dñi. M. ducent: quinquagesi: septimi pacificatus, a uinculis solutus erat. In uniuersa diocesi Wratislauiē, capitulo suo Wratislauiē, & metropolitano suo Archiepiscopo Gnezneñ irrequisitis, cōmutationem decimarū manipularium in fertones, & duorum miliū marcarū argenti solutionē, ultra pānos sarlaticos a Boguphalo Preposito, & Hecardo Canonico exactos, pollicitus, medietateq̃ pecuniæ soluta de residua medietate soluēda, transmutatione decimarū manipulariū in fertones non reuocanda, obsides filios nobilium & scultetorum suorū posuerat, cum consortibus captiuitatis Preposito & Canonico, ut præmissum est in festo Paschæ liberatos. Originale autē litterarū Apostolicarū ad prædicandū crucem contra Boleslaum seuū Legnicē, apud ecclesiam beatæ Mariæ Sandominiæ habetur, quarū iniciū est tale. Alexander Episcopus seruus seruorū dei, Venerabilibus fratribus Archiepiscopis Gnezneñ & Maydenburgen eorumq̃ suffraganeis salutem & apostolice benedictionis. Non absq̃ multa cordis amaritudine iamdudum accepimus. Finis earundē, Datū Laterani tercio kal: Aprilis, pontificatus nostri anno tercio.

CAPVT XLVIII.

ANno uero natiuitatis domini. M. ducent: quinquagesimo sexto. Adiecit & aliud facinus malignum Boleslaus dux Legnicei eodem anno, in germano suo Cōrado duce Glogouien patrandum Inuitauit siquidem ipsum ad conuiuandū, reuera autē ad captiuandum, quod persentiens dux Conradus, plures pro numero secū in Legniczam transiens assumpsit, & maiori parte eorū in silua proxima Legniczæ relicta, cum expedita aliorum manu in castrū Legnicense peruenit. A Boleslao ut uidebatur benigne exceptus. Et anteq̃ ad superna per gradus ascēderet, uidens Theutonicos Boleslai milites turres & menia occupasse, Boleslaum seuum captiuauit, ac extra portam castru, anteq̃ milites Boleslai descenderent, ad eos qui in silua operiebātur, deportauit, & abinde in Glogouiam deductum, arctæ custodiæ deputauit. Nec dimisit donec qui Thomam Episcopum Wratisl: deprædatus fuerat, de omni pecunia ab eo data & dāda deprædaretur, exegit namq̃ ab eo totam prædictam pecuniarū summam. Subtracto item ex humanis Przemislao duce Posnaniensi (de cuius obitu infra dicetur) Boleslaus germanus eius, dux Gnezneñ & Kalissien cum gentibus suis, & præfati Przemislai ducis ut præferitur mortui. Habens secum Varisslaum Boguphali Slauie & Kassubiz ducem, quo cum cōfederatus erat

Fulconis interdictum cui sup additū apostolicum.

Crucē signatā a papa contra Boleslaum decretā.

Liberatio eorū

Originale pro cruce signatis.

Conradus fratris doli suo uicit.

kazimiri ducis
fraus promissi
onis.

kazimiri exer-
citus meticulo-
sitas.

kazimiri peri-
urium.

Boleslai ducis
kalissien belli-
ca instantia.

contra Kazimirum ducem Cuyauien, Lancicien, & Siradien, anno domini M. ducent. quinquagesimo octauo Cuyauiam inuasit, & Iunisslauiam obsedit & oppugnauit. Causa erat quia praelibatus Kazimirus dux Cuyauiensis Castellaniam Landen in hereditate ducis Boleslai aliquot annis iniuste occupa- uerat. Kazimirus autem cernens se haud parem Boleslao missis caduceatoribus, sub certis condicionibus reddere Castellaniam Landen promissit. Boleslao autem credente & obsidionem soluente, nil eorum quae promiserat adimple- uit, quinimo sequenti anno cum exercitu quasi duorum milium militum, ter- ram Kalissien clandestine ingressus, in ea defeuit. Boleslaus autem dux Kalis- sien cum de hoc certior factus fuisset, de itinere quod in Posnaniam continua- bat reuersus, cum suis dumtaxat curiesibus, & triginta militibus in transitu collectis, ac agrestibus quibus pecus ereptum fuit, ipsum ducem Kazimirum pecus agentem in nemore pinoso dicto Solecz inter Opatow Archiepisco- palem & Kalinam, alias Clamam militarem, uillas situato, consequutus est. Postremisq; aciebus disturbatis, primi quum fortem & numerosum exerci- tum Boleslai existimarent, terga uerterunt, referebant enim se tanto patiore cor- reptos, ut circa singulas nemoris arbores, ingentes hostiles copias arbitrare- tur consistere. Excussa est ergo & reddita agrestibus praeda, militesq; ducis Boleslai tricetis equis & spoliis sunt potiti. Non quieuit Kazimirus dux Cu- yauiensis hac clade perturbatus, sed cum adiutorio ducis Swatopelci Pome- raniae, erecto nouo castro in oppido Pakoscz, ad ducem Boleslaum pertine- te, uicinam oram spoliis infestauit, tot & tantis iniuriis Boleslaus dux Kalissi- ensis prouocatus, uenit sexta die Octobris in terram Lancicien cum Boleslao pudico Gracco: & Sandomirien, Ruthenorum ac Cumanorum habente praesidia. Cum Semouito Mazouiae germano eiusdem Kazimiri, Cuyauien ducis, habente secum Romanum filium Danielis regis Russiae cum exerci- tu Ruthenorum, ducibus & patribus suis Kazimirum ducem Cuyauien uelut publicam pestem persequentibus, & tam incediis quam spoliis ac coedibus in mi- serabilem solitudinem eam uastauerunt. Castrumq; in illa edificato atq; muni- to, illud in fidem & potestatem Semouiti Mazouiae ducis ad uastandum ulteriora tradiderunt. Humiliatus dux Kazimirus sufferetias pacis ad diem sancti Andreae peciit. Et in praefato festo iuxta arbitrium communium Baro- num de castris & finibus occupatis se cessurum iureiurando sponndit. Nec tamen cessit, sed iam alterum contractum & iuramentum perfregit, propter quod denuo Boleslaus dux Kalissien circa festum sancti Bartholomei anno domini M. ducent. sexagesimo primo, terram Cuyauiae uastauit, nec copias ex Cuyauia deduxit, donec castrum Ladenfe, & castrum quod Kazimirus edi- ficauerat, suis officialibus fuere reddita. Relicto Boleslao Kalissien, repente eodem anno sibi Kazimirus dux Cuyauiensis & Lanciciensis districtum Lelo- uiesem usurpauit, castrumq; in colle, oppido Lelouien proximum edificauit, quod eo discedente, Boleslaus pudicus dux Graccouiae & Sandomiriae, conquisiuit & suae iurisdictionis fecit. Accidit & aliud infaustum duci Kazimi- ro malum facinus. Nam duo filii ex priori uxore suscepti, insurgentes, Zel- momisl Lancicien, Lestko Siradien castra & districtus, sub patre militibus uniuersis

uniuersis tyrannidem patris perosis, sibi adherentibus, & in eorum subiectio- nem concedentibus, occupauerunt. Item Semouito dux Mazouiae in curia sua Iasowisko, alias Iasow comorante, anno domini M. ducent. sexagesimo secundo Rutheni & Lithuani inter se liga confederati, per siluas & nemora silenter in uigilia Ioannis Baptistae aduenientes, incautum cum filio eius Conra- do & militibus praesentibus occupauerunt. Suamirus autem seu Suarno, nepos Danielis regis Russiae, quia in sortem eius cesserat, ducem Mazouiae Semo- uitu truculenter decollauit. Conradum uero filium ipsius Mendog & Lithua- ni conseruarunt, & eodem anno ab eis redemptus est, tunc Rutheni cum Lith- uanis ex Iasowisko egressi, Mazouiam praedabatur, quibus Barones Mazo- uiae cum agrestibus in arma coactis in rure cui nomen Dlugosyedle occurrerunt & fortiter praeliando, a multitudine hostili superati sunt. Victores autem Ru- theni & Lithuani, uniuersa Mazouiae ora & maiori parte Cuyauiae peruasta- ta, cum immensa praeda hominum & pecorum, succensis oppidis & uillis, in suas terras redierunt. Superuenit tandem Boleslaus pius dux Kalissien in festo san- cti Michaelis, praecibus frequentibus Gertrudis relictae ducis Semouiti per- uictus, & ciuitatem Ploceam a Barbaris exultam, cum castro refecit: Fossatisq; & uallis comuniuit, & Boleslao ac Conrado filiis ducis Semouiti de sua libe- ralitate praesentauit. Non contenti autem Rutheni cum Lithuanis de praeda & clade Mazouiae illata, sequenti anno in Mazouiam remearunt, & in ea pro- pter desolationem nil reperientes, in castellaniam Louiceam ad Archiepiscopum Gneznen pertinentem, concito gradu peruenientes, igne & multiplicibus praed- is eam consumpserunt. Nemineq; defensionem opponente, in terras suas superbiendo discesserunt.

Mazouiae dux
des.

Castellania Lo-
uicea Archie-
piscopi Gnez-
nen uastatur.

CAPVT XLIX.

Ropiciaturus dominus Polonis specialiter Mazouitis, dissensio- nes ciuilesq; discordias inter Lithuanos & Ruthenos imisit, nam Mendolphum alias Mendog regem Lithuanorum, nepos eius Stroynath principatum apud Lithuanos nactus, quiescentem obruncat, & omnes filios eius praesentes, & principatum rapit, anno domi- ni M. ducent. sexagesimo tercio. Voyfalk autem filius & Theophilus consobri- nus Mendog, anno sequenti uidelicet M. ducent. sexa: quarto, Stroynath uer- nationes tractatem, exprobrata ei cede patris interimerunt. Fuit autem Voy- falk monachus Russiae tonsus, qui occidens Stroynath, ducem Lithuanorum se gerere coepit. Anno autem domini M. ducent. sexagesimo septimo propter simul- tates & odia pro terris Russiae, quas Voyfalk sibi appropriare nitebatur, in quodam rure circumuentus, a Leone dux Russiae, filio Danielis olim regis Russiae occisus est, sed de Lithuanis haecenus. Castrum Santhok per Saxo- nes anno Christi M. ducent. sexagesimo quinto comprehensum, Conrado marchioni Brandenburgen tanquam munus dotale consortis suae est praesentatum, Sed Boleslao pio dux Kalissien ad expugnationem illius contendente, per co- munes Barones conclusum & acceptatum est, ut Boleslaus pius suum castrum Santhok, Conradus uero Marchio Brandenburgen alterum suum castrum Drdzen tanquam iacturas generantia, demoliat, quod tandem uterq; exercitus exequutus est.

10
22 mays
1675
Mendolphus
Lithuanorum
rex occiditur.

Voyfalk occi-
ditur.

Santhok &
Drdzen castra
demoluntur.

exequutus est. Sed anno sequenti Boleslaus pius dux Kalissien, contraveniendo pactis & ordinationi, cum equatibus & pedestribus copiis pfectus, castrum Santhok ex roboribus infra unius mensis spacium affatim edificavit, praesidioque & victualibus imposito, discessit. Quo abeunte Conradus Bradenburgen marchio, castrum Santhok obsidione vallavit & expugnabat. Boleslaus autem pius dux Kalissien, pugnam & discidium cum vicino ac genero suo horrens, missis nunciis deducto praesidio Polonorum, castrum Santhok Conrado marchione & exercitu ipsius inspectate exussit. Otho tamen Othonis Marchio Brandenburgensi, sibi appropriare Castellania Santocen cupiens, anno domini. M. ducent. sexagesimo nono, castrum Sulencz de roboribus lignorum propere, inter oppidum Poloniae Myedzirzeecz & Lubusz edificavit, tandem in oppidum Myedzirzeecz quod fossis & propugnaculis ligneis eo tempore munitur, irruit, & ipsum spoliavit, castrum tamen non comprehendit. Quae Boleslaus dux Kalissien cum suis gentibus sequutus, terram praefati Marchionis Lubucei in girum vastavit. Ea quoque vastata, castrum Sulencz succendit & conquistavit. Saxonibus fere omnibus pro praesidio illic relictis igne consumptis. Solo Sabel Capiteaneo viuo in manus & captivitate Polonorum veniente. Verum anno sequenti Boleslao pio duce Kalissien, iussitate Boleslaum pudicum apud Graccovia, Otho Marchio Brandenburgensi castrum Santhok de lignis edificavit, quod ubi Boleslaus pius cognovit, e Graccovia reuersus, fortis agmine militum stipatus, castrum Drdzen in octo diebus incipiendo in festo sancti Georgii construxit, & praesidium militum ei imposuit. Sed dum negligenter servaretur, a Saxonibus decima septima Decembris nocte interceptum est, & utroque castrum Otho Brandenburgensi potitus est. Quod Boleslaus pius dolens, cum omnibus equatibus & peditibus maioris Poloniae, tam suis quam nepotis sui Przemislai & Cuyaviae, quia tunc Zemomislus dux Cuyaviae in eius deditione concesserat, tribus aciebus seu exercitibus castellaniae Sadocen, anno Christi. M. ducent. septuagesimo primo ingressus, oppida & villas, spoliis & incendiis vastavit. Hostibus in munitionibus sese conservantibus & pugnam subterfugientibus, ad oppidumque Soldin veniens, scalis appositis ipsum cepit, & in milites spoliis divisis incendit, ac cum frequentibus gregibus & spoliis in sua rediit. Interim primores & omnes nobiles terrarum Cuyaviae & Lanciciae, videntes quod dux eorum Semouitus alias Zemomisl, fratrum Cruciferorum Prussiae, apud quos nutritus erat, Barones suos contemnendo, sequeretur consilia, Anno Christi. M. ducent. sexagesimo nono Boleslao pio duci Kalissien adhaerant. Zemomisl vero cernens se spreto & derelictum, Boleslao duci Poloniae notabile castrum Crusuiciei donauerat, qui tali munere praeventus deditionem militum Cuyavien & Lancicien abnuens, Zemomislao duci eorum, ita ut ipsorum consilia tanquam probatoria sectaretur reconciliauerat. Et post biennium eidem duci Zemomisl castro Crusuiciza restituito, ne a quopiam hostium interciperetur, deleri iussit. Sub eodem tempore Boleslaus pius Kalissien tria castra crexerat. Vnum in villa comitis Szcedrici quod appellavit Dupin. Aliud in villagio Gnieuomiri filii Trzebeslai, quod vocavit Nyessusz. Tercium in terra Vyetunen super fluvium Proszna, quod

Cast. Sulencz edificat.

Sabel captus.

Cast. Drdzen reedificat. incipitur.

Oppid. Soldin captum.

Primores Cuyavie & Lancicie deficiunt.

Boleslaus Kalissien tria castra erigit.

quod ex nomine suo Boleslauicz nominavit, & id solum de tribus praedictis usque nunc manet. A rege Kazimiro secundo muro roboratum.

CAPVT L.

TRanseamus nunc ad Pomeraniam. Anno domini. M. ducent. septuaginta: Msczugius dux Pomeraniae auxiliis Prutenorum infidelium fretus, terram Culmen uniuersam Cruciferorum, & episcopatum Pomesanien spoliis & caedibus vastavit. Insuper quindecim naues oneratas victualibus, Cruciferis abstulit. In cuius ultione Lodouicus magister Prussiae collecto exercitu, Pomeraniam circa oppidum Noue, in die Apostolorum Petri & Pauli ingressus, eam igne & spoliis afflixit. Nec ea vastatione contentus, aliam in die sancti Bartholomei agit, & Pomeraniam circa oppidum Teczow ignibus & spoliis desolauit. Post hoc Msczugius dux Pomeraniae, cum Lodouico Prussiae magistro damnis hinc inde compensatis, pacem inter se custodiendam concluderunt. Sed magistro Lodouico morte obiente, Mestwinus seu Msczugius dux Pomeraniae praefatus, terram Culmen, & episcopatum Pomesaniensem, ferro, spoliis, & flammis deuastavit. Quae Theodricus magister Prussiae, nouiter electus, insequutus, magnam partem Pomeraniae armis & igne depopulat est. Orta est deinde de principatu Pomeraniae discordia, anno domini. M. ducent. septuagesimo primo, inter Msczugium natu maiorem, & Varcislaum natu minorem, germanos filios Swatopelci, olim ducis Pomeraniae. Veritusque seditionem Msczugius, Varcislaum captiuauit, & aliquanto tempore apud Redzk in uinculis tenuit. Qui euadens bellum Msczugio intulit, facileque a Msczugio fusus, in siluas refugit. Stragem autem mutua omnibus Pomeranis excitantibus, fratres in concordiam & aequalem Pomeraniae diuisionem compulerunt, tamen Varcislaus minor natu, ulceratum erga fratrem gerens animum, suae captivitate dedecus prosequitur. Conradum marchionem Brandenburgensem, filiam Przemislai olim ducis Pomesanien matrimonio habentem, enixius sollicitauit, ut ei praesidia aduersus fratrem praestaret. Qui non abnuuit, dummodo praemia offerret. At ille pecuniae & donatiui inops, castrum & ciuitatem Gedanum, quae sibi in sortem cesserat, ei obligauit & tradidit. Secedensque in Vissiegrod, morbo correptus interiit, a militibus in Iunivladislauia delatus, in monasterio fratrum minorum sepultus. Msczugius ergo munitiones & omnes possessiones, quas Varcislaus obtinuerat, possedit, praeter castrum & oppidum Gedanum, quod milites Conradi Marchionis Brandenburgensi contulerant & possederant, nec dimittere uolebant. Et quia expugnatio eius difficilis erat, cum sit locus natura & arte satis munitus, ad Boleslaum piuum ducem Kalissien animo & militia illa aetate pollentem, ex matertera Msczugii genitum, consilio suorum Baronum confugit. Qui ad obeundum huiusmodi negotium, tempus hyemis sequentis consignauit. Et quintadecima Ianuarii in Pomeraniam uenit, simulque cum Msczugio & Pomeranis Gedanum tam terra quam aqua, graui obsidione strinxit. Et quum tormentis & apparatu bellico non perficeret, nona die expugnationem per admissionem militum agit. Pugnaque utrimque in longum feruente Saxonibus missilia tela & saxa defecerunt, & ideo defensionem remissius prosequuti

Terr. Culmen Pomesanien vastatur.

Dissensio diutendae Pomeraniae.

Varcislaus interitus.

Gedanum obsessum.

Msczugij i Ge
danen sequia.

prosequuti sunt. Propter quod Poloni & Pomerani, castre in aliquot locis p
forantes, clamore in altum elevato, uictores in castru irruerunt, & Saxones
quosq; obuios obtruncarunt & trucidarunt, spoliis & rebus Saxonu potiti,
Boleslaus itaq; duce Kalissienſi discedente, Msczugius dux Pomeraniae in
quosdam Gedaneſi animaduertit, Arnolduq; & Iacobum cu cognatis eoru
capite damnavit, & bona eorum confiscavit, quonia hi in mortem suam, &
suor; Baronum conspirassent, & Marchioni Brandenburgenſi tenatius adhe
sissent. Duas quoq; uillas, quae ad illos pertinebant, Scrobothow, & Virho
mino Episcopo Albero & suae ecclesiae Wladislauienſi perpetuo donauit.
Boleslaus aut dux Kalissienſi eode anno. M. ducen: septuagesimo secundo, sex
to kalendas Iunii, Przemislauum ducem Polnaniensem, nepotem suum sextudeci
mu agentem anu, misit cu copiis equestrium & pedestrium occasione ca
stri Santhok occupati contra Marchiones Bradenburgenſi cura traduci &
regendi exercitus Przetpelconi palatino Polnaniensem, & Ioanni q & Iane
appellatus est, castellano Kalissienſi demadando. Qui Marchiam ingressus, ca
stru Strzelcze a Conrado Marchione Brandenburgenſi nouiter extructu, ex
pugnauit & recepit. Deinde tota ora circa Odram uastata, & hostiliter exu
sta, cum exercitu & spoliis redeunti, iuxta castrum Vyelen nunciatum est, ca
stru Drdzen paruo militum praesidio teneri, a Kassubitis quoq; qui cum po
lonis erant, prima portam igne apposito, incensam esse. Mouit ergo exerci
tum, & Saxonibus uitam dumtaxat paciscentibus, castru Drdzen conquisi
uit. Felixq; ad penates rediit, duorum castror; conquestione insignitus atq;
laudatus. Et quia Marchiones Brandenburgenses occupato castro Santhok,
ex eo sapenumero Poloniae fines laceſcebant. Ideo dux Boleslaus pius Ka
lissienſi, ano domini. M. ducen: septuagesimo octauo, coadunato exercitu ex
gentibus suis & nepotis sui Przemislai ducis Polnaniensem, Msczugio fratre
suo duce Pomeraniae, personaliter cum gentibus suis ei adherente, in terras
Marchionum Brandenburgenſi descendit, & occurrentem sibi circa Soldinu
Othonem longu, filium Othonis terci, quum multo inferior esset uiribus,
praelio comisso, eum uicit & fugauit. Ac omnem terram circa Odra perua
stano, spoliado, & exurendo. De spoliis, diuisione cum Msczugio ex aequo
facta, in sua remeauit. Ipseq; ano sequenti uidelicet, M. ducen: septuage: no
no, in castro Kalissienſi febribus correptus, die Veneris septimo idus Apr
lis, sacramentis procuratus, mortuus est, in Polnaniamq; relatus, in ecclesia
cathedrali in sepulchro patru suoru tumulatus. Przemislao duce Polnani
ensem nepote eius in ducatum Kalissienſi succedente. Is Iohethe, alias Helenam
Boleslai pii relictam, dote abundanti emancipauit. Et ipsa paulopost, ad Kin
gam sororem eius, germana Boleslai pudici, Graccoui: & Sandomiriensem du
cis consortem, coeſſit, deo peramplius famulatura. Expediuit & filias pra
fati Boleslai pii Kalissienſis neptes suas, Heduigim priorem Wladislao Lok
tek duci Brettenſi, filio Kazimiri ducis Cuyauiae tradidit. Altera Elizabeth
Henrico uentroso duci Legniceſi, filio Boleslai calui, qui & Rogathka ap
pellatus est, locauit. Tercia Anna in uirginitate diem clausit extremam. An
no domini. M. ducen: quadragesimo octauo, Iacobus Leodiensis Archidia
conus

Brandenbur
genſi terra uasta
est.

Boleslaus kalis
sienſi moritur.

Boleslaus kalis
sienſi moritur.

Helenae uxor
Boleslai: ad kin
gam sororem
pergit.

contis Innocentii papae quarti ex concilio Lugdunenſi legatus, in polonia ue
nit. Et sinodum apud Wratisslaviam agit. Ad quam, Fulco Gneznenſi Archie
piscopus, Prandotha Graccouiensem, Boguphalus Polnaniensem, Thomas Wra
tissla: Michael Wladislauienſi, Andreas Ploceſi, Nankerus Lubuceſi, Henric
cus Culmenſis, Episcopi, uenerunt. Et nomine apostolicae sedis expositis plu
ribus angustiis eiusdem sedis, medietatem fructu per tres annos continuos
pro releuamine poposcit. Pontifices uero ecclesiae Polonicae, quinta partem
fructuum suoru beneficiorum, & sui cleri obtulerunt. Et summo Pontifici, p
Gothfridum poenitentiarium cito transmiserunt. Et quia uetus obseruantia
in regno poloniae ab initio fidei susceptae, in illam die tenta custodiebatur, ut
ieiunium quadragesimale, a dominica septuagesimae in diem paschae conti
nuaretur, cum frequenti prauaricatione & graui discordia inter clerum & lai
cos. Ideo inter praefatum Iacobu Leodiensem Archidiaconu, legatum papae
ac Pontifices ecclesiae Polonorum, huiusmodi consuetudine a Romana ecclesia
& aliis regnis catholicae religionis discrepante, uentilata. Auctoritate apo
stolica & consensu praesentium Pontificum, praedictus Iacobus legatus, tam
ecclesiasticis q; saecularibus personis esum carniu, ad diem cinerum exclusiue
concessit, ab eoq; tempore Dominica septuagesimae a polonis uetus carnis
priuium nominari coepit, & in haecenus nominatur. Anno domini. M. ducen:
quadragesimo nono, Bruno Olomucensis Episcopus, dignitate sacerdotii ne
glecta, ob quasdam cum Wladislao duce Rathiborienſi inimicitias, oppidu
Rathibo: obsidione cingens, expugnauit. Et tam oppidu q; ecclesias & mo
nasteria incendio conflagrauit. Ad castrum aut Rathibo: quum machinas
admoisset, turpius repulsus abiit, tandem habitis hinc inde pro pace tracta
tibus, Wladislauus dux oppidum Rathibo: a Brunone Episcopo tribus mili
bus marcaru redemit. Eodem anno Albertus olim Episcopus Armacanus,
tunc uero, ab Innocentio papa quarto in Episcopum Prussiae promotus, ad
Danielem Russiae missus, obedientiam Romanae ecclesiae ab eo praestari, re
quisiuit. Qui requisitioni apostolicae minime paruit, & legatum apostolicu
sine honore dimisit. Anno quo supra. M. ducen: quadragesimo nono, Cruciferi, q
Balgam & Elbing castra in Prussia custodiebant, non mediocri exercitu coa
dunato, Prutenorum regionem Nactaga hostiliter ingressi, & flammis & coe
dibus grauissime uexarunt. Dum aut redirent, a Prutenis iniquitate locoru
circumsepti, cum euadere non possent, se hostibus dederunt. A quibus ad unu
circa uillam Virke appellatam, trucidati sunt.

Bruno Episco
pus Olomu
censi Rathibora
expugnat.

Cruciferi Na
ctagam inua
dunt.

CAPVT. LI.

Boleslaus pudicus dux Gracco: & Sandomiriensem. Et Prandotha
Episcopus Gracco: ambo deuotionis uiri, anno domini. M. du
cen: quinquagesimo. Miserunt in Lugdunum ad Innocentiu pa
pam quartum, magistrum Iacobum de Skarzefow, decretoru do
ctorem, Decanum Gracco: humilis quidem sortis & staturae exiguae, sed p
rare doctrinae, & magnae factiuitatis uirum. Et magistrum Gerardu Canon
cum Gracco: atq; Boguslaum, fratrem ordinis praedicatorum Subpriorem
domus Gracco: nuncios. Qui per organum Iacobi de Skarzefow, summo
Pontifici

Legati ad Pa
pam pro. f. Sa
nctae canonisa
tione.

Secunda lega-
torū ad papā
expedicio.

Tercia legato-
rū expedicio.

Resistentia Car-
dinalium.

Pestur miracu-
lum concordie

Rainoldus ca-
nonisationi ad-
uersarius mira-
culose sanatur

Pontifici crebrescentia ac stupenda miracula, per beatum Stanislauum mul-
timode facta, exposuerūt. Summus autē Pontifex grauitate solita in huiusmo-
di rebus custodita. Per speciales litteras, examen miraculorum beati Stanislai
Episcopi Gracco: Archiepiscopo Gnezni, Episcopo Wratisslauiensi &
Abbati de Lubeus commisit. Præcipue examen cuiusdam militis Cetenarii
(Gethko hic erat) qui etsi sanctum Stanislauum non nouerit, eos tamē qui il-
lum nouerāt, ferebatur nouisse, & ex eis puritatem, conuersationem, causam
martyrii, & miracula beati uiri Stanislai didicisse. Anno autē sequenti, acce-
ptis codicibus examinationis a cōmissariis apostolicis, Nuncii priores ad p-
curadum canonisationem beati Stanislai, ad Innocentium quartū, iterum p-
Prandotham Episcopum & Capitulum Gracco: adiunctis nonnullis fratri-
bus de ordine prædicatorum maiorū & minorum, de domibus & monasteri-
is Gracco: propter facilitatē expeditionē, missi sunt. Hi dū papam super con-
sumatione canonisationis sollicitarent. Et Ioannē Gaiethani tituli sancti Ni-
colai in carcere Tulliano Cardinalem Diaconum, ad uidendū examen testiū
obtinerēt. Propter uetustatem temporis Cardinales hesitantes, infecto nego-
cio papæ persuaserunt, ut nuncii ad cōmissarios apostolicos redirent. Et me-
rita ac miracula beati Stanislai, scrupulosius examinata, p noua scripta re-
portarēt. Itaq; secundo examine de uita, martyrio, & magnificis miracu-
lis beati Stanislai accepto. Nuncii magister Iacobus de Skarzeflow, & ma-
gister Gostwinus Canonicus, impēs Prandothæ Episcopi & Capituli Grac-
couiē, & totius cleri diocesis Gracco: qui in id opus gratuite quotiēs requi-
rebātur, contribuebāt. Ad Innocentium papam quartū, e Galliis in Italiam
egressum, in Perusio residentem. Vbi beatum Petrum, nouum martyre ca-
nonisauit, tercio reuertuntur, noua scripta & testimonia, nouos ac præfentes
testes, in quos miraculosa beneficia beati Stanislai fuere collata, exponētes
Pluribus diebus sollicitado prope diem semotis omnibus difficultatibus, ca-
nonisationem expectabāt. Cum subito quidam Cardinales, præsertim Rai-
noldus, Cardinalis & Episcopus Hostien, ob diuturnitatē temporis canon-
isationi beati uiri Stanislai obstantes repugnarūt, propter quod nūciis Gra-
cco: ecclesiæ percunctantibus, quid facto opus esset. Ioannes Cardinalis Ga-
ieranus inspiratus dixit. Necessū habet sanctus uester Stanislauus unū finale
miraculum operari, ut discordes & obstātes Cardinales, in unā & concordē
impellat sententiā. Quo audito nūciū ecclesiæ Gracco: negociū huiusce rei,
Christo & beato Stanislai: nil hesitantes supplices cōmiserūt. Rainoldus itaq;
Cardinalis canonisationis sancti uiri hostis & aduersarius, graui correptus
est egritudine, ut suo suorumq; phisicorum iudicio, mortem timeret & expe-
ctaret. Vigilanti ergo & soli in grabato iacenti, Sanctus uir Stanislauus ap-
parēs dixit. Agnoscis ne me? Qui stupens, non agnosco inquit, quæso tamē
quis sis? Ego sum ait Stanislauus Episcopus Graccoui: a Boleslao rege Polo-
norum sectus & occisus, cui te aduersarium, non recte opponis. Ad quē Rai-
noldus Cardinalis. Ignosce inquit mihi Præsul sanctissime, & errori meo ue-
niam præstare digneris. Fortiorem promotore q̄ impeditorem Canonisatio-
nis habiturus. Cui beatus Stanislauus. Vt inquit me martyrio sanctificatum
cognoscas

cognoscas, ab egritudine illico incolumis surge. Caueq; ne de cætero canoni-
sationi meæ aduerseris. Qui accersitis seruis, surrexit, & equum sibi sterni iu-
bens conscendit, ac Innocentium papam accessit, & obuiam eunti occurrit.
Modumq; repetitæ sanationis retulit, & pro canonisatione sancti martyris
exorauit supplex. Papa ergo Innocentius quartus, cum cœtu Cardinaliū ta-
li prodigio permoti, Stanislauum sanctitate gloriosum, in die natiuitatis Ma-
riæ canonisandum decernunt. In Assisio quoniam illic Innocentius papa ex-
ercitum uersus Apuliam ducens, uenturus erat. Anno itaq; domini. M. ducē
te: quinquagesi: tercio, die natalis beatissimæ uirginis, in basilica sancti Frā-
cisci Assisii, Summus Pontifex missarum solenniis expletis, & sermone lon-
go de uita, martyrio, & miraculis beati Stanislai recitato. Ambone conscen-
so, beatissimū Stanislauum Graccoui: Pontificem canonisauit, & sanctorū ca-
thalo adscripsit. Festum eius octauo idus Maii statuens, ab uniuersis debi-
ta celebratione uenerari. Et ut deuotius tam festum q̄ sepultura eius uenire-
tur, unum annum & quadraginta dies indulgentiarū largitus est. Edidit etiā
idē summus Pontifex Innocentius quartus, collectā de sancto Stanislao. Po-
pulum tuū quæsumus domine intercedente beato Stanislao &c. Luminaria
ardētia & uexillum cum titulo & imagine sancti, tempore canonisationis fu-
erunt adaptata, more canonisationis aliorum sanctorū. Bulla autē canonisa-
tionis in ecclesia Grac: habet, q̄ incipit. Innocētius Episcopus seruus seruorū
dei, Venerabilibus fratribus Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, ac dile-
ctis filiis, Abbatibus, Prioribus, Decanis, Archidiaconis, Archipræbiteris
& aliis ecclesiarum Prælatiis. Ad quos litteræ istæ peruenerūt, Salutem &
Apostolicam benedictionē. Olim a gentiliū oculis tenebrarū deterfa cali-
gine, ac ab eorum cordibus infidelitatis gelida hyeme secedente, uernalis ex-
eo successit amenitas &c. Finis autē bullæ est istæ. Omnibus uere pœnitenti-
bus & cōfessis, qui ad dictam sepulturam in memorato festo, & usq; ad octa-
uas ipsius causa deuotionis accesserint, annuatim ipsius suffragia petitori,
de omnipotentis dei misericordia, & beatorum Petri & Pauli apostolorum
eius auctoritate consisti, unum annum & quadraginta dies. Accedentibus ue-
ro annis singulis ad prædictam sepulturam infra eundem festi quindenā, qua-
draginta dies de iniuncta sibi pœnitentia, misericorditer relaxamus. Datum
Assisii quindécimo kalendas Octobris, Pontificatus nostri anno undécimo,
Præfatas litteras canonisationis beati Stanislai nunciis prænominatis Iaco-
bo Skarzeflow Decano, Gostwino Canonico Gracco: Fratribus prædica-
torum maioribus & minoribus Graccouiam inferentibus. Prandotha Epis-
copus Gracco: & uniuersus clerus, uniuersaq; plebs, obuiā processerūt effu-
si, magno honore illos excipiēdo & deum de eorū reditu glorificando. Pran-
dotha insuper episcopus Gracco: indixit, & per uniuersam ecclesiā Poloni-
cam prædicari ordinauit, diem octauam Maii, anni Christi. M. ducens: quin-
quagesimi quarti, leuationis ossium beati Stanislai e tumulo. Ad quam cō-
uenit in Graccouia multitudo plebis utriusq; sexus, ex Polonia, Hungaria,
locisq; aliis, tanta, ut nedum in urbe, uerum & in campis iuxta Graccouiam
peristerent. Ex spiritualibus autē aderāt, Opizo Abbas de Meszano, sedis
apostolicæ

Suplex petit
Innocentium.

In die natiuita-
tis mariæ Assi-
sij. S. Stanislauus
canonisatur.

Plaudet Crac-
couia ex patro-
ni cōsequentiis

Prandothæ E
piscopi deuotio
& aliorum

Reliquie .S.
Stanislai di
tribuitur.

apostolicæ legatus, Fulco Archiepiscopus Gnezneſis, Prandotha Gracconi: Thomas Wratistlauiensis, Volimirus Wladistlauiensis, Andreas Ploceſis, Gerardus Ruthenorum, primus ordinis Cisterciensis quondam Abbas de Oppatow, Virgilius Lithuanorum primus, ordinis prædicatorum, Episcopi. Et ceteri Abbates Prepositi, Sacerdotes, atque Religiosi. Aduenerunt & principes Polonorum, Boleslaus pudicus, Gracconiensis & Sandomiriensis, monarcha regni poloniæ, Przemislaus Posnaniensis, Kazimirus Cuyauiensis & Lanciciensis, Semouit Mazouia, & Wladislaus Oppoliensis. Sub horum præsentia & populi multitudine, ossa beati Stanislai, uino abluta, in ecclesia cathedrali Gracconensi leuata sunt. Et in ecclesias Cathedrales, & alias principales sunt distributa. Facta itaque computatione annorum est reperire, septuaginta quinque & ceterum annis, celebrationem beati martyris Stanislai neglectam fuisse.

CAPVT LII.

Anno domini. M. ducentis: quinquagesimo primo, Wladislaus Oppoliensis dux, uolens gloriæ suam Iuditham Coradi ducis Mazouia filiam. Et Myeczslai ducis Rathiborieſis fratris sui relictam pro dote quingentarum marcarum argenti, in possessionibus Rathiborieſis inſcriptarum redimere, terram Rudensem, quæ nunc Vielunensis dicitur de consensu Kazimiri ducis Cuyauia & Lancicia germani ipsius Iudithæ, ei assignauit. Sed antequam gentes Kazimiri præfati Cuyauia & Lancicia ducis, ex condito castrum Vielun acceptare uenissent, Przemislaus dux Posnaniensis tanquam heres legitimus præuenit, & castrum Rudense comprehendit, nobilibus Rudensibus sponte & unanimiter ei adherentibus. Quo cognito Kazimiri ducis gentes, retrorsum abierunt. Wladislaus etiam Oppoliensis æquo tulit animo, sciens districtum Rudense, uolenter de consensu Henrici ducis cum barba, sub Wladislao Othonis patre Przemislai ducis maioris Poloniæ, occupasse. In signumque & fœdus maioris amicitia, Wladislaus dux Oppoliensis, Euphemiam sororem Przemislai ducis Posnaniensis & Kalissiensis in coniugem desponsauit. Et Iudithæ gloriæ suæ summam argento parato exoluit. Quæ Henrico Wratistlauiensi duci nubens, Henricum filium & Hedwigem filiam ei peperit. Anno domini. M. ducentis: quinquagesimo primo, in Bochnya uillagio a Gracconia quinque miliaribus distate, sal minerale in Baſis & peciis magnis repertum est, quod meritis beatæ Kunegundis Boleslai pudicis consortis est adscriptum. Ita ut uulgius in Poloniâ ex Hungaria sal traheretur, & secum aduexisse affirmaret, Moxque oppidum locatum & ecclesia parochialis in honorem sancti Nicolai erecta est, & a Boleslao pudico liberaliter dotata. Eodem anno Henricus, qui & Heydenricus, alias Albertus olim Episcopus Arnacanus, tunc uero Culmensis. In die beatæ Mariæ Magdalene, ecclesiam suam de seculari, cum esset frater ordinis prædicatorum, in regularem transtulit. Et collegium Canonorum regularium, in illa mensam, domicilium, & bona temporalia in cõmuni habentium, constituit. Eodem anno: M. ducentis: quinquagesimo primo, Marchio Brandenburgenſis cum Episcopo Moriburgenſi, & Henrico Comite de Swarczburgk, cum gentibus armatis in præsidium Cruciferis Prussiae uenerunt. Et Prutenos frequenti strage attriuerunt.

Wladislaus dux
Oppoliensis Eu
phemiam despon
sauit.

Sal minerale
in Bochnya re
pertum.

attriuerunt. Ita ut etiam quinque districtus, Pomezanum, Erminium, Pogezanum, Naestaginum. & Barinum, idola relinquere, & Christum colere coegerunt. Sub quo tempore Hermanno de Zaleza, quarto magistro Prussiae obiente, Frater Conradus Thuringia Lantgrauus in quintum magistrum successit. Anno domini. M. ducentis: quinquagesimo secundo. Fratres Cruciferi Pomeraniâ uastauerunt, & exercitum Swatopelci depopulationes prohiberem, superauerunt. Monasterio Oliua grauem spoliationem patiente, Swatopelcus itaque dominus Pomeraniæ, sufferentias pacis postulare, & per medium Iacobi Leodiensis Archiepiscopi, apostolici nunci, pacem cum Cruciferis Prussiae firmare, coactus est. Eodem anno. M. ducentis: quinquagesimo secundo, Mendog, qui Medolphus & Mindale princeps Lithuanorum, a Cruciferis Prussiae inductus, fidem christianam cum nonnullis Lithuanis & Prutenis suscepit, deditque litteras Cruciferis Prussiae, quibus astruit & recognoscit se ab illis multipliciter honoratum & ad iuturum. Et ideo terras suæ ditionis uidelicet Samagitarum, Iaczwingorum, Curouienſis, Veyzenſis, & totam terram Lithuaniam perpetua & irreuocabili donatione ipsis donasse & inſcripſisse. Consilioque fratrum Cruciferorum Prussiae, nuncios suos, nuncios magistri & Cruciferorum adiunctos, ad Innocentium papam quartum misit. Proficiens se puritatem christianam suscepisse, & coronam super Lithuanos regnandi petens. In cuius fauorem Innocentius papa fratrem Heydenricum, olim prouincialem Poloniæ, & Episcopum Arnacanum, tunc uero Culmenſis Episcopum, cum aliis Episcopis de Rigam sit, qui Mendogonem in regem inuenerunt. Sub eodem tamen anno, cum omnibus baptisatis ad uomitum & idolatriam, siue penitentia & dolore ammissi, omnis terrarum, siue alia causa motus, rediit. Anno domini. M. ducentis: quinquagesimo tercio, monasterium Stugnyadki sanctimonialium ordinis sancti Benedicti, diocesis Gracconi: Innocentius papa quartus confirmauit. Quod Clemens de Clemyonthow de familia Grifonum, Comes & Castellanus Gracconi: de propriis facultatibus fundauerat, erexerat, & dotauerat. Huius Clementis Comitissæ & suæ coniugis Raczslawæ corpa, in sacrario dicti monasterii sepulta quiescunt. Et filia eorum Wisanega prima Abbatisſa eiusdem claustrum fuit. Annus Christi. M. ducentis: quinquagesimus tercius, adeo pluuioſus erat, ut frumenta & agros in quibusuis bassis & humilibus locis aqua coope rirer: Et campi perinde ac si fluiui nauigabiles fuerunt. Nocte siquidem & in terdiu a festo Paschæ usque ad diem uigesimam quintam Iulii, imbres & cõtinuas pluias in regno poloniæ cælum effuderat.

CAPVT LIII.

E mandato Innocentii papæ quarti, anno domini. M. ducentis: quinquagesimo tercio, Opizo de Mezzano sedis apostolicæ legatus, assumpto secum Prandotha episcopo Gracconi: & nonnullis aliis Episcopis, Danielem ducem Russiae, altera uice priore coronationem innouando, in castro Drohicienſi in regem Russiae inuexit, accepto ab eo iuramento, quod ritu græco deserto, tam ipse quam natio Ruthenica, ritum Romanum fideliter sectaretur. Premislaus quæ & Ottocarus Venceslai regis Bohemie: filius, Margarethâ Leupoldi ducis Austriae filiâ, Henrici filii Fiderici imperatoris

Quintus magi
ster Prussiae eli
gitur.

Mendog chri
stianam fidem
suscepit.

Mendog in re
ge uictus mo
dico post fidei
purificator fa
ctus.

Imbrifera tem
pora Poloniæ

peratoris relictam, accepit in uxorem. Quæ cum sterilis esset, unâ de uirginibus sequacibus eius, filiâ Baronis de Kunring in concubinâ recepit, & ex ea filium Nicolaum genuit. Huic Nicolao in sortem assignauit ducatum Oppauensem, quem Myeczlaſo dux Rathiborieſis mortuo uolenter occupauerat. Ex hoc Nicolao, duces olim Oppauieſis, & moderni Rathiborieſis, suâ traxerunt originem. Boleslaus pudicus Gracco: & Sandomirieſis dux, quarto kalendas Iunii, anno domini. M. ducent: quinquagesimo quarto, monasterium sanctimonialium ordinis Premonstratensis, diocesis Gracco: in uilla sua Krzisanoſuicze, supra Nida fluiuium sita, fundauit, Ecclesiam de petra alba fabricas. Contulitq; eidem monasterio uillas, Krzisanoſuicze, Sarbkow, Kliczanowo, Conari, Lesnicza, Kouale, Kobiltiki, Solnyk, Volya, Grochouiska, Swieborouicze, Coſtrz, Biernathouicze, & Iunouidz. Libertando præfatas hereditates ab omnibus oblationibus, expeditionibus & tributis. Anno domini M. ducent: quinquagesimo quinto, Mendog dux Lithuanie, in regem Lithuanie ut premissum est sublimatus, oppido Lublin exusto, prædas & spolia in circuitu eius plurima fecit, & plurimos captiuos in Lithuaniam abduxit. Eodem anno. M. ducent: quinquagesimo quinto, Premislaus qui & Othocarus Bohemie dux, comparato exercitu de Bohemis & Morauis, habes in comitatu suo Brunonem Pragenſem, Item Henricum Culmenſem, & Anselmum Ermelienſem & Olomueſem, Episcopos, Item Marchionem Bradenburgenſem, Item Marchionem de Merano, Item ducem Austrie. Contra Barbaros militiam acturus in Prussiam cum aliis cruce signatis descendit, & in regione Samensi uastando, Prutenos deditione facientes baptisauit, per Brunonem Pragenſem Episcopum suum illis nomen imponens. Cruciferi ergo in honore Premislai Bohemie ducis, nouam ciuitatem prope mare balteum in flumine Pregor Konigsbergk, quod regium motu sonat, quous Premislaus tunc non rex, sed filius regis existeret, appellatam constituerunt. Et aliam Brunſberg in memoriam Brunonis Episcopi Pragenſis in qua ecclesia Cathedralis Varmienſis sita est, edificarunt. Premislao autem duce Bohemie, cum sua comitiua ex Prussia discedente, Aliarum regionum Pruteni in Samienses irruerunt & ualido agmine, cuncta furore spoliis & cædibus feedarunt, eo quod iniussu eorum hostibus se dediderunt. Nouaque munitione quous Cruciferi Vilow uocauerunt, e regione caſtri Konigsbergk erexerunt & Konigsbergk oppugnarunt, Tunc quoque Corado magistro Prussiae. 9. kalendas Augusti morte sublato. Herardus de Herdzburg, secundum alios uero Popo de Ostera in sextum magistrum Prussiae successit. Anno domini. M. ducent: quinquagesimo sexto. Boleslaus Gnezneſis & Kalisſienſis dux, Iolentam quam poloni Helenam uocant, Belæ regis Hungarie, fratris germani beatæ Elizabethæ filiam, & Kingæ ducis Boleslai pudici confortis sorore germanam, in curia ipsius Graccouie nutritam, in coniugem accepit. Anno domini 1257. pridie kalendas Februarii hora terciarum, gradus terræ motus in regno Poloniae fuit. Anno eodem 1257 Boleslaus pudicus dux Graccouie & Sandomirie, Graccouiam in meliorem conditionem ordinare, excreſcere, & perducere, cupiens, Ius illi Theutonicum tribuit. Et aduocatum in ea constituit, qui Circo in medio urbis primum ordinato, plateas sine ordine consistentes translocauit, & proportionaliter distinxit.

Konigsbergk
& Brunſbergk
eriguntur.

Sextus Prussiae
magister.

naliter distinxit. Eodem anno 1257. Noua religio mendicantium Canonicorum regularium sanctæ Mariæ de metro. de urbe, de poenitentia beatorum martyrum, sub regula sancti Augustini militantium, per Alexandrum papam quartum instituta: Graccouiam aduenit. Cuius fratribus Boleslaus pudicus Gracco: & Sandomiri: dux, ecclesiam sancti Marci euangelistæ Gracco: fundauit, sumptusque simul cum loco pro edificatione ecclesie & monasterii dari iussit. Anno quo supra, Illustris princeps Przemislaus Posnaniensis dux Wladislai Othonis filius trigessimum sextum annum agens, ægritudine quindecim dierum præfatus, pridie nonas Iunii, in caſtro Posnaniensi mortuus est, & in ecclesia maiori Posnaniensi cum patribus suis tumulatus. Hic inter principes poloniæ natiſſimus, & supra ætatem prudens fuisse dicitur. Hic in quadragesima ciuicio uestiebatur, & ceruisia parum sapida, aut uino aqua diluto utebatur. In pronunciando sententiam, aut dirimendo litem adeo iustus, ut nulla pars decretum eius improbaret. Hic die sancto Cenæ domini, duodecim pauperum ablutis & deosculatis pedibus, quilibet nouo panno uestiebat. Media nocte quasi ex necessitate consuetudinarij ei fuit, cui sum beatæ uirginis & postea, aliquot psalmos & orationes orare. Hic Ecclesie Gnezneſis uillam Czirnilin, Ecclesie uero Posnaniensi Bugk, cum ciuitate & moneta, cum theloneo & tabernis contulit, & pluribus libertatibus extulit. Hic ex uxore sua Elizabeth quattuor filias, uidelicet Constantiam, Veronicam, Eufemiam & Eufrosinam reliquit. Et filium posthumum, in die dominico in festo sancti Calixti natum. Cui Boguphalus Posnaniensis episcopus Przemisl, nomen paternum, Bascone custode Posnaniensi baptisante, adaptauit. Processu autem temporis Boleslaus pius Kalisſienſis, patrius & puerorum curator, primam filiam Constantiam Corado Marchioni Bradenburgenſi seu de Sgorzelec, in caſtro Santhok matrimonialiter copulauit, pro doteque Castellaniam Santhocenſem & non caſtrum, infano usus consilio, donauit & inscripsit. Pro cuius proprietate multa dispendia & certamina inter Polonos & Saxones sequuta sunt. Reliquæ tres Przemislai filie, monasteria ingressæ sunt. Veronica & Eufrosina Trzebniceſis ordinis Cisterciensis, postea Abbatis. Eufemia Gnezneſis sanctæ Clare, a Boleslao pio patre suo & dux Kalisſienſis, prout infra dicetur fundato. Iaczkonis frater ordinis prædicti: Polonus ex districtu Oppoli: & uilla Laka, anno Christi 1257, die 15 mensis Augusti: hora. 9. in cenobio. s. Trini: Gracco: deuotissime uita excellit. A matre misericordie, Ibo mihi ad montem mirre cantante, & angelico cœtu persequente, quemadmodum deuotæ sanctimoniali Sronislawe in Zwierrineſis monasterio professæ, per uisum est monstratum. Hic quinque monasteria sui ordinis scilicet in Graccouia cui solus præerat, in Frisak, cui fratrem Hermannum Theutonici præfecerat. In Praga quod fratri Hieronymo, in Wratislavia quod fratri Czellao & fratri Godino, in Gedano quod fratri Benedicto commendauerat, fundauit. Hic inter alia miracula quæ extant plurima. Deficiente nauigio apud Wissegradenſem oppidum, strata cappa super aquam, cum tribus fratribus sui ordinis, Floriano, Godino, & Benedicto ascendit, Et Istulam populo Wissegradenſi inspectate sicce transfatauit. Anno domini 1258. De consensu Kazimiri Cuiuiensis, Lanciciensis, & Siradiensis, & Semouiti Mazouie, ducum

Ecclesia Sancti
Marci Gracco:
fundatur.

Przemislaus
Posnaniensis moritur.

Vite sue comendatio.

Iaczkonis fratris
predicatoris
feliciter obit.

Transfatura
lis nauigatio
in uestemona
chali.

Monasteriū in
Zauichost eri-
gitur.

Grzimislawa
Boleslai mater
mōritur.

Cenobiū san-
ctę Clare Gne-
znei fundatur

necnon Prandothæ episcopi Gracco: procerūq; & consiliariorū suorum, in conuentione apud Corczin sexto nonas Marcii habita & tenta. Boleslaus pudicus Gracco: & Sandomiri: dux, ad instātiā Kingæ consortis, & Salomeæ olim Gallaciæ reginæ sororis suæ, fundauit monasterium sanctimonialiū in Zauichost, tā Ecclesiā q̄ monasterium cū habitationib; propriis sumptibus edificando. Et illic uirgines sancti Damiani de regula sancti Frācisci, quæ nūc sanctæ Claræ uocatur, introduxit. In hoc prouidens cōditōni pannoſe, uel connubia aspernaturæ filiarū Baronum & nobilium suorū. Largitusq; est & inscripsit pro dote præfato monasterio oppidū Zauichost & uillas uiginti quinq; prædia, lacus, & thelonea, donationē huiusmodi ab omni regum, ducum, & dominorū exactione & tributis perpetuādo & libertando. Sub hoc tempore Grzimislawa Boleslai pudici pia mater defuncta est, in monasterio fratrum minorū in Zauichost sepulta. Hæc duos & triginta annos in uiduitate uiuēdo pēgit. Anno quo supra, in regnis Polonia, Hungariæ, Bohemiæ, & Russiæ, motus terræ uniuersaliter apparuit & fuit. Eodem anno Stroy Nath Lithuanie dux, partē Mazouiæ circa Czirnin depraedatus est. Et castrum Orzimow diripiens, in ore gladii mares & puberes occidit, impuberes uero igne cōcremauit. Feminas autē in captiuitatē abduxit.

CAPVT LIIII.

Anno domini 1259 Varcislaus Kassubitarum dux, cū suo & Polonorū exercitu, quem Boleslaus dux Kalisiei in subsidium ei miserat. Cum Episcopo Camieniensi cōtra Swatopelcum Pomeraniam ingressus est. Et procedēs cum electioribus militibus, in Sluppi quæ alio nomine Scolp appellatur. Episcopum Camieniensem cū exercitu ipsius, & nonnullis suis militibus, ad sarcinas in stationibus custodiendas dimisit. Swatopelcus autē potentiæ Varcislai resistere non ualens, cognito per exploratores, quæ circa Episcopum Camieniensem in stationibus gereretur, irruit in statioēs & Episcopū Camieniensem cum suo exercitu deuictum dissipauit & fugauit, plurimos occidendo, & nonnullos captiuando, & acceptis multis spoliis, illeſus discessit. Anno quo supra, quinquagesimo nono supra mille ducentos. Boleslaus pius Kalisiei dux: Cenobiū minoris sanctæ Clare in ciuitate Gneznei fundauit, & uillis, prædiis, ac introitus dotauit atq; libertauit. Non contentus Kazimirus Cuyauiei & Lanciciensi dux de suis principatibus. Anno domini 1259. castrū Raczanſz sub Volimiro Episcopo Wladislauiensi occupauit. Quo excommunicato & cum terris eius ecclesiastico interdicto subiecto, præfatus Episcopus in Diocesim Gracouiensem discessit, & apud Lagow commoratus est. Dux autē Kazimirus cum nō posset seuire in Episcopum, plures episcopi curias cum horreis & frumentis tēpore quadragesimæ exuſit. Anno uero domini 1261. S. abbas sanctæ Mariæ Wratislauiei Canoniorū regulariū sancti Augustini. Et P. custos Wratislai: huiusce causæ iudices, per Gwidonē tituli sancti Laurencii in Lucina præfiterū, Cardinalem, Clementis papæ quarti in Polonia legatū, designati. Apud antiquā Wladislauiam tribunali posito, quartadecima die Aprilis, castrum Raczanſz cum suo districtu episcopo Volimiro, & suæ ecclesiæ Wladislauiensi

siæ Wladislauiensi adiudicarunt, & compositione facta, duce Kazimiro absoluto, interdictum relaxarunt. Anno domini 1260. Mendolphus qui & Mendog princeps Lithuanorū, ordinatione Cruciferorū Prussiarū, regem se gerēs, Valido exercitu ex Lithuanis, Prutenis, Iaczwingis, & Samagitis ad triginta milia pugnatorū collecto, Mazouiæ oram crudelissime depopulatus est, Castrūq; Ploceñ & ciuitatem a defensoribus desertā reperiēs, succendit, cætera oppida & uillas totius Mazouiæ incēdis & cædibus uastauit. Deinde Prussiam inuadens, Cruciferis tantummodo castra tuentibus: Ciuitates quas Cruciferi extruxerāt, flamma & euerſione deleuit, omnesq; christianos illic repertos, cæde permiscua ac horribili lacerauit. Demonstraturus insuper furorem suum, aspernabatur captiuitatē hominum, pecus dūtaxat cum spoliis in Lithuaniam deportando. Item āno eodem Magistro & Cruciferis Prussiarū, erigentibus castrū Karzouin, in monte sancti Georgii Barbari Pruteni & Lithuani, pro exterminio eius cum magnis copiis aduenerunt: Duobusq; exercitibus scilicet Prussiarū & Liouoniæ pro defensione caſtri aduolantibus. In die sanctæ Margarethæ iuxta fluuium Durom, in Curlandia conflixerūt & magna strage adita, Henricus de Hornshufen magister Liouoniæ, & Henricus Marscalcus Prussiarū, pluresq; alii Cruciferi occisi sunt. Barbari autem uictoria potiti, tā castrū Karzouin, q̄ Heiſzburgk maceratis fame defensoribus conquiſiuerūt. Ad castrū deinde Konigsbergk obsidione p̄mota, in ponte quē super flumen Progor construxerāt, plures numero a Cruciferis intercepti, obsidionē residui soluere coacti sunt. Deinde Pruteni Neophite ad idolatriam uerſi, in uigilia sancti Mathei constituto sibi Glappino pro duce, correptis armis, omnes christianos & sacerdotes crudelissime ſcuentes obtruncarunt. Ecclesias igne cōsumpserunt, sacramenta contaminarunt, sacra uasa diripuerunt, & sacras uestes prophanarunt. Anno domini 1261. Exercitus catholicus de regno poloniæ, de Cruciferis, Almanis & aliis fideſium nationibus collectus, ad terras Prussiarū in districtum Naſtangorū in die purificationis sanctæ Mariæ descendit, paganos delere cupiens. Et cū in interiora p̄uerſarū nationum penetraret, reliquum exercitum ad sarcinas dereliquerūt. Barbari autē ab exploratoribus certificati, christianos ad sarcinas relictos inuadentes, paruo negotio fuderūt. Et de sua potentia confidentes, reditum aliorū christianorū expectarūt, reuenientibusq; christianis, durū certamen inter utroſq; pluribus horis, æquo Marte continuabatur. Et quis multi Barbari cecidiſſent, deo tamen permittētē, uictoriam Barbari obtinuerūt. Cecidit autē in hoc prælio insignis miles Schinkol de Bithen, genere Weſtſalus qui Barbarorū cuneos trāſuerberās, anteq̄ medietatem attigisset, Barbaricis frameis obtritrus est. Cecidit & Comes de Reiderer, & plures alii equeſtris ordinis uiri. Ex quibus dum iuxta ſuas nepharias ſuperſtitiones, diis ſuis pro conſequuta uictoria oblaturi libamina unū ſorte depoſcerent flāmis cremādū, & fors in Hirczhaſz ciuem Maydenburgen cecidiſſet. Beneficio quoq; aliquorū Barbarorū illum noſcentium, bis liberatus foret. Tercia demū uice dum illum ſors depoſceret, ſponte ſe obtulit, & ſacrilego ritu cum equo cui inſederat, flāmis eſt cremat⁹. Poſtea Comes de Barboyge in prussiam cum ſua militia

Mendog Ma-
zouiā depo-
pultur.

Karzouin ca-
ſtrum erigitur.

Prutenorū in
Chriſtianos ſe-
uicia.

Srennuorum
militum caſus

Insignum ca-
strorum occu-
pato.

Inaudita fla-
gellatorū rusti-
corum secta.

sua militia ad succurrendum christianis afflictis, & descēdens in terrā Sam-
biē, spoliis & coedibus eam afficiebat. Quem Sābiē aggressi in die Agne-
tis, pluribus de suis occisis, ipsum captiuarunt. Post hæc castrū Heidlbergk
oblidentes Cruciferis ex eo discedentibus, conquiescent. Deinceps tria ca-
stra uidelicet Cruczeborg, Konigsbergk, & Bartenstein circūdederūt, & ob-
sessi extrema fame macerati, castra Barbaris dederūt. Quartum uero castrū
Keyzilāteq̃ obsideretur, ueriti Cruciferi periculum, quod in aliis castris ob-
tigit, exurentes ipsum deseruerunt. Eodē aūo quædam secta flagellatorum
rusticorum, ex Galliis ut ferebatur emanans in Poloniam aduenit. Bis in die
hora prima & hora nona processionatim incedentes, secundū caput uelati,
corpore ad umbilicum nudati, duobus cū uexillis præcedētibz & candelis,
quædam cantilenā inconditam & dissonā, cum ex uariis linguis & nationibz
ipsa colluies esset cōcreta cantando, flagellis quaternis corrigio nodatis, al-
ter alterq̃ sequēdo, alteri dorsi acriter cœdebat. Ianuissus autē Archiepiscopus
Gneznen cū suæ puinciae Suffraganeis sub magnis pœnis & carceribus
talia phibuit. Et principes poloniæ p̃suasi, ne quip̃ huiusmodi errores se-
staretur, sub confiscatione bonorū & grauibz pœnis, propter scandala ex
eis pullulantia inhibuerūt. Nam quū fuissent laici, de quantūcumq; enomi-
bus peccatis confessos absoluebāt, & pœnitētes solenniter introducebāt &c.
Apud alia regna hic error igne & gladio exterminatus est. De consensu Præ-
dicatorū Episcopi Gracco: & procerū poloniæ, Boleslaus pudicus Gracco: &
Sandomiriæ dux anno domini. 1261. Ne acillīs Christi sanctimonialibus ab
infidelibus Lithuanis, Ruthenis, & Thartaris ludibriū castitatis cōtingeret
De monasterio Zauichosten in lapidem sanctæ Mariæ qui Skala dicitur,
locum tutiorē eas transtulit. Et oppidum Skala in loco qui Stankoy appel-
labatur erexit. Priorēq; donationē sexto nonas Martii apud Corczin factā,
de oppido, uillis, & cæteris libertatibus, nouis priuilegiis confirmauit. Et in-
crassando priorem dotem, uillam Zarnouicz & tria thelonea, ecclesiāq;
bene dotatam cum decimis in Zarnouiecz, addidit.

CAPVT LV.

Expedido pro
canonisatione
S. Hedwigis.

Canonisationem sanctæ Hedwigis, principes Slesia, Wladislaus
Salczburgen Archiepiscopus, Conradus Glogouien, Hēricus
Wratislauien nepotes eius, Thomas episcopus Wratis: cū cle-
ro & ecclesia sua expedituri. Salomonē archidiaconū Gracco:
magistru Nicolaum Scolasticū Gracco: & Aherēgebertū Decanum Visse-
grade, Canonicos Wratisla: ad Urbanū papam quartum transmiserūt
Qui solita grauitate seruata Volimirū episcopū Wladislauiē, & fratrem Si-
monē ordinis predicatorum Prouincialem poloniæ, cōmissarios pro exami-
natione uitæ, meritorū, ac prodigiorum beatæ Hedwigis deputauit. Huius-
cemodi autē examen continuabatur per præfatos cōmissarios, Volimirum
Episcopū, & Simonem prouincialem Poloniæ, usq; ad aūm domini. 1264.
cum aūo domini. 1262. septimo kalendas Nouembris incepissent. Accep-
tū autē regitro examinis, & litteris cōmissariorum, nūcii priores in fine Augu-
sti anni. 1264. egressi, Perusiā contenderunt. Et Urbanum quartum uita
functum

functum inuenientes, turbati, alterius papæ Clemētis quartū electionē præ-
stolabatur. Dumq; ob uarias difficultates interpositas desperarent. Beata
Hedwigis Salomoni Archidiaconi Gracco: per quietem apparuit, & cōso-
lans, diem, quo canonisanda esset, prænuñciauit. Ex inde confortati, dum fre-
quentius Clemētem papam & ceterū Cardinalium pro canonisatione fatiga-
rent, Clemens papa pro filia sua pluribus aīs cœca, quam ex legitima con-
iuge, cum ad huc sortis laicalis esset, suscepit, ut beatæ Hedwigis meritis
uisum reciperet, in missa præcabatur. Et cū filia uisum percepisset, Decimo
octauo kalendas Decembris, die, quam ipsa sancta Hedwigis Salomoni Ar-
chidiacono prædixerat. Anno domini. 1266. in ecclesia fratrum prædicato-
rum Viterbi, eam sanctorū cathalogo adscripsit. Ad leuandum autē ossa be-
nedictæ foeminae sanctæ Hedwigis, cū indiceret dies, quintodecimo kalen-
das Septem: anni. M. ducent: sexa: sep: frequentia populi utriusq; sexus ad
Trzebniceū monasteriū ubi sacrū corpus conditū erat, confluxit, Nicolaus
itaq; Abbas de Lubeus, & Mauricius abbas de Camyencz, cum Prælati &
Canonicis ecclesiæ Wratislauien, ossa sacra beatæ Hedwigis e tumulo leua-
ta & uino abluta, in thecam specialem in monasterio Trzebniceū reposer-
unt, cætera in Wratisla: & Polonicas ecclesias distribuerunt: Caput cū cer-
ebro integro nulla putredine tabefactū: Item tres digiti dextere, quibz par-
uulap ex ebore imaginē uirginis Mariæ cōprimendo gestabat. Sicq; cū di-
uelli non poterat sepulta erat, salui a corruptione reperti sunt. Huic leuatio
ni sacrorū ossium, unicus dumtaxat nepos eius Cōradus Glogouien dux cū
tribus suis filiis Conrado, Henrico, & Premislao aderat. Duo alii Wladisla-
us Archiepiscopus Salczburgen, & Boleslaus seuus Legniceū dux, cum es-
sent superstitēs & in uicinato, non honestarunt uitæ suæ sublimationis cele-
britatem. Anno domini. 1263. Eclipsis solis in die sancti Dominici fuit, quā
siccitas, caristia, & fames, maxime in Bohemia sequuta est. Eodem aūo Fra-
ter Hāno de Saygerhausen, septimus magister Prussia, quarto nonas Apri-
lis, monasterium sancti Nicolai ordinis predicatorū in noua Thorun, super
fluuiū Maka fundauit, pro dote conferens fratribz libertatem piscandi
in omnibus fluuiis, lacubz, & stagnis. Anno domini. 1263. Fundata est ec-
clesia parochialis in honorem beatæ mariæ Magdalene in ciuitate Posna-
niē nomine Capituli Posnaniē, sic q; diebus dominicis, clerici ciuitatis &
suburbii, ad processionem ecclesiæ Cathedralis deberent cōuenire. Et q; sco-
lam non haberent, sed pueros ad erudiendum in scola cathedralis ecclesiæ re-
neret. Quod postea in meliorem conditionē uersum est. Anno domini. 1264
monasterium in Brzeszcze Cuyauien, Kazimirus Cuyauien, Lancicien &
Siradien dux fūdauit, & in eo fratres ordinis predicatorū, ex conuētū Grac-
co: locauit, casulisq; calicibus, & aliis apparamētis adordinauit. Non con-
tentus Hēricus frater ordinis predicatorū Culmen Episcopus, q; suā Cul-
mensē ecclesiā in regularem Canonicorum regulariū sancti Augustini,
ut supra præmissum est, transtulerat. Iterū illam in Cruciferorū ordinem, ad
instātiā Magistri, & Cruciferorū transmouit. Consistente & gratificā-
te Anselmo Episcopo Varmien, Apostolicæ sedis in Prussia legato. Metro-
politano

Dies canonisa-
tionis prædicta

S. Hedwigis
sublimatio.

Septimus Prus-
sæ magister.

Ecclesia. S. Ma-
rie Magdalene
Posnaniē eri-
gitur.

politano uero Gnezneſi ſuper ea re non interrogato, neq; conſulto. Hoſpita
le infirmorū, ſub titulo ſancti ſpiritus, extra portas ciuitatis Poſnaniē anno
prædicto. 1264. iuxta fluuiū Varta, fundauit, & aliquā dotē de menſa Epiſ
copali donauit. Boguphalus Epiſcopus Poſnaniē conſtituens, ut Prepoſi
tus prædicti hoſpitalis ſtallū in choro, & uocem in Capitulo eccleſiæ Poſ
na: haberet. Anno domini. 1264. Obſidentibus Barbaris Prutenis caſtrum
Berſrid, irruiſit in eos, ſomno præſſos, Cruciferorū exercitus, & ex eis mille tri
centos occidit, reliquos uero diſperſit. Caſtrumq; Berſrid ne in manus Bar
barorū ueniret, exuſſit. Pruteni aut nouo exercitu reparato, terram Culmeſi
uaſtauerunt. Quibus reſiſtens Helmericus magiſter Pruſſiæ cum Theodri
co Marſalco, & quadraginta fratribus Cruciferis occiſus eſt. In locū Helme
rici Pruſſiæ Magiſtri occiſi per electionē Lodouicus de Baldēſtein ſucceſſit.
Anno eodē Sidus ignitū ſeu Cometes maximus, ab oriēte uſq; ad mediū cœ
li, comam in occaſum porrigens apparuit, & citra tres meſes durauit. Eo
diſparente Vrbanus papa quartus, qui feſtiuitatem corporis Chriſti inſtitu
it, in Peruiſio mortuus eſt. Et in Polonia mortalitas quadrupedum ſubſequi
ta eſt. Anno domini. 1265. Boeſlaus pudicus, princeps Gracco: & Sādomi
riæ, caſtrum Gracco: totum montē complectēdo, nouis edificiis inſtaurauit.
Et Leſtkonem nigrum Siradiē ducem Kazimiri Cuyauieſi & Lancicieſi
ducis filium, tanq; patrius, cœlebs & filius orbis, in filium adoptauit. Ac
omnium principatuum ſuorum heredem inſtituit, utq; terræ ſuæ quietio
res eſſent, in matrimonium Griffinam Roſciſlai Ruthenorū ducis filiam ei
coniunxit. Anno domini. 1266. Exercitus Prutenorū & Lithuanorū in Ma
zouiā ueniens, quod reperit uaſtauit & abraſit. Inſultu etiam in Plockā fa
cto, Boeſlao & Conrado Mazouiæ ducibus nullam reſiſtentia opponenti
bus. Eodem anno. 1266. die uigeſima prima mēſis Septembris, Prandotha
Graecoui: Epiſcopus, canonizationis ſancti Statiſlai promotor præcipuus.
Cum in epiſcopatu decem octo annos exegiſſet, circa principium noctis mor
tuus eſt. Apud eccleſiā Cathedralē Gracco: in medio capellæ apoſtolorū
Petri & Pauli ſepultus. Eodem anno nonis Decembris, Henricus Sleſiæ &
Wratiſla: dux, filius Henrici a Thartaris occiſi, morte abſumptus eſt. A nō
nullis militibus, put inculpati ſunt, intoxicatus, & in monaſterio ſanctæ Cla
ræ tumultatus. Is binā prolem ex Iuditha filia Conradi ducis Mazouiæ He
ricum filium & Hedwigim filiam reliquit, quos moriens Wladiſlao germa
no ſuo Archiepiſcopo Salczburgeſi, una cum ſecūda coniuge filia ducis Sa
xonix, in tutelam & curam cōmendauit. Anno prædicto. 1266. Daniel rex
Ruſſiæ ſchiſmaticus, & eccleſiæ Romanæ apoſtata, uitam finiuit, duos filios
Leonem & Romanum relinquens.

CAPVT LVI.

Anno domini. 1267. Gwido frater Cisterciēſis ordinis, ſanctæ Ro
manæ eccleſiæ præbiter, Cardinalis, & ſancti Laurencii in Lu
cina legatus de latere: A Clemente papa quarto in Polonia miſ
ſus. Primum in Graccouiā quarto kalendas Iulii peruenit, a Bo
eſlao pudico, & Paulo Epiſcopo Gracco: proceſſionatim ueneratus & ex
ceptus.

Festiuitas cor
poris Chriſti
ab Vrbanō in
ſtituta.

Prandotha E
piſcopus Grac
couiē morit.

Daniel Ruſſi
Rex moritur.

ceptus. De hinc Wratiſlauri diuerſens. In feſto purificationis Mariæ gene
ralem ſinodū, in quo erant Epiſcopi eccleſiæ Poloniæ, Ianuſſius Archiepiſ
copus Gnezneſi, Paulus Graeco: Thomas Wratiſla: Volimirus Wladiſla:
Nicolaus Poſnaniē, Thomas Plocē, Vilhelmus Lubuceſi, Henricus Cul
meſi, Epiſcopi, tenuit. Pro ſubueniendo terræ ſanctæ anni iubilei gratiam,
& crucem contra Saracenos prædicauit. Conſtituteq; in maioribus eccleſi
is capſe fuerunt, pro pecunia a merentibus iubileum colligendā. Anno quo
ſupra quinta Decembris, caſtrum Mazouiæ Czechanow, p Prutenos Bar
baros captum & cōbuſtum. Anno domini. 1268. die decima mēſis Nouem
bris. Illuſtris uirgo Salomea Gallaciæ ſeu Haliciēſis regina, Boeſlai pudic
i Gracco: ducis germanā. In cuius fauorem monaſterium Zauichosteſi ſu
dauerat & dotauerat, in lapide Mariæ mortua eſt. Hæc cum ſponſo ſuo re
ge Gallaciæ ſeu Haliciæ, abſq; omni illecebra carnis cœlebs uiuit. Mortua
uero ſponſo religionem ſanctæ Claræ profeſſa. Primum in Zauichosteſi mo
naſterio, deinde facta translatione, in lapide ſanctæ Mariæ ut nunc uulgo di
citur in Skala cōmorata, utrobique Abbatiſſæ officium geſſit. Hæc ānis duo
de triginta ſeruiens, nunq; a carne cilicium ammouit. Hæc quarto idus Nouē
bris in monaſterio de lapide Mariæ ſepulta, ſequenti anno quarto kalendas
Iulii Graccouiā tranſueſta, in medio chori ſancti Franciſci fratrum mino
rū Gracco: ſub lapidibus ſectis in altum leuatis, humata eſt. Et ſicut ſeptem
diebus anteq; ſepeliretur in Skala, Sic & in translatione in Graccouiā, fra
grantia & ſuauiſ odor de corpore ipſius emanabat. Sed & quædam monia
lis præfati Cenobii Martha nomine grādeua & religioſa aſſeruit, de corpo
re eius, nedum ſuauiſ odorem, uerū & oleum redolens, manāſſe, quo plu
res egri inuicti, perfectam recepiſſe ſanitatē teſtati ſunt. Frater autē Bo
guſlaus ordinis minorū uir religioſus & deuotus, in uiſione eam cœlum aſ
cendentē uidit, & cœtū angelicum canētem. Fronduit, floruit, Aaron uirgu
la. Anno præfato. 1268. Kazimirus Conradi filius Cuyauieſi, Lancicieſi, &
Siradiē dux, diem clauſit extremum. In Wladiſla: eccleſia ſepultus, & ſta
tim ſequuta eſt defectio caſtri Bugoſcza. Præſectus ſiquidem illius Theodri
cus genere Prutenus, poſt idolatriam fidem Chriſti profeſſus, nulla neceſſi
tate coactus, præfatum caſtrū Bugoſcza Boeſlao pio duci Kaliffiēſi tradi
dit. Sero tandem perfidiam amiſiſſe cognoscens, accito familiari ut ſe inter
ficeret imperauit, qui iuſſa temeraria, ceruicē ipſius extenſam mucrone præ
ſcindēs, exequutus eſt. Reliquit autē Kazimirus dux prædictus, duos filios,
Leſtkonem nigrum ducem Siradiæ, & Semouitum ducem Cuyauieſi & Lan
cicieſi. Et huic Semouito ſeu Zemomiſlao, pater adhuc uiuens Salomeam
uirginem Swatopelci Pomeraniæ ducis filiam in uxorem deſponſauerat. Ex
qua tres filios Leſtkonem, Przemislaum, & Kazimirum genuit: Et duas fili
as ſenuennā, quæ Stephāno regi Hungariæ nupſerat, & Conſtantiā Trzeb
niceſi monaſterii Abbatiſſam. Swatopelcus dux Pomeraniæ quartadecima
die mēſis Iulii anno domini. 1268. humanis exemptus eſt, in monaſterio O
lueſi ſepultus, reliquit quattuor filios Meſtwinū, alias Miſczugium. Varcif
laum, Samborium, & Ratiborium. Circa Miſczugium natu maiorem impe
rio & regimine

Caſtrum Cze
chanow exuſſū

Beata Salome
a moritur.

Kazimirus Co
radi filius mor
tuus.

Swatopelc
mors.

Lithuani Cuyauiam vastarunt.

Miraculum.

Ecce 36 pueri viui vno partu eduntur.

Proles fecunditas.

Vitulus duorum caprum & 7 pedum.

Pluuia sanguinis.

Aquam vberitas.

Rex Hungariae Gracci venit.

rio & regimine manere. Anno domini. 1269. Discordante Zemomislao duce Cuyauiae & Lancicia cum suis militibus. Lithuani quarto nonas Septembris Cuyauiam inuaserunt, & raptam praedam hominum & quadrupedum in Lithuania abduxerunt. Eodem anno duo exercitus equestres in nubibus currere & durum certamen gerere uisi sunt. Wladislaus dux Wratislauiensis & Archiepiscopus Salzburgen, Henrici a Thartaris occisi filius, longa & gritudine laborans uitam finiuit, in ecclesia Salzburgen sepultus, anno domini. 1270. uigesima quarta Aprilis, quae est in crastino sancti Adalberti: A quibusdam Sclitis ut aunt tox. co uenenatus, quia tam ducatum quam Episcopatum Wratislae solus administrabat. Et Henricus quartus pubertate egrediens, hereditarie in bona patris & patris successit. Thomas uero secundus, a Capitulo Wratislauiensi diu electus in Episcopatum Wratislauiensem successit, fertur de hoc Wladislao Archiepiscopo Salzburgen, dum studium Paduae daret operam, Cuius Paduanus depauperatus, ei filiam suam decoram turpis quaestus gratia adluxit. At ille utriusque miseratus, egei patri subuenit, & uirgini seruato pudore dorem contulit. Eodem anno domini. 1270. Quaedam matrona nobilis nomine Margaretha, Comitis Viroboslai coniunx in terra Gracco: in uilla Nakel, triginta sex pueros uiuos, uno partu, sed eodem die mortuos, addidit. Simile dicitur infra de Czechna quae sexaginta pueros uno partu peperit. Et si placet uide Auicennam de animalibus asserentem, unam mulierem septuaginta octo formatos uno partu effudisse. Et Albertus magnus in nono, de historiis animalium refert se a fideli medico in Germania audiuisse, quod una mulier abortiuit, centum quinquaginta inuolutos quantitatibus digiti auricularis. Pluresque habuisse motum constrictionis & dilatationis. Anno quo supra apud oppidum Kalisz, intra octauas Natiuitatis Christi, natus est uitelus, pelle uulnina contextus, habens dentes caninos, & duo capita quorum unum maius in suo loco, aliud minus ad caudam situm erat. Pedes autem septem habuit uitelus. Cadaver eius nec canes nec alites sanguipete contingere uolebant. Eodem anno tribus diebus aqua sanguinea in fluuiis Slesiae Odra & Nissa fluxit, apud uillam autem Michaloy eiusdem regionis aestiuo tempore caelum sanguinem pluit. Ita uigesima die Iunii usque prope medium Augusti die noctuque continue pluebat, & fluuii aquis aucti adeo exuberauerunt, ut agros, prata, segetes, & bassarum uillarum fastigia, operirent. Insuper Istula plures domos, pecora, reptilia, molendina absorpsit, & agris exterminium atque sterilitatem induxit. Anno supra dicto scilicet. 1270. septimo kalendas Septembris, Stephanus rex Hungariae, filius Belae, & germanus Kingae consortis Boleslai pudici Graccuiam uenit, limina sancti Stanislai uisitando. Et debito honore a Boleslao pudico exceptus est. Factoque foedere super pace inter regna Hungariae & Poloniae inuolabiliter tenenda, muneribus munifice dotatus, in Pannoniam discessit. Anno domini. 1271. Conradus Glogouien dux, obeunte Salomea uxore prima, filia Wladislai Ottonis maioris Poloniae ducis, Alteram superduxit Brigittam filiam Theodrici Marchionis Misznien, relictam, Cora di nepotis Romanorum imperatoris Friderici. Et pro dote Crosnam, Greyfenslein & Przin, castra ac oppida ei inscripsit. Illa uero in breui fato assumpta, praefatus

praefatus Theodricus Marchio Misznien praedicta bona occupauit, & Conrado Archiepiscopo Maydeburgen, pro decem milibus florenorum uendidit. Eodem anno Griffina Lestkonis nigri Siradien ducis consors, impotentiam & frigiditatem marito suo obiecit. Nec ab eo fuisse cognitam, cum prope sex annis ei comassisset facta est. Et cum esset Graccuiam in monasterio fratrum minorum detraxit pepulum, & uirginem se deinceps intesto capite gerere coepit. Quod dedecus & ignominiam fratris sui Lestkonis nigri, Boleslaus pudicus Gracco: & Sandominiae dux, moleste ferens. Postea scilicet anno domini. 1275. sexta die Augusti in Siradiam personaliter descendens, rescidit, & mutua charitatem inter utroque ordinauit, quae extunc in diem mortis seruata est.

CAPVT LVII.

Anno Christi. 1271. Paulum Episcopum Gracco: in Cunow suo praedio comorantem, & tanquam salutaria monita ducis sui Boleslai pudici & Praelatorum, Canonicorumque Gracco: continentem Duo militares de domo bipennium, Otho, & Zegotha, capti uarunt, & per filias in castris Siradiense deduxerunt, ubi a Lestkone nigro duce Siradien sub honesta custodia detinebat. Hac occasione Ianussius Archiepiscopus Gneznen, totam prouinciam Gneznen interdicto supposuit, quo Boleslaus pudicus affectus, Paulum Episcopum a captiuitate soluit. Et in quadragesima per arbitros Magistrum Derficrayum Prepositum, & Valterum Canonicum Gracco: sub his condicionibus cum ipso concordauit, ut Otho & Zegotha captiuatores puniret, & a sua comunione sequestraret, ut ducentas marcas argenti illi solueret. Et ut sortem ducalem in Dzerzafna illi donaret. Quae singula dux Boleslaus adimplens, Otham & Zegotham per unum mensem uinctos tenuit: Qui soluti hereditatibus, quas in Gracco: & Sandominien districtibus obtinebant, uenditis, ad Wladislaum ducem Oppolien commigrare, & illic incolatum acceperunt. Anno domini. 1272. In die sancti Vincencii in Prussiam duo Comites de Iulich & de Marcha, cum suis gentibus in auxilium Cruciferis uenerunt, & ordinatis aciebus in terram Sambien descendunt, & Sambieneses cum eis acerrime pugnantes, ad extremum uicti sunt. Fugeruntque ad uillam Sklumen, ubi certamine innouato, Cruciferis uictoria cessit, & Barbari superati sunt. Anno domini. 1273. Przemislus Posnaniensis dux, annum decimum septimum agens: Ad habendum heredem masculum, persuasus a Boleslao pio duce Kalisien patruo suo, accepit in coniugem Luberdem neptem Barwin ducis Slauorum apud oppidum Stetin, quae fuit filia Henrici ducis de Wisczimierz, uel ut alii uolunt, filiam Nicolai ducis Kassubitarum. Hanc die septima Iulii in Posnaniam adduxit. Anno domini. 1274. Msczugius dux Pomeraniae quarto nonas Ianuarii, monasterium Cisterciensis ordinis nouum Dobrany appellatum, & per Samborium ducem Pomeraniae patrum Msczugii fundatum & dotatum, in Polplin in territorio Thimauiensi terrae Pomeraniae, tituli beatae Mariae uirginis transtulit. Et illud multis libertatibus & ampla dote adornauit. Eodem anno Henricus magister Prussiae, cum omni sua potentia, Barbaros Prutenos, Culmesem terram uariis spoliis uastantes, apud Lubauiam consequutus inuasit. Barbari autem fuga

Griffina a sexennio marito cohabitans uirginem se gessit

Paulus Episcopus Graccuiam cum captus.

Captiuatores puniti Oppolien commigrant.

Dux Iulicensis.

Fratres Cruci-
feri clade a bar-
baris affecti.

Omen futurum
mali.

Henricus Pro-
bus captus.

Bellum intesti-
num Slesiano-
rum.

Przemisslaus
dux Posnani-
ensis captus.

simulata, in nemus fugierunt, & ex eo Cruciferorum exercitum dispersum in-
uadentes, magistro Henrico & Marscalco Theodrico, pluribusq; aliis occis-
runt. Et quis consequenter in auxilium Cruciferis dux Brunsviciensis, Lantgra-
uius Thuringiae, Rex Bohemiae, Marchio Brandenburgerum cum filio, & alii
christiani aduenissent, tamen propter hyemis tum mollicie, tum imperiem
nulla re memorabili adita, ad propria redierunt. Verum Marchio Branden-
burgerum, castrum & oppidum constituit, quod a sua regione Brandenburgk ap-
pellauit. Anno domini. 1275. apud Graccouiam puer natus, uix semestris arti-
culata uoce, Thartaros uenturos & Polonorum capita praecisuros praedixit.
Cunctis tremantibus interrogatus, an ipse etiam Thartarorum aduentum time-
ret: Respondit plurimum se timere, cum inter alios suum caput essent pra-
cisuri. Anno domini. 1276. Ne a regno Poloniae castra & oppida Crosnae, Grey-
fenstein & Przin alienarentur. Henrico quarto, Probo cognominato, delega-
ta est prouincia, eximendi ea tam a ducibus Conrado Glogouien & Boleslao
Legnicensi, quam a Baronibus & militibus Slesiae. Qui decem milibus aureorum
ab Archiepiscopo Maydenburgerum ipsa eximes, sui iuris & proprietatis ea
fecit, statimque inuidia ducum Conradi Glogouien & Boleslai Legnicensi sequi-
ta est, incrementis rerum Henrici Probi uehementer inuidentibus. Visoque
pore oportuno Boleslaus Legnicensi, Henricum quartum Probum ducem Wra-
tislai: nepotem suum nullas insidias patrui uerente. In curia & uilla sua Ielcze
escentem, missis satellitibus & latruculis feria quinta ante dominicam Remi-
niscere, duodecimo kalendas Martii, in nocte soporatum capit, & in castrum su-
um Lethen deductum, in dira uincula coniecit. Pro causa obiciens, quod portio-
nem Wratislai: ducatus ex morte Wladislai Archiepiscopi Salzburgerum,
aeque ad se, & ad Conradum Glogouien spectatam, teneret. Mouent itaque gra-
ue bellum Boleslao duci Legnicensi, nobiles & milites Wratislai: Et obtentis
auxiliis a quinque ducibus Poloniae. Boleslao pudico Gracco: & Sando: Bo-
leslao pio Kalissien, Przemisslao Posnani: & Gnezne: Corado Glogouien & Wla-
dislao Oppoliti: Cum praefato Boleslao Legnicensi uarias gentes are condu-
ctas ex Misnen, Saxonibus, Sueuis, & ceteris habente, conflixerunt. Neu-
traque parte pedem referente, caede ingenti suorum Boleslaus Legnicensi: conspe-
cta, cum uno tantum comite fugit. Filius autem eius maior natus Henricus, pu-
gnam labentem restituit, & animo pertinaci, aduersarios debellauit. Captusque
est in eo praelio Przemisslaus dux Posnani: & plures milites auxiliares. Wra-
tislauiceni autem ea clade territi, ad Premisslaum, qui & Ottocarus dicebatur re-
gem Bohemiae confugiunt. Et ut fidior esset, parti eorum castrum & oppidum
Cloczko ei tradunt. Cuius interpositione & opera inter Boleslaum Legni-
& Henricum Probum Wratislai: pax est composita sub his condicionibus,
ut Boleslaus Legnicensi: nepotem suum Henricum Wratislai: a captiuitate sol-
uat, ut Przemisslaum Posnaniensis: & milites in praelio captos dimittat. Ut He-
ricus Probus Boleslao Legnicensi de castris & oppidis Strzegom, Strosza,
Nouofo, Greyfenbergk, Przin, & Geswindorff perpetuo cedat. Quibus
ab utraque parte acceptatis, Henricus Probus dimissus est. Ex eo tempore arx
& oppidum

& oppidum Cloczko in potestatem regis Bohemiae deuenit, quo ad tempo-
rale. Quo ad diocesim uero ad Wratislai: in diocesim Pragen per nephas & ui-
olentiam concessit. Thoma secundo Wratislai: Episcopo huiusmodi nota-
bilem mutilationem non rescindente. Crosnam uero a Baronibus Wratislai-
sibus, Ioanni Brandenburgerum Marchioni, ne arma contra eos pro Boleslao
Legnicensi: ferret, obligatam. Henricus Probus redimens, praefato Ioanni Mar-
chioni, damna, sumptus, & expensas iniustas computanti, sex milia marcas
persolvere, cum tantum in quattuor milibus extiterat pignolata, coactus est.
Anno domini. 1277. Lithuani gentiles terram Lanciciensem, quae tunc a duce Ka-
zimiro germano Lestkonis nigri, ducis Siradiensem tenebatur: In festo sancti Lu-
cae subito ingredienti, caede, spoliis, & tectorum exustione uastauerunt, se-
nes & impuberes occiderunt. Et quasi quadraginta milia animatorum, si-
mul cum pecoribus estimando, nemine resistente, in miserabilem seruitutem
abduxerunt. Eodem anno septuagesimo supra mille ducentos: Nonus magi-
ster Prussiae Conradus de Tirborg electus est, absumpto Theodrico de Ga-
tirslewe octauo magistro. Tunc duo duces Prutenorum, Henricus de Nocta-
ga, & Cappe de Szenawa, a Cruciferis capti fuerunt: & in patibulum acti
Diwan autem tercius dux Prutenorum de Barthena, duorum necem miserabilem
ulciscendo, terram Culmensensem cum copiis subintrans, graui exterminio eam af-
flixit. Conradumque magistrum Prussiae, qui eum inualerat, & cum Crucife-
ris pro triumpho obtinendo fortiter pugnatem, in fugam uertit, quingentis
christianis & duodecim Cruciferis occisis. Pauloque post Barbari Pruteni, ca-
strum nouum quod inter Culmen & Pomezanien oppida, a magistro Cora-
do magnis sumptibus erectum: Item castrum Radzin: Item castrum Vartembergk
fortissima impugnatione coquisierunt. Et omnes Cruciferos & christianos in
praefatis castris repertos, rabie barbarica interfecerunt: Castra uero igne co-
sumpserunt. Boleslaus caluus Legnicensi dux, parum uoluptatis & utilitatis
ex uictoria & possessionibus Henrici Probi, nepotis sui ducis Wratislai: nactus
ex senio & languore mortuus est, anno domini. 1278. Et in monasterio fratrum
predicatorum, a se fundato sepultus. Homo uolentius in proprios & exte-
ros: Adeo uelocis & corrupti sermonis, ut plerumque audientes in cachinnum &
risum solueret. In factis & moribus tortuosus: in iudicio & causis sanguinis
praecipuus & iniustus: Merito seuus & Rogatka (quod in latino cornutus so-
nat) uocatus: Foedo pellicis amore usque ad mortem uinctus. Ob quam pelli-
centi & graues molestias, altera coniunx eius Adleyda, filia Samborii ducis
Pomeraniae, deserto Boleslao Rogatka marito suo adhuc in uita ipse suus, dum
aliter nequiret, in domum paternam pedes remeauit. Reliquit autem Boles-
laus tres filios superstites, ex prima coniuge Hedwig, filia Comitis Henrici
de Hanhalt, uidelicet Henricum Legnicensi, qui crassus & uetulosus est appel-
latus. Boleslaum Sweidnicensem, & Bernardum agilem, tanta siquidem illi agilitas
inerat, ut quattuordecim robora in aliquo edificio supne ordinatim erecta,
prepeti cursu ascenderet, & resiliens in pedibus fixus staret. Reliquit & qua-
tuor filias ex eadem Hedwig coniorte sua, Agnetem, quam Comiti de Varte-
berg tradiderat. Alteram Hedwigim, quam Corado duci Mazouiae filio Semo-
p 3 uiti desponsauerat

Lanciciensis terra
uastatur.

Nonus Prussiae
magister.

Boleslaus cal-
uus moritur

Proles eius de-
dicta sexus
utriusque.

uiti despōsauerat. Terciam Annā in monasterio Trzebniceſi profeſſam, & tandem Abbatiffam. Quartā Katharinā in iuuentute deſunctam. Anno domini 1278. Boeſlaus Mazouiae dux, intulit bellum in aſtate, Conrado duci Glogouiae, & circa caſtrū Cziruui cum ipſo conſligens, omnem potentiam eius proſtrauit. Martino autē Abbati Lubenſi & Jeſzouienſi cum ſuis monaſteriiſ pro denūciatione clandeſtine hoſtium irruptionis (beneficii memor) multas libertates & priuilegia, etiā de conſenſu Semouiti & Troidenſi, idem dux Boeſlaus conceſſit. Eodem anno 1278. Trinote filius ducis Lithuaniae coadunatis Lithuanorū & Prutenorū copiis, quae ad triginta milia pugnatorum explebāt, eas triſarie diuidens, unā partē in Mazouia: Duas uero in terram Culmeſi tranſmiſit, & omni terra Culmeſi peruaſtata. Caſtroq; Bergeſlow ſub Cruciferis conquiſito & incenſo, multas gentes in ſeruitutem abduxerunt. Eodem anno Skomand dux cū Prutenis Sandowitis repetendo, in terram Culmeſi aduenit, & duo oppida Lubaw & Chelm obſeſſa, & machinis expugnata cōquiſiuit. Et terram Cuyauienſi circa oppidū Kouale praedatus eſt. Eodem aſno ciuitas Lancicieſi a Lithuanis ſubita incurſione ſpoliata eſt.

CAPVT LVIII.

Lestko niger, ſublato & tumultato Boeſlao pudico. Succēſſit ei in terris Graccoui: Sādomirienſi & Lublineſi, anno domini 1279. Per cōcordem omnium Baronū & Pauli Episcopi Graccouienſi electionem. Quoniam ducem Boeſlaū pudicum ſtrictiori conſanguinitate contingeret. Ab eoq; adoptatus & deſignatus ſucceſſor foret. Et q; princeps Frugi & Comis, principatu q; dignus uideretur. Statimq; nouam ſucceſſionem ducis Leſtkonis nigri, noui morus, nouiq; ſtridores bellorum infectati ſunt. Nā Leo princeps Ruſſorū, filius Danielis regis Ruſſiae, uolēs ſibi appropriare terras Leſtkois nigri. Primū terra Lublineſi: puaſtata, in terrā Sādomi: deſcēdit, & a caſtro ſimul & oppido Sando: cū ignominia reſulſit. Ad uillā Gollieze duobus a Sandomiria miliaribus poſita ueniens, ſtatiua tenuit, ubi ordinatione ducis Leſtkonis nigri. Occurrerunt ei Varius Caſtellanus Gracco: Petrus filius Alberti Gracco: & Ianuſſius Sandomirienſi Palatini, certamineq; into die Veneris, tercia Februarii, aſno Chriſti 1280 conſliſerūt, & Rutheni plurimi numero, a paucis polonis uicti ſunt. Primis ſiquidē ductorib; & ordinibus cecis, reliqui trepidātes, armis proiectis tanq; limphatici fugā inierunt. Thartari uero qui cū Ruthenis aduenerāt, breui oppoſitione facta mox & ipſi fugierunt, Leoq; principalis dux cū paucis conſulſus euasit. Occiſa ſunt eo praelio octo milia, duo capta: Signa militaria ſeptem intercepta. Leſtko niger parum ratus bellum repellere, niſi iniuriantibus bella inferret. Poſt quindecim dies cum exercitibus quaſi triginta milibus equitum, & duobus milibus

Lestko niger.

Culmenſis reſigio uadatur.

Rutheni a Polonis uicti.

Leſtko in Ruſſiam graſſat.

obus milibus peditum, terras Leonis inuadens, multa caſtra occupat, expugnat, & euerit. Et uſq; ad Leopolum terra depopulata, praeda frequentem hominum & pecorū in Poloniam intulit. In ea uallatione quinq; milia caeca, quatuor uero milia in captiuitatē abducta, ſcribuntur. Sequenti quoq; anno 1281. Leſtko niger cum omnibus terrarū ſuarū copiis in terrā Wraſſlaui: deſcendit. Et aduenientibus ei in praefidium Mſezugio Pomeraniae duces: Itē omnibus maioris Poloniae militibus, triplici agmine terram Wraſſlauiē ſpoliis & incendiis conſecit. Cauſa erat quia Henricus quartus Probus, potius uero facinoribus atteſtātibus, improbus, dux Wraſſlauiē corrogando principes, ad tractandum pro bono pacis & ordinis principatū: Dominica Septuageſimā in uilla Baricz, nullam fraudē ſuſpicantes, Przemislaū maioris Poloniae, Henricum Legniceſi, & Henricum Glogouienſi duces, iure diuino & humano prophanato captiuaui, & in Wraſſlauiā deductos, uinculis ſingillatim incluſit. Praecantibusq; Wraſſlauienſibus ut dux eorum Henricus quartus aut captiuos dimitteret, aut cū dūce Leſtkone nigro componeret. Saxeum pectus ducis Henrici Wraſſlauiē lachrymis, contumeliis, & increpationibus ad compaſſionem fleſtu non potuit, quin uniuerso ducatu Wraſſlaui: in ſauillam redacto, & praeda ingenti in Polonia abacta: Nec cū hoſtibus decerneret, neq; captiuos duces a uinculis emanciparet. Duces itaq; captiui, moleſtias diuturnae captiuationis euasuri, cū illo per pacta conuenierūt, ut Przemislaus dux Poſnaniēſi frater ipſius amitalis, terrā Rudeſi, quae nūno Vieluneſi dicitur (aſſerens illam ſui iuris eſſe) ei reſignaret. Ab Henrico uero Legniceſi, & Henrico Glogouienſi fratribus patrue libus, quum nullas terrarum ſortes ab eis exigere poſſet, ſeruituros ſe ſibi per quinquennium cum triginta lanceis, contra quēlibet hoſtem obligauit. Sicq; a captiuitate laxatos in ſuos principatus remiſit. Anno autē dñi 1282. Irruentibus Lithuanis & Iaczwingis uigeſima quarta die Septēbris in terrā Lublineſi, & quindecim diebus eam uallātibus, magnū numerū praedarum in Lithuania reſerebāt. Leſtko autē niger illico accepto nūcio, de Graccouia ſe recepit, & celeris curſu in itinere milites colligens, in terram Lublineſi deuenit, hoſtesq; abiſſe reperiēs, turbatus, cogitabat, an perſequi Barbaros deberet, cum eſſent plures numero, quia quattuordecim milia. Ipſe uero ultra ſex milia militum haud cōtemnendorū non collegiſſet. Inter cogitandum uifio augelica, quae ſe archangelum Michaelem proſitebatur, per ſoporem monſtrata, monuit, ut omni cūctatione abiecta, hoſtes perſequeretur, certam illi futurā uictoriam promittens, uocat Leſtko in contionem milites, & ea uifione narrata, militum animos exhilarat. Et inſequuti Barbaros reperiūt, & eos tredecima die mēſis Octobris, praeda onuſtos, inter flumina Narew & Niemyen conſequuti ſunt. Et dux Leſtko niger, adhortatus ſuos, ut pro fide Chriſtiana, & pro patria uiriliter pugnarent: Inſiliit in Barbaros, cōſpectu Polonorum & latratu canum captiuos ſequentium, attonitos, & cum primi & ſecundi ordines obtriti ſunt, reliqui uerſi ſunt in fugam, cedēſq; in omnes fugientes adebatur, quā captiui ex terra Lublineſi opereſe promouebant. Canesq; diuis morſibus quaſi noſſent quos inſectari deberent, laceſſebāt. Mirabile dictu,

Wraſſlauienſibus merito bellum inſiſtitur.

Leſtko nigro uifio diuinitus facta.

Leſtko nigro uifio diuinitus facta.

Prodiſſi per raturum.

dictu, recensito excitu polonorum nemo repertus est in eo praelio cecidisse, sit oraculum Lestkoni duci per quietem factu, non fantasticum, sed diuinum uerificaretur. Ab eoq; tempore Lestko niger beatu Michaellem singulari ueneratione prosequabatur. Et in Lublin reuersus, Basilicam parrochiale in hac die permanentem, tituli sancti Michaelis fundauit. Quae beneficia Archageli & cladem Barbarorum Polonis demonstrat. Redeunte Lestkone nigro ex Lithuanica expeditione in Graccouia, Conradus dux Mazouiae, patruus Lestkonis, in terram Sandomiriae per rebelles Ianussiu Palatinu, Cristinum Castellanu Sandomiriensem inductus est, quibuscu Paulus Episcopus Graccouienstruebatur sensisse, qui Sandomiriensem, Zauichosten, & caetera castra in realem possessione ei tradiderunt. Lestko autem niger, nil territus, cum curiensibus & armigeris terrae Gracco: propere uersus Sandomiriam processit. Conradus autem de Sandomiriensibus ambiguus, non expectato duce Lestkone nigro, in Mazouiam discessit, copias ampliores ut aiebat comparaturus. Superueniens autem Lestko, singula castra recuperauit, & auctores defectionis Ianussiu Palatinum, Cristinu Castellanum, caeterosq; milites sibi reconciliauit ac omnem rebellionem extinxit. Sandomiriensem rebellionem suppressa, Lithuanicum nouu bellum surrexit, qui anno domini 1283, quarta Octobris maioribus copiis q; ante, per districtum Lukouien, & siluas in eo consistentes, in terram Sandomiriensem improuise irruerunt, & multa caede patrata, senibusq; & impuberibus interfectis, sex milia Polonorum & iumenta abducebat. Dux autem Lestko niger armis correptis, de Graccouia tristis exiit, & tam die q; noctu celeri gressu iter conficiens, per nuncios nobiles & agrestes occurrere iussit, quibuscu i Lukouien puincia Lithuanos graues praeda, consequutus est, q; ne cu Lestkone & captiuis pugnare cogeretur, ad siluas proximiores densas & limosas secesserunt: Vbi a Polonis obfessi, alligatis captiuis, & sarcinis sub custodia imbecillum relictis, e silua glomerati, aciebus ordinatis processerunt, & uoces inconditas emittentes, ad stationes Polonorum in loco qui Rowne appellatur, perueniunt. Dux Lestko niger animatis suis, exercitum in duas alas diuisit, quaru una Zegothe Palatino Gracco: Altera Ianussio palatino Sandomiriensem commisit, & in hostes insiliit: Primaq; ala Zegothe palatini Gracco: in qua Curientes ducis erat, coepit uincere. A qua tandem ad aliam eade fors peruenit, fusi q; sunt Lithuani, & eorum plura milia occisa, quis & de Polonis aliquot insignes milites ceciderint, uictoria obtenta, captiui in silua soluti sunt, sarcinae Lithuanorum in milites diuisae, & praeda erepta in terram Sandomiriensem reducta est. Paulus Episcopus Gracco: hac Lithuanorum inuasionem procurasse insimulatus est, quapropter dux Lestko niger per milites eum in oppido Lagow captiuauit, & altera uice in castrum Siradiensem deportatus fuit. Vnde post aliquantum tempus honeste dimissus est.

CAPVT LIX.

Bellum graue indicitur Lestkoni.

Ost bella Barbarica contra Lestkonem nigrum, magna procella, magna q; insurrexit rebellio. Nam anno domini 1285. Paulus Episcopus Graccoui: Varius Castellanus, Zegotha palatinus Gracco: Ianussius Palatinus, Cristinus Castellanus Sandomiriensem, caeteriq;

en, caeteriq; Barones terrarum Gracco: Sandomiriensem, & Lublineensem. Vno uoto Conradum Mazouiae & Czirneensem ducem, in Sandomiriam inducentes, & conuentu generalem celebrantes, ei obedientiam iurauerunt, & omnia castra, ciuitates & munitiones ei subiecerunt, praeter arcem & urbem Gracco: in qua se Lestko niger continebat. Ad eamq; expugnandam Conrado Mazouiae & Czirneensem duce procedere. Lestko moestus & consilii inops, quum militum praesidio careret, Graccouiensibus ciuibus Theutonicis arcem, & Griffinam suam consortem commisit, pollicitus fidem eorum abunde se praemiaturum. Ipse uero celeri cursu, quartadecima die Iulii e Graccouia egressus, in Hungariam auxilia quaesiturus diuertit. Ciues autem Graccoui: ciuitatem & arcem eodem tempore tueri non ualentes, deserta Graccouia, cum uxoribus & pignoribus in arcem se receperunt. Veniente autem duce Conrado, & urbem uacua inueniente, in eam intrauit, & Barones ad ciues Gracco: familiares & eis notos misit, ut a communi uoluntate militariu non desiperent, sed arcem traderent habituri Conradum plusq; Lestkonem nigrum propiciu. Qui post paruam de liberationem responderunt. Non licere illis Lestkone nigro uiuente, iuramentum quod cum omnibus Baronibus Graccouiensibus & Sandomiriensem praestiterunt, etiam si extrema fors ipsos impeteret, uiolare. Exacerbatus Conradus dux Mazouiae & Czirneensem, una cu omnibus Baronibus responsione Graccouiensium, urbem Gracco: igne conflagrauit. Interimq; Lestko niger cum Hungaris & Cumanis, quos Ladislaus rex Hungariae in praesidium ei dederat, ex Hungaria redibat. Cui Conradus dux cum multitudine militum occurrat, & in campis uilla Boguczicze haud procul a flumine Raba secunda Augusti cum eo confligit. Et Conradus dux Mazouiae strage magna superat, quonia iniusta arma induerat, in Mazouiam fugit. Nec amplius in minorem Poloniam redire ausus fuit. Dux uero Lestko niger Graccouiam ingressus, Hungaros & Cumano pro opera conductionis & praelii munifice remuneratos in Pannoniam remisit. Captos Barones in libertatem restituit, alios ueniam deprecantes in gratiam & priore statum admisit, Graccouiensibus qui ab illius fidelitate nullo modo euelli potuerunt, multas libertates concessit. Et ciuitatem eorum muris, fossatis, ac uallis muniuit. Gubernationeq; illius loci, solis Theutonicis commisit. Et Theutonicos Graccouiem intin coluit & extulit, ut in moribus, habitu & coma (indignantibus nobilibus) eis se conformaret. Post aliquantum tempus, concessit quietis, Lestko niger simulans se transactas iniurias & inuisiones Lithuanorum ultum iri. Anno Christi 1287. generalem expeditionem omnium suorum principatuu indixit, & cruce ab Apostolica sede, contra Lithuanos & Prutenos tunc concessa & praedicata, se & suos milites signauit. Omissisq; Barbaris, in Mazouiam, terram Coradi sui aduersarii triplici agmine intrauit, & crudeli ferocitate, cecidibus, igne, & spoliis ea uerementem uastauit. Conrado duce Mazouiae nullam resistantiam faciente. Eiusdem anni undecima die Decembris, sub intensissimis frigoribus & densissimis niuib, ferocissima gens Thartarorum fame sedatura, ducibus Nogay, & Thelebuga: Primu in Lublineensem & Mazouiae, exposit in Sandomiriensem Siradiensem, & Graccouiem oras, in numero locustarum uenit. A castro & ciuitate Sandomiriensem, cum ignominia & strage, militibus qui in praesidio erat strenue tutantibus,

Lestkonis fuga in Hungariam.

Lestkonis spes in Theutones.

Constantia fidei duxi Grac, in suum principem.

Lestko Conradum uicit.

Lestkois remuneratio Grac.

Magistratus & libertates Theutonicis Gracco: dat.

Lestkois in Mazouiam expeditionis.

Thartari Poloniam uastarunt.

nue tutantibus, repulsi: Plures ecclesias, monasteria, & munitiones obtinuerunt & incenderunt, tamen a monasterio sanctæ Crucis, Calui montis, suasu Ruthenorum abstinerunt, ad Graccouiam in uigilia Natiuitatis Christi applicantes, & eam expugnare adorti, aliquot insignes eorum amiserunt, ululatuq; ædito, ab ea discesserunt, & depopulatione cum spoliis longius extenderunt. Dux Lestko niger, de uiribus suorum militum diffidens, in Hungariam cum Griffina sua coniuge secessit. Et Thartari grassantes ad Alpes pannonicas peruenierunt. Sub quo tempore Kinga Boleslai pudici olim relicta, cum septuaginta factimonialibus & duabus germanis suis: Iolentha Boleslai pii Kalissien, & Constancia Danielis Russiæ regis relicta, multisq; sacerdotibus & militibus, in castrum Pienini, quod supra Dunaiecz prope oppidum Crosczenko situm habet, natura & arte munitissimum: Vno tantum angusto transitu adibile, se contulit, & illic per tempus uastationis Thartaricæ permansit. Monasterio quod dereliquerunt Sadeceñ, a Barbaris illo permansente, præce & meritis felicitis Kingæ restringentibus, terris itaq; prædictis spoliatis, sacerdotibus, lactantibus, & senibus trucidatis, cum ingenti præda hominum ac pecorum abscesserunt, quæ apud Wladimiriam parcentes, uiginti unum milia de uirginibus nondum nuptis computarunt. Ex quo multitudo cæterorum uirorum & foeminarum poterat estimari. Anno immediate succedente 1288: Dux Lestko niger, Matheum Palatinum Siradien, cum militibus terræ Siradien tantum (Gracco: enim & Sandomiriens clade Thartarorum plurimum attriti, munus expeditionis obire se excusarunt) contra Conradum Mazouiae ducem, fratrem patrualem altera uice destinauit, qui uniuersam fere Mazouiam incendiis & spoliis peruestauit. Conrado duce Mazouiae, nullam repræssionem faciente. Et cum confinia Mazouiae Matheus Palatinus Siradien cum suo exercitu, tum præda onusto, tum incomposito agmine incedente, redeundo attigisset. Dux Conradus Mazouiae, cum militibus & agrestibus per inuia & abdita loca accurrens, securos & quiescentes in diluculo, septimo kalendas Iulii inuasit, & terribiles ac uelut lymphaticos discurrentes dispersit. Matheus uero dux exercitus cum paucis militibus constanter pugnas, occisus est. Hac cladem & præcedentem Thartarorum, cum peste & fame, quæ his annis in regno Poloniae acciderat, aliqui scriptorum uindice Christo euenisse, putauerunt. Ex eo quod Lestko niger, arma, cruce signatorum, a Barbaris in fideles conuerterat, quod deus melius nouit & iudicat. Sensum etiam post præfata mala Lestko niger in uiribus defluere cepit, & acerbiori morbo correptus, ultima Septembris anno domini 1289 in castro Gracco: sacro percepto uatico animam exalauit. In monasterio sanctæ Trinitatis ordinis prædicatorum Graccouit in parte sinistra chori, quem locum uiuens delegerat, ducali honore sepultus.

CAPVT LX.

Lithuani gentiles, anno domini 1279. In quodam particulari prælio Cruciferos de Prussia superantes: Duos ex eis captos, horribili morte affecerunt. Vnum equo infidentem igne ingenti extructo cremarunt. Equus quidem illico igne consumptus, super Cruciferum autem aperto cælo splendor cælestis demissus est, ignem in partes dissipauit, tandem

cit, tandem splendor in cælum cum corpore Cruciferi (sic quod nullum illius uestigium relinqueretur) in similitudinem pulcherrimæ uirginis, mirantibus & stupentibus Barbaris conscendit. Lithuani incantatione procuratum fuisse asserentes. Alterum Cruciferum superflitem in rimâ arboris, cuneis, & clauis elisis uiolenter inclusum & compræssum exurebat. Hunc auis quædam candida, nunquam alias cõspecta, de flammæ medio ereptum, Barbaris supra modum attonitis & mirantibus, in cælum detulit. Eodem anno Prutenis Barbaris ad expugnandum castrum & oppidum Elbing ueniētib. Molendinum quod principaliores ciues Elbingen defendebant, obsederunt. Dumque Cruciferi præsidium quod promiserant non attulerunt. Ex pacto uiginti quinque obsides, ut cæteri essent liberi, dederunt. At Barbari quorum fides fluxa est ac modica: Obsidibus crudeliter enecatis uniuersos in molendino, etiam uario carnificio extinxerunt. In quorum ultione Conradus magister Prusiæ regiones Prutenorum, aliquot hebdomadis ferro, & igne uastauit, & castrum Heidsbergk conquiuit. Anno domini 1280. Corado de Tirberg e uita secedente: Decimus magister Prusiæ Popo de Ostiria successit. Quo breui moriente Haymo substituitur. Sed quum is quoque absumptus esset, Herthmannus de Hederuge duodecimus in officium assumptus. Conradum de Vuchteuage successorem habuit. Quo libere cedente Manegolde Konigsbergen cõmedator quartus decimus magister successit. Sub cuius regimine in loco castrum & oppidum Czarth ueteri nomine abrogato, castrum Marienburg erectum est. Anno domini 1281. Quidam animosiores Prutenorum milites, castrum Ploceñ expugnarunt, & terram Mazouiae affligere nitentibus, quos Boleslaus dux Mazouiae cum gentibus suis inuadens, paucis fugientibus conflixit. Eodem anno, exercitus Prutenorum terram Culmen ingressus, tantis flammis & spoliis in ea grassatus est, Magistro & Cruciferis decernere non audentibus, ut quinque castris, uidelicet Grudzancz, Marieuerder, Czanthir, Cristburg, & Clementh expugnatis & conquisitis, singulos homines quos in eis repererant, miserabiliter trucidarunt. Ab anno domini 1282. Per biennium horrenda fames in Polonia, Bohemia, & Germania uiguit. Poloni perniciem famis uitaturi, relictis laribus, uxoribus, & pignoribus, aliqui in Hungariam diffugerunt, & ab Hungaris Cumanis tunc gentilibus uenundabantur. Alii in Russiam, & hi a Ruthenis pro tributo Thartaris tradebantur. In Bohemia uero seuior fames uigebat, adeo ut matres oblite pietatis, fetus suos famem exclusuram manderent. Post horrendam famem, seuiissima pestis ex perniciosissimis & nociuis herbis & cibis emersit. Cuius simile Romanis Galienus accidisse in principio libri de Euchimia & Cacochimia meminit. Philippus Episcopus Firmanus, apostolicæ sedis legatus, a Ladislao Kunlaczlo cognominato, rege Hungariæ, ignominiose tractatus, & de regno hungariæ turpiter eductus, cum interminatione ne in Hungariam rediret, quoniam relicta legitima uxor, mulieres Cumanorum, Ayduam, Cupchek, Mandulam, & alias plures sectabatur, & procubinis tenuit. Pro quibus ipsum corripuit & excommunicauit. Binos quoque Episcopos Ladislao regi Hungariæ blandientes, deposuerat, & Episcopatu priuauerat. Is ergo Episcopus Firmanus, anno domini octuagesimo secundo supra mille ducetos, in Poloniam uenit, & magno honore exceptus est ab uniuersis

Barbarorum
Prutenorum
fades
pessimam

Dedimus Prus
sic magister
et
sequaces.

Castum Mari
enburgk
erigitur.

Fames Pol
niæ, Bohemiæ,
Germaniæ.

Pestis valida.

Legatus aposto
licus Hungariæ
a pulsus.

Polonia ex ho-
spitalitate co-
mendabilis.

Duo claustra
a Przemislao
aerecta.

Lukerdis mori-
tur.

Suspectio coe-
dis eius.

Tres fratres
Cruciferorum or-
dine assumunt.

universis ecclesiis & procuratus. Ob quod Romam reuersus, Polonica nati-
onem maximis laudibus celebrauit & extulit. Anno domini octuagesimo
secundo supra mille ducentos, duodecima mensis Augusti, Thomas Abbas
Thinicensis, ad instatiam ducis Lestkonis nigri, monasterium fratrum predica-
torum in oppido Opatouiecz fundauit, & nonnullos agros, fratribus pro
predio & cultura dedit. Anno quo supra 1283, pridie kalen: Ianuarii, Prze-
mislaus secundus dux maioris Poloniae, hospitale infirmorum ante portam
ciuitatis Kalisshen fundauit, regimenque illius fratribus Ioannitis tradidit, &
ipsum cum dote ei collata libertauit. Idem Przemislaus secundus, dux maioris
Poloniae, sexto kalendas Ianuarii, claustrum monialium ordinis predicatorum
in Posnania fundauit. Cui in dotem tres uillas, uidelicet Pyanthkow, Rudni-
cze, & Zaparczicze dedit. Item lacus Bostynyno. Coronatus autem in regem
Poloniae, confirmauit donationem Vincencii Vicecancellarii, & fratrum eius
Nicolai palatini, & Mirosiai de uillis Donathowo & Grzymilawe. Item Ni-
colai palatini Kalisshen de uillis Roszczinino, Bialekozi, Sokolniki, & mole-
dino ante Posnaniam. Item Ioannis Scolastici de uilla Popowo, praedictas he-
reditates libertando. Anno domini octuagesimo tercio supra mille ducentos
die quartadecima Decembris, Lukerdis Przemislai secundi ducis maioris Po-
loniae coniunx, in castro Posnaniensi diem clausit extremum, ut fertur iugula-
ta a familiaribus & ancillis propriis, ordinatione uel insimulatione praefati
ducis Przemislai secundi, quonia sterilis erat, ducique desideratam prolem ui-
tilem non produxerat. Auxit quoque suspicionem, dissimulata ultio, & indigne
necis praestita impunitas. Sed & carmina, atque cantilenae prope & quasi ad
aratem nostram decantate, flebiles Lukerdis praeces depromebant, quibus
se a marito in unius camisiae tegumento, ad lares patrios deduci exorabat,
dummodo uita non eriperetur ei postulata. Et quis sterilitatem praefatae co-
sortis Lukerdis, dux Przemislaus una cum uita, ut est insimulatus, abstulerit
tamen altera consorte, uirgine Richsza, filia regis Sueciae superaccepta, &
anno domini 1285, undecima Octobris in Posnaniam adducta, prolem uiri-
lem habere non potuit, sed foemineam dumtaxat obtinuit.

CAPVT LXI.

Anno praefato 1283, Varczisslaus germanus Msczugii ducis Po-
meraniae ordinem Cruciferorum de Prussia assumpsit, & sortem
sui principatus, licet tenuem, eis contulit. Similiter alii duo fra-
tres, Saborius, & Rathibor sortem suam donauerunt, ut eis in ha-
bitu laicali permanentibus, & seruatoribus ipsorum, ordo Cruciferorum expen-
sas & sumptus decentes procuraret. Msczugius autem maior natus, omnes sor-
tes trium germanorum in suam ditionem redigens, apud Martinum quartum
summum Pontificem, de ambitione Cruciferorum quaestus, Philippum Firma-
num Episcopum, ad reintrospicienda obtinuit. Qui utriusque partis auditis po-
sitionibus & responsis, donationem Varczisslai, Saborii, & Rathiborii or-
dini factam, tanquam inualidam & iniustam infirmauit & rescidit. Ducem uero Msczu-
gium, ad donandum, donatione perpetua Magistro & ordini, oppidum & di-
strictum Gnyew, cum quindecim tantummodo uillis induxit. Quo facto, Ma-
gister & ordo

gister & ordo castro Puterberg demolito, castrum & oppidum Gnyew mu-
ro cinxerunt. Anno domini 1284, ultima Septembris, castrum Kalisshen (cuius
tas namque ante septimo kalendas Septembris proprio incendio confla-
grauerat) tradidit Henrico quarto duci Wratislauiensi, Sandiwogius, Ioannis
Posnaniensis palatini filius, ab ipso duce inescatus & corruptus. Przemislaus
autem dux maioris poloniae, ad recuperandum suum castrum Kalisz: cum omni-
um suorum principatum militibus adueniens, ordinatis propius castris, ma-
gno conatu & impetu, expugnationi toto die, cassos labores impendit: Inter-
positisque per communes Barones tractatibus, sub his condicionibus pax co-
posita est. Ut Henricus dux Wratislae: de castro Kalisz: occupato, duci Prze-
mislo cederet. Przemislaus uero in oppido Olobok, propriis sumptibus ca-
strum edificet, & illud cum toto districtu Olobocen, Henrico Wratislae: con-
fignet, & per hunc modum obsidio soluta est. Anno autem domini 1287. Milites
maioris poloniae absque iussu ducis sui Przemislai, coadunati prexerunt, & ca-
strum Olobok (aliquot de suis desideratis) conquisierunt, milites Slesiae in pra-
sidio castri repertos, aliquos trucidantes, alios uero in uincula conuicentes,
tam castrum Olobok, quam districtum eius, principatui maioris Poloniae restitue-
runt. Et quis dux Henricus Wratislae: missis nunciis ad Przemislaum, castrum
& districtum Olobok repetebat, restitutionem tamen non est assequutus. An-
no praepressato 1284. Henricus quartus dux Wratislae: non consequutus pro-
ut imperauerat, contributionem & notabiles summas pecuniarum, a Thoma
Episcopo, & clero Wratislauiensi, cum magna furia castrum episcopale Oth-
muchow, & oppidum Nissa occupauit. Deinde omnes possessiones tam Epis-
copi quam cleri, oppidorum & uillarum: Castrumque Eldenstein ecclesiae Wratisla-
uiensi, in certa summa pecuniarum obligatum, per suos satellites apprehendit
decimas insuper uniuersas in suo ducatu, sibi praestari iussit, rogatusque tam
submisit quam humiliter, iterum & iterum per nuncios & praelatos, ad extremumque
per Thomam Episcopum Wratislae: non remisit spiritum furoris & superbiae,
nec bona ecclesiae reddidit, tandem Archiepiscopus Gneznen, Iacobus Swin-
ka, ad supplicationem & instatiam praefati Thomae Episcopi Wratislae: in si-
nodo generali Lanciciensi, de consilio & assensu omnium Episcoporum ac Prae-
latorum, Henricum quartum ducem Wratislae: & omnes satellites, familiares
& adherentes, praebentes ei auxilium aut consilium, excommunicauit. Dicce-
sim autem Wratislae: interdicto supposuit, quod uniuersae ecclesiae Wratisla-
uiensi saeculares & regulares obseruauerunt, praeter fratres minores ordinis san-
cti Francisci, in monasterio sancti Iacobi Wratislae: Qui coram duce Henri-
co & Wratislauiensibus, ad ignominiam eorum, nepharie & publice diuina
officia celebrauerunt. Cateri ergo clerici omnes, Episcopus, Praelati, & fra-
tres predicatorum expulsi sunt, & in exilium acti. Abiitque personaliter Tho-
mas Episcopus Wratislae: in Lugdunum, & quum reperisset Henricum ducem
Wratislae: per suos nuncios obtinuisse absolutionem a censuris Metropolita-
ni Gneznen, absque satisfactione damnorum ei illatorum, in Poloniam rediit,
& per Kazimirum ducem Oppoliensem recollectus, in Rathiborz fere per quin-
quennium commoratus est. Henrico quarto duce Wratislaui: terroribus &
q. cominationibus

Castrum Kalisz
Henrico wratis-
lae traditur.

Olobockedi-
ficatur.

Bona Episcopi
ab Henrico oc-
cupantur.

Henricus cum
suis complice-
bus excommuni-
catur.

Clerici omnes
expulsi.

cominationibus Kazimirū ducem Oppolien afficiente & sollicitante, ne hostem suum Episcopum Wratislā: una cum clero eius seruaret, quo irridere cominationes ipsius, uenit cum exercitu dux Henricus quartus Wratislā: anno dñi 1287, & Rathiborien obsedit atq; coartauit, ut prae fame & maceratione, Thomam antistitem Wratislā: execrationibus & improperiis impeterent. Quibus compatiens Episcopus, melius est inquit, me in manus tyranni incidere, q̄ hos fame perire. Et indutus uestibus sacris & thiara pontificali, cum clero suo ex quibus nonnulli similiter uestibus sacris induti fuerunt, in castra ducis extra ciuitatem processit. Quo a longe uiso dux Henricus diuinitus territus, ocius de tabernaculo suo exiit, & accurrens pronus in terrā ante Praesulem procidit, ueniam precatus. Quem Thomas Episcopus subleuans, ueniā contrito promisit. Et secedentes ambo in proximā aedem sancti Nicolai absq; arbitris pacem inter se in hunc modum concluderūt, ut castra oppida, uillas, decimas, & pcepta, redderet dux Episcopo & clero. Pro culpa uero expianda, plures libertates ecclesiae Wratislauici ut donaret. Ea reconciliatione sequuta, interdictum Archiepiscopi Gneznen, Jacobi Swinka sublatum est. In memoriam uero beneficii ac hospitalitatis, Thomas Episcopus Wratislā: postulante Kazimiro ducē Oppolien, ecclesiam sancti Thomae Cantuarien in castro Rathiborien fundauit, & de mensa Episcopali dotauit. Postea translatione ecclesiae ex arce in oppidum Rathiborz facta, plures praebendae largitione ducū Rathiborien addite sunt. Anno domini 1284 Przemisslaus Sprotauien dux in oppido suo Zegano, ad instantiam Alberi plebani Zegane, quartodecimo kalendas Iunii, fundauit monasteriū N. & dotem de bonis ducalibus illi largitus est. Eodem anno Manegoldus magister Prussiarum mortuus est, & Burgardus de Swaden pro ipso successus, qui ciuitatem Accon in terra sancta ab obsidione Sarracenorum liberauerat, sed breui cessit officio magisterii, fratribus reclamantibus, & ne resignaret, flexis genibus rogantibus. Cum autem in ordine Ioannitarum quem assumpserat parum reputaretur, officium magisterii in Prussia repetebat, in quo repulsam passus est, & in locū eius Momor de Querinworth Saxo genere electus est.

Episcopus uero hostes accessit.

Fœdus ineunt.

Manegoldus magister Prussiarum mortuus est, & Burgardus magister Prussiarum.

Prodigiū verum.

Mutua spolia Mazouitarum & Ruthenorum.

Thartari Hungariam vastauerunt. Thartari Graeciam inuaserunt.

CAPVT LXII.

Anno autem sequenti uidelicet 1285. In Prussia circa finem Iunii nociui uermes, caudas uelut cancri habentes, multiplicati sunt, & quoscūq; pupugerunt, altero, aut tercio die exstinguebantur. Eodē anno 1285. Boleslaus dux Mazouiae Semouiti filius Russiam cum potentiis & gentibus suis ingressus, eam uastauit, & spolia multa in Mazouiam intulit. Quem Rutheni insequuti, Mazouiam repente irrumperentes, uicissim illam uastauerunt, & frequentia spolia in Russiam, ducē Boleslao nequicq; prohibente, retulerūt. Eodem anno Thartari, per Cumanos inducti, Hungariam cedibus & spoliis usq; ad Pest uastauerunt. Et in ea ab octaua Epiphaniarū, usq; ad festū Paschae comorati sunt, tandem subsequuta fuit grandis mortalitas. Item eodem anno Thartari, imperium Constantinopolitanum inuaserūt, & plurimis hominibus trucidatis, multa loca occupauerunt.

pauerunt: Anno domini 1286. Conradus dux Mazouiae & Czirne adeptus castis & districtum Gostinin, subordinauit traditores in castro Gostinen & Lithuanos cum Ruthenis cōcitauit, quibus ueniētibus & castrum oppugnātibus, ut erat conditū castrum Lithuanis & Ruthenis per traditores datum est, & homines q̄si sexceti, partim necati, partim in seruitutē abducti sūt, castro ergo Gostinen per ducem Conradū occupato. Wladislaus tandē Lokethek, dux Bresten & Cuyauiae cuius erat castrū & districtus Gostinin, iustam iram ut par erat contra Conradum ducem Mazouiae & Czirne concipiēs, collecto exercitu silenti agmine ueniēs sub intempeste noctis quiete, castrū Ploce, trucidatis uigilibus, comprehendit & conquisiuit. Nec prius duci Conrado restituit, donec per cōmunes Barones concordia interposita, & dāna illata, & castrū Gostinin, sibi sūt reddita. Deo autē iudice, Lithuani & Rutheni qui Conradū ad conquirendum castrū Gostinin adiuuerāt, eodē anno Mazouiam ingressi, castrum Szochaczow, & castrum Plocko interceperunt & exusserunt, trucidatis hominibus utriusq; sexus, & quibusdā in seruitutē abductis. Anno praedicto 1286. Pelusza dux Lithuaniae, suas iniurias ulturus, ad Albertum de Myszen cōmendatorem in Konigsbergk secreto ueniēs, uiginti uiros militares sibi dari peciit, quorum principales erāt Martinus de Golin, & Conradus Tuuil, & cum complicibus suis ad locum ubi principes Lithuaniae nuptias celebrabāt perueniens, irruit in eos nocte, in soporatos & dormiētes, & septuaginta duces seu principales, plurimāq; multitudinem utriusq; sexus occidit. Sponsū uero & sponsam cū matronis & uirginibus, cū spoliis & clenodiis insignibus in Konigsbergk deduxit. Anno domini 1287. Lithuani, Pruteni, & Samagittae, furtiuo & silenti agmine in terrā Dobrzine ueniētes, principalem ciuitatē Dobrzin, die dominico ciuibus diuinis officiis occupatis comprehendērūt, & trucidatis senibus atq; lactātibus, ceteros in ciuitate & rure comprehensos, spoliata & incensa ciuitate, in miserabilem seruitutē abduxerunt. Occisorum numerus, ad tria milia hominum utriusq; sexus computatus est. Zemomisl Cuyauiae, alias Wladislaui dux, filius Kazimiri ducis Cuyauiae, Lanciciae, & Siradiae: In exilio quod duodecim annis passus est (quia Polonos eliminare, & externos fouere nitebatur) prima die Octobris: anno domini 1287 mortuus est. Et quia nullo liberis reliquerat, ducatus eius ad fratres peruenit. Anno domini 1288. Ingens pestis & seua mortalitas in partibus Russiae inualuit, & plurimos extinxit, ex infectione ut aiunt aquarum, quas Thartari plusq; centum corda Polonorum occisorum, fortissimis uenenis inebriantes, in ueribus & longis cōtis in aquis positis, infecerunt, ut omnes illas contingentes intoxicarentur. Anno quo supra octuagesimo octauo supra mille ducetos, quarto kalendas Maii, alias in die sancti Vitalis martyris, Wladislaus Episcopus Wladislaui monasterium Bischouiae de Bischouia, in uillam Smeyfze transulit, quam uocauit scelicem uallem, hodie autē Coronow dicitur. Hoc monasteriū primum locū in hospitali uilla supra Istulam, e regione ciuitatis antiquae Wladislaui habuit. Inde Bischouiam, ubi septuaginta annis durauit. Postea in Coronow uelut locum magis opportunū ob fluuium Brda, qui praeterfluit, q̄ translatus.

Ob castrū Gostinin altercatō.

Pelusza sponsū & sponsā capta.

Dux wladislaus mortuus.

Ecclesia sancte
Crucis wratisl
fundata.

translatum est. Anno domini 1288. Henricus quartus dux Wratisla: eccle-
siam collegiatam sancte Crucis in summo Wratislauiens fundavit & erexit;
certum Prælatorum, Canonicorum, & Vicariorum numerum instituens, & uni-
cuique munificens de suis introitibus largiens. Per hoc diuinæ maiestatis iram
placaturus, quam exiliando Thomam Episcopum, & clerum Wratislauiens
incurrerat, & uehementer offenderat. In crastino uero huiusce foundationis fra-
tres suos patruales, Henricum Legnicei uocatum Crassum, & Boleslaum
Sweidnicei, balteo militari cinxit.

CAPVT LXIII.

Henricus Probus.

P

ost mortem Lestkonis nigri. Dux
catus Siradiens in ditionem Wla-
dislai Loketek ducis Cuyauie tan-
q̃ germani, ac legitimi Lestkonis
nigri successoris, concessit. Paulus autē Episco-
pus Gracco: cum nobilibus terrarum Gracco:
Sandomiriens, & Lublinei conuentione genera-
lem circa Sandomiriā agētes, pro principe Bo-
leslaum ducem Mazoniæ elegerunt & assum-
pserunt. Et tam arcis q̃ ciuitatis Graccoui: assi-
gnarunt ei possessionem. Ciues uero Graccoui-
enses metuentes, ne suauis Baronum nouus prin-
ceps Boleslaus, pro Conradi fratris sui repulsa
aliquicquam durius contra eos animaduerneret.
Ad Henricum quartū Wratislauiens ducem miserunt, tam castrum q̃ ciuita-
tem Gracco: ei tradere promittentes, aliasq̃ munitiones si adueniret, conq̃-
rere. Cui confestim cum exercitu uenienti, ciues Gracco: magis tamen lani-
portis apertis, quas dux Boleslaus clauferat, ciuitatem tradiderūt. Bolesla-
us itaq̃ dux Mazoniæ ex castro Graccoui: prorumpens, & militibus acies
instruentibus, ac ne sese desereret præcantibus. Furore plenus & increpatio-
nibus, q̃ ad bellum & non ad principatum eum euocassent, in Mazoniā dis-
cessit. Et Henricus quartus Wratislauiens, accepto castro Gracco: a Sulco-
ne milite de Miedzirzecz, huius siquidem custodiæ Boleslaus dux Mazo-
niæ castrum consignauerat, & procures ac nobiles Gracco: Sandomiriens, &
Lublinei ad eum uenientes, & homagia præstantes, acceptauit, rebusq̃ apud
Graccouiam compositis, in Wratislauiā abiit. Cuius præsidia exclusu-
rus Wladislaus Loketek, corpe exiguus, natura uero ferox, & manu prom-
ptus, legitimusq̃ Lestkonis nigri successor, quia propinquior ipsius æger-
manus. Primo Veris tempore anno domini 1290 cum exercitu notabili uer-
sus Graccouiam processit, Kazimiro Landciens, Boleslao & Cōrado Mazo-
niæ ducib⁹ in propriis personis: Przemiślao uero maioris Poloniæ, & Msczu-
gio Pomeraniæ, per milites illi suffragia ferētib⁹. De hac hostilitate Henricus
quartus Wratisl: certior factus, cum esset ualitudinarius, Henricū Legni-
cei, & Przemiślaum Sprotauiens duces, cū suarum gentium copiis, ad tuen-
dum Graccouia transmissit. Quos rebus apud Graccouiam bene ordinatis,
in Slesiam

Henricus quar-
tus Graccoui:
principatū ac-
ceptat.

in Slesiam reuertentes. Wladislaus Loketek dux Cuyauiens cum ducibus si-
bi adherentibus apud oppidum Szieuyor statua agentes, quarto kalendas
Marcii inuasit, & utrimq̃ magna strage facta, cessit uictoria, licet non incru-
enta Wladislaio Loketek, milites Slesiani pluriimi capti fuerunt. Przemiśla-
us autē dux Sprottauens, filius Conradi ducis Glogouiens, uix adolescentiā
attingens, occisus est, & in Slesia relatus, in monasterio Lubeni sepultus. Cui
ad hoc bellum iturus duas uillas uidelicet Liszozkowicze, & Zirkow testa-
mento donauerat. Boleslaus Oppolien dux uulneratus, captus est. Duo uir-
super certamina & duas strages in Slesitanis, milites Loketekonis effecerūt
unā apud Skalam, alterā apud Swetnicz. Itaq̃ Wladislaio Loketek Grac-
couiam uenienti tanq̃ uictori, arx & ciuitas tradita est, & princeps Gracco:
declaratus est: Nihil clade suorum Henricus dux Wratisl: perfractus, nouas
copias fiducia illi ciuib⁹ Gracco: afferētib⁹, sub ducatu Henrici Legnicei
transmisit, & nocte exercitu deueniente Graccouia (a ciuib⁹ partes Henrici
ci sectantibus) exceptus est, parūq̃ absuit, ut Wladislaio Loketek inter præ-
sidia militum obuersantem uiuum non caperet. Qui tarde persenties hostes
pedester in monasterium sancti Francisci fugit, & de post in habitu monachi
li per murum demissus, egre manus hostium euasit. Pluresq̃ ex militib⁹ qui
aut cæsi, aut capti, a Slesitis fuerunt amissi. Sed & Paulus Episcopus Grac-
co: tanq̃ præcipuus Henrici Wratisl: aduersarius, omnibus rebus exutus, ca-
ptus est. Et iam tercio captiuitate sustinuit. Bona deinde militum rebellium,
ædes & agri uastati sunt, & curiæ incensæ, ut his malis cōfecti militares iur-
sum Henrico Wratisl: se subicerēt. Qui fori præsidio militum in Graccouia
posito, Paulum Episcopū, & militares a captiuitate relaxauit. Ipseq̃ Henricus
quartus, Probus cognomento, sentiens agitudine ex ueneno per Slesia
tas subministrato indies augeri, Thoma Wratisl: præfule & Baronibus ac-
cessitis, cum nullum superstitem relinqueret, Wratislauiens ducatum Conra-
do Glogouiens patruo suo, Graccoui: uero & Sandomiriens, Przemiślao maio-
ris poloniæ ducibus testamentaliter consignauit. Et undecimo kalendas Au-
gusti, anno domini 1290 in castro Wratisl: decedēs, in ecclesia sancte Crucis
per eum nouiter erecta, sepulturam accepit. Conradus Glogouiens dux, sciēs
Wratislauiens ducatum sibi ab Henrico quarto consignatū, Wratislauiā ue-
nit, & possessionem illius, una cum ducatu requisit. Wratisl: autem tā præ-
ceres q̃ ciues pro ludibrio Conradum ducem habētes, eo q̃ in sermone parū
fidus, ad rixasq̃ pronus esset, Henricum quintum Legnicei ducem, filium
Boleslai seui qui & Rogatka in principatum Wratisl: accessuerūt. Et ipso
per unam portam Wratislauiam ingrediente, Conradus Glogouiens dux per
alteram discessit & abiit, totoq̃ conamine & uigilantia principatum Wra-
tisl: repetendo, Henricum quintum impetebat. In bona eius insultum faciēdo
& prædas abigendo. Fecitq̃ cū Boleslao Sweidnicei ducē, germano Henri-
ci quinti Wratisl: ac Legnicei ducis, ligam & cōspirationē, ut quibusuis mo-
dis Henricum quintum opprimerent. Sed Henricus quintus conspirasse fra-
trem suum Boleslaum aduersum se ignorans, facta conuentione cum eo, de
sorte sua duas ciuitates lawor & Strzegom ei assignauit. Pro quorum dona-
tione astrinxit

Wladislaus Lo-
ketek uictor.

Princeps Gra-
co: declaratus.

Henricus mori-
tur.

mod. singl.
anquato.

Bolesla⁹ Sweid-
nicei in fra-
trem conspirat.

tione astringit se iureiurando, contra Conradū Glogouienſem aſſiſtentiam præſtiturum. Non tamen præſtitit, ſed nunc intemperie aeris, nunc ægritudine, nonnunq̃ militum renitentiâ, pro excuſatione oppoſuit. Ideo altera conuentione cū eo facta, & excuſatione q̃ ei tenuem ſortem largitus eſſet, audita. Ad priora Henricus quintus adiecit præſato Boeſſao Sweidniceſi duci, tria oppida, uidelicet Reichenbach, Fräkenſtein, & Strzelin, nouumq̃ iuramentū appoſitum eſt, omnibus potentiis auxilia aduerſus Conradū ducem Glogouia, Boeſſaum Sweidniceſem præſtiturū. Parem tamē priori iuramento præuaricationē fecit, & auxilia non præſtitit. Cernens autē Conradus Boeſſau Sweidniceſem bona ſua impinguare, oppidaq̃ pro ſe callide acceptare, & ſecum contra Henricum quintum bella non agitare, deſerto eo Luthkonem aggreſſus eſt, & cum in necem aut captiuitatem ſui principis Henrici quinti pellexit. Fuit autē Luthko adoleſcens quaſi annorū uiginti, cuius patrē Pacollaum nomine de ſtirpe Habdank, primum quidem Henrico quinto bene meritum, ac induſtria & factiuitate charum. Poſtea uero cum per homicidium, quēdam militem occidiſſet, amicisq̃ & conſanguineis inſtatibus, Henrico quinto in throno ſedente, iudicialiter cum ſuperbia & in fauore principis confidens, homicidium patrāſſe recognouiſſet, monitusq̃ per ducem Henricum ſecundo & tercio, ut ſecedens deliberaret & melius reſponderet, ipſe iterum & iterū reueniens, ampulpoſe, gloriabūdus, fatebatur ſe occidiſſe cognatum accuſatium. Iuſticiaq̃ eſſagitante, ex propria confeſſione condēnatus eſt, & per ſcalas deductus in caſtro Legniceſi capite truncatus eſt. Plures ergo conſiliarii fideliter duci Henrico quinto conſuluerunt, ut Luthkonē filiū Pacollai a ſe & ſeruicio ſuo ammoueret. Quem cum Henricus quintus in cōſpectu conſiliariorū aduocaſſet, & ſuper his interrogaret, fideliffimum ſe ſolum profitebatur, parentemq̃ ſuum iuſte pœnam capitis ſumpſiſſe conſirmabat, & hanc dudū a ſe oblitteratam reſpondit. Itaq̃ hunc Luthkonem fauore pſequēs, multis beneficiis & poſſeſſionibus liberaliter donauit. Sed dura pectora, donaria non reconciliant. Luthko ſiquidem Henricum quintū ducem Wratiſ: & Legniceſem dominum ſuum in balneo ad fluuenta Odra prope caſtrum Wratiſ: repertum, die nona Octobris, anno domini 1293 capti uauit, & ex balneo ignominioſe nudo corpe tractū, equo impoſuit. Cunctis familiaribus nudis fugiētibus, unico q̃ ducē corpe ſuo tutabat, uariis uulneribus conſoſſo & interfecto. Captum itaq̃ ducē Henricū ſuperieſto pallio, uehemētī curſu in Santhwoth abduxit, & Conradus duci Glogouienſem præſentauit. Conradus uero in Glogouia perductū, in carcere tetto in uas ferreū anguſtum incluſit, ubi non ſedendi, nō iacēdi, ſed ægre herendi facultas erat. Duo foramina & hæc parua & breuia. Vnum ad inſpirandū & cibum capiendum. Aliud ad egerendum in uafe erāt, hinc per tempus ſeſtre quo detinebatur incluſus, ſcapule & ſcēpora eius ſanie & uermibus ſcaturientia deſuebāt. Mortem ergo & crudeles paſſiones euafurus, triginta milia marcarum in medio pontis ſupra flumen Czarna, qui Legniczam circumfluit ex cōpoſito primum ſoluit, deinde ſubſcriptos diſtictus caſtra & oppida Namſlouiam, Berolthow, Cruzbork, Biczinam, Cunczeſtad, Roſembergk, Haynouiam

Henricus quintus in balneo captus:

Magnis bonis redemptus.

Haynouiam, & Boeſſauia, cum finibus & terminis ſuis Conrado duci Glogouienſem donauit perpeuoq̃ inſcripſit. Dimiſſus autē nunq̃ ad priſtinam ſanitate uſq̃ ad mortem reſtaurari potuit. Et ipſe tercius ex ducibus Poloniae fuit. Alii autē duo Leſtko albus, & Henricus cū barba, quibus balnea cum perniciē & iactura obuenerūt. Reuertamur nunc ad alios duces Poloniae.

CAPVT LXIII.

Mortuo Henrico quarto Wratiſlauienſi, ducatus Gracco: a Premislaio maioris Poloniae duce, cedentibus ſibi de illo militibus Henrici quarti Wratiſ: obtentus eſt. Sandomirienſi uero Wladislaus Loketek, fauore militum Sandomirienſem aſſequutus eſt. Et Przemillaum maioris Poloniae ducem, multipharie pro Graccoui: ducatus ceſſione armis, & bello laceſſiuit. Acceſſit autem his grandius malum. Nam Grifſina Leſtkonis nigri relicta, Venceſlao Bohemiae duci litteris demandauit & cōmiſit Gracco: & Sandomirienſi ducatus accipere, quoniā ius prædictarum terrarū, quod ſibi Leſtko niger maritus ipſius hereditarie cōmiſit, & litteris publicis inſcripſit, in Venceſlaum ducē Bohemiae tanq̃ Conſobrinū & nepotē ſuum ex ſore germana Kunegunde progenitum tranſſunderet. Hanc donationē cachinno & ludidrio ſimilem, a muliere nihil iuris in regno Poloniae habente Venceſlaus acceptauit. Et inſtructum exercitū cum Thobia Pragenſi Epifcopo Graccouiā miſit. Potuiſſet Premislaus maioris Poloniae dux Thobiam Epifcopū & exercitum Bohemicū, cū eſſet ſuperior & inſtrictior copiis, milite & apparatu bellico a Gracco: ducatu excludere, liuore tamē quo in Wladislaum Loketek agebatur, Thobia Epifcopo Pragenſi de arce & urbe Gracco: ceſſit, & poſſeſſionē ipſius tradidit. Pro conſequenti autē principatu Sandomirienſi, exercitus Bohemicus de Graccouia egreſſus, Viſliczam oppidū natura munitū cepit, & caſtrū Oblekem prope Iſtulam ſitum expugnauit, a Sandomirienſi auctore caſtro & oppido per Wladislaum Loketek turpi ſtrage & repulſa in Graccouiā, & deinde in Bohemiā, relicto præſidio in Graccouia diſceſſit. Grifſinā Leſtkonis nigri relicta ſecum ducens, quæ apud Bohemos Prage aliquot annis cōtemptui ac ludibrio habita, mortua eſt. Et in monaſterio minoris ſancti Iacobi iuxta ſororē ſuam Kunegundim, matrem Venceſlai ducis Bohemiae, ſepulta. Wladislaus Loketek diſcedēte Thobia cum exercitu, ex ora Graccoui: Viſliczam oppidum & omnes munitiones in ſuam poteſtatē redegit, & uſq̃ ad ſuburbana Gracco: ciuitatis cuncta uafādo, ſibi tributis ſeruire coegit, propter quod militibus & ciuibus Gracco: Venceſlaum Bohemiae ducem, pro ſubſidio fatigantibus, Thobiam Pragenſi Epifcopū, cum nouo exercitu miſit, & re infecta, in Pragam reuerſus, maioribus copiis opus fore ad reſiſtendum potētis ducis Wladislai Loketek denūciauit. Anno ergo dñi 1292 maiorib⁹ copiis ex Bohemis & Morauis acceptis. Et Othone longo Brandenburgenſi Marchione in puericia ſuo curatore, in ſubſidium uocato & conducto, bipartito exercitu, p̃ Oppolienſi ducatu, Graccouiā, poſt feſtum aſſumptiōis Mariæ uenit. Et a Graccouiensibus, militibus, & ciuibus, iuſto honore exceptus, aliquot heddomadis illic de ordine belli contra Wladislaum Loketek gerendi conſultando

Grifſina Venceſlao Bohemice duci ducatus cōmiſit.

Viſlicza capta a Bohemis.

Grifſina mortua.

sultando peregit, tandem contra Siradiā exercitum mouit, agros dumtaxat oppidorū & uillarum depopulando & exuredo. Wladislao Loketek in uersam dimicationē non ueniente, sed pabulantes & ab exercitu oberrantes laceffente. Et de nocte in statuas Bohemorū ac Almanorū irruēte, ad oppidum aut Siradiē nec natura, nec arte munitum, Venceslaus dux Bohemiarum cum Othone longo Brandenburgen Marchione perueniens, obsidione ipsū cinxit, & in die sancti Venceslai conquiuit. Arce uero Siradiē quæ paludibus est septa, non conquisita, in Bohemiam re parū prospere gesta discessit. Et Wladislao Loketek post eius discessum, & occupationes quas in Misna cum Adulpho rege Romanorū affinitatē iungendo, gerebat, pertinacius & acerrime in Bohemos & rebelles grassado, plures ex Bohemis referebat triūphos. Superueniēte autē ingenti Thartarorū agmine, anno domini 1293 & circa Sandomiriā magnam multitudinem hominū utriusq; sexus captiuante & abducente, uires ducis Wladislai Loketkonis, circa oram Sandomiriē plurimum debilitate sunt.

CAPVT LXV.

Anno domini 1289, Kazimirus Oppolien & Bithomien dux, filius ducis Wladislai Oppolien, nō bello uictus, nec aliqua necessitate prostratus. Prosapia nobilissima quam a regibus Polonorū ducebat, oblitus, dominio & ditioni Venceslai ducis Bohemiarum nodū in regem euecti & coronati, temerarie se subiecit, & Vassallum se Bohemorum effecit. Eodem āno 1289 octaua Maii, Msczugius dux Pomeraniæ, agens in suo castro Swyecz, monasterium ordinis prædicatorū, in Thczow alias in Derfow, in honorem gloriosissimæ uirginis Mariæ fundauit. Concessit fratribus in toto suo principatu licentiā ligna recipiendi, & lapides scindendi. In Istula quoq; & qbusuis aqs circū circa Thczow piscandi, & Naulum per Istulam eundo non soluēdi. Anno quo supra. Exercitus Lithuanorum in numero octo milium armatorū, in terram Sambien delcēdens, flammis, spoliis, & cædibus eam uastauit. Et spoliis onustus in propria rediit. Cruciferi decernere cū hostibus non audentes, quinquaginta dumtaxat Lithuanos interceperunt. Anno domini 1290, Msczugius dux Pomeraniæ, Przemislao secūdo duci maioris Poloniæ, de ducatu Pomeraniæ cessit, & eum successorem designauit. Lubedo milites iuramentum fidelitatis & homagii sibi præstare. Hic Msczugius caruit prole, lubrica eū & incontinēter uixit. Et pro cōcubina monialem Sulkam nomine de cenobio Stolpice si tenuit. Anno eodē Andreas germanus Ladislai regis hungariæ, metu præfati Ladislai regis fugit, & in Poloniam uenit, a Premislao maioris Poloniæ, ac Gracouiæ ducē recollectus. De cuius prouisione accepit Chroberz, p mansione & introitibus. Accepit & quosdam Hungaros aduenas, in necem ipsius a germano suo rege Ladislao corruptos. Qui fugientes se propter fidelitatem & assistentiam, Andream a Ladislao rege pulsos, benigne suscepti, cum eo permanserunt, uisq; tempore oportuno, in flumine Nida qui Chroberz circumfluit. Ducē Andream submerserūt, & de regno Poloniæ prope re excesserunt. Funus aut Andream de flumine extractum, Primū in Corezm

in monasterio

in monasterio minorū. Postea ordinatione Kunegundis materteræ eius Boleslai pudici relictæ in Cenobio Sandecen professæ, ducta est, decima octaua die Nouembris, in prædictū monasterium Sandecen, & illic sepulta. Anno autē sequenti scilicet 1291. Frater eius Ladislaus rex Hungariæ, a Cumanis in tabernaculo quiescēs, nona die Iulii occisus est. Et Andreas alter de Vencis, ex prosapia regū Hūgariorū, in regem substitutus & coronatus est. Anno domini 1291. Cruciferi de Prussia, duce fratre Bertoldo de Brunhauim, Cōmendatore Konigsbergen usi, castrum Koley in Lithuania conquirit, & exurunt, multisq; Lithuanis peremptis, & septingentis captis, in Prussia oram reuertuntur. Inuasionē autē Crucifcorū Lithuani in terras suas prohibitori, castrū Mingedin extruere cœperunt. Cuius erectionem Cōmendator Konigsbergen Bertoldus auersurus, nouo comparato exercitu, illuc pergit. Sed multitudine Lithuanorū, quæ edificantes obseruabat, deteritus, in alia loca diuertens, castrū Lithuanicum Mederabe conquirit. Vbi omnes catholicorū captiuos soluit, Barbaros obtruncavit, aut captiuitati reseruauit. Vixq; Bertoldus Cōmendator Konigsbergen ex Lithuania redierat. Et magister Prussiae Memer, continuo cum forti exercitu Lithuaniam aggressus, duos districtus Pastonow & Geiszow in cinerem redegit, & cū multa præda captiuorū & pecorū reuersus est. Egit & terciam, magistro reuerso, Henricus Cōmendator de Balga in Lithuanos expeditionē, & mille quingētis ac uiginti militibus assūptis, duos districtus, Onkaim, & Menegedin igne & cædibus uastauit. Post paucos deinde dies, Vithenen Lithuanorū dux, terrā Cuyauia hostiliter ingressus, cædib; & spoliis circa oppidum Brzesze patrat, hominum & rerū prædam non paruam secū abduxit. Et licet Wladislao Loktek, & Kazimirus Cuyauia & Lancicia duces cum militibus suis, Magister quoq; Prussiae Méhardus, tempestiue eos fuissent insequuti. Re tamē nulla memorabili ædita, omnes abiire retrorsum. Mire deuotionis & sanctitatis beata scemina & uirgo Kunegundis, Belæ regis Hungariæ filia, & Boleslai pudici Gracouiē & Sandomiriē ducis relictæ, quū tredecim annos suæ professionis in Cenobio Sandecen peregit, & uno fere anno graui agitudine uexaretur, deuotissime uigesima quarta mēsis Iulii, āno domini 1292 mortua est, & in monasterio Sandecen sepulta, horam mortis suæ dudū ante nutu diuino præsciens. Cristānus Canonicus Wislicien, uir deuotus in oratione positus, eam in cælum nūeo candore progredientē, uidit, agminibus angelicis canentibus, Regnum mundi &c. quod quum admiraretur, dictum est illi. Beatam Kunegūdim, in illa hora ab ergastulo corporis solutam. Ab anno autē superscripto in quo mortua est, ad annum domini millesimum tricentesimum uigesimum nonum, octuaginta mortui, meritis ipsius, uitæ priuilegiis sunt restituti. Sexaginta cæci illuminati, quindecim captiui a uinculis soluti. Septingenti autē homines utriusq; sexus a uariis egritudinibus curati. Et tñ principes & prælati illius ætatis Canonisationē eius pro chdolor nō procurauerūt. Anno eodem Méhardus magister Prussiae, cū exercitu ad fines Lithuaniae perueniēs, celerrime die noctuq; ad Konigsbergk reuersus, cōiurationem ad eum perlatam oppræssit, & ingens periculum euasit, quoniam per

Andreas Ladislai regis Hūgarie germanus submergitur.

Ladislao a Cumanis occidit.

Lithuanorum clades:

Kunegundis monasterio Sandecen.

Miraculis dicitur.

Thartarorum incursio.

Dux Oppolien ad Bohemiam delcui.

Monasterium in Thczow fundatur.

Lithuanorum incursio.

Andreas Ladislai Hūgarie regis germanus interemptus.

Castrum Min-
gede Lith: ex-
pugnatur.

Lithuani Polo-
niam vastant.

Kazimirus La-
cienſis bello
moriur.

Monasterium
in Blonye.

Lithuanorum
districtus duo
capti.

niam per Lithuanos a fronte, & per Prutenos proprios qui ad gentilitatis et
rorem relabi statuerant, a tergo inuadi debebat. Anno domini 1293. Conra-
dus Stage Comendator de Ragneta, circa festum sancti Iacobi, castrum Min-
gede in Lithuania expugnauit & comprahedit. Et magnam multitudinem
Lithuanorum occidit, alios uero cepit. Quorum uestigia sequutus Vithenen,
Lithuanie dux, cum multitudine Lithuanorum & Ruthenorum, Prutenicam
oram octuaginta diebus uastauit. A Cruciferis autem inuasus, & uictus, uix cum
paucis fugit. Anno domini 1294. Vithenen Lithuanie dux cum mille octin-
getis equitibus, per siluas & nemora silenti agmine in terram Lancien post
festum Pethecostes ingressus. Primum in ecclesiam Collegiatam Lancien
impetum fecit, & frequentiam populi quae illuc confluxerat, trucidauit, alios
captiuaui. Praelatos, Canonicos & sacerdotes in seruitute accepit, uestes sa-
cras & uasa diripuit. Et qui supra ecclesiam confugerat, & se uiriliter defen-
debant, domibus ecclesiae circumstantibus accensis, suffocauit. Ad rura dein-
de & uicos discurrendo, praeda plurima ex hominibus & pecore accepta, ci-
tato cursu redibat. Quem Kazimirus Lancien dux, cum suis militibus in
uilla Zuchow, prope oppidum Szochaczow, supra fluuium Bsura sita,
secundum alios in uilla Troyanow consequens, hostili multitudine minime
pensata, in Barbaros irruens, inter confortissimos hostes audacissime pugnas
nobilem effudit animam, multis captiuis feruente praelio fuga elapsis, multis
ex bello fugientibus in flumine Bsura submersis. Peracta pugna cuilibet Bar-
baro uiginti christiani Poloni in sorte cesserunt. Ex tunc autem Wladislaus Lok-
tek Cuyauien dux, germanus Kazimiri terram Lancien cepit, quoniam Ka-
zimirus dux Lancien aliquem superstitem de lumbis suis non reliquit. Eodem
anno duodecimo kalendas Nouembris, Conradus Mazouiae dux, & domi-
nus Czirnen filius Semouiti in Iaslow a Lithuanis occisi, mortuus est. In mo-
nasterio Canonicorum regularium in Czirwienſko, & in eodem monasterio se-
pultus. Hic construxit & dotauit monasterium in Blonye. In fine hyemis eius-
dem anni domini 1294. Menhardus Prussiae magister, binos districtus Lith-
uanorum, Pastow & Gerschow uastauit. Duobusque castris conquisitis & ex-
uistis, dum terci expugnatio difficilior uideretur, remissis captiuis Lithuano-
rum in castra Prussiae, ad castrum Wiszen Boleslai ducis Mazouiae diuertit
& illud conquirens exussit. Pro eo quia in ipso Lithuani comorantes, fre-
quentius ex illo terras Poloniae & Prussiae infestabant. Ideo nec Bo-
leslaus dux Mazouiae obsessis succurrere curauit. Eodem tempore
Ludouicus Comendator de Ragneta Lithuanorum ca-
strum Kymel conquisiuit & succendit.

Vm Proceres & Praelati regni Po-
loniae, praclaras suorum regum
imagines, tum res a se pace belloque
gestas, tum denique scissionem, & in
plures ducatus regni distractionem contemplati
sunt. Deo propiciante par uisus est, cunctis unum
sibi ex multis Poloniae deligere principibus, &
in regem constituere, qui in unum corpus distra-
cta regni colligeret, salutem & pacem subdito-
rum procuraret, & a singulis coleretur atque ue-
neretur. Anno itaque saluatoris 1295, die So-
lis uigesima sexta mensis Iunii, in festo Ioannis
& Pauli martyrum: Principem praclarissimum,
moribus & institutis Heroicum, Przemislaum
secundum maioris Poloniae & Pomeraniae du-
cem (iam siquidem post mortem Msczugii, & ipsius in monasterio Oliua se-
pultura, Pomeraniae receperat plenam & pacificam possessionem) in regem.
Consortem uero suam Richszam in reginam poloniae, inunxit, & diademate re-
gio, quod diligenti studio uirorum ecclesiasticorum in illum diem custoditum, co-
seruatumque erat, coronauit, Reuerendissimus pater Iacobus Swinka de fami-
lia porcaria, Gneznen Archiepiscopus, in ecclesia Gneznen Metropolitana,
Assistentibus Ioanne Gerbilz Posnaniensi, Ioanne Romka Wratila: Gos-
lao Ploceni, Conrado Lubucei, Episcopis, Palatinis & Baronibus, ac plebis
multitudine copiosa. Coepitque rex Przemislaus cogitare, & cum suis satrapis
curare, quomodo molle corpus regni Poloniae coalesceret, & in uirile robur
perueniret, utque maiestas regia reluceret, in sigillo litteris capitalibus in giru
circum aquilam, hunc textum in una parte inscribi iussit. Reddidit ipse
solus uictoria signa polonis. In altera autem parte sedebat in throno regio,
imago regalis, tenens in manu dextra sceptrum: In sinistra uero pomum cru-
ce signatum tenebat, cum titulo litteris capitalibus inscripto. Sigillum Prze-
mislai Polonorum regis & Pomeraniae ducis. Verum ipse in regale solium subli-
matio, inuisa ac molesta, & ad rescindendum parata fuit ducibus poloniae, qui
fremebant regali gloria Przemislaum se anteire. Finitimis uero tyrannis &
nationibus terribilis & suspecta esse coepit. Praecipue Marchionibus Bran-
denburgen, alias de Sgorzelec, in necem itaque Premislai, Otho longus, &
alter Otho ac Ioannes Marchiones Brandenburgen conspirarunt, & rege in
carnis priuio absque custodia in Rogosznio solaciis dedito, per noctium tene-
bras & siluarum abdita, feria quarta cinerum sexto idus Februarii, quae fuit
dies sanctae Dorotheae, praefati Marchiones uenerunt, & nullis nunciis aut
litteris diffidentes, in Przemislaum & suos milites uariis hospiciis disiectos,
ac hesternae crapula grauatos & soporatos, insiluerunt. Rex autem Przemis-
laus suos animado, in hostes insiluit, & multos sternendo, alios uero uulnera-
do, ad extremum multitudine sagittarum & iaculorum obrutus dimicantem ce-
cidit.

Przemislaus in
regem unctus.

Przemislaus a
Marchionibus
necatur.

cil. Quem rapientes in iumentū imponebāt, satagentes uiuum abducere, sed prae debilitate moribundus in terram desluebat. Nec spes erat eum uno die uiuere, pugionibus ergo confossum crudelissima morte extinxerunt & abierunt. Corpus eius exanime ex Rogosno, in Posnaniā ductū, in ecclesia cathedrali Posnaniē in sepulcro patrum suorum regum Poloniae, debita cum magnificentia sepultum est. Vixit autē Przemisslaus ānis triginta octo mensibus tribus, diebus uero uiginti quattuor. Regnauit uero mē. ibus septē diebus undecim. Ecce qui Lukerdam consortem suam, ut nonnulli estimant occidi procurauit, crudeliter occisus est. Afferūt quidam, q̄ adiutores & participes occisionis regis Przemisslai, fuerunt Barones & nobiles de armis Nalancz, & Zarabi, & pro signo adducunt, q̄ ob eam causam nobiles praedictarum familiarum, usq; ad tempora Kazimiri secūdi, prohibiti fuerunt inter uiros equestris ordinis numerari & assumi, rubeoq; colore prohibiti fuerunt uti & uestiri, quod tandem rege Kazimiro secundo cū ducibus Russiae pugnante, sublatum & abolitum erat. Et quis rex Przemisslaus reliquit et filiam Octennem Richszam nomine tanq̄ heredem, tamē periculorum ingēs moles ne regnum pessundaretur, coegit Praelatos & Barones regni poloniae & ducatus Pomeraniae, in conuentione generali pro festo sancti Adalberti Posnaniae, annō domini 1296 congregatos, matura deliberatione & consilio Wladislaum Loktek cognomento, ducem Cuyauiae, Kazimiri ducis Cuyauiae filiū, cuius auus erat, Conradus Mazouiae & Cuyauiae princeps. & Conradus frater erat Lestkonis albi, sextum a Boleslao Poloniae rege sancti Stanislaus interfectore, consanguinitatis ducentē gradum. Inter fratres suos Lestkonē nigrum Graccouienē Sandomiriē, & Siradiē Zemomisl, Kazimiri & Semouitum, Lanciciā, Cuyauiae, & Dobrznienē, duces, tercio natum, In regē poloniae, eligere & assumere, quia princeps magnae prudētia, & singularis animositatis esset, tū q̄ illi post mortem germani sui Lestkonis nigri Gracco: Sandomiriē, & Siradiē, & ratione consortis suae Hedwigis filiae olim Boleslai pii Kalissiē & Posnani: ducis dictorum Posnaniē ac Kalissiē, ducatum iusta & legitima debebatur successio. Hic quoq; unus credebatur, qui distractum regnū Poloniae, ad unius corporis reduceret compaginem. Auctoritate igitur electionis omnes ducatus, castra & ciuitates in ipsius obedientiam & ditionē concesserunt, praeter quādam castra Graccouienē & Sandomi: districtum, quae Venceslaus Bohemiae rex occupauerat. Et ratione illorum non solum Bohemiae, regem, & Gracco: & Sandomiriē ducem, ac Morauiae Marchionem se titulabat. Ob quorum districtum inactionem diademate regio Wladislaus Loktek distulit coronari. Nec se regem, sed ducem & heredem Poloniae scribebat, Praefectosq; Bohemos, & partes Venceslai Bohemiae regis sectabantur, Polonos continuis inuasionibus per se & gentes suas laceſcebat. Slesiaeq; principes de eius in regem poloniae electione iocantes & deridentes inuasit. Et illic maiorem partem aestatis anni dñi 1297 consumpsit. Oras tunc Slesiae igne & spoliis, magis tū ducatum Wratiss: Henrici mortui uastauit, iniuriam ulciscens, quam sibi Henricus Wratisslaus dux, Graccouiesem ducatum & ciuitatem occupando irrogauerat. Inde

Wladislaus Loktek censetur reassumendus.

Distulit coronationem ducem non regem se appellando.

Wladislaus Loktek censetur reassumendus.

uerat. Inde in maiorem Poloniā ueniens, cum exercitu quieuit. Milites autē sui, spolio & rapto uiuere soliti, externis deficientibus, in proprias manus conuerterunt. Pauperes & locupletes opprimentes, & bona ecclesiastica diripientes, Saxones, & uicini hostes in Pomerania grassati, spoliis & praediis cā ad ualutatem fere redegerant. Sed & ipse Wladislaus Loktek, in uicia militum prolapsus, uirginum & ingenuarū matronarū pudicitia uiolenter prostituēbat. Nec reformationem promissam, hortatus per Pontifices & Magnificos exequi curauit. Quapropter Andreas Episcopus Posnaniē ecclesiae suae, cleroq; & populi suae diocesis iniurias amplius non tollerās. Diocesim suam Posnaniē in qua dux Wladislaus cū suis comorabatur, generali superposuit interdicto. Quae res Wladislaum Loktek in penitundinem & satisfactionē induxit. Vnde per certas ecclesiasticas & saeculares personas reconciliari ecclesiae, & Andrae Episcopo Posnaniē, ecclesiasticūq; tolli interdictū obtinuit, & pro hyemis tempore in oras Gracco: transiit. Quo discedente, Praelati & Barones contra ipsum frementes, quum maioribus transgressionibus & tyrannide praesumebatur usurus.

Venceslaus.

CAPVT II.

accepit, & matrimonium consumauit. Nuptiisq; more regio celebratis, omnium terrarū Poloniae & Pomeraniae plenam adeptus est possessionē. Collectoq; notabili Polonorum exercitu, ducem Wladislaum Loktek omnibus ca-

Nno domini. M. tricentesimo cire Posnaniā facta conuentione electione de Wladislaio Loktek nondū coronato, tanq̄ perniciosam, abrogauit. Et Venceslaum regē Bohemiae, qui se Gracco: & Sandomiriē ducem gerebat, in regem poloniae elegerunt. Qui per solennes nuncios ad Pragā missos, rogatus est, ut regnū susciperet. Et Richszam quae & Elizabeth, filiā olim Przemisslai regis poloniae unicā heredem desponsaret. Iam etē Gutta coniunx eius regina Bohemiae, Rudolphi regis Romanorum filia, & Alberti ducis Austriae soror, uita fūcta obierat. Is Venceslaus electioni de se factae consentiens, per Kaliss in apparatu regio Gneznā uenit, & per Iacobū Swinkam Archiepiscopū Gneznē, in ecclesia Gneznē, assistentibus sibi Voyslao Wladislauiē, Andrae Posnaniē, Ioanne Romka Wratiss: Episcopis, Palatinorūq; Baronum, & nobiliū multitudine copiosa in regem Poloniae inunctus & coronatus est. Exinde in Posnaniā diuertens, uirginem excellentis formae Richszam, quae & Elizabeth, unicā regni Poloniae heredem, in facie ecclesiae in uxore accepit, & matrimonium consumauit. Nuptiisq; more regio celebratis, omnium terrarū Poloniae & Pomeraniae plenam adeptus est possessionē. Collectoq; notabili Polonorum exercitu, ducem Wladislaum Loktek omnibus ca-

Wladislaus Loktek censetur reassumendus.

Loktek repulso Venceslaus Bohemus suscepit.

Venceslaus coronatus in regem.

Wladislaus Loktek censetur reassumendus.

stris & praesidiis, quae pro ipso tenebatur priuauit. Sed & de ducatu Cuyauia atq; Laticiae patrimonio eius ipsum exuit, & exutum de regno Poloniae expulit. Et ut solidius regnum ipsius permaneret, Barones Bohemorum locauit, Hinkonem de Duba in capitaneum regni poloniae. Quo destituto Nicolaum Oppauia ducem Capitaneum regni poloniae in terris Gracouienibus adiecit. Friczonem uero Slesitam genere, in terris maioris poloniae & Pomeraniae. Thassam de Vissimburch in terris Cuyauiae. Sicq; rex Venceslaus ordinato regno poloniae, quod sibi de caetero uidere non contigit, cum Richsa alias Elizabeth noua sponsa in Bohemia transiuit. Dux uero Wladislaus Loketek ab eo tempore, quo rex Venceslaus in regem poloniae coronatus est, nunquam in uno loco permansit, sed per inuia & abdita uagus discurrerebat, & in siluis densis aut paludibus inaccessibilibus pernoctabat, rarissime sub recto quiescens, Bohemos simul & Polonos perhorrescens & suspectos habens. Et ne in manus eorum quandoque praesertim in manus Vlrici de Boskowie Bohemi, Gracco: & Sandomiriensis Capitanei, cui singulari captiuatio eius fuit commissa, incideret, in Hungaria perrexit. Ex inde autem Roma in priuato habitu, qui eo tempore Iubileus sub Bonifacio octauo uiguit, adit. Reuertensq; & suarum erumnarum uicissitudines deplorans, ad Amadeum Hungariae palatinum supplex & calamitosus aduenit. Qui cum hospicio recolligens benigne prosequutus est, fouit, & tractauit, liberalem se in eum & munificum gerens. Anno uero domini. M. tricentesimo primo. Andrea Hungariae regis Budae mortuo, quidam Praetores & procerum elegerunt ad coronam Hungariae Karolum Marcelli regis Siciliae in Hungaria praesentem, alii uero Venceslaum regem Bohemiae & Poloniae. Et hi Pragam ingressi, regem Venceslaum de acceptanda corona Hungariae sollicitauerunt. Qui senectuti suae indulgens, filium eius unicum Venceslaum nomine, ex Gutta priore uxore genitum annum duodecimum agentem, insigni militum robore stipatum cum eis misit. Et coronatus est in alba regali. Verum quum rixae & discidia quotidie inter Hungaros crescerent. Pluresq; ad Karolum propter uenustate morum deficerent, & Venceslaum desideratq; superbum perosi relinquerent. Pater ipsius Venceslaus rex Bohemiae & Poloniae, numerofo comparato exercitu, Hungaria ingressus, filium suum de faucibus mortis eripuit, & certa loca in Pannonia diuispiendo, in Bohemia reduxit. Rege autem Venceslao & filio suo bello hungarico implicato, Wladislaus Loketek, Amadei hospitis sui fretus suffragiis, in polonia peruenit. Et castrum ecclesiae Gracco: Pelcziska oppido Visslicae in imminens occupauit, & ex inde praesidium Bohemorum de Visslicza distulit & expulit. Castrum quoq; & oppidum Lelow, in suam deditionem & tributum redegit. Tempore autem quo Albertus Romanorum rex, cum filio suo Rudolpho Morauia & Bohemia hostiliter depopulatus est, usq; ad montes Cuthnos, ubi in diebus praefati Venceslai primum fodinae argenti reperiuntur, rex Venceslaus in egritudine aduersam Pragam incidit, morboq; grassante, nono kalendas Iulii anno domini 1305 ut aiunt ex pectus, Praga mortuus est. Et in monasterio Aulae regiae Cisterciensis ordinis, quod ipse uiuens creauerat & dotauerat, magnifice sepultus. Anno coronationis regni Bohemiae

Regno ordinato in Bohemia am, migrat.

Loketek fugit in Hungaria.

Andreas rex Hungariae moritur.

Venceslaus iunior in regem Hungariae coronatur.

Venceslaus regis mors.

sexto, Poloniae uero quinto, in solum eius filius ipsius unicus Venceslaus successit coronatus.

CAPVT III.

T Wladislaus Loketek audita morte Venceslai secundi, cum exercitu plus agrestium quam militum in terram Sandomiriensem contedit, & eam sine resistencia cepit. Sic & Gracouienem in obedientiam & regimen eius, iam enim illos Bohemorum facietas & fastidium oppleuerat, concesserunt, in urbemq; Gracco: prima Septembris admisus, castrum Gracouie: quod per Bohemos tenebatur, Bohemis nequicquam resistens accepit. Rex itaq; Bohemiae Venceslaus tercius, qui se regem Bohemiae & Poloniae titulabat, quum de regno poloniae non foret inuestitus, auditis continuis quarrelis ab his, qui de castris Poloniae turpiter eiectiones fuerunt, expeditionem in poloniam parauit, sed fatum inuitabile quod incidit, insanas eius mentes illudit. Nam dum in Olomuncz in domo Decani Olomucentis consisteret, propter aeris cauma in camisia dumtaxat uelatus, in meridie sopori deditus, a quodam milite, terciis die Augusti confossus & obrutus est, cum stodibus regis minime sentientibus, & quis auctor necis extiterit, ignorantibus. Miles tamen quidam Conradus de Potenstein natione Doringus, qui a quibusdam de domo Decani Olomucentis currere, & gladium cruore aspersum ferre, uisus est, correptus repentina rabie, causa non digesta nec audita, trucidatus est. Cadauerq; suum canibus proiectum est, asseruerunt nonnulli Albertum Romanorum regem, tres milites Sueuos ad curiam regis Venceslai misisse, & huiusmodi necem procurasse. Asseruerunt & alii quosdam Bohemos ipsum propter facinora eius occidisse occulte. Vno autem anno plus minusue parumper regnauit. In quo soboles masculina regum Bohemiae prorsus extincta est. Et Bohemia ab externis & alienigenis principibus in hodiernum diem subiecta regitur. Anno domini 1295. Premislaus Rathiboriensis dux, in uigilia natalis eius sancti Stanislai moritur. Et in die festo sancti Stanislai, in monasterio sancti moniali ordinis praedicatorum in Rathibor, quod ipse uiuens fundauerat & dotauerat, sepelitur, quos fratres sui & Barones, in alium diem sepeliendum asseruari uoluissent. Is ut fertur deuotissimus in beatum Stanislauum episcopum Gracco: Cui in extremis laboranti apparuit, monens ipsum ut se ad festum eius celebrandum, & cereum altum, excedentem staturam eius, prout quotiens consueuerat, a castro in monasterium deferret. Et illo interrogante, quomodo id faciam quum sum ualitudinarius. Sanctus dei respondit. Ego te inquit ad iuuabo, & mortuus in profesto eius creditur apud altissimum adiutus. Anno quo supra Boleslao Mazouiae duce castrum suum Vyszna, per magistrum Cruciferorum destructum restauratum. Expeditionem contra eum Menhardi magistri Prussiae praedicti, deficientes a fide Prutenorum Zambien & Noctagen, ac occisione per eos fratres Cruciferorum in Barthenstein & aliis locis auerit. Commendator enim Konigsbergensem obmisso duce Boleslao, in Prussiam reuersus, sediciosos opprassit atq; puniuit. In Lithuaniam deinde traducto exercitu, quaedam munitionem exussit, & castrum Kymel occisis multis Lithuanis conquisiuit. Anno domini 1296. Preposituram sancti Andreae Santhocen, habentem

Venceslaus tercius intersectio truculenta.

Regnum Bohemiae ab alijs gubernatur. Premislaus Rathiboriensis dux moritur.

Sancti Stanislai miraculum

sub archiepiscopo simplici

Abbas monasterii

Castrum kymel captum

bentem iurisdictionē in singulis ecclesiis, clero & populo, infra fluuios Odrā, luam, Drawam, Vartham, & Nothesz. Ad ordinariam dispositionē Episcopi Posnaniē pertinentem, Marchiones Brandenburgen abstraxerunt, Capitulo ecclesię Soldinē attribuendo. Pro qua re habēda, Andreas Szimō nouicz, & Domācus Posnaniē Antistites, in cōsistorio apostolico litigarūt Sed Ioannes Lodza in Episcopatū succedens, rem multis fatigis prope finē uictorię perductam prosequi desinit, quod in negligentia eius & iacturā ecclēsię Posnaniē cessit. Similis, & maior iactura eodem anno in ecclesia metropolitana Gnezneē accidit. Nam magister & Cruciferi sanctę Marię de Prussia, Culmeē ecclesiā sub Gnezneē ditione plusq̃ tricentis annis cōsistentem auulserūt, & ecclesię Rigen, eiusq̃ Archiepiscopo in Liunia, adulterino more subiecerunt. Eam iniuriam Iacobus Swinka Archiepiscopus Gnezneē molestius ferēs, Episcopo Culmeē litem auctoritate rescripti apostolici nil proficiēdo mouit. Tenor rescripti apostolici sic incipit. Bonifacius Episcopus seruus seruorū dei, Dilectis filiis Decano & Preposito, ac Scholastico ecclesię Wladislauiē, salutem & apostolicam benedictionem. Sua nobis uenerabilis frater noster Iacobus Archiepiscopus Gnezneē petitione monstrauit &c. Anno prædicto 1296, decimo septimo kalendas Nouēbris. Ioannes Gerbis episcopus Posnaniē, de ecclesia parochiali in Glus in suā diocesis fundauit ecclesiā collegiatā, Prepositum & tres Canonicos in eam instituendo, & certas decimas, redditus, & prouentus eisdem assignando. Anno præfato 1296. Vithenē dux Lithuā, ingress⁹ terrā Culmeē & districtum Golubieē spoliis & cœdib⁹ ea afflixit. Deinde in Liuniā suas duxit copias. Siffridus autē Cōmendator de Balga, & alius Cōmendator de Konigbergk Lithuaniam ingressi, castrum Garthin obsederūt, quo dimisso & comperto, q̃ dux Lithuanie Liunia non uastata rediret, q̃ celerime mille psonas secum ferētes, in propria redierunt. Eodem anno Henricus dux Wratis: & Legnice: filius Boleslai, intelligens se tormētis transactę captiuitatis debilitatum ac cōfractum, propeq̃ moriturum. Accersito germano suo Boleslao Sweidnicē, curam & tutelam filiorum suorū ei commendauit. Qui tutoriā subire detrectabar, nisi sibi de castro Sobotha ppetuo cederet. Henrico autē duce uehementius excandescēte, & maledicēte, q̃ non contētus prioribus, residua auferre conaretur. Dux Boleslaus Sweidnicē discedebat. Astātes autē duci Henrico persuaserūt, ut de castro Sobotha etiā ratione tutorię cederet, ne ex orphanitate plura filii ammittere cogerentur. Quo reuocato & castrum Sobotha ei resignando filios, nobiles, atq̃ Vasallos, ei in tutoriam tradidit. Et dux Henricus post triduum octauo uidelicet kalendas Marcii mortuus est. Ac in monasterio monialium sanctę Clarę sepultus, tres filios, Boleslaum, Henricum, & Wladislaum relinquens. Et quinq̃ filias, Heduigim, quę Marchioni Brandenburgen desponsata fuit, quo mortuo, religionem sanctę Clarę Wratis: intrauit. Annam in uirginitate mortuā. Helenam & Elizabeth ordinem sanctę Clarę in Gnezna professas, & Eufemiam alias Offkam Othoni Marchioni Carinthie desponsatam.

Ecclesię Gnezneē iactura.

Culmeē ecclesię alienatio.

Henricus dux wratislauiensis mortuus.

Henricus dux wratislauiensis mortuus.

Proles relicta.

Nno domini 1297. Boleslaus Sweidnicē, moleste ferēs germanum suum Hēricum Wratis: & Legniceē ducem captiuitatem passum, & notabili portione ducatus Wratis: exutū fuisse, contra Conradum Glogouieē bellum cœpit, interpositisq̃ tractatibus pacis, duo oppida illum restituere compulit, uidelicet Boleslaw, quod pro se & filiis suis, & in districtu eius castrum Cliezdorff erexit. Et Haynow quod pueris ducis Henrici Wratis: fratris sui seruauit. In cuius limib⁹ castrum Kroczoneow construxit. Idem Boleslaus castra & ciuitates Bregam, Nyēpcz, Grotkow muris cinxit. Duciq̃ Bohemię Venceslao uastationē ei minitātū, cum exercitu occurrit & decernere paratus fuit. Ad ciuitatē quoq̃ Wratislauiē tanq̃ puerorum tutor, nō admissus, obsidione eam strinxit, & supplicibus ignoscere, ac ciuitatē Wratis: ingredi noluit, donec altitudo murorum ciuitatis quattuor cubitis fuit detruncata. Eodem āno, quarto nonas Iunii, dominico die in festo Penthecostes. Venceslaus Bohemię dux, se in regem & Gutham coniugem suam in reginam, in ecclesia Pragen per Archiepiscopum Maydeburgen coronari procurauit, & post triduum Gutha noua regina, sed uetus cōiunx mortuā est. Anno domini 1280. Venceslaus rex Bohemię, & dux Gracco: atq̃ Sandomiriē. Graccouiā ex integro muro cinxit, deducēdo muros, a conuentu sancti Francisci iuxta domos Canonorum in castrū Graccoui: Et ex altera parte de post ecclesiā sancti Andreę usq̃ ad Stradomya. Item castrum Graccoui: āterius muris arcuatis, & turribus altis obduxit & cinxit. Sub regimine huius Venceslai regis Bohemię, grossi Bohemicales & denarii argentei in Poloniam inducti sunt. Prius signati argento nigro, & pelliculis capitū aut extremitatū asperiorum scelerabantur, & mercantias poloni exercebant. Anno domini 1298. Conradus dux Glogouieē, gradu diaconatus spe consequendę ecclesię Bambergē in signitus, a nōnullis suis militibus uenenatus, mortuus est. Et in ecclesia Glogouieē collegiatā, quam cū Thoma Episcopo Wratis: cōmuniter fundauerat, sepult⁹, reliquit ex Salomea filia Wladislai Othonis ducis maioris Polonię, duos filios superstitēs, Henricum Glogouieē, & Conradū Stinauiē, qui & Krokeleē dux, ob gibbositatem corporis appellatus est, postea in Prepositum Wratis: promotus. Tercius filius Przemislaus Sprotauieē dux, in bello āte Sieuyor occiderat. Reliq̃ & tres filias, Annam, Eufemiā, & Heduigim. Eodē anno, 16. kalendas Marcii, monasterium minorū in Radzeyow Wladislauiē diocesis, Wladislaus Loketek, Polonię & Pomeranię dux fundauit. Anno præfato Lithuani oppidū Strasburg nouę foundationis in terra Chelmeē uastauerunt, & uasa sacra contaminarunt. Quos Conradus de Szak cōmendator, cum militibus Culmensibus, in nemoribus consequutus, prostrauit, & omnem prædā hominum, pecorū, & aliarum rerū reduxit. Anno domini 1299. Vastantibus terram Prusię sexingentis Lithuanis, Cōmendator de Brandenburg cum multitudine suorū, apud Noctagen regio: nem eos expectabat, Lithuanisq̃ illuc uenire tardantibus, gētes Cruciferi: ea ad propria dilapse sunt. Et Lithuani interim superuenientes, Noctagen districtum prædabatur. Ducēntos & quinquaginta captiuando, alios uero

Castum kroczoneow: Brega, Nyempecz, Grotkaw muro cingunt.

Vencesla⁹ dux Bohemię in regē coronatus.

Prima argenteę monetę indutio Polonię: Conrad⁹ Glogouieē intocatus.

Noctagen districtus a Lithuanis uastatus.

Ioannes Quer
sin captiuatus.

Russie princ
pes Sandomi
riam irrumpunt.

Elwigus Golt
bach magister
Prussie.
Conradus de
Szak mai: pri:
Victoria Cr:
clitorum.

Cometes:

Bolesla⁹ Swei
dnice⁹ mori.
Seruicium bel
licum primum
institutum.

Poloni in Ru
thenis victores

Noua Sadez
erigunt.

occidendo. Eodem anno Ioannes Querin Archiepiscopus Rigen⁹, per magi
strum Liunion⁹ & fratres Cruciferos domus Theutonicoru⁹ sancte Mariæ,
captiuatus est, quia subiciendam aut penitus delendam ciuitate Rigen⁹, ipsis
fratribus consentire noluit, quod aliis duobus Archiepisc: antecessoribus suis,
Ioanni Vochta, & Alberto, terribili mente intulerant. Superioribus quoq; an
nis, Fredericu⁹ de Hazeldappe episcopum Dabatzē a suo episcopatu pro
iectum excluderāt. Anno domini 1300. Principes Russiæ scientes digladiati
ones & discidia in regno Poloniae, inter Venceslaum regem Bohemiae & po
loniae, ac inter Wladislauum Loketek exclusum, uigere, Cū robore suo terrā
Sandomiriē⁹ repente & torrenter percurrentes, plurimis damnis illatis, pre
dā ex hominibus & pecorib⁹ agētes, in suā regione redierūt. Eodē a⁹o absū
pto Lodouico de Szippen magistro Prussiae, Elwigus de Goltbach natione
Doringus substitutus est, qui parū uiuens, Conradum de Szak habuit suc
cessorem. Item Lithuani spolia ex Prussia ducentes, in redeundo a Cōmenda
tore de Brādenburgk, in angustiis siluarū quas præterire non poterant, occi
si sunt, tribus dumtaxat ex illa cohorte euadentibus. Item Draycolitus pro
dito castro Onkaym in Lithuania Cruciferis, cum omnibus Lithuanis qui in
illo erant fidem Christi suscepit. Anno domini 1301. Stella crinita quæ Co
metes dicitur tempore autumnii in signo Scorpiōis apparuit, uirgam seu ra
dios, aliquando ad orientem, aliquādo in meridiem mittendo, durauitq; per
unum mensem. Eodem anno Boleslaus dux Sweidnicē⁹, filius Boleslai Le
gnice⁹ ducis mortuus est. Et in monasterio Griszow ordinis Cisterciē⁹ quod
fundauit & dotauit, sepultus. Hic primus ex actiones principibus suis, &
nepotum suoru⁹ imposuit. Nobiliūq; seruicia, & numerū armatorū ad bel
lum expediendorū per respectū ad bona hereditaria descripsit. Hic reliquit
tres filios Bernhardum Sweidnicensem, Hēricum lauoriensem, & Boleslau⁹
Sambicensem, alias Monsterbergensem.

CAPVT V.

Nno supra expresso. Exercitus Lithuanorū, ad sex milia estima
tus, terram Dobrzine⁹ uastauit, quē poloni persequuti sunt, ta
men predam in abdita siluarū conditam nō excusserūt. Idem ex
ercitus Lithuanorum auaritate maioris predæ stimulatus, terrā
Culmen depredare cœpit, quem fratres Cruciferi inuadentes fuderunt, & se
ptuaginta occisis, alios fugauerunt, uirginesq; & matronas Dobrzine⁹ eri
pientes, soluerunt. Ruthenis castrum & terram Lubline⁹ aliquot anis occu
pantibus, Proceres & nobiles terrarū Gracco: & Sandomi: a⁹o dñi 1302 cō
gregato exercitu, ad Lublin peruenerūt. Quibus Rutheni cum robore Lith
uanorū & Thartarorum occurrentes confixerūt. Iustoq; dei iudicio, Ruthe
ni numero & multitudine superiores, uicti succubuerunt, & in fugā uersi sūt.
Qui autē in castrum Lubline⁹ sese receperant, obsessi tabe & fame consum
pti, castrum & se ipsos Polonis tradiderunt. Anno domini 1303 Ciuitatē no
uam Sadez Venceslaus rex Bohemiae & poloniae erexit, inter duos fluui
os, in confinis Hungariæ sitam, in loco uillæ Kamyenycza, ad episcopatum
Gracco: pertinentis, loco cuius castrū & ciuitatem Biecz per cambiu⁹, Ioānē
Muscatā

Muscatā episcopo Gracco: donauit, iure patronatus sancti Adalberti eccle
siae martyris, & sanctae Margarethae tanq; filiae episcopo Gracco: reseruato
Eodem anno Venceslaus rex Poloniae & Bohemiae, illustrissimam consortē
suam Richszam, quæ & Elizabeth Przemislai regis Poloniae filia. De spe
ciali cōsensu Maguntinē⁹ & Gnezne⁹ Archiepiscoporu⁹, in ecclesia Pragen⁹
per Henricum de Virbna Wratif: episcopum coronari & inungi in reginam
procurauit. Anno quo supra. Cōradus dux Stinauiē⁹, qui & Korkerle⁹, ob
gibbositatem appellatus est, Prepositus Wratif: in Archiepiscopū Salz
burgen⁹ electus, possessionē eiusdem accepturus, dum ad Viennam ueniens,
Salzburgam uinum tantummodo, & nō ceruisiā triticeā habere cognouit
set. Ex Vienna in suum ducatū Stinauiē⁹, iam a fratre suo Henrico occupa
tum, reuersus est. Quem quum armis repeteret, a duce Henrico captus, in
Glogouiāq; deportatus, in turrim proiectus est. Vassallorūq; & nobiliū suo
rum cura, de ergastulo noctis tempore ereptus, ducatum suū plene reperens
anno sequenti, quinto idus Octobris mortuus. In Luben⁹ monasterio sepul
tus, & uniuersus Glogouiē⁹ ducatus ad Henricum deuolutus est. Potuisset
iste Conradus, si fuisset rationis compos, ex frumento cuius copia ubiq; repe
ritur, ceruisiā sibi ordinare, & decus pontificale non contemnere. Sub an
no domini 1304. Lestko Michalouiē⁹ & Gnyewkouien⁹ dux, filius Zemo
nisi ducis Cuyauiae Wladislai Loketek nepos germanus, sectatus ptes Ka
roli Marcelli in Hungaria, captiuitatē apud Venceslaum regē Bohemiae &
Poloniae incidit. Pro liberatione igitur sua ducatū Michalouiē⁹, reclamanti
bus fratribus Premislao & Kazimiro, obligauit. Conrado Szak, magistro
Prussiae in centum & octuaginta marcis Thorune⁹, sub hac cōditione, q; in
fra biennū reddito mutuo haberet, potestātē terrā suam eliberandi, alias la
pso biennio & pecunia non soluta, apud magistrū & ordinem eius remaneret
ducatus, amplius non redimendus. Quāuis autē ante decursum prædictorū
annorū, dux Lestko & fratres eius Michalouiē⁹, per Ioannem de Plomikow
palatinum Wladislauien⁹ integrā mutuate pecuniae magistro & ordini obtu
lissent solutionem. Nullatenus tamen mutuū recipere, & terram Michaloui
ē⁹ reddere uoluit. Nam carior erat puincia Michalo: q; pecuniae. Chirogra
phus magistri Prussiae, de hac obligatione sic incipit. Vniuersis presentium
litteris inspecturis. Nos frater Cōradus Szalkus magister domus Theutoni
corū per Prussia, notum esse uolumus &c. Eodem a⁹o Vernerus Comes de
Hohenberg, Adolphus cum germano suo de Vinthimel, & Theodricus El
ner, pluresq; alii Rine⁹ milites, in Prussia: Cruciferis contra Lithuanos au
xilaturi aduenerunt. Magister autē Prussiae Conradus Szak exercitū bipar
tito Lithuania hyemis tēpore ingressus, illam circa territorium Garthin cœ
dibus & flammis uastauit, spoliaq; in hominibus & pecoribus secum retulit
Deinde sub tempore quadragesimæ, Cōmēdator de Konigsberk in amplio
ri gentium turma, uenit in Onkaym, ubi Lithuanus uocatus Swirtil, iuxta
clandestinā pollicitationē Cruciferis factam, castrū præfatū, cuius erat Bur
grabius Cruciferis apperuit. Qui illud nocte ingressi, omnes passim matres
& fœminas, senes & paruulos interimerunt. Castrū flammis tradiderunt, &
discurrendo

Richsza Vence
slai consors in
reginam coro
nata.

Conrad⁹ Stey
nauici mortu
us.

Cōrad⁹ Szak
Prussie magi
ster cū cōplici
bus Lithuanis
vastat.]

discurrendo in uicinas regiones, congesta præda, eam in Prussia deduxerunt. Anno prædicto scilicet 1304 Lithuanorum exercitus terram Lancicien, in die sancto Pen hecostes furtiue ingressus, eam cædibus & spoliis deuastauit. Ciuitatem quoque Lancicien sine resistentia capiēs, succendit. Cui reuertenti & præda grauato, Kazimirus Dobrzineſis dux, Wladislai Loktek germanus, occurrens, durum certamen in uilla Troyanow commisit. Et licet fugiētibus Lithuanis, Polonis cessisset uictoria, omnisque præda fuisset erepta, tamē dux Kazimirus in ala quæ debilitari cœperat fortiter pugnans, multitudine telorum & lancearum confossus, generosum spiritum fudit.

Kazimirus generosus interitus

CAPVT VI.

Wladislaus Loktek.

Dissensio electionis

Venceslaus rege utroque, patre & filio mortis debitum soluente Poloni bipartiti, quidam, ut maioris poloniæ nobiles Posnaniens & Kalissiens, exacerbauit contra Wladislaum Loktek, sibi in principem Henricum ducem Glogouiens, Conradum ducem Glogoui: filium elegerunt. Eo quod ex Salomea sorore germana Premislai regis poloniæ esset natus, qui quidam uixit, heredem & dominum poloniæ ducemque Slesiae Posnaniens & Kalissiens se titulabat. Reliqui uero poloni, ut Gracoui: Sandomiriens, Siradiens, Lanciciens, Cuyauiens, Dobrziniens, & Pomerani, Wladislaum Loktek regnum inuenerunt. Non enim pro ea tempestate, uir in armis melior, & regnum poloniæ adunaturus reperi credebatur. Qui anno Christi 1306 collecto exercitu ex omnibus suis terris, Henricum ducem Glogoui: inuasit, & longum ætatis tempus depulando, ipsius dominia consumpsit. Henrico prædicto duce nullam opponente resistentiam, Peracta expeditione dux Wladislaus Loktek, in terram Pomeraniæ descendit, & publica negocia tractando, uniuerso tempore hyemis in ea permansit. Quumque discessisset, Petrus Swancza, Cancellarius Pomeraniæ, Swancze Gedaneſis palatini filius, dolens se negligētius tractari, dolensque se a solutione pecuniarum, quas in tuenda Pomerania expendisse asserbat repulsum iri, nouare res cœpit, Marchionibusque Brandenburgensibus adherēs, tradere illis Pomeraniam, quum esset administrator eius, & nouem castrorum possessor sponddit. Wladislaus autem Loktek, hac nouitate ad se perlata, celerrime in frequēti exercitu Pomeraniam ueniēs, præfatum Petrum Cancellarium comprehendens, in castro Gracoui: captiuitati inclusit. Duobusque germanis dicti Petri Cancellarii, Nicolao & Ioanne cum aliis Baronibus pro liberatione ipsius laborantibus, & loco fratris captiuitatem subbeuntibus, Petrum Cancellarium a uinculis liberauerunt. Sed captiuitatem corruptis custodibus euadentes, & in Pomeraniam ouanter peruenientes, cum Petro Cancellario mox in rebellionē uersi, Voldemarum & Ioannem nepotem eius Marchiones Brandenburgens: in Pomeraniā exercitualmente induxerunt, &

Petrus Swancza Cancellarius Pomeraniæ cap. us.

liberatus rebellauit.

Pran. Luth

xerunt, & cetera municipia expugnarunt. Ad Gedanum quoque applicantes, & ipsam uallantes, ciuibus Gedaneſis, quorum maior pars ex Almanis erat, assentientibus, in obedientiam Marchionum uenerunt, castrumque expugnare conati sunt. Bogusza autem iudex Pomeraniæ, & Capitaneus Gedaneſis, commissio castris fidelibus Baronibus, cum uno Barone præstantis conditionis, Niemyerza uocato, ad Wladislaum Loktek in Sandomiria agerem, celeriori quo potuit cursu peruenit. Et facta narratione de castris impugnatione, ciuitatis Gedaneſis amissione, & cæteris ex ordine anxietatibus, Wladislaum Loktek celerrime auxilium ferre (quum esset uir ad singula agenda, animo & manu impiger) promittente. Boguszius & Niemyerza salubriori eum consilio usum deducebant, ut magistrum Prusiæ & ordinem Cruciferorum, tanquam suos elemosinarios & pluribus beneficiis obligatos, pro suffragio ac repulsa hostium, postularet, quod acceptatum est, & ordinatio huius negotii Bogusze ad plenum commissio. Is magistrum Prusiæ Henricum de Plecko, natione Saxonem conueniens, & pluribus beneficiis per Conradum ducem Mazouiae, auum ducis Wladislai Loktek, ordini Cruciferorum impensis commemorans, suffragium per gentes & uictualia obtinuit. Non ipsi ducis Wladislai, sed propriis magister Prusiæ consulturus profectibus, quemadmodum processu temporis liquidissime apparuit. Ex composito ergo unam partem castris Gedaneſis, gentes magistris tutate sunt. Alteram Bogusza cum Pomeranis defensabat, & coniunctum Brandenburgens a castro repellebat, quandoque trucidabant, & crebrius in eorum castra incursum faciebant. Intantum ut Marchiones Brandenburgens: omni spe acquisitionis castris destituti, ad propria remearunt. Post quorum excessum ciuitas Gedaneſis, per Polonos & Cruciferos expugnata est. Et milites præsidii, a Marchionibus constituti, plurimi occisi, quorum corpora Budgerus Abbas de Oliua, ad monasterium suum deducta, in cimiterio sancti Iacobi ante claustrum sepeliuit. Ciues quoque Gedaneſis defectiois auctores, capite sunt cæsi. Dux autem Wladislaus, Petrum Swanczam & fratres eius castris Ticzels & Sbaſſin, ac duobus oppidis Babimost & Sbaſſin exiuit, ducali fisco applicando. Gentes autem Henrici magistris Prusiæ, ad hoc studiose directe, cum Bogusza Iudice Pomeraniæ in castro Gedaneſis, ad lites & controuersias superbe factæ, intantum creuerunt & uersæ sunt, ut præfatum Boguszam, & Barones Pomeraniæ principales in captiuitate coniceret. Bogusza autem suæ & suorum libertati consulturus, facto federe cum magistro & ordine, ut castris Gedaneſis ad requisitionem Wladislai Loktek pure resignaret & restitueret. Habita expensarum de media castris custodia, plena solutione. Excessit de altera castris medietate, magis tamen eiectus abiit, quam libere cessit.

CAPVT VII.

Quo comperto Wladislaus Loktek, magna cœpit cum suis consiliariis anxietate torqueri. Intelligens Cruciferorum fidem dolis uelatam in perfidiam uersam fore, uehementique tunc primū cœpit penitudine urgeri, quod Marchionum Brandenburgens impetus, non suis repulset armis, requirensque magistrum Prusiæ per nuncios. In Kray, alias Kroyouicze uilla, prope Radzieiow in terra Cuyauiens, personam dux Wladislaus &

Brandenburgens Marchio a Gedano repulsi

Contentus ob concordiam in Cuyauia celebratus.

dislaus & magister cum aliquot Cōmendatoribus, conuenerunt, Vbi in præsencia Gerwardi Episcopi Wladislauiē, & Baronum poloniæ dux Wladislaus quærimoniā electionis militum suorum de castro Gedaneſi longa oratione differuit. Petēs & requirens eam rescindi, & castrum Gedaneſi restitui, iniquum & acerbum nimis contestans. Si ex auxiliatoribus hostes, ex elemosinariis persequutores, ex amicis & sociis infestos suos, & suarum terrarū impugnatores debeat experiri. Magister autē Prussiæ Henricus, uerbis competentibus usus, exclusionē Bogulze & militum Pomeraniæ, ut sedicio rixantium euitaretur, egisse, respōdit, offerēs se de castro Gedaneſi excedere, dum impensæ ei refunderentur. Et quum dux Wladislaus, quotta esset huiusmodi impensarū de uno anno quātitas requireret. Magister Hēricus latens uirus euomuit, centum inquit milia marcarum latorum grossorū, sine quorū solutione castrū Gedaneſi, nullo colore, nullaq; diminutione taxe resignare uellet, re itaq; infecta & animis irritatis discessum est. Magister ergo & Cruciferi ualido exercitu ex partib⁹ Almaniæ coadunato, in die sancti Dominici, & est dies nundinarū, quādo frequentior concursus populi adesse consuevit, anno domini 1310 ciuitatem Gdanensem obsidione cinxit. Et post aliquot dies quibusdam ciuib⁹ Gedaneſibus, tempore noctis per tradimentum portam ciuitatis aperientibus, hostes ciuitatem comprahenderunt, & omnes quos inuenerunt, nobiles & plebeios uario genere mortis occiderunt. Et quod his crudelius est, puberes & impuberes infantes & lactātes, more barbarico extinxerunt, ut fama tātæ crudelitatis diffusa, ceteræ ciuitates metu perculse sine resistentia occuparentur. Exinde ad castrū Tſczow, Karolus de Lucemburgk magister Prussiæ exercitum promouit. Ad quem nō longe stauia tenentem, Kazimirus dux Michalouiē & Gnyewkouiē, e castro Tſczow descendens, cum Vincentio Decano Gnezneſi, & aliis Baronibus processit, præcatus humiliter, etiā genu flexo, ut arma deponeret, & terram Pomeraniæ non uastaret, suæ germaniq; sui ducis Przemislai a Wladislao Loketek gubernationi cōmissæ. Sed nō est exauditus, in tabernaculo em̄ cū magistro Prussiæ prædicto duce Kazimiro prandente, exercit⁹ Crucifericus Tſczow obsedit. Vixq; dux Kazimirus obtinuit, ut saluis personis & rebus e Tſczow excederet. Eoq; abscedente, & ad germanum suum ducem Przemisslaum in castrū Swyeczē tendente, Magister Prussiæ castrum Tſczow incinerauit. Et uersus Swyeczē procedens, quæq; obuia aut diripuit, aut igne conflagrauit, Choynicza Nowæ & alios ignobiles uicos. Ad castrū tandem Swieczē perueniēs, quod bini fratres principes, Przemisslaus & Kazimirus Gnyewkouiē: Pro duce Wladislao Loktek tenebāt q̄ttuor ualidis tormētis bellicis castri structuras humiles interdū & nocte ualidissime quatendo cōcutiebāt. Duobusq; patibulis cōtra faciem castri erectis, Przemisslao & Kazimiro ducibus, aliisq; castri defensoribus denunciabat, nisi castrū dederent, castro expugnato, patibulo suspenderentur. Et ut maiori percellerentur terrore, singulis dieb⁹ duos tres uel aut plures hoies agrestes in ture captos suspendebāt. Ziffridus quoq; quē Cōmendatorē oppidi Gnyew uocabant, polonis infestissimus, mane e castris exiens, & funibus equo cui insidebat alligatis, deuouebat

Gedanū obse-
sum & dolo
captum.

Tſczow ca-
ptum.

Swyeczē ob-
sessum.

ziffrid⁹ Polo-
nis infestus.

gatis, deuouebat se ea die non pransurū, donec omnes cordas in suspendēdis polonis cosumeret, quod & faciebat. Cumq; una die ad focū staret corpus calefaciēs, & sua flagicia efferret, subito a demone correptus, iugulatus est, & tandem in ignem proiectus, ut qui alios suspensione iugulabat, ipse iugulatus, in igne, non in terra, incendio absumeretur. Sed cōtinuemus narratio- nem de Magistro Prussiæ. Qui uidēs oppugnationem castri Swieczē ultra spem protrahi, ad dolos animū conuertit, & quēdam ex militibus castri Andreā Cedrouicz, de armis Griffonū auro corruptit. Qui sub intempeste noctis silentio, omnia instrumenta bellica fregit & præcidit. Ad magistrūq; fugiēs, quod præstitit missiliū patefecit. Castreses ergo solis oppositis corporibus repugnabāt, Et ne in periculum extremū inciderēt, cū Magistro & Cruciferis paciscuntur, ut dominū suū Wladislau Loktek, pro subsidio requireret, quod si infra mēsem non proueniret, saluis omnibus rebus & personis excederent. Cumq; nullum subsidium & repulsam cernerent (Andreas em̄ Castellanus Rospergen iussus ad Swieczē cū gentibus suis accedere, retrorsum etiam non uiso hoste abiit) Castrum Swieczē post decē hebdomadas, ex quo obsideri cepit, Magistro & ordini deditum est. Et ambo duces germani, Przemisslaus & Kazimirus, Bogumil Capitaneus castri. Otho Lexik inter Barones præcipuus, aliq; multitudo Baronū Pomeraniæ, fortunā suā increpantes, & fraudem Andreæ Cedrouicz detestantes, cū rebus omnibus excesserunt. Sic tota Pomerania, a regno poloniæ abstracta, & a Cruciferis per iniuriā usq; in anpū dñi millesimū quadringentes sexagesextum tēta est. Donec Kazimiro rege tercio Poloniæ, assilētibus ei milibus & ciuib⁹ Pomeraniæ, quindecim annis assidue ordinē bello præmēte, regno Poloniæ reuinita est. Eodem anno 1310. Henricus maioris Poloniæ & Glogouiæ dux, ad comprimendū seditionem maiorū polonū, misit Ianussium Comitem Beberszcin cum forti exercitu, qui quum castrū Kloczko obsidere cepisset, Dobrogostius de Szamotuli cognominatus paruus, de domo Nalancz, filius olim Thomislai palatini Posnaniē, congregato notabili exercitu ex polonis, præfatum Ianussium Beberszcin conflixit, & omnibus spoliis priuauit. Et idem Hēricus maioris Poloniæ & Glogouiæ dux, quinto idus Decēbris, anni præfati 1310 Glogouiæ mortuus, & in monasterio Lubēsi sepultus est. Hic in administranda iusticia nimis seuerus fuit, Polonis infestus, mores & conditiones illorū plurimum fastidiebat, furum, prædonum, & malefactorum maximus persequutor. Propter quod sub regimine suo terra maioris poloniæ securitate & pace abundabat. Mechildim filiā Alberti ducis Brunswiciē acceperat in uxorem, & ex ea quattuor filios, Henricum cui Zegani Conradum cui Olsna, Ioānem cui Stinauia & Gora, & Przemisslau cui Glogouia in diuisione cecidit, reliquit. Prælati ergo & Barones maioris poloniæ, morte ducis Henrici audita, Cōuentione generali Gnezne facta, duci Wladislao Loktek adheferunt, principatum filiorū Henrici in toto abrogantes. Quidam tamē ciuis Posnaniē, Przemek nomine, decreto dominorū cōtraueniēdo, ciuitatem Posnaniē ducibus Glogouiē tradidit, & ecclesiam maiorem Posnaniē præsidio militum incastrauit, quoq; domus prælatorū & Canoniorum

Mors ziffridi
turpissima.

Castrum Swy-
eczē occupatū

Pomerania re-
cupera.

Henric⁹ polo-
niæ & Glogo-
uiæ dux mortu-
us.

Canonicorum

Canonicorum exussit. Et Nicolaum Archidiaconū Posnaniē dictum Szar motula interfecit. Præsidio autē huiusmodi per milites poloniæ depulso, in pœnam Przemkonis ciuis Posnaniē factum est, q̄ nemo ex filiis ciuiū Posnaniē ad dignitates & præbendas ecclesiā Cathedralium regni poloniæ promoueretur. Et de Henrico hætenus.

CAPVT VIII.

Decemtur cō
uentus in Brze
scze super ter
ram Pomerā
nię.

Magistri obla
tę conditiōes p
Wladislaum re
sciuntur.

Magistri obla
tę conditiōes p
Wladislaum re
sciuntur.

Magistri obla
tę conditiōes p
Wladislaum re
sciuntur.

Pomerania fal
sę vendita.

Pomerania fal
sę vendita.

Venditiōis
litterę.

Magister deinde Prussiæ Karolus & ordo eius, Pomerania dolo & armis expugnata, per nuncios & litteras præcatus est, anno domini 1311, ut secum Wladislaus Loketek in loco competenti conueniret, super terra Pomeraniæ & eius occupatione tractaturus. Et conuenientibus duce Wladislao cum Magistro & ordine in Brzeſcze oppido Cuyauien, cepit Magister Karolus supplicare duci Wladislao & Baronibus poloniæ, ut terram Pomeraniæ, circa eum & ordinem consistere sinerent. Utq; resuſione in auro & argento accepta per patentes litteras se in perpetuum terram Pomeraniæ uendidisse profiterentur. Ad hæc offerebat se magister & ordo constructurū cenobiū cuiuscūq; ordinis, cum dote sufficiētī, p̄ q̄draginta psonis, p̄ salute ducis & suorū progenitorū, Castrūq; Nyſezow, cum uillis Orlow & Murzinow restitutum. Et in qualibet necessitate regni poloniæ in q̄draginta lanceis, expensis suis & dānis p̄petuo seruiturū. Hæc supplicatio & oblatio ducē Wladislaū in bilem & indignationem mouit, q̄ pro terra Pomeraniæ, quædā indigna & leuia offerrentur. Datoq; responſo, q̄ nulla oblatione ad uendendum Pomeraniā perueniretur, tritis & furibundus discessit. Magister autē Prussiæ Karolus, uidens se in petitione sua spretum, ad Voldemarum Brandenburgen Marchionē & nepotem eius Ioannē nuncios misit, ut sibi terram Pomeraniæ pro decem marcā milibus latorū grossorū uenderet, inscriberet & resignaret. Non ueritus ab eo terram Pomeraniæ petere, quem non longo tempore suis & polonoꝝ armis fugauerat. Voldemartus autē Brandenburgen pecuniā oblatam, pro lucro insperato, per Pleczkonē de Lessow, & Luthkonē de Voel in Slupsk ut autē alii asserunt in Nowa Kaliss accipiens, litteras fantasticas de re non sui iuris (q̄ uidelicet uendiderit terram Pomeraniæ, pro decem milibus marcā carum latorum grossorum) tradidit, quarū tenor sic incipit. In nomine domini amen. Quoniā iuxta uerbum uiri sapientis generatio præterit, & generatio aduenit. Nihil stabile, nihilq; permanēs est sub sole, sed uanitati atq; mutabilitati subiacent uniuersa, & ne cum labentibus annis, rerū magnifice gestarum & perutiliter, labatur & aboleatur memoria: Munificentias & libertates, præsertim in pias causas & loca relligiosa collatas, scriptura conuenit perpetuari. Nos igitur Voldemarus dei gratia Brandenburgen & Lusaciē Marchio, tutorq; illustris Ioannis Brandenburgen Marchionis. Ad uniuersorum noticiam, præsentium & futurorum cupimus deuenire. Finis earumdem. Actū & Datū in curia Breden. Anno domini 1311. in uigilia beati Iacobī apostoli, quæ uenditio quātā fuit ualoris, uel ab imperitis facile cognoscitur. Sequenti anno uidelicet āno Christi 1312. Albertus aduocatus Gracouiensis, cum magistratibus Gracouiē, moleste ferens q̄ oneribus exactiōibusq;

onibusq; grauib; pro administrandis bellis quib; impetebatur Wladislaus Loketek Gracoi præmebat, furumq; & prædonū flagicia nō cōherceret, cum Boleslao Opoliē, duce de Gracouiē ciuitate illi dedenda componit. Qui Opoliē, congesto exercitu apertas ciuitatis portas ingreditur, arce lociusdem in fide Regia manente. Ad cuius præsidia & ciuitatis recuperationē Wladislaus assurgit, obsidioneq; urbē premendam decreuit. Sed legatis mediantribus, Boleslaus Alberto aduocato, & ceteris qui se nouerāt, ciuib; parū fidens motus cōminationibus Cubitalis adhortationibusq; legatorū eius, præsertim uero prospiciens Kazimirū Cubitalis filiū, uerum atq; iustū eius successorem, causas aduentus sui coram legatis in Aduocatū retorquet sic sub cōditionibus regreditur Opoliā, Aduocato & ceteris factiōis auctoribus secū receptis, Wladislaus hoste per cōditiones uicto, Gracouiā uictor ingreditur. Amplissimas aduocaciæ possessiōes, & suppellectilem ciuiū secleris conficiorū confiscat, plures uero obtruncat, nonnullos aliis pœnis uitæ damnat. Ex domo uero Aduocati, arcē erigit, & in ualua sancti Nicolai turrim extollit in quibus præsidia locat, sic feliciter regnat. Sic quoq; Ius eligendorum Cōsulum quondam in cōmunitate perhenne in Palatinū loci mittit. aliquid tamen restrictionis & limitationis, per priuilegium regis Sigismundi moderni patiens, ut cum consensu aliquorum de cōsulatū seniorū, & ex his quius publicum dicunt, quos Scabinos appellant, & non ex se Palatinus Gracoi: electionē cōsulum prosequeretur. Ne passim inualidi reip: ad magistratum eueherentur. Villam optimā Lanthkouię, non longe a flumine Srenyawa sitam, per uxorem Gnyeuomiri, & filium eius monasterio Miechouiē in primordio foundationis donatam, non interueniēte aliquo demerito. Nisi quia Albertus aduocatus Gracoi: a Præposito Miechouiē germano suo, donatiōe eius ad tēpus utebatur, uiolenti & iniusto brachio a monasterio Miechouiē abstulit, & suo fisco ducali appropriauit. Ioannem Muscatam Episcopum Gracoi: insimulatum licet false, eo q̄ Slesita esset, tradimēti prædicti consciū fuisse, odio & intentione captiuitatis persequutus est. Nec eum ad possessionem castri & districtus Biecz, ab Hungaris iā resignati, admisit. Interceptum enī fuit olim castrum Biecz per Hungaros, regēte illud Abbate Thiniciē, & eius possessiō per regē Venceslaum, pro loco ciuitatis nouæ Sandecz Episcopo Gracoi: inscripta. Accessit tandem pax in regno Poloniæ domesticis & externis sedatis bellis, uerum fames omni bello atrocior, regiones Poloniæ & Bohemiæ inuasit. Et diutius etiam augmentata, tribus annis durauit, & plures mortales absumpsit, parentes filios, & filii parentes pro excludenda fame occiderūt. Nonnulli cadaueram patibulum actorū rapuerunt, ut rugientē implerēt uētrē. Lupi in obuios quosq;, etiā tensas balistas portantes, insiluerunt, & peruietos edacissime deuorauit.

Aduocatus
Gracoi: in Wla
disla. Loketek
reliscentia.

Wladislaus ad
uocaciā con
fiscat.

Palatio electio
mgratus, data.

Ioannes Mus
cata Episcop
Gracoi: captus.

Fames valida.

Interim maiori polonia in unam Monarchiā & dominiū Wladislai Loktek per mortem Hērici Slesiae & Glogouiae ducis redeūte. Cēpit dux Wladislau⁹ Loktek de coronatione sua, simul & recuperatione terrae Pomeraniae cogitare. Ad quā cōsequenda, Gerwardum Wladislauicū Pontificem, uirū singularis prudentiae, & patriae seruentissimū amatorem. Ad summum Pontificem Ioannem uigēsimū secundum, in Auinione tunc sedem tenentem, a^{no} domini 1316 misit, Cū instructionibus & litteris tā a duce Wladislao, q̄ a Prælatīs regni poloniae, ad summum pontificem & Cardinales datis, Quo cognito Magister Prussiae, & ordo Cruciferorū, nuncios in Auinionem qui propositiones & quærelas regni Poloniae sinistris responsis eliderent, miserunt. Alios quoq; nuncios ad Ioannem Bohemiae regem transmiserunt, donis & precibus eum sollicitantes, ut Wladislauum Loktek suum & illorum hostem, in regē erigi non pateretur. Quum ipsū ius regni poloniae iustius ratione suae cōsortis Elizabethae Venceslai regis Bohemiae & poloniae cōtingeret. Quemadmodū ex inuagatione Bohemorum, regem poloniae idem Ioannes rex, nulla possessione in Polonia habita, se titulabat. Summus igitur pontifex Ioannes 22. ex Gerwardi Episcopi Wladislauicū & aliorum multorū instructione, graue odiū in Crucifericū ordinem concepit, & causam super occupatione terrae Pomeraniae Ianislao Archiepiscopo Gnezneū, Damaratho Episcopo Posenianē & fratri Nicolao de Mogilno, per rescriptum cōmisit audiendam, & sine debito decidendam. Super iure uero & titulo regni poloniae, Ioanne rege Bohemorum impediēte, qui cū Philippo Francorū rege, affinitatem illo tempore iunxerat, filiā eius suo filio Venceslao, qui mutato nomine, Karolus nomen sortitus est iungendo, decretū nō dedit. Prælatīs tñ & Baronibus regni poloniae, subtilibus celaturis quid agendū esset scripsit. Super quo Gerwardus Episcopus Wladislauicū schemate largiori & expresso, Apostolicā habēs exploratam uoluntatem, Prælatos & Barones cōmonefecit, quatinus sine aliqua cunctatione coronationē regiā prosequerētur. Anno itaq; domini .M. tricentesi: uigesimo, die dominico sanctorū Fabiani & Sebastiani, dux Wladislauus Loktek in regem, Hedwigis uero consors sua, ducis Boleslai Kalissicū filia in reginam Poloniae, in ecclesia Gracco: per Ianislauum Gnezneū Archiepiscopum, assistentibus sibi Ioanne Muscata Gracco: Damaratho Posenianē Episcopis. Et Thimicē, Mogilneū, Andrzejouicē, Breszeū, Abbatibus insulatis: Et multitudine procerū & nobilium copiosa, inūcti, & coronati sunt, diadematis regis ex Gnezna cum pomo & sceptro in Graccouia translatis. Ab eoq; tempore Gracco: ecclesia iure coronandi Poloniae reges primum dotata & priuilegiata est, perpetuis temporibus eo fruitura. Comuniq; edicto sanctum est, ut in castro Gracco: uelut arce firmissima, corona aliaq; deponantur, & obseruentur regalia, quae in Gneznensi rure hostilem inuasionē nequicq; prohibere ualente, tute seruari nō poterant. Peractis coronationis solenniis, Wladislauus rex poloniae rebusq; praesertim de uiarū pacificatione, furum exterminio, & Pomeraniae recuperatione. De cui⁹ ammissione uehementer angebatur, prouidebat, & iuxta cōmissionē Apostolicam Archiepiscopo

Wladislauus Loktek coronari cupit.

Cruciferi coronationē impedire conantur.

Wladislauus Loktek coronatur una cū cōiuge

Wladislauus Loktek coronatur una cū cōiuge

Wladislauus Loktek coronatur una cū cōiuge

Gracco: ecclesia, regum poloniae coronandi locus.

tam Archiepiscopo Gnezneū, Episcopo Posenianē, & Abbati Mogilneū, rescriptum exhiberi iussit. In procuratores huiusce causae Philippū Cancellarium, Sbigneū Vicecancellariū regni poloniae, & Ioannē Canonicum Rudenē, capellanos suos constituens, quae integro a^{no} cum obseruatione terminū essentialium, testiumq; notabiliū inductione, usq; ad sententiae diffinitive prolationem, pro reddēda terra Pomeraniae, pro solutione triginta millū marcarum monetae polonicae, ratione fructuum perceptorū, & pro soluendis centū quingenta marcis grossorū latoꝝ Pragen ratione expensarū, perfecta & deducta est. Primus aut terminus in Brzesce, alii uero translata sede iudicium in Iuniwladislauia continuabantur. Pro Magistro Friderico & ordine Cruciferorum citatis per Ziffridum de Papow presbiterū, mandatū sufficiens ad causam producentem, contra iurisdictionem iudicium exceptum est & appellatum a grauiamine in primo & ultimo termino, tamen iudices apostolici, processus exequutoriales cū censurarū fulminatione tradiderunt. Interdicto etiā ecclesiastico, in terras, & loca, in quibus Magister & Cōmendatores demorarentur adiecto. Et licet uigore appellationis a sententia diffinitua, multis uariisq; fatigis, apud sedem Apostolicam etiam promotionibus principum pro absolutione Cruciferi defudassent. Nullatenus tamen regis procuratoribus impredientibus, donec in totum parerent rei iudicate, eam impetrare potuerūt. Præterea perpendens rex Wladislauus, terras regni poloniae clandestinis & furtiuis Lithuanorū inuasionibus desertatas, crebra de liberatione ac consiliis, cum prelatis & suis Baronibus habitis. A Gedimino Lithuanorum supremo principe, missis procis, filiā in coniugium filio suo Kazimiro, anno domini 1325 accepit. Et quum Lithuania aux & argentum non haberet, omnium captiuorū annis superioribus ex polonia abductorū, cuiuscūq; sexus, status, & conditionis fuerunt, restitutionē pro dotilibus accepit. Sponsa ad Graccouia perueniens, a Nankero Episcopo Gracco: de fide instructa, in uigilia sanctorū Petri & Pauli apostolorū, in ecclesia Gracco: baptisata est, & Anna nominata, Kazimiroq; filio regis sedecimū a^{nu}m attingēti, solenniter desponsata. Pax quoq; per huiusmodi affinitatem inter polonos & Lithuanos composita est. Et hi qui ex Lithuanica captiuitate relaxati redierant, terram colere adorsi, non ueteres solum, sed & nouas uillas in cruda radice locatas, habitabiles, arabiles, & frugiferas fecerūt. Deinceps reuocatis pluribus iniuriis rex poloniae Wladislauus quib⁹ regnum Poloniae per Marchiōes Brādenburgen⁹ superiori tēpore, in interfectione regis Przemislai, in uastatione Pomeraniae, & eiusdem iniusta uenditione, lacessitū fuit cum copiis suarum gētiū, & auxiliis Lithuanorum, Ruthenorum, atq; Valachorū, anno domini 1326 Marchiā Brandenburgen⁹ & Voldematum eius Marchionē, tempore aestatis, post festum sancti Ioannis Baptistae inuasit, & citra & ultra Odram, a Brādenburgk usq; ad Frākfordiam quāto latius potuit, depopulationē, per predas, exustionesq; expugnationi castroꝝ & urbiū nō intēdens extēdit. Vniuersaq; Marchia praedata, & omni genere spoliōrū ditatus, absq; aliqua resistantia Brādenburgen⁹, cum uniuerso exercitu sanus & incolumis in poloniam rediit. Multa foeda ea expeditione in Ecclesias dei

Actio sup terra Pomeraniae

Filia Gedimini kazimiro de sponsata.

Optima dos

Wladislauus Pomerania ingre ditur & vincit

Religiosa cal-
lidas.

Lithuani Mar-
chiam depopu-
lati.

clesias dei & matronas, a Barbaris cum polonis militantibus, Wladislao re-
ge poloniae nequiter inhibente, commissae sunt. Ceterum quadraginta uillae, & ro-
tundae ecclesiae, igne consumptae, duo monasteria Griseorum, & duo monialium
exusta sunt. Impuberes & senes caesi, & plures sex milia animarum in miserabi-
lem captiuitatem abducta sunt. Quaedam sanctimonialis ne stupraretur a
Barbaro, sponduit se instructuram illi, quo pacto nunquam ferro uiolaretur, ex-
perimentum primum, ceruicem eius fortiter feriendo, sumpturus. Id dum Barbarus
exequitur, uirgine occisa, ludificatus, magis pudicitiam illi curae fuisse quam ui-
ram didicit. Quidam miles polonus Andreas ex Mazouia, iniurias suas & suae
gentis a David Lithuano Capitano in Garthin illatas ultum iri estuas. In Lith-
uanicum exercitum iam tunc a rege poloniae destitutum uenit. Et praefatum
David, in omnium conspectu obtruncans, persequentium illum manus Lithua-
norum effugit. Sequenti anno scilicet 1327. Princeps Lithuanorum collecto
exercitu, secretis & inuisis itineribus, nona die Marcii Marchiam ingressus,
Et circa Frankfordiam supra Odram statuam ponens, residuitates & reliquias
as uniuersae terrae, more barbarico abradens, incolas trucidando, aut captiuam
do, nemine aduersate, festina fuga cum rapta preda in Lithuaniam reuersus est.

CAPVT X.

in mtho delli
ab eodem rege
conuicti

in mtho delli
ab eodem rege
conuicti

Vanko dux
Mazouiae sus-
pectus mole-
statur.

Victoria Polo-
norum.

Rex Bohemiae
cum ordine.

Veneris ma-
gister Prussiae.

Castrum Do-
brzineu capis.

Einde perpendens Wladislaus rex Poloniae Magistrum & ordinem
Crucitericum de Prussia obstinatos, & censuras apostolicas con-
temnentes, patrimoniumque suum, terram Pomeraniae, occupatum,
muris fortissimis cingentes, anno domini 1328 cum propriis gen-
tibus, & auxiliis Karoli Hungariae regis generi sui, aliorumque auxiliatorum
in grandi numero terram Chelmen ingressus, eam uastauit, uillas omnes &
curias exurendo. Vrbes tamen & castra non expugnando, nullamque resisten-
tiam passus, cum omni preda & uniuersis illic quesitis, in Poloniam, postea
in Graccouiam sanus rediit. In ducem autem Mazouiae, Vankone alias Ven-
cesslaum, quod Cruciferos clandestine & publice gentibus suis & uictualibus in
eo bello iuuerat, misit exercitum, & omnem ducatum ipsius spoliis & igne
uastauit. Et Vanko dux Mazouiae cum Cruciferis & gentibus suis uicissitu-
dinaria ultione, terram Cuyauiae grassabat. Militibus autem poloniae accurren-
tibus, duro certamine commisso, acies Cruciferica & Mazouica fracta est.
Vankone autem dux Mazouiae fuga sibi consulente, Comendator Thorunen-
cum omnibus suis occisus est. Ioannes tandem rex Bohemiae, & Comes de Lu-
czemburgk, multis largitionibus & promissis Cruciferorum euocatus, cum ex-
ercitu suo & Venero de Orzela magistro Prussiae, ordineque Cruciferorum
terram Dobrzineu in quadagesima anno domini 1329 ingressus, castrum Do-
brzineu machinarum projectionibus contriuit. Et per deditiorem Pauli de
Spiczmir dicti Ogon, palatini Lancicieu, qui in illo erat Capiraneus, descen-
sione castrum amplius tueri non ualentis, castrum Dobrzineu accepit. Exinde to-
tam terram Dobrzineu in Magistri possessionem redigendo. Kerstranus au-
tem Crucifer, qui castrum Dobrzineu tenebat, cum multitudine exercitus ec-
clesiam Cathedralem & ciuitatem Wladislauiensem cum domibus Canonico-
& uillis proximis spoliavit, & igne supposito, cum reliquiis sanctorum &
ornatu earum

ornatu earum consumpsit. Mathiasque Episcopo Wladislauiensi, Canonici-
cis, clericis, laicis, & ciuibus, sub poena capitis, ne quouis modo edificare praes-
sumerent inhibuit. Districtum insuper Czechoczin, ad mensam Episcopi
pertinentem occupans. Nulli alteri nisi Magistro & ordini oblationes ac tri-
buta persolui mandauit. Post haec Ioannes Bohemiae rex, cum Venero Ma-
gistro Prussiae ciuitatem Plocensem obsedit, Mazouiamque spoliis & incen-
dis affecit. Sed duce Mazouiae obedientiam ei prestante, obsidio soluta est.
Magister autem & ordo, sciens uenditionem & inscriptionem Voldemari Mar-
chionis Brandenburgensis super terra Pomeraniae factam, esse inanem &
nihil iuris habentem, sacra auri oblatione porrecta, a Ioanne rege Bohe-
miae inscriptionem & resignationem eius obtinuit. Ioannes enim rex Bohemiae (a-
pud posteros merito ridendus, quod aliena iniuste uenderet. Et nostris diebus
deus iudex aequitate perspecta eam immutauit) litteras resignationis & in-
scriptionis dedit tales. Nos Ioannes dei gratia Bohemiae & Poloniae rex, ac
Luczemburgensis Comes, & Elizabeth per eandem gratiam eorum regno
tum regina, ac Comitissa Luczemburgensis, cothoralis iua. Ad uniuersorum
noticiam, tam presentium quam futurorum, uolumus tenore presentium in per-
petuum peruenire. Quod quum inter singula pietatis opera, quibus ad aeter-
ni regis peruenitur solum &c. Finis. Datum & actum Thoruniae, anno domi-
ni 1329, dominica Inuocauit. Presentibus spectabilibus & nobilibus uiris si-
delibus nostris &c. Ex assensu itaque & instigatione Ioannis Bohemiae re-
gis, Veneris Magister Prussiae, conducto numerofo exercitu in aestate anni
sequentis, castra Nakel & Visslegrad interceptit, & ea exussit. Castrum autem
Radzieyow, praesidium regium adhibito igne consumpsit. Ne Magister
eo potiretur, ad castrum quoque Raczanse Episcopi Wladislaui applicas, crebra
machinarum projectione ipsum confregit. Cumque puteum aquae, ex quo mul-
tudo defendentium cum coniugibus & pignoribus reficiebatur, ademisset
castrum conquisiuit, multis thesauris hominum & spoliis potius, multos no-
biles & plebeios illic captiuando, quos Mathias Episcopus Wladislaui com-
passus eorum calamitatibus, quadringentis marcis polonicalibus a Magistro
redemit, & in pristinam libertatem restituit, tandem quintadecima Septem-
bris castrum Gnyewkouien, per eosdem Cruciferos conquisitum, flammis con-
sumptum est. Mathias etiam Presul Wladislaui siue id pusillanimitate, siue
alio affectu agit, habito conuentu cum Venero Magistro Prussiae, in Tho-
run in die sancti Bartholomei, absque consilio regis ac Metropolitani, & sui
Capituli, omnes decimas terrae Pomeraniae manipulares, in sex tantummo-
do grossos commutauit. Obligando se primum metropolitica, deinde aposto-
licam confirmationem infra unum annum, super hoc expedire. Diuertentibus ta-
dem Cruciferis in Prussiam, Wladislaus rex Poloniae, qui toto illo tempore
cum magna diligentia exercitum comparabat, cum suis gentibus, cum auxi-
lio Hungarorum, a Karolo rege Hungariae misso: Cui Vilhelmus dux Au-
striae praerat. Cum exercitu Lithuanorum & Samagittarum, cui princeps Ge-
dimin personaliter praerat, terram Culmesem ingressus, singula quaeque pas-
sim uastauit & exussit. Ad fluuium autem Drwancza perueniens, aliquot diebus
illic consistere

Ioannis Bo- re
gis inscriptio.

Nakel & Vissle
grad castra ex-
usta.

Raczansz ex-
pugnata.

Castrum Gnyew
kouien exussit.

Wladislaus rex
restitit.

illic consistere coactus est. Magister em Prussiae cum Magistro Liouoniae, sparsim fluminis per aliquot miliaria, truci Oxigoni & copaginibus lignorum precluserant, projectione machinarum transitum regis prohibentes. Rex uero ab uno agresti, uado fluminis monstrato & cognito, relictis aliquot militibus armatorum in siluis occultatis, quod primum hostes secederent fluium superare, fumoque signum praestare iussit. Ipse autem cum exercitu retrorsum uersus Brodniczam iter per tria miliaria conficiebat. Et quum omnis exercitus Crucificus ad Brodniczam diuertisset. Milites regii ex statione prodeuntes, fluium Drwancza absque impedimento superarunt, & signum fumo ostenderunt. Quo rex uiso, concito gradu ad hesternam statiuam reflexo itinere perueniens, circa molendinum Lubicz fluium facile superauit, & acies ordinauit. Crucifici autem, praeter opinionem suam, exercitum regium, suo multo superiore uidentes, dissoluto campeltri exercitu, in munitiones se receperunt. Rex autem desiderio pugnae fraudatus, latius uastationem iussit extendi, praedas coactas in poloniam aliquotiens mittendo. Dumque ad ulteriora exercitum promoueret, Caduceatores a Magistro & Cruciferis circa Grudzancz aduenientes, pacem cum rege ad festum sanctae trinitatis, sequentis anni composuerunt. Ea conditione, ut super occupatione terrae Pomeraniae, & damnis inde sequutis, Karolus rex Hungariae, pro parte Wladislai regis Poloniae, & Ioannes rex Bohemae, pro parte Cruciferorum induciis durantibus, iustum pronunciarent decretum, & potestatem compellendi utramque partem ad suae sententiae obseruationem haberent. Verum Cruciferis Ioannem regem Bohemae ad concordiam non adducentibus, pacis conditio neglecta, & bellum periculosissimum denuo ortum est. Wladislaus etenim rege Poloniae anno domini 1331 in die sanctae Trinitatis, quae fuit quattodecima mensis Iunii, agente conuentum omnium suarum terrarum generalem in oppido Chaczini, abrogato & destituito Vincentio, de Pomorzani palatino Posnaniensi, de familia Nalcz, a Capitaneatu maioris Poloniae: filium suum ducem Kazimirum uiginti & unum annum natum, praefecit, ut eo administrante longinqua regni, ipse rex Wladislaus quietior Gracconiensi consisteret.

CAPVT XI.

Ad Magistrum Prussiae defecit.

Vincentius autem de Pomorzani, adeptum sibi maioris poloniae capitaneatum dolens, ad Magistrum Prussiae Lutherum, spem uandarum rerum transtulit, & pluribus promissionibus, ut inuaderet maiorem Poloniam eum pellexit & induxit. Magister autem & ordo opportunitatem benegerendi belli non negligens, cum potenti exercitu, cui Theodricum de Aldemborg Marsalcum, & Othonem de Luterberg praefecit, Vincentium palatinum in Poloniam transmisit. Qui pertransiens Brzesce & Iuniwladislauiam, occultis itineribus perueniens. Slupczam oppidum episcopi Posnaniensis cepit & incendit. Exinde ad Pisdri, ubi Kazimirus filius regis comorabatur, propere aduenit. Sed duce Kazimiro praemonito, & cum suis militibus in loca siluestria tempestiue se recipiente, speque hostiles fallente, Cruciferi furore repleti, in oppidanos Pisdrenses debachati sunt, & succenso oppido cum ecclesiis, omnem oram citra & ultra Vartham, spoliis & incendiis

is & incendiis complentes. In Thorun ad Magistrum Prussiae, cum praeda Vincentio palatino Posnaniensi comitate, reuersi sunt. Luderus autem de Brunswig magister Prussiae, commendato Vincentio de Szamotuli palatino Posnaniensi, quod fidem promissam sincere custodiret: multo maiorem exercitum ex Almania conductum, tum ex propriis gentibus, & magistris Liouoniae militibus copiosam multitudine refectum. Cum comendatoribus singulae terrarum ad uastandum uniuersum regnum poloniae, ducente Vincentio palatino Posnaniensi transiit. Qui terra Cuyauiae absque uastatione pertransita, in ciuitatem Lanciciensi peruenientes, ipsam in girum succenderunt. Castro Lanciciensi per milites regios strenue defenso, uillis autem & oppidis omnibus in girum discurrendo succensis. Exinde in Kalisz ducente Vincentio palatino iter uerterunt, & castro coquisito, ab oppido cum strage eorum repulsi sunt. Illicque statiuam quinque diebus, Ioannem regem Bohemae expectantes, qui se in auxilium eorum cum exercitu uenturum sponderat, tenuerunt. Sed rege Bohemiae non adueniente moto exercitu, Zneynam, Gneznam, Nakel, Pobiedzilka, Sroda, Kostrzyn Kleczow, & uillas in girum exusserunt. De ecclesia Gneznei haud secus quam Barbari uasa sacra & ornamenta diripuerunt, corpus tamen sancti Adalberti non reperiens. A Gnezna eorum exercitum dirigente Vincentio palatino, ad Vnyeow mouerunt, & castra Vnyeouien atque Siradien, cum oppidis eorum Item Vartham, Staw, Szadek, igne demoliti sunt. In monasterio Siradien, Nicolaus Prior ordinis predicatorum prouolutis genibus, Hermannum Comendatorem Elbingensem praecatus est. Cuius noticiam bonam, quam esset in conuentu Elbingensi, contraxerat, ut a spolio & incendio monasterii eorum abstineret, qui superbe respondens in uulgaribus Prutenico, se non intelligere ait, cum aliis in monasterium irruit, & calices, cruces, ornamenta fortunas diruerunt hominum illic cum bonis suis causa conseruationis fugientium abstulerunt. Monachos cappis, hoies uero utriusque sexus induuiis, usque ad extremam denudationem exuientes. Et quum per oppidum Konin uersus Prussiae am rediret, tria milia equestrum, ad lacum Niszamisl miserunt. Illic enim nobiles & agrestes cum pecoribus congregati, iuxta praefatum lacum aggerem & fossatam, septem miliaribus in longum, a Zuola & Kampa uillis usque ad oppidum Glusino extruxerunt, & sese abdiderunt, certioresque facti de hostium aduentu, Wladislaus regi poloniae, qui haud longe distabat, pro subsidio supplicarunt. Qui illis Marsalcum cum aliquot centenis suorum aulicorum transmisit, quibus cum aduenientes, hostes tanta cede cossixerunt, ut pauci admodum morte euaderent, quod ossa occisorum in eodem loco monstrat. Wladislaus autem rex poloniae quis stridores bellicos refugeret, & in aetate pene decrepita deficeret, tamen iusta ira uiuacitatem subministrante. In altero Cruciferorum ingressu, exercitum ex suis dumtaxat terris collecto, in discrimen uniuersae dimicationis non uenit, quum hostiles copias, multo superiores cerneret, ex abditis tamen & insidiiosis locis, data opportunitate, crebra strage ipsas afficiebat. Anxiusque & dolens de sui regni uastatione quam uires deficerent, ad dolos se conuertit. Nunciisque secreto ad Vincentium palatinum Posnaniensem misit, ut patriam hostis perditam, post tot fauillas & cineres comiseratus releuaret. Habiturus perpetuam

Luderus de Brunswig magister Prussiae.

Vincentius palatino Prutenorum factus.

Grande sacellum.

Wladislaus fuit auxilia praestitit.

Vincencius do-
lum machinat.

Insignis cōfir-
tus vtrinq.

Polonorum vi-
ctoria.

Polonorum vi-
ctoria.

tuam impunitatē si scelus scelere cōpensaret. Vincēti⁹ ergo palatinus ad om-
nia pro salute patriae sufferēda sese obtulit. Et nocte tanq̃ exploratū iret, ad
secreta colloquia regis uenit, Primumq; obtenta uenia de male perpetratis,
hostilem exercitum magnum numero fore docuit, onere uero sarcinarum ac
spoliorū, & sibiipsi grauem & ad fugam magis q̃ ad pugnam procliuem, &
ut fidelior cognosceretur, ad inuadendum hostem a fronte pollicetur, regres-
soq; Vincētio palatino ad Cruciferos, rex in magnos ausus erectus, filio suo
duce Kazimiro ad tutiora loca cum Gregorio Nekanda (miles hic de genere
bipennium erat) secedere iusso, aciebus ordinatis, uigesima septima Septem-
bris, quae est dies translationis sancti Stanislai patroni Polonorum, in uilla-
gio Płowcze, quod alio nomine Blewo dicitur, prope oppidū Radzieyow
sito, solē oriente, ad pugnam paratum se ostendit. Cruciferisq; tantā turbati-
onem iniecit, ut abiectis cathenis ferreis, tumultuarie acies constituerent, &
obuiam regi pcederēt. Wladislaus uero rex, ut interim nebula resolveretur,
quae adeo densa erat, ut uir uirum uix cerneret. Milites adhortatus est, ut se-
rotiore quo possent animo pugnaret, & poenas debitas ex hoste exigere.
Iubensq; signa canere, primam cohortem ex curiesibus & ueteranis, in medi-
os hostes induxit. Vincēti⁹ de Szamotuli palatinus Posnaniē, ad pur-
gandum suae infidelitatis infamiam, inspectate rege & uniuerso exercitu, in
hostes cum suis armigeris irruit. Sic & ceteri exercitus polonorum in praeliū
gradum promouebāt. Donec Cruciferi fugientes terga darent, plenamq; ui-
ctoriam rege Wladislao se consequutū fuisse autumante. Nouus exercitus
quem magnus Cōmendator & Russar de Plawen ducebāt, superuenit. Prae-
lium ex integro resumptū est, obstinatius autē utrisq; pugnantibus, Cōmen-
dator magnus Ortho de Brunsdorff (qui quasi certam in suis manibus tene-
ret uictoriam, mandauerat suis ne quēpiā polonum seruarent uiuum) Her-
mannus in Elbing, Albertus in Gedano Cōmendatores, & plurimi alii occi-
si sunt. Cruciferisq; in fugam conuersis, maxima coedes fugietium adita est,
rege Wladislao magna uoce hortante, ut fugientes cedere milites non desi-
sterent. Durauit haec pugna ad horam diei nonam cū in ortu solis incepisset.
In ea quadraginta milia hostium coesa feruntur. Polonis (suffragiis ut cre-
ditur sancti Stanislai, cui illa dies fuit dicata) nō admodū cruenta uictoria,
insignioribus paucis occisis cessit. Inter quos hi praecipui fuerūt. Zegotha
de Morauicza uexillifer Gracco: Cristinus de Ostrow uexillifer Sandomi-
riē, filius Prandothae Castellani Gracco: & Iacobus de Szumsko Castella-
nus Zarnouien. Castris hostium exercitus Polonicus potitus uehemēter di-
tatus est. Capui insigniores in Graccouiam cum signis perducti sunt.

CAPVT XII.

Postero die rex in certaminis locum descendens, & suorum coesa
cadauera recognoscens. Vnum ex suis militibus, Florianum
Szari dictum multis spiculis confossum, inter mortuos supino
corpore iacentem, utraq; manu uentrem & intestina attrectan-
tem, offendit. Quem diligentius intuitus ad comitantes, q̃ acerba, inquit,
est huius nostri militis poena, tū ille resumpto spiritu, acerbior est respondit,
si quis

si quis durum uicinum, in una uilla consistentem, qualem ego sum expertus,
tulerit. Tū rex, bono animo inquit esto, si incolumis euaseris, scito te liberali-
tate mea duri uicini societate cariturum. Sublatus inde & curatus regia largi-
tione in feliciorem gradum euectus est. Et stirpi suae, quae tres lanceas pro
insigni defert ab euentu rei: Nouum insigne lelita, abrogato uetusto Kos-
lirogy indidit, acerui ossium humanorum in uilla Płowcze, magnitudinem
cladis testantur. Quae Mathias Episcopus Wladislauiensis erecto illic ora-
torio contexit. Nec profecerunt hostibus longae cathenae, quibus per balthe-
os connexi, ut fertur, dimicabāt, quin iusta polonorum ira dissoluerentur, &
prostrati in Płowcze cernuntur. Ioannes rex Bohemiae tunc Wratislauiae
commorans, audita strage Prutenorum, uertus ne rex poloniae quicquam
durius de recuperandis terris, & de euerendo ordine Cruciferorū nouaret, cer-
leritate nimia cum copiis undecūq; contractis, ciuitatem Posnaniē obsidiōe
cinxit. Qua nouitate rex Wladislaus accepta, Prussia in quā uastadam pro-
cesserat obmissa, uersus Posnaniam diuertit. Quem rex Bohemiae & copias
eius, suis multo fortiores pertimescens, citato cursu in Wratislauiam rediit.
De suis quingentos milites ammittens, & machinas relinquens, contentus a-
uertisse Prussiae uastationem quam intendebat. Haec facta sunt anno praex-
presso 1331. Anno uero sequenti 1332. Cruciferi ne eorū potentia diminuta
uideretur, missis in inferiōre Almanniam & Bohemiam nūciis, nouos milites
cōduxerunt, & totam terram Cuyauiae & Dobrzineh, castris expugratis oc-
cupauerunt. Oppidumq; Brzeſce demolientes, in alio loco aptiori, arcem
& ciuitatem muris coctilibus cōmunierūt. Wladislaus autē rex poloniae, ad
recuperandum terras occupatas, cū propriis gentibus & auxiliaribus, a Ka-
rolo rege Hungariae illi missis, circa festum assumptionis Mariae, habens se-
cum filiū suum ducem Kazimirum per terras Mazouiae descendit, & terrā
Chelmen uastauit, ac exussit. Magistroq; & ordine per legatos pacem petē-
te, & occupata reddere promittente, in lucia pacis ad festum sanctae trinita-
tis alterius anni datae sunt. Exinde rex cum uniuersis copiis, ad maiore po-
loniam remeans, Duces qui ad Ioannem regē Bohemiae defecerant, terrasq;
regni sui inuasionibus laceſcebāt, expugnauit, & munitiones eorū succendit
ad castrūq; & oppidum Kosczan, quod pro rege Bohemiae tenebatur, pue-
niens, illud obsidione cinxit. Bohemis autē & Slesitis qui castrum tuebātur,
obsidentes polonos irridenibus. Dux Kazimirus filius regis cohortatus mi-
lites suos ad impugnandum castrū, iniussu patris processit, quo uiso uniuersus
exercitus mira celeritate accurrens, castrum per uiolentia conscendit, mor-
tibus recepit, oppidumq; capto castro, absq; mora in potestate regis inspe-
rato uenit. Kazimirus tādē parētando mortem suorū, in expugnatione ca-
stri occisorum, hostes qui castrum defendebant, omnes gladio percuti iussit.
Hoc ultimū bellum Wladislai regis fuit, post quod Graccouiam remeando
languescere coepit, & in grabatū decidens, deficientibus uiribus, fratre Helia
ordinis praedicatorū doctrina perspicuo uocato, confessione facta, singula-
ri auctoritate Apostolica pro mortis articulo ei coeſſa absolutus est, sacra-
mentoq; eucharistiae procuratus. Commendato filio suo Kazimiro Baronibus, in

Familia Iditarum.

Ioānes rex Bo-
hemie Posnani-
am obsedit.

Fuga eius.

Brzeſce tranſ-
latum.

Ordo Cuyau-
am uastat,
Rex uisionem
parat.

kazimirus ca-
strum kosczan
capit.

bus, in

Wladislaus
Graccoui: mor-
tuus.

bus, in castro Gracco: secunda die Marci, quae in dominicam Reminiscere ca-
debat, uel ut aliae historiae tradunt, quarto idus Marci, & est dies sancti Gre-
gorii, anno dñi 1333 in domino obdormiuit, in maiori ecclesia Graccouiensi, in
parte sinistra chori uersus sacranum, ante aram sancti Wladislai regis, quam
ipse crexerat, dotaueratq; sepultus. Sepulchrum eius alba petra, per sculptu-
ras & testudinem adornatum est. Fuit autem iste rex Wladislaus, fortis manu,
animo ferox, & usq; ad decrepitam aetatem robustus. Habitu uero corporis
exiguus, & iccirco Loktek quasi cubitalis ob breuiorem staturam cognomina-
tus. Regnauit autem post coronationem duodecim annis, mense uno, diebus
sedecim, tempore regiminis sui, ante coronationem non computato.

CAPVT XIII.

Lithuani Polo-
nia depredati.

Henricus de
Pleczo magi-
ster Prussie.
Castrum Gar-
thin depreda-
tum.

Cruciferorum
in Lithuanos
uictoria.

Ignis Gracco:

Lithuanorum
incurio.

Theodricus de
Aldemburgk.

Fridburg, Bey-
er castra erecta

Dux Lithua-
nie sagitta ig-
nea interceptus

Nno domini 1306. Audientes Lithuani gentiles, scissions in re-
gno Poloniae, per nemora & inuia in terras maioris Poloniae ir-
ruperunt. Et oppida Kaliff & Stauissino, uillasq; in uiciniis eorū
depredati sunt, senes & impuberes trucidarunt, pluraq; milia per-
uicaciter, absq; ulla resistentia, in seruitutem abduxerunt. Eodem tempo-
re Henricus de Pleczko genere Saxo, eo anno in Magistrum Prussiae assum-
ptus, misso exercitu in Lithuaniam, castrū Garthin, forti praesidio Lithuano-
rum munitum, tempore nebulae apertū reperiens, omnes Lithuanos aut truci-
dauit, aut captiuauit, spoliatoq; castro & incenso ad propria regressus est. Co-
mendator autem de Konigsbergk, castrum Garthin non fuisse locatum mole-
ste ferens, cum eodem exercitu illuc perrexit, sed praecipuum a Lithuanis
offendens, nouis irrogatis spoliis discessit. Multis deinde militibus peregrinis
Prussiae aduenientibus nouū bellum Lithuanis illatum est, & districtu Kar-
szowin spoliis & igne uastato, in Prussiae redierunt. Anno quo supra 1306
Ciuitate Graccouiensi prope ecclesiam parrochiale omnium sanctorū arden-
te. Carbo ignitus flatu uenti supra tectum ecclesiae Cathedralis laminibus
plūbeis coopertū, plect9, octaua die Mai, tectū consumpsit, & muros cū pari-
etibus ecclesiae debilitauit. Vniuerso castro Gracco: cū turribus & domibus
ex lignis fabrefactis totaliter exusto. Graccouia uero huiusmodi iactura
incendii, in pluribus domibus & in hospitali perpeffa est. Anno domini 1307
in die sancti Galli. Lithuani terras Siradiae & Kaliffien subito irrumpentes
plurimā rapientes predā, coedeq; & igne plurima loca uastantes, concito gres-
su in Lithuaniam redierunt. Eodem anno Henrico duce Bauariae cum suis gen-
tibus adueniente, Theodricus de Aldemburgk magister Prussiae, facta expe-
ditione in Lithuanos. In uicino castrī Lithuanorū Vyelunya appellati, duo
castra noua erexit. Nomen uni imponens Fridburg, id est mōs pacificus. Al-
teri Beyer, id est Bauariae. In eisq; frequēti praesidio uictualibus & machinis
ducis Henrici Bauariae derelictis, ut castrū Vyelunya in deditionē cogere tur
discessit. Gediminus autem supremus dux Lithuaniae imminens periculum
depulsurus, noua castra forti exercitu circūdedit, & cum uiginti duobus die-
bus ad eorū conquisitionē intederet, quidam Crucifer sagittandi peritus, ob
id sagittariorū magister uocatus, praefatum ducem Gediminū ignea sagitta
per dorsum transfixit, q illico animā exalauit. Cuius morte sequita exercitus
Lithuanorum

Lithuanorum obsidione soluit. Magister uero Prussiae Theodricus eodē an-
no, misso Henrico Prussiae Marsalco cū exercitu, districtum Lithuaniae Vie-
dultki coedibus & flammis uastauit, & plures captiuos in Prussiae induxit.
Sequenti autē anno Olgerth Lithuanorū dux, necem Gedimini patris sui &
patriae uastationem ulturus, in forti exercitu Prussiae ingressus, eā coedib9
& ignibus uastauit, depopulatione latius extensa, predā hominū & pecorū
in Lithuaniam ducebat. Quem Henricus Prussiae Marsalcus quartadecima
die Augusti, apud nemus quod Galebonke nominatur cōsequutus, quis hor-
si impar uidebatur, conflixit, & utrisq; acriter pugnantibus tāta coedes adir-
ta est, ut utraq; ps pro uicta discesserāt. Maior tamē clades in Lithuanis ui-
debatur, qui mille ducentos & uiginti ex suis perdiderunt. Captiuosq; & pe-
cus relinquere coacti sunt. Anno domini 1310 pridie kalendas Maii, in op-
pido Kowale terrae Cuyauien, natus est Kazimirus filius Wladislai Loke-
tek, & Hedwigis consortis eius, qui regnum Poloniae prudentia, fabrica mu-
rorū, & legibus decorauit & adornauit. Eo anno maxime tempestates & aq-
tum inundationes in Italia, Almania, Bohemia & Polonia fuerunt. Sol quoq;
ultima Ianuarii eclipsim passus est. Ex his magna sterilitas subsequuta, qua-
lem nemo meminerat, nec a praedecessoribus audierat. Deficienteq; pane, her-
bas homines manducarunt. Eodem anno Boleslaus dux Wratislauiens, filius
Henrici quinti, ulturus iniurias patris, terram Henrici filii Conradi Glo-
gouien uastauit, factaq; conflictu, Henricus Glogouien succubuit. Et Boles-
laus dux Wratisl: in superbia elatus, multa bona procaciter consumpsit, ut
postea aere alieno uiueret. Inter filios autē huius Henrici Glogouii: Przemis-
laus quum esset uegetioris ingenii, nunq; Ioanni regi Bohemiae subici uoluit.
Hic ueneno a propriis uasallis intoxicat9 interit, & apud monasterium Lu-
bense sepultus quiescit. Et quia nullam prole reliquerat, Henrico Zegane
& Ioanni Stinauiens fratribus eius Glogouia cessit in commune, Conrado p-
Stinauiā contētrato. Sed postea Ioannes Stinauiens, mediam partem Glogo-
uia, Ioanni regi Bohemiae uendit, qui rex exercitualmente in Glogouiam ue-
niens, alteram partem Glogouiae in suam redegit ditionē. Et ob hoc grau-
men, Henricus Zegane mortuus est, in monasterio Luben sepultus. Filius
autē eius unicus, eiusdem nominis Henricus, adeo Ioānem regem Bohemiae
& filiū eius in regno successorē Karolum inuasionibus turbauerat, ut Karo-
lus rex Bohemiae, alteram partē Glogouiae quae fuit patris eius, ipsi restitu-
eret, suam ditionē tamen & subiectionem ex cōposito profitenti. Anno Chri-
sti 1311. Viētenen supremus dux Lithuaniae, cū omnibus suis copiis terras
Prussiae sub carnispriuio ingressus, per coedes & flamas, magnam partē ter-
rae in fauillam & desolationem redegit. In Lithuaniamq; cum quingentis ca-
ptiuis reuersus, diis suis libamina obtulit. Commendator interim de Konig-
bergk, uno agmine, & quinq; alii Commendatores altero agmine, diuersoq;
itinere Lithuaniam furentes ingressi, singula quae occurrebant, aut captiua-
runt, aut occiderunt. Et Lithuanorū ducem Viētenen epulante perturbau-
runt, in Prussiae magno cum captiuorum numero regressi sunt. Eam uas-
tationē dux Viētenen ulturus, quattuor milibus ex ceteris delectis, in uigilia
Ramispalmarū

Magister Pruf-
sic Lithuaniam
uastat.

Kazimirus filius
Loketek natus
in Kowale.

Eclipsis.

Fames.

Henricus zeg-
ne mortuus.

Viētenen Lith-
uanie dux Pruf-
siam uastat.

Commendator
konigsbergien
Lithuaniam re-
greditur.

Vitenen Prus-
siam repetit.

Dehonestatio
sacramenti Eu-
charistie:

Cruciferorū de
Lithuanis ui-
soria.

Cōmendator
Brādenburgē
secundam expe-
ditionē in Lith-
uanos peregit.

Hēricus de Tre-
uiri magister
Prussie.

Boleslaus dux
Mazouie mo-
ritur.

Ramis palmarum in Prussiam intrans, cuncta ferro & igne usque ad Brunsberg vastauit. Ecclesias uasis & clenodiis spoliavit, & eas incendit. Diuinissimum eucharistie sacramentum, in terram cum ignominia proiectum, ore conspuuit, & pedibus conculcauit. In Lithuaniaque magnam captiuorum multitudinem pel- lens, dum in limitibus in una siluarum captiuos inter suos diuisurus staret & coram uirginibus (quae absque uiris & caeteris mulieribus mille quadringenta numerum explebebant) sacramentum eucharistie ex terris Prussiae in sacrario allatum, prophana manu extertum, ante pedes uirginum proiciens, spurcissimum ore conspuens, & pedibus conculcans. Interrogabat, ubi esset deus earum, qui ei resistere non ualeret, neque suis cultoribus auxiliari. Non autem diuina maiestas blasphemiam tulit. Altera siquidem die in diluculo, quae fuit dies Martis, octauo idus Aprilis, Henricus de Ploetz magister Prussiae, cum octuaginta fratribus Cruciferis, & forti aliarum gentium exercitu, ducem & exercitum Lithuanicum in eisdem statuiis consequutum, confligit, & ad extremum uicit, singulos uictos in patibulum agens, aut undis suffocans. Ex tanto autem Lithuanorum exercitu, nemo praeter ducem, & duos eius comites, qui & ipse in capite uulneratus aufugit. In memoriam tam famosi triumphi, Cruciferi in domum reuersi, monasterium sanctimonialium in Thorun fabricarunt & dotarunt. Alteram expeditionem Commendator de Brandenburg in Lithuanos agit, & vastato districtu Pogrodne, citato agmine discessit. Terciam expeditionem eo anno magister Henricus de Ploetz agit in Lithuanos, & secunda Iulii Lithuania ingressus, districtum Salsenken ferro & igne vastauit. Etiam tria castra illic conquirens incendit, multisque militibus Lithuanorum occisis, septingentos in captiuitatem duxit. Anno domini 1311. Hēricus de Ploetz, de officio magisterii cedente, Henricus de Trir, qui & Karolus appellatus est, successit. Eo anno duae expeditiones in Lithuaniam actae sunt. Una per magistrum contra castrum Bisen itinere terrestri. Altera per Vernerum Commendatorem de Ragnera, nauali classe per fluuium Memel, contra castrum Mergist, ab eo parum profectus, praeter paucos captiuos attulere. Terciam expeditionem agit Henricus Marsalcus, cum ingenti sui exercitus pernicie. Nam castrum Bilen incoquisito, in tres districtus, uidelicet Miedniki, Crinuietzin, & Trziticzan, descendit. In quibus nusquam uictualia reperiens, fame indies inualecente, per spacium centum & amplius miliarium rediens, multos de suis inedia consumptos ammisit. Miserat & dux Lithuaniae suum praefectum Surminum, uirum callidum cum classe centum nauium, contra castrum Trismemel, qui naues Cruciferorum in flumine Memel reperiens, incedit, tandem a Cruciferis uictus, trecentis quadraginta de suis ammissis, cum reliquis eadem classe in Lithuania refugit. Anno domini 1313. Boleslaus dux Mazouiae, filius Semouiti filii Coradi Mazouiae, frater patruelis ducis Wladislai Loktek, in Visssegrod octauo kalendas Maii mortuus est, in ecclesia Ploetz sepultus. Hic seuius persequutor furum & malefactorum fuit. Hic tres filios superstites, Semouitum Troydenum ex prima coniuge Lithuana multum honesta, & Venceslaum seu Vankonem ex altera coniuge Bohema, & unicam filiam ex eadem Bohema reliquit. Anno domini 1314. Magister Prussiae Karolus, & ordo Cruciferorum, a quolibet

a quolibet manso culto in Pomerania, & terris occupatis de quibus decima manipularis reddebatur, duos scotos usuales colonis soluere iussit. Sua uero & omnium Commendatorum atque terrigenarum praedia, a solutione cuiuslibet decimae penitus libera esse decreuit. Propter hoc Episcopus Wladislauien, in cuius diocesi fere tota Pomerania consistit, cum assensu Archiepiscopi Gneznen, & Episcopi Posnaniens, monasteriorum quoque & aliorum beneficiariorum, Magistrum & ordinem, ac uillarum rusticos censuris ecclesiasticis percelluit, & loca eorum interdicto supposuit. Verum Magister & ordo appellationibus ad sedem apostolicam se tuebatur, & rigorem censurarum eludebant. Eodem anno circa Natale domini. Cometes cum longa coma circa polum apparuit durauitque usque ad finem mensis Februarii. Et paulopost, alter Cometes in parte orientali apparuit, qui sicut quantitate minor erat priore, ita & minor duratione. Tres etiam lunae simul eo anno apparuerunt.

CAPVT XIII.

Anno domini 1315. Hēricus & Wladislaus filii ducis Hērici quinti Wratislauien, aetate pubertatis transgressi, fratrem suum seniore Boleslaum magna importunitate ad partiendum patrimonium coegerunt. Ne ipsius prodigalitate partes hereditatis illorum conlumeret, & Boleslaus quidem Bregam accepit, aspirans ad pecunias a fratribus addendas. Henricus uero Wratislauia forte accipiens, quadraginta octo miliarum marcarum Boleslao exsoluit. Wladislaus autem iunior fratrum Legnicam sortitus, in subdiaconi gradum promotus, in triginta duobus milibus marcarum quae non potuit pro additamento soluere, Legnicam ciuitatem Boleslao Bregensi fratri suo obligauit. Sed idem dux Wladislaus aetate ductus, contra Boleslaum ducem Bregensem bellare coepit, ut sibi de Legnicam ducatu cederet, quem saepius fufum & fugatum tandem comprehendit, & in Legnicam castrum in carcere dimidio anno alligauit, quo reconciliantibus amicis, ut singulis annis quingentas marcas quibus statum suum ducere possit, dux Boleslaus sibi daret, dimisso, propter graues molestias frenesim incidit, & deliras cuidam militi qui castrum Hornsberg in montibus habebat, se adiunxit, & praedas in Bregensem ac Legnicam ducatibus agere coepit. Dum in uillas Iankow, & Virbin in terra Bregensem impetum fecisset, a rusticis qui pro sua securitate centum armatos conduxerant, cum uiginti complicibus captus est, & Boleslao Bregensi duci praesentatus, in uincula trusus, in castrum Legnicam integro anno detinebatur, ubi tantam frenesim incidit, ut singulos sibi ministrantes conaretur occidere. Mitigata tandem frenesi, a uinculis dimissus, nunquam stabilem tenuit gradum, sed in modum delirantis ambulabat. Anno quo supra 1315 Samagittae numerofo exercitu Ragneram cinxerunt, & quoniam longum tempus in obsidendo castrum non expugnato consumpserunt, conculcatis segetibus, & omnibus in circuitu uastatis atque exustis, in Samagittiam reuersi sunt. Vitenen autem dux Lithuaniae ceptum Samagitticum continuas, cum frequenti exercitu castrum Trismemel obsidione uallauit, projectioneque machinarum decemseptem diebus expugnabat. Ducentos milites ab Henrico magistro Prussiae missos, ad obsessos ingredi contententes, ad unum omnes contriuit. Magis-

Cometes duo
rum mensum.

Tres lunae.

Patrimonium in-
ter fratres diuisio.

Wladislaus ma-
ior minor frenesim
incidit.

Ragnera a Samagittae
magistris cin-
cta.

strumque

Districus Pa-
stow vastatur.

Cruciferorum
victoria

Ingedin & Pi-
stin castra expu-
gnata.

Institutio dena-
rij sancti Petri
immunatur.

Restitutio Bo-
leslao Bregeñ
facta.

Elizabeth regi-
Hungarie nu-
pta.

strumq; Prussiae cum sex milibus armatorum uenientem, quum ab exploratori-
bus cognouit, in Lithuania se recepit. Quem magister Henricus non ualens
consequi, terras hostiles nihilominus intrauit, & plures ex Lithuanis aut oc-
cidit, aut captiuit. Eodem anno Henricus de Ploczk Saxo genere, & Mar-
salcus Prussiae, cum proprio milite Lithuania ingressus. Districtum Pastow
uastauit & exulit, & quingentis Lithuanis captis, Prussiam reuersus. Plures
milites ex Rheno in Konigsbergk gratia exercende militiae offendens, alte-
ram illico expeditione in Lithuanos agit. Castroq; Bisen conquisito, octua-
ginta Lithuanis, qui illic reperti erant, necatis, districtum Medniceñ cotinua-
uastatione in fauilla redegit. Magister deinde Prussiae Henricus cum maio-
ribus copiis Lithuania repetens, exercitu quadrisaria diuiso, & populatione
latius extensa, plures districtus Lithuanorum ad eam diem intactos, deuastauit,
& magnam captiuorum ordinem ex Lithuania duxit. Frugibus autem ad maturi-
tatem pertingentibus, iterum Marsalcus in Lithuania ingressus, & duobus ca-
stris Ingedin & Pistin expugnatis & exulit, sata omnia conculcauit, aut ex-
ulit. Eam molestiam David Praefectus castris Lithuanorum Garthin ulturus,
cum octingentis armatis Prussiam intradens, districtum Vunsdorff deuastauit.
Quem Comendator de Capyow dum rediret consequutus, certamine inito,
captiuos liberauit, & quinquagintaquinque occisis, ceteros in fugam uertit.
Ab exordio institutionis denarii sancti Petri pro lampadibus, de qualibet do-
mo & familia tres tantummodo oboli usuales, & auenae cribrum soluebatur.
Hac autem prisca consuetudine anno domini 1318 per collectores apostolicos
abrogata, sancitum est ut de quolibet capite rustici hominis, unum obolum
usuale annuatim soluatur, quod usque in hanc nostram aetatem cotinuat. An-
no domini 1319 Boleslaus Bregeñ & Legniceñ dux, Conrado filio ducis He-
rici Glogouieñ cui Olszina obigerat, propter Henrici quinti patris sui capti-
uitatem & depactionem bellum mouit. Olim per auum eius Conradum Glo-
gouieñ factam, & aliquot certaminibus superatum, ad tantam aegritatem ipsum
ducem Conradum redegit, ut unum tantummodo equum, & pallium lineum quo
amiciebat possideret. Ictoque scedere, ex sententia Baronum comunium, Co-
radus Oleszneñ, Namislauiam, Beroltow, Cruczbork, Piezczen, & Cuncze-
stad duci Boleslao Bregeñ restituere coactus est. Volauiam uero & Lubeus
compassus aegritati Conradi Oleszneñ ei dimisit. Accessione autem tot bono-
rum Boleslaus sumptus prodigos iterum facere coepit, intantum ut debitis uari-
is inuolutus, oppidum Nympecz cum suo districtu, duci Bernardo Sweidni-
ceñ, Item Haynouia & aureum montem creditoribus ciuib; Wratis: obligaret.

CAPVT XV.

Anno domini 1320 Wladislaus Loketek rex poloniae, filiam su-
am Elizabeth nomine, die dominica infra octauas Petri & Pau-
li apostolorum, Karolo regi Hungariae matrimonialiter copula-
uit. Haec felicius duabus morte absumptis coniugibus regi Ka-
rolo nupsit & comansit, filiosque insignes ei genuit. Eodem anno 1320 Nanke-
rus nobilis de domo Oxa, ex prouincia Oppolieñ ortus, in Episcopum Grac-
couieñ electus, ecclesia Gracco: ueterem, angustum situm habentem, & humilibus
structuris

Ecclesia Grae-
couieñ extruit

Marsale Prus-
sie Lithuania
vastaturus in-
greditur.

Ordinis mili-
tes victi.

Varij alterati-
ones p ducatu
wratislauiens.

Wratislaui ad
Bohemos ces-
sit.

structuris edificatam, recentique incendio deformatam, deiecit, & nouam opere
sumptuoso ex alba & quadrata petra inchoauit, latitudinem atque longitudinem
eius quantum spacia loci patiebantur extendens, quae & qualis in hanc diem
cernitur & permanet, hinc factum est ut multa insignia sepulchra Principum
& Pontificum, noua edificatione superueniente, obruta perierint. In edifica-
tione autem tam sumptuosam ecclesiae Cathedralis Gracco: Nankerus Episcopus
Gracco: duas partes, Capitulares uero terciam, & clerus totius dioce-
sis Gracco: subuentione caritatiuam contulit. Cuiuslibet etiam beneficii &
parrochialis ecclesiae decollatione, siue spirituali, siue regia & laicali, uacan-
tis, primi anni fructus pro fabrica ecclesiae exigebantur & reddebantur. Eodem
anno Henricus de Ploczk Marsalcus Prussiae, habens secum quadraginta
fratres ordinis cum exercitu bene instructo, Lithuania ingreditur, districtum
Medniceñ quod latius potuit uastauit. Interim Lithuani & Samagittae, nihil ea
uastatione deterri, angustias unius saltus, quem Cruciferi in redeundo tran-
siri erant, occupant, & maioribus arboribus circumquaque succis, insidias
parant, dumque Marsalcus Prussiae & exercitus eius insidiarum ignarus sal-
tum esset ingressus, a Lithuanis circumuentus, imprimis ipse, deinde alii ad
unum omnes aut deleti, aut capti sunt. Lithuani pro uictoria & spoliis hostium,
diis thura litantes, unum ex Cruciferis uocatum Gerardum Rudde de Sam-
lenth, cum equo & armis in pira extructa incenderunt, & conflagrarunt. Anno
quo supra, in festo exaltationis sanctae Crucis, Lithuani terram Dobrzineñ
quae tunc a relictis ducis Semouiti tenebatur, improuise uastauerunt & oppi-
do Dobrzineñ exulit, cum captiuis utriusque sexus, ueloci fuga regressi sunt.
Ioanes rex Bohemiae, & Comes de Lucemburgk, sciens duces Slesiae uiros
simplices, calliditate sua eos ad se trahere coepit. Primum itaque anno domi-
ni 1322 Boleslaum ducem Zambiceñ alias Monsterbergeñ, Bernardi ducis
Sweidnicē: germanum, amplissimis promissionibus inescatum, induxit, quod ca-
strum & oppidum Cloczko pro tenui pecunia ei uendidit & resignauit. In quo
homines & praeda & rapinis uiuentes locauit, ut ceteros duces Slesiae spoli-
is uexaret & discordiarum semen iacerent. Wratislauiensis insuper ciuitatis
ambiens possessionem, Boleslaum Bregeñ & Legnit ducem, profusis donati-
onibus contra germanum eius Henricum sextum ducem Wratislae: subordi-
nauit, qui dum bellis praemeretur, quum esset princeps pacificus, ad Wla-
dislaum Loktek regem poloniae se conuertit, & Wratislauiensem ciuitatem sibi
cum ducatu perpetuo resignauit. Wladislaus autem rex apprehensa posses-
sione ciuitatis & ducatus Wratislae: aliquanto tempore ipsam gubernans, compas-
sus paupertati ducis Henrici, Wratislauiam sibi restituit. Quo audito Ioanes
rex Bohemiae exhilaratus, callidis blanditiis & iam non bello, sed liberalita-
te & astucia. Ad resignandum sibi ducatum & ciuitatem Wratislauiensem
ducem Henricum induxit, receptoque oppido Cloczko in administrationem solu-
ad tempora uitae Wratislauiam perpetuo resignauit, cum graui iactura re-
gni poloniae, de cuius corpore ducatus Wratislae: erat, & cum iniuria fratrum
Boleslai Bregeñ & Wladislai Legniceñ ducum, filiarumque eius trium nobili-
um Offcze, Grithe, & Elizabeth, ad quos & ad quas spectabat successio
hereditaria

hereditaria. Ab eo ergo tempore ducum Wratisla: cessauit successio, ciuitate Wratislauiensi obedientiam regis Bohemiarum proficere. Tandem Wladislao duce Legnicei ducatum suum Legnicei, quem Boleslao Bregei in triginta duobus milibus marcarum obligauerat, uenalem exhibente. Ioannes rex Bohemiarum solita uasfricia usus, cominatus est auferre ducatum Legnicei Boleslao, nisi in suam & regni Bohemiarum ditionem concederet, qua denunciatione Boleslaus Bregei territus, se & sua Ioanni regi Bohemiarum subiecit. Eodem anno domini 1321. Bernardus dux Sweidnicei cum sua gente. Item dominus de Sueuia, Item duo Comites de Rheno, Item aliorum christianorum exercitus Cruciferis de Prussia illum dirigentibus, in terras Samagittiarum & Lithuaniarum descendens, tres districtus Varken, Russigē, & Klogen uastauit, & castrum Pisten conquisiuit. Barbaris quoque praedictorum districtuum, callide obedientiam promittentibus, a cede & captiuitate temperatum est. Sub idem tempus Lithuaniarum dux, in Liuania uastato episcopatu Darbateni & aliis districtibus, quinque milia captiuorum & multitudinem spoliatorum in Lithuaniam deduxit. Eam uastationem christianorum exercitus uindicaturus, iam instante hyeme in Lithuaniam expeditionem agit, nullo tamen opere memorabili, asperitate hyemis praemente, adito, in Prussiam remeauit. Dauid uero Capitaneus castrum Lithuanorum Garthin frigore non torpens, cum frequentibus copiis, districtum Reuel in Liuania uastauit, ecclesias incendit, sacra uasa recepit, sacerdotes aut occidit, aut cepit. Et quinque milia captiuorum cum ingenti praeda in Lithuaniam intulit. Deinde sub eadem hyeme Lithuani & Samagittiarum ciuitatem Memel, & tria castra in eius uicino expugnauerunt, & conquisierunt. multisque christianis illic aut caesis aut captis, tam ciuitatem quam castra exusserunt. Post haec districtum Vilow adeuntes, strage magna adita, Commendatorem de Capyow, cum suo exercitu occiderunt. Et in multitudine captiuorum atque spoliatorum Lithuaniam reuersi sunt. Mazouiarum etiam ducatum uastauit. Dauid Capitaneus Lithuanorum de Garthin, & pluribus uillagis ac ecclesiis spoliatis & incensis, plures agrestes in Lithuaniam captiuos duxit. Sub eo tempore Karolus magister Prussiae mortuus est, & pro eo Vernerus de Orzele substitutus est.

Dauid Capitaneus Reuel uastat.

Karolus magister Prussiae mortuus. Vernerus de Orzele magister Prussiae.

Lithuanorum excursio.

CAPVT XVI.

Anno domini 1323 Lithuani clandestinis itineribus subito insiliētes, oppidum Dobrzinei ipsum deprædati sunt, & conflagrarunt. In terramque Dobrzinei senes & impuberes occidendo, festine cum captiuis ad nouem milia estimatis, in Lithuaniam redierunt. Ea propter Wladislaus Dobrzinei dux, & Wladislaus Loktek regis Poloniae germanus nepos, personaliter ad eundem regem Wladislaum Graccouiam ueniens terram Dobrzinei cum suis municipiis ei perpetuo resignauit, quia ad ipsius defensionem & incursionem, tam a Cruciferis quam Lithuanis factam & futuram intendere non potuit. Praeibis quoque porrectis pro se & sua genitrice Anastasia relicta olim Semouiti ducis Dobrzinei, terram Lancicie obtinuit, terra Dobrzinei gleba & introitibus multo superiorem, dumtaxat ad tempora uitae, quia orbus & sine prole fuit. Anno domini 1324 Dauid Capitaneus in Garthin, iussu

thin, iussu Gedimini ducis Lithuaniae oppidum Poltowfko episcopi Ploceni, & centum triginta uillas in circuitu, in die sanctae Elizabeth inuadens, coedibus, flammis, & spoliis uastauit, & triginta ecclesias parrochiales igne delet, ac quattuor milia animarum in captiuitatem duxit. Alius quoque exercitus Lithuanorum in Liuania descendens, in aliquot locis eam uastauit, & praedam cum captiuis reduxit. Sequenti autem anno uidelicet 1325 Anna filia Gedimini principis Lithuanorum in coniugem duci Kazimiro filio Wladislaus regis Poloniae, cum omnium captiuorum ex regionibus Polonorum per Lithuanos receptorum redditione pro dotalibus, adducta est. Et pax desiderabilis, ex hac affinitate inter Polonos & Lithuanos sequuta est. Anno praeprepresso 1325 iussu Wladislaus regis Poloniae, milites Gracoi & Sandomiriensium Mazouiarum hostiliter depopulati sunt, & ciuitate Ploceni conquisita, flammis ipsam exusserunt. Venceslaus enim alias Vanyek dux Mazouiae, conditionis suae oblitus, hostilitatem infestam cum Cruciferis Prussiae regno Poloniae inferebat. Anno domini 1327. Principes Slesiae, Oppolien, Tesnen, Glogouien, Zegane, Olesznice, Sinati, & Falkembergen, suae illustrissimae conditionis ex regibus Poloniae tracte oblit. Obliti libertatis, qua in illam diem perfuncti sunt, ad Ioannem regem Bohemiae infestum hostem regis Wladislaus Poloniae, defecerunt, iugo & feudo Bohemico sese supponentes. Causa non alia extitit, nisi liuor & acerba inuidia, quod Wladislaus Loktek sibi imposuerit regni Poloniae diadema, ipsis inconsultis, unde illum non Poloniae, sed Graccouien regem uocitabant, & a suis subditis uocitari mandabant. In quorum ignominia, quia absque legitima causa a regno secesserunt, factum est laudum in regno Poloniae, quod nullus illorum principum, quod alienum iugum non excusserit, in regem, gubernatorem, aut Capitaneum in Polonia assumatur. Hinc factum est, sathana zizania superseminante, quod principes & nobiles Slesiae, adeo Polonos exosos & contemptos habere ceperunt, ut in casibus & infortuniis eorum, detractionibus & morsibus magnopere picitentur. Ex hoc egritudine sua declarantes, quod utrum suum a quo excidit, corrodit. Licet Polonia pietatis maternae ubera, in eorum necessitatibus non auertit, sed solatur & reficit. Hinc etiam factum est, ut aquilam candidam uniuersale signum principum Poloniae, duces Slesiae, hi quidem in nigram, alii in glaucam, nonnulli in camporum, uariationem & colorum permixtionem permutarunt. Ne quidem commune regno Poloniae habere uiderentur. Censuram tamen & denarium sancti Petri, qui ex uniuersa Slesia summo Pontifici praestatur. Sic & ecclesiae Cathedralis Wratislauiensis per Boleslaum primum regem Poloniae & patrem suum Myeszkone fundatio & dotatio. Caeteraque insignia clamant & demonstrant Slesiam & Wratislauiam regni Poloniae prouinciam fuisse. Propiciatione diuina ad corpus & unitatem regni Poloniae postea reuersuram. Anno domini 1330 aestas nimium calida erat, ex nimioque seruire solis, ultra solitum cursum in Polonia segetes in debitam maturitatem ante festum sancti Ioannis baptistae perductae erant, & undis desiccatis, flumina suos alueos deseruerant. Anno eodem. Ciuitatem Rigen cum omni dominio ad Rigen ecclesiam pertinentem, expugnauerunt & occupauerunt, fratres Theutonici sanctae Mariae

Poltowfko oppidum uastatur.

Pax cum Lithuanis.

Principes Slesiae ad Bohemiam regem delinunt.

Estas calida.

13 de nigra

Venceslaus fili-
us Boleslai Ma-
zouie ducis
moritur.

Vernerus mors.

Lutherus ma-
gister Prussie.

Vincencius de
Pomorzani
mortuus.

de nigra cruce, In Archiepiscopum Rigen fundatore suum usi officio. Quo
Cruciferi de Prussia in reges & principes Polonia in occupanda Pomerania
& aliis terris usi sunt. Anno quo supra sedecimo kalendas Iunii, Venceslaus
alias Vonyek filius iunior Boleslai ducis Mazouie crudelis & seuerus in mi-
lites & subiectos, in Vissiegrad mortuus est, & in ecclesia Plocei sepultus, re-
liquit unicum filium Boleslaum ex filia Gedimini ducis Lithuania. Anno pre-
fato die decimanona Octobris, Vernerus de Orzela magister Prussie mul-
tis uulneribus, in castro Marienburg, ab uno fratre Crucifero Ioane de Gin-
dorff confossus occubuit, in locum eius Lutherus de Brunswigk successit.
Anno predicto postulante rege Wladislao Loktek a summo Pontifice pel-
lagium cruce signatorum & aliquot milia florenorum, contra Barbaros, Thar-
taros, ac Lithuanos, accepit rationes & excusationes summi Pontificis, & non
ea quae postulauit, tamen ne nuntii regis uacui redirent, gratiam anni Iubilei
concessit, ea conditione, ut quilibet illam meriturus, duos aureos in capsum im-
poneret. Agebatur itaque Gracouiae annus Iubileus, pro festo sancti Stanis-
lai in Maio tribus diebus, & in autumno festi eiusdem sancti Stanislai aliis tri-
bus diebus, magna multitudo ex uniuerso regno Poloniae, sed & ex Huga-
ria atque Slesia concurrente. Exinde non mediocris summa auri collecta fuit.
Anno domini 1332 in festo natalis sancti Ioannis baptistae. Vincencius de Po-
morzani palatinus Posnaniensis, cuius ductu & prodicione Polonia fere perie-
rat, quis regio adiecto in patria tutus consisteret, tamen eorum qui uastati &
incommodis confecti erant conspiratione, telis confossus & obtritus, teteri-
mae prodicionis poenas soluit.

Kazimirus secundus

CAPVT XVII.

D surrogandum
nouum regem in lo-
cum regis Wla-
dislai nuper absu-
pti. Praelati & Barones Polo-
niae conuentu omnium terrarum
apud Gracco: agetes una-
nimit uoto ac uocatione ducem
Kazimirum, filium praefati regis
Wladislai in regem Poloniae
elegerunt. Diemque sancti Mar-
ci pro coronatione eius desig-
narunt, regina autem Hedwigis
regis Wladislai relicta, & du-
cis Kazimiri mater, quaelio-
nem iniecit. Ne ipsa uiuente,
Anna consors Kazimiri in re-
ginam coronaret, affirmasque
quod unius regni una regina dia-
mate sit insignienda. Expugna-
ta tandem

ta tandem praecibus ducis Kazimiri, quem tenerrime diligebat, in coronatione
Annae coniugis Kazimiri consensit. Ipsa autem in cenobium sanctimonialium
monasterium in antiqua Sandecz se recepit, & professa regulam sancti Francis-
ci, ieiuniis, orationibus reliqua aetatis suae expleuit. Anno itaque domini 1333
in festo sancti Marci, quod in diem dominicum cadebat. Dux Kazimirus in re-
gem, Anna uero consors ipsius in reginam Poloniae, in ecclesia cathedrali Gra-
couien, per Ianislaum Archiepiscopum Gneznen, assistentibus ei Ioanne Gra-
co: Ioane Posnaniensi, Mathia Wladislauen, Stephano Lubucei, Episcopis
& Baronum ac nobilium Poloniae magna copia, iuncti & coronati sunt. Ad-
iunctusque est regi Kazimiro in gubernatore (quonia nondum ad maturam aeta-
tem peruenerat) Iaszkowski de Melitein Castellanus Gracco: uir industrius, & in
tempore magni zeli. Ccepit autem rex Kazimirus post coronationem, pacem regno
ordinare, & bellum cum Cruciferis de Prussia, per ultiores inducias ad festum
Ioannis baptistae anni sequentis suspendit. Ccepit & praedonum atque furum fre-
quentiam exterminare, & publicas stratas purgare. Multosque nobiles & uul-
gares furis ac rapinis uiuere consuetos, neminem reueritus, suspendere, mu-
tilare, partire, aut exilio damnare iussit. Anno uero domini 1335 ex compro-
misso occasione terrarum regni Poloniae, per Cruciferos occupatarum, Karo-
lus rex Hungariae, pro parte regis Kazimiri, & Ioannes rex Bohemiae pro
Cruciferis, in die sanctae Elizabeth in Hungaria, in castro Vissiegrad conue-
nerunt. Rex etiam Poloniae Kazimirus ad sollicitandum in sua causa. A magi-
stro & ordine Cruciferorum Henricus Ruthenus Prouincialis Culmen, Mar-
quardus de Spanebergk Thorunen, & Conradus de Brunestein Swiezei,
Comendatores, adueniunt. Habita autem deliberatione regum arbitrantium,
terras Cuyauiae & Dobrzinei regi Poloniae Kazimiro adjudicarunt. Terram
autem Pomeraniam, quae feratior est predictis, Magistro & ordini Cruciferorum
appropriarunt, quod rex Poloniae Kazimirus, praeuaricando paternum man-
datum, quo moriturus interminando praecipit. Ne unquam super patrimonio suo
terra Pomeraniae cum Cruciferis pacisceretur, amaro corde, ne recrudescen-
te bello ampliora perderet suscepit. Castro nihilominus Nyezkow, quod de
forte terrae Cuyauiae esset, circa Magistrum & ordinem manere, ut facultas
utriusque ripae fluminis Istulae apud eos remaneret. Sententia regum Hunga-
riae & Bohemiae sic incipit. In nomine domini amen. Nos Karolus & Ioannes
dei gratia, Hungariae & Bohemiae reges, perpetuae memoriae tenore praesentium no-
tum facimus quibus expedit uniuerfis. Cum magnificus princeps dominus
Kazimirus eadem rex Poloniae ex una, & religiosi uiri generales precepto-
res & fratres uniuerfi ordinis Cruciferorum de domo Theutonica parte ab al-
tera, super terris & districtibus Culmen, Dobrzine, Cuyauiae, Pomeraniae
& Thorunen &c. Finis. Actum & datum in Vissiegrad in Hungaria, presen-
tibus &c. Anno domini 1335 dominica proxima post festum sanctae Eliza-
beth. Legitur in chronica Hungarorum, quod rex Poloniae eo tempore homagia-
rius & subiugalis regi Bohemiae fuisset, quod quousque alibi uel apud Bohemiae: uel Po-
lonos reperitur, errori historici ascribendum est. Post sententiam pronuncia-
tam, requirente rege Kazimiro Magistrum & ordinem Cruciferorum, super re-

Kazimirus cor-
onatus.

Pacem regno
asserere iussit.

Sententia Hun-
garis & Bohe-
mis regum.

4 signatione

signatione terrarum Cuyauien & Dobrzineu, non aliter decisioni arbitrari
sele parituros responderunt. Nisi rex cum Prelatis, Baronibus, nobilibus, ac
ciuibus regni poloniae, per patentes litteras terris Pomeraniae, Chelmeu, &
Michalouien, corporali etiam prestito iuramento, renuncient & se obligent
Quo responso in deliberatione & conuentum omnium Prelatoru ac Baro-
num uniuersi regni poloniae perducto. Noluerunt ullo pacto in ipsas condi-
ones consentire, sed si bellum inferretur repellere consultabāt, & sedi aposto-
lice questum iti, eiusq; suffragium implorari. Ad quod opus prosequendum
loannes Grothonis de Slupcza Gracco: Episcopus, uir prestatis ingeni &
experientiae, in Auinionem ad sedem apostolicam missus est. Summus uero
Pontifex Benedictus duodecimus, regni poloniae querela audita, & ueritate
comperta, Sedis apostolice nuncios uidelicet Galhardum de carceribus, Ti-
tuleu Prepositum, Colocen diocesis, & Petrum Gerualdiu Canonicu Anicien,
in Poloniam cum comissionibus & largis prerogatiuis misit. Qui apostolici
nuncii tribunali in Varzouia posito, Theodricu de Aldembergk, Magistru
Prussiae & ordinem Cruciferoru, ad quartā Februarii die, per Nicolau Pre-
positum sanctae Crucis Oppolien diocesis Wratislauien, per adictu citau-
runt. Et quarta die Februarii, magistro Bartholdo, Alberti de Rathibor sin-
dico Kazimiri regis Poloniae, petitionem regis inscripto iudicibus offerente
Magister Iacobus, Plebanus de Arnoldi uilla, Culmeu diocesis, pro pre Ma-
gistri & Cruciferoru, appellatione a iurisdictione iudicum interponens, eaq;
relinquens discessit. Iudices autē datis refutatoriis pronunciauerunt se iudi-
ces competentes, & causam fere per unū annum cum dimidio cōtinuantes. An-
no Christi 1339, quintadecima Septembris, in ecclesia sancti Iohannis bapti-
stae Varzouiae, regi Kazimiro terras Pomeraniae, Culmeu, Michalouien,
Cuyauien, & Dobrzineu adiudicauerunt. Copia sententiae sic incipit. In no-
mine dñi amē. Nouerint uniuersi, q; nos Galhardus de Carceribus, Preposi-
tus Tituleu, Colocen diocesis, & Petr⁹ Gerualdiu Canonicus Anicien ecclesi-
ae, Apostolicae sedis nūci & exequutores ac iudices. In causa q; uertit &c.

CAPVT XVIII.

ANno 1339 rex Kazimirus facto generali conuentu omnium ter-
rarum regni, in Graccouia pro testamento sancti Stanislai in Maio, eo-
q; filium successorem non haberet, Ludouicu Karoli regis Hun-
gariae filium, & nepotem suum ex sorore germana regnaturum
post se nominauit. Quum em militum auxilia pro subsidio regni poloniae a
Karolo rege Hungariae, rex Kazimirus postulare. Interrogauit quid praemii
pro talibus beneficiis rex Karolus habiturus esset. Kazimirus rex poloniae,
Lodouicum filium eius tanq; nepotem suum post se regnaturum renūciauit.
Ob hoc Karolus rex Hungariae filios suos, Andreā in Sicilia, Stephanu in
Hungaria, & Lodouicu in Polonia regnare in aio destinauit, quod sic euenerat
sed aliis morte praoccupatis, Lodouic⁹ in Hungaria & Polonia regnauit
Anna autē regina consorte sua, & filia Gedimini principis Lithuaniae, eiusdē
anni decimoctaua mēsis Iunii in castro Graccoui: mortua atq; sepulta, &
unicam filiam Elizabeth relinquentē. Kazimirus rex cum certis Episcopis
& magnificis

Episcop⁹ Grac-
couien ad sedē
apostolicam.

Legat in Polo-
niam.

Sententia lega-
torū Sedis ap-
ostolice.

Lodouic⁹ Hū-
garie designa-
tur in regē Po-
lonie.

et magnificis personaliter septima mensis Iulii in Vissegrod Hungariae per-
ueniens, praefatum Lodouicum regem poloniae se absumpto, sub certis con-
ditionibus ac conditionibus successurum oretenus designauit. Et nō duces Ma-
zouiae nec Oppolien. Anno uero domini 1340. Boleslao filio Troideni du-
cis Mazouiae (qui Leopoliē ducatū, & ceteras terras Russiae iure propin-
tatis ex morte ducis Leopoliē & Wladimirie: nactus fuerat) nono kalēdas
Aprilis, alias in die anunciationis Mariae, ueneno per Ruthenos extincto,
quonia secta eorum immutare conabatur, rex Kazimirus contractis copiis,
concito cursu post octauas Paschae, Leopolim obsedit, & per deditionē acce-
pit. Clenodiaq; magni ualoris illic reperiēs, scilicet duas cruces aureas, nota-
bili portione ligni dominici insignes, duo diademata, uniones, & lapides pra-
ciosos habētia, tunicam, & sellam auro & gemmis superba, in suum redegit
aerarium, tandem Wladimiria, tam arcem q; oppidum in suam ditionē rede-
git. Castrisq; Leopoliē & Wladimirie lignis exustis, ne ad rebellionē spe-
ctaret, in Graccouiam rediit, & thesauro deposito ac spoliis, cum maiori po-
tentia & exercitu ex omnibus terris contracto, in Russiam reuersus, terras
Przemislē, Halicien, Luceu, Wladimirie, Sanocen, Lubaczow, Trebo-
wla, Custan, aliaq; castra & ciuitates Russiae, per uim aut ultro se dedētib;
sub una expeditione, unaq; aestate accepit. Nec ab illo tempore a regis & re-
gni Poloniae obedientia Russia desciuit. Missisq; nunciis rex Kazimirus, ad
Henricu Hassiae Lantgrauiu, filia eius Adleydā uirginē in coniugem, anno
Christi 1341 pro festo sancti Michaelis accepit. Henricus autē Hassiae Lāt-
grauius, qui sua praesentia personali Adleydam in Graccouiam adduxerat,
duo milia marcarū tantūmō grossos; Pragensiu pro dote se daturū inscripsit
Breniq; rex Kazimirus Adleydam a facie sua, habens eam despectam rele-
gauit. Et in curia regia oppidi Zarnouicz tanq; uiduam eam abunde in om-
nibus necessariis prouidebat. Ipse uero concubinis secundam pestiferam cō-
suetudinem, aut incantationem utebatur. Propterea Henricus Lantgrauius
Hassiae, precibus suae filiae uictus, anno domini 1356, decimoctauo kalēdas
Octobris, Adleydam reginam cum omni suppellectili ad eam pertinēte, ex
curia Zarnouien, per regem Kazimirum latere cocto murata, accepit, & in
Hassiam rege Kazimiro & suis Capitaneis non prohibētib; deduxit. Vbi
predicta regina non post longum tēpus diem obiit extremum. Magistro au-
tem Prussiae & ordine Cruciferoru censuras ecclesiasticas per Galhardu, &
Petrum iudices Apostolicos, usq; ad sententiam interdicti inclusiue latas nō
curantibus, & sola appellatione illudentibus, rex Kazimirus cum Magistro
& ordine in Iuniwladislauia in die Mariae Magdalenae, anno domini 1343 p-
utramq; partem prestito iuramento, exceptis Episcopis Poloniae qui iurare
noluerunt, sub iniquis conditionibus pacem composuit, cessitq; de iure pro-
prietate & titulo terrarum Pomeraniae, Culmeu & Michalouien, & de sigil-
lo Maiestatis illum eradere se obligauit. Et terras Cuyauien, & Dobrzineu,
cum plenaria possessione accepit. Et pace cum Magistro cōfecta, eadē aesta-
te contra ducem Henricum Zeganeu, & fratres eius expeditionē cum pluri-
mo apparatu egit. Primumq; oppidū Wischowa obsidione cingens, demo-
litis ruptisq;

Boleslaus uene-
no a Rutheniā
extinctus.

Kazimirus Le-
opoli obsedit.

Expedico ka-
zimiri in Russi-
am.

Russie ultima
dedicio.

Kazimirus Ad-
leydam Lant-
grauij Thorin-
gie duxit uxore.

Adleyda regina
mouit.

Pax cū ordine.

Stinauſa expu
gnatur.

Thartarorum
incurſio.

Ioanni ceci Bo
hemie regis ex
peditio in po
loniam.

Kazimirus iu
ra dedit.

Kazimirus Ruſſi
a expugnat
& imperio ſub
iugat.

litis ruptisq; muris conſiſſuit, & ipſam cum territorio regno Poloniæ reſtituit, prerogatiuam eudendi monetam eidem non abrogando. Deinde in ducatum Zeganeſi copias producens, caſtrum & oppidum Stinauiam in polonico Stzyinawa appellatū, ſatis munitū expugnauit, & muros ſolo æquauit. Inſuper populationem in agros & uicos latius extendens, ad ciuitatē & caſtrum Zeganeſi exercitum promouit. Seroq; dux Zeganeſi Henricus te meritatem ſuam perpendens, pacem per caduceatores petiuit, rex autē humiliatione hoſtiū pacem fecit, & eam litteris confirmauit. Sequenti antē anno imperator Thartarorū ſecretis nunciis Daſzkonis, quem rex Kazimirus capitaneum Przemiſſie fecerat, & Danielis de Oſtrow inuitatus, ualidum exercitū ad uafādum Ruſſiam & Poloniā, & ad reſcindēdum imperium regis Kazimiri miſit. Rex autē raptim collectis copiis, in una fluminis Iſtula ripa, alteram Thartaris tenētibus, ne hoſtis fluuium ſuperaret locauit. Aliquot igitur diebus hinc inde proiectiones ex arcubus & balisſtis facientes diſceſſerunt Thartari, unico Alberto Czeleyo de Wrzau & Sepnicza, palatino Sandomiriē de domo Habdangk Thartarico telo percuſſo occumbēte Predaſq; agentes, ad caſtrū Lublin uenerunt, quod tunc ligneū erat, non tamen expugnare ipſum ualuerunt. Ioannes cecus rex Bohemiæ ſenio conſectus, etiam duodecima menſis Iulii, anno domini 1345 in Czirzin aſte Graccouiā uenit, & poſt duos dies repulſus. Alia hiſtoria habet poſt octo dies, a Graccouia uerſus Bohemiā cum paucis diſcedens, reliquū exercitum ſuum bifarie diuiſit, unūq; uerſus Lelow, alterum uerſus Ilkuſz uafatum ire Poloniā miſit, quos milites regis Kazimiri, qui uerſus Lelow in uilla Biala, & q uerſus Ilkuſz in uilla Pogonya conſequentes, diſceſſerunt & proſtrauerunt. Pluresq; ex eis captiuantes, inter quos erat Hinek de Damb, Zaiecz, Ptaczek, Alſzode Strambergk & ceteros uinctos regi Kazimiro preſentarunt. Cauſa autē ingreſſionis Ioānis regis Bohe: uerſus Graccouiā, ablatio territorii Wiſchowa, & incineratio ducatus Zeganeſi fuit. Bohemi autē referūt nō diſceſſiſſe regem eorum Ioānem cecū, niſi manu tacta porta ciuitatis Graccouiē ſecundum compactata.

CAPVT XIX.

NOſtea ſactiones pragmaticas, ſeu iura regni municipalia, quæ in hāc diem Poloni colunt & obſeruant, cōfecta & ordinata rex Kazimirus in conuentione generali, apud Wiſliczam oppidum Sandomiri: p dominica Letare tenta, anno domini 1347 pronuntiāuit, publicauit, & teneri precepit, quantū autē ſint uiciata, quantumue in certis paſſibus legi diuinæ & humanæ contraueniāt, rectores polonorū ratione & intellectui uigentes, uideant, iudicent, & corrigāt. Anno item domini 1349. Comparato numeroſo exercitu rex Kazimirus, terras Ruſſiæ, caſtra & ciuitates, quæ nondum ſuo imperio parebāt, expugnauit, & ſubiugauit. Luczko, Brzeſcze, Chelm, & eorum uicinia in ſuam ditionē redegit. Hiſq; ſecūdis ſucceſſibus elatus, ad incōtinentiæ impacientiæq; peſtes diuertit. Et regina Adleyda cōſorte ſua, moribus honeſta, ſpota cōcubinarū āplexibus publice utebatur, quarum greges in Opoczno, in Czchoy, in Crzczow & aliis locis

aliis locis quaſi quaſdam turpitudinis officinas locauerat, Pontificumq; & Baronum ſuorum monita negligebat. Summi ergo Pontificis Clementis ſexti pape, ſeuero proceſſu, ſuggeſtione eccleſiæ polonice Preſulum, monitus eſt, ut omnibus concubinis relictis, in thoro continentiaq; coniugali permaueret. Sed & uillas Episcopales, Zlotē potēſtatis prope Sādomiriā, uiolando libertates eccleſiaſticas per Ottonem de Pilcza, Palatinum & Capitaneum Sandomiriē: de domo bipennium, tributis & laboribus ſeruire cogebat. Quam iniuriā Bodzanth Episcopus Graccoui: reſcindēs, primū Ottam de Pilcza, deinde regem Kazimiri cenſuris eccleſiaſticis percelluit. Ad quas exequendas Martinus Bariczka Vicarius eccleſiæ Graccouiē: per Bodzantham Episcopum Gracco: miſſus erat. Tamēſi rex Kazimirus iratus manus tunc a Bariczka contineret, expoſt tamen ſatellitum ſuorū ſuggeſtione inflammatus, preſatum Martinum Bariczka in die ſanctæ Lucię comprehendij, & ſequenti nocte in flumine Iſtula per Cochanum familiarē ſuum ſuffocari mandauit. Poſt hoc deo puniente omnis proſperitas a rege Kazimiro & populo ſuo abſceſſit, & ſtirpem eius uindex iuſtus de regno poloniæ eiecit. Lithuani etenim in terram Lukouiē & Radomiē, poſtea quoq; in Sandomiriē: impetum fecerunt, & eas affligentes, raptam predam hominum & pecorū abduxerunt. Deinde uidentes ſibi impune Poloniæ uafationem proueniſſe, Lithuani cum Ruthenis & Thartaris āno Chriſti 1351 omnes uillas in circuitu Leopoli, ſpoliarunt, ac incendiis conſumpſerunt. Et quatuor terras notabiles uidelicet Belzeſ, Wladimirieſ, Chelmeſ, & Breſten, a regno poloniæ abſtraxerūt. Ob hoc rex Kazimirus habēs auxiliū & copias Lodouici regis Hūgariæ, grādem in Lithuanos agit expeditionē, & Wladimirieſ: terram, caſtrūq; conquireſ, etiā Keyſtutonem ducem Lithuaniæ in quodam particulari certamine, cœſis Lithuanis, cepit. Qui cum omnibus fratribus Lithuaniæ ducib; & ſuis terris fidem ſe Chriſti ſuſcepturum iureiurando promittens, a regibus comiter & honeſte detētus eſt, ſed reges deludens, nocte effugit. Fraterq; eius ſenior Olgerdus dux Lithuaniæ ſequenti anno promiſſionibus Thartaros euocauit, qui magna multitudine glomerati, terram Podoliæ regno poloniæ ſubiectam, uaria cœde & ſpoliis uafauerūt. Fuit autē Olgerdus pater & genitor Iagellonis, q factus rex Poloniæ, Wladislaus ſecundus fuit nuncupatus. Inſuper Lubardus dux Lithuaniæ ſecrete ad ciuitatem Halicieſem, quæ per Kazimiri tenebatur, ſeptima die Iulii, anno domini 1353 perueniēs, induciis, inter regem Kazimiri & Lithuanos iureiurando firmatis, inique uiolatis, eam impugnaui, & magna multitudine ciuium atq; mercatorum occiſa, ciuitatē ſuccendens, cum ſpoliis ueloci fuga in Lithuaniam rediit. Preda q; in tuguriis depoſita, cū maioribus copiis uerſus Zauichost, nona die Septembris uenit, & uillas atq; rura in quatuor miliaribus a ſingulis partibus conſiſtentes, ſpoliis, cœde, & igne uafauit. Et anteq; milites Polonorū arma ſumerent, raptam predam in latibula Lithuanorum deduxit. Hæc mala propter ſcelera regis Kazimiri eſtimātur proueniſſe, maxime propter culpā in Chriſtos domini Bodzantham Episcopum Gracco: & Martinum Bariczkam patratā, ad quam delendam āno precedenti

Delictum Kazimiri.

Lithuanorum incurſio in Poloniā.

Keyſtut dux Lithuaniæ.

Olgerdus Lithuaniæ dux pater Iagellonis.

Poenitentia ka
zimiri.

ad hunc librum
librum

mutuam
librum

Ius Theutonici
cum in castro
Graccouici in
situm.

Appellatioes
in Maydenburg
prohibite.

ad hunc librum
librum

Polonia Vala
chis coesi.

precedenti scilicet 1352 Albricum Cancellarium Dobrzineſem & Plebanum Bochnieſem, rex Kazimirus ad Clemetem sextum in Auinionem miſit, ſimulq; ne Wratiſla: eccleſia a ſuo Gnezneſi metropolitano alienaretur. Karolus em Romanorū & Bohemie rex, miſſis ſolennibus nūciis ad papam, Pragenſi Archiepiſcopo eam ſubici depoſcebat, Suſcepitq; ſuſtulit, ac deuote rex Kazimirus omnes conditiones poenitentiae iniunctas peregit. Primum etiā ius libertatis uniuerſis uillis eccleſiae Graccouici reddidit. Eccleſiamq; Viſlicienſem quadra & pollita petra ſumptuoſo opere, priori eccleſia humiles muros habente, demolita. Item eccleſiam ſanctae Mariae Sandomirię: Item Stobnicę: Szidlouieſem, in Zagolez, & in Gargow eccleſias, in ſatiſfactionem ſcleris, & ſupplementū poenitentiae pulchris muris formauit. Obtinuit etiā prefatus Albricus a ſummo Pontifice, ut per decimam quadriennalem uniuerſus poloniae clerus, contra ſubitos Lithuanorū inſultus ſubueniret. Obtinuit etiā ne eccleſia Wratiſla: a corpe Gnezneſi metropolitico ſcinderetur. Deducendo in conſiſtorio Apoſtolico euidentibus probationibus a regibus & duobus poloniae eam fundatam & dotatam prout ſuperius dictum eſt. Sub eo quoq; tempore Kazimirus rex Poloniae certo priuilegio, eccleſiae & dioceſi Graccouici conſeſſo, omnes colonos & ruſticos ad ducendum manipularem decimam, ad loca per dominos decimarū electa, perpetuo eſſe aſtriectos decreuit. Conſideras quoq; rex Kazimirus pernicioſas in Maydenburg ex regno poloniae appellations, fortunas atq; ſubſtancias ſubditorum deuorantes. Ius ſupremum theutonicale in caſtro Graccouici anno domini 1356 conſtituit, aduocatum per ſolum regem eligendum. Septem uero Scabinos ex certis ciuitatibus Graccouici urbi uicinis, per procuratorem generalem Graccouici legēdos comiſit, & prouocationes ad Maydenburg per amplius fieri per parentes literas prohibuit, quarū tenor ſic incipit. In nomine domini amen. Quonia huamana conditio &c. Et quia eo anno 1356 regina Adleyda (per Henricū Haſſiae Langrauium genitorem ipſius ex Zarnouiecz in Haſſiam reducta) rebus humanis exceſſerat. Ideo anno ſequenti uidelicet 1357 rex Kazimirus etiam uxorem Hedwigim uirginem, Henrici Glogouienſis ducis filiam, moribus & forma ſpectabilem ſibi matrimonio collocauit.

CAPVT XX.

Raterea orta contēſione de principatu & ſucceſſione in locum Stephani Moldauię Voyeuode, inter duos fratres Stephanum & Petrū prefati Voyeuode filios. Petrus minor natus eo q; liberalioris eſſet ingenii, fauore maioris partis Valachorū & ſubſidio Hungarorum, Stephanū maiorem natu expulit. Is ad Kazimirū regem poloniae conſugiens, ſe per illum in principatum reſtitui petiuit. Rex autem Kazimirus anno domini 1359 poſt diem apoſtolorū Petri & Pauli cū eo exercitum militum ex terris Graccouici Sandomirię Lublineſem, & Ruſſiae miſit. Hi poſt aliquot felices particulares triūphos, ſilua uaſtam, Plonini, a ſolitudo ne (eo q; proſectum nō ferat) dictam, in terra Seperniceſi ſita, ingreſſi, arboribus ſuccis & ſubſerratis ordinatione Petri minoris natu obruti ſunt. Valachi ſiquidē arbores ſuccis impellentes, alia in alia cadente, atq; uiciniorē precipitante

precipitate, uiros, equos, armaq; ſine bello attriuerūt & deuicerūt. Plurib; exanimatis aliis in manibus pedibus ue aut alia pte corporis mutilatis. Cetera multitudo inopinato caſu percuſſa, in deditionem & captiuationē uenit. Ea clade Kazimiro nunciata, illico miſit, qui omnes captiuos milites & uulgares redimerent, & ſacili aere redimerunt. Captus fuit in ea clade Sbigne de Oleſznica de domo Dabno, Sbignei Cardinalis & Epilcopi Graccouici auus, qui in diem mortis propter tibiurum uiolationem claudicauit. Nauogius de Tanczin, filius Andreæ de Tanczin palatini Graccouici, quum inter tu multus manus Valachorū effuſiſſet, ex loco cladis Roman adit, & ſe preſbiterum ordinari diſpoſuit. Et poſt in patriā reuerſus, in decanum Graccouici fuit promotus. Ea quoq; clade undecim ſigna capta fuere, regia ſeu terraſtria tria Graccouici Sandomirię, & Leopolię. Militaria nouem uidelicet Bipennium, quod prefatus Nauogius erexerat. Alterum de Leliua. Tercium Vulpium, quartum Rauitarū, quintum Griſſonū, ſextum Srenieuitarū, ſeptimum Habdankonū, octauum Volukoffaz, nonum Streparum, tandem cariliſia & atroci fame in regno Poloniae & uiciniis eius exorta. Anno domini 1362 rex Kazimirus horrea ſua in ſingulis terris regni ſui frugibus abundantia aperiri, & moderato precio uendi iuſſit. Proprii autē homines pecunias ad emendum non habentes, rerum comutatione aut labore, preſtitum ſumentum merebātur. Caſtorum & ciuitatum fabricas & muros, piſcinarum & foſſatorum aggeres & alueos, tum aquae ductus & edificiorū uariorū ſituras extendendo. Ex quibus illud memorabile foſſatū, quod a Graccouia uerſus Bochniā tendit, & flumine Iſtula in id immiſſo, ligna per id & ſal traduci deſtinabat, adhuc eminet & apparet. Anno autē domini 1363 bella parantes, Karolum imperatorem Romanorū & regem Bohemorū Lodouicū Hungariae, Kazimirū Poloniae, & Sigismundum Daciae, reges. Eo q; imperator Karolus coram nunciis Lodouici regis Hungariae dixerat eius matrem parum pudicam. Urbanus papa quintus, per religioſum fratrem Ioānem ordinis minorum, prudentia ac eloquentia pollentem composuit. Is namq; probabiliēda inter reges pace pſuaſit & induxit, ut illuſtrē uirginem Elizabeth Boguſlai ducis Stolpeſi filia, Kazimiri uero regis Poloniae ex filia Elizabeth neptem, ac Lodouici regis Hungariae conſobrina, ex amitali ſorore ſuſcepta Karolo regi Romanorum & Bohemorum, cui tres coniuges Blanka, & Anna, atq; Mecellina breui diſceſſerant, in uxore deſpoſarent. Ad quod apoſtolicus nūcius (ita eſt per Karolum imperatorem rogatus erat) pro carniſpriui diebus nuptias conſtituit. Ad futuram itaq; nuptiarum ſolennitatem, aut uirginis Kazimirus rex Poloniae, uicinos reges & principes uidelicet Lodouicum Hungariae nepotem ſuum Sigismundum Daciae & Petrum Cipri reges Othonem Bauariae, Semouitum Mazouiae, Boleſſaum Sweidniceſem, filium ſororis ſuae, Wladilaum Oppolię, & ceteros principes corrogauit ac inuitauit. Rex Cipri per mare in Valachiam uectus, tandem in terras Ruſſiae Sigismundus uero rex Daciae in Stolpeſi ducatu mari aduenies, cū duce Stolpeſi aſſine ſuo & uirgine Elizabeth, ſumptibus regis Kazimiri. Lodouic; autem rex Hungariae per Sandecz in Graccouia adueniunt. Tandem Karolo regi

Clades Pola
notum.

Fames ualidae

Liberalitas regis.

Pax Herouſta
ſuſcepta.

Lodouici rex
Hungariae
pater pudica.

Nuptie in ſig
nes Graccouie
Hospites.
Imperator.
Rex Hungariae
Rex Daciae
Rex Cipri.

ni hinc
librum

Elizabeth Boguſlai Stolpeſi
dux filia. Caroli 4. rex
Ruſſiae.

u tolo regi

rolo regi Bohemiae & imperatori, quatuor reges, Hungariae, Poloniae, Daciae, Cipri, cum principibus & multitudine copiosa ad unum miliare egredientes, accurrerunt, ipsum cum omni honore benigne excipientes. Dumque urbi appropinquaret, uirgo Elizabeth cum patre duce Stolpensi in regio apparatu multis comitata uirginibus, Karolum futurum maritum excepit. Processiones deinde omnium ecclesiarum & statuum Gracco: ciuitatis subsequente, exceptione sua diem in uesperum prorogarunt. Regibus omnibus speciales thalami & habitationes purpuris & cortinis, auro, gemmis, & ostro, superbe in castro Gracco: decoratae. Ceterisque principibus & Baronibus honesta hospicia, omnibus necessariis ad usum, uoluptatemque hominum plenae distributa, singulis non solum uictualia largissima, sed etiam quae cuiusque postulat priuata necessitas, in abundantia ultro largita sunt, & ultra necessaria omnium rerum in hospicia importata. In circo ciuitatis Gracco: in certis locis, dolia, uasaque plena uino, & alia grano auenae locata fuere. Ex quibus singuli hospites & inuitati pro libidine hauriebant. Tercia die aduentus Karoli imperatoris in Graccouiam, uirgo Elizabeth ducis Boguslai filia, in ecclesia maiori Gracco: praesentibus regibus, Iaroslao Archiepiscopo Gneznen uerba dicente, Karolo imperatori desponsata, & in matrimonium tradita est. Cui Kazimirus rex Poloniae centum milia florenorum in dotem dedit. Instaurati sunt postea chorearum, hastarum, & plausuum ludi, reges principesque rex Kazimirus delicatis cibis, opipare tractas, reficiebat, & post singula ferula omnibus diebus singulis regibus & hospitibus magni praecii munera misit. Vierzinek consul Gracco: genere nobilis, & natione Rense de domo & armis Lyagoda, omnium officiorum in curia regis gubernator. Introituusque & pecuniarum regalium receptor ac dispensator, quinque regibus & uniuersis principibus, in domum suam ad prandium inuitatis. Impetrata a regibus licentia, ut iuxta proprium arbitrium, loca regibus distribueret. Kazimirum regem poloniae primum, secundum Karolum Romanorum & Bohemiae regem, tertium Hungariae, quartum Cipri, & ultimum Daciae, reges locauit, ratione reddita, quod nulli magis quam domino suo Kazimiro pro immensis beneficiis, ad fauendum amplissimum honorem obligaretur, quos cibariis delicatis reficiens etiam unicuique excellentia munera inter prandendum obtulit. Verum Kazimiro regi poloniae, aliis regibus inspectantibus quae obtulit, tanta fuisse perhibentur, ut summam centum milium florenorum excederent. Diebus conuiuii (qui usque in uigesimum diem differebatur) peractis. Firmata inter reges & principes amicitia, & icto perpetuae pacis foedere, sacramenti iuramento firmato, missis inter se muneribus, in regna principatus & dominia sua, Kazimiro per praefectos & prouisoires suos, usquequo proprias regiones continerent necessaria administrante, disgressi sunt.

CAPVT XXI.

Einde rex Kazimir ualido exercitu ex uniuerso regno Poloniae generali expeditione contracto, anno domini 1366 post festum Ioannis baptistae, terras per Lithuanos quindecim annis occupatas, recupauit, Bresten, Luceen, Chelmen, & Belsen. Sed dux Georgius

Virzinek
theutonicus
magnificencia &
liberalitas.

Kazimir in
Lithuania bel-
lum.

Georgius qui Belsen terram occupabat, eam blanditiis, non hostem, sed feudalem se asseuerando, ementitus & sub fraude obtinuit. Et eide rex Kazimir terram Chelmen cum castro in administrationem dedit. Portionem uero terrae Wladimirien Alexandro duci Lithuaniae, filio Keystutonis, & Olgerdi nepoti uiro expertae sincerisque fidei, in gubernatione commisit, & in Polonia exercitum reduxit. Dum autem altera die post festum Natiuitatis Mariae anno domini 1370 ceruum fugientem circa Przedborz uenando, audius sequeretur collisus, adeo uehementer concussus, in tibia sinistra uulneratus, & febre correptus est, ut non nisi in curru ueheretur, sed cura medicorum a febre liberatus, in Sandomiriam transiuit, & spreto medicorum, praesertim magistri Henrici de Colonia uiri conscientiosissimi consilio, inordinate utendo fructibus, crapula, & balneo, in grauem reciduum (iuxta quod praefatus Henricus medicus praenunciauerat) incidit. Sentesque morbum inualecere, uersus Graccouiam processit, dum quoque in Ofsek perueniret, magistri Mathei alterius medici assensu, ceteris medicis improbatibus, medonem bibes, in fortiores febres deuenit. Cumque penultima Octobris in Graccouiam adductus, ualidius ab aegritudine premeretur, medicis legem uitam dilatare sermonibus portendentibus, rex se debiliorem intelligens, tertia die Nouembris accessit in cubiculum Floriani Episcopo Gracco: & Wladislao duce Oppolien nepote suo, ex Elizabeth filia sororis suae, per Lodouicum Hungariae regem ad uisitandum regem Kazimirum misso, testamentum condidit. Duabus filiabus suis uirginibus Annae & Hedwig, ex Hedwig filia Henrici Glogouien susceptis, omnia ornamenta lectorum, cortinas, & uelamenta de bisso, purpura, gemmis, margaritis, & lapidibus preciosis. Item omnes scultellas ex puro auro fabricatas. Item omnium ualorum iocalium & clenodiorum de argento medietatem, reliquam uero medietatem Hedwig consorti suae. Item nepoti ex filia Elizabeth primi matrimonii Kazimiro filio Boguslai duci Stetinien, Siradien, Lancicien, & Dobrzinen ducatus, & quattuor castra Crusticia, Bidgostia, Balathow, & Valez. Item ecclesiae Gracco: crucem magnam auream, pluribus gemis & lapidibus ornata, quae decem milibus florenorum pensabatur. Item ecclesiae Gneznen delatorium sacramenti uulgo monitramiam dictum argenteum, deauratum, reliquis sanctorum refertum, & biblia decorata. Item brachium sancti Cosme in reseruaculo argenteo deaurato, ecclesiae Posnaniensi. Item Sbi gneo Przedborio & Paccosio filiis, Sbignei de Brzeze, oppidum regium Wlodzislau cum aliquot uillis. Item duobus filiis suis naturalibus, Niemyrze quem ex iudea susceperat, & Ioani Bogucze, uillas Cuthaw, Jurznicz, & Drugnia, & alias uillas. Item Ioani Zaclika castum Miedzigorze in terra Sandomiriensi, Iaszkon, Zarowski Podgaye, Paulo Zlodzey Nyeklay, Et pluribus aliis aulicis & seruitoribus uillas, aduocatas, pecunias dedit & legauit. Exequutore huiusmodi testamenti Ioannem de Strzelcze, Szuchwilk cognominatum, Grzimalitam Decanum Gracco: & Cancellarium regni Poloniae constituens. His itaque compositis, sacramentis eucharistiae & sacrae unctionis perceptis. In palacio inferiori amplo castri Graccoui ad meridiem sito, feria tertia proxima ante festum sancti Leonardi, quae fuit quinta Nouembris, anno

Egrotudo kazimiri.

Testamentum pro sua prole.

u 1 bris, anno

kazimiri
mors.

Beneficia eius
memoratu dig-
na.

Extractiones
Ciuitatum, ca-
strorum, tem-
plorum, hospi-
talium.

Emporium.

Ferale.

CCXXXII

LIBER QVARTVS.

bris, a[n]no ætatis suæ sexagesimo completo, circa ortu[m] solis, spiritum deo red-
didit, tertia aut[em] die mortis suæ quæ fuit septima Nouembris, a tribus Pon-
tificibus Iaroslao Gnezne[n]s, Floriano Gracco: & Petro Lubuce[n]s, a Wladis-
lao duce Oppolien[si], & Baronum ac popularium frequenti numero, in latere
dextro prope maius altare in ecclesia Gracco: sepultus. Sepulchr[u]m succes-
su temporis tabulis imaginibusq[ue] marmoreis postea extructum ornatumq[ue]
est. At Semouitus Mazouia dux, morte Kazimiri audita, castra illico Plo-
czko, Rawa, Gostin, Vissegrad, & Szochaczow accepit, & ea sibi appro-
priauit. Fuit aut[em] rex Kazimirus, crassus & medius corpore, fronte uenerabi-
lis, crine plurimo & crispo, barba promissa, uoce aliquatulum balba, sed so-
nora. In comessatiões & uener[em]us, ceterasq[ue] uoluptates præcep[er]at, in patriã cle-
mens, in subditos modestus, in mulieres intemperatus. Regnauit annis qua-
draginta, hic ex omnibus regibus & principibus, quos unq[ue] Polonia habuit,
regnum Poloniae magnificauit, templorum, castroru[m], ciuitatum, & curia[n]ti-
um uaria structura. Castrum Gracco: palacijs, turribus, tectis, & picturis orna-
uit. Item ciuitatem Kazimiriã iunctam erexit, muro cinxit, &
de suo nomine Kazimiriã uocauit. Item Vieliczka[m], Skauina[m], Ilkuss, Bãd-
zin, Lelow, Sandomiriã, Vislicza[m], Opoczno, Szidlow, Radom, Vauelni-
cza, Lublin, Stauissin, Caliss, Pisdri, Vielun, Konin, Lancicia, Piotrkow, Plo-
czko, Iuniwloz, Leopolim, Sanok, Crosnam, Czchow muris cinxit. It[em] ca-
stra & curias Polnaniën, Kalissien, Sãdომirië, Lublinë, Leopoliën altius &
inferius, Pisdren, Vielunë, Siradië, Lancicië, Plocen, quod murum habuit
ipse ali[u]m addidit. In Kolo, Nyepolomicze, Szidlow, Boleczauicz, Ostrzel-
ow, Przemissien, Lanczkoronã, Lelow, Bandzin, Oczcz, Crzepicze, Czor-
sten, Szczechow, Solecz, Zauichost, nouæ ciuitatis dictu[m] Korcin, Konin,
Nakel, Vielen, Miedzirzecz, Cruswicza, Zlothoria, Przedecz, Bidgostia
Lubaczow, Trebowla, Halicz, Custan, Opoczno, Przisow, Rauense, Vis-
segrad, Przedborz, Brzesnicza. Item sacras aedes & templa, duas ecclesias
in castro Gracco: uidelicet sancti Michaelis & sancti Georgii. Item hospita-
le in Stradomya. Item Sandomirië: & Vislicien collegiatis. In Stobnicza,
Szidlow, Lapszicze, Kargow, Niepolomicze, Solecz, Opoczno, Korczin,
sancti Stanislai in rupella. Item tetradinem ecclesiæ Graccoui: Cathedralis
stellis deauratis decorauit, & chorum eius plumbo texit. In ead[em] cathedrali
facellu[m] assuptionis beatæ Mariæ, & aliud apud prædicatores construxit & ex-
ornauit. Item monasteria in Piotrkow, Lancicia, Noua ciuitate Korczin & a-
lia construxit, picturis tectisq[ue] decorauit. Ac eisdem ecclesijs & monasterijs,
calices, cruces, & libros, iuxta magnificentiã regiam donauit. Item in circ[ui]-
tu Gracco: palacium cum officinis ad uendendum pannos & mercantias, uul-
gariter pannicidiu[m] nūcupat[u]m. Et hortu[m] ferarum uulgo ferale alias terithro-
phium appellatum hodie demolitum, cuius ruinas & portiones cum altissi-
mis arboribus ante ingressum adolescentiæ meæ præueni & perspexi, nunc
indicijs eorum non apparentibus, cõdidit ac muro extruxit. Et quicquid po-
lonia in castris, ciuitatibus, ecclesijs, curijs, muratum continet, id pro maiori
parte ab ipso Kazimiro, & suis sumptibus est perfectum. Et licet ipse in con-
tinens fuerit

CHRONI. REG. POL.

CCXXXIII

tinens fuerit. Clericos tamen bonæ conuersationis & castos plurimu[m] dilexit.
Eisq[ue] prælaturas ac beneficia ecclesiaru[m], de infima plebe existentibus, ultra
nobiles & seruitores suos conferebat. Omnes peculiari cura spirituales ad-
hortando, ut circa suas ecclesias residentiã facer[ent] personalem. Colonis &
subditis agrestibus, a nobilibus & militaribus ne fierent oppr[ess]iones & ini-
uriæ, summe providebat. Fures & prædones etiam quātumcūq[ue] fuissent no-
biles, suspendi, decollari, uel alia nece interimere iubebat, humanas minitaci-
ones non metuens. Calumniatores uero si quospiam reperit, ferro ignito in
facie aduri mandauit. Exempto quādoq[ue] maiori nummo, homini uillano de
suo heroa querenti monuit, ut igni comparato & silice in campo reperto,
si aliter non daretur, incendio se ultum iret, tradidit. Ea[que] licentia multorum
militariu[m], substantias suoru[m] subiectoru[m] per iniuriã expilantiu[m], refrenauit.

CAPVT XXII.

Nno domini 1335 ingens multitudo locustarum per turmas &
turmas diuisa, in Poloniam spicis luxuriantibus uenit. In ea fre-
quentia & spissitudine, ut radios solis obumbraret, & tanta alti-
tudine, ut ungulas equorum excederet. Abraferunt ubicumq[ue]
descenderunt suo morsu, frumenta, herbas & gramina. Post locustas, ualidis-
simus uentus, uniuersum poloniæ regnu[m] concutiens, domus & arbores euer-
tes, incepit & superuenit, uigesimanona Septembris, & pluribus diebus du-
rauit. Eodem anno tredecima mensis Iulij. Boleslaus dux Bregen, monasteri-
um ordinis fratrum minorum in oppido suo Brega fudauit, quod Nankerus
Episcopus Wratislatauctoritate Ioannis papæ uigesimi secundi, in anno se-
quenti uigesimanona mensis Iulij confirmauit. Eodem anno mortuo Luthe-
ro de Brufwigk magistro Prussia, Theodricus de Aldemburgk Marsalcus,
Saxo genere, a captiuitate polonica liberat[us], in Magistrum successit. Anno
domini 1336. Przemisslaus Rathiborien & Oppauien dux, monasteriu[m] san-
ctimonialium ordinis prædicatorum in ecclesia sanctispiritus in Rathibor
fundauit, deditq[ue] illi pro dote uillas ducales, molendina, & plures libertates.
Processu autem t[em]poris Eufemia alias Offka princeps Mazouia pro eod[em]
monasterio oppidum Iauorow cum septem uillis coemit, quod & quas Ni-
colaus dux Rathiborien filius Ianussii uolenter occupauit, & sibi appropri-
auit. Filijq[ue] sui Venceslaus & Ianussius haud secus q[uam] hereditaria spretis a-
postolicis censuris inter se diuiserunt. Boleslaus Bregen & Legnice[n]s dux pr-
dige uiuendo fere omnia consumpsit, ut decatero unde se aleret nō haberet.
Mortua interim sua consorte Margaretha, filia Venceslai regis Bohemia, a
liam de Graccouia Katherinam anno domini 1336 superduxit. Doteq[ue] per
eam allata, Bregam & Olauiam redemit, & in Brega suu[m] domicilium cõsti-
tuit, terram aut[em] Legnice[n]s uariis pecuniarum summis grauata, filiis suis Vē-
cellao & Lodouico dedit, ut sibi quantum scir[et] consulerent. Qui suffragio
a militaribus & agrestibus petito & obt[er]o, Legnice[n]s terram a creditoribus
liberauerunt. Nonnullis creditoribus conditionem eoru[m] miserantibus, suaru[m]
pecuniarum portione[m] remittentibus. Anno quo supra tricesimosexto supra
mille tricentos, sedecimo kalendas Nouembris duces Lithuania, filij Gedi-

Canonica Pre-
latoru[m] electio.

Locustæ in Po-
lonia.

Monasteriu[m]
Bregen erigif.

Theodricus de
Aldemburgk
magister Prus-
sæ Monasterium
in Rathibor fun-
datur.

Lithuania va-
stata.Cruciferorum
victoria.Castrum Mie-
licz obsidione
singitur.Nanker⁹ Epi-
scopus Castrū
repetit.

mini, Olgerth, Keystut, Koributh, Patrikyg, Lubardus, Szuriwil, Buthaw Mazouiam ingressi (quis affinitatem & pacem cum ducibus Mazouia iuxerant & firmauerant) eam hostiliter prædati sunt, & exusserunt. Et plusquam mille ducentos christianos & pecora in Lithuania abduxerunt. Eodem anno adueniente exercitu ex Almania in Prussiam, in quo erant Margrabius Brandenburgensis, Comes de Namé, & Comes de Hennenbergk, in terras Lithuanorum ingressi sunt, & castrū Pullen oppugnaverunt, in quod Lithuani ad quatuor milia hominum, cum coniugibus, pignoribus, & fortunis confluxerant. Et quicquid Lithuani probe restitissent, tamen castrū ex frequenti projectione machinarum dirutū & expugnatū iri uidentes, in castrī medio rogo extructo, omnes fortunas suas & substantias incenderunt. Coniugibusque & paruulis traditis, iugulum præfecto castrī omnes præbuerunt, ne uiui in hostium manus uenirent. Et christiani castrum irumpentes, paucos ex tanto numero superstitēs reperierunt, & hos aut necarunt aut captiuarunt. Castrum incenso & funditus demolito, regioneque in circuitu uastata, in Prussiam redierunt. Anno domini 1337. Ioannes rex Bohemiarum, castrum Mielicz sibi dari mandauit quod Nankerus Episcopus Wratislanus tanquam uir Heroicus denegauit. Ob hoc Ioannes rex Bohemiarum misso exercitu, castrū Mielicz obsidione cinxit, & quicquid eius expugnatio difficilior uideretur, uasfricte solita usus, ad Héricū de Virbina Archidiaconū & Canonicū Wratislae administratorem castrī, familiares & notos cum lagenis uini meri, sciens eum ad potationes uinorum audum & inclinatū, misit. Quicquid inebriatum tum blanditiis, tum terroribus, de resignatione castrī requirerent, Héricus Archidiaconus uir pavidus nulla eum necessitate stringente, castrum Mielicz resignauit, & de ipso excessit. Nankerus ergo per litteras, ablatum castrum restitui ecclesiae apud Ioanem regem laborauit. Quo abnuente totam diocesim Wratislae interdicto suppoluit. At ubi Ioannes rex Bohemiarum Wratislauiam aduenisset, plures super castrū Mielicz restitutione interponebatur tractatus, quos dum uideret Nankeris in irritum cedere, Cum quattuor tantummodo Prælati & Canonicis, ceteris metu se subtrahentibus, uidelicet Apeczkone Scolaſtico, qui postea in Lubecen Episcopum fuit promotus, Othone de Domy, Cunczkone de Szalkow, & Petro de Bitkow, in monasterio minorum sancti Iacobi regem in parua stabella refectorio proxima se continentem, gestans in collo stolam, & in pectore crucem, intrepide accessit. Inquies, moneo te domine rex primo, ite secundo, item tercio & peremptorie, ut castrum Mielicz a te uiolenter occupatum, mihi & ecclesiae meae Wratislae reddas. Denegate autem rege restitutionem, tum Nankerus cruce in manu cum ligno dominico accepta. Auctoritate inquit omnipotentis dei, te uelut ecclesiasticorum bonorum inuasore excommunico, excommunicatumque denuncio, in nomine patris & filii & Spiritus sancti amen. Ioannes rex in furem uersus, quicquid temerarius est inquit iste Populus, id est sacerdos, querit sui interfectorem. At ego a sanguine suo me continebo. Egre dientem a conspectu regis Episcopum, Consules Wratislauienses carpebant, quod aliis uis neglectis regem excommunicauerit. At ille ego uos consiliarios & adiutores suos, eadem auctoritate dei omnipotentis qua & regem uestrum excommunico

excommunico, & excommunicatos decerno. Sed neque rex uester gloriatur se fore regem, quum magis regulus quam rex sit extimadus. His uerbis rex, durius quam censuris se lesum existimans, nuncios ad Episcopum Nankerum misit, ut qua ex causa regem Bohemiae putaret regulum, non regem appellandum edissereret. Quibus Episcopus, qui in suo regno Metropolitano caret, & in coronatione sua, præce & præcio aliarum nationum Archiepiscopos conducit, regulus est, & inter omnes Catholicos reges minimus. Sugillatio huiusmodi Ioanem regem Bohemiae adeo mouit irritauitque, ut ex Pragen ecclesia metropolitana creari temporis processu procurauit. Post triduum discedens Nankerus in Nissam cum omni clero seculari & regulari, quem rex quia appellationi a se factae non adherebat eiciendum mandauit, Et omnes ecclesias obserari iussit. Rege autem mandante & ciuibus Wratislauiensium ecclesiis per uiolescentiam patefactis, celebrare diuina praesbiteri uagi & discoli coeperunt, populo autem communi fastidiente ecclesias ingredi, compellebatur a licitoribus & recusantibus uestes detrahebantur. Post alias tandem maiores censuras, tam in regem Ioanem quam consiliarios eius & ciues Wratislae latas, rex furore plenus, bona temporalia Episcopi, ac omnium ecclesiarum & monasteriorum ducibus Slesiae occupare iussit, sed omnibus aliis iussionem detestantibus. Boleslaus Bregensis dux, inopiae suae succursurus, oppida, uillas, decimas & introitus omnium ecclesiarum in suo ducatu Bregei inuasit & diripuit. Pro quo ipse & terra sua, quod longo tempore pertulit, supposita interdicto fuit. Summus Pontifex Benedictus duodecimus etiam confirmauit & aggrauauit sententias Nankeris Episcopi. Nec prius respondit se Ioanni regi requirenti & petenti absolutionem impensurum, donec de castrum Mielicz cederet, & bonorum ecclesiae plenam faceret restitutionem. Sed rege aliquot annis cum ciuibus Wratislauiensium anathema tollerante, ecclesia Wratislae direptionem ecclesiasticorum introituum pertulit.

Ecclesia Pra-
gen Metropoli-
tana facta.Bona Episcopi
occupata.

CAPVT XXIII.

Anno quo supra in festo sanctae Hedwigis. Lithuani furtiuis itinibus Mazouiam ingressi, Polthowsk & Czechanow oppida cum uiciniis eorum uastauerunt. Et plures mortales in Lithuania abducebant, quos milites Mazouiae insequentes, praedam & captiuos excutierunt, & Lithuani fugerunt, pluribus ex eis in flumine Narew, praefertim qui sarcinas non abiecerant, suffocatis. Anno Christi 1337. Thartari cum Ruthenis castrum Lublin, duodecim diebus obsidentes impugnabant. Sed principe Thartarorum sagitta ex castrum missa, occiso, statim cum magno clamore recesserunt. Anno domini 1339. Monasterium fratrum minorum sub titulo sancti Stanislai Kazimirus rex Poloniae in suo regio oppido Kalisz fundauit, & muro coctili erexit. Eodem anno Theodricus de Aldenburgk magnus Prussiae habens in suo comitatu Comitē, Palatinum Rheni, & fortē exercitum ex Almanis congregatum, Lithuaniae hyeme ingressus, castrum Velunya cinxit. Verum quum omnes suos conatus in irritum recidere uideret, in Prussiam redire coactus est. Et in aestate cum multis forensibus Lithuaniae ingrediens, eam uastauit, & multos captiuos duxit. Tres quoque aggeres & totidem alueos

Ingressus Lith-
uanorum in
Mazouiam.Castrum Lub-
lin impugna-
tur.Monasterium
in Kalisz funda-
tur.Lithuania va-
statur.

tidem alueos seu aquæ ductus, quibus Barbarorû clandestina in terras Prus-
siae arceretur inuasio disposuit. Anno domini 1340 die uigesima quinta Ma-
cii. In antiqua Wladislauia in monte, nouus chorus per Mathiâ episcopum
Wladislauicn iactus & iniciatus est. Cui processu tēporis & corpus super-
addidit pulchro opere. Anno quo supra octaua die Septēbris. Lithuani cū
suis ducibus in magna multitudine terras Mazouiae uastarunt, nulloq; resi-
stentiam opponente, captiuos abduxerunt. Eodem anno relictâ Wladislai
Loktek, Hedwigis & genitrix Kazimiri secundi in Sandecēn monasterio tu-
mulatur, Kazimiro rege iusta funeri magnifico sumptu persolvente. Anno
domini 1341 decima mensis Aprilis, quæ in parasceue cadebat, mortuus est
in oppido Nissa Nankerus Episcopus Wratislae: plenus bonis operibus, &
in ecclesia Wratissepultus. In morte eius quædam religiosa scēmina suauis-
simū audiuit cantum. Cui reuelatum est, animam Nakeri Episcopi Wratis-
lauicn ab angelis in cœlum deferri, fertur sub ordinatione Ioānis regis & Co-
mitis de Luczembergk ueneno propinato mortem uiolentā incidisse. Fertur
quoq; hic Episcopus miræ deuotionis ac magnæ abstinentiæ fuisse. Et mis-
sas quotquot legi poterant, in ecclesia in qua aderat audiuisse, & ad quamli-
bet earū speciale oblationē obtulisse. Fertur etiā singulis ānis, certam sum-
mā pecuniæ uicariis ecclesiæ Gracco: pro annua strena (uulgo colūbatione) de
Wratisla: misisse. Eodē anno qndecima mensis Iunii, Theodricus de Aldē-
burg Magister Prussiae in Thorun, in præsencia Karoli Marchionis Mora-
uiæ filii Ioannis regis Bohemiæ mortuus est. Cui Lutherus Commendator
maior alias Ludolfus Konigk natione Saxo successit. Anno domini 1342 de-
cimo septimo kalendas Augusti, alias feria tertia post Margarethæ. Karolo
rege Hūgarie in castro Villegrod rebus humanis exempto, & in alba rega-
li condito. Lodouicus filius eius, ætatis agens ānum decimumseptimū, in re-
gem Hungariæ, dominico die ante festū sancti Iacobi, alias duodecimo kalen-
das Augusti per Chanadinum Archiepiscopum Strigoniēn, assistentibus ei
Wladislao Quinq;eclesiēn, Nicolao Agriēn, Mieczlao Vespimēn, Colo-
māno Iauriēn, Petro Sermiēn, Vito Nutriēn, & Laurentio Bosniēn, Episco-
pis, & Baronum ac nobiliū multitudine copiosa coronatus est. Eodem anno
Przeclaus de Pogorzelec successor Nakeri in episcopatu Wratisla: per
Benedictū papam 12. confirmatus & cōsecratus, ex curia Romana reuer-
sus in Nissam uenit, ubi ad illum Karolo Marchione Morauiae, filio Ioannis de
Luczembergk regis Bohemiæ ueniente, reconciliationē cum eo aquis cōditū
onibus super interdicto composuit. Eoq; ex Nissa in Wratislauiā diuertente
& Karolo Marchione eū cōcomitante, consules ac iurati Wratisla: pedibus
nudati ac capitibus, palliis quoq; & cingulis ammotis, ex prætorio usq; ad
monasterium sancti Adalberti uenerunt, & prostrati, culpaq; simpliciter re-
cognita, ueniā suppliciter deposcebāt, p plures execrationes astringētes se
nunq; simili rebellione ecclesiam Wratisla: molestaturos, unde & interdictū
sustulit. Verum digna plaga, indignam expulsionē Episcopi ac cleri & cœ-
dem Ioānis inquisitoris Wratis: ultura, repente superuenit. Casuali em̄ igne
octaua die Maii alias in octaua sancti Stanislai in Wratislauia exorto, tota
ciuitas

Nankerus Epi-
scopus Nisse
mortuus.

Mors Theodri-
ci de Alden-
burgk.
Ludolfus ko-
nig mag: Prus-
siae rex
Hungarię mor-
tuus.

Lodouicus in
Regem corona-
tus.

Wratislauia cō-
flagrata.

ciuitas conflagrata est. Visusq; est tempore incendij a quadā religiosa scēmi-
na, apud sanctum Mauriciū extra muros Wratisla: inclusa, angelus con-
tra ciuitatem exercitū gestās gladium, & ardentibus carbonibus ciuitatem fe-
ciens & incendens. Eodem anno Lithuani in numerofo exercitu Prussiam in-
gressi, fere uniuersam spoliis, cœdibusq; & captiuitatibus impleverunt. Magi-
stro Luthero in expeditione contra nouam Marchiā, quā sibi gestiebat subi-
cere occupato, & suis defensionē non ferente, Qui reuersus tanta cōsternatio-
ne de suorum cœde & captiuitate agustatus est, ut sensu ammisso, delirus &
amens fieret. In cuius locum Henricus Dusemer suffectus est. Anno domini
1343 in festo sancti Mathiæ quod in carnispriuuium cadebat, nuptiæ per Ka-
zimirū regē Poloniæ in ciuitate Posnaniēn cum magna solennitate celebra-
te sunt. Boguslao duci Stetiniēn filiā suam uirginem Elizabeth, ex Anna pri-
ma cōiuge, Gedimini ducis Lithuanie filia, desponsando. Eidē uiginti milia
marcarum latorū grossorum Pragen, & supellectilē in uasis aureis & argen-
teis, equis & uestibus pro dotalibus assignando. Et uicissim contra quoscūq;
hostes & signanter contra fratres Cruciteros de Prussia, quadringentis gale-
is armatorum regi & regno poloniæ personali auxilio Boguslaum & germa-
nos eius Baruin & Varcislaum obligando. Eodem anno Lodouicus Hunga-
riæ, Ioannes Luczemburgeŋ Bohemiæ reges, Karolus filius eius Marchio
Morauiae. Item Comes de Halles, & alii q̄plures illustres uiri, in Prussiam
cū eorū potentiis aduenerunt. Atq; cū Magistro Prussiae in Lithuaniam descē-
derunt. Lithuani autē interim quo eorū terra uastabatur, cum omni potentia
in terrā Zambiesem & in Liuioniā perrexerūt, & eas grassabant. Magistro
Liuioniæ absente et Samagittas oppugnante, Quæ uarietas adeo reges affli-
xit, ut Magistrū conuiciarentur tanq̄ huius pessimi euentus auctorem. An-
no domini 1344. Haften⁹ ecclesiam Pragen Episcopalem & suffraganeam
Maguntinēn Archiepiscopo, in Archiepiscopalem & metropolitā Lutho-
misiēn uero quæ Abbacialis seu conuentualis sancti Benedicti fuerat, exclu-
sis monachis in Cathedralem Ioānes cœcus Bohemiæ rex Philippo Fraciæ
rege enixius factum adiuuante, per Clementem papam sextum, ultima die
Aprilis in Auinione permutari procurauit. Et Arnestum Pragen tunc Epif-
copū Archiepiscopali & pallii honore insigniri, Olomuncenq; in suffraga-
neam adici obtinuit. Sed Wratisla: quam successu temporis Karolus Ro-
manorū & Bohemiæ rex, Pragen Archiepiscopo subiici deposcebat, Impedi-
entē uero Kazimiro rege Poloniæ, tanq̄ a regibus Poloniæ fundatam & dota-
tam obtinere non potuit.

CAPVT XXIII.

Anno domini 1345. Hēricus Dusemer magister Prussiae, habēs
in suo comitatu milites Hungariæ & Bohemiæ, item Marchio-
nem Holandiæ, kalendis Marciis expeditionem in Lithuanos
egit, sed parum proficiens, tū quia Lithuani in castris & nemo-
ribus delitescēbat, tum quia lubricitas terræ ex resolutione & glaciebus acci-
derat, in Prussia redire coactus est. Anno domini 1346 Ioannes Lodza Epif-
scopus Posnaniēn uita excessit mortali, in ecclesia Posnaniēn sepultus. Is cō-
posuit

Lithuani Prus-
siam uastant.

Henricus Du-
semer magister
Prussiae.

Nuptiæ Bogus-
lai ducis Steti-
nensis.

Visitudo
spoliorum.

Ioannes Lo-
dza Episcopus
Posnaniēn
mortuus.

Ioannes rex
Bohemie mor-
tuus.

Lithuania va-
stata.

Cruciferorum
victoria.

Fundatio Ecclē-
się corpis Chri-
sti in kazimi-
ria.

posuit antiphonam Lux clarescit in uia. Sequentiā de assumptione quā inci-
pit, Salue salutis ianua. Item sequentiā de sancto Adalberto, in laudem sa-
cri Præsulis, Item sequentiā de sancto Petro, Tu es petrus, Item sequentiā
de sancto Paulo, hæ sequentiæ in ecclesia Posnaniē decantantur. Eodē an-
no Ioannes cæcus Bohemiæ rex, Philippo Francorū regi affini suo. Contra
Eduardum Anglorū regem Franciæ regnum oppugnantē, forti congesto ex-
ercitu auxilia ferens, in hostes densiores inductus & insiliens, occisus est, Phi-
lippo rege Franciæ cum filio & rege Nauarre terga uertentibus. Relatusq;
Ioannes rex Bohemiæ in Luczēburgk in ecclesia maiori sepultus est. Et Ka-
rolus filius eius in regem Bohemiæ est suffectus. Eodem anno in hyeme He-
ricus Dufemer magister Prusiæ Lithuaniam ingressus, cum agmine ad qua-
draginta milia estimato, eam crudeliter uastauit. Olgerdus autē Lithuania-
dux, habēs secum copias Smolnensiū, Polocensiū, & Ruthenorum, in die
Purificatiōis cū magistro & exercitu eius cōflictat. Et maxima cōde utriusq;
ædita, Lithuani & Rutheni succubuerunt. Duo de uiginti milia Lithuanorū
& Ruthenorum cæsa referuntur. Magister & Cruciferi spoliis potiti, in pro-
pria reuersi, in signū obtētæ uictoriæ monasteriū uirginū in Konigsbergk
dotarunt. Estate uero adueniente, nouo instaurato exercitu, alteram in Lith-
uanos Henricus Dufemer expeditionē agit, & castrum Vielunya obsidione
cingens & conquirens conflagrauit. Populatisq; uicis & uillis incensis, spolia
fetens & captiuos, in Prussiam rediit. Olgerdus uero dux Lithuania, ualido
cōgregato exercitu, in terram Zambienē ex improviso irruit, & aliquot mi-
lia christianorū promiscui sexus captiua abduxit. Quidam nequā & fameli-
ci latrunculi, sub octauis corporis Christi, anno domini 1347 de ecclesia par-
rochiali omniū sanctorū in Graccouia delatoriū diuinissimi sacramēti (uul-
go monstrantiā) furati sūt. Compertoq; qd esset ærea, illam in paludem Mo-
the arbutis plenam, ab ecclesia sancti Laurencii nunc in Kazimiria extran-
tē proiecerunt, tunc autē ecclesia parrochiali in uilla Bauol, ad proprietatē
Capituli Gracco: pertinente nec longe distātem. Et quum plures mortales
luminaria die noctuq; in palude relucētia uiderent, ad Pontificem Gracco:
eiusq; uenerabile Capitulum, ac deinde ad regē Kazimirū, rem tanq; prodigi-
osam pertulere. Qui processionibus totius urbis ordinatis, triduo prius ie-
iunio indicto & exacto. Cum hymnis & uexillis paludem adeūtes, delatori-
um cum sacramento diuinissimo acceperunt, & illud ad ecclesiam omniū
sanctorū unde erat ablatū retulerunt. Excellentissimus autē rex Kazimirus
in loco inuentionis tam ineffabilis sacramēti, quā scenoso & paludinoso, ec-
clesiam in honorem & titulum corporis Christi se fundaturū uouit. Nec mo-
ra āno altero nobile chorum & sacrarium cocto latere inchoauit & consuma-
uit. Parrochia quam ex antiquo ecclesia sancti Laurencii habebat ei adiun-
cta, calicibusq; ac apparatib; crucib; ceterisq; clenodiis munificētia regia
adornauit. Et titulum corporis Christi, quo ecclesia sancti Frācis a prime-
ua sui fundatione illustrata fuerat, fratribus minoribus præcio præcibusq;
contentatis, ut solidior sua fundatio permaneret, abrogari & extingui procu-
rauit. Villa quoq; Bauol in suam ditionē & proprietatem traducta. Oppi-
dum de suo

dum de suo nōmine Kazimiria nuncupatū, processu temporis muris cōmuni-
uit. Amplius monasteriū insigne, in decus sanctarū Margaritæ & Cathari-
næ, in quo sunt fratres heremitæ ordinis sancti Augustini constituit. Chorū
ecclesiæ eiusdem monasterii magnifico & liberali sumptu usq; ad integrum
cum sacrario muro coctili & excelso locauit. Et profūdato annulos quos fe-
rebat, in iactu fundationis & primi lapidis posuit. Exposit autē deuotio fide-
lium corpus ecclesiæ cum sacellis adiecit. Anno domini 1348 Henricus Du-
femer, uno lustro in magisterio Prusiæ exacto, mortu; est. Et in die Epipha-
niarū Venrich de Kniprode, Cōmendator generalis in magistrū substituitur.
Qui in Lithuania cum exercitu copioso ingressus, districtum Pastrum cōde,
spoliis, ac flamma uastauit, & cum captiuis ac spoliis in Prussiam rediit. Qui
uestigia Lithuania dux Olgerdus, cum fratribus Keystut, Patrikyg, & aliis
sequē, exercitu catholico disperso, in Prussiam irruit. Et crudeli cōde in
christianos, nullo ferente subsidio, debachatus, spoliis onustus, & septingē-
tos homines ducens, in Lithuania reuersus est. Nec multo post, dux de Smo-
lensk cum nouis Ruthenorū & Lithuanorū copiis Prussiam circa Labiow
ingressus, singula in circuitu igne, ferro, & uastitate compleuit. Cōmendator
autē de Labiow, copiis suis longe imparibus cum ipso conflixit, & uictoria
Cruciferis cessit. Lithuani autē & Rutheni cum suo duce in fugam acti, dum
flumen ad quod pugnabatur more tumultuario superare contenderunt, plu-
res illic ab undis q̄ ab hostibus suffocati sunt. Sed & ipse Smolnensis dux in
eodē flumine submersus, celebriorem uictoriam apud christianos effecit.

CAPVT XXV.

Nno domini 1349 Venrich magister Prusiæ cum quadraginta
milibus armatorū, qui de Francia & Anglia uenerant, Lithuan-
iam ingressus, omnem sexū passim occidēs uastauit. Et dum spo-
liis onustus rediret, dux Lithuanicus Keystut, uigesima quarta
Ianuarii pugnam cū eo conseruit. In qua de Lithuanis & Ruthenis decemo-
cto milia ceciderunt. De Cruciferis Gerardus de Stegin Cōmendator Geda-
nen. Item Cōmendator Gobiensis, item sex fratres de ordine, quinquaginta
milites & plures alii equestris & pedestris ordinis pugnatōres. Eiusdem anni
estate Kazimirus rex monasteriū Mogila a suo fundatore Iwone de Kon-
ske, Episcopo Gracco: inconsumatū consumauit. Murum meridiem uersus
consumās, tectum superimponens, & testudines a turri usq; in occidentē, &
transuersales perficiens. Hic annus pestifer apud Polonos erat. Anno domi-
ni 1353 Kazimirus rex Polonia, propter furtiuas incursiones Lithuanorū,
ciuitatē Ploceñ coctili muro & castrū altero superaddito eo anno muro mu-
niuit. Eodem anno Olgerd, Keystut, & Patrikyg duces Lithuania, congesto
exercitu, cladem circa Labiow acceptam ulturi, terram Prusiæ circa Refil
ingredientes feritate barbarica seuiedo, singula uastauerunt, populationeq;
latus extensa, multis trucidatis mortalibus & plurimis captis, nullam resis-
tentiam passi, Lithuaniam redierunt. Anno quo supra uigesima die mensis
Iunii, uirginem Elizabeth filiam Stephani regis Bosniæ, quem Husupus ban
uocabant, summo Pontifice permittente, Lodouicus rex Hungariæ, matri-
monialiter

Ecclesia, f. Ca-
thering.

Henricus Du-
femer mortu;.

Venrich de kni-
prode magister
Prusię.
Lithuania va-
statur.

Prussia uastata.

Cruciferorum
victoria.

Cruciferorum
victoria.

Monasterium
Mogila consu-
matum est.

Pestis.

Prussia uastata.

Nix in vigilia
Penthecostes.

Prussia vastat.

Semouit⁹ Ma
zouie dux ka
zimiro prebet
homagium.

Prussia vasta
tur.

Lobzow ca
strum erigitur.

monialiter accepit. Genuerat siquidē prætata Ludouici nuptam, Elizabeth
filia Kazimiri ducis Gniewkouien, soror patruelis germana Elizabeth anti
quioris reginæ Hungariæ, Karoli relictæ, unde Lodouicū regem quarta cō
sanguineitatis linea contingebat. Eodem anno sabbato in uigilia Penthecos
tes, subito immensis frigoribus coortis, nix ualida duorū cubitorum inspera
te decidit & descendit, usq; in diem sextam sine resolutione durans, pauenti
bus agricolis frumentorū destructionē sexta die niuosus imber resolutus, ter
ram rore suauiissimo rigauit & fecūdauit. Anno domini 1354 Lithuania du
ces Olgerd, Keystut, Patrikyg, & Skirgello, in Prussiam circa Vartemberk
ingressi, tectis & uicis incensis, senibus & impuberibus necatis. Vinricho de
Kniprode magistro Prussiae, cum multitudine Barbarorū, decernere non au
dente, in Lithuania cū captiuis & pecoribus reuersi sunt. Anno domini 1355
in die Ioannis apostoli & euangelistæ, tercio die post natiuitatis Christi, dux
Mazouiae Semouitus, homagium & obligationem feudi in oppido Kalisz
personaliter præsstitit. Cū Nicolao Episcopo Ploceñ & omnibus Baronibus
Mazouiae, regi Kazimiro regalibus uestito & diademate ornato. Litteræ ho
magii habentur in thesauro Gracco: quæ incipiūt. Nos Semouitus dei gra
tia dux Mazouiae &c. Eodē anno in uigilia purificationis Mariæ, Vinricus
de Kniprode magister Prussiae, districtum Miedniki & uniuersam Samagit
tiam depopulatus est & deuastauit. Incensiq; uillis & tectis, ac impuberibus
& senibus cæsis, cum multitudine captiuorum, & spoliis Ragnetam rediit,
ubi castrū Ragnertha fortuito igne cōflagrauit. Et magister Vinricus equo
prolapsus in dextra manu contractus est. Anno domini 1356 In uigilia san
ctæ Agnetis Lithuanorum duces Olgerd, Keystut, & Patrikyg in magno &
forti exercitu terram Prussiae ingressi, pluribus diebus tam in lōgum q̄ in la
tum eam cœdibus & spoliis depopulati sunt. Adeo ut fere uniuersam Prus
siam hostiliter peruagasse crediti sunt. Magistro & Cruciferis in aciem non
prodeuntibus, & cum plurimis & pene innumerabilibus tam captiuis q̄ spo
liis in Lithuaniam redire. Anno domini 1357 turrin & mansiunculas rex
Kazimirus in uillagio Lobzow iuxta Graccouia ad occidentē construxit. In
ea ut fertur cum omnium rerū abundantia tenuit Bohemā quandam nobilē
Rokiczianā nomine, forma pulchra & prætati. Ex Praga in quā sæpe des
cendere cōsueuerat adductam, quam, per desponsationē Abbatis Thinicē
pontificalibus induti, mulier Episcopum Gracco: existimans, in suos ample
xus transire pellegerat, & ardētī amore dilexit. Relatione tādē unius sui cu
bicularii edoct⁹, quod & oculis propriis postea comperit, quia in capite cal
ua & scabiosa foret, eam illico repudiavit. Et Iudaici generis scēminā Hester
nomine propter formæ elegantiam in concubinam asciuit. Ex qua duos filios
Nyemyerzam & Pelkam suscepit. Et Pelka quidē immatura morte obiit
Nyemyerza uero postea in obsequiis Wladislai regis Poloniae, Lithuani ob
uersatus, orta contentione propter Podwodorū exactionem, in Coprzywni
cza occisus est. Filia autē ex eadē iudea Hester suscepta, in ritum Iudaicū ut
asseritur transierunt, quoniā cum matre permanserant. Eodem āno Alma
norū principes & milites de Franconia, Sueuia, & Anglia cōtra Lithuanos
gentiles

gentiles latūri auxilium aduenerunt. Et Vinricus magister Prussiae expedi
tionē suis contra Lithuaniam indicens Ziffridum de Dauelth Prussiae Marsal
cum cōstituit ductorem. Qui, Barbaris Lithuanis dimicationis copiā non fa
cientibus, in agrestes, tecta & rura omne genus seuiiciæ iussit depromi. Cum
captiuorū & spoliōrū magno numero, nullam resistantiā expertus, Prussiam
rediens. Anno domini 1358 rex Kazimirus Maczkonē Borkouicz Palatinū
Posnaniē captiuatū, in castro Holstein fame extinxit. Et castra eius ac fra
tris ipsius Koszmin, Czacz, & uniuersa quæ habebāt, abstulit. Causa erat,
quia furū & latronum in illis oris fuerat conseruator. Eiusdem anni feria ter
cia infra octauas apostolorū Petri & Pauli, Kazimirus rex Poloniae, mona
sterium uel potius cellam fratrum Canonicorū regularium sancti Augustini,
in uilla Manka medio miliari a Siradiē oppido fundatam, de consensu Cō
radi Abbatis sanctæ Mariæ Wratisla: in arena, sub cuius obedientia consi
stebat. Ad ecclesiā parrochiam sancti Nicolai in Kalisz trāstulit. quæ tūc
per fugā sui rectoris immediati Martini uacabat, præsatus enī plebanus pa
rum modeste iniuriam suæ cocæ, quā nonnulli adolefcētes filii ciuitatis in do
lium aqua sordida plenum, iocādo proiecerāt, uindicans, Vnū ex illis gladio
transfossū occidit, & ex Kalisz fugerat. Tulit autē rex Kazimirus a præ
fato monasterio quattuor uillas, uidelicet Mankam, Polkowo, Vanglowo,
& Luboradzice, & eas mēse regiae applicuit. In quarum recōpensam mona
sterio Kalissien, uillam bonam Kuchari cum prædio. Item duas uineas circa
Kalisz contulit. Huius quoq; monasterii sic translati primus Prepositus fra
ter Mathias fuit. Priuilegiū & mandatū Bodzāthæ episcopi Gracco: ad in
statiā regis Kazimiri de decimis & colūbatione ut præbiteri cito post mes
sem, sine aliq; tēporē proagatione decimarent, strenaq; (nulgo colandā) quæ
datur recipere, non extorquerent neq; extraherent. Habetur in ecclesia
Graccouien de data anno domini 1359. Cuius initium est. In nomine domini
amen. Nouerint uniuersi præsentiū noticiam habituri &c.

CAPVT XXVI.

Anno domini 1360 Vinricus de Kniprode magister Prussiae, ad
uentu Marchionis Brādenburgen animatus, in Lithuanos expe
ditionē ægit, & exercitui Schindekop Marsalcum Prussiae præ
ficiens, terras Lithuaniae uastauit, spoliaq; & captiuos in Prussi
am reduxit. Alteram expeditionē hyeme instāte in Lithuanos resumpsit, &
terciam eadem hyeme peragit. Quibus quidem tribus expeditionibus Lith
uaniam adeo uehementer aflixit, ut pro maiori parte desertam reliquerit.
Expeditio tertia reliquis duabus, ducis Keystut captiuitate uisa insignior.
Qui datis pluribus catholicorū captiuis apud Prussiam captis, eodem an
no a captiuitate solutus fuit. Anno domini 1361. Quidam lector ordinis pre
dicatorū in Graccouia, frater Paulus nomine, coram clero & populo in ma
iori ecclesia Gracco: beatam Mariam uirginem non absq; originali peccato
fuisse, in Polonico declamans & prædicans, cecidit & expirauit. Eodem āno
uniuersitatem Pragen Karolus Romanorū & Bohemiae rex instituit & do
tauit, quam Innocentius papa sextus ad instatiā eiusdem Karoli regis con
firmavit,

Maczko Borkouicz fame
extinctus.

Triplex expedi
tio in Lithu
anos.

Subita mors
in contamina
torem cōcept
onis beatę vir
ginis.

kazimiri fun-
datio uniuersi-
tatis in kazi-
miera.

Studiū Grac-
couense con-
firmatum.

Præilegia pro
uniuersitate
Graccouienſi.

Ecclesia metro-
politana Leo-
poli fundatur.

Wratislauia cō-
flagrata.

Cruciferorum
victoria.

firmavit, hæc uix quinquaginta annis durauit. Cū heresi infecta extermina-
ri cepit, tamen reliquæ suppositorū, heretica peste deprauatorū, præfata
uniuersitatis exigue numero in hac diē Pragæ cernūt & supsunt. Anno præ-
dicto 1361 Kazimirus rex Poloniae, in uilla Bawol alias in oppido Kazimi-
rienſi, secus murū & ecclesiā sancti Laurentii, domos, camēras, lectoria, lapi-
deo muro pro habitatione & lectionibus Doctōrū atq; Magistrorū nouā
uniuersitatis, pro decore regni Poloniae erigende, edificauit. Missisq; notabi-
libus nunciis in Auinionem ad Urbanū papam quintum, huiusmodi funda-
tionem a sede apostolica admitti obtinuit. Iacobus enī secundus, Swinka co-
gnominatus Archiepiscopus Gnezneſi, per litteras apostolicas Cōmissarij
& exequutor designatus, præfatum studiū Kazimiriēſi seu Gracco: confir-
mauit. Quod tamen morte Kazimiri interueniente, non fuit sortitum effectū
nec ipsa fundatio atq; dotatio progressum habuit. Priuilegiū Urbani papæ
sic incipit. Urbanus episcopus seruus seruorum dei Charissimo in Christo fi-
lio Kazimiro regi Poloniae illustri, salutem & apostolicam benedictionē. De-
cet regiam celsitudinem &c. ut in dicta ciuitate huiusmodi studium existeret
generale. Illudq; perpetuis temporib; inibi uigeret, tam in iuris Canonici &
Ciuis, q̄ alia quacūq; licita, præterq̄ in theologica facultate. Et q̄ legentes
& studentes ibidem omnibus priuilegiis gaudeāt &c. Datū Auinione kalen-
dis Septembris, Pontificatus nostri anno secūdo. Priuilegium autē regis Ka-
zimiri de libertatibus studiū Gracco: postea concessum, sic incipit. In nomi-
ne domini amen. Ea quæ ex regalis magnificentia beneplacito &c. Actum
Graccouiae in die Penthecostes anno domini 1364. Consulum uero Gracco:
qui ad uota regis Kazimiri omnes libertates per regem cōcessas, se custodi-
re & obseruare submiserūt, priuilegium sic incipit. In nomine domini amen.
Expedit rei publicæ perpetuo &c. Actum Gracco: in die Penthecostes, sub
anno domini 1364. Prædicta priuilegia habentur in maiori Collegio artisa-
rum uniuersitatis Gracco: Item rex Kazimirus per eosdem oratores in Au-
inionem missos, ecclesiā metropolitanā in ciuitate Leopoliēſi, per Urbanū
quintum octauo idus Aprilis, ad dotationē sufficientem erigi & fundari obti-
nit, quod & factum est. Præfatus enim Archiepiscopus Gnezneſi Iacobus
Swinka litteris sibi præsentatis, personaliter Leopolum transiit, & ex parro-
chiali ecclesia Leopoliēſi, inspectate Kazimiro rege & uniuersa eius militia
Archiepiscopatum crexit. Primumq; Archiepiscopū dictæ sedis Crislinum
uirum nobilem instituit & consecrauit. Anno quo supra 1361 uigesimaquin-
ta die mensis Iulij Wratislauia est conflagrata, & iudei expulsi sunt. Eodem
anno domini 1361. Vinticus magister Prussiae, præficiēs suo exercitu Hen-
ricum Gramfelt generalem Cōmendatorem in ducem, ad uastandum terras
Russiae misit. Sed propositum suum assiduus imbriū descensus impediuit.
Ne ergo frustra arma induisset, in Lithuaniam descendit, & eam uastare ce-
pit. Lithuanorū autē principes Olgerd, Keystut, & Patrikyg clandestine cū
copiis suis aduenientes, Prutenicum exercitum nihil aduersi suspicantem in-
traserunt, duroq; Marte cōmisso, Cruciferis uictoria cessit, eo quidem gratior
quo insperator. Auxit autē triumphi gratitudinem Keystuthi ducis capti-
uitas, qui

uitas, qui ab Henrico de Eckerfberg Crucifero equo deiectus, uiuus in ma-
nū hostiles uenerat. Alter uero ducem Lithuaniae Patrikyg, ex equo & ipse
a Cōrado de Hoberk præcipitatus, a suis defensus, periculum euaserat. Cru-
ciferorū uero exercitus cum uictoria & spoliis in propria rediit. Dux autem
Keystut in castrū Mariemburk delatus, illic in testudine forti uinctus, cate-
natus & cōclusus, molestias captiuitatis biduo tantūmodo perferens, unius
Lithuani Neophiti, apud Mariemburk demoratis adiutus suffragio euasit.
pallio siquidem albo cum cruce nigra se amiciēs, omnes Cruciferos & ciues
equo uectus sefellit. In siluam deinde densiorē & uastiorē perueniēs, equo
relieto in palude, diebus aliquot, persequutores euasurus, latuit. Noctibus
tandem pedestri itinere gradum promouens, dum se uersus Lithuaniam ire
credidit, in Mazouia peruenit, ubi a filia germana Anna alias Danuta prin-
cipe, consorte Ianussi Mazouiae ducis cognitus, & ab ea cum magno gau-
dio exceptus. In Lithuaniam datus equis & armigeris deductus, magno sola-
tio tam fratribus q̄ genti fuit. Congesto autē exercitu, captiuitatem suam ul-
turus, in Prussia irrupit, & castrū sancti Ioannis primum oppugnans conqui-
sivit & incendit. Ab inde ad castrū Danzik uenit, & id quoq; conquiens, &
Cōmendatorem Ioānem Collin cum multis aliis capiens, exussit. Applica-
uit post hæc ad castrū Eckerfberg, & conquistum incendit, multisq; spoliis
oneratus redibat. Quem duo Cōmendatores de Rostemberg & Barthens-
tein cum exercitu persequuti conflixerunt, spoliāq; & captiuos excusserūt.
Dux ipse Keystut, equo a Vernero de Vindeken deiectus, pedibus audacissi-
me pugnans, deiectoris sui equo interfecto, per Cōmendatorem de Niesz-
wa uulneratus, a Cōmendatore de Barthenslein capitur, sed parū provide
asseruatus. Iterū Cruciferos fallens, de quo apud eos magni morsus habebā-
tur, captiuitatem euadens, & in Lithuaniam peruenit.

CAPVT. XXVII.

Nno domini 1362 Vinticus de Kniprode magister Prussiae, con-
gesto numeroſo exercitu ex domesticis & peregrinis primo Ve-
ris tempore castrum Kowno obsidione cinxit. Duces autē Lith-
uaniae Olgerd, Keystut, & Patrikyg, obsidionem huiusmodi re-
pulsam, cum suis copiis aduenientes, feria quinta ante dominicam Reminis-
cere cum magistro Prussiae certamine inito, uicti refugerūt. Quibus fugatis
magister Vinticus strictiori obsidione castrū Kowno coartauit, machinarūq;
crebra contusione & telorum ignitorū proiectione debilitauit, tandē sabato
in uigilia Paschæ, muro suffosso & castro accenso, ipsum cepit, tamen mu-
rus suffossus ruens, plures mortalium de Cruciferorū exercitu oppræssit, &
in castro succenso magna multitudo Lithuanorū ab incendio perit. Tria mi-
lia Lithuanorū in ea obsidione cæsa & mortua referuntur, Voydath Keystu-
thi filius, cum trigintaſex potioribus captiuitati reſeruatus fuit. Dies resur-
rectionis dominice celebratus est, & missa per Bartholomeum Sambiēsem
Episcopum expleta fuit. Subſequenti uero die mutorū panetibus dirutis,
& omnibus fossatis solo æquatis, ad castrum Piſten exercitum Magister ap-
plicauit, quod a Lithuanis desertum reperiens, incendit. Et ad castrum Vie-
x 2 lunya ueniens

Cruciferorum
victoria.

keystuth cap-
tus.

keystuth vinc-
lis exutus.

keystuth iterū
captus.

Castrum kow-
no obſellum
expugnatur.

lunya ueniens, quarta die per impugnationē illud conquiſiuit, euerſoq; funditus caſtro Vielunya, cum multitudine captiuorum & ſpoliorū in Mariemburgk rediit. Anno præſato undecima die Marcii & poſt, plurib; dieb; apparuit Cometes in ſine Aquarii prope Venerem. Caudam in piſcibus uerſus orientem in locum Mercurii retorquens. Durauit ad quinq; hebdomadas. Vinricus magiſter Prusiæ, adueniente Comite Bauariæ Volfigango, anno domini 1363 in die Agnetis motis caſtris, Lithuaniam grauiffime in multis locis, præſertim in diſtributis Parnrey, Eroglem, Labima, cœdibus, flammis, & ſpoliis affixit. Cui magiſter de Liuania cum altero exercitu, in duo agmina, quorū alterum magiſter, alterū Marſcalcus regebat, diſpartito, in auxilium aduenit, iunctiſq; potentiſ ſimul. In uniuerſam Lithuaniam regionē, Lithuanis decernere non audentibus graſſabatur. Et multis captiuis onuſti, in Prusiā alter, alter in Liuania, nulla hoſtilitate laceſſiti, redierunt. Reſumpſit & alterā in Lithuanos Marſcalcus Prusiæ Hemyk Schindekop expeditionem. Et a caſtro Garthin per ducem Lithuanorū Patrikyg, qui illud probe tuebatur repulſus, ſpoliato diſtrictu Garthin, Prusiā cū captiuis remeauit. Anno domini 1364. Kazimirus rex Poloniæ, in terra & dioceſi Gracco: nouum oppidum Crzepicze iuxta fluuium Iſthwarta fundauit. Caſtrūq; forte in loco paluſtri ac limoſo ex muro coctili, non longe ab oppido fabricauit. Cuius quidē oppidi eccleſiam parrochialem Iarolaus Gnezneſ Archiepiſcopus de domo Bogoria, interpellationibus regiſ acquieſcens (hoc em̄ Bodzatha Epicoſopus Gracco: petitus facere noluit) duas decimas manipulares menſæ ſuæ in uillis regiſ Zayanczki, & in Crzepicze in dotem contulit. Et Kazimiro rege Poloniæ conſentiente, limites dioceſum conſundens, præſati oppidi iuriſdictionē occupauit, quum Iſthwarta fluui; utriuſq; dioceſis limes perpetuus erat. Mathias epicoſopus Wladisla: dum annos duos & quadraginta pontificatus ſui exegiffet, ſenio conſectus, Epicoſpatū Wladislauiē nepoti ſuo Sbilutho de Golancza, Præpoſito Wladislauiē: anno domini 1364 reſignauit. Is Mathias Epicoſopus eccleſiam in loco ciuitatis, quoniam prima eccleſia ante caſtrū ſita anguſta, parum celebris habebatur, a fundamentis ad conſumationem. Item caſtrū Wladislauiē. Item caſtrū Raczaſz. Item eccleſiā ſancti Vitalis in Wladislauiā, pulchro opere & muro coctili coſtruxit & muro cinxit. Eodem anno principes Lithuanie caſtrū Kowno demolitū, lignis & roboribus reſciebāt. Et pontem maximū in flumine Niemyn pro tuendo caſtro conſtituerāt. Quam edificationē Comendator de Ragneta cū exercitu ueniens, Lithuanis caſtrū reſicientibus diſfugietibus, exuſit & funditus euerſit. Interim Vinricus magiſter Prusiæ, cum maiori exercitu ad caſtrū Piſtow aduenit, quod uacuum Lithuanis fugientibus reperiens, incēdit. Deinde ad caſtrū Vielunya admoto exercitu, inter pugnandum congeſta lignorū ſtrūe & incenſa, ualidiſſimo uento adiuuante incendium, caſtrū Vielunya conquiſiuit, multis Lithuanis in eo flamma pereuntibus, Capitaneus caſtri Gaſtawdus captus, inter ducentium manus ad tabernaculum Marſcalci, ab Almanis occiſus eſt. Cruciferorū autē exercitu ad propria redeunte. Dux Lithuanie Keyſtut, clandestinis itineribus cū exercitu ingreſſus, omnē regiam circa

Apparido
Cometes.
Lithuania per
Vinricum graſ
ſata;

Oppidū Crze
picze extructū

Caſtrum kow
no diſitum re
edificatur.

Caſtrum kow
no diſitum re
edificatur.

onem circa Iurgembork uallaui, & multa præda capta, in Lithuaniam reuerſus eſt. Comendatore de Iurgembork, paucos quosdam ex Lithuanis, qui tardius agmē ſequebantur in deſerto captiuante. Deinde Marſcalco Prusiæ Samagittia ualante, Keyſtut dux Lithuanie occurrens, extremum ſui exercitus inuaſit & proſtrauit, prædaq; recuperata & ſtrage aliquāta adita, Marſcalcum cū reliqua parte in fugam ægit. Hyems huius ani. M. triceteſimi ſexageſimi quarti intenſione frigoris in Polonia animalia domeſtica, & ſilueſtria, aues, & frugiferas arbores occauerat.

CAPVT XXVIII.

Anno domini 1365 Zemomilaſ dux Gnyewkouiē, fratre germano Wladisla: Loktek obeūte. Ducatus ſuus Gnyewkouiē inter tres filios quos reliquerat Przemilaſ, Leſtkonē, & Kazimirus in hunc modum partitiſ eſt. Przemilaſ ſiquidē ceſſit Bidgoitia, Leſtkoni Iuniwladislauiā, & Kazimiro Gnyewkow. Verū Przemilaſ & Leſtkone non relinquentibus heredes, quum ſolus Kazimirus natus minor, in ſortes fratrum ſucceſſiſſet, & plures filios ac filias procreaſſet, ſere ſingulis morte abſumptis, unicus tantummodo ſuus filius Wladislaſ a cœdida ceſarie albus cognominatus, & unica filia Elizabeth, ſuperſtites relictū ſūt. Et filiam quidem Elizabeth præſati Kazimiri ducis, quum formæ præcellentis eſſet, Elizabeth regina Hungariæ, conſors Karoli regiſ Hūgarie, uelut cōſobrinam tercio affinitatis gradu ſibi iunctam, in regiā aſſumēs Eam regi Boſzne Stephano Hiſubus ban deſponſauit. A qua pulcherrima filia Elizabeth ædita. A Lodouico rege Hungariæ & Poloniæ in cōiugium acceptata eſt, prima uxore eius filia Karoli regiſ Bohemiæ & Romanorum obeūte. Ex qua Lodouicus rex duas filias Mariam & Hedwigim ſuſceperat. Wladislaſ uero albus inconstantia laborans, & uaria fortuna iactatus, ad ultimū monachus factus eſt. Primum in Ciſtercio, poſtea alteram profeſſionē faciens in Dwione ciuitate Burgundiæ, annis quattuordecim pro monacho & profeſſio illic manſit. Anno præſato Iarolaus de Bogoria Gnezneſ Eccleſiæ Archiepiſ: caſtro Vnyeow ad flumen Varta coctili muro pſecto, Eccleſiam collegiatā ſactæ Mariæ in oppido Vnyeow ſimili muro fundauit & cōſumauit. Duoſq; Prælatos uidelicet Præpoſitum & Archidiaconū Item quinq; Canonicos, ſeptem quoq; Vicarios in ea creās, dotem ſufficientem cuiſbet adiunxit. In eodem etiā oppido Vnyeow monaſterium & eccleſiam ſub titulo ſancti Nicolai, ordinis ſancti Benedicti, ſubiciens illud Thirniceſ monaſterio, Cracco: dioceſis edificauit. Cui in dotē cōtulit, uillam Byeldrzykow cum omni iure ſupra fluuium Noteſz ſitam, ubi Ownya fluuius ſibi commiſcetur. Anno quo ſupra Keyſtut dux Lithuanie, copiis Lithuanorum & Samagittarum collectis, per ſiluarū inuia & latebras Prusiā ingreſſus, caſtrū Angerbork per uim expugnauit, uallataq; uicina regione, in Lithuaniam prædam duxit. Sequutus illum Aduocatus Samen, & aliqui ex Comendatoribus dum prædam raptam excutere nequiuērunt, diſtinctum Eroglem uallaui, ſpoliaq; in Prusiā retulerūt. Deinde quattuor duxes Lithuanie uidelicet Olgerd, Keyſtut, Patrikyg, & Alexander, magnis potentiſ

Zemomilaſ
Gnyewkouiē
mortuus;

Ducatus diuiſio.

Proles kazimiri.

Proles Lodouici regiſ.

Eccleſia in Vnyeow fundata.

Caſtrum Angerbork expugnatum.

collectis, quadripartito agmine Prussiam ingressi sunt, eamque crudeli & barbarica uastatione affligerunt. Expugnatoque castro Ragnerha, & aliis multis quoque uicis incensis, illic diis suis patrio ritu, uictimas de pecorum sanguine immolarunt. Nulla tandem resistentia reperta, octingentos captiuos ex christianis, Itē septuaginta equos maiores quos spadones uocat referentes, Lithuaniam remearunt. Præterea magister Prussiae Vinricus, barbaricam uastationē ulturus, proprio milite contentus, Lithuaniam in multis locis prædatus est, & multis damnis patrat, Lithuanis in siluis & munitiōibus se continētibus, ducens non paruum numerū captiuorum, in Prussia rediit. Sub eo tempore Szuriuil & Buthaw germani Olgerdi & Keystuthi ducum, cū nonnullis Lithuanorum Boyariis & nobilibus Prussiam uenientes, fidem christianā baptismo apud Königsbergk suscepto, professi sunt. Magister autē Prussiae Vinricus alteram expeditionē in Lithuanos agens, aliquot eorū munitiōes cepit ac incendit, & cum præda in Prussiam regressus est. Quo regrediente Lithuani per itinera occulta, Prussiam circa Nordembork ingressi, maxima damna hominibus incautius se gerentibus intulerunt, & cæde multa ædita, cum spoliis & captiuis euaserunt. Keystuth quoque Lithuaniam dux, etiam expeditionem contra Prussiam resumens, castrum sancti Ioannis impugnavit & cōquisiuit, ac spoliātū incendit, necatisque plurimis fidelibus, cæteros ligatos in Lithuaniam traxit. Anno domini 1362 Vinricus magister Prussiae, peregrinorū & forensium militum motus aduentu, binam eo anno in Lithuanos expeditionē agit. Et magna uastatione facta, captiuatis pluribus Lithuanorum, in Prussia rediit. Quem dux Lithuaniae Keystuth insequutus, tam secreto & silenti agmine Prussiam ingressus est, ut parū absuit, quin castrū Iusterbork interciperet, & Cōmendatorem prædio se reficientem captiuaret. Egre itaque & castrum defensum, & Cōmendator saluatus est. Omnibus tamē equis & rebus quæ ad Cōmendatorem pertinebāt receptis, duobus districtibus spoliatis & incensis, cum præda pecorū & captiuorum, in Lithuaniam euasit. Propter quod magister Prussiae Vinricus terciam in Lithuanos expeditionē mouit, & longius progressus uastauit singula. Ac supra fluuium Memen castrum & pontem edificauit, clandestinas Lithuanorum irruptiones restricturus. Eam edificationem Keystuth impedire bina uice conatus est, sed abinde fugatus & repulsus est. Eodem anno Bodzantha de Iankowo nobilis de domo Rosatū Episcopus Gracouiu perdit, obiit, hic oppido Bodzanczin, situm & nomen indidit. Anno domini 1367 Bithomienē ciues furore acti, Plebanum & Prædicatorem submerferunt. Et ex hoc uenæ argenti & plumbi cessauerunt. Eodem anno ex propriis militibus Prussiae magister Vinricus cōparato exercitu, & tradito Hērico Schindekop Marsalco generali, in terras Lithuaniam misit. Qui nullam resistentiam reperiens, ferociter & gradu concito quinque districtus uastauit, usque ad Kowno grassatus. Octingentosque captiuos & plures equorū & pecorum greges abduxit. Anno domini 1368 Lithuani cū duce Keystuth ad Poltow ko castrum & oppidum Episcopi Plocei inasperate peruenerunt. Et oppido quia munitum non fuerat illico potiti, Castrum, quum crebris lignorum pinnatorum struibus defenderetur, menibus in propinquo appositis

Prussia uastat.

Lithuania uastatur.

Lithuania uastatur.

Prussia uastat.

Bodzantha Episcopus Gracouiu mortuus.

Lithuania uastatur.

positis incenderunt. Ex quo incendio serpente flamma castrū & homines in eo conclusi cōburebatur. In uicinas deinde uillas populatione extensa, cum multa præda celeri cursu diffugerunt. Anno domini 1369 Lodouicus dux Bregensis ad honorem sancti Ioannis baptistæ & sanctæ Hedwigis, Collegiatā ecclesiam & certum Canoniorū numerum in Brega instituit. Impetrato a se de apostolica priuilegio, ut Decanus illius, solēnibus diebus mitra utatur Pontificali & baculo. Item fundauit Mansionarios qui horas beatæ uirginis psallerent. Reliquit duos filios Venceslaum & Henricū. Venceslao autē immatura morte obeunte, Henricus solus paternam sortem possedit. Eodem anno Vinricus magister Prussiae in Lithuaniam lapides, cementum, & lateres, castrum constructurus secum uehens. Ad fluuiūque Niemyen perueniens, multam materiam pro erigendo muro a Lithuanis reperiens, castrum a fundamenti nomen ei Gotiluerder, i. insula dei imponens inuicauit, & infra tempus semestris consumauit, præsidioque militum forti ei imposito, pro die Pētheco stes terram Lithuaniam circum circa depopulatam exussit. Lithuanorum autē duces Olgerd & Keystuth super extructione castrī furore & indignatione pleni, magistro Prussiae discedente, contra castrum Gotiluerder aduenerunt. Et quinque heddomadis illud assidue nocte & interdum expugnando conquisierunt. Maiorīque parte præsidii trucidata, cæteros in uincula coniecerunt. Deinde Henricus Marsalco Prussiae in magno exercitu Lithuaniam intrauit. Et castrum Beyery circumdedit, ac uehementi impetu expugnatum conquisiuit. Requisitus autē per nuncios ducis Keystuthi, ut castrum exquisitum, antequam in eum grassetur, redderet. In indignationē uersus, & castrum cū nominis gentis Lithuanis simul conflagrauit, cæteros uincit. Dux Keystuth mansuetiori usus animo, colloquium petiuit, ubi captiuorum permutatio hinc inde sequuta est. Sed tunc dux Keystuth cōminatus est Prussia se pro anno futuro aduenturū. Ea cōminatione Vinricus magister Prussiae motus, duplicem iterum eo anno in hyeme, in Lithuanos expeditionē per Marsalcum Henricū Schindekop agit. Et in utraque feroci cæde & flamma in Lithuanos debachatus est. Anno domini 1370. Cōminationes suas cōtra Cruciferos de Prussia, anno superiore prolatas Keystuth Lithuaniam dux impleturus, Thartarorum, Ruthenorum, & cæterorū Barbarorum quæsitis præidiis, ingenti equitatu peditatuque, una cum Olgerdo germano suo aduenit. Et districtum Sabinien bipartito exercitu uastauit, & incendit. Deinde ad castrū Ortelsbergk duxit exercitum, & illud conquirens incendit. Ab inde uersus Rudow alias Rowdin castra metatus est, ubi Prussiae magister Vinricus cū omnibus potentis etiam ultra peregrinos milites, ciues, & agrestes armado aduenit. Et Barbaros in dominica Exurge quare obdormis, inuasit. Et atroci pugna cōmissa, Henrico Schindekop Marsalco Prussiae, & uiginti fratribus de ordine. Centumque armigeris de parte Cruciferorum, mille uero Barbaris, cadentibus. Duces Lithuaniam dato signo receptui, pro uictis abierunt, & proximis siluis se commiserunt. Aduenit post hæc Lupoldus Austriæ dux, ordini in auxilium. Cuius suffragio Magister & ordo freti, in Samagittiam quadripartito agmine descendens, tere uniuersam Samagittiam incendiis subiecit. Cæsisque

Ecclesia Collegiata Bregensis instituta.

Gotiluerder, castrū erectum.

Lithuania uastatur.

Prussia uastat.

Cruciferorum victoria.

senibus & impuberibus, puberes in magno numero captiuos Prussiam reduxit. Quem abeuntē dux Lithuaniae Keystuth sequutus, castrum & districtū Gogelanken inuasit & expugnauit. Et multis utriusq; sexus hominibus coe-
sis aut captis, propere in Lithuaniam refugit. Commendator uero de Iuster-
bork Vigandus de Belderheim eo discedente, in Lithuaniam ingressus, uillas
nondū uastatas inuasit. Et multis captiuis atq; spoliis potitus, in Iusterbork
regressus est.

Lodouicus

Keystuth cum
Lithuanis duci-
bus castrū wla-
dimiriense obsi-
derat.

CAPVT XXIX.

Vdita morte Ka-
zimiri regis Polo-
niae, dux Lithua-
niae Keystuth cū
Lubardo caterisq; Lithuaniae
ducibus, castrū Wladimirien-
se obsidione strinxerunt. Petrassi-
us uero Turki lancicita, Ca-
pitaneus castrī, comminationi-
bus eorū territus, saluis rebus
ipsius quas secum eduxit, ca-
strum utrūq; Lithuanis tradi-
dit. Illi autē castrū ligneo con-
tenti, castrum nobile muratū
iam prope perfectū, quod im-
pensis praefati regis Kazimiri
triginti homines, & multa in-
ga bouū atq; equorū integro bi-
ennio cōsumauerāt, euerterūt.
Et usq; ad fundamenta in per-
petuā ruinam redegerūt. Am-

plus per terram Lublineſi Olgerth & Keystuth duces Lithuaniae ingredien-
tes, terram Sandomiriēſi uastauerunt, & praedam citato agmine abegerunt.
Inter alias praedas lignum Crucis uiuificū, ex Caluo monte receptum abdu-
cebant. Et quū essent in finibus Poloniae, currus in quo uehebatur lignū cru-
cis, repente substitit, nec ullo modo moueri potuit. Flamē autē Lithuanicus
dixit, currum moueri non posse, nisi crux in locum suum redderetur. Moxq;
in Caluum montē, per unum nobilem captiuū, Polonum, Karabolam dictū
ob id libertate donatum, remissa est. Insuper Hasso miles de Huchtenhayn,
filius Hassonis de Vedel, Capitaneus Othonis Marchionis Brandenburgē-
filiū Lodouici olim regis Romanorū, castrū Santhok cū paucis & fere agre-
stibus obsidione cinxit, & per deditionē accepit. Lodouicus autē rex Hunga-
riae, per oratores Polonorum, Florianū Episcopum Gracco: & Ianuſſium re-
gni Poloniae Cancellariū, ut regnum Poloniae susciperet, sollicitatus. Impu-
gnantibus aliquibus Hungarorū consiliariis recusauit, ad extremum tamen
petitione uictus, suscepit. Cui Sandecz adueniente, multitudo Praelatorū &
Baronum

Miraculum.

+

Lodouicus rex
Poloniae
suscepit.

Baronum Poloniae occurrit, & Graccouiam perduxit. Processiones autē ec-
clesiarum & omnes ordines ciuitatis Lodouico ad montē Lassotinum obuiā
exiuerunt. Et uexillo urbis Graccoui: in quo arma ciuitatis cum clauibus pi-
cta erant, praecedente, omnium artificum cū eorū picturis uexilla subsequen-
batur. Quibus ordinatim regi oblati, ipse cum maxima pompa Graccoui-
am ingressus, & castrum ascendit. Altera autē die perquirente Ianuſſio Szu-
chiuſki Decano Graccouiēſi, & Cancellario regni Poloniae. An testamentum
regis Kazimiri, rite & ex integro exequendum foret. Lodouicus rex legitime
& integro exequendū respondit. Reiecta tandem ad cōsiliarios huiuscemo-
di percuntatione. Deceuerunt Praelati & Barones Poloniae, omnes donati-
ones regis Kazimiri robur habere, praeter donata duci Kazimiro Stetinen-
& Niemyerza ac Ioanni filiis naturalibus regis Kazimiri. Kazimiro enī du-
ci Stetinen- propter unitatem regni, terras Siradien, Lancicien cum earū ca-
stris detrahendas censuerunt, & in solo ducatu Dobrzinen & castris ac oppi-
dis Bidgostien, Velathow, & Valcz contentari debere. Sic & Niemyerze,
atq; Ioanni filiis naturalibus regis Kazimiri in toto donata rescissa sunt. Ca-
tera uero omnes donationes secundū testamentum effectum sortite sunt. In-
iecta tādē per Iarossaum Archiepiscopum Gneznen & Barones maioris
Poloniae difficultate, ut in Gnezna coronaretur. Florianō praefule & Baro-
nibus Graccouiensibus resistentibus, Lodouicus rex secundū reges immedia-
te sese antecedentes, Auum & Auūculum uidelicet Wladislaū Lokerkonē,
& Kazimirū secundū, coronatus est in ecclesia Gracco: dominica post Mar-
tini, quae fuit decimasextima mensis Nouembris, per praefatum Iarossaum
Gneznen Archiepiscopū, assistentibus ei Florianō Gracco: & Petro Lubu-
cen episcopis. Praesentibus & inspectantibus Elizabeth Hungariae regina an-
tiquiore, genitrice regis cum Heduigi regina Kazimiri regis Poloniae relicta.
Et duabus filiabus regis Kazimiri Anna & Heduigi, praesentibus Kazimiri
Stetinen & Dobrzinen, ac Wladislaō Oppolien ducibus. In ipsis autem
primiciis regni, mox Wladislaō Oppolien duci terram Vielunen cū uniuersis
castris. Item castris & oppidis Holstein, Crzepicze, Bobolicze in terra
Graccouiē: Item castro & oppido Brzesnicza in terra Siradien, Praelatis &
Baronibus Poloniae improbatibus, rex Lodouicus contulit. Et feudum tamē
a duce Stetinen Kazimiro, q̄ a duce Wladislaō duce Oppolien accepit, Ex-
equiis deinde regis Kazimiri in eam diem obmissis, die Martis decimanona
Nouembris, per regē Lodouicum & officiales regis Kazimiri per ecclesias
solitas, cum cērimoniis ac oblationibus pompose celebratis ac peractis, rex
Lodouicus in maiorem Poloniā processit, & in ecclesia Gneznen solum &
thronum regium praeparatum, conscendere negauit. Ne ad sui ludibriū uer-
teretur, sed cito euoluens se de Gnezna in Posnaniā transiuit, postea Grac-
couiā redeunte. Elizabeth regina genitrice sua instante, Heduigis regina Ka-
zimiri regis relicta portionē suā accepit, quae solum ad tricētas triginta
tres marcas & dimidiam argenti, & mille marcas latorū grossorum tendeba-
tur. Ad paternamq; domū reuersa, Ruperto duci Legnicen Venceslai filio
nupsit. Filia uero regiae, Anna & Heduigis cum omni thesauro, auro argen-
to, unionibus

Kazimiri testa-
mentum cō-
firmat.

Lodouicus co-
ronatus.

to, unionibus, cortinis, & suppellectili a patre eis largita, per Elizabeth regi-
nam in Hungariā translatae sunt. Vbi a Lodouico rege locato iudicio, quasi
non de legitimo thoro natae forent, abiudicatum est illis ius, successio, & he-
reditas regni Poloniae. Ne potentes maritos sortitae, nouarent res pro regno
Poloniae consequendo. Haec scelus abhominabile propter regnū quod & rede
socios habere nolunt, filiae regis Kazimiri, nedū regno spoliatae, sed & tanq̃
de thoro spurcissimo ac illegitimo inhonestatae & infames redditae sunt. De
sponsatae tandem fuerunt, maior nati Anna Comiti Ciliae Vilhelmo. Altera
Hedwigis Romero duci. Rex insuper Lodouicus genitrice sua ut fertur E-
lizabeth instigante. Ne alius rex a Polonis substitueretur, coronam regni po-
loniae materialem, sceptrum, pomum, gladium, & cetera insignia regia in
Hungariam accepit.

CAPVT XXX.

Wladislaus Al-
bus monaste-
rium egreditur

Nno autem domini 1373 pcepta Kazimiri regis Poloniae mor-
te Wladislaus albus dux Gniewkouien, ut erat praecipuus & insti-
bilis de religione ex Diuione Burgundiae monasterio sancti Be-
nigni, ubi prope quattuordecim annis moratus est, excessit. Et
spe dispensationis apud papam in Auinione frustratus, Lodouicū Hūgar-
Poloniae regem in Buda adiit, instādo ut regis promotione dispensationē cō-
sequeretur, sed uix assiduis obsecrationibus reginae Hungariae Elizabeth iu-
nioris Wladislai albi neptis, rex Lodouicus expugnatus (minus siquidē gra-
te ducem Wladislaum albū intuebatur) secum oratores suos in Auinione. n-
ad Gregorium papam undecimū misit, ut dispensatus ducatū phas illi esset
reperere, repulsam autē passus, in Poloniam diuertit. Et die Veneris in crasti-
no natiuitatis Mariae, tria castra Wladislauiē, Gniewkouien, & Zlothor-
rien, uno eodem die sine armis inuasit & conquisiuit. Altera autē die, & erat
sabbati, castrū Sarlen oppugnauit, & in crastino die dominico per deditionē
accepit. Sādiuogius autem de Subino, Capitaneus maioris Poloniae, ueloci
nuncio in Hungariā misso, regi Lodouico castrorum occupationem significauit
exercitūq; maioris Poloniae propere collecto, Wladislauiam uallauit, regis
autē litteris aduenientibus. Dux Wladislaus albus, metu regis a nobilibus de-
sertatus, castra singula quae occupauerat, Sādiuogio de Subino Capitaneo
maioris Poloniae resignauit. Et gratiam regis quasiturus in Hungariā perre-
xit, ubi nullam gratiam consequutus. Castra Zlothoria & Gniewkow an-
no domini 1375 per quosdam exploratores interceptit, & assiduis oppugna-
tionibus ac captiuitatibus maiore Poloniam molestat. Sādiuogio autem
de Subino inuasionem prohibere nequeunte Iaszko Kmitha, de domo Sreni-
euitarum, Capitaneus Siradien cum gentibus Siradiensibus uersus Zlotho-
riam processit. Currusq; sui ab exercitu semoti, per gentes Wladislai albi ca-
pti sūt. Iaszko uero cum Barthossio de Vissemburk. Capitaneo Breſten po-
tentis coniunctis, prope Gniewkow ducem Wladislaum albū cōfluxerunt
& fugarūt, & gētes eius strage deletae aut captae, ceterae dispſae sunt. Ipso
duce uix per nauem in alteram partem Istulae euadente. In sequenti autē ano
praeſatū Wladislaum albū Gniewkouien ducem, Sādiuogius de Subino,
Capitaneus

Vna die tria ca-
stra occupat.

Iaszko kmi-
tha.

Sādiuogius
de Subino.

Capitaneus maioris Poloniae, dux Kazimirus Stetinen & Dobrzinen, Bar-
thossius de Vissemburk Capitaneus Cuyauiae, & Barthossius de Szokolow
in castro Zlothoria obsederunt, castriq; proditionē quodam Hankone Bre-
ſten molendinatore pollicente, dux Wladislaus albus praesciens ex cruciatu
& candelarū incendio Hankoni inflēto, subordinauit generū Hankonis mo-
lendaris, ut milites Sādiuogii castrū quasi per traditionē accepturi in-
gredērētur. Et quum nocte uigintisex ingressi fuerunt per demissionē cratis
supra portam comprāhenſi ac interfecti fuerūt. Eiectoq; Hankone molē-
dinatore cum genero ipsius extra portam castrī, iussu ducis Wladislai albi
conflagrati & incensi sunt. A mane autē incipiendo per totam diem castrum
ab uniuerso exercitu obpugnātū est, ubi Kazimirus dux Stetinen & Dobr-
zinen iactu lapidis uehementer leſus, in breui uita functus est, uidelicet ano
Christi 1377 in mense Ianuario. Hic dux Kazimirus fuit prodigus & instabi-
lis, corpore debilis, sed uehemens & animosus, in curiis plurium regum enu-
tritus. Facta autem compositione inter ducem Wladislaum albū & obsiden-
tes, deditoq; castro, & omnibus captiuis manumissis. In expensis Barthossii
de Vissemburk, & Barthossii de Szokolow ad regem Lodouicū in Hungariā
dux Wladislaus deductus, post plures tractatus regi Lodouico ducatu Gni-
ewkouien pro decem milibus florenorū uendito, & Abbacia insigni in Hun-
garia ordinis Cisterciensis, in qua uitam degeret, accepta, reconciliatus illic
conſtitit, habitationē deinde Pannoniorū pertesus, relicta Abbacia, in Diuio-
ne monasterium transiit, ibi moriendum salubrius ratus. Eodem anno 1376
Elizabeth regina Hūgariae antiquior regnū Poloniae, quod anno praecedē-
ti filio suo regi Lodouico resignauerat, denuo regendum cum importuna in-
ſtancia extorquendo reſuſcepſit. Et ingrediēti per Sandecz Poloniā, occur-
rentes nobiles Sandomiriē & Gracco: retulerunt ei in Bochnya totam po-
tentiam Lithuanorū parasse arma contra Poloniā. Quae respondit non eos
debere curare, quoniā filius suus rex Lodouicus tam longā ualidamq; habe-
ret manum, ut Lithuani, & omnes in circuitu nationes tremērēt ad ipsius no-
minationem. Duces autē Lithuanorū Keyſluth, Jagello, Vithowdus, quē
Vitoldum uulgariter appellāt ex Troki, ex Vilno, & Grodno. Item Lubar-
dus ex Luczko, & Georgi⁹ ex Belsz, per uallas solitudines terrae Lublineē
ſilenti & citato agmine uſq; ad fluuium Szan, ſecūda die Nouembris perue-
nerunt, uniuersamq; orā inter Istulam & Szan, uſq; ad Tarnow uastauerūt
Homines utriusq; ſexus in ſeruitutem abduxerūt, sacerdotes, impuberes, &
ſenes trucidarunt, eccleſiaſq; exuſſerunt. Quorū concursus Petraſſius filius
Cztani, germani Ianuſſii Archiepiſcopi Gneznen, arrepta coniuge & infan-
te nouiter aedito, nondum baptisato, de uilla Baranow, per medios hoſtes in
equo exiliēs, uix per fluuiū Istulae euasit. Relicta domini Michaelis de Tar-
now Caſtellani Viſlicien eodem die, cum grandi apparatu ad reginalem ma-
ieſtatē Graccouiam ibat, ſentiens Lithuanorū aduentum, relictis curribus,
equis, & omni apparatu, per famulos citiſſime in nauigium Istulae inducta,
uix manus Lithuanorum euasit. Elizabeth uero regina Hūgariae, moleſtias
ex uastatione Lithuanorum lenitura. Coreas dominica in crastino ſancti Ni-
colai, quīs

Proditiōis
merces.

Kazimirus ſa-
ctu lapidis le-
ſus, randē mor-
tuis.

Lodouic⁹ ad-
uenit in Polo-
niā.

Polonia Lith-
uanis uastata.

Elizabeth regi-
na Hungariae.

Eligobert regina Hungariae & Poloniae

CCLII

LIBER QVARTVS.

colai, quis octuagenaria foret, instaurado aspiciebat, uiditq; ex castro Graccoiuen Hungaros cum familia Przedbory de Brzeze propter scenū contedere (plerosq; nam currus in forum Gracco: cum blado & sceno uenientes, Hungari ex animi maliuolentia occupabant, Ad quorū repraessionē praefatus Przedbory miles de Brzeze, ne suis curribus rapinam intulissent, familiam iuxta domū suam ad portam Bochnensem quae in Kazimiriā ducit, per fuit) missoq; laszkone Kmitha de domo Srenieuitarū, Capitaneo Gracco: ut litem dirimeret, illico equo uectus superuenit, seditionēq; molitus iussu reginae extinguere. Ab uno Hūgaro, cuius fors ignota erat, telo Hungarico in collum percussus, ex equo deluens expirauit. Cuius morte uulgata, fratres, cognati, & familiares sui in magna multitudine cōcurrerunt, in furiāq; uersi, uniuersos Hungaros, parentando morti sui affinis, nemini parcendo occiderunt. Quidam miles Slaus Michael Pogan, de uestibulo, seu de cellario sui hospicii extractus, miserabiliter occisus est. Duo adolescentes ingenui Hungari, a Przedbory ad cuius domū cōfugerāt, camerae potiore inclusi, Przedbory in castrum discedente, fracto ostio, argenteis cingulis & uestibus nudatos, familiares Przedbory perimerunt, & peremptorū corpora intra muros proiecerunt. Centum sexaginta Hūgaro eo die ceciderunt. In sacello ambitus ecclesiae sancti Frāscisci sepulti, quod ex bonis Hungarorum dotatum, ab eo die sacellum Hungarorum nuncupationem accepit.

CAPVT XXXI.

Regina post paucos dies e Graccouia in Hungariam tristis rediēs filio suo regnum Poloniae iterū gubernandū resignauit. Lodouicus autē Hungariae & Poloniae rex, uastationem terrae Sādomiriē uicturus in Lithuanis, anno sequenti per alpes Sanocen cū copiis Hungarorum uersus Sādomiriā uenit, & confluentibus ad illum Baronibus Poloniae, uidens copias ualidas, Gracco: & Sādomiriē milites sub ducatu Sanduogii de Subino, tunc Gracco: Capitanei, ad expugnandum castrū Chelmen transmissit. Ipse uero cū residuis uersus Brēsl perrexit. Et Graccoiuen quidem ac Sandomiriē exercitus, expugnato infra octo dies castro Chelmen, insup & aliis castris uidelicet Grabouiecz, Hrodlo, Scuoloz expugnatis, ad regem Lodouicum in obsidione castrī Bels cōmorantis peruenerunt. Vbi Keystuth dux Lithuaniae, sub saluo conductu introductus, pacem his conditionibus composuit. Ut captiuis quos Lithuani ceperāt restituis, Georgius dux castrū Bels regi daret, & gratia illius se deuoueret. Deditione itaq; castrī facta, Lodouicus rex duci Georgio, castrum Bels obligauit. Aliudq; castrum Lubaczow adiecit, & centum marcas annui census in Bochnya ad tempora uitae inscripsit, ut regi regnoq; Poloniae fideliter inseruiret. Orta autē inter Hungaros & Polonos contētiōne, Petrus Zafraniecz miles de Luczicze, in facie uulnerat⁹ fuit, & ne res in grandem procederet seditionē, rex Lodouicus Petro Zafraniecz castrū regium Pieskoua, skala, perpetua donatione dedit, crescentem seditionē extinxit. Et quia Wladislao duci Oppolien rex Lodouicus plures districtus & castra in terris Russiae perpetua largitione donauerat, Ideo ut eorum accessio ad regnum Hungariae facili⁹ foret, ducatum

Laszko kmitha interceptus

Hungari ceciderunt 160 numero.

Seditio Hungarorum & Polonorum.

CHRONICO. REG. POL.

CCLIII

ret, ducatum Dobrzinēsem cum castris & oppidis Bidgostia, Wlathow, & Valecz, ex morte Kazimiri ducis Stetinen deuoluti. Item ducatum Gniw, kouien decem milibus florenorū, a duce Wladislao albo comparatū, illi perpetuo donauit. Districtus uero castra, oppida, & uillas Russiae, Hungaris (Polonis nequicq; improbātibus) partitus est. Horrentibus autē Polonicā auram, rege Lodouico & regina Elizabeth antiquiore, rex Lodouicus Wladislao duci Oppolien regnum Poloniae gubernandum cōmisit. Anno tandē domini 1381. Elizabeth regina Hungariae, regis Karoli relicta, filia Wladislai Loktek, & soror Kazimiri Poloniae, genitrix uero Lodouici Hūgariae & Poloniae regum, uigesimalnona Decembris in aetate grandaeva, in castro Buden mortua. Et in monasterio in insula Budensi sepulta, rex Lodouicus in medio quadragesimae uocatis Praelatis, & Baronibus Poloniae in Budam. Gubernatores regni Poloniae, Zauissium episcopum Gracco: Dobeslaum de Curoswanki patrem eius Castellatum Gracco: & Sanduogiū de Subino Palatinum Kalissien, & Capitaneū Gracco: constituit, qui regnum Poloniae pertransientes, largas expensas fecerunt, bona pauperum diminuentes. Iudicia & terminos proclamarunt, & causas non audierunt, nec ullam iusticiam administrarunt. Sentiensq; rex Lodouicus uiribus se destitui, anno domini 1382 filiam suam natu maiore Mariam, Sigismundo Marchioni Brandenburgensi quartumdecimū aetatis annum agētī, filio Karoli olim imperatoris Romano: & regis Bohemorū ex Elizabeth Boguslai ducis Stolpen pgenito, copulauit, uocatisq; pro die sancti Iacobi Polonis ad Solium alias Swolen, oppidum & castrum Hungariae prope Cremniciam, Praelatos & Barones Poloniae ad suscipiendum in regem Poloniae Sigismundum Marchionē praefatum Brandenburgensē, & praestandum ei homagium per iuramentū fidelitatis, compulsi. Missoq; Sigismundo ad suscipiendum regni Poloniae possessionem, plerasq; in regno Poloniae insolentias amputare & exterminare praecipit. Qui castrum & oppidum Koszmin, Item duo fortalicia Nabiszicze, & Koszminiecz, breui expugnauit. Castrū uero Nodolanow, Bartholfio praefato secum inita nō seruante, circūsedidit. Sed quū illius expugnatio difficilior censeretur, copias Polonicas & Hungaricas in Mazouia traducens, ducatum tantummodo Semouiti, praestare Lodouico ut poloniae regi homagium detraheret. Ianusius em̄ alter dux Mazouiae, dudum in ditionē regiam cōcesserat, uastare spoliis & incendiis ceperat. Interim uero Lodouicus rex Hungariae & Poloniae apud oppidū Hungariae Tirnaua tredecima Septembris satis interceptus est, ad Albamq; regalem relatus, in sacello ab eo dotato, sepultus. Quum apud Polonos annis duodecim, apud Hūgaros uero annis quadraginta regnasset. Cuius excessu Sigismundus Marchio per festinū nuncium sibi denunciato, de agro Mazouico excessit, uersusq; Posnaniā perrexit. Et a Posnaniensibus ciuib⁹ congruo honore susceptus, fidelitatis iuramenta exegit. Temporibus istius regis Lodouici, nulla stabilitas, nulla iusticia in regno Poloniae fuit, bona pauperū rapiebantur, negociatores ac uiatores depradabantur. Praelati ac nobiles cum eorum rebus, equis, & suppellectili de regno captiui educebantur. Exactiones saepenumero, cōtra pacē & promissa

Wladislaus dux Oppolien regni Poloniae gubernator.

Mors Elizabeth

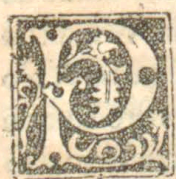
Sigismundus Marchio Brandenburgens.

Lodouicus rex Hungariae & Poloniae mortuus.

eta & promissa regis, tempore coronationis facta, exigebantur. Sed prelati resistens raro soluebantur. Iniuriam passi pro complemento iusticie in Hungariam currebat, quos rex ad reginam genitricem suam, & uiceversa regina ad filium regem Lodouicum remittebat. Litteris apportatis, quæ ex Cancellaria regis graui pecunia redimebantur. Capitanei minime parebant propriis dumtaxat commodis incumbendo.

CAPVT XXXII.

Ost mortē regis castra Russiæ Crzemienyecz, Oleszko, Hrodlo, Lopatin, Snyatin, duci Lubardo tunc castrum Luczko obtinenti, Hugarorum milites quibus Lodouicus rex castra commiserat, prodiderunt & uendiderunt. Et regina Hugaria Elizabeth plerisque eorum in carceres coniecit, alios capite mulctauit. Eodem anno apud Radomskie oppidum, pro die sanctæ Katharinæ conuentu habito, regnicola Poloniæ alteri ex filiabus regis Lodouici præstare homagium conculserunt. Prudentem principem personalem residentiam facturū eidē iungendum & Sigismundum abiciendum, clandestina decoctione includendo, scripto & sigillorum appensione roborarunt. Bodzantha Archiepiscopo Gnezneſi, & Damaratho Castellano Posnanienſi ac Capitaneo maioris Poloniæ contrauentibus, sancti Nicolai uero luceſcente die magnus Viſlicie conuentus haberi cœptus est. Cui Sigismundus Marchio interfuit. Duo etiā Episcopi Stephanus Agrienſis, & Ioannes Cenadienſis, totidemq; Barones ab Elizabeth Hungaria regina uenerunt, præcati sunt, ne cui alteri, sed nec Sigismundo Marchioni, fidem & subiectionem præstaret, donec per reginā de utraq; filia certior ordinatio fieret. Quapropter conclusio apud Radomskie habitata ratificata est. Cui Archiepiscopus Gnezneſi Bodzantha, & Capitaneus maioris Poloniæ Damarathus, assētere coacti sunt. Ex Viſlicienſi dieta Sigismundus Marchio Graccouia uenire desiderauit, sed Dobeslao de Curoſwanki, Castellano Gracco: dissuadente, non est admissus. Sed in Niepolomicze exinde in Bochnya & in nouam Sandecz deductus, & sumptu Polonico procuratus, in Hungariam rediit. Deinde Elizabeth regina Hungaria fatigata & saepenumero adhortata est per procures Poloniæ, ut unam ex filiabus suis ad Poloniam regnaturam mitteret, quos in conuentione Siradienſi ante penultima Februarii, 1383 celebrata per Nicolaum Vesperimenſem Episcopum, & duos Barones Hungaria patentibus litteris a iuramentis & fide, qua filia Maria & Sigismundo Marchioni sponſo eius se deuinxerat absoluit. Et alteram filiam natu minorem Hedwigim pro festo Paschæ in Poloniam mittere promisit. Post hoc uigesimo octaua die Marcii predicti anni in conuentione Siradienſi, Semouitus dux Mazouia, rex Poloniæ decernebatur, tamē totum negocium dilatū & suspensum est ad Hedwigis filia regis Lodouici aduentū. Quare prefatus Semouitus dux Mazouia, uolens decretum de se factum exequutioni demandare, personam suam occultando cum Bodzantha Archiepiscopo Gnezneſi in Graccouiam processit, sed aduentu suo publicato, septima Marcii Graccouiam ingredi non est permissus. Declinauit ergo cū Bodzantha Archiepiscopo Gnezneſi in curiā sancti Floriani extra muros Graccouienſis

Contentus in
Radomskie

Graccouienſis, quam idē Bodzantha Archiepiscopo: existens Prepositus sancti Floriani muris insigniuerat & construxerat. Ibiq; latitare non ualens, a consiliis Graccouienſibus & quibusdam nobilibus legationem accepit, q̄ nisi abſcederet, uariis modis eū uexaturi, propter imminens ciuitati periculū. Qui quum circa curiam sancti Floriani, in nocte festi Pēthecostes custodiam adhiberet, tandem die sequenti sole oriente Graccouiam reliquit, & per Proſſo uicze in Nouam ciuitatem Corezin perrexit, ubi quindecim diebus immoratus, Hedwigim filia regis opperiebatur & expectabat, uolens eam suasu & suggestione plurium, si sponte nō daretur, rapere, & per eam regnum Poloniæ obtinere. Prelati autē & procures Poloniæ ad excipiendam & inducendam Hedwigim filiam regis Lodouici in nouam Sandecz, pro festo Penthecostes iuerant, quos regina ad se in Cassouia trahens & uocans promissa immutauit & conclusit, pro festo Martini proxime futuro Hedwigim filiam regiam in Graccouia missuram. Semouitus ergo spe sua frustratus, Conuentionem generalem apud Siradiam pro die sancti Viti omnibus Polonis indixit. Illi autē pleriq; singuli, Semouiti ducis ædicta & comminationes aspernati sunt. Solus Bodzantha Archiepiscopus Gnezneſi, cum nonnullis maioris poloniæ iuuenibus militibus Siradiam adueniens. In monasterio fratrum predicatorū Semouitum ducem Mazouia, regem poloniæ, eū in altū cum aliis leuando, pronunciauit. Propter quod exercitus Hungarorum duodecim milia armatorum, duce Sigismundo Marchione Brandenburgenſi, habente in suo comitatu Demetrium Archiepiscopum Strigoniēſem, post festū sancti Iacobi per nouam Sandecz adueniens, & per terram Radomienſem, aucto exercitu Graccouienſibus & Sandomiriēſi militibus, Mazouia intrauit. Et singula quæ ad Semouitum ducem pertinebāt, uastauit & crudeliter incendit. Deinde uigesima quinta Septembris Brzeſcze ciuitatem Cuyauia obsidione cinxit, quoniā ipsa duci Semouito parebat, & sub undecim diebus quibus obsidio continuabatur, Cuyauienſis terra perinde ac hostilis a Polonico & hungarico exercitu uastata est. Donec Wladislaus dux Oppolienſis, Vieluneſis & Dobrzineſis mediatorem se ponens, inducias pacis in festum paschæ duraturas inter Sigismundū Marchionem, & Semouitū Mazouia ducem ordinauit. Damaratho etiā de Pirzchno Castellano Posnanienſi, in fauorē Sigismundi Marchionis & Elizabeth regina Hungaria, Saxonibus & Pomeranis conductis Cuyauienſem terram, sub diebus quibus a Sigismundo Marchione Mazouia uastabatur, spoliolum ingeminatione ex oppido Zneſienſi obterente. Wladislaus dux Oppolienſis apud Iuniwladislauiā comorans, gentes eius, q̄a in terra sua prædas agebāt, magna strage cū excussione præda quā abigebant, obruit. Elizabeth autē regina Hungaria, pacta quæ cum proceribus Poloniæ in Cassouia pepigerat temerante, anno domini 1384. Misus Sandiuogius de Subino Kalisſienſis palatinus, & Graccouienſis Capitaneus apud Iadram eam reperiens, hortatus est ut filia regiam Hedwigim in Poloniam mitteret. Vidēſq; suas & Polonorum spes in irritum recidere, & se a regina detineri, nec abire permittēte, donec Graccouiam hungaris resignaret irritatus & ipse equis permutatis, prout antea ordinauerat, ex Iadra euolās

Spes Semouiti de Hedwig consequenda.

Semouitus rex pronuntiatus.

Sigismundus Marchio huic resistit.

Oppolienſis dux mediator horum.

y 2 in una die

in una die naturali, quod uix credibile dictu est, sexaginta miliaria confecit Graccouiamq; defatigatus, omnes nuncios prauolans, peruenit. Et conuenit uno in Lelow, altero secunda Marcii in Radomskie constituto, leui nuncio Przeczla Vanuelfki, reginae apud Budam mandata proceres Polonorum miserunt, rogaret imprimis, ut filiam Hedwigim mitteret pro festo sancti Stanislai, abstineretq; ludibriis, quibus tantopere usa est Polonos afficeret, Polonos decetero nec legatos mittere, nec missionem Hedwigis expectare. Mouit tam aspera legatio Elizabeth reginam, propter hoc Sigismundum Marchionem Bradenburgeni generum suum ad regendum regnum poloniae misit, quoad filia Hedwigis adolefceret. Quod quum apud Gracco percrebrisset, irritati iusto exercitu collecto in Sandecz processerunt, missisq; ad Sigismundum Marchionem, qui iam apud Lobowla hospitabatur, nunciis, monuerunt, ne regnum eis inuitis introeat. Illum nec pro rege, neq; pro gubernatore ullo pacto se accepturos, quin etiam ingressum illi non secus atq; hosti armis interdicturos. Qui hac denunciatione territus, gradum repraesit. At regina promissiones suas impletura, Hedwigim filiam cum magno Baronum praecipue Demetrii tituli sanctorum quatuor Coronatorum Praesbiteri Cardinalis, ac Archiepiscopi Strigoniensis, & Ioannis Cenediensi Episcopi, comitatu, ferentem secum in auro, argento, in uasis, pannis, clenodiis, gemmis, & cortinis, insignem & regiam suppellectilem, pro festo sancti Michaelis transmisit. Ad quam excipiendam Praelati & Barones Poloniae certatim occurrentes, cum ingenti alacritate Graccouiam, omnium ecclesiarum processionibus, omniumq; statuum ordinibus, obuia illi effusus, perduxerunt. Et die Solis quindecima Octobris, ipsam in Gracco ecclesia, quo die apud Polonos sanctae Hedwigis agitur celebritas, per Bodzantham Gneznen Archiepiscopum, Ioanem Gracco Ioanem Wladislauiensem, Dobrogostium Posnaniensem, Episcopos, sub praesentia Strigoniensis Cardinalis & Baronum atq; militarium utriusq; regni Polonici & Hungarici copiosa frequentia, in reginam Poloniae inungi, consecrari, & diademate regnali coronari procurarunt, tributa ei plena facultate regnum Poloniae administrandi, donec quispiam principum in regem Poloniae coronandus ipsi adiungeretur.

CAPVT XXXIII.

Anno domini 1370 Keystuth dux Lithuaniae, cum tumultuario exercitu Prussiam subintrans, districtum Stuten uastauit & exussit. Celerrime se de Prussia cum captiuis recipiendo. Quam uastationem Vinricus magister Prussiae ulciscens, in Lithuania intravit, & exercitu in quattuor partes partito, captiuos plurimos in Prussia deduxit. Quo redeunte Elner Comendator de Balga, partes Russiae ingrediens castrum Dreuk impugnavit, quod quum conquerere nequiret, spoliata regione in Prussiam cum captiuis rediit. Deinde concurreribus multis forisibus terciam expeditionem Comendator de Iusterbork agit, qui castrum Dirfeme expugnatum incedit, & multos Lithuanos aut occidit aut captiuauit. In anno autem sequenti scilicet 1371 Keystuth dux Lithuaniae uicissim in Prussiam cum exercitu ueniens, districtum Stuten uastauit, & multis christianorum occis

Graccouien-
sum ming.

poloni reginae
Sigismunda

Hedwigis, filia
Elizabeth mif-
ritur.

Keystuth dux Lithuaniae

Lithuanorum
& Ruthenorum
clades.

1371

occis, spolia in Lithuania duxit, propter quod Vinricus Magister Prussiae, Lithuania & Samagittiam uastauit & succedit, ac cum spoliis rediit. Postea alterum exercitum frater Elner Comendator de Balga in Russiam duxit. Castrumq; Dreuk expugnare non ualens, spolia tantummodo cepit, & onustus in Prussiam rediit. Egit & terciam expeditionem in Lithuanos Comendator de Iusterbork, & expugnato atq; incenso castro Dirfeme, multos ex Lithuanis aut cepit aut necauit. Anno domini 1371 die quindecima Aprilis in dominica Iudica, fulmen uerticem dextrae turris ecclesiae Posnaniensis percussit, & extremitatem angularem abrupendo, exiguo testudinis foramine in sacellum regium penetrans, imagines Przemislai regis Poloniae & suae consortis Richsae nomine in parietibus sacelli sculptas fregit & decussit. Eo anno & sequenti gradis pestis, depredationes, & spolia in maiori polonia fuere. Anno domini 1372 Lodouicus Hungariae & Poloniae rex, filiam suam natu maiorem Mariam, Sigismundo filio Karoli imperatoris ac regis Bohemiae, Marchioni Brandenburgeni desponsauit. Eodem anno bina a Prutenis in Lithuanos expeditio facta est, quarum una frater Vigandus de Belderstein, alteram Comendator de Iusterbork administrauit, nihil memorabile in utraq; gestum est. Anno domini 1373 Elner Comendator de Balga Russiae bellum intulit. Et terram Volniska uastans, usq; ad Kamienyecz praedatus est. Cogestisq; captiuis & pecoribus Balga rediit. Quadragesimali uero tpe Keystuth Lithuaniae dux, omnes custodes Cruciferorum fallens, per desertam & nemora Prussia ingressus, circa uillam Biberstein hostilitate facta, plures aut occidit aut cepit, ab exploratoribus uero certior factus de Cruciferorum exercitu, in siluas & desertas illic refugit, relictis insidiis in locis oportunis, si Cruciferi fugientem insequerentur. Comendator igitur de Bradenburk qui ducebat exercitum, insidias incidere ueritus, persequi Keystuth desistit. Anno domini 1374 Comendator de Iusterbork cum equestri & pedestri agmine Lithuaniae ingressus, districtum Veygow uastauit, & cum captiuis spoliisque Iusterbork regressus. Consurrexerunt post hoc omnes Comendatores & terras Dirfingen & Veygow, duce Gothfrido de Thilia Marsalco Prussiae ferro & igne uastarunt, septingentosq; captiuos in Prussiam deduxerunt. Anno domini 1375 Lodouicus Hungariae & Poloniae rex, Hedwigim filiam natu minorem Vilhelmo, Lupoldi ducis Austriae filio, qui in aula soceri nutrebat, desponsauit. Et eodem anno praefatus rex Lodouicus ad Gregorium papam undecimum, missis nunciis in Auinionem, Halicien oppidum archiepiscopali, Przemislensem uero Chelmen & Wladimirensem episcopali honore insigniri obtinuit ad metropolitica Halicien ecclesiam Iacobus polonus fuit consecratus, & sedi suae ecclesiae graecus ritus fuit assignata. Ad Przemislensem uero Henricus frater minorum natione Almanus, genere nobilis, primus Episcopus fuit consecratus. Eodem anno Ioannes Posnaniensis episcopus de domo Doliwa, idro pisi in Sbicoou mortuus est, & Posnania relatus, in die Cathedrae s. Petri altare beatae Mariae sepultus est, hic oppidum Dolszko fundauit, multasq; uillas circa Crobya & Bugk erexit & locauit. Anno quo supra. Gemina expeditione in Lithuanos Cruciferi usi. Maior exercitus in quo erant omnes

y3 Comendatores

Pestis.

Filia Lodouici
Maria Sigis-
mundo impe-
ratori despon-
sata.

Filia Lodouici
Hedwigis
Vilhelmo des-
ponsata.

Ioannes Episcopus
Posnaniensis
mortuus.

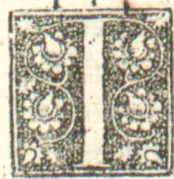

Prutenorū &
Lithuanorum
vastatio mu-
tua.

Przeczlai wrat-
islauiē Epif-
copi mors.

Electio alteri⁹

Comēdatores, in Lithuania, Comēdator uero de Ragnetha cū rariōri agmī-
ne in Russiam diuertunt. Vterq; autē exercitus cēdi & uastationi intentus,
spoliis refertus rediit. Interim Lithuaniae duces Olgerd⁹, Keystuth, & Swer-
derko cum propriis & auxiliariis gentibus Prussiam tripharie diuisi intrā-
uerūt. Olgerd districtum Velow, Keystuth Caplanken, Swerderko Iuster-
bork, igne, cēdibus & spoliis uastarunt. Occisusq; noningentis christianis &
castro Iusterbork expugnato & exusto, magnum numerū spoliōrū, nullam
resistentiam experti, retulerunt. Secunda die Iulii Berardus Comēdator de
Ragnetha, p̄ unā partē, frater uero Theodric⁹ p̄ alterā Lithuaniam, ingressi,
cēdibus & spoliis per aliquot dies, nullam resistentiam experti, uacabāt. Cō-
prāhensiq; cētum quinquaginta captiuis, Prussiam regressi sunt. Anno do-
mini septuagesimo sexto supra mille ducentos. Przeczlaus de Pogorzala
Episcopus Wratyslauiē, quum annis trigintaquinq; ecclesiae Wratyslauiē
ter praesedisset, in medio quadragesimae mortu⁹ est. Et in ecclesia Wratysla-
uiē in sacello Mansionariorum sepultus. Hic a Boleslao Legnice⁹ & Bre-
gē: duce, castrum & ciuitatem Grotkow cum suo districtu in sortem Wra-
tysla: ecclesiae coemit. Hic Mansionarios in ecclesia Wratysla: & Cōuentum
duodecim pauperū laicorum, singulis diebus stipem & annuū amictū sumē-
tium, in Nissa fundauit & dotauit. Hic ecclesiam Wratysla: murorum edifi-
ciis, piscinae structuris, uillarum emptionibus & locationibus, uasis aureis,
& argenteis, ornamentisq; uariae suppellectilis, adeo extulit, adornauit &
magnificauit, ut uulgari fama aureus Episcopat⁹ appellaretur. Praelati au-
tem & Canonici ecclesiae Wratyslauiē Polonis uiris idoneis de suo gremio
contemptis, in die electionis Theodricum Bohemū Decanum Wratysla: qui
uiciose in Decanatu intrauerat, in Episcopum elegerunt. Cui Gregorius un-
decimus in Auinione permanens respondit, non prius de ecclesia Wratysla:
prouidere, donec ex Auinione Romam trāsmigraret. Interim uero ad Wra-
tysla: ecclesiam fratrem Nicolaum ordinis praedicatorū episcopum Mayori-
ensem misit, ut fructus & redditus ecclesiae Wratysla: tanq̄ eius procurator
perciperet, & omnia per Przeczlaum derelicta, camerae Apostolicae ad ple-
num reddi mandaret & procuraret. Qui ueniens Wratyslauiā publicato mā-
dato apostolico, in hunc modum cum Capitulo Wratysla: conuenit. Vt sin-
gulis annis quo Wratysla: ecclesiam uacare contigerit, octo milia florenorum
apostolicae redderent camerae. Pro derelictis uero Przeczlai Episcopi trigin-
ta milia. Pro collecta & contributione biennali ecclesiae polonicae imposita,
pro sorte ecclesiam Wratysla: contingente, duo milia, & pro expensa ac sati-
ga in pecunia huiusmodi Romam ferenda, unum mille, reddere tenerentur.
Eo igitur pacto Capitulum Wratysla: nūcio apostolico Nicolao Episcopo
Mayorien triginta tria milia florenorum, sub uno tempore & die persoluit.
Et papa Gregorius a tempore uacationis fructus percipiens, Wratyslauiē
sem sedem uacare permisit.

CAPVT XXXIII.

Iarosslaus de Skotniki, qui excecatus fuerat, & de Archiepisco-
patu Gnezne⁹ cesserat, plenus dierum, quia centenarius, in Ka-
liss ueniens

Assueniens, in Archiepiscopali domo anno domini 1376 die sedecima Septē-
bris mortuus est, & uigesima eiusdem mensis in ecclesia Gnezne⁹ in sacello
ab eo fundato & dotato sepultus. Hic oppidum Kamien in metis Pomeraniae
situm fundauit, & Zneinam instaurauit, hic ad ornādum patriam & ec-
clesiam Gnezne⁹ castra Louicz, Opathow, Vnieyow, Kamien. Item ecclesias
in Gnezna, Curzelow, Oppathow, Kalisz sanctae Mariae. Item Curias
in Gnezna, in Lancicia, in Vielun, in Kaliss, in Graccouia extra muros Grac-
couie: sub castro, muro construxit. Curiam tamen sub castro Gracco: deser-
tam Ioannes Albertus rex poloniae, tempore quo Thurci, Thartari, & Vaz-
lachi in diebus nostris, Russiam usq; ad Kanczugam anno domini 1498 ua-
starunt, deicere praecipit, ne ipsius occupatione castro Gracco: immineret
periculum. Is Iarosslaus Archiepiscopus districtum Louice⁹ pene desertum,
utpote qui non nisi duas marcas in censibus habebat reperiens, locatum &
populatum octingentas marcas fundentē, de suo censu annuo ultra censum
frumentorum reliquit. Anno praefato in synodo Vnieyouiē contributionē
biennalem a singulis polonicae ecclesiae Diocesibus modestam quantitatem
de qualibet marca uidelicet taxe papalis, duos grossos, Nicolaus episcopus
Mayorien nuncius apostolicus dari consensit. Eodem anno sciens Vinricus
magister Prussiae Lithuanos in regni poloniae inuasionē occupatos, in Sama-
gittiam propriam dumtaxat militem traduxit, ubi nullo prohibente distr-
ictus sex uidelicet Miedniki, Eroglon, Aruisten, Rosgein, Gessow & Pastow
coede & flammis uastauit. Castrum post hoc Kowno pugnare adorsus, dum
in eius expugnatione pleriq; notabiles milites de ordine cecidissent, castro in-
expugnato relicto, Marsalcum cum decem milibus armatorū misit, qui uni-
uersam regionem ad Niemien fluiuium sitam, demolitus est, & cum multitu-
dine captiuorum Prussiam remeauit. Anno praexpresso instate Karolo im-
peratore Romanorum, & rege Bohemorū, magnis conatibus & muneribus
Venceslaus filius eius sedecimū aetatis agens annum, electus est in die Barna-
bae apostoli in Frankfordia in regem Romanorum, coronatus Aquisgrani
in octaua apostolorum Petri & Pauli. Anno domini 1377 Dolis magis q̄ ui-
ribus Keystuth Lithuaniae dux, copias suas per Mazouiae terras in Prussia
traduxit, & omnem orā circa Dzoldow & Nidbork uigesimanona Septē-
bris graui coede, & igne, cum multorū hominum captiuatione uastauit. Cir-
ca festū uero sancti Iacobi filius Keystuthi, adolescens manu & animo prom-
ptus, nomine Vitowdus, primam expeditionem in Prussiam agit. Et circa
Taynow & Iusterbork populationem & conflagrationem peragens, spoliis
onustus, illesus ad patrē rediit. Magister itaq; Prussiae Vinricus cum frequē-
ti militum suorum armatura, primum in Russiae oram descendit, & circa ca-
strum Byelyagi aliquot diebus statua tenuit, deinde in Kamienecz appli-
cuit. Ab inde uero in terras Lithuanorum & Samagittarū descendit. Quas
quum ferociter peruastasset, cum spoliis & captiuis Prussiae redeunti, Lith-
uani insidias, silua uasta, qua iturus erat, in plerisq; locis succisa, tetenderūt
Prutenicum exercitum, iniquitate loci uehementer adiuti, in primario con-
gressu uiginti milites qui ordinum ductores extiterāt, strauerunt. Cateri sil-
uarum

Iarosslaus de
Skotniki mor-
tuus.

Vinricus mag-
ister Prussiae Sa-
magittiam in-
gressus.

Keystuth cum
filio Prussiae
uastans.

Vinricus repu-
gnans.

Lithuanorum
exercitus tri-
tis diuisus.

Barsemburgk
& Demrin ca-
stra eriguntur.

1378

Distric-⁹ Lith-
uanici vastant.

Vilnen-⁹ Ciui-
tas exusta;

Vitoldus rex
Prusie filius

Karoli Roma-
norum impera-
toris mors.

uarum latebris tecti, manus Barbaricas effugerunt. Fecerunt post hæc duo Lithuanorū principes Olgerd & Keystuth in terris Prussiae, habentes fortē exercitū tripharie diuisum, irruptionē. Et terra circa Iusterbork & Velow exusta & in solitudinem redacta, in terrā Salow, quam Canonici de Koniglbergk obtinent, aduenientes, eam funditus cecidibus, spoliis, & flāmis euerterunt, & per Iusterbork cum cætu magno captiuorum Lithuaniam reuersi sunt. Commendator deinde de Ragnetha uno agmine, & Cōmendator de Belga altero. Item frater Kune de Hattēstein tercio, seorsum in Lithuaniam ingressi, quilibet populatione latius q̄ poterat extensa, multa spolia atq; incendia p̄egerunt, & Prussiam uinctos deduxerunt. Congessit post hæc omnia, Magister Vinricus exercitum copiosum, cum quo Lithuaniam ingressus, duo castra in eius confiniis erexit atq; edificauit, uidelicet Barsemburgk & Demrin. Interim uero quo perficiebatur opus, Gothfridus de Linda Marsalcū, cum expeditioni milite Lithuaniam misit. Qui plures captiuos cum spoliis incolumis reduxit. Sed neq; ea expeditione magister Prussiae Vinricus contentus, aduenientibus in sui subsidium Australibus, in Samagittiam transiit. Et duabus regionib; uidelicet Kalthaneuen & Veduke per dies decem uastatis, spoliatis & incensis, spolia in Prussiam in quadrigis reduxit. Anno domini 1378 Marsalcus Prussiae Gothfridus de Linda, habens in suo comitatu duodecim milia pugnatorū, Lithuaniam ingressus, usq; ad castrū Troki aduenit. Troceni autem districtu uastato, etiam Vilnen simili subiecit clade. Cuius potentiam Keystuth plurimum perhorrescens, colloquium petiuit, & tractatibus multis factis, rogatus a Keystutho, Marsalcus a cœde temperauit, & partis tantummodo contentus, in Prussia exercitum reduxit. Incontinēti uero Cōmendator de Ragnetha frater Kune de Hattēstein cum nouo exercitu in die sancti Ioannis baptiste Samagittiam & Lithuaniam ingressus, districtus Præuan, Labyow, Aruich, Pasterin, Eroglē, & Pernarey, cecidib; spoliis, & flāmis uastauit, ac cum multitudine spoliū in Ragnetham rediit. Præterea cum noua militia, quæ ex Almania aduenerat, Gothfridus de Linda Marsalcus Prussiae terciam in Lithuanos expeditionē agit, habens in suo comitatu omnes Cōmendatores & quintis statuis ad Vilno peruenit, omnia igni & ferro subiciēdo. Dux autē Keystuth, qui tunc in Vilno agebat, inducis in unum diem obtentis, ab exustione ciuitatis Vilnen abstinere petebat, quod etsi sibi fuerit per Gothfridum Marsalcum promissum, media tamen ciuitatis pars igne conflagrata, altera ægre defensa est, inducis cessantibus, castrū Vilnen expugnatio est tentata, quam quum Marsalcus prouenire nō posse animaduertēret, obsidione soluta, Prussiam remeabat. Interim uero Vitoldus Keystuthi filius, cum quingentis Lithuanis, Prutenicū exercitū antecedens, comatus quos Cruciferi in solitudine pro reditu reliquerāt, occupauit, recepit & distraxit. Quapropter exercitus Prutenicus illic ueniens, & uictualia occupata offendēs, sex diebus atrocem famē perpeti coactus est. Eiusdem anni penultima Nouembris Karolus Romanorum imperator, & Bohemiae rex, quum annis uno & triginta imperasset, mortuus est, apud Pragā & in maiori Pragen ecclesia sepultus.

Nno domini 1380. Florianus Graccouien Episcopus, dum tredecim annos in Episcopatu exegisset, sexta Februarii mortuus est. In ecclesia Graccoui: in sacello sancti Thomæ per eum dotato sub tabula area sepultus. Hic in oppido Bodzanczin castrum muro erexit, & oppida Bodzaczin & Ilza muro & turribus cinxit. Item ecclesiam in Dobrauoda & alterā in Vanglezin uilla patrimonii sui muro construxit. Huic Zauissius de Curozuanki Achidiaconus Gracco: nobilis de domo Rosæ successit. Anno domini 1381 decima septima mensis Iunii. Semouitus filius Troideni, totius Mazouiae dux, in castro Plocei mortuus, & in ecclesia eiusdem tumulatus. Reliquit tres filios, duos ex prima uxore, filia Nicolai ducis Oppauiae, uidelicet Ianussiu & Semouitum. Tercium Henricū ex altera coniuge filia Wladislai ducis Zambien, uenustissima corpore, quæ de adulterio suspectam habens suffocari præcepit. Et dum ex lineamentis & phisonomia filium Henricum præfatum sibi similem comperit, de morte suffocate matris perpetuo doluit. Itē reliquit duas filias, quarū unam Wladislao Oppolien, Vielunen, & Dobrzinen duci. Alterā Kazimiro Stetinen, quo absumpto, Henrico Lodouici filio Bregen ducibus in coniuges tradidit. Semouitus onerosus & grauis omnibus, præsertim suis subditis fuit. Ducatum Mazouiae in duos tantummodō filios partitus est. Ianussio Varzouien Semouito uero Plocei ducatu consignando. Henrico reassumpto, de Lancien præpositura prouidit. Anno quo supra die octaua mensis Augusti, monasterium Carthusiense in diocesi Wladislauie: inter duos lacus, quattuor miliaribus a ciuitate Gedanen distans, per Ioannem Ruscinki militem natione polonum, pro insigni nobilitatis, leonem cum capite sturionis deferentē, fundatum est. Qui p̄ dote præfato monasterio, tres uillas suas hereditarias, Kolplen, Czapple, & Gdinya prope fluuium Radunya in terra Pomeraniae consistentes donauit. Ad incolendūq; fratres Carthusien ex monasterio Pragen uocauit. Et extunc locus ille paradisus Mariae uocari cœpit. Eodē anno noua molestia ad molestiam uacantiæ sedis Pontificis accessit, ecclesiae Wratislauien. Ceruisia siquidē Sweidnicen Henrico Decano Wratislau: ad celebritatem instantis natiuitatis Christi, a Ruperto Legnicen duce & germano missa, mandato consulum Wratislau: ablata est, & uector caprus ac incarceratus est, quia contra constitutionē consulum Wratislauien ceruisiam extra neam adduxerat. Propter quod Venceslaus Lubucei Episcopus, & Wratislauie: sede uacante administrator, Wratislauiesem ciuitatē interdicto supposit. Venceslaus autē rex Bohemiae litē inter clerum & populum Wratislauie: sedaturus uigesima septima Iunii, & est quarta dies post Ioannis baptiste Wratislauia aduenit. Et diuina ob reuerentiam sui resumī peccit. Clero autē abnuente, ut scelus prophanationis nō incurreret, rex Venceslaus iratus, oppida & uillas ecclesiarum & monasteriorū spoliare iussit. Et tam ingens gregū pecudūq; numerus Wratislauia inductus est, ut tricente oues p̄ tribus marcijs usualibus, bos uero pro fertone uenderetur, & propter emptorū penuriā maior pars ad Bohemiā pulsa est. Iussit deinde Abbatem sanctae Mariae in arena, penultima die Iunii, quæ est dies Petri & Pauli apostolorū captiuare, & plusq;

Florianus episcopus
Gracco uien mortuus

Zauissius eius
successor.

Semouitus
mors.

Monasterium
Carthusiano-
rum.

Ad ciuitatem p̄

Seuicia Venceslai
regis Bohemiae in clero
Wratislauiesem

& plusq̃ octo diebus in prætório Wratilla: captiuitatē p̃tulit. Frater uero Marcus Abbas sancti Vincentii extra muros Wratilla: se altera die insularum coram rege diuina celebraturū fide promisit. Nocte autē sequenti cum singulis fratribus suis, ad monasteriū Strzelneſ in regno poloniae fugit. Seuitum est præterea in curias Episcopi, Canonicos, Monasteriorum & Vicariorū, de ablatis thesauris, clenodiis, & argentariis rege sortē cum militibus diuidente atq; accipiente, oppidis insuper & uillis ecclesiarū, sibi obediētiā & tributa præstare iussit. Eodem aſo uigesima Decembris Nicolaus Stroſberk, Præpositus Gnezneſ Collector fructuū sedis apostolicæ in regno poloniae, a Thoma Episcopo Lucerino nuncio apostolico, camerā apostolicā primum in mille quingentis florenis quos restituere cogebatur. Deinde suspensione aucta ex quitationibus & registris succollectorū, coram se per compulsiuā productis, in duodecim milibus florenorum decepiſſe conuictus, capitur, & Wratillaui p̃petuis carceribus deputatus est. Anno domini 1382 Ianuarii duodecima Zauissius de domo Rolarum, Episcopus Graccoui: in uillagio ecclesiarū Gracco: Dobrauoda, p̃pe Visliczā æger fact⁹, uel ut alii tradunt, dum aceruum per scalam ad corrupendū uirginē rusticā ascendere, cum scala deiectus, collisus mortuus est. Et in ecclesia Graccouiē in sacello corporis Christi tumulatus. Patre eius Dobeslao Castellano Graccouiē & germano eius Creslao Castellano Sandomiriē pompam funeris more uulgi, equis purpuratis & curribus, superbe adornantibus. Unde nocte sequenti strepitus uelut equorū p̃ ecclesia discurrentiū, & uociferatio demonū dicentiū. Poiedzmi na hops, quod sonat equitemus meretricatum, a sanctuariis ecclesiarū audita est. Hic anno pontificatus sui secūdo, collegium Missionariorum septē personarū, qui officium beatæ Mariæ in sacello postchorum ecclesiarū Gracco: cantarent. Duodecim decimas & unum hortum in nigra uilla, mensæ Episcopalis donando, fundauit. Hic in Chodow uilla sui patrimonii prope oppidum Michow ecclesiā parochialem fundauit. Largiens ei pro dote in uilla Poramba, & alibi decimas manipulares. Hic a rege Lodouico pro domo Episcopali, quæ nunc granariū regium dicitur in castro Graccouiē: obtinuit, & uillam Pystrzez cum allodio dicto Cruslicze, & domū ligneam cum turri lapidea in castro Gracco: recepit. In locū eius Ioānes Radlicza medicinarū Doctor, Canonicus Graccouiē, & regni poloniae Cellarius successit, affectuosissimis precibus apud Capitulum Gracco: per regem Lodouicū promotus. Hic Ioānes Episcopus ex maiori polonia de uilla Radlicze prope Kaliss fuit, de nobilibus parentibus, qui galeā seu nauem alias Korab p̃ insigni deferebāt. Is post studia liberalia, dedit operā medicinarū, & in monte Pessulano pluribus annis cōmoratus, doctor factus, Lodouico regi Hūgarie & Poloniae, a rege Franciæ expertum medicū petenti, missus, facile pro doctrina artis suæ fauorem regis Lodouici & Baronum Poloniae fuit consequutus.

Præpositus
Gnezneſis ca-
pitus.

Zauissius Grac-
couiē Episco-
pus moritur.

Ioannes Radli-
cza successit.

CAPVT XXXVI.

Eodem anno Semouitus Mazouia: & Ploceſ dux, audita morte Ioānis Szuchiuilk Archiepiscopi Gnezneſ, castrum Archiepiscopale

episcopale Louicz feria secūda paschæ obsedit & expugnabat, requisitusq; per nūcium Suffraganeum Gnezneſ, qua ex causa obsidionē intulisset. Respondit q; propter hostem suū præcipuū Derſlaum Castellānum Gnezneſ qui se gubernatorem castrī Louicz gereret, propter hoc accelerata electiōe Archiepiscopali, sedecima die Aprilis Dobrogostius de Nouidwor decreto rum Doctor Decanus Gracco: & Cantor Gnezneſ, de familia Nalancz electus, suo & Capituli Gnezneſ nomine Bronislaum Cācellariū, Boguslaum Canonicū Gnezneſ, Sādiuogiū de Kazimirz, Ioannem de Czarnkow iudicem Polnariē ac Castellānum Nacleſ, & Oszeponem de Grodzisko ad ducem Semouitū destinauit. Quibus petentibus obsidionē solui, destitutio nemq; de gubernatoria Louiceſ Derſlai Castellani Gnezneſ pollicentibus, Semouitus dux grauib⁹ damnis irrogatis de agro & obsidione Louiceſ abscellit. Anno præfato Urbanus papa sextus Wratilla: ecclesiarū septēnalem uacationē respiciens, Venceslaum Lubuceſ Episcopū, filium Boleslai ducis Legniceſ, ad postulationē nunciorum Capituli Wratilla: de ecclesia Wratilla: prouidit. In Lubuceſ ecclesiam Adam de Kretlicz, Canonicū Lubuceſ substituens. Hanc prouisionē perosus Venceslaus rex Bohemiæ multipliciter impediēbat, tandem sub iniquis cōditionibus huiusmodi discordia sic sedata est, ut omnia damna ecclesiarū Wratilla: per regem Venceslaū irrogata & quinq; milia marcaꝝ Karolo patri suo per Capitulum Wratilla: mutuata remissa iorent, & ut ad placandum regē, noua pecunia adiceretur. Id unicū pro sui doloris lenimine Wratillaui ecclesia solamen retulit. Ut consulares Wratilla: denuo creandi, ex prætorii loco, creatione celebrata, proprios lares non introirent. Nisi primū ecclesia Wratilla: adita corporale iuramentum de defendendis & manutenendis iuribus ac libertatibus ecclesiarū in manibus Canonicorū præstarent. Eodem aſo octauo kalendas Iulii Vinricus de Kni prode magister Prussiae, dum unū & triginta annos in magisterio exegisset, mortuus est. Cui Cōradus Czolner de Corteslein successit. Anno quo supra octuagesimo secundo, supra mille tricentos, nona die Augusti, Wladislaus Oppoliē & tunc Vieluneſ & Dobrzineſ dux, monasterium fratrum heremitarū sancti Pauli primi heremitarū in Czansstochowa fundauit. Et in eo imaginem beatæ Mariæ ut fertur de pictura sancti Lucæ, quā de Russia per eum olim gubernata, apportauerat, quæ in hodiernū diem ibidem permanet, collocauit. Huic monasterio præfatus dux uillas antiquā Czansstochow, & Krowdrza cum fabrica ferraria, molendino & prædio perpetuo donauit. Item decimas frumētales in uillis Gayāczicze, Dworziszouicze, Dupicze, Kruplin, & antiqua Brzesnicza. Item decimas frumentorū & braseorum, de molendinis constructis & construēdis, oppidorū Czansstochowa & Zari. Item decimas mellis, uillarum Przemikouicze, Przeudziszouicze, Bobrowniki, Nadalicze, Koszanczin, Bis kupicze, in districtu Holstineſ, Bobrowniki & Kamien in districtu Vieluneſ. Libertādo bona monasterii prædicti ab omnib⁹ oneribus, tributis, exactionibus ordinariis & extraordinariis. Anno domini præexpresso 1382 Jagello magnus dux Lithuaniae, una cum matre p̃ Keystuthū ducem Lithuaniae & patruū captiuatus est. Pro cōpletiori autē cognitione

Prouisto Episcopo
copatus wratis-
lauiē.

Mors Vinrici
de kniprode.
Cōrad⁹ Czol-
ner Magister
Prussie.

Monasterium
Czansstochow
wien fundatur.

1382
Jagello dux lithuanie
in mee rapit p̃ Key
stuthū & patrū.

Gedimini pro-
les.Particio do-
minij in plura.Contentio ex-
orta.Olgerdi pro-
les duodenaria

keystuthi ples

cognitione originis prefatorum Lithuaniae principum. Animaduertendum est digressiue, quod Gedimino (qui dominatione rapta, iusto principe apud quem stabulatus officio fungebatur occiso, imperium in Lithuanis exercuit) erat septem filii, quibus pater dum adhuc uiueret, terras a Ruthenis abstractas diuisit. Montiuideo siquidem natu maiori Kernow & Slonim consignauit. Nari muntho Pienik, Olgerdo Kreuam, cui dux Russiae de Vitewsko unica quam reliquerat filia, in matrimonium tradita, ducatus sui successione tradiderat, Iawnuthe Vilna caput gentis. Keystutho Troki, Koriatho Nouogrod, Serptimus & ultimus Lubardus, sortem inter fratres non accepit, matrimonium filiae unice ducis Wladimirien sortitus, cum qua illi ducatus Leopoliensis & Wladimirien obueniebant. Inter praedictos autem septem germanos duces, Olgerd & Keystuth uegetiora sortiti ingenia, etiam strictiori se complexi sunt charitate. Indignumque rati parere Iawnuthe, deicere illum ex Vilna & ducatu magno, diemque quo destinata exequantur, constituunt. Serius autem Olgerdo ex Vitewsko, propter itineris longitudine ueniente, Keystuth die qua inter eos conuenerant, cum gentibus armatis Vilnam occupat, parumque abfuit quin & Iawnutham ducem occupasset, qui sub tumultus tempore, de Vilna exiliens, in siluasque & montes transmigras, pedibus praefrigore rigescens, a persequutoribus captus, Vilna relatus est. Misit itaque Keystuth, in fratris sui Olgerdi ducis occursum, nuncium, significans se ducem Iawnutham & Vilnam cepisse, Olgerdum Vilnam celerius uenire cogens. Quo ueniente, quis eorum praesideret in ducatu magno, aliquanto tempore, uno alteri deferente honorem imperii, certamen habitum est, tandem ea conclusio capta est. Ut aliquibus districtibus inter se partitis, duci Iawnuthe, quem eiecerant, Zaslaw cum suis pertinentiis consignaretur. Olgerdus Vilnam & magnum ducatum possides in omnes fratres exerceret imperium. Si alicuius terrarum obueniret occupatio, ex aequo inter Olgerdum & Keystuthum partiretur, & unus alterius fide in iuramento interposito, non necem aut dominia ambiret, sed pro posse commoda & profectus procuraret. Amplius erant Olgerdo duodecim filii ex eadem matre Ruthena, ducis Tweren filia suscepti, scilicet Iagello, Skirgel lo, Switrigello, Borzisz, Koributh, Vigunth, Korigal, Narimunt, Lagwin Lubarth, Andreas, Buthaw, omnes adolescentes spectabiles, quos genitrix eorum, ad mores formabat graecos, ritum graecum illis instillans. Dux praeterea Keystuth hos filios ex una coniuge generauit, uidelicet Vithowdu, Patrikyg, Thotuil, Sigisdu, Voydath, & Vithowdus mores patrios, formamque & indolem singillatim expresserat. Eodemque Iagellonis apud Olgerdum fors & conditio, qui ceteris neglectis adamabat & iunxerat inter se societatem, & ex assiduo contubernio, germanitatis se prosequeretur amore. Absumit interim Olgerdus anno uidelicet domini 1381. Et Keystutho seruante fidem Iagello patri in ducatu magno successit. Quem Keystuth patruus suus, eadem, qua patrem suum Olgerdum solitus erat, subiectione & reuerentia colauit, eius solum & consilia frequentando. Sed puritati fidei suae, terribiliter nescire premii responsum est. Erat quidam uir apud Olgerdum Voydilo uocatus, sortis rusticae, Primum pistinae, deinde cubicularii, postremum pincer nae munus

nae munus agens, qui ad hoc puenerat, ut maior inter omnes suos haberetur. Nec Iagellonis minor fauor erga illum erat, sic ut sororem suam germanam Mariam, duce Keystutho non consulto, Voydiloni coniunxerat. Voydilo contra se Keystuthi prudentiam & potentiam habens suspectam, apud Iagellonem uehementissime odiosum & suspecto effecit. Voydilonis quoque persuasione cum Magistro & ordine Cruciferorum de Prussia Iagello contra Keystuthum patrum suum clandestinum inscripsit foedus. De quo Keystuth per Sudstein Osteroden Comendatorem ex affinitate secum iuncta, filiam eius Keystuthi Iagnissio duci Mazouiae desponsatam de sacro fonte leuauerat, auisatus, uocato Vithowdo in quanto sint periculo edixit. Mittenteque Iagellone Lithuaniae cum & Ruthenicum exercitum contra Polocenses, germanum suum Skirgel lonem detractantes suscipere, & Magistro Liouoniae cum suo exercitu auxilium personale ferente. Keystuth silenti agmine ad Vilnam ueniens, & Iagello nem ducem & castrum Vilnae, ut a principio propositum est comprehendit. Singulisque in suam ditionem redactis, dum & inscriptionum foedera, quibus Iagello cum Magistro & ordine Cruciferorum contra se obligauerat, deprahendisset, Vithowdo filio per celerem nuncium in Vilnam ex Grodno uocato. In scriptiōnes cum hostibus ictas, deprahensas monstrauit. Sortem suam patrem nam Vitewsko & Crewa Iagelloni reddendo, magnum ducatum Lithuaniae ei abstulit. Misit & Keystuth ad exercitum Lithuanicum Polocensem obsidentem & eius iussioni est paritum, solutaque est obsidio. Voydilonemque ducis Iagellonis genero in patibulum actō, dux Keystuth expeditionem contra Szeuierki Nouogrodek, & ducem eius Koributh indixit, suae ditioni parere detractantem. Et quis dux Iagello auxilium cum gentibus Keystutho promiserit, uiolato tamen promisso, conceptos dolos nectens, Hanulonem & ciues Vilnae primores promissis pellexit, qui castrum Vilnae obsederunt, uenienteque Iagellone castrum ei Vilnae traditum est. Duxit deinde Iagello copias contra Troki, in cuius subsidium Marsalcus cum exercitu Prutenico ueniebat. Vithowdus itaque obsessione a Lithuanico & Prutenico exercitu timens, de Troki cum matre in Grodno fugit, & patri Keystutho quae fierent intimaui. Trocen autem paucis diebus obsidione tollerata se dederunt. Keystuth igitur obmissa obsidione Nouogrodek, ad Samagittiam transiens, exercitum collegit, ueniensque ad flumen Vilia, & iunctis copiis Vithowdi, obsedit Troki. Iagello uero certitudinem subsidii Prutenorum sentiens, & Prutenos ac Liouonem ad prope cognoscens, uersus Troki processit, utroque exercitu ad pugnam instructo. Iagello ad ducem Iagellonem utroque exercitu inducias agente, aduenit. Placuit autem ducem Keystuthum ad tractatum pacis acciri, suadente Vithowdo & duce Skirgal securitatem promittente, dux Keystuth in exercitu Iagellonis aduenit. Vbi circūdante illos in coronae modum, Iagellonis & Prutenico exercitu, se in laqueum incidisse deprahenderunt. Astruente autem Iagellone duce, neque loci, neque temporis, qualitate de pace tractanda conuenire, redeundumque Vilnam, & illic de pace agendum, ab utroque exercitu quasi signo dato discessum est.

Insidie frateme

Iagello & Vilnae castrum capitur.

Voydilo generum Iagello in suspectus

Trocen obsedi & uicti.

Keystuth cap^o
Vilnae.

Mors Keystuth

sum est. Verum quum ad Vilnam uentum esset, duce Vithowdo sub custor-
dia Vilnae referuato, dux Keystuth ferreis cathenis uinctus, Creuamq; dedu-
ctus, ad fundum turris obscurae & sordidae proiectus est uinculatus, quinta
deniq; nocte a Proxa Iagellonis ducis pincerna. Item fratre suo Bilgeny. Itē
Mostew, Getkone, Crewlanin, Cuczik, Kiszicza qui Zibinthe focum & lu-
cernas accendentis gerebat officium. Caterisq; quibus a Iagellone impera-
tum erat, uiolato iure gentium, iugulatus est. Et funus suum a Skirgellone in
Vilnam relatum, ritu ueteri additis armis, equis, uestimentis, canibus portio-
ribus crematum est. Ducem insuper Vithowdum cum sua coniuge Anna, Ia-
gello in Creuam sub honesta, arcta tamē obseruandum custodia transmisit,
ubi consorti suae principi Annae, cum duabus foeminis ad maritū ingrediendi
pro nocte, & egrediendi de mane, concessa fuit potestas. Cōsilio uxorino Vi-
thowdus unius foeminae induto habitu, habitationē cū principe coniuge sua
egreditur, relicta altera foemina in cubili, quae Vithowdum repraesentaret.
Et de nocte sequenti, per funem ex castro se demittens, ad Ianussum Mazo-
uia ducem primum uenit. A quo collectus, & secundū aliquos baptisma-
te lotus, Conradiq; nomen sortitus, possessione insuper aliquarū uillarum do-
natus, consistere illic, ne a duce Iagellone opprimeretur, parū ausus, in Prus-
siam Magistro Prussiae Conrado eum colligente transiit.

CAPVT XXXVII.

Bellum intesti-
num Damar-
athi & nobiliū.

Nno domini 1383 In maiori polonia detestabile bellum ciuile in-
ter Damarathum de Pirzchno, genere Grzimalitā, Capitaneū
maioris poloniae, & militares ac nobiles eiusdem maioris Polo-
niae ortum est. Barones siquidem Damarathum pro Capitaneū
habere nolentes, duce Vincētio de Cāmpa Palatino Posnaniē, Barthol-
de Koszmin & Mazouitarum gente adiuti, dominico die infra octauas Epi-
phaniarū dñi, oppidum & castrū Pisdri expugnauerunt. Deinde ad Kalisz
uigesima Ianuarii uenientes, ciuitatē illico acceperunt, castrum uero resistēs
obsederunt. Interim Damarathus Capitaneus cum suis ex castris & fortali-
ciis Myedzirzecz, Wielē, Sbanzino, Myedzychost, Kepilow, Grzimala de
Oleszniza Coszrine, Andreas de Sweradowo Camienensis Castellani,
Virzbantha de Smogulecz, & Theodricus de Margonino, fratres sui & co-
sanguinei, ex castro Nakel, quod in eorum ditionē Damarathus cōmendauit
rat. Item reliq; praesidia ex castro Labissino, Alberti Palatini Cuyauien, &
fortalicio Pakolecz Hectoris olim iudicis Cuyauiensis, assiduis & crudelibus
spoliis, omnem terram circa Gneznā, Cloczko, Swanow, Zneinam, Kisko-
wo, Wronki, Szamotuli, Buk, & Grodzisko consistentem, nulli parcēdo
cōditioni immaniter uastabant. Aduocatisq; p Damarathū Saxonibus, Po-
meranis, & Kalsubitis in sui auxilium, uastato oppido Wronki & uillis in
circuitu eius, oppidum Szamotuli diripuit. Sandiuogius autē Swidua Na-
clensis Castellanus, quem nobiles cum certis copiis de Kalisz ad Posnaniā
custodiendam destinarant, Bartholomeum de Odolanow. Item Castellani
Sremē, & plures alios per nuncios secretos Posnaniā aduocauit, quibus
sabatto ante dominicā Reminiscere cum tricentis lanceis Posnaniā uenien-
tibus, eadem

Insignis uasta-
tio maioris po-
lonie.

tibus, eadem nocte cum ipsis citato agmine ad Damarathi castra peruenit.
Illucescēteq; dominico die Reminiscere, quae fuit quindecima die Februarii
in castris Damarathi trepidatū est, & hostibus subito irruentibus, uix media
pte exercitu Damarathi tumultuarie armata, de castris exiit, & cū exerci-
tu Sandiuogii dimicauit, sed inermes in fugā facile uersi sunt, quos Sandiuo-
gio Swidwa ad plura miliaria persequēte. Virzbantha de Smogulecz par-
tium Damarathi cum centum lanceis equitū, & quingentis peditū ueniens,
gentes Sandiuogii per agros palantes, & profligatos capientes, atq; spolia
legentes, inuasit & prostrauit. Pauloq; ante uictores, uictor debellauit, & ex
gente Damarathi uinctos ac captos dissoluit, & arma eorum atq; spolia ab-
stulit. Sandiuogius Swidwa a persequutione fugientiū reuersus, conspecta
cominus inimicorum multitudine, mente consternatus, equo uectus diffugit,
& cum paucis ad fortalitium Derzkonis Grochale Castellani Santhocen
nomine Ostrorog uix euasit. Caetera autē sui exercitus multitudo a Dama-
ratho & Virzbantho, tam equis q̄ armis exuta, capta est. Quumq; fortalici-
um & Swiduam subito expugnare, non ualuerunt, nocte oppidum Oborn-
ki ingredientēs, plurimas cōmiserunt rapinas. Tandem legati reginae foedera
pacis, inter Damarathum Capitaneum ac Nobiles, a dominica ludica, usq;
ad festum Ioannis baptistae consecerunt. Et tamen Damarathus cum Grzi-
mala, & Virzbatha ac societate sua, multa oppida, uillas, nobiles, & plebei-
os, spoliis & inuasionibus affecerunt. Sed & bona Archiepiscopi Gneznē
& Canonicorum circa Gneznā & Zneinā spoliarunt. Et Zneinā sibi
dandam ex confictis persuaserunt, ac eā possidebant, quā Bodzātha Archi-
episcopus cum magistro & ciuibus Zneinē re secreto cōmunicata, & por-
tis sibi apertis, cum notabili numero gentiū ingressus nona Octobris, Saxo-
nibus ac Pomeranis eiectis, recepit. Ammōto autē Damaratho a Capitane-
atu maioris Poloniae, & peregrino de Vangleffin filiastro olim Floriani E-
piscopi Gracco: furrogato, non fuerunt sedate lites & spolia, tam per Capi-
taneum peregrinum, q̄ alios nobiles se inuicem captiuantes. Eodem anno sed
tempore praecedenti oppidum Brzesce cum terra Cuyauiae & castro Crus-
wicza, per Petrum Malocham Capitaneum Cuyauiae & alios proditores
Semouito duci Mazouiae fuit traditum. Attentauiq; praefatus dux cum
suis complicibus & Bartholomeo de Odolanow expugnationem Kalisz &
oppida atq; uillas spoliavit, & regnare in Polonia concupiuit. Et ideo ex-
ercitus Hungaricus cum minoribus Polonis, ducatum ipsius & terram Cuy-
auiae ut est praemissum in altum affligerunt. Quia principibus Lithuaniae
inter se ut praemissum est altercantibus, duces Mazouiae castrū Drohiczin in
terceperant & tenebāt. Anno igitur praefato 1383 Iagello dux Lithuaniae,
castrum expugnaturus aduenit. Szassin autē Marsalcus ducis Mazouiae suc-
cessor castrī, quum absens intellexisset periculum imminere obsessis, per me-
dia castra hostium cum triginta lanceis & sexaginta balistariis intrepidus ad
castrum uelociter peruenit. A suis illico cognitis intromissus, uirilem hosti-
bus defensionē opposuit. Interim tamen a Ruthenis in castro consistentibus
praecio corruptis, in aliquot locis castrum incēsum est, qui in stationes hosti-
um per

Interventu Re-
ginae pax inter
Damarathum
& Nobiles fa-
cta.

Oppidū Brze-
sce Castrum
Cruswicz a
proditoribus

Castrum Dro-
hiczin interce-
ptum.

Castnum Tro-
ky obfessum.

Pestis valida.

um per funes se demittentes effugerunt. Quapropter Szaszinus strenuissi-
me decertans, ad extremum se principi Iagelloni dedere coactus est. Ceteri
uero plurimi igne ac gladio consumpti sunt. Eandem sortē eodem anno Cru-
ciferorū de Prussia exercitus in Lithuania pertulit. Nam quū Magister Prus-
siae Conradus Czolner, castrum Troki obsidione assidua & machinarum fre-
quenti proiectione pro maiori parte contractum conquisisset, & forti militū
atq; uictualium praesidio imposito abscessisset. Iagello magnus dux Lithua-
niae illico castrum anteq̃ ruinae illius refici possent, noua obsidione uallauit,
omnibusq; conatibus ad illius conquisitionem insistent, Cruciferos & Alma-
nos ut cum rebus uniuersis abscedere liceret pactos, quasitum paulo ate ca-
strum, reddere coegit. Anno praefato in terris Gracco: Sandomiriē, in Sles-
sia, Bohemia, Pomerania, atq; Italia atrox pestilentia seuebat.

Wladislaus Iagello.

CAPVT XXXVIII.

Proci Iagello-
nis ducis Lith-
uanie ad Hed-
uigim Polonie
reginam.

Exploratū habens Iagello dux ma-
gnus Lithuaniae,
uirginē Hedwigim
ex Hūgaria adductam, regnū
Poloniae administrare & possi-
dere. Ad procandū eam suo
connubio, quum specie foret ue-
nustissima, āno dñi 1375 binos
fratres suos Skirgellonem &
Borzish misit. Hanulonēq; Ca-
pitaneum Vilnē eis adtingen-
do. Qui ad reginam Hedwigim
& consiliū introducti, nomi-
ne Iagellonis muneribus ma-
gnae extimationis reginae obla-
tis, per uerba ducis Skirgel-
lonis, despōsationem praefatae
uirginis postulauerāt. Si inqui-
unt, dominū nostrum Iagello-
nem magnum ducem Lithua-
niae in sponsum accipere dignaberis, ipodit se fidem Catholicam Romanā
cum omnibus fratribus suis Lithuanorū ducibus, cum proceribus & uniuersis
Lithuania atq; Samagittia suscepturum. Omnes & singulos captiuos
ex Polonia sublato dimittere, terras suas Lithuaniae, Samagittiae, atq; non
nullas Russiae armis quāsitas, regno Poloniae perpetuo unire promittit. Of-
fert se terras Pomeraniae, Culmē: Slesiae, & alias quascūq; a regno Poloniae
alienatas, recupare. Offert & omnes auitos thesauros in Poloniā inducere,
& p̃ comodis regni Poloniae cōuerrere. Ea legatio reginae Hedwigis pag̃ gra-
ta. Praelatis uero & Baronibus poloniae accepta fuit. Ad arbitrium tamē re-
ginae Hungariae Elizabeth reiecta est. Iussi sunt itaq; nuncii Hungariam ire,
adiunctis

Legatio in Hū-
gariam.

adiunctis eis tribus Baronibus poloniae, uidelicet Wlodkone de Ogródze-
nyecz subpincerna Gracco: Nicolao de N, Castellano Zauichosten, & Cri-
stino de Ostrow possessore Kazimirien. Hi regina in Buda offēsa pro respō-
so retulerunt. Contentā fore reginam Elizabeth, ut Praelati & Barones Po-
loniae pro republica fidei christianae & regni Poloniae quae meliora sunt am-
plectatur. Extemplo igitur nuncii scilicet Wlodko de Ogródzenyecz sub-
pincerna Gracco: Cristin⁹ de Ostrow possessor Kazimirien, Petrus Zaffra-
nyecz de Luczicze, Hinczka de Roskouicze ad Lithuaniam, ut Iagellonē
ducem Lithuaniae de implendis oblatis conditionibus denuo obligatum in
Graccouia adducerent, decreti & missi sunt. Quod persentiēs dux Austriae
Gwilhelmus, cui Lodouicus Hungariae & Poloniae rex, filiam suam Hedui-
gim minorē, dandā in cōiugē deuouerat, Cū comitatu, clenodiis & thesau-
ris Graccouia uenit, longoq; tempore mālionem in ea, congratulante regi-
na Hedwig, fixit. Quumq; successu tēporis ingressus in arcem, qui antea il-
li patuit, prohiberetur, Hedwigis regina ad cenobium sancti Fracisci cum su-
is uirginibus e castro frequenter descendebat, & in refectorio cum Gwilhel-
mo duce Austriae choreas & equidem parce & honestissime ducebat. Explo-
rata tandem eorum uoluntate Nobiles & Barones Poloniae, quibus talis co-
pulatione summe displicebat, Gwilhelmum ad arcem & thalamū reginae ad-
copulandum perduxerunt, & anteq̃ carnali cōmertio potiretur, sequestratū
cum iniuria & dedecore excluserunt. Regina autē Hedwigis exclusionem ei-
us moleste ferens, ad illum in ciuitatē descēsum parabat. Inuenta autē porta
castri, mādato Baronū clausa, accepta securi manu ppria seracula uiolare
nitebatur, sed praecibus Demetrii de Goray expugnata, ceptum obmisit.
Gwilhelmus autem se uiolari timens, clam ex Graccouia in Austriam cum
paucis refugit. Anno autē domini 1386 Iagello magnus dux Lithuaniae, cū
fratribus suis, atq; grādi comitatu, cum quadrigis & plurima suppellectili,
die Martis duodecima Februarii, Graccouiam ingressus, ad arcemq; perdu-
ctus, reginā Hedwigim adiit & inuitauit. Altero uero die illi munera magnae
estimationis per Vitoldum, Borzish, & Switrigellonē obtulit, iam em Vi-
toldus alias Vitoldus Iagelloni reconciliatus ex Prussia redierat. Deinde
multiplici sollicitudine Prelatorum & Baronum Poloniae, regina Hedwigis
expugnata est, ut priori fōedere cū Gwilhelmo abiecto, Iagelloni duci Lith-
uaniae nuberet. Praeterea die Iouis quartadecima Februarii, quae fuit sancti
Valentini, Iagello cum fratribus suis, in articulis fidei Catholicae edocti, in
ecclesia Gracco: per Bodzantham Archiepiscopū Gnezne baptisati sunt.
Et duci Iagelloni nomen Wladislaus, Viguntho Alexāder, Corigalloni Ka-
zimirus, Switrigelloni Boleslaus, nomina imposita sunt. Rursus eadem die
in eadē ecclesia Gracco: sacramētum matrimonii, cum uirgine uenusta regi-
nae Hedwig, per ministerium praefati Bodzanthae Archiepiscopi Gnezne
contraxit, terrasq; Lithuaniae, Samagittiae, & Russiae regno Poloniae perpe-
tuo inscripsit ac incorporauit. Et populum earum ad fidem Orthodoxā re-
ducturum, & baptisaturum iureiurando se adscripsit. Deinceps die Solis ui-
delicet decimasextima Februarii, quae fuit dominica Quinquagesimae, nouo
A3 diademate

Regressus lega-
torum cum re-
spōso ad Iagel-
lonem missio.

Dux Austriae
competitor.

Recessus eius.

Iagellonis ad-
uentus.

Iagello cū fra-
tribus baptisa-
tus.

Iagello Wladislaus
Viguntho Alexāder
Corigallo Kazimirus
Switrigello Boleslaus

CCLXX

LIBER QVARTVS.

Iagello primus
ex Lithuanorū
gente rex Polo-
nus.

Notus rex ma-
ior ingressus
Poloniam.

diadematē, quū uetus & priscū Lodouicus Hūgarīa & Poloniā rex in Hun-
gariā transtulisset, per Bodzantham Gnezneū Archiepiscopum. Assiste-
ribus ei Ioanne Gracco: & Dobrogostio Posnaniē Episcopis, in regem Po-
loniā in ecclesia Graccouitūctus, & coronatus est. Qui ex gente Lithuano-
rum primus diadema regni Poloniā assequutus est. Dum hæc fierent Cōra-
dus Czolner Magister Prussiā (qui per ducem Iagellonē ad baptisma, &
nuptias fuit inuitatus, sprete uocatione) Lithuaniam ingressus, eā uastauit,
castrūq; Lithuanicum Lubomlya expugnauit. Polocen uero ab obedientia
Iagellonis desciuerunt, & dux Andreas per Prutenos in possessionē eorum
furrogatus. Quo cognito rex Wladislaus Skirgellonem & Vitowdum fra-
tres, adiunctis eis polonis in Lithuaniam direxit. Qui castē Lubomlya ex-
pugnauerūt ac recuperarūt. Et Polocen, defectionis auctoribus gladio per-
cussis, in gratiam receperunt. Tandem circa mediū quadragesimā, rex Wla-
dislaus ex Graccouia cum noua sponsa regina Hedwig, in maiorem Poloni-
am ad rescindendum & componendum dissensiones Baronum, processit. Et
dum in Gnezna largas expensas, uulgo stationē, rustici nō dedissent. Iussit
more Lithuanorum gregē & pecudes recipere, Spirituales uero Gnezneū
ecclesiā, de quorum uillis depulsa fuerunt pecora, interdictū promulgarūt,
Quod lentius regina Hedwigis, ad regē cucurrit, & eum corripiendo instru-
xit, subiectionum bona non esse rapienda. Qui pecora nōdum uiolata respō-
dit, & ea rusticis recipienda concessit. At illa, boues quidem tollent, lachry-
mas uero eorum quis refartiet & soluet, tantā etē commiserationis riuu-
lus, in benignissima regina apparuit.

CAPVT XXXIX.

Lithuaniam in-
gressus.

Praterea rex Wladislaus gentem Lithuanicā ab idolatria reuo-
caturus, anno domini 1387 in Lithuanā perrexit. Assumptisq;
secum Bodzantha Archiepiscopo Gnezneū, & pluribus uiris
ecclesiasticis atq; religiosis. Item assumpsit secū reginam Hed-
wig, Semouitum & Ioannē Mazouia, Cōradum Oleszniceū, duces, Bar-
tholomeum de Vissemburk palatinum Posnaniē, Cristinum de Kozeglo-
wi Sandecē, Nicolaū de Ossolni Vislicieū, Castellanos, Zaclikam de Mi-
edzigorze Cācellariū, Nicolaū de Moskōrzw Vicecācellariū regni Polo-
niā, Wlōtkonē de Carbimouicze pincernā, Spitkonē de Tarnow Succame-
rarium, & Tomkonē subpincernam Graccoui: pluresq; alios. Pro ampliori
autem cognitione animaduertendum est, q; uetustioribus referentibus. Quā-
dam Itali deferentes Italiā, terras Lithuanīa ingressi sunt, & nomen patriā
Itali. littera preposita, nuncupari cōepit. Rutheni autē & Poloni eorum uici-
ni maiorem immutationē facientes, usq; in hodiernā diem, terram Lithuanī-
am, gentem uero Lithuanos appellant. Hi primum condiderunt oppidum
Vilno, eleuationis poli 57 graduum. Et ex nomine ducis Vilii quo cum illas
regiones ingressi fuerant, Vilno uocarunt. Fluminibus quoq; circa ipsum flu-
entibus Vilā & Vilnā, ex eiusdem ducis nomine indiderunt nomina. Sama-
gituam autē de suo sermone sic nominarunt, quod lingua eorum, terra inferi
or sonat.

Vilno ab Italis
condita.

CHRONICO. REG. POL.

CCLXXI

or sonat. Aliqui autē historiā ignari, a lituo quod est cornu & uenatorū tuba
Eo q; regio illa plures uenationes exerceat, Lithuanā appellare uoluerunt,
quod ad effectum, nō ad historiā originem spectat. Hæc gens Lithuanorū,
annis superioribus adeo obscura, contempta, & uilis apud Ruthenos fuit,
ut Principes Kiouieū ab ea sola perizomata & subera, ob ægestatem & soli-
titudinem, in signum tantummodo subiectionis exigent. Donec Vithenē
dux Lithuanorum rebellionē primū contra Ruthenos indicens, & seipsum
ducem inter populares constituens, astu Russiā principes aggressus, confli-
xit, sensimq; adeo creuit uiribus, ut iugo principibus Russiā iniecto, etiā in-
tributa eos redigeret sibi pendenda, quæ per plures ætates Ruthenis ipse
penderat. Colebant autē ab origine Lithuani numina, Ignem, Siluas, Aspi-
des & serpētes. Ignem qui per sacerdotem lingua eorum Zincz nūcupatū,
subiectis lignis adorabatur. Siluas autem & lucos sacrosanctos & habitacu-
la domorum putabāt. Aspidēs uero atq; serpētes in singulis domibus uelut
deos penates nutriebant & uenerabantur. Rex itaq; Wladislaus, ignem, sa-
crum putatum in ciuitate Vilneū, barbaris inspectatibus extingui, templum
& aram in quibus fiebat hostiarum immolatio, destrui. Siluas uero succidi,
& confringi, serpentes quoq; necari præcepit. Barbaris flentibus deorum su-
orum fallorum exterminium. Aduersus tamen regem nec mullitare audenti-
bus, mirantibus quoq; q; Poloni sacrorum uiolatores, ignis, siluarum & ser-
pentium, intacti, illesiq; a diis eorum, secus q; ipsimet quotiens uiolabāt, fue-
runt. Exterminatis itaq; idolis, gens Lithuanorum per aliquot dies de articu-
lis fidei, & oratione dominica per sacerdotes polonos, magis tamen per re-
gem Wladislaum, qui linguam gentis nouerat, edocebatur, & sacra baptis-
matis unda renascebatur. Largiente pio rege Wladislao singulis ex popula-
ri numero, post susceptū baptisma, ex panno de Polonia adducto, nouas
uelles, qua prouida liberalitate effecit, ut natio illa rudis & pānosa, lineis in-
eam diem contenta, fama huiusmodi liberalitatis uulgata, pro consequēdis
lanceis, catenarum ad suscipiendum baptisma, ex omni regione accurrebat.
Et quoniam unūquemq; credentium baptizare singillatim imensus labor uide-
batur, mandate rege, multitudo in turmas & cuneos sequestrabatur, & uniuersis,
cuiuslibet turmarum benedicta aqua sufficienter conspersis, cuiuslibet tur-
mæ, & uniuersis qui ea constiterant, nomen usitatum Petrus, secūde Paulus
terciæ Ioānes &c. sceminis per turmas diuisis, Katherinā, Margarethā &c.
iuxta turmarū numerū imponebatur. Militaribus tamen specialis impende-
batur baptismus. Fundauit insuper rex Wladislaus in Vilna ecclesiam ca-
thedralem sub titulo sancti Stanislai patroni Polonorū. Principalemq; arā
in loco ubi ignis (qui falso perpetuus credebatur) constituit. Ut error genti-
lis cunctis patentior fieret, etiā in prædicta ecclesia Vilneū, Episcopum, uig-
spectatæ uirtutis Andreā Vazilo, natione Polonū, genere nobilem, de do-
mo accipitrū, professione fratrem ordinis minorum, olim Elizabeth reginæ
Hūgarīa confessorē & prædicatōrē insignē, Episcopū Ceretheū constitu-
it. Huius ut statū pontificalē inter Neophitas possit ducere honestū, ecclesiā
parrochiale i Clodawa Gnezneū diocesis eo q; notabiles haberet introitus,

A 4 adiunxit.

Lithuanā unde
dicta sit.

Lithuanorum
idola.

Idola Lithua-
niæ per regem
delecta.

Fidei Christiā-
næ susceptio.

Copia baptis-
morum.

Fundatio Ecclē-
siæ Vilneū & E-
piscopatus.

adiunxit. Constituit & quattuor prelatos, octoq; prebendarios, in prædicta Vilnē ecclesia, sufficientem dotem, uillas, prædia, lacus, & possessiones eis largiendo. Fundauit præterea septē parrochiales ecclesias, uidelicet in Volkomaria, Miszohola, Nyemczam, Myedniki, Crewa, Obolcze & Hayna. Item prebendam sancti Martini in castro Vilnē altiori, & his bona dotalia assignauit & inscripsit. Terram quoq; Lithuaniae germano suo Skirgelloni, tanq; supremo duci Lithuaniae regendam commisit. Cuius ferocitatem dux Vitowdus fugiens ad Ianuſſiū ducem Mazouiae primum, deinde ad Semouitum Mazouiae ducem cōcessit, a quibus parū benigne tractatus, ad Conradum Czolner Magistrum Prussiae transiit. Tādē a rege Wladislao spernenscendi magnum ducatū Lithuaniae certificatus, tria castra Cruciferorū uidelicet Iurgemburk, Mergemburk, & Nauandz comprehendit & conflauit. Fratribus & administratoribus ordinis occisis, & in fossata proiectis. Quinq; in Lithuania consistens, spes suas differri uideret, castrum Vilnē altu interciperē molitus est. Ordinatis siquidē pluribus uehiculis, armatos inclusit, carnesq; ferarū desuper posuit, & in castrum Vilnē misit, fingēs se nuptias forori celebraturum. Fraude autē detecta, metuēs sibi Vitowdus cū uxore & amicis in Prussia refugit, & nouo fœdere cum Cruciferis iſto, biennio illic māsit, ac Lithuania cū Prutenis sæpius afflixit. Cui rex Wladislaus resistens, anno domini 1390 castra eiusdem ducis Vitowdi Brzescze Grodno, & paruum Kamieniecz expugnauit, ex quibus in regiones Lithuanorū incursiones fiebant.

CAPVT XL.

Lithuanica itaq; expeditione rege Wladislao occupato. Hedwigis regina Poloniae, cōgregato altero exercitu ex militibus Poloniae, Przemisl, Iaroslav, Grodek, Halicz, Leopolum ciuitatē, & castrū in monte Trebowla, & cæteras munitiones, expugnatione aut deditione conquisiuit. Vitowdus uero suorum castrorum expugnatione ulturus, triplici agmine Lithuania aduenit. Vnum Conradus Vokerod Magister Prussiae rexit, in quo erant Almani, Anglici, & Francigene, Aliud Magister Liuania. Tercium dux Vitowdus, oppidoq; & castro Troki succensso, castra Vilnensia graui obsidione cōfixerunt, & toto obsidionis tēpore, quod a festo Ioānis baptistae usq; ad feriam sextam post Michaelis durauit, pro uictoria operam nauarunt. Poloni uicissim castrum Vilnē incunctatē deferderunt. Dux Korigal alias Kazimirus germanus regis Wladislai, ex castro succensso fugiēs, ab hostibus captus euelligio decollatus est. Dux Narimūth arces regias tuendo, in duellō captus, & in prato in arbore Vlmi, uulgo Vyasz per pedes inter machinas Prutenicas suspensus, a Vitowdo crudelius q; conueniebat sagittis proiectus, necatusq; est. Sequēti anno primo æstatis tēpore Vitowdus cum Magistro Prussiae ad castra Vilnēſia regressi ne utiquā profecerunt, nam Iaszko de Olesnicza Capitaneus Lithuanicus, castra tuendo plurimos uulnerabat & occidebat. Discesserunt ergo & castra Volkomiariā & Nouogrodek a duce Skirgellone supra fluuium Vilia constructa, expugnarunt & conquisierunt. Tēpore quoq; hyemis Lithuania reuerſi, supra fluuium

Dux Vitowdus
a Wladislao re-
uocatus.

Vitowdi astu-
cia.

Vitowdi repuz-
gnatio.

Korigal occisus.

Narimūth ca-
ptus.

fluuiū Niemyen in circuitu caſtri Kowno, tria castra de lignis crexerunt. No-
men uni caſtro Kowno uiciniori Nauwerder, quod noua insula sonat, alteri
Ritteruerder, quod insula militum sonat. Tercio Metemburk, quod castrū
metarū interpretatur, frequentibus incursionibus ex eis oram Lithuanicam
inuadendo. Misit ergo rex Wladislaus ad Alexandrum Vitowdum in Prus-
siam Hēricum filium Semouiti senioris mortui, & germanum Semouiti ui-
uentis ducis Mazouiae. Et reconciliatione inter regē Wladislaum, ac ducem
Vitowdum ordinata, germanam Vitowdi Ringalam nomine, in ordine sub-
diaconatus constitutus, & in Episcopum Plocē electus, atq; per Bonificiū
nonum confirmatus, in uxorem præfatus Henricus dux Mazouiae accepit,
& nuptias de more celebrauit. Post paucosq; dies ueneno toxicatus interiit.
Inter duces Mazouiae in ecclesia Plocē tumultus. Vitowdus autē regi re-
cōciliatus, tria castra Ritteruerder, Nauwerder & Metemburk spoliavit &
succendit, occurrentesq; Prutenos prostrauit. Et in Lithuania ueniens, anno
domini 1392 in magnum ducem totius Lithuaniae per regem Wladislaum,
ammoto Iaszcone de Olesnicza Capitaneo, præfectus est, sub hac conditio-
ne. Ut præfatas terras Lithuaniae p rege, & regno Poloniae fideliter teneret
& regnum Poloniae in prosperis & aduersis nunq; desereret. Cruciferi autem
de Prussia Vitowdi discessum, & trium caſtrorū demolitionem ulciscētes,
in Lithuania descenderūt, & castra Schurafz, Barthen & Stramel conqui-
sierunt, captiuorūq; tria milia utriusq; sexus Prussia deduxerunt. Intro-
fato quoq; Alexandro Vitowdo in ducatū Lithuaniae, Suitrigello qui & Bo-
leslaus, a facie eius in Prussia fugit. Dux uero Skirgello alter frater manu
& lingua promptior, contra Vitowdum seditionem intentauit. Quo cogni-
to rex Wladislaus anno domini 1393 cum Hedwig regina celeriter in Lith-
uaniam perrexit, & ad uinculum charitatis binos fratres reduxit, utq; ingen-
tē & concitum spiritum dux Skirgello mitesceret, supra ducatum Kiouien-
tem Wladislaus ei Starodub, Starotroki & Crzemieniecz in possessionem
adiexit, precipiens ut Alexandro Vitowdo in singulis pareret. Boleslaus au-
tem Suitrigello cum Conrado de Iunigen Magistro Prussiae, cum Almanis,
& Francigenis, anno domini 1394 castra Vilnensia bimestri tempore obsedit
Vitowdo eis resistere non sufficienti solum ex insidiis eos laceſcente & impe-
tente. In hyeme Vernerus Teringar Marsalcus, altera uice Vlricus de Iuni-
gen Advocatus Sambien, & Magistri germanus, in Lithuania descenderūt,
& predas abegerunt. Dux quoq; Vitowdus in Prussia descendit, & circa
Iusterbork omnē regionem igne & cæde uastauit. Dehinc Conradus de Ko-
bork Comendator in Balga terram Drohiceſp spoliavit. Sub ea autē tempe-
state dux Skirgello (ut fertur) toxico mortuus est. Intulit deinde rex Wladis-
laus, anno domini 1396 duci Wladislao Oppolien bellum, super quo inte-
gro anno decoquebat, & consilia secreto captabat. Et cum regnicolis expu-
gnauit, alia uero p præfectos aut deditionem recepit, castra & ciuitates, Hol-
stein, Crzepicze, Vielun, Bobolicze, Brzescznica, Ostrzessow, & Grabow,
quæ omnia infra septem dies recuperauit. Castrū aut Boleszczaucicz septem
annis obsessum, siti, fameq; maceratū, per Eufemiā alias Offkam Wladislai
Oppolien

Castra Nau-
werder, Ritter-
werder Mettem-
burg erecta.

Henrici ducis
Mazouie
mors.
Tria castra suc-
censa.

Fratrum cōcor-
dia.

Mors Skirgel-
li.
Wladislao Op-
polien bellum
illatum.

Oppolienſem relictam deditū eſt. Criſtinus quoq; de Oſtrow Caſtellanus San-
domiriēſem ex mandato regis, terram Dobrzineſem occupabat, & quom obſide-
ret caſtrū Bobrowniki, Cōradus de Iunigen Magiſter Pruſſiæ cum exercitu
copioſo aduenit, & eum ab obſidione fugauit. Huic igitur Cōrado magiſtro
Pruſſiæ, Wladiſlaus dux Oppolienſis, p̄ Polonos exacerbatus, in quadragin-
ta milibus florenorū caſtra Dobrzin, Bobrowniki, Rippini, Zlotoria, & Li-
prio obligauit, ueritus ne uelut cætera ſibi eriperent. Præterea idē dux Wla-
diſla⁹ Oppolienſem, mercatores Graccouienſes in medio quadageſimæ ex Wra-
tiſ: redeūtes, ſpoliauit, & nobiles quos captiuebat, pecuniis mulctabat. Ob
hoc Wladiſlaus rex Poloniæ, terram ipſius uaiſtauit, & caſtra Strzelcze, &
Lubliniecz expugnauit. Dumq; ciuitatē & caſtrū Oppolienſem obſideret, Cō-
radus Oleſzniceſis, & Bernardus Nemodlimyeſis alias Falkenbergeſis duces
Sleſiæ regi ſupplicauerunt, & inter eos concordiam fecerunt, rex itaq; om-
nium ſpoliorum ſatiſſactione percepta, obſidionem ſoluit.

CAPVT XLI.

Vitowdi in
Thartaros ex-
pedicio.

Magna Thar-
tarorum ſira-
ges.

Secunda expe-
dicio Vitowdi
in Thartaros.

Chriſtianorū
clades.

Sequenti uero anno recōciliatum Boeſſlaum Switrigello germa-
num ſuum in Polonia & non Lithuania (ne ſeditiones, ut conſue-
uerat, concitaret) locauit. Tunc pacificata Lithuania, Alexāder
Vitowdus Lithuaniae dux anno domini 1397 cum notabili exer-
citu in Thartaros expeditionē agit, & tranſito flumine Tanais, quem Thar-
tari Don appellant, repertaq; Thartarorum multitudine, in ipſam irruit, &
plura milia Thartarorū cum uxoribus, paruulis, & pecoribus cepit, & uſq;
in Lithuania deduxit, quorū mediā ptem regi Wladiſlao in Poloniam miſit,
& hi fidem Chriſti profeſſi, unus populus cum Polonis effecti ſūt. Reliquā
ueromediā ptem in Lithuania locauit, & hi in ſecta Machometi, uſq; in hāc
diem permanent. Thartari tamen Lithuanici, & Abram modernus iudex &
ſcriba eorū, nō per captiuationē nec debellationē ſe Lithuaniam intrauiſſe
aſſerūt, ſed quom bella dux Vitowdus cōtra Cruciferos agitaret, eos in ſub-
ſidium uocauit, & ſponte uenientes, in Lithuania locauit, uillas & liberta-
tes oportunas eis donando. Alteram dehinc expeditionē contra Thartaros
Vitowdus magnus dux Lithuaniae duxit, Wladiſlao rege, & Hedwig regi-
nā Poloniæ improbante & diſſuadente. Et dum ſuperatis fluminibus, in pla-
niciem diſſuſe porrectā, circa fluuium Vorſkla, quartadecima die Augu-
ſti, uidelicet feria tertia poſt Laurētii perueniſſet. Apparuit acies Thartari-
ca maxima, cuius numerus ad liquidum eſtimari non potuit. In cuius compa-
ratione exercitus ducis Lithuaniae uidebatur puſillus. Concuffus igitur timo-
re exercitus Catholicus, Spitkone de Melſtein Palatino Gracco: conſulente
duce quoq; Lithuaniae approbante, de pace tractādum perſuaſit. Neq; Edi-
ga dux exercitus a Cæſare Thartarorū Themerlin conſtitutus, pacem aſp-
nabatur. Verum cōditiones ab eo propoſite, parū honeſte uidebantur, qui-
buſdam autē Polonis, Almanis, Lithuanis, & Ruthenis conſlictum optanti-
b⁹, infeſtiſſimis ſignis cōcuſum eſt. Abundante tandē multitudine Tharta-
rica, Chriſtianorū res deteriori loco eſſe cepit. Vitowdus hortantibus mili-
tibus ad cuſtodia ſui corporis cōſtitutis, Sādiuogio de Oſtrowog, & Dobro-
goſtio de Szamotuli, equos mutando effugit. Exercitus uero ſuus a multitu-
dine Thartarica

dine Thartarica fuſus atq; uict⁹ eſt. Occiſi ſunt in eo bello ex Polonis Spit-
ko de Melſtein Palati: Gracco: Szocha Palati: Plocē: Pylik palatinus Var-
ſzauicēſis, Vocaſſius alias Varſus de Michalow, Ioānes Glouacz, dominus
Boguſſius & plures alii. Iſte Themerlanes in thartarico Temir Kutho uoca-
tur, quod ſonat ſcelix ferrum, in cuius conſpectu terra ſiluit. Quamuis hoc
Thartari tribuant principi ab ipſo miſſo, Akſak themir, quem latini ſcripto-
res Themerlanē appellant, Akſak. i. claudus uel claudicās Themir. Sub idē
tempus anno uidelicet 1399 duodecima Iulii Hedwigis regina Poloniæ in
caſtro Graccoui: mortua eſt. Enixa fuit ſiquidem duodecima Iunii filiam bi-
nomiā Elizabeth Bonifaciam uocatā, quæ in triduo obiit. Regina uero Hed-
wigis ex partu egrotare cepit, & deuotiſſime ſacramentis perceptis, duode-
cima Iulii hora meridiei defuncta eſt. In eccleſia Graccoui: in ſiniſtra parte
chori ante ſacrariū, per regem Wladiſlaum quartadecima Auguſti ſepulta
Epitaphio appoſito, Sidus Polonorū iacet hic Hedwigis eorum Regina no-
bilis generoſa &c. Vide appenſum ad eius ſarcophagum. Hæc fuit facie &
moribus uenuliſſima. Hæc in diebus quadageſimæ & aduentus domini, cor-
pus aſpo ieiunio, & cilicio domabat. Hæc in agenos profuſiſſima, hæc ſua
iſtantiā & cura regē Wladiſlaum, ad cōficiendū collegium pſalteriſtarū
in eccleſia Graccouiēſi induxit, pſalmos cantantium. Et ad inſtaurandū atq;
complendū generale gymnaſium per Kazimirum ſecundū olim regem po-
loniæ inceptū. Hæc duo altaria in eccleſia Gracco: unum ſub titulo uiſitati-
onis ſanctæ Mariæ, aliud ſub titulo ſanctæ Annæ erexit. Hæc monaſterium
uiſitationis Mariæ in arena extra muros Graccouiēſes ſua uigilia & indu-
ctione ſui coniugis fundauit. Hæc monaſterium fratrum Slauiorum, ſub titu-
lo paſſionis & crucis Chriſti de poſt Cleparz erigere cepit. Hæc pecuni-
as, uestes, elenodia & uniuerſam ſuppellectilem regiam in fundationem uni-
uerſitatis ſtudiū Graccouiēſis, & in releuamen miſerabilium perſonarum
exequitoribus teſtamenti uidelicet Petro Viſſh Epico: Graccouiēſi &
laſzkoni de Thanczin Caſtellano Graccouiēſi commendauit. Hæc plures a-
doſcentes ingenuoſos in gymnaſiis tenuit & aluit. Legebat autem conſue-
te teſtamentum uetus & nouum, Vitaſpatrum, homelias quattuor doctor-
um, Libros ſermonum, & paſſionalia ſanctorum, libros meditationū & ora-
tionum ſancti Bernardi, & ſancti Ambroſii, libros reuelationū ſanctæ Brige-
tæ, & q̄ plures alios de latino in Polonicum tranſlatos. Poſt mortem autē re-
ginæ Hedwigis, nulla prole extante, rex Wladiſlaus eiectionē metuens, to-
tus ad regreſſum in Lithuania ſpectabat. Prælati autē & Barones regni Po-
loniæ, regem fluctuantem, aliam heredem regni Poloniæ, Annam Comit-
ſſiæ Vilhelmi filiam ſupereſſe docuerunt, quā illi Anna Kazimiri ſecundi
Poloniæ regis filia pepererat. Ad quam procandū, extemplo ad Ciliam Io-
annem alias Iwan de Obichow Caſtellanum Sremeſem de domo Wyenyaua,
Hinczka de Rogow de domo Dzalofza, & Ioānem de Oſtrowcze de do-
mo bipennium miſit. Quam ſedecima Iulii anno domini 1400 Graccouiā
adduxerunt. Et quoniā præfata uirgo nullam linguam præter alēmanicam
nouerat, ordinatione regis prope octo menſibus polonico idiomate Gracco
uiæ imbuebatur

Vitowdus vi-
ctus.

Hedwigis regi-
nā Poloniæ
mortua.

Commendatio
ſuæ vitæ.

Pia opera eius

Fundatio mo-
naſterij in Are-
na.

Wladiſlaus, p̄
alia cōiuge p̄-
cos miſit.

Anna Vilhelmi Com-
itiſſiæ filia

Erectio uniuersitatis studij Graccouien.

Doctores Graccouia accersiti.

uia imbuebatur, quod postq̄ intelligere didicisset, regio thoto coniuncta est, quis rex Wladislaus moliebatur rescindere & eam abicere, eo q̄ parū praestantis formae sibi appareret. Inde & in procos prouocabat. Coronatio aut̄ eius ad annum domini 1402 dilata erat, & praedicto anno in dominica quinquagesima in regina Poloniae Graccouiae coronata & inuncta fuit. Amplius ano supraexpresso uidelicet 1400 Wladislaus rex Poloniae, ad honorem omnipotentis dei & gentis Polonicae ac Lithuanicae profectum, studium generale in ciuitate Graccouien feria secunda post Iacobi apostoli, de consensu Bonifacii papae noni erexit. Cuius fundatione Hedwigis regina dum uiueret maxima instantia procurabat. Accersitisq; Doctoribus & magistris Polonicis, Bohemicis & Almanicis idiomatis ex uniuersitate Pragen, assignauit eis celsus in exactionib⁹, theloneis, & aliis introitib⁹, assignauit & prelaturas atq; prebendas omnes collationis regiae. s. Floriani in Cleparz, sola prepositura sibi reseruata. Assignauit & lapideam Akerisdorff in platea sanctae Annae p̄ Artistarum & Theologorum. Domum uero Sadiuogii de Subino Palatini Posnanien in platea Castren pro Canonistarū & Medicorū collegiis, quarū utraq; pecuniis Hedwigis reginae, in huiusmodi opus derelictis, per exequutores extructa est. Confirmatoq; prefato gymnasio Graccouien generali, p̄ Ioannem papam 23. & exposit per Martinum quinquensu, in uariis scientiis & superpositis uehementer crescere & florere, ac uiros doctos & industrios producere, in regni Poloniae dilatatione, diffusionem, & gloriam immortalem, cepit. Cuius etsi plura numerentur, extantq; opera decora, nullum tamē aequum magnificum ac necessarium pro confutandis opprimendisq; heresibus, erroribus & uiciis, pro ferendis uirtutibus, pro defendenda iusticia, & p̄ illustranda ueritate, cernitur ac inuenitur. Sobrietate em̄, sapientiam, iusticiam, & uirtutē docet, quibus nihil utilius est hominibus in uita. Quod studiū etsi per Kazimirū secundum regem Poloniae orditum, priuilegijsq; Urbani papae quarti regis Kazimiri praefati & ciuitatis Graccouien munitum & dotatū, Collegiumq; in Kazimiria muro erectum fuit, ut praefatum est. Nō tamen fuit consummatū in hanc diem, unde in hac die feria secunda post Iacobi apostoli, prima lectio in Iure Canonico per reuerendissimū dominum Petrū Wisz h utriusq; iuris Doctorem, ac Episcopum Gracco: & Cancellarium uniuersitatis nouae, feliciter incepta est. Data autē, & institutio eius, in die Mariae Magdalenae praecesserat.

CAPVT XLII.

Conradus de Iunigen Lithuaniam uastat

Anno deinceps domini 1403 Conradus de Iunigen Magister Prussiae, habens in suo comitatu Boleslaum Switrigel cum notabili exercitu terras Lithuaniae circa festū sanctae Dorotheae spoliis & igne uastauit, & in terras suas circa Ragnetham rediit. Quo egresso, repete nouus exercitus Magistri Liuania ingressus est, & multis danis atq; spoliis illatis, cum pluribus captiuatis in Liuania excessit. Propter quod Wladislaus rex Poloniae missis nunciis, ex Prussia Switrigellonem reuocauit, & ei terrā Podoliae, Item terram Zidaczouien, Itē districtus Stry, Szidlow, Stobniczam, Drugnyam, Vscze, Item mille quadringentas marcas annuatim

cas annui census in Zuppis regijs assignauit. Ea tamen largitionis magnitudo Ieuem Switrigelli animum, stabilire non potuit, quin ad Cruciferos perfrugeret & Lithuaniam perturbaret. Itaq; ad pacem conficiendam, anno domini 1404 pro festo Penthecostes dieta generalis in Raczanfz celebrata est sub praesentia Wladislai regis Poloniae, Vitowdi magni ducis Lithuaniae, Conradi de Iunigen Magistri Prussiae cū suis Commendatoribus. Et pax sub his tunc conditionibus confecta, ut Wladislaus & Vitowdus de terra Samagittiae Magistro & ordini Cruciferorū excederent, & q̄ Wladislaus terram Dobrzinen quadraginta milibus florenorū redimeret. Itē q̄ relegatos hinc inde nō fouerent, & q̄ captiuos soluerēt ac manumitterent. Praeterea sequenti anno dux Lithuaniae Vitowdus, alterum conuentū cū Magistro & ordine Cruciferorū celebrans, pacem necessariam, magis q̄ honestā composuit, de terraq; Samagittiae cedere, & armis Samagittas in ditionem Magistri & ordinis, impellere, Wladislao rege nequicq; abnuente consensit, terramq; praefatam Samagittiae per litteras publicas geminato idiomate, Latino scilicet & Almanico scriptas, Magistro & ordini Prussiae, donatione perpetua, etiā a rege poloniae Wladislao prochdolor confirmandas donauit & inscripsit. Anno autem domini 1406 Vitowdus magnus dux Lithuaniae prima expeditione in Moskouiam contra generum suum Vasilonem, seu Basiliū ducem Moskouiae (cui filiam suam Anastasiam desponsatam locauerat) mota, eam praedis & spolijs uastauit. Altera deinde expeditione anno domini 1408 contra eundem ducem Vasilonem, cum auxilio mille lancearum a rege Poloniae, & Magistro Prussiae Vlrico de Iunigen uno uexillo expeditarum gentium, habito in Moskouiam irrupit, & eam uastabat. Quo cognito Switrigal uir instabilis, castra sua Bransko & Starodub exussit, & ad Basiliū ducem Moskouiae fugiens, in contumeliam Vitowdi, exercitum ipsius die noctuq; pro Moskouitis laceffit & turbauit. Tandem restitutis possessionibus, quas dux Moskouiae usurpauerat, pax sub aequis conditionibus firmata fuit. Verū frumentaria rege Poloniae Wladislao per Istulam duci Alexandro Vitowdo usq; in Ragnetham missa, per magistrum Prussiae Vlricum de Iunigen, allegantem q̄ Barbaris arma contra christianos mitterentur, recepta sunt. Propter quod rex Wladislaus per suos oratores, restitutionem eorum postulauit, & in bellum aspirare cepit. Vitowdus uero dux Lithuaniae, Samagittiam ordini Cruciferorum donatam abstulit & recepit. Vlricus quoq; Magister Prussiae, bello moto, castrum & oppidum Dobrzin, Item Ripin, & Lipno anno domini 1409 in uigilia assumptionis Mariae expugnauit. Et Iacobum de Plonini, nobilem de domo Prussi, Capitaneū Dobrzinen capite truncauit. Deinde castra Bobrowniki, Zlatoria, & Bidgosza expugnauit & accepit, Wladislaus ergo rex Poloniae uocata totius regni expeditione in octaua Natiuitatis Mariae, in Volborz, ad quam Vitowdus minime uenire potuit, Bidgostiam obsidione cinxit, & in octo diebus expugnauit. Oratoribusq; a Vencellao Romanorū & Bohemiae rege, uidelicet duce Conrado antiquo Oleszniceñ, & Ienkone Wratislauiē ac Swidnicieñ Capitaneo, aduenientibus. Pax cū Magistro Prussiae, usq; ad festum Ioannis baptistae inclusiue, composita est, & Vencellaus rex

Vitowdus contra Moskou Vasilonem.

Commearus Vitowdo surreptus.

Vencellaus Romanorum rex partium sedator.

laus rex Romanorum, dominica Iudica inter regem & magistrum iuste arbitratum se obtulit, qua dominica ueniente, suauis Iodoci Marchionis Morauia sententiam protulit, quod terra Dobrzinensis in manus suas traderetur. Cuius possessione infra unum annum tenta deliberaret & decerneret, ad quem eius dominium pertineret. Item quod regnum Poloniae per amplius ex Lithuania & partibus orientis nunquam sibi regem eligeret, sed ex partibus occidentis. Ex qua sententia, liquidissima apparuit iniquitas, quoniam super re iuridico processu non deducta, sententiam tulit.

CAPVT XLIII.

Ladislau autem rex non expectato arbitramento, iudicioque Venceslai Romanorum & Bohemiae regis, pro die sancti Andreae precedentis anni, cum duce Vitowdo in Brzescie Ruthenica conuentum tenuit, & illic progressum belli futuri contra Cruciferos gerendi secretissime cum eo confecit. Imperatoris quoque Thartarorum Zanolhensium auxilium cum sua multitudine & copiis, ibidem praesentis, persuasionibus & promissis obtinuit. Hunc imperatorem Thartarorum toto tempore hyemis, & usque prope festum Ioannis baptistae cum gente & uxoribus Alexander Vitowdus in suis terris tenuit & aluit. Dominica uero Misericordia domini anno Christi 1410 rex Wladislaus cum duce Lithuaniae Vitowdo in nouam Sandecz ueniens, cum ad Sigismundum regem Hungariae in Kefmark misit, ut sinceriter inducias pacis, ad sedecim annos confectas, quorum adhuc quattuor restabant, obseruaret. Rex autem Sigismundus respondit, huiusmodi inducias non esse licite seruandas, si Cruciferi in Prussia bello impeterentur. Et secreto Vitowdum magni ducem Lithuaniae, ad defectionem & non diadematis assumptionem pellicere conabatur. Interim rex Wladislaus in noua Sandecz commorans, anno praefato 1410 monasterium seu hospitale sancti spiritus ordinis Premonstratensis cum Abate insulato fundauit, pro dote uillam suam Dambrowka, insuper uiginti marcas annui census in Zupis Wieliczen ei assignando. Die autem Lunae, in crastino sanctorum Petri & Pauli, per eum constituta rex Wladislaus ad Istulam supra monasterium Cziruensko uenit, ad locum ubi prius ex nauibus apud Cozmice applicatus fuerat, & ipse & totus exercitus Polonorum cum quadrigis & machinis ordine composito transiit. Eodem quoque die magnus dux Lithuaniae Alexander Vitowdus cum imperatore Thartarorum, & gentibus suis aduenit, & feria quarta nona Iulii in terras hostiles intrauerunt. Illicque primum signa militaria, rex & dux Lithuaniae, ducesque Masouiae Semouitus & Ianussius, atque Barones omnium terrarum extenderunt, & patrium carmen Bogarodzicza Poloni uociferare ceperunt. Illo die Lithuani & Thartari quandam ecclesiam spoliarunt, & sacramentum diuinissimum ex sacrario eiecerunt, quo facto Poloni uehementi dolore tacti, ad regem contra Barbaricas crudelitates clamauerunt. Quique ex commissore regis duo Lithuani magis culpabiles oblatis fuissent, iussu magni ducis Lithuaniae, more illius gentis seipso in patibulum aegerunt ac suspenderunt. Et de cetero nemo in ecclesias manus rapaces intulit. Et quia fluuius Drwancza, quo peruentum erat, altis tignis in utraque ripa cum exercitu hostili machinis bellicis & sagittis

Thartarorum
Imperator in
auxilium ac-
cessit.

Monasterium in
noua Sandecz
fundatum.

Lithuanorum
& Thartarorum
facinus.

sagittis munitus erat, rex cum exercitu ad ortum fluuii feria sexta ante Margarethae undecima Iulii retrocessit. Et die dominico sanctae Margarethae tredecima Iulii ipse rex & uniuersus exercitus in uilla Wiskoka prope Dzoldow uenit, ubi corporis Christi procuratus est. In feria autem terciam diuisionis apostolorum de nocte ualidus uentus, fulgura & pluuia exercitum molestarunt. In castris uero Cruciferorum etiam tentoria disiecerunt, ut carmen Claudiani futurae cladis praesagium uerissime adaptaretur hoc. O nimium dilecte deo, cui militat aether. Et conuati ueniunt ad classica uenti. Motis castris mane a Dabrowni spacio duorum miliarium, uniuersus exercitus regius inter arbuta uillarum Thanenbrik & Grimuald uenit, & in loco editiori extensis tentoriis uelut, iniuria aeris repellentibus, rex missa audire accelerabat. Veneruntque nuntii alius post alium, hostilem adesse exercitum nuntiando. Rex autem repentinum hostium aduentum nihil motus, duas missas per Bartholomeum plebanum in Clebucko, & Iaroslauum Prepositum Kalissiensem sacellanos suos lectas, deuotissime audiuit. Et flexis genibus in oratione procumbens, deum precabatur, ut sibi felix pugna & uictoria proueniret. Interim dux magnus Lithuaniae suum exercitum, Zindramus uero de Maszkouicze macherophorus seu gladiifer Graco: Polonicum exercitum in ordines & signa, mira celeritate ordinauerunt. Quinque signa seu uexilla insignibus militibus referta Polonica, Lithuanica uero quadraginta erant. Prutenicus autem exercitus & milite & robore inferior, quinquaginta unum uexillum habuit. Alexander autem Vitowdus morae & tarditatis impatiens, ad regem per frequentes nuntios, tandem per seipsum ingenti uociferatione instabat, ut neglectis orationibus confurgens, in bellum properaret, qui non, nisi complemento orationis ad integrum perfectum, abduci potuit. Tandem armatus, equum ascendit, & ad uidendum hostilem exercitum, in editiorem collem, unde utrumque exercitum perspexit & contemplatus est, processit, & ad suos rediens, eos breuiter admonuit. Mutatoque canterio, equum forte ascendit, subruffi coloris seu taxei alias Czissau, tenuem in fronte habentem caluiciem, galeaque accepta, singulos praefabiteros & notarios ad currus ire iussit. Sub hoc tempore Magister Crucificus Vincus de Iunigen duos caduceatores, quorum unus regis Romanorum aquilam nigram in aureo capite alter ducis Stetinen rubeum Griffonem in albo campo defererebat, misit, duos enses nudos in manibus deferentes. Qui aliquali reuerentia regi facta, Theutonico idiomate Ioane Manszik interpretante dixerunt. Illustissime rex, Magister Prussiae Vincus, tibi & fratri tuo Vitowdo duos gladios in suffragium pugnae misit, quatinus minus cunctaberis, & magis audaci quam praeter te fers animo cum eo cogrediaris. Si quid arctum campum habere existimas, ad certamen te alliciendo, de planicie campi quantum uoles tibi cedit, in superbum nuntium Et in eo puncto retrocessionem Prutenicus exercitus haud exiguum fecit. Rex autem Wladislaus acceptatis gladiis, qui in hanc diem in thesauro castri Gracouien seruantur, non in bilem sed lachrymas resolutus, ait. Quamuis inquit sufficientes gladios habeam, pro maiori tamen suffragio etiam hos duos gladios accipio. Capi uero electionem propiciationi diuinam committo. Sic fatus, signa canere iussit, & uniuersus exercitus Bogarodzicza uociferando cecinit.

Tempestatum
inerudescencia

in. completo oratione
non ingressus ad bellum
Wladislaus rex.

Proteruitas
nuntij.

Duo gladij
Wladislaw &
Vitowdo misit.

in. gladij. ostendit
causam certaminis.

Refert Aeneas de Piculominibus Poeta, postea Cardinalis & papa, & alii seque. Primū cōgressum Lithuanos & Thartaros inermes fecisse. Et his superatis, Polonos rigido ferro armatos successisse. Nostri uero tū antiquiores milites, tum scriptores, simul iunctos processisse narrāt. Polonosq; leuū cornu, Lithuanos uero & Thartaros dextrū tenuisse. Verū exercitus Lithuanicus ducis Vitoldi iussu prior a parte sua ad cōgressum uenit. Tantusq; fragor & sonitus aciebus cōgressis, quasi moles immēsa ruīnam pateretur, editus est. Vtrisq; sibi quadā cōnexionē coherentibus, & quasi ad unius horae ancipiti praelio dimicantibus, Donec acies Lithuanica impetū hostilem ferre nō ualens, pedem referre cepit, Cruciferisq; eam prementibus, in fugā, duce magno Lithuaniae nequicq; fugam clamore & uerbere sistēte, coacta est uerti. Nec prius nisi Lithuania perueniens, fugam stabilīuit, & regem Wladislaū cēsum, cēsumq; magnū ducem Lithuaniae, & eorū exercitū usq; ad internitiōē nūciauit. Milites tamen Ruthenorū Smolnensium, ad tria propria consistētes signa, pertina citer pugnarunt, & insignem laudem reportarunt. Fugerat & uexillum sancti Georgii, sub quo Bohemi & Morauī mercenarij militabāt, quod Ioānes Zarnowſki Bohemus regebat, & ideo postea honore priuatus, infamis per māsit. Duro itaq; certamine, & q̄si nouo fugatis Lithuanis, Polonis & Cruciferis pugnantibus, grandis iactura in acie Crucifera facta est. Successerunt interim sedecim agmina hostium, sub totidem signis nondum belli fortunā expertis, locata. Ex quibus miles quidam Almanus genere, Dipoldus Kikerzicz appellatus de Deeber de Lusacia, cingulo aureo, alba Diploide in polonico lakla uocata, & armis per totum uestitus, in equo ruffo exiliens usq; ad regem decurrebat. Quem rex dum hasta uibrata excipere niteretur, a Sbigneo de Olesznica regio notario, postea Episcopo & Cardinali Gracouienſi inermi, regis ictum praeueniente, sua manu de equo deiecit, quem supinum rex Wladislaus hasta feriendo reliquit, attamen illico a militibus, regem obseruantibus, occisus, a pedestribus uero armis exutus est. Agmen uero Cruciferorum sub sedecim signis constitutum, ducente uno Crucifero, albo insidenti equo, exercitūq; clamans conuertit in dextram partem in qua uexillum maius regium consisterat, & aciebus irruētibus, aliquamdiu durum conficiebatur certamē. Ad extremūq; tamen multitudine Polonorū undiq; eos circūdante, obtriti sunt, fereq; singuli sub sedecim signis cōsi aut capti. In eo agmine Magister Prussiae Vlricus & Cōmendatores ceciderunt cetera multitudo quae potuit euadere fugam inuit. Tunc capti sunt duo duces, Kazimirus Stetinenſis, per Skarbkonē de Gori, & Conradus albus Olesnicensis, per Ioannem Bohemum de Zalcz, qui Cruciferorum partem adiue rant. Captus est & Georgius Kerczdorff cum quadraginta commilitonibus Capti sunt & diuersarū nationum milites, curtus Prutenici oppugnati & dirupti sūt, reperteq; sūt aliquae quadrigae cathenis & uinculis onuitae, ad uinciendum Polonos paratae. In aliis repte sunt faces de pino, sepo & pice, oblittae, sic & tela, sepo, & pice pfusa, cum quibus debellatos Polonos persequerentur. Vasa uini, iussu regis scissa fractaq; sunt, ne exercitus fatigatus bibēs languidus &

Prutenorum et
Polonorum gra-
dis conflictus.

Ruthenorum
palma.

Polonorum bel-
licositas.

Conflictus
mutuus.

Strages Prute-
norum.

Polonorum
victoria.

languidus & inutilis redderetur: Tunc persecutio fugientium ad plura miliaria est extensa. In eo cōflictu quinquaginta milia hostium occisa sunt. Aeneas uero Siluius, & historiae Almanorum, quadraginta milia supputant. Polonis quoq; non incruenta uictoria cessit, duodecim tamen insignioribus dumtaxat cōsis. In crastino diuisionis apostolorū quae fuit feria quarta sedecima Iulii, missae & Te deum laudamus decantabantur. Cadauera illustrum sepeliebantur, & captiui presentabantur atq; inscribebantur. Seorsum Cruciferi, seorsum Culmenses, Liunites, Bohemi, & Morauī, seorsum Slesitae, Bauari, Misnenses, Rineses, Sueui, Australes, Frisones, Westfali, Lusacenses, Pomerani, Kassubitae, Saxones, Francones, Bohemi tamen & Slesitae numero excedebant, milites noua sponſione obligati dimittebantur. Duces uero exercitū & Cruciferi custodire tradebantur. Postea rex Wladislaus feria sexta in die Iacobi apostoli, uigesima quinta Iulii castrum Mariemburg uallauit. Et quia Vitowdus dux Lithuaniae obtenta licētia regis ab obsidione Mariemburgē, feria quinta infra octauas Natiuitatis Mariae discessit, ducesq; Semouitus & Ianussius paulopost cum gentibus suis discesserunt. Ideo rex Wladislaus, soluta obsidione, die Veneris ante Mathei decima nona Septembris a Mariemburg etiam discessit. Cruciferi autē numerosum exercitum conegerunt, Grzimala antiquior subiudex castrum Graccouienſis pugnā aderat, decem milium fuisse referebat, inter quos multi aulici Sigismundi regis Hungariae erant. Principalis autem Capitaneus eorū Michael Kochmaister, nouae Marchiae aduocatus fuit. Die itaq; Veneris sancti Geronis acies regis Wladislai, ad sex milia pugnatorum ex aulicis & ex reliquis stipendiariisq; iunctis nobilibus maioris Poloniae conflata, eis circa Coronow occurrit, & cum maximo clamore concurrerūt, fortissime a quo Marte diutine decertantes, lassatiq; de utroq; exercitu acclamarunt, ut pugnādi parumper obseruarentur induciae, quibus utrimq; acceptatis, disgressae acies respirarunt, pausarunt, & sudores absterferunt. Deinde sublati induciis, acies itidem congressae sunt, eadem in utrisq; animositate permanente, & multis hinc inde mortalibus cadētibus, lassitudineq; accedente, uice altera ab utroq; exercitu, resumēdas esse inducias acceleratum est. Quibus concessis & acceptatis, strenuissimi milites, noua requie potiti, uulnera ligauerūt, captiuos commutarūt, equos hinc inde interceptos uicissim restituerūt, una ad suam repellendam inter se miserunt. Post hoc tercio, fortius quo poterant decertarūt. Interimq; miles regis Poloniae Ioānes Nal hion de Ostrowcze de domo bipennium, hostilem primipilariū ex equo strauit, & uexillo adempto, sellae suae contorquens apposuit. Illicoq; hostilis exercitus amisso signo, pauore percussus, deteriori loco esse cepit, & in fugam spectabat. In quos Poloni inuecti, graui cede eos agustiabant, & singulis manipulis hostilibus dispersis plena uictoria potiti sunt. Vix autē atēa ullū certamē tam clare fuit, in quod ueterani exercitati, & summo conatu p uictoria adnitētes milites, cōuenissent

Castrum Mari-
emburg ual-
latum.

Triplex cō-
gressus cum tē-
poris interpo-
latione.

Victoria Polo-
norum.

CAPVT XLV.

Ubi idem tempus Stiborius de Stiborzicze Polonus sed palatinus Transiluanus, cum duodecim uexillis gentium Sigismundi regis

B3 mundi regis

LIBER QVARTVS.

Coronationis
insignia Grac
couiam repor
kata.

Lithuaniz cū
regno Polonię
vnio.

CCLXXXIII

assumpsit, ita & signa nobilitatis eo anno percipit. Ordinatione siquidē regis Wladislai duciſq; Vitowdi, pro maiori adherentia prouinciay, clenodia nobilitatis Polonorū, Lithuanis distributa & cōsignata sunt, pro ut latius in litteris desuper confectis sic incipientibus patet. In nomine domini amē. Ad perpetuam rei memoriam, debitores sumus spiritualis alimonie salutaria illis pocula administrare, quibus presidentes temporalium commodorum prestitimus suffragia &c. Eo quoq; anno Samagittia fidē Christi & baptisma, opera regis Wladislai suscepit. Ad cognoscendum autē naturam prouincię & gentis illius, animaduerte q; regio Samagittia est Septemtrionalis & gelida Lithuanie Liuonie & Prussie contermina, siluis, collibus, & fluminibus circumſepta. In hos districtus distincta, scilicet Iragola, Miedniki, Chrosze, Roszena, Vidulki, Vielunya, Kolthini, Czethra. Gentes regionis procerę & altę stature, agrestes & inculte, parco & modesto uictu uiuentes, sitim aqua sedare solite, raro certiusia aut medone. Auri, argenti, æris, ferri, uini in illa tēpestate expertes & ignarę. Apud quos licitum erat, uni uiro plures habere uxores, & patre mortuo nouercam, fratreq; glotem in uxore accipere. Nullus illic stubarum aut edeficiorū nobilium, sed tantummodō tuguri, usus, uentrem distensum & porrectū, extrema uero habens coartata. Ex ligno & culmo structura, largius ab imo sensim operis incremento, edificium in arctius cogitur, in carine maxime similitudinē elaborata. In cacumine fenestra uno superne lumen reddens, subter quā focus, & cibos parabiles coquēs, & frigus quo regio pro maiori anni parte prædita est repellens. In ea domo, se, uxor, res, pignora, seruos, ancillas, pecus, armentum, frumentū, & omnem suppellectilem, condunt, gens ad diuinationes & auguria procliuus. Precipuum nomen Samagitticū erat ignis, quem sacrosanctum & perpetuū putabāt, qui in montis altissimi iugo, super fluuium Nieuyasza sito, assidua lignorū ap/positione a sacrorum sacerdote alebatur. Acedēs itaq; Wladislaus turrim in qua consisterat, incendit, & ignem dī sicit & extinxit. Succidit deinde per milites suos Polonos siluas, quas non secus q̄ sanctas & deorū suorum habitacula, Samagittie iuxta illud poeticum, habitauerūt dii quoq; siluas, uenerabantur. In eam caliginem mentis prolapsi, q; & siluę prefatę & aues, fereq; in illis consistentes sanctę forent, & quicquid in illas ingrederetur, ut sanctū censerī deberet, uiolanti quoq; nemus, feras uel alites, manus aut pedes, demonum arte curuabātur. Maxima itaq; Barbaros tenebat admiratio, q; Polonorū milites, nemus ritu eorū sanctum, excidentes, nulla lesio, qualem ipsi in se, frequētius experti erant, sequeretur. Habebāt preterea in siluis præfatis focos, in familias & domos distinctos. In quibus omnibus charorum & familiarium cadauera, cum equis, sellis, & uestimentis potioribus incendebāt. Locabant etiam ad focos huiusmodi, ex subere facta sedilia, in quibus escas ex farre, in casei modum preparatas, deponebāt, medonemq; focus infundebant, ea credulitate illusi, q; mortuorum suorū animę, quorū illic combusti fuerant corpora, nocte uenirēt, escaq; se reficerent. Insuper prima Octobris die, maxima per Samagittas in siluis præfatis celebritas agebatur, ex cūni regione uniuersus utriusq; sexus, populus illuc conueniens, cibos & potus, B4 quilibet iuxta

Gentis conditio

Ignis numen
Samagittarū.

Supersticio
idolatrię Sæ
magittarum

B 4

quilibet iuxta suæ conditionis qualitatem deferbat, quibus aliquot diebus epulati, diis suis falsis, præcipue deo, lingua eorū appellato Perkuno, id est Tonitru, ad focos quisq; suos libamina offerebat.

CAPVT XLVI.

Conuersio Sa
magittarum.

Episcopat⁹ in
Miedniki fun-
data.

Vladislaus, Vi-
towdus Prute-
nis bella mo-
uent.

*Incineratio Io-
annis Hufz &
Hieronymi
discipuli.*

Incineratio Io-
annis Hufz &
Hieronymi
discipuli.

REx itaq; Vladislaus, primum eos orationē dominicam, deinde symbolum docuit, quoniā nullus sacerdotum linguam Samagitticā nouerat, & undis baptismatis ablui iussit. Vnus autē ex maioribus Samagittarū pro omnibus respondit. Ex quo inquit serenissime rex, dii nostri ueluti inermes & languidi a deo Polonorum deleri sunt deos nostros & sacra eorum deferimus, & deo tuo atq; Polonorum fortiori ad heremus. Sicq; baptisati sunt. Rex autē in Miedniki Cathedralē ecclesiā sub honore & titulo sanctorum martyrum Alexandri, Theodori, Euancii. In aliis autē locis ecclesias parrochiales fundauit, & illis dotem sufficientē consignauit & inscripsit. Medniceñ ecclesiā successu tēporis, primus Episcopus Mathias origine Almanus, in Vilno tamē natus, eo q; linguam Lithuanicā & Samagitticā norat, præfectus & consecratus est. Cōtigit autē in primā plantatione, dum Samagittæ per Magistrū Nicolaum Vanzik, fratrem ordinis predicatorū, regium predcatorem, per interpretē instruerentur, de fide, creatione mundi, & lapsu primi hominis Adæ, unus Samagittarū fuisse sermonē predicantis non ualens, in hæc uerba prorupit. Mentitur, inquit, illustrissime rex sacerdos iste. Afferit mundum creatum fore, quom sit homo non longuæ ætatis. Sunt etiam inter nos plures, annorū numero seniores eo centenarium numerum supergressi, qui creationem nullam recordantur, sed solem & lunā, cæteraq; sydera, semper eisdem motibus luxisse referūt. Rex autē Vladislaus eum silere iubēs, magistrū Vanzik, creationem mundi nō asseruisse in diebus suis incepisse, sed longe ante declarauit. Puta ante sex milia annorū & paulopost ordinatione diuina prouenisse. Præterea anno domini 1414 rex Vladislaus cum duce Vitowdo, iterum Prussiam in numeroso exercitū, qualem & quantum antea nunq; habuit, ingressus est, pluribusq; castris conquestis, quom in obsidione Brodniceñ esset, uenit nuncius Apostolicus Ioannis papæ 23. Ioannes Episcopus Lansanen, & obtinuit, q; rex bello per inducias ad biennium suspensio, decisionē suæ causæ per Conciliū generale Constanciē iā tunc indictum expectaret. Eo siquidē anno Conciliū Cōstanciē in kalendis Nouembris iniciatum fuit, & quattuor ānis durauit. In quo scisma Ecclesiæ trium summorū Pontificum, simul papati gerentium extinctum est. Et Ioannes Hufz, Hieronymusq; discipulus eius, tanq; heretici damnati & cōbusti sūt. Dum autē mortua fuisset Anna regina Polonia, in die sancti Benedicti āno domini 1416 rex Vladislaus die dominico in die sancti Sigismundi eo anno, cum tertia uxore Elizabeth Granowska ex familia Ottonis de Pileza, in ecclesia parrochiali in Szanok, per Ioannē Rzeszowski Archiepiscopū Leopoliē per uerba de præsentī matrimonium cōtraxit. Quom femina ætate marcida, p̄tisi cōsumpta, iam trium uirorum scilicet Vilonis & Ioannis filii Laczek de Morauia, terciū Vincencii Granowski, cōnubia experta, in die Elizabeth eiusdem anni coronata, quod omnibus Polonis displicuit.

nis displicuit. Displicuit & importunitas ipsius qua apud regem Vladislaum obtinuerat, ut Ioānes de Pileza filius eius, ex Vincentio Granowski susceptus, in Comitem crearetur, & quosdam nobiles circa Iaroslau subiectos ac infeudatos acciperet, quæ creatio per magnificos regni, præcipue tamen per Albertum Iastrzabiecz Episcopum Graccouiē & Cancellariū regni Polonia, infecta & abrogata fuit. Ipsa autē Elizabeth regina Graccouiæ domino die ante Ascensionē domini āno 1419 defuncta est, quæ nouitas mortis, totā Poloniā exhilarauit, sepulta in sacello Mansionariorū in ecclesia Graccouiē. Sollicitarunt tandē plures regem Vladislaum de desponsanda Eufemia alias Offka filia Vencellai regis Bohemiæ morui, quorum conatus Alexāder Vitowdus magnus dux Lithuania dissoluit, & neptem suam uirginem principem Szoncam, filiā Andreæ filii Iwonis ducis Kionieñ, nullam secum deferentem dotem, in matrimonium accipiendā induxit. Hanc anno domini 1422 in diebus carnis priuii in Neuogrodek, tercio & quarto annitatis gradu illum contingentē, fonte baptismatis, Græci enim ritus erat, per prius lotam, & pro Szonca mutato nomine, Sophia appellatam, in quartā uxorem accepit. Mathia Episcopo Vilneñ, inter dispares ætate, Vladislaum decrepitū, & Sophiā uirētem ac forma uenustam, uerba pronunciantē, & matrimoniū conferēte, Sollicitabāt interim Bohemi, & requirebāt Vladislaum, ut regnum Bohemiæ suscipere, quibus post plures requisitiones respondit in Niepolomicze, de regno Polonia contentari, regnum autē Bohemiæ ab ecclesia propter heresim damnatum, nequaquā suscepturū. Post cuius responsum Alexāder Vitowdus Lithuania dux, in regem Bohemiæ postulatus, post conductum paschæ āno domini 1422 Sigismundū Koributh Lithuania ducem, nepotem regum germanū, rege Vladislao consentiēte & approbāte, ad acceptandum regnum Bohemiæ nomine Vitowdi, cum frequentē & ualido exercitu, impensis Alexandri Vitowdi expeditam, misit. Quo progrediente, Sigismundus Romanorū & Hungariæ rex, cōquisitione castri & ciuitatis Ottrog in Morauia occupatus, singulos apparatus bellicos concremauit, & obsidionem soluit, ne in ipsum irruisset pertimescens. Ille uero dux Sigismundus Koributh per Morauā transiens, oppidum munitū Vincow, quia ipsum nō suscipiebat, expugnauit, & militibus in predam dedit. In Bohemiā contendens, Pragā aduenit, & a plerisq; nobilibus Bohemiæ a Pragensibus uero ciuib; uniuersis possessionē ciuitatis & castri utriusq; cum clauibus ei assignantibus exceptus est. Tunc Sigismundus rex Hungariæ & Romanorū, in Vladislaum regē Polonia, & Vitowdum ducem Lithuania cōmot⁹ fremuit. Et pacē perpetuā, quam rex Vladislaus cum duce Vitowdo & copiis suis Prussiam in æstate eiusdem āni depopulatū, in die translationis sancti Stanislai circa lacum Melno cum Cruciferis cōfecerant, disturbauit, & eam tenere Magistro & Cruciferis prohibuit. Donec anno domini 1423 Cōcordia inter reges Hungariæ & Polonia Sigismundū & Vladislaum stabilita ac innouata est in Kelmak in hunc modum, ut rex Vladislaus ducem Sigismundum Koributh ex Bohemia & per nūcios & litteras reuocaret, & ut Magister ac ordo Cruciferorū de Prussia, pacem perpetuam apud Melno

Mors Eliza-
beth.

*Eufemia seu offka
Vencellai filia.*

Vladislaus
Szoncam uir-
ginem matri-
monio copu-
lat.

Bohemorum
requisitio.

Sigismundus
koributh Bo-
hemiam mis-
sit.

Vincow ex-
pugnatum.

Susceptio ko-
ributh.

Sophia regina
coronata.

Hospites coro
nationis pluri
mi & celebres

Ordo Conui
uarum.

Sigismundi ko
ributh in Bo
hemia rediit.

Vladislai ex
Sophia primo
genitus.

Vladislai ex
Sophia primo
genitus.

Secundo geni
us.

Mors eiusdem

apud Melno firmatam impleret, signanter in castri Nyelzoua demolitione. Post quam concordiam, rex Vladislauus solennitatem coronationis reginae Sophiae, pro dominica Esto mihi in anno Christi 1424 indixit. Ad quam peragendam, Sigismundum Romanorum & Hungariae regem, & Ericum Daciae regem, multosque principes inuitauit. Exceperat reges ex Missimicze, per Vileczkam in Graccouiam procedentes. uenit & Branda tituli sancti Clementis praebiter, Cardinalis Placentinus, in solennitatem coronationis, a Martino papa quinto missus. Item dux Sigismundus Koributh ex Bohemia reuocatus, in quingentorum equorum numero, reges & reginam Hungariae excepit. Aderat & Lodouicus Bauariae dux, frater germanus reginae Franciae, qui et si inuitatus non fuerit, sola fama pellectus aduenerat. Item duces Mazouiae Item Bernardus Oppolien, Boleslaus Tesnen, Ianussius Rathiborien, Kazimirus Osswancimien, Venceslaus Oppauien, Conradus niger, & Conradus albus Kossenfes, Venceslaus Zegane. Item Lithuaniae & Russiae principes. Item duo Comendatores Elbingen & Torunen nomine Magistri Prussiae Pauli de Ruzsdorff. Ex spiritualibus uero Branda Cardinalis, Albertus Archiepiscopus Gneznen, Ioannes Archiepiscopus Leopoliem, Sbigneus Graccouien, Andreas Posnanien, Ioannes de Valdow Lubuce, Episcopi, Ioannes de Cesarinis Auditor camerae apostolicae. Prandebat in stupa Laskouiecz, ad unam tabulam discumbentes, Sigismundo in medio sedente Vladislao rege dextrum, Erico Daciae sinistrum latus ambiere. Proximus Vladislao regi Branda Cardinalis, deinde ceteri Pontifices. Leua principibus secularibus cesserat. Quindecim diebus reges apud Graccouiam commorati & firmata inter se amicitia disgressi sunt.

CAPVT XLVII.

DVx autem Sigismundus Koributh Bohemorum uanis promissionibus illectus, eodem anno Bohemiam rediit. Vladislai regis Poloniae & consiliarios sprete prohibitione, sperans se Bohemiae regnum facili negotio obtenturum. Rex uero Vladislauus Bohemiae progressus cum dux Koributh, confiscatione bonorum si extrabant, si minus, perpetuo exilio dānauit. Ad finem anni puta ultima Octobris, die Martis in uigilia omnium sanctorum Graccouiae primogenitus filius ex Sophia regina natus est, dominica Esto mihi anni domini 1425. quae fuit decima septima Februarii, per Albertum Iastrzambiecz Archiepiscopum Sbigneum Gracco: & Andream Posnanien. Episcopos baptisatus, ei que paternum nomen Vladislauus adaptatum est. Aderant baptisatibus Martini papae quinti, & Sigismundi Romanorum ac Hungariae regis, multorumque aliorum Regum & Principum Oratores & nuntii. Secundus filius Vladislai regis, anno Christi 1426 die sextadecima mensis Maii in ortu solis natus est, baptisatus secunda Iunii & Kazimirus nominatus. Is secunda die Martii anno domini 1427 mortuus est Graccouiae ante altare sancti Erasmi sepultus. Tercium filium regina Sophia prefato anno conceperat grauida proficiscendo. Cuius fecunditatem Vitowdus magnus dux Lithuaniae per inuidiam suspectam habens, conuentum cum rege Vladislao pro die Exaltationis sanctae Crucis in oppido Hrodlo agit et propter

Et propter Regiam iam susceptam prolem timens futurum esse, quod dominiorum Lithuaniae etiam successio a se & posteris suis, in Regiam successionem transferretur, & ita ipse omnino excluderetur. Quare miris modis querebat primum occulte etiam a Sigismundo Romanorum & Hungarorum Rege, quibus modis posset Lithuaniam sibi perpetuo ascire & ex eodem Ducatu, Regnum etiam facere, eundem etiam Sigismundum Regem cum Vladislao Poloniae Rege in dissensionem inducere, maximis etiam bellis Regem Poloniae implicare ut tanto facilius, ipse interim Lithuania potiretur, idque primum sub specie boni occulte, deinde dum aliquantulum res firmasset, apud Sigismundum Romanorum & Hungarorum Regem. Eo uentum est quod Sigismundus Romanorum & Hungariae Rex, Vladislauum Poloniae Regem cum Vitowdo Duce Lithuaniae ad conuentionem postulauit, eam conuentionem, utrinque ex omnium usu & commodo reipublice christianae docens, plura bona se expediturum promittens. Annuit Rex Vladislauus amore pacis. Vitowdus item non inuitus huic sententiae accessit, quod antea sibi non nihil rerum gerendarum constaret, & quod conceptae inuidiae propter Regiam prolem, iam effectum praestare speraret certo sibi persuadens quod Sigismundi opera uoluntatis suae desiderium obtineret, quo obtento facile ipse in Lithuania solus principatum obtineret, harum rerum Vladislauus & consiliiarii ignari, in conuentionem annuerunt. Anno igitur domini 1429 in Luczka pro festo Epiphaniae, conuentionem Sigismundus rex Hungarorum & Romanorum, Vladislauus rex Poloniae, & Vitowdus dux Lithuaniae, cum principibus eorum tenuerunt. Proponebatque rex Sigismundus, gentem Valachiae cum eorum Voieudis exterminandam, quia nemini fida foret, & furto ac spolijs uiueret. Rex uero Vladislauus respondebat, non esse aequum Valachos regno Poloniae subiectos exterminandos fore, qui si aliqui furto uiuerent, id tamen in omnes non posse retorqueri. Interim ut nuper secrete conuentum erat Sigismundus rex Romanorum & Hungarorum. Vitowdo magno duci Lithuaniae quasi ex se ipso suggerebat, ut quom esset princeps immensa fama se in regem, Lithuaniam uero in nouum regnum creari permetteret. Facilem dux Vitowdus huic persuasioni dabat consensum, eo quod princeps altius pectoris foret, & honoris regni audacissimus, & plurimum Vladislai proles eum angeret, similiter ipse prius hoc quesierat. Poloni inficiendo negotium, ueneno regis Sigismundi resisterunt, & mox discesserunt, regique Vladislao extemplo locum linquendum consuluerunt, qui nocte sequenti discessit. Sigismundo rege in Luczka cum dux Vitowdo quinque diebus manente. Sollicitarunt itaque Poloni apud Martinum papam quintum, ne coronatio ducis Vitowdi admitteretur, qui ad instantiam eorum, bullam regi Romanorum Sigismundo unam, alteram duci Vitowdo de non creando cum in regem misit. Misit & tertiam bullam regi Vladislao & Vitowdo, ut contra Bohemos arma fumerent & eos exterminaret. Ioannes ergo Czarnkowski Succamerarius Posnanien, de mandato regis, Baptista Czigalla utriusque iuris doctorem, Militem Italicum Ianuensensem, & Sigismundum Roth almanum Slesitanae litteras ferentes & nuncios coronas apportantes precedentes captiuauit. In quibus litteris quia legebatur processus coronationis Vitowdi in regem, & Iulianae

Conuentus in
Luczka.

Decretum con
tra Valachos.

Vitowdus
Lithuanie rex
fieri cupit.

Poloni adiuto
rio papae resi
stunt.

gem, & Iuliana suae confortis in reginam, & liga perpetua regnorum Hungariae, Bohemiae cum Lithuania, Cruciferis de Prussia & Lithuania. Legebatur & nunciorum regis Sigismundi cum coronis transitus per Saxoniam Prussiam uersus. Ideo Barones maioris Poloniae, Sanduogius de Osterok palatinus & Capitaneus Posnaniensis, Dobrogostius de Szamotuli Castellanus Posnaniensis, Iarandus de Brudzewo palatinus Wladislauiensis, clara patriae sydera, uelut ex composito nullo mandante arma sumpserunt, & exercitu ualido stationes in solitudine, in loco qui Turzagora uocatur, posuerunt. Quo intellecto nuncij cum coronis, qui iam ex Nuremberga in Frankfordiam supra Odram, & usque in Kosssem peruenerant duobus mensibus immorati, pauore nimio consternati, ad Sigismundum regem regressi sunt. His auditis dux Witowdus, antrace inter scapulas nato correptus, ex melancolia, feria sexta in uigilia Simonis & Iudae, quae fuit uigesima septima Octobris, anno domini 1430 dum iam terris aurora illucesceret, in praesentia regis Wladislai spiritum deo tradidit. Profecto nullus in illa aetate princeps Witowdo comparandus fuit, quia liberalitate & factiuitate nullus eo praestantior erat.

CAPVT XLVIII.

Mortuo Witowdo, rex Wladislaus non requisitis consiliariis magnum ducatum Lithuaniae, germano suo Suitrigello contulit, & ipsum annulo sibi misso de eodem inuestiuit. Hominem ebriosum, inconstantem, ac uehementem. Nondum autem mors Witowdi diuulgata erat, quom Paulus Episcopus Kamyeniceus & Barones Podoliae omnes poloni uidelicet Hriczko Kierdeuicz, Theodricus, Michael, & musilo germani de Buczac, Crullina de Galow, cognito obitu ducis Witowdi, de castro Kamyeniecz ad consilium suum Doygerth palatinum Wilneus, & Capitaneum castri Kamyeniecz ignarum mortis Witowdi euocauerunt. Et quoniam essent robore & numero hominum plures, eum comprehenderunt, & praedictum castrum Kamyeniecz & alia castra Podoliae in suam potestatem redegerunt. Ab illoque tempore Podolia regno Poloniae reunita est. Dux ergo Suitrigello de tali nouitate fremendo, regem Wladislaum non uenerabatur, sed impropere afficiebat. Tu inquit rex cum dux Witowdo me capti uabas & ligabas annis nouem. Ecce aduenit tempus, in quo tibi par reddere possum, & nisi mihi Podoliam & Kamyeniecz reddideris, uincula non euades. Sic contumelijs regem afficiebat. Barones uero & aulicos eius Polonos, carceribus & morte omnes perdere machinabatur. In Polonia ergo & longe distantibus regionibus, rege Wladislaum per fratrem in Lithuania captiuatum detineri percrebuit. Quod recens factum usque ad summum Pontificem Martinum quintum peruenit, qui litteras ad Suitrigal super emancipatione, & fratris dimissione misit. Poloni autem in arma consurrexerunt, & bella Suitrigelloni pararunt, nisi rex dimissus in Poloniam redisset. Dum haec in Lithuania fierent, ad summum uicem materiam litis, rex Wladislaus terram Podoliae cum castro Kamyeniecz Suitrigelloni restituit. Et misit Zaclikam, Tarlo de Szekarzonice militem

Witowdi laus.

Suitrigello in ducatu Lithuaniae inuestitus.

Suitrigello Wladislaum aduersatur.

Litterae papales

zonice militem de armis Topor, ad Michaelum Buczaczkij, distincte imperatorem, ut castrum Kamyeniecz cum terra Podoliae in manus ducis Michaelis Baba (Ruthenus hic erat) pro dux Suitrigal resignaret. Andreas autem de Tanczin, & Nicolaus Drzeuiczki, qui sigillum regium ferebat, litteras ad Buczaczkij & consules Kamyeniceus scripserunt, & in ceram in ludetes, puero Zacliche dederunt. Adicientes mandata uerbalia, quatinus ne erraret, in cera lumen quarent. Buczaczkij itaque litteris repertis & lectis, quod rex nihil ex arbitrio, sed captiuitate strictus, fecerit, tam Tarlonem quam ducem Baba in uincula coniecit, nec castra resignauit. Ob hoc dux Suitrigal contra Podoliam processit, & rex Wladislaus cum toto exercitu Podoliae, anno domini 1431 pro festo Margarethae contra eum ad Luczko perrexit, & aliquae congressiones ac interfectiones fuerunt. Castrum tamen Luczko non expugnatum fuit, sed concordia ad festum purificationis interposita, discessum fuit. Sub eo tempore Alexander Voieuoda Valachiae, qui homagialis regis putabatur, castra & terras Podoliae uastauit. Sed illico Theodricus, Michael, & Musilo fratres de Buczac cum Russia & Podoliae terrigenis, ex Luczko per regem transmissi, exercitum Voieuode sparsum prostrauerunt, praedam eripuerunt, & fugientes persequuti sunt. Magister quoque Prussiae Paulus de Ruzsdorff cum Comendatoribus, rege Wladislaum circa Luczko occupato, rupta pace circa lacum Melno conclusa, insurrexit, & terras Cuyaniae & Dobrzineus post festum assumptionis Mariae crudeliter uastauit, uiginti quatuor oppida, & uillas plusquam mille exurés. Lithuaniae tamen exercitus, Prutenicis in auxilium ueniens, totus per agrestes Polonos fuit contritus, quos Ioannes Iarogniewski, Bartholomaeus Wissemburk, & Dobrogostius Cohnski, milites feroces & strenui, duxerunt. Post conflictum quatuor uexilla in signum rei bellicae Graccouiam relata sunt, & aliis in Cathedrali ecclesia apposita. Anno autem domini 1432 circa purificationem Mariae, Cometes exiguae quantitates in septemtrione caudam facis suae porrigens, apparuit, ex quo, omnes duci Suitrigal mortem aut expulsionem iudicabant. Nec eos fefellerit opinio. Nam dux Sigismundus Starodubski rege Wladislaum consentiente & ordinante, cum principibus & Boyariis Lithuaniae, Boleslaum Suitrigal de Lithuania expulit. Et quom praedictus Sigismundus in magnum ducem Lithuaniae institueretur, denovo incorporatio Lithuaniae ad Poloniam cum iuramento ducis & Lithuanorum introducta est. Eodem anno Noua Marchia per maiores Polonos, & per Bohemos quos Czapko ducebat, uastata est. Et quom in Pomerania descendissent, Graccouien aduenerunt, & cum eis iuncti, Nicolao de Michalow Castellano Graccouien dirigente, totam Pomeraniam uastauerunt, tantum, ut solum quattuordecim uillas in tota Pomerania intactae remaneret. Rex autem Wladislaus de Polonia non exiuerat, quia oculi eius praesentate caligauerant, intantum ut corpus Christi tempore eleuationis non uideret. Ideo sacerdos ad eum conuersus, corpus Christi oculis ut uideret approximabat. Et quoniam esset idem rex Wladislaus in Przissow anno domini 1433 uenit ad eum in die sanctae Hedwigis nuncius Magistri Cristanni de Praga aliorum nomi magni nominis, quidam sacerdos secta heresis Bohemica infectus, referens quod ipso

Bellum fratrum.

Alexander Voieuoda Valachiae.

Paulus Ruzsdorff magister Prussiae.

Cometes.

Expulsio Suitrigal.

Marchia uastata.

Pomerania quoque uastata.

Astronomus
Pragen Vlt
dislao pigno
sticans
Cometes.

Magdalen

Vladislai
mors alias Ia
gellonia.

Delibatio vi
re eius.

Corporis line
amenta.

Zobal Martine

Vladislaus omnes sup
ros ferios in pane &
aqua ieiunabat.

CCXC

LIBER QVARTVS.

rens q ipso ano plures coniunctioes planetarū & eclipsis sub terra fieret, ua
rietates & mortes Principum significantes. Monuitq; ut & ipse domui suae
disponeret. Apparuit & tunc Cometes notabilis & lucidus, a uespera ad au
roram rutilans, quasi tribus mensibus apparēs, singulorum presumptione
regis Vladislai mortem portendens. Vnde prefatus rex minus praecauens
frigus, feria sexta post sancti Adalberti, anno Christi 1434 audiendo cantu
Philomenae in siluas processit, & illic ad mediam nocte permansit, frigoreq;
irrupeute lesus est, & uiribus destitui coepit. Et quom in Grodek peruenis
set, sabato in uigilia Penthecostes ad tabulam residens, presentibus Stepha
ni Voieuode Moldauiae nunciis, inter praedendum febribus correptus, quas
decemseptem diebus patiens, sacramenta confessionis, eucharistiae, & extre
mae unctionis deuotissime percipit, & testamento confecto, feria secunda q
fuit ultima Maii, hora noctis tertia, in dno obdormiuit. Feria sexta in die sa
ctorū Marci & Marcellini, quae fuit decima octaua mensis Iunii, in sepulchro
marmoreo dudum pro illo preparato, uersus dextrā partē in ecclesia Grae
couien satis pompose sepultus. Additū est & Epitaphiū per Magistrū Gre
goriū de Szanok, qui ex post fuit Archiepiscopus Leopoliē, aditum, hu
iulcemodi. Hāc tibi nimbiferam quondam pie sceptriger odam. Grator il
libuit, pingitur ista tibi &c. quod longa serie in tabula appesum legitur. Hic
Iagello, dum fuisset dux Lithuaniae, pluribus incursionibus, subitis quidē &
lupinis cū fratribus suis, quos .11. habuisse memoratur, finitimos & signa
ter regnum poloniae affigebat. Miseratione tamen diuina illum respiciente,
ad fidem conuersus Vladislaus in baptismo nominatus. Consortem nobili
mā Hedwigim Lodouici regis Hūgariae & Poloniae filiam sortitus est. Qua
mortua tres alias uidelicet Annā, Elizabeth, & Sophiā supduxit. Venator
ab infātia sua, usq; ad diem mortis, uir naturae mediocris, faciei oblonge, au
ribus grossis, uoce tubali & cita, oculis nigris & paruis, nunq; stabilibus, sed
continue in suo orbe cursum quendam & uolubilitatem habentibus. Cor
poris nitidi & gracilis, ceruice longa, laboris, & frigoris, aestus, uentorū, fumi
patientissimus. Tam incessu q in uestibus humilis. Sabellinis, marduriniscq;
contemptis, pellibus agnellinis utebatur. Commellationi longe intentus, so
pore & quiete ut saepe usq; ad meridiem uacans, in administrandis bellis re
missus & tardus, omnem sollicitudinem in alios deferbat. Balneorū fomen
tis alternatis diebus crebrius utebatur. Ad effundendū sanguinem humanū
continētissime se gessit, ut etiā saepe nocentissimis parceret. Clemētiā in sube
ditos, & uictos singularis, per singulas hebdomadas diem Veneris mira ab
stinētia in pane & aqua ieiunabat. Homo semper sobrius, nec uinum, nec si
ceram aliquando gustās, poma & odorē eorū magna nausea execrabatur. In
moribus grauis & singularis, in orationib; & poplitū flectionibus prolixus
in pretereundis ecclesiis multum deuotus, in promisso & concluso constans
& fidelis. Tam sua q Baronum decreta, abrogare aut uariare, nisi necessita
te aut utilitate magna praeniente, passus nō est. Pauperum, orphanorum,
& uiduarum causas, etsi per se expedire & atidire nō poterat. Aliis tamē bo
nis uiris expediendas cōmitebat. Certarū superstitionū, quas cum asserunt,
ex bona

CHRONICO .REG. POL.

CCXCI.

ex bona causa continuasse, & quas illum mater sua, ritu Graecorum foemina
asserebatur instruxisse, sectator, ut si prius sinistram inopinare calceum acce
pisset, infaustum ei diem ominabatur, quasdam etiā girationes in uno pede
uersando, anteq; de habitaculo progrediretur interdum faciebat. Sub eleua
tione diuinissimi sacramenti, qcqd iuxta se inueniebat, puluerē, stramen, aut
festucas, digitis cōminuebat, & proiciēdo, expuebat. Super quo, dum a Pre
sulibus prouinciae Polonicae redargueretur, excandescens in bilem profiliit
& non ominatione, incatationeue prout putabāt uti respondit. Verum stramē
men, aut alia minuta atterendo, & in puluerem redigendo, seipsum in cōspe
ctu diuino puluerem, & abiectissimum estimatū in, docebat. In reddēdo mu
tuo gratus & uerax, prodigus magis q largus. Singula quae habere poterat
immo & regni sui aplissima dominia, militib; suis erogabat, multo plura lar
giens, q sibi reseruans, paruam in largiendo ad merita & conditionē hominū
considerationē habendo. Vniuersitatis Graecouien & Psalteristarū in eccle
sia Graecouien cum Hedwigi regina. Item monasterium sanctae Brigittae in
Lublin. Et sanctispiritus Premōlstratei ordinis in Sandecz. Item sanctae Ma
riae in arena ante Graecouiam ordinis Carmelitarum, ite ecclesiae parrochia
lis corporis Christi in Kazimiria, in conditionē Canonicorū regularium per
mutator, & fundator. Castrorū & ciuitatū suarū, aliorūq; edificiorū parē dili
gens promisor, ut pleraq; in dieb; suis prolabi & ruinari permetteret. In Lith
uaniam patriam suam, consanguineosq; & fratres adeo charitate affectio
neq; proclius, ut regnum suum Poloniae bellis periculisq; plurimis miscere
nō horruerit, omnes thesauros & prouetus regios, aut pro defendenda Lith
uania, aut pro locupletanda, effundens. Gentem aut Lithuanicam & Sama
gitticam, opera sua ad fidem Catholicam conuertit, ut merito gentium illarū
conuersor & apostolus appellari possit. Cordis erat simplicis, sed ma
gnifici intellectus tenuis, sed uasri. Ecclesiarum Vilneū & Medniceū seu Sa
magitticū in Lithuania, Chelmeū, Kiouieū, in Russia, fundator & dotator.
In uenerem, non permissam modo, sed etiā prohibitam proclius. In religio
nem Catholicam piissimus, in pauperes munificus. Pro suis meritis, signan
ter pro fidei Orthodoxae dilatazione, gaudiis coelestibus ppetuo fruiturus.

CAPVT XLIX.

Nno domini 1387 dominica Ramispalmarū. Sigismundus Brā
denburgen Marchio, in regē Hungariae, in Alba regali per Di
onisiū Archiepiscopum Strigoniē, in presentia Mariae regi
nae Hungariae filiae Lodouici cōiugis suae, matre eius Elizabeth
regina Hungariae, p Ioannē Horwarth Banū Croaciae, aq; an hoc suffocata
coronatus est. Anno domini 1389 Conradus Czolner Magister Prussiae obi
it. Et pro eo Conradus Vallerode suffectus est. Anno domini 1390 feria quin
ta post festum sancti Iacobi apostoli, rex Vladislaus cum sua consorte regi
na Hedwigi, monasterium Slauorum ordinis sancti Benedicti ex Praga sum
ptorū, tituli sanctae Crucis, extra muros Graecouien, in oppido Cleparz fū
clauerunt, Chorūq; ecclesiae cum sacrario perficiendo ut cernitur. Corpo
ris ecclesiae fundamenta solum iecerūt, quae sub terra delitescunt. Et domum

C. ligneam

Superstitiones
eius a matre
exort.

habuit for roe
in Casar Augusto

Memento homo
q pulvis es &c.
puluerem ceneris

Pia opera eius

Ecclesiarū fun
dator.

Marchio Brā
denburgen in
Hūgarie regē
coronatur.

Mors Conra
di Czolner
Conradus Val
lerode Magi
ster Prussiae.

Fundatio ecclē
siae. f. Crucis in
klepardia.

ligneam cum horro pro monachis, dotemq; uiginti marcarum de theloheo Graccouien assignarunt, ut uoce sonora, tam horas Canonicas, q̄ missas in idiomate Slauonico celebrarent & expleret. Heduigi autē regina defuncta; ulterior prouisio & fabrica sunt intermissa. Verum in diebus puericiæ meæ presbiter Slauus, missas idiomate Slauonico continuabat. Successit tādē sermo latinus, reiecto Slauonico, primum Nicolao Lithuos Archidiacono Lublineſi, deinde Alberto dispensatore regio, hanc ipsam ecclesiā concessio- nē regum usurpantibus. Donec a rege Alexandro, Prelati & Prebēdarii san- cti Floriani in Cleparz, per medium doctoris Ioannis de Osswanczim Cano- nici Graccouien, collationē prefatæ ecclesiæ pro se perpetuam obtinuerūt. Anno domini 1393 Venceslaus Romanorū & Bohemiæ rex de uniuerso re- gno Bohemiæ, fratres Theutonicos ordinis sanctæ Mariæ cum nigra cruce eiecit, eos inutiles fore asserens, bonaq; castra, & ciuitates ipsis abstulit. Eo- dem anno Cōradus de Vallerod Magister Prussię mortuus est. Et Cōradus de Lunigen pro eo concorditer electus. Anno quo supra duodecima mensis Februarii, Elizabeth Romanorum imperatrix, Karoli imperatoris relicta, filia ducis Stolpeſi, & Sigismundi regis Hungariæ genitrix e uita excessit, in ecclesia Pragen sepulta. Anno prefato 1393 uigesima quarta Februarii, rex Wladislaus fundatiōē monasterii sancti Nicolai, ordinis sancti Pauli, extra muros Vielunē inuouauit. Et uillam regiā Dersniki in terra Vielunē, de- cimaſq; frumentorum in uillis Trumbaczow, Janusſowa, Szithi, Niuiskza Item duas urnas mellis in uilla regia Sokolniki eidē donauit. Idem rex Wla- dislaus & eodem anno die uigesimasecūda Februarii, erectionem monaste- rii Czankthochouien denuo fundauit. Et dotem incertā rescindens, quam illi Wladislaus dux Oppolien in brasceis & decimis consignauerat, nouam dota- tionem cōtulit. Anno prelibato 1393 Castri Graccouien humilem murum & mania, in altum cocto muro rex Wladislaus erexit. Burgrabinſq; singu- lis castrensibus, ad solarium quinquaginta marcarum, per Kazimirū secun- dum consignatū, decem marcas ex Zuppis adiecit. Eo tamē pacto ut quili- bet eorum, unum equum & sagittarium pro omni tempore Graccouiæ ad quamlibet necessitatem teneret, in defensionem oræ Graccouiē: Capitaneo aut Vicecapitano Graccouien, ad repellendum hostilia illum adiuturus. Anno domini 1395. Ecclesiæ & monasterii sanctæ Mariæ in arena extra muros Graccouien, Wladislaus rex & Heduigis regina Poloniæ, in honorē uisitatiōis Mariæ festi nouiter instituti, regio sumptu incia fecerūt. Et eam cum cenobio ordini fratrum Carmelitarū, quem Albertus Patriarcha Hierosolimitanus, anno domini 1204 in monte Carmeli instituerat, consignauē- rūt. Eodē anno die Lunæ. 17. mensis Maii. Maria regina Hungariæ, consors regis Sigismundi, & germana Heduigis reginæ Poloniæ, Budæ mortua est. Anno quo supra nonagesimo quinto supra mille tracentos. Collegium psal- teristarum in ecclesia Gracco: de sedecim presbiteris manualibus, ad cantan- dum psalmos Dauidicos, cessante cantu ordinario, Wladislaus rex Poloniæ cum Heduigi sua consorte, instituit & fundauit. Cuilibet decem octo mar- cas ex Zuppis donatione perpetua largiendo. Collationē uero & omnino dam ipsorum

Fratrū Theu-
tonicorum ex
Bohemia ex-
pulsio.

Conradus de
Lunigen magi-
ster Prussię.

Inuolutio
Czankthochou-
ien monaste-
rii.

Monasterium
in Arena fun-
datum.

Maria defuncta
Sigismundi
regis
17 May

Mariæ reginæ
interitus.

Psalterij in ar-
ce fundatio.

dam ipsorum dispositionē Episcopo & Capitulo Craccouien concedendo & transfundendo. Anno domini 1397 die decima Decembris, Heduigis regina Poloniæ pro neophitis Lithuanorū & fidei Orthodoxæ in terris Lithuanie plantatione, domum muratam in antiqua Praga coemit. Cuius posticus in fossam uersus nouam Pragam tendit. Et certis uillis pro notabili summa cō paratis, de speciali consensu Venceslai regis Bohemiæ, censum perpetuū du- centarū sexagenarum latorū grossorum Pragēsium, pro prefatis Lithuanis instituit. Et Collegium reginæ uocatur, quod in hanc diem, sed inmanib⁹ he- reticorū perseuerat. Quidam autē historiæ ignari, Elizaberh reginam Hun- garie tale Collegium posuisse putant, quod propter obliterationem euenit. Sigismundus rex Hungariæ eodem anno nulla inuitatione uocatus, in Grac- couiā uenit, & amplissima humanitate a Wladislao rege Poloniæ, & Hedu- igi regina exceptus, plures dies in leticia & splēdida abūdantia deduxit, ha- stuludis publicis p Wladislaum institutis ipse interfuit. Donisq; regiis acce- ptis & consimili liberalitate remissis, Hungariā letus rediit. Anno dñi 1399 sacramētū diuinissimæ eucharistiæ in pratis ciuitatis Posnanien est repertū quod mulier quædam, die Veneris quindecima Augusti, in monasterio fra- trum predicatorum, post procuratiōē ex ore sumens, iudeis uendere uoluit. Ob cuius rei deuotiōē Wladislaus rex poloniæ in eodē loco prati, ecclesiā corporis Christi iniciando, chorū de latere cocto in altum extruxit. Et cenor- bium fratrum Carmelitarū, apud prefatam ecclesiā fundauit. Dans eidem in dotem sustentationēq; molendinum regium. Corpus uero ecclesiæ expos- de beneficiis christifidelium adiectum & completum est. Anno domini 1400 Petrus Wisz Episcopus Graccouien, ad petitionem magnifici Ioannis Pa- latini Sandomiriē, in oppido eiusdem magnifici Ioannis Tarnow, ex eccle- sia parrochiali beatissimæ Mariæ uirginis, Collegiatam erexit. De prouen- tibus ecclesiæ tres prelatos creando. Prepositum cui curam animarū & Vi- cariorū commisit. Custodem & Cantorē, Item duos Canonicatus & preben- das, quorū uni prouentus prebendæ in castro Tarnow. Alteri prouentus al- taris sancti Bartholomei attribuēdo, erexit. Et collationē tam dignitatum, q̄ prebendarū, prefato Ioanni Tarnowski, Palatino Sandomiriē, & poster- itati suæ, sexus dumtaxat masculini seruauit. Item quinq; Vicarios horas Canonicas cantaturos, per Prelatos & Canonicos soluendos instituit. Pro- cessu autē temporis sub pontificatu Alberti lastrzembiecz, ad petitiōē Ioā- nis de Tarnow Palatini Graccouien, filii predicti Ioannis palatini Sandomi- riē, alii duo Canonicatus prebendati in eadē Tarnouien ecclesia fuere insti- tuti. Eodem anno in principio quadragesimæ Cometes apparuit. Et in æsta- te commisso conflictu Temerlanes Thartarorū imperator, uictum Pesaitē, seu Bayzetum imperatorem Thurcorū captiuauit. Hungari quoq; in sequē- tiāno scilicet 1401 Sigismūdum regē suū in die sancti Vitalis captiuauerūt

Sigismundus
rex Hungariæ
Graccouie hos-
pes.

E. r. h. a. c. o. r. p. o. s. c. h. e. i.

Ecclesia Colle-
giata in Tarnow
fundata.

Thartarorum
Imperator ca-
ptus.

ANNO domini 1401 Magister Liutonia Lithuaniam hostiliter in- gressus, eam multipharie uastauit. Vitowdo, quia inferiorem se- sensit, resistentiā non faciente, sed Liutonitis discedentibus, clam eos insequutus,

Liunia vasta
ta.Smolensko
expugnatum.Vasilio Smol
neñ interit.Conuentus re
gum.Collegiata ec
clesia in Varso
uia.Graccouianus
tumultus in
scoletes iude
os.

eos insequutus, Liunia ferro & igne vastauit, oppidumq; munitum Diuina
cepit & castrum expugnauit. Anno domini 1403 Coadunato exercitu Vi
rowdus, terram Smolnesem, quam decem annis bellis turbauit, & assidue ua
stauit, possedit. Castrumq; Smolensko obsidione uallando, cum suorum dis
pendio cepit. Vasilio autē dux Smolnes, ammisso ducatu suo, in Hungari
am fugit, et annis pluribus in obsequiis Sigismundi regis Hungariae uersa
tus, in cuiusdam castri conquisitione interiit. Eodem anno Cometes inter orien
tem & septentrionem, in fine Marcii, & principio Aprilis in uespera appa
ruit, caudamq; in Septentrionem porrexit. Anno quo supra tredecima No
uembris Albertus Iastrzembieck, Episcopus Posnaniens, collegium Mansio
narium, pro decantandis horis beatae Mariae, in ecclesia Posnaniensi funda
uit. Conferens pro dote eidē aliquot altarium Posnaniensi ecclesiae introitus.
Item duas decimas mensae Episcopalis, circa Kalisz & Odolanow, in uillis
Glogowa, Bandeszino, Crapa, Sczuri, utrumq; Galanski, Jankow &c. Or
dinans ut Vicarii Posnaniens huiusmodi mansionarias habeant, & tertia pars
eorum horas, missas, & officia mansionarium expleat. Anno domini 1404
Conuentio inter Wladislaum Poloniae, & Venceslaum Bohemiae, reges,
in Wratislavia pro festo sancti Iacobi celebrata, & foedus perpetuum in
ter reges & regna sancitum, utq; pro qualibet necessitate, regi Bohemiae
quadraginta lanceis rex Poloniae auxilium praestaret copromissum est. An
no domini 1406 die Mercurii quinta mensis Ianuarii, Janussius dux Mazo
uia, & dominus Czirneñ, de consensu Alberti Iastrzembieck Episcopi Pos
naniens in ecclesia parochiali sancti Ioannis in Varzouia, Collegiatam ec
clesiam fundauit, & tres prebendas de sacello sanctorum Petri & Pauli castri
Czarszko in illam transtulit. Item de ecclesia parochiali Tharczin fundauit
preposituram, de ecclesia in Varka Custodiam, de ecclesia Varzouien De
canatum. Item septem alias prebendas Canonicales super uillis, censibus &
decimis manipularibus fundauit, quas & quos, praefatus dux Ioannes cuiuslibet
deputauit prebendarum. Item quattuordecim Vicarios perpetuos, horas in
eadem ecclesia Varzouien expleturos, fundauit. Anno domini 1407 feria
tercia Paschae, quae erat uigesima septima dies Marcii. Concionante & predi
cante ad populum in ecclesia sanctae Barbarae Graccouiae. Magistro Budek
Canonico Vislicien & exponente, q; nocte precedenti iudei infantem christi
anum necauerunt, & abhominabilia in sanguine eius pegerunt. Item q; in sa
cerdotem ad egrotum sacramentum deferentem lapides iniecerunt. Vniuersus po
pulus quasi signo dato, in iudeos irruerat, & pluribus interfectis, spolia ex
eis retulerunt. Clemens autē de Moskorzow, Castellanus Vislicien, & Capita
neus Graccouien, & Nicolaus Lithwos procurator generalis cum militibus
armatis accurrentes, seditionem & spolia restrinxerunt. Factaq; tranquilli
tate, & militibus pro custodia iudeorum relictis, discesserunt. Maximo dein
de omnium consensu ex uniuersa ciuitate concursus, & spoliatio, direptioq;
atq; strages iudeorum, quam nemo inhibere poterat, ex integro instaurata est, &
domus iudeorum incensa. Et dum nemo restringeret, aliquot plateae circum Col
legium artistarum, ubi pro tunc iudei commorati sunt, sed & aedes sanctae An
nae conflagrate

nae conflagrate sunt. Collegium uero artistarum, maximo conatu a studentibus
uix defensum est. Aliqui autē iudeorum discrimē mortis euitaturi, in turrim
supra ianuam sanctae Annae uicinam, se receperunt. Et quum usq; prope cre
pusculum uespertinum se defenderent, igne adhibito succensi, se ultro deder
unt. Durauit autē huiusmodi strages ab hora sexta diei usq; ad crepuscu
lum, sub qua plures iudei fuerunt caesi, nonnulli uero cum pueris baptisati.
Anno quo supra duodecima Octobris. Iacobus de Cobilani, miles de domo
Grzimalitarum, a Wladislao rege Poloniae quasi stupri cum regina Anna
reus captiuatus, copedibus in castro Leopoliensi superiori inclusus est. Et An
dreas Tanczinski de domo bipennium, similiter insimulatus in castro Grac
couien, Nicolaus uero Chrzanstowski de domo Strzegomia eodem probro
insimulatus, exulauit. Circa haec tempora heresis Viclephistarum in regno
Bohemiae & urbe Pragensi initium cepit, per Ioannem Husz suscitata, in
Anglia olim per Ioannem Vicleph feminata. Ioannes siquidē Husz de pre
benda Pragen per quosdam impetrates spoliatus, quū esset ingenio acer & lin
gua facundus, dialecticis & peregrinis questionibus multum oblectatus, adepta
doctrina Viclephistarum turbauit Magistros Theutonicos, quibus admodum in
festus erat cupiens eos studium Pragae relinquere, quod quū non succederet. A Ve
ncellao rege Bohemiae impetratum est, ut Theutonicis exclusis, gymnasiū Pra
gen per Bohemos regeret. Qua ignominia Magistri & scolares Theutonici
comoti, Praga relicta, apud Lipsko ciuitatem Misznæ uniuersale studium
erexerunt. Tunc Ioannes Husz scientia magnus, lingua promptus & potes
propter uitam mundam & exemplarem, actusq; claros, ex predicatione a
pud scolares uulgusq; facile dilectus, heresis uirus plantauit. Vencellao re
ge dissimulante, & Sophia regina Bohemiae de Bauaria eam nutriende. Ad
uenit tandem alia noua pestis. Petrus namq; Dresnensis in Pragae patria
Misznæ pulsus uenit. Ex cuius suggestione Iacobellus etiā patria Misznæ
populum publice comonere cepit, ut comunione calicis non negligerent.
Cui heretici consensere, haud modica gestientes leticia, q; articulum inuenis
sent, in euangelica ueritate fundatum, per quē Romanae sedis ignorantia &
negligentia, ut putabatur, redargui possit. Vidēs Sbinco alias Sbineus Pra
gensis Archiepiscopus Vencellao rege inertia torpente, hereticos impune
multiplicari, & in regno Bohemiae debachari. Ad Sigismundum regem Ro
manorum & Hungariae se contulit, obsecrans, ut Pragae personaliter ueni
ret, & heresim fratris negligentia inductā extingueret, quo pollicente & diffe
rente, Sbinco apud Posonium in Hungaria expectans, mortuus est. Eiq; Al
bicus natione Bohemus, Sigismundo propter peritiam medicinae charus,
suffectus est, qui suae auaritiaē consulens, fomentum surgentis heresis negle
xit, quae intantum processit, ut heretici spiritualium bona occuparent. Diffe
rente igitur Sigismundo rege Hungariae aduentu, Albicus sedē Archiepisco
palem refutauit. Et Corado de Westphalia pro eo in Archiepiscopum electo
in praefatam heresim lapsus, grex fere uniuersus, pastore errante, scandalisa
tus, in precipitium actus est. In aliam quoq; foedam insaniam, quae Picardo
na heresis appellatur Bohemia postea, circa annum domini 1420 incidit. Na

origo Huszarum
Jo. Husz ppe
benda spoliatus.

Sede Ioannis
Husz origo &
fomes.

Exordium ru
inae Pragensis
uniuersitatis.

Petrus Dresne
sis heresis mul
tiplicator.

Archiepiscopi
resistentia.

Ecce picardorū
insana origo.

Adamitæ.

Orebitæ.

Hereticorum
sectæ

Interdictū ob
captiuitatē du-
cis Oppolien.

Petrus Viszh
Episcopus mor-
uus.
Michael koch
meister Magi-
ster Prussie.
Valachorum
homagium

Imperatoris
Græcorum &
Patriarchæ le-
gatio.

Picardus quidam ex Gallia Belgica in Bohemiā penetrans, & plebem sibi conciliās, nudos utrosq; mares scilicet & fœminas incedere psuasit, Adamitæq; uocauit. Se uero quādoq; filium dei, quādoq; Adam asseruit, nonnūq; Orech id est patrem uocari iussit. Prodigia & miracula fecit, & præstigiis q; busdam plebem decepit, auesq; & bestias iussu ipsius obedientes, aduocatas cepit, & cōubia suis p̄miscua (allegādo scripturā, Crescite & multipli camini) permisit. Atq; cū his insulam Anne Liszmicio cinctam incolens, uicinos agrestes cœdib; & spoliis laceffit. In quos Ziszka, quis sceleratus & Hussita hereticus, tamen scelus spurcissimum abhorrens, exercitū duxit, insulamq; expugnata, Adamitas omnes gladio & igne delcuit. Duobus tñ referuatis, ex quibus superstitionē gentis cognosceret, & hi dum mactarentur & incenderentur, ridentes cantantesq; occisionē & incendia pertulere. Fuit & alia in Bohemia hereticorū factio Orebitæ appellata, quæ territorium Gretense uicinasq; fidelium gentes magnis affecit cladibus. Verum his temporibus binæ dumtaxat supersunt in Bohemia sectæ hereticæ, Hussitarū, & cōmunionis calicis, seu sub utraq; specie, pro una. Et fratrum seu Waldensium pro altera computate.

CAPVT LI.

Anno autē domini 1411 die sexta Decembris. Ioannes Croidlo Episcopus Wladislauiē & dux Oppolien in pretorio Wratislauien captus est. Ob quod Venceslaus Episcopus Wratislauien, ciuitatem Wratislauien interdicto ecclesiastico subiecit. Anno prædicto 1411 Ioannes papa 23. ad instantiam Wladislai regis poloniæ ex Halicz in Leopolim metropolitā dignitatem transiulit. Anno domini 1412 Arnestus dux Austriæ Graccouiam ueniens, in coniugem Cimbarcam filiā Semouiti ducis Mazouiae, neptem regis Wladislai, ex sorore germana, accepit, de qua Fridericus tercius Imperator Romanorum natus est, qui pluribus annis imperauit. Eodem āno Petrus Viszh Episcopus Graccouien, allegante aduersam eius ualitudinem, Alberto Iastrzembiech per potentia regis Wladislai, obtinēte consensum Ioannis papæ uigesimali terciū, in Episcopu Posnaniē; translatus est, & e contra Albertus Iastrzembiech Episcopus Posnaniē, in Episcopum Graccouien oblatus est. Et de post cito Petrus Viszh in Czanszim predio episcopatus Posnaniē mortuus est. Anno domini 1413 Henricus de Plawen Magister Prussiae per Cōmendatores captus, depositus, & incarceratus est. Et pro eo Michael Kochmeister, nouæ Marchiæ Aduocatus, surrogatus. Anno domini 1415 Alexāder Moldauiæ Voieuoda, cum sua conforte, & militum multitudine, ad regē Wladislaum pro festo Penthecostes in Sniathin uenit. Et cum omnibus suis Boyariis terræ Valachiæ solenne fidelitatis homagium regi in maiestate sedenti, præstitit. Sub eodem tpe, nuncii Patriarchæ & Imperatoris Græcorū, cū litteris & bullis blūbeis ad regem uenerant, petentes, ut eis a Thurcis multipharie laceffitis & oppressis, frumenti tantummō largitione subuenire dignaretur. Rex autē petitam quātitatem frumētū in portu suo regio Kaczubrzecow recipiendam consignauit. Anno quo supra, feria sexta post corporis Christi, hora terciarum

ra terciarum, adeo notabilis eclipsis solis fuit, ut alites subitā caligine deterri-
tæ, in terram deciderent. Et sydera non secus q̄ nocte collucere. Eodem an-
no Ioannes Hufz, in Concilio Constantien, ut hereticus dānatus, a brachio
seculari igne crematus est, & cineres sui in lacum, qui Cōstantiam preterflu-
it, proiecti sunt. Tanta tamen caligo Bohemorum animos obduxit, ut suum
Natalē, sexta die Iulii, perinde atq; sancti ac martyris ueneranda celebritate
in hanc diem colunt. Anno domini 1416 feria quarta proxima post festū san-
ctæ Katharinæ, Ioānes Rathiboriē & Oppauien dux, in ecclesia. s. Mariæ
in Rathibor, de consensu Venceslai Episcopi Wratislauien, ecclesiam Col-
legiatam fundauit, de duobus Prelatis uidelicet Preposito & Decano, & de
duodecim Canonicis totidemq; uicariis. Eodem anno Nicolaus Archiepis-
copus Gnezneſ, a Concilio Constantien Primatem se Poloniæ ecclesiæ de-
clarari per speciale priuilegium obtinuit. Ab eoq; tēpore ipse & sui successo-
res Archiepiscopum & primatem ecclesiæ Gnezneſ sese inscribunt. Anno
dñi 1418. Dux magnus Lithuaniae Witowdus, suspitione duct; ducē Boles-
lāi Switrigal captiuaui & in castro Crzemieniecz detinuit. Switrigal autē
cōspiratione cum Ruthenis facta, in nocte Parascheue dñi solutus, Cōrado
polono castri Prefecto obtruncato, ad Sigismūdum Romanorū & Hunga-
riæ regem fugit. Postea interuētū Wladislai regis poloniæ germani sui, per
Witowdum admissus & susceptus, Bransk, & Nouogrodek, Szeuorſki in
possessionē usq; ad obitum ducis Witowdi tenuit. Sub eodem anno, mortuo
Zoldan Zeledin Thartarorum imperatore, qui Wladislaum regem polo-
niæ & Witowdum magnum ducem Lithuaniae in Prutenicis expeditionibus
iunuerat, Keremberden filius eius in paternum solium euectus, Alexādro Vi-
towdo hostilia intētauit. Contra quem Witowdus alium principem Thar-
tarorum Bethsubulan, quē moderni Thartari Tachtamis Czar appellant
in imperatorē a pud Vilnā Trabea, de purpura aurea uestitū creauit & con-
stituit, & gentes suas Thartaricas gentibus illius adiungens. Ad dimicandū
contra Keremberden transmisit, qui in pugna atroci a Keremberden uictus,
capite truncatus est. Non post multos dies & ipse Keremberden a germano,
suo Ieremferden occisus. Is autē ducem Witowdum non secus q̄ suus genitor
coluit. Et fere singulas expeditiones cum Alexandro Witowdo obibat. An-
no domini 1419 Venceslaus rex Bohemiæ, paralisi correptus, assidue decē
octo diebus fratrem & principes in auxilium uocans, die Mercurii sedecima
mensis Augusti, quom antea quinquagintaquinq; regnasset, e uita excessit,
nocte tumulatus, omni pompa funebris omiſsa, ppter Viclephistarū me-
tū. Ioannes Ziszka bellis exercitatus, Hussitarūq; ueneno infectus, coadu-
natis sibi quadraginta milibus pugnatorum hereticorū, arcem Vilegraden
inuasit, Pilsznāq; ciuitatem Bohemiæ oppugnauit. A qua repulsus, locū
tutum & munitum non habens, ad Liszmiciū amnem sub hoc tempore cō-
sedit & ciuitatem construxit. Imperando suis, ut quisq; prout tētoria fixerat
domos sibi edificaret, nomenq; ciuitati Thabor impoluit. Cuius maiore par-
tem fluuius Liszmicius abluir, reliquum torrens non modicus ambit. Anno
domini 1420 Sigismundus Romanorū & Hungariæ rex, cum forti exercitu
de Wratislauia

Insignis Eclipsi-
sis solis.

Ioānis Hufz
combustio.

Boemi caligine nata
Lam. Jo. Hufz. sexta
die Iulij.

Gnezneſ pri-
mas.

Switrigal cap-
tus.

Mutuu cō-
filius princi-
pū Thartaro-
rum.

Venceslai regis
Bohemię intē-
ritus.

Ziszka Vyſse
grad Castrum
occupat.

Thabor ciuitas
erigitur.

Praga absq;
periculo obse-
ta.

Reliquiæ ex
Bohemia Hun-
gariam delatæ

Mansionaria
Gnezneſi inſti-
tuta.

Cartuſiani a
pud Legnicę
a Lodouico
fundati.

Clauus domi-
ni Graccouiæ
donatus.

Electores im-
perij Bohemi
am ingreſſi.

Bohemorū re-
ſiſtentia.

Sleſia a Bohe-
mis vaſtata.

Castrum Go-
lubiecz inua-
ſum.

de Vratiſlavia circa feſtum Ioānis baptiſtæ egreſſus, Pragam obſedit. Præ-
genſibus portas die noctuq; non cludentibus, ſed continuus ac ſecundis eru-
ptionib; obſidētes moleſtātibus. Quod uidēs rex Sigismūduſ, dimiſſa Præ-
ga, in caſtrum ſancti Venceſlai ſe recepit, & coronationem atq; inunctionem
in regem Bohemiæ, dominica in die ſancti Iacobi a Conrado Veſtphalo Præ-
genſi Archiepiſcopo percepit. Obſidioneq; quam ſex hebdomadis cōtinua-
uit, ſoluta, & corona materiali regni Bohemiæ, lancea dñi, & clauo, aliſq;
reliquiis & theſauris receptis, in Hungariam nulla memorabili re in rebel-
les Bohemos peracta, migravit. Anno domini 1422 Nicolaus Gnezneſi Ar-
chiepiſcopus, Maſionaria Gnezneſi pro decem perſonis, ad explendum offi-
ciū de aſſumptione beatæ Mariæ uirginis, inſtituit. Decimas ſuæ menſæ p-
dote in uillis Czeſlauicze, Borowo, Zorawa, Lippini, Luthowo, Viſzniewa,
& Maldratas in Mirezew aſſignando. Iſte Nicolaus Archiepiſcopus ec-
cleſiam Collegiatā ſanctæ Mariæ in Ruda, in eccleſiam ſancti Michaelis in
Vielun tranſtulit. Anno domini 1423 domū & ordinem Carthuſienſium in
nemore prope Legnicę, Lodouicus Bregenſi & Legnicenſi dux in die ſancto-
rum Felicis & Adauſti fundauit.

CAPVT LII.

Anno domini 1425 penultima menſis Iunii. Clauus unus cruci-
fixionis domini noſtri Ieſu, Wladislao regi, & Sophiæ regiſſæ,
per Latinum Cardinalem de Vrſinis, Episcopum Hoſtię miſ-
ſus eſt. Omnium proceſſionū urbis Graccouię debito honore
exceptus, & eccleſiæ Graccouię perpetuo donatus. Item eodem anno per-
ſiſ in Polonia uiguit. Anno domini 1428. Electores imperij cum magno ex-
ercitu Hærico Cardinali Angliæ, Episcopu Vinthonię cum mille Anglico-
rum arcubus illis auxilium pſonale ferente, in Bohemiā intrauerunt. Erat ex-
ercitus ingens ualde, ad euertendum Bohemiā ſatis turrim habere creditus
Contra quem Procopius Bohemus, & Biedrich ſortis obſcura & ignota
praſbiter, Orobitarum ductor, collecto exercitu, proceſſerūt. Ad quorum
aſpectum dumtaxat aduenientium, omnis ille Almanorū & Anglicorum nu-
merofus exercitus, fugam p- prelio circa Taczow inuit, caſtra omni opulen-
tia reſerta predanda hoſti relinquens. Veniebāt & Sleſiæ principes electori-
bus in ſubſidium. Cognitaq; Almanorū fuga, quiſq; ſibi conſulens, præcipi-
ti feſtinatione domum reuertebatur. Verum Bohemi pulſis Almanis & An-
glicis, Sleſiam ingreſſi, ipſam crudeli cœde & incendio, nemine reſiſtente, de-
populati ſunt, & ciuitates ualſtauerunt, Glogouiā maiorem, Czygenhalfz,
Veydnā, Falkenberg, Paczkow, Camyencz, Henrichow, Opol, Bregam,
Frankenſtein, Kanthi, Nouūforum, Heynow, & ſuburbia Vratiſlaviæ, mo-
naſteria diruendo. Anno quo ſupra. Sigismundus Hungariæ & Romanorū
rex, caſtrum Golubiecz expugnabat. Venienteq; imperatore Thurcorum
Omarath, alias Calapino, Sigismundus obſidione ſoluta, in Tranſiluania
ſuperato Danubio trāſiit, minore partem ſui exercitus, propter paucitatem
nauium deſerēs. Inter quos Zauifza niger de Garbow, Capitaneus Scepu-
ſienſis erat. Cui, quom rex Sigismundus ſcapam miſiſſet, eam rennuit, nolens
deſerere

deſerere ſuos comites, & obuiam Thurcis proceſſit. Illicoq; a Thurcis circū-
ſuſus comprehenſus eſt. Et galea depoſita, imperatori Thurcorū præſentan-
dus ducebatur. Duobuſq; Thurcis ſuper eo contendētib; inter ducendum
caput eius amputatū eſt. Huius Epitaphium Adam Swinka nobilis de do-
mo Porcariorū, notarius regius & Canonicus Graccouię dictauit, quod in
eccleſia ſancti Franciſci Gracco: & alibi appenſum cernitur hoc. Arma tua
fulgent ſed non hic oſſa quieſcunt. Diuæ memoriæ miles o Zauifza niger.
Eodem anno circa feſtum natiuitatis Mariæ, Semouitus, Kazimirus, & Bo-
leſlaus duces Mazouiæ, cum omnib; ſuis Vaſallis, fidelitatis homagiū re-
gi Wladislao in ornamentis regiis, in thalamo caſtri Sandomirię iuxta tur-
rim ſedenti, præſtiterunt. Anno domini 1430 Wladislauſ rex Poloniæ rela-
xauit & abrogauit ſtationes in regno Poloniæ quomodoq; introductas, p-
priuilegium de data in Leſſia quod incipit. Wladislauſ dei gratia rex Polo-
niæ. Necnon terrarum Graccouiæ, Sandomiriæ &c. ſignificamus tenore pre-
ſentium quibus expedit uniuerſis. Quomodo libramine ueræ rationis pen-
ſan. Intemeratæ fidei & inſuperabilis uirtutis conſtantiā &c. Anno domini
1431 Iuliano Cardinali tituli ſancti angeli de latere precedēte, Electores im-
perij in multitudine magna tam equeſtrium q; pedeſtrium, exercitu ualido
congeſto, Bohemiam ingreſſi ſūt. Bohemi etiam exercitum eorum tenuem
Sigismūdo Koributh, & Procopio ſacerdote ducentibus, contra eos proceſ-
ſerunt. Vixq; uiginti milibus ſtadiorum aberant, quādo ingens pauor, cuius
cauſa non ſuberat, Almanorū animos adeo concuſſit, ut ex denūciatione ad-
uenientium hoſtiū. Primū Marchione Brandenburgenſi fugiente, omnes ter-
rore concuſſi, in fugam verſi ſunt. Caſtris, curribus omni genere diuiciarū &
epularum plenis relictis, & per Bohemos captis. Capta fuit & crux legatio-
nis, ac ueſtes Cardinalis, & ludibrio a Bohemis habitæ ſunt. Eodem ano
ſabbato in die conceptionis Mariæ, Hedwigis uirgo filia regis Wladislai ex
Anna regiſſa, Kazimiri regis nepte progenita, Friderico Marchioni Braden-
burgenſi deſpōſata, mortua eſt. In ſepulchro matris ſuæ regiſſæ Annæ ſepul-
ta. Cauſam mortis ſuæ nonnulli regiſſæ Sophiæ nouerca ſuæ aſſignabant,
quāſi eam ueneno e uita ſuſtuliffet. Anno domini 1432 Baldwinus de Noris
regni Cipri Marſalcus, cum ducentis equitibus, ac duobus filiis ſuis adoleſ-
cētibus, & Petro de Brin a Iano rege Cipri, Hieruſalē, & Armeniæ, miſſus
ad regem Wladislauum in Viſliczam uenit. Petebat, ut rex Wladislauſ la-
no regi Cipri ducenta aureorum milia mutuaret, ad excutiendum tributum
quod Zoldano pendeſat, quinquaginta milia florenorum in anno. Poſtula-
batq; ut filiā ſuā Hedwigem, quam uiuere eſtimabat, filio Iani regis Cipri
unico in coniugem deſponſaret. Horum occaſio Petrus de Brin miles, natio-
ne Polonus, celebris & factiuus fuit, qui in Cipro incolatum ſuū figens, taliā
regi Cipri perſuaſerat. Eodem anno, duodecim ſigna ſeu uexilla, deſuncto du-
ce Fetkone, per regium exercitū aliis in caſtro Graccouię addita ſunt. An-
no domini 1433 in aſtate, Alexander Voieuoda Moldauiæ morte abſum-
ptus eſt, duos filios e diuerſis matribus genitos, Heliam & Stephanum aliz
as Stęczkonem relinquens. Helias maior natu per patrem dum uiueret ad
Voieuodatum

zauifza ni-
ger captus.

Mortuus.

Duces Mazo-
uię homagiū
præbent.

Marchio Brandenburg
p- terris fugit

Hedwigis filia
mortua.

Legatus a rege
Cipri.

Alexander
Moldauiæ Pa-
latinus mortuus

Sigismundi co
ronatio.Procopij inte
ritus.

Voieuodatum & dominium Valachia designatus & sublimatus, Steczko nem fratrem eiecit, & matrem ipsius aquis suffocauit. Steczko uero faciem fratris fugiens, quom montanos sibi conciliaret, & a Cesare Thurcorū subsidium obtineret, Heliam expulit, qui in Polonia ueniens. Primum possessionibus dotatus, ex post de fuga quam inierat per nobilem Cola reportatus, in custodiam castri Siradien in fauorem Stephani fratris eius est traditus. Anno prefato ad fastigium imperiale Sigismundus Hungariae & Bohemiae rex per Eugenium papam quartū fuit coronatus. Et e Roma ueniens conciliū Basilien, ne Eugenium papam quartū deponeret, impediēbat. In Bohemia Thaborithe & orphanī a nobilitate fusi sunt, maxima strage utrimq; acta. Procopius ubi suos ex ordinibus dilapsos, in fugā spectare uidisset, hostilem imperum aliquāto sustinuit. Sed multitudine equitatus circumuentus, telo iaculatus transsossus est. Procopius minor in eodem globo pugnans occisus est, Ioānes Czapko Thaboritarū ductor in Coloniam fugit, Halisz & Menhardus publico edicto iusserunt, ut omnes heretici qui stipendia mereri uellent, in horrea proxima agro libus exclusis, se reciperēt. Intrauerantq; Thaboritarum & orphanorū pleraq; milia, & illico clausis horreis, & igne adhibito uniuersum illud nephariorum hominum & coedibus madētium agmen conflagratione interit.

CAPVT. LIII.

Wladislaus.

Wladislaus
gellonis filiū
coronatio.

Nno quo Wladislaus lagello euita excellit 1434. Indicta est dies coronationis alterius Wladislai filii ei? nati maioris, ad festū sancti Iacobi apostoli. Et grandis multitudo Prelatorū, Principum, Baronum, & Cōmuniatum in Graccouia aduenit. Dux autē magnus Lithuanie Sigismundus quom esset ualentinarius, nuncios cum plena autoritate nomine suo & Lithuanie misit. Idem Voieuoda Moldauie Stephanus, ducesq; Mazouie Semouitus, Kazimirus, & Boleslaus fecerunt. Spichko autē de Melstein, Abraham de Sbanzin iudex Polnaniē, & Ioannes Strasz de Kofezelniki, difficultatem inueniendo, mouerunt quēstionē. An liceret puerum in regem coronari. Et consilium rationabiliter coronandum responderūt, deducētes & confirmantes hoc ex libro decretorum regis Kazimiri, ecclesie

Graccouien

Graccouien donato. Sicq; tractando, usq; post meridiem tempus protraxerunt. Et post meridiem missa incepta, Albertus Iastrzembiecz Archiepiscopus Gneznen, Wladislaus primogenitū (quom omnibus linea mentis corporis ad figuram patris accederet) in regem unxit & coronauit. Anno autē sequenti cōuentione in Siradia facta, ut Stephanus Palatinus Moldauie in fide & obedientia contineretur conclusum est. Nullatenus Heliam dimittendum, uerum cōuentione soluta, Helias ex castro Siradiensi, quod per Petrus Zaftraniecz palatinum Graccouie tenebatur, clandestine, ut ferunt, euasit & in Valachiam diuertens, bellis & coedibus eam impleuit. Donec anno domini 1436 rege Wladislao instāte, diuisio terrae Valachia inter fratres Heliam & Stephanum facta est. Et Helias partem Valachia cum Szoczawa & thelonis, Stephanus uero alteram cū Albo castro & portu maris possedit. Venitq; Helias in festo sancti Michaelis in Leopolum, & homagium regi Wladislao praestitit, obligās se ducentos currus de piscibus Hufonum, quadringentos boues pro coquina regis, & quadringētas purpuras, centūq; equos singulis annis pro tributo soluturum. Rex uero Wladislaus castrum Halicz eidē in possessionem, ut illic thesauros suos recondere, consignauit. Tādē Sigismundo Imperatore ex Praga egresso, & in Znoima ano domini 1437, die septima Decēbris mortuo, & in Varadino sepulto. Bohemi inter eligendum bifarie diuisi, quidam Albertum Hungariae regē. Alii uero Kazimirus germanum Wladislai regis Poloniae tredecim annos natum sibi in regē elegerunt, & per notabiles nuncios suis electis, electionem intimarunt, in statissime rogantes ut acceptarent, & cum subsidio exercituali aduenirent. Rex ergo Albertus rectori qua potuit uia properauit. Et Pragā (illa enim partes suas sequebatur) sabato ante Iacobi apostoli ingressus. In crastino die dominico per Philibertum Episcopum Conlātien, qui legationis officio nomine concilii Basilien in Bohemia fungebatur, coronatus est. Bini uero Palatini Poloniae, Sanduogius de Ostrog Posnaniē, & Ioannes de Tanczin Sandomirien, cum exercitu notabili per regem Wladislaus ad prosequendum electionem germani sui missi. Bohemiam quotidie affligebāt, & rebelles ad obedientiam Kazimiri coartabāt. Rex ergo Albertus electoribus ac principibus Almanie & Hungariae inuitatis & conuenientibus cum triginta milibus armatorum, ad exercitum Polonorum ex quattuordecim milibus conflātū, circa Thabor (Thaboritha enim Kazimirū sequebantur) peruenit. Et utriq; curribus & fossatis muniti, non longe distātes stabant, & particula certamina quotidie intentabant. Ciuitas tamen Thabor, a dorso castris Polonorum iuncta, magno erat adiumento. Quomq; utriq; exercitui annona defecisset, Poloni in ciuitatem Thabor se receperunt. Albertus uero exercitu dimisso, Pragā descendit. Wladislaus autē rex Poloniae, litteris suorum Palatinorum de fortitudine regis Alberti certificatus, cum exercitu per Slesiam processit. Et quom prope Opauia esset, uenit ad eum Ioannes de Thāczin Palatinus cum pluribus Polonis & Bohemis. Nuncians exercitus abin uicem discessisse, quare ad regnum Poloniae per Rathibor, Slesiam igne & spolijs uastando, diuertit & rediit. Anno autē sequenti scilicet 1439 dieta generalis pro

Territoriū Vā
lachie diuisumHelie homa
gium.Sigismundus
Imparator mor
tuo.
Electio regis
Bohemie.Alberti cor
natio.Wladislaus ex
ditus.Bohemorū p
gna circa Thā
bor.

nerali pro pace inter Albertū Romanorū, & Wladislaum Poloniæ, cuiusq; germanum Kazimirum, reges, pro die Epiphaniæ in ciuitate Wratislauic constituta. Eugenius papa quartus Ioannem Episcopum Seginē, Conciliū uero Basiliē Alfosum Episcopum Būrgē de regno Hispaniæ transmissērunt. Vbi quom opera legatorum pax perpetua firmari non potuit, foedus in aliquot annos confectū fuit. Sub eodem aſſo Imperator Thureorū Amurates, castrū Smiderow in Rascia, supra Danubium uiginti quinque turribus munitum obsidebat. Ad quem repellendum Albertus Romanorū & Hungariæ rex, precibus & lachrymis Stephani Rasciæ dispoti uictus, cum exercitū processit. Auditaq; castrū fortissimi per pacta receptione, domum redibat, & peponibus nimium delectatus, dissinteriā cōtraxit. Ex qua in uigilia Simonis & Iudæ e uita decessit, in Alba regali sepultus. Prelati ergo & Barones regni Hungariæ, quom Elizabeth regina eorū estimante se filiā parituram. Ad Wladislaum regem Poloniæ, legatos Ioannem Seginē Episcopum, Mathkonē de Taloncz Slauoniæ & Dalmaciæ Banum, Emericū de Machaly magistrū Curiae, Ioannem de Peren maiorem, & Ladislaum de Paloncz, miserunt, quibus anno domini 1440 in die septuagesimæ Graccouiā uiam uenientibus. Kazimirus germanus Wladislai regis cum pluribus Prelatis & Baronibus in obuium exiuit. Hi in dominica Reminiscere in ecclesia Graccouicē missa solenniter celebrata, regem Wladislaum in regem Hungariæ secundum electionem de eo factā postularunt, qua acceptata, Te deū laudamus decantarunt. Omnibusq; preparatis, de Sandecz feria quinta ante Adalberti in Hungariā exiuit, & sabbato in uigilia Trinitatis, superato in nauibus Danubio, Budam per portam, quæ ducit ad Eczelburk, intrauit. Elizabeth autē regina Hungariæ, quū filiū Ladislaum peperisset, infantulum die dominico Penthecostes in Alba Regali, per Dionisium Cardinalem Archiepiscopū Strigonienē, in presentia Mathiæ Vesperimenē, & Benedicti laurien Episcoporū. Virici Comitē Ciliæ, Stephani de Rosgon &c. coronari procurauit. Moxq; infantem Ladislaum, cū corona regni Hūgariæ claudere sine ablata, in Aultriam deducendo, Friderico tercio regi Romanorū, tanq; consanguineo nutriendum & conseruandū tradidit. Baronibus uero Hungariæ ad regem Wladislaum in Budam confluentibus. Aduenerunt etiam sub treuga pacis Dionisius Strigonienē Cardinalis & Archiepiscop⁹ cum Ladislao de Gara Bano Machouienē, qui in castro Budeñ cōclusi, nec dimissi sunt. Donec prefatus Ladislaus de Gara, castrum Vissegradenē & coronam regni Hūgariæ, quæ suæ custodiæ deputata habebatur, regi Wladislao restitueret, quo, quom pergeret, obligatus cū aliis, coronam nō repperit, quoniam per reginam occulte fuit sublata. Alia itaq; corona reliquiarum capitis sancti Stephani regis Hūgariæ olim preparata, Wladislaum die dominico sancti Alexii in regem Hungariæ in Alba regali coronarunt, & fomes multorum bellorum inter regem Wladislaum ac reginam Elizabeth & sequaces eorum concitabatur.

CAPVT LIII.

Discedente rege Wladislao de Polonia. Kazimirū germanū eius de Graccouia

Castrum Smiderow obsessū

Alberti mors.

Kazimirus in Hungariæ regem postulat.

Elizabeth filius infans coronatus

Cum corona Austriā ducit.

de Graccouia feria. 6. aſſi Penthecostes exeuntes, ducēs Mazouia Kazimir⁹ & Boleslaus, Ioannes de Czizow Castellanus & Capitaneus Graccouienē, Dobeslaus de Olesznica Palatinus Sandomirienē, & ceteri milites electi, habentes in comitatu plusq; duo milia lancearum, in Vilnam Lithuaniae duxerunt. Et quom Lithuani Kazimirum in magnum ducem Lithuaniae (iā em Sigismundus magnus dux Lithuaniae, per ducem Iuan Czartorzicki Ruthenum genere interfectus occubuerat) postularēt, Poloni tanq; rei incōmissæ, & eis per regē Wladislaum prohibitæ non acquiescebant. Mane autem Lithuani sumentes Kazimirum, Polonis interim dormitantibus, in magnum ducem Lithuaniae eum sublimauerūt, & uoce sonora publicantes, Te deum laudamus cum pulsū campanarū decantauerunt. Lithuanisq; ut linguam & mores eorum disceret adiunxerunt. Sed redeamus unde digressi sumus ad Hungaros. Exercitus Hungarorum & Polonorū Viricum Comitē Ciliæ, omnium seditionū & bellorum seminatore in castro Iaurino obsedit, qui clam de castro fugiens, ad Elizabeth reginam Posonium uersus properabat, sed eum milites regis Wladislai insequentes, in siluis densissimis latitantes in die Geruasii & Prothasii comprehenderūt, & captiū in Budam duxerūt. Ladislaum etiam de Gara, cum ipsius sodalibus bellum regi Wladislao intentantibus, confixerunt & confregerunt. Nicolaus Frisaczki alias de Vlask, & Ioānes de Huniad, ubi Andreā Bōthos hominem seuerum & Erricum filium Palatini Thamasi occiderunt, & castra hostium circa oppidum Barra diripuerunt. Ob hoc utrumq; tā Nicolau de Vlask, q; Ioannem de Huniad Palatinum Transiluanienē rex Wladislaus creauit. Insuper Ioannem Huniad propter dexteritatem, animositatēq; ipsius, contra Thurecas Capitaneum ordinauit. Et castra omnia in confinib⁹ Thurecorum sibi in possessionē & administrationē assignauit. Regina uero Elizabeth, Ioannem Iskra Bohemum de Brandis, in Kaslouia, Bartpha, Cremnicia, Leutschia, in castro ueteris Zolij, & fere in tota altiori parte Hungariæ in Capitaneū praefecit. Qui stipendiariis accersitis, fideles & regi Wladislao obediētes ab ipso auertebat. Ciuitatē Aperiaz abstraxit, castrū Szariz fraude intercepit, & castrū Kyszik fuditus euerit, deinde oppidū Kefmark sub polonis occupauit. Nicolaum Czaika de lauor, & Petrum Komorowski in Podolino possessores, qui scalis appositis, oppidum Aperiaz ascenderāt, spoliarent, & incenderant, ac regrediebātur, cum suo exercitu celeriter consequutos, captiuaui. Alios uero cum preda dilapsos perturbauit, & castra eorum obsedit, quorum unum postea ex pulueribus pixidarum conflagratū est. Alterū uero Brzosowicza traditum est. Telephus insuper ciuitatem Agriensem regi Wladislao parentem inuadens praedatus est, & Polonos ac hungaros captiuaui. Sed Poloni & hungari collecti, Telephum persequentes prostrauerunt, gentesq; eius occiderunt, ipsummet uero cū aliquot Bohemis & Australibus, Simoni Episcopo Agrien tradiderunt. At Wladislaus hungariæ & Polonia rex, castra & ciuitates quæ Australes in confinibus hungariæ occupauerant, expugnauit & conquisiuit. Iulianus de Casarinis Cardinalis sancti angeli, ad componendum praefata mala, ab Eugenio papa quarto in hungariam

Vladislaus in Lithuaniam con ductus.

Kazimirus clā destine sublimatur.

Viricus Comes vallatus in castro, Iaurino.

Viricus capt⁹

Ioannes Iskra Capitaneus creatus.

Molitio Ioannis Iskrag.

Iulian⁹ de Casarinis Cardinalis.

Elizabeth regi
nae mors.Wladislaus expe
ditio in Thur
cas.Multiplices ca
sus hominumOpinio trium
phus.Auxilium Ca
tholicorum Prin
cipum.

gariam missus. Pluribus uicibus de Buda in laurinum & e contra discurrens & conditiones unionis cōportans, pacem inter regē Wladislaum & reginā Elizabeth cōposuit, quam subitus moror consequutus est. Elizabeth em regina dolore matricis & dissinteria tertia die extincta, in alba regali, in sepulchro Alberti mariti sui tumulata est. Tunc rex Wladislaus, castra, ciuitates thelonea, in polonia obligans & arendans, singulis quae cōtra Thurcas necessaria uidebantur cōparatis. Anno domini 1443 in die Mariæ Magdalene, cum magna militū caterua, cum Iuliano Cardinali legato, & cruce signatis e Buda egressus. Ad Albam Nandor contendit, & circa Salsum lapidem Danubio superato, terras hostium ingressus, oppidum Sophia expugnans, conquisiuit. Sic & alia castra, ciuitatesq; in Rascia per Thurcas occupata, comprehendit. Et quom ab exploratoribus thurcorū exercitum in propinquo fore didicisset, plura milia pugnatorū cum Ioanne Huniad misit, qui ex improviso eos inuasit & prostrauit. Ex eoq; prelio quattuor milia captiuorum, & signa militaria nouem comprehensa reduxit. Pertransierat rex Wladislaus totam Romaniā, ad Macedoniāq; peruenerat, quom Thurcorū Caesar magnum exercitum cum affine suo Palatino Nathuliae trāsmisit. Ut alpēs & strictissimos meatus Romaniā & Macedoniam determinātes, tueretur, & regem Wladislaum, ne montes transiret, prohiberet. Verū Bassa cernens Thurcas superiores & plures fore, exercitum regiū aliquotiens inuasit sed adeo magna clade fusus est, ut & ipse Palatinus Nathuliae dux exercitus aliq; Thurci principales caperētur. Reliqui uero ad mōtes fugerunt, quos rex Wladislaus usq; ad radices montiū insequens, in uigilia natiuitatis Christi, tota die a mane usq; ad uesperā, durum sibi & suo exercitui a densissimis sagittis & iactis superne iaculis, Thurcorum certamen sustinuit, cresq; sagittas rex exceperat, tamen armis protegentibus innocuas. Ex aduerso autem machinarū ictibus certos thurcorū globos prosternebat. Sed in adia premēte, lesioneq; plurium a sagittis thurcorū crescente, a clausuris montium discessit. Et Thurcas insequentes, illico conuersus, magna strage cōfregit, ut de cætero nullus suum exercitum auderet laceffere. Narrat huiusmodi Hungarorū, Ioānem de Huniad, & non regem Wladislaum hunc triumphū in ordine sextum, & alios priores quinque conflictus uictoriosos cū gentibus regis peragisse, tandem post quinque menses cum ingenti praeda exercitū ad castra regia reduxisse, & uexilla uictoriae regi obtulisse. Sicq; rex & Ioānes de Huniad promouendo gressum, ad Albam Nandor, deinde per Hungariam Budam nudis pedibus cū signis hostium captis, clero & populo obuiā processionaliter egresso gloriosos intrauisse. Et signa hostium in ecclesia uirginis Mariæ ciuitatis Buden futura pro memoria appēdisse, sed iā uetustate consumpta defluerunt. Sed tu Philippum Calimachum lege.

CAPVT LV.

Vinque reges & Principes Catholici regem Budam aduenisse cōperissent. Vniuersi, legatos aut litteras disertissimas ad eum miserunt, & in alteram contra Thurcas expeditionē animauerunt pollicentes se auxilia terra mariq; ei prebituros. Polonorum uero nuncii

*Amurath pax fuit decennalem
in claudas & iucos etc.*

ro nūcī aduenientes, ut paternum regnum reuideret, praeati sunt, quoniā eo absente, Thartari Poloniam uastassent, & Slesitae furtis ac spoliis eā attriuissent. Et adiunxerunt, ut una expeditione contra thurcos contentus, alteram nō obiret. Superuenerūt & Amuratis Thurcorū Imperatoris legati, rege Wladislao cum Iuliano Cardinali, & nobilibus Hungariae, in Segedino agente, pacem temporalem aut perpetuā cum eo & regno hungariae firmare postulantes, & conditiones adiungentes. Ut omnibus castris in Rascia conquisitis, uidelicet Golubiecz, Zarnow, Smiderow, Crussouiecz, Kouin, Seuerin, Srebrnik, Ostrwicza, Nouobardo, Szurin, Kosznik, Koperhan, Procopia, Las kouiecz, Zelenigrod, & toti Rasciae atq; pti Albaniae, quas Dispotus tenebat, Thurcus ppetuo cedat, Bassa Nathuliae, duoq; filii Dispoti ex captiuitate soluātur. Bulgaria tota sub thurco permanente. Haec legati thurcorum. Qua legatione in consilium reiecta, pax in decennium sub conditionibus appositis composita est, & iuramentū parte ab utraq; praestitum est, quod utinam nunq; depositū fuisset. Superuenientibus autē litteris a Francisco tituli sancti Clementis Cardinali, classis apostolicae Capitano. Item a prefectis galearum ducis Burgundiae, Venetorū & Ianuensiu, forti exercitu strictum mare, ne Thurci ex Nathulia in Romaniā traicerēt, sufficienter prouidisse. Imperatoreq; Constantinopolitano Ioanne Paleologi maximā spem uictoriae promittente. Et Iuliano Cardinali autoritate apostolica iuramentum cassante atq; dissolvente. Rex Wladislaus cum nouo exercitu circa uigesimali Septembris, anni Christi 1444, a Segedino castris motis, iam tūc castra Smiderow, Golubiecz, & alias omnes in Rascia munitiones, Dispotiq; geminos filios thurcis conditionibus foederū satisfaciētibz, restitūbus immo restitutis, non per Rasciam, ut prius, sed per regnum Bulgariae iuxta flumen Danubii transiit, obmissis ad latus dexterae uersus meridiem urbibus Philopoli & Andronopoli, donec quattuor de triginta diebus ad urbem Nicopolim peruenit. Humilis siquidē est ciuitas Nicopolis, & cuius praesentia famam diminuit, licet sit Metropolis in Bulgaria, ubi rege statua tenēte Palatinus trasalpinas Valachiae, qui & Dracula dicitur ad eum uenit. Et a dorato rege, atq; paucitate exercitus ipsius cōspecta, regi persuasisse fertur ut in hungariam obmisso ceptae expeditionis itinere rediret. Debilem nimis & paruū numero ac robore, regium exercitum asserēs (qui uix quindecim milia equitum continebat, Currus uero onusti uictualibus, auro, & suppellectilibz, ultra q̄ bis mille aderant) Quom Caesar Thurcorū maioribus potentis uenationes ferarum exercere consueisset. Sed superioris anni fortuna & maritimae classis adiutoria hungaros animabāt. Interea Iulianus Cardinalis legatus, qui ipso in bello regi semper astitit, litteras a Francisco Cardinali Venetiarum, maritimae classis apostolicae Capitano, transitum thurcorū in magna multitudine, ex Asia in Europā, custodia nequicq; prohibente, trāsfretasse, nunciantes, accepit, & q̄ classis maritima apostolica prohibere nequiverit, quin thurci furim noctu in paruis cimbis, per inferiore partē Phari Galiopolis traiecissent. Haec tamen denunciatio neq; regem terruit, neq; animum suum a futuro periculo auertit, & descēsū cum exercitu a castello

Thurcus pacē
postulat.Legatio alia
Conditionalis
adiuncta.Rex Wladislaus
in Thureū agit
expeditionem.Nicopolis
Bulgarie Me
tropolis.Dracula p̄ced
bus anexis dis
suadet.Portia Thure
ci.

Petrzecz iam exusto faciens, & ab ipsa Nicopoli usq; ad mare Galatū, qua Messembriā itur, intra montes penes lacū qui apud castellum Petrzech coepit originem transiit, donec Varnam peruenit. Varneſ, Galateſ, & Szunī enī metuentes, sese in regis potestatem feria secūda, nona die Nouembris, derunt. Eadem autē nocte qua Varnam & alia castella rex muniuit, conspēta sunt castra Thurcorum, quorū ignibus cœlum quoq; coruscabat. Mane autē facto feria tertia in uigilia sancti Martini, una dumtaxat hora post ortū solis, Thurcos aduentare, & pariter adesse totus ecce cœclamat exercitus. Capiunt arma milites, bellorumq; auidi, cœlum & mare uocibus opplent, & tentoriis leuatis acies instruunt. Sed statim uexillis auro micantibus extēsis, impetuosis turbo cōsurgens, ea scidit & dilaniauit, ut altū per aerem uolarent, Thurci uero magno ordine magnisq; copiis, dextrum cornu aggressi sunt, cui Varadiē Episcopus praefectus erat. Ibi primum pugna iniciū coepit, Hungari primarū acierum & quattuor uexillorum, Varadiē Episcopi Iuliani Legati, Franconis Bani, & Presulis Agriē, primum impetū thurcorum non sustinentes, statim uersus Galatā & montes uersus Romanīā fugerunt, quos thurci ferientes insequuti sunt. Valachi pari exemplo hinc inde dispersi. Restitit autē ex quattuor uexillis, uexillum sancti Ladislai. Ad quod defendendum Iulianus legatus, & Franco Banus uix cū equitibus ducentis accurrerunt, rex uero Wladislaus ubi Hungaros a dextro cornu terga uertētes uidit, ubi plus aduertebat interponi discriminis, uelut alter Caesar inuasit, & omnes quotquot offendit, aut morte afflixit, aut in errorem fugamq; conuertit. Regis exemplū Palatinus Ioannes Capitaneus exercitus lequitus est, magnoq; in thurcos animo irruens, quattuor milibus passuum rex cū Palatino thurcos persequabatur.

CAPVT LVI.

Rex postea Rex, postq; uexillum sancti Ladislai acriter ex pugnari uidit, pro liberatione accurrit. Cuius presentia thurci terrore consternati, partim cœsi, partim in fugam conuersi sunt. Tria milia Thurcorum in illo dumtaxat loco corruisse uisa sunt. Exigua tamen strages in Thurcis apparuit, propter nimiam eorum multitudinem, dum recentes & nouae acies uictis & prostratis succederēt. Inuasit praeterea rex, & quasdam copias Thartarorū electissimorū prostrauit. Fluxerat & consupta iam fuit maxima pars diei, & campus cadaueribus scatens, utriq; hosti terrori fuit. Itaq; cuncto Thurcorū equitatu nutante, & ad fugam spectante, sola Caesaris Amuratis castra innumerabilibus peditū lanczaronum agminibus munita, suo in loco cum timore stabāt. Rex ergo Wladislaus cū agmine pro custodia sui capitis deputato, in pedestres Iaczaros appellatos diuertit, nec sine damno ingenti ac lesione suorū militum & equorum. Nam lanczarones in uno loco firmati, & longis scutis, ne lederentur in terram desinxis, protecti. Adeo frequentes emittebat sagittas, ut aer quasi gradine & cœlo cadente oppleretur. Dūq; terribilis esset, tū multitudine, tum sagittarum missione, pedestrium Iaczaronum acies, omnibus dissimulantibus, regio madata, Polonorū milites in illam irruerunt. Deinde rex ipse, desertor suorū militum esse

litum esse nolens, pugnae mediae se ingessit, & magnam stragem in pedestri illo exercitu agit. Adeo ut lanczarones ipsi nutabūdi & deliberabundi pressio gradu sisterent, sed multitudine Ioannes de Huniad territus, e praelio per fugam se subduxit, & regi Wladislao, frequentibus nunciis, ut pugna & acie obmissa secum una & locorum peritis, fuga se saluaret, intimauit. Rex uero animo feroci respondens, sibi & sanguini suo fugam competere negauit, neq; honestatis esse regia & uincere uelle & fugere. Rex itaq; quē Poloni sui fortissimi nunq; deseruerūt, usq; ad crepusculum noctis cū hostibus dimicauit. Nocte autē superueniente, utraq; pars uictam se credens, abiit. Hungari autem tanto terrore perculsi fuerūt, ut quacūq; opaca & inuia loca, per arbores, per saxa, per densissima nemora, uelut in apertos & planos campos, tenebrosa nocte cucurrerunt. Pleriq; de exercitu regio nocte tota, atq; die sequenti pacifice steterunt, assidue reditum regis & totius exercitus expectantes, & in eadē estimatione ipsi quoq; Thurci uersabatur. Ausi enī nō fuerūt sequenti die, uel ut ferūt alii, tertia die, usq; iam uespere regios currus inuadere, metuentes ne christiani milites ad currus reuersi fuissent. Iulianus Cardinalis, ut Hungari referunt, inter castra & currus, cum aliis relligiosis occisus est. Nostri uero Poloni cū cum Ioāne de Huniad fugisse, atq; a consortio ipsius Ioānis distractū, dum in rara societate ad Danubiū peruenisset, a quodam Valacho, qui in parua cimba unū dumtaxat ipsum traiecit, cognito auro quod gestabat, & cuius pondere cimba demonstrabat molem, occisum esse, & corpus exanime, singulis uestimentis & auro spoliatum, in Danubiū proiectum fore, affirmant. In hac pugna octuaginta milia hominum cœsa sunt. De qua Hungari pro maiori parte salui reuersi sunt. Polonorum uero preter duos nullus euasit. Saluati enī sunt per fugam, Ioannes Rzeszowski de domo Polukoza, exposit Episcopus Gracouie: qui pugnae propter uulnerationem interesse non ualens, in curru regio decūbebat. Et Gregorius de Szanok, in Archiepiscopum Leopoliē promotus, de domo Strepar. Rex uero Wladislaus, postq; bellum nocte direptum est, nusq; apparuit. Nec est repertus, qui eum aut capi aut interimi uiderit. Sed omnibus testatibus uno ore, magnam stragem propria manu in Thurcis commisit. Fuit autē Wladislaus regum optimus, homo cōdecens proceritatis, fusca facie, nigris crinibus, in armis strenuus, in suos beniuolus, morū honestate preclarissimus, mente & animo compositus. Perit āno regni Poloniae decimo, regni autem Hungariae quarto, ætatis suae uigesimo primo, anno uero domini 1444. Anno domini 1435 Dux Switrigal consiliis Sigismundi imperatoris Romanorum animatus, cum Prutenis, Ruthenis, Liunionis, Thartaris, & duce Sigismundo Koributh ex Bohemia regresso, Sigismundum magnum ducem Lithuaniae inuasit, sed per Lithuanos & praesidia Polonorum, in tutelam ei per Polonos cum ductore exercituum Iacobo Kobilenski missorum cōtritus est. Captusq; fuit in eo cōflictu dux Sigismundus Koributh, & quidam Sigismundus Roth, regni Poloniae magnus psequutor atq; hostis. Et ambo aquis suffocati sunt. Anno domini 1436, In festo Penthecostes, Georgius Stofz cum nonnullis nobilibus Slesiae, oppidum Klobuczko, & uillas circūuicinas spo-

D 4 liauit. Dumq;

Ioannis de Huniad fuga

Basser aschdige
Hofen, dam sisan
Constituta Po
lonorum.

Hungarorum fuga

Super morte
Iuliani Card
nalis opinio.

adysy dmsent
res pofam. no

Wladislaus interitus

Sigismundus
dux Lithuaniae
inuasus.

Dux Switri-
gal gratia pe-
tit.

Zathor oppi-
dum compre-
hensum.

Cæsar Tharta-
rorum Podoli-
am ingressus.

Annonæ cari-
stia.

Spithko de
Mellin præda-
tur.

Occisio eius.

Cometes.

liauit. Dumq; regrederetur per Laurētium Zaramba Capitaneum & om-
nes nobiles Vielunē psequutus, derelictis omnibus spoliis, fuga se & suos
saluauit. Et oppidanis in Klobuczko spolia sunt restituta. Anno dñi 1437.
Dux Switrigal, postq; omnia perdidisset, sero se recolligens, Graccouia tre-
decima Augusti personaliter ueniēs, regi & consiliariis, se in gratiam & pro-
tectionem recipi supplicauit. Sed duce magno Lithuaniae Sigismūdo instan-
te, cū lachrymis Switrigal tanq; hostis reiectus est. Anno domini 1438. Der-
laus de Rithwiani, cum pluribus equestribus & pedestribus uersus Hunga-
riam iuit, sed eorum castrorum, quæ in Hungaria occupare destinauerat, spe
frustratus. Ad oppidum Zathor feria tertia Carnispruii applicuit, & præ-
dictum oppidum scalis appositis nocte, oppidanis nihil tale suspicantibus,
comprehendit. Et ex inde uniuersum ducatu Oswanczimien ad homagia co-
pulit. Verum dum circa medium quadragesimæ gentes suæ ex Tost, præda
onustæ in terra Szeuierien, circa uillam Voykowicze inebriatæ prosterne-
tur. Derlaus hoc casu debilitatus est, oppidum Zathor potestati regis tra-
didit, milleq; marcas a rege pro expeditione gētium primum recepit. Et op-
pidum quidē rex aliquāto tempore per suos præfectos tenuit, tādē tamen
illud duci Vencellao Ossuancimien sub hac conditione, ut castrū Beruald,
proprietas regiæ, & dux ipse perpetuus regni Poloniae feudalīs, deinceps
Vasallus fieret, restituit. Eodem anno Cæsar Thartarorū Szadchmat, ter-
ras Podoliæ cum magno exercitu circa festum Penthecostes ingressus, Polo-
nos accurrentes, & iniquitatem loci non suspicantes, in ipso congressu limo-
sis & paludinosi locis sic cōstrictos, occidit. Et multa milia nobiliū, Baronū
& militum occisa sūt. Ab eoq; tempore Thartari, facilitate uictoriæ crebris
inuasionebus terras Russiæ laceffere cœperunt. Item eodē āno Cæsar Thur-
corum regnū Hungariæ presertim transiluaniam uastauit. Anno præfato
1438. In regno Poloniae & ptibus uicinis, magna caristia frugum erat. Vna
enim mensura siliginis, uno floreno pendeatur, quia Veris & æstatis tem-
pore, ualidæ descendentes pluuia, ubertatem frugum extinxerunt. Nec mi-
nor pro eodem tempore prædictum regnum incommoditas, falsificatio ui-
delicet monetæ præmebat.

CAPVT LVII.

Anno domini 1439. Spithko de Mellstein, collecto ex amicis & fo-
rensis præcio conductis equestribus, de subditis uero omniū
uillarum suarū pedestri exercitu, curribusq; more bellico ordi-
natis, ad conuentionē in nouam ciuitatem uenit. Et hospiciū
Wladislai Episcopi Wladislauiē, & Nicolai Lassoczki Decani Graccoui-
en, Ioānis de Konyeczpole Cācellarii, & Ioannis Glowacz de Olesznica
Marfalsci predatus est, oppidūq; illico exiēs. Rex aut maturado sibi pugna
contra eum egressus, castra eius disiecit. Et ipso in multos impetū faciente,
pluribus lanceis & sagittis balistarum trāsfossus, equo prolapsus, expirauit.
Eodem anno Cometes inter occidentem & meridiē apparuit, caudam ad me-
ridiē dirigens. Et sub eo tempore Eugenius papa quartus, cum concilio Ba-
siliē de præminētia diffidebant, reuocatoq; concilio, Eugenius papa in ci-
uitatem

uitatem Florentinam, unionem ecclesiæ orientalis cum occidentali tractauit.
In quo aderant Patriarcha & Imperator Constantinopolitanus, & Prælati
maiores Graciæ, classibus & expensis Eugenii papæ ad iucti. Sed qui in cō-
cilio Basiliē permanserant, Eugenii papam excommunicando, deposuerunt.
Et Amadeum ducem Sabaudia, loco eius papam creauerunt, Felicem quin-
tum appellatū. Inter creandum autē Cardinales, uterq; Pontifex Eugenius
& Felix Sbigneum Episcopum Graccouiē Cardinalem creauit. Inter alios
uero Eugenius papa, binos Cardinales Gracos creauit, Vissarionem episco-
pum Nicenum, & Isidorū Metropolitanū Kiouien de Russia. Anno domini
1440. Dux Iwan Czartorzicki Ruthenus de ritu graco, facta cōspiratio-
ne cū quibusdā Ruthenis & Lithuanis, Sigismūdum magnum ducem Lith-
uania, dominica Ramispalmarū in castro Troki diuina audientem, multis
uulneribus affectum, interfecit. Putabat (ut referūt) præfatus dux Sigismū-
dus uisam domesticam & mansuetā, ostium habitaculi pede agitare. Cui
aperiendo, Rutheni qui ostium nouerant, super ipsum irruerunt & occide-
runt. Ac extra castrum corpus eius in uehiculo sine ductore emiserunt, & ca-
strum cum thesauris occupauerunt. Barones uero Lithuaniae corpus ducis in
ecclesia Vilnē in uno sepulchro cum duce Witowdo sepelierunt. De hoc car-
mē lugubre usq; in ætatē meam Lithuani concinnebāt. Audaces Principes
Russiæ occiderunt Sigismūdum ducem Lithuaniae &c. Eodē anno in regno
Poloniae & partibus circūuicinis. Erat hyems ualida, mortalitas quadrupel-
dum & caristia magna. Nobiles & rustici de stabulis antiqua stramina detra-
hebant, & utcūq; poterant, esuriem, boatum, & clamorem gregum atq; per-
cidum mitigabāt. Nonnulli homines ex herbis, foliis, radicibus, & ex uisco,
panem facientes, uorabāt, qui postea æstate adueniente, peste infecti morie-
bātur. Quoniā malæ frutices, herbæ, & tristia legumina pestem, præcipue
post famem & caristiā, adducunt. Prout Galienus in principio de Euchimia
& Cachochimia docet. Anno quo supra, Isidorus natione Graco Archiepis-
copus Kiouien, Cardinalis nouiter creatus, & Eugenii papæ legatus in Rus-
siam missus, uir maturus & prudens, ferens secum bullas apostolicas blun-
beas, & Imperatoris Constantinopolitani aureas. Intrauit in Sadez feria se-
xta Parascheue. Vbi per Sbigneū episcopū Graccouiē hospicio sūt rece-
ptus. Et ad celebrandum diuina more suo Graco, tanq; Romanæ ecclesiæ re-
unitus, admissus, unio tamen illa ecclesiæ Latinæ & Græce breuitercule du-
rauit. Græcis & Ruthenis illam irridentibus & contemnētibus. Vnde dum
præfatus Isidorus ad suos suffraganeos in Russia & Mosquam uenisset, & il-
lam unionem eis prædicaret, per principes Mosquæ captus, in carcere reclu-
sus, & omnibus thesauris, quos iā notabiles conquisierat, spoliatus fuit. Ex-
post tamen de huiusmodi captiuitate, fauente deo, per fugam saluatus erat.
Anno præfato Alberto rege Hungariæ & Bohemiæ mortuo. Bohemi Al-
bertum ducem Bauariæ regem Bohemiæ declarauerunt. Albertus Bauariæ
dux, insigni modestia usus, & a Friderico Romanorū rege admonitus, obla-
tum regnum spreuit. Bohemi a Bauaro repulsi, ad Fridericū Romanorum
regem miserunt. Petentes ut tutorio nomine Ladislai regnum susceperet, qui
oblationem

Amadeus dux
Sabaudia pa-
pa creatus.

Iwan Czarto-
rziecki Lithu-
uanie ducis oc-
cisor.

Sigismundi in
opina mors.

Infectio brumæ
castriæ, ac per-
sis in Polonia.

Isidori Archie-
piscopi capti-
uitas.

Albertus dux
Bauariæ regnū
Bohemiæ spre-
uit.

CCCX

LIBER QVARTVS.

Meinhard &
Praczkogubernatores eliguntur.

Georgius Hussitarum praeses.

Meinhardi interitus.

Barones Polonie Slesiae va-
statores.

Vindicta Nobilis Thartaris restituta.

Motus terre in signis.

Tessudo ecclesie S. katherinae ex eodem ruinam passa.

Graccouien p ducem Oppolien spoliatum.

Almercatio p terra Drohicensi.

oblationem eorum perosus, eam reiecit. Gubernatores ergo eligere placuit, Praczkogubernatores designati. Meinhardus Catholicorum tutor, Praczkogubernator heresis peste infectus, hereticorum fotor erat. Praczkone autem ui morbi absumpto, Meinhardi potestas sensim creuit. Id dum aegre Hussitarum pars ferret, ad Georgium de Poldzebrad se contulit, eumque sibi ducem elegit. Is Pragam inuadens, passim trucidauit resistentes. Meinhardus in eo tumultu captus, molestia carceris, siue ut alii astruebant, toxico, diem obiit. Ex illo itaque tempore, non Praga solum, uerum & uniuersa Bohemia Georgio paruit. Anno domini 1442 Barones maioris Poloniae furtis & spoliis, per Slesiae latrunculos lacelessi, exercitualmente Slesiam ingressi. Duobus fortaliciis Gorzow & Czerzerzin, ex quibus regno dana inferebantur, expugnatis & demolitis plurimis danis Slesiae illatis, in sua remearunt. Quidam tamen Zaicz de Austria Capitaneus Wratislauiensis, Elizabeth reginae per terram Vielunensem predas agebat, nec quispiam eius conatus rescindebat. Thartari insuper eo anno terras Podoliae, & Russiae usque ad Leopolum uastabant, & homines utriusque sexus abducebant. Solo Vindicta nobili administratore in Gliniani eis resistente, a multitudine Thartarorum superueniente, uicto & interfecto. Anno domini 1443 quinta mensis Iunii. Motus terrae generalis in regnis Poloniae, Hungariae, & Bohemiae, partibusque uicinis adeo ualidus erat, ut turre, edificiaque domorum corruerent. Maior tamen motus in Hungaria fuit, ubi & plura castra euerfa sunt. In Kazimiriā illo motu, tessudo monasterii sanctae Katharinae decidit, quae usque anno domini 1505 denuo reedificata & locata est. Anno domini 1444 Sbigneus Cardinalis & Episcopus Graccouien, ecclesiae Graccouien possessiones augere, & terminos regni Poloniae dilatare cupiens, terram Szeuierien a Vencellao duce Tessnen pro sex milibus marcarum latorum grossorum emit. Eodem anno Boleslaus dux Oppolien heresi Hussitarum infectus. Negociatores Graccouien merces ad nundinas Wratislauiensis pro festo Ioannis baptistae uelentes, estimationis ad mintus ducentorum milium aureorum. In oppido Cruzbork quiescentes spoliari, capti uerunt, ac impune consumpsit. Anno quo supra 1444 Lithuani cum duce suo Kazimiro contra Boleslaum ducem Mazouiae pro terra Drohicien recuperanda, arma sumpsērunt. Sed pax inter partes conclusa fuit, ut Boleslaus Mazouiae dux receptis a Kazimiro duce Lithuaniae sex milibus sexagenarum latorum grossorum Pragensem, tam iuri quam possessione terrae Drohicien, restitutis litteris eade-
ret. Districtumque Vingrow suo ducatu appropriatum perpetuo reuineret.

CAPVT LVIII

Eti rumor & fama de casu regis Wladislai, circa lacum Varnen, in Poloniam peruenisset, tamen fides non adhibebatur, donec alii qui Poloni & eadem exigui, fuga saluati, rem gestam, redeunt res, plene publicauerunt, tunc & credulitas, & ingens moeror regni colis accessit. Alterum attamen regem non elegerunt, quoad Hungari Ladislaum, Alberti regis posthumum, in regem Hungariae coronarunt, tunc quoque & Poloni facta conuentione, Anno domini 1445 una pro die sancti Adalberti in Siradia. Altera pro festo sancti Bartholomei in Piotrkow, Kazimirum magnum

CHRONICO. REG. POL.

CCCXI

Kazimirus

magnum ducem Lithuaniae, in regem Poloniae elegerunt, & legationem electionis ei miserunt. Qui suspitione fratrum uiae, persuasionemque Lithuanorum dissimulabat, & electionem non acceptauit. Anno itaque domini 1446 facta conuentione pro dominica Letare in Piotrkow, Poloni in regem Poloniae Boleslaum ducem Mazouiae elegerunt, non tamen postularunt. Quo audito Kazimirus dux, & domini Lithuaniae auxilium suum timere ceperunt. Instaurato igitur conuentu pro festo Michaelis in Parczow Kazimirus electio-
ni consensit, diemque coronationis festum sancti Ioannis baptistae anni sequentis constituit & intimaui. Et pro die coronationis assignato, anno domini 1447, tertia texta post octauas corporis Christi

Kazimirus dux Lithuaniae in regem Poloniae electus.

Electio nem assumpta.

Aduentus eius in Graccouiam.

Coronatio.

Hospitium.

Instantia petitionis Lithuaniae Primatum.

Kazimirus Graccouiam post meridiem, magna cum solennitate intravit, omnes processiones urbis & uniuersitas obuiam illi exiuerant. Ad ecclesiamque maiorem perueniens, adoratis reliquiis sanctorum, quinquaginta aureos pro offertorio posuit, & in aulam se recepit. Sequenti autem die, uidelicet festo sancti Ioannis baptistae, Graccouiam dux Boleslaus, & dux Wladislaus Mazouiae intrauerunt, uterque in sua comitatu seorsum mille equos habuit. In crastino uero sancti Ioannis baptistae die dominico, praefatus dux Kazimirus in regem Poloniae per Vincentium Archiepiscopum Gneznen. Astantibus ei Episcopis Poloniae, inunctus & coronatus est. Et obtulit centum aureos. Aderat huic coronationi Sophia regina Poloniae mater ipsius, Boleslaus & Wladislaus Mazouiae, Wladislaus & Boleslaus Tessnen, Vencellaus Rathiborien, & Vencellaus Osvancimien, ducēs. Item dux Boleslaus Switrigal cum aliquot principibus Russiae, scilicet Georgio Szemienoticz, Vasilone Ololkouicz, & Vasilone Crasni. Item duo fratres Cruciferi de Prussia, Henricus de Plawen de Elbing, & Lodouicus de Mewe Comendatores, per Magistrum Conradum de Erlichshauszen missi. Item plures Barones, Lithuaniae, Bohemiae, Morauiae, & Slesiae aderant. Anno sequenti puta 1448 post corporis Christi in conuentione Lublinensi, Praelati, Principes, & Boyari Lithuaniae, a prelatibus & dignitariis Poloniae optabant, ut inscriptiones, scelerata, & uniones terrarum Lithuaniae, Russiae, & Samagittiae, cum regno Poloniae tollerentur, rogabant deinde & requirebant, ut eis terra Podolia, Item castrum

Wladislaus Mazouiae dux in 1000 equis

Kazimirus coronatus in Polonia

Responsum p
erū Poloniæ
legitimum

Inscriptiões p
terra Lithua
nię & Podolię
corroboran

Taciturnitas
Boyariorum

Romanus Pa
latinus Molda
uię mortuus.

kazimiri resi
stentia in Ioan
nē de Huniad.

castrū Oleszko, & districtus Viethli, Lopacin, & Hrodlo redderetur. Super quo Proceres Poloniæ responderunt. Non licere eis inscriptiones predictas corrigere, uel ab eis aliquicquam detrahere, quoniā casse ac uane uiciarentur & redderentur. Ita etenim Wladislaus Iagello quattuor suscepit conditiones, & cōfirmavit. Primam ut fidem Catholicam cum omni gente sua acceptaret. Alteram ut omnes terras suæ ditionis regno Poloniæ appropriaret, & perpetuo incorporaret. Terciam ut omnes thesauros suos in regnum Poloniæ induceret. Quartā ut singulos captiuos Catholicos a captiuitate solueret. Is tandem uobis fonte baptismatis renatis, arma nobilitatis q̄ poloni dēferūt uobis dedit, uos regno Poloniæ inuiscerādo ac glutinando. Sed & multas inscriptiones diuersis temporibus habitas, duce magno Vitowdo, totoq; ducatu Lithuanie laudante, consentiente, & approbāte, dictauit, appropriauit, & rectificauit. Præterea terra Podoliæ, nunq̄ de proprietate ducatus Lithuanie fuit. Constat enim Kazimirum secundum regem poloniæ, eam sub Thartaris conquisisse, & pacifice tenuisse. Castraq; multa uidelicet Camyeniecz, Chaczen, Chzczim, Bakotha, Braczlow, Miedziborze, & alia muro aut lignis cōstruxisse. Post Kazimirū quoq; Lodouicus rex Poloniæ præfatam terrā tenuit. Quo sublato, Wladislaus Iagello in eius possessionē, ut rex poloniæ successit. Et illā iure suo regali Spithkoni de Melstein ppter seruicia eius infeudauit. Deinde eandem eliberādo, Vitowdo primū, tādē Switrigal fratri suo ad tempora uitæ suæ cōtulit. De quo poloni certissima mūnimenta & testimonia seruant. Liberalitas ergo regis Wladislai tēporali concessione, nō uos in usurpationē predictæ terræ trahat. Et nō solum terræ Podoliæ, sed & predictorum districtuum, Oleszko, Lopacino, Viethli, & Hrodlo, quos Sigismundus magnus dux Lithuanie, per suas litteras patentes, publice non esse iuris aut proprietatis ducatus Lithuanie, sed regni Poloniæ recognoscit. His auditis Boyarii Lithuanie conticuerunt. Veniēte deinceps rege Kazimiro in Voiniez, nuncius aduenit, referēs Palatinum Moldauie, Romanum filium Helie Palatini, a quibusdam suis Baronibus toxico propinato, feria tertia in die uisitationis Mariæ diem obiisse, quare rex celerius in terras Russiæ procedens. In Camyenyecz feria sexta in uigilia sancti Laurencii uenit. Et Petrum Palatinum Moldauie super homagio requisuit. Eoq; ad regem Kazimirū aduenire non audente. Et a Ioanne de Huniad gubernatore Hungariæ suffragia contra Kazimirum habēte, rex ad ipsum cū plenitudine potestatis, Ioannem Castellatum Graccouien, Petrum Odrouansz palatinum Leopoliē, Ioannem de Konieczpole regni poloniæ Cācellarium, & Ioannem de Pileza misit, qui iuramentum fidelitatis ab eo, & omnibus suis nomine regis & regni poloniæ cōperāt, & nouas inscriptiones, ac fœdera firmauerunt. Et postea postulante Alexandro Moldauie Palatino, rex Kazimirus contra Bogdanum, qui se filium naturalem Alexandri olim Palatini Moldauie asserebat, exercitum ex terris Russiæ & Podoliæ misit, cuius curam & gubernationem, Ioāni Oleszki de Serino commisit. Qui Bogdanum ex Moldauia fugauit, & eiecit, & Ilichnoni alias Alexandro castra consignauit. Eo autem cum exercitu recedente, prefatus Bogdan qui in montanis latitauit

tanis latitauit, Ilichnonem cum matre sua in Podoliam expulit. Contra quē iterum rex Kazimirus exercitum misit, & pace inter partes confecta, recedebat. Cui Bogdan die dominico ante festū natiuitatis Mariæ, sexta die Septembris prelium intulit, quod a mane usq; ad occasum solis durauit. Et quīs regis exercitu uictoria prouenerat, tamen ingens multitudo nobilium militum occisa iacuit, unde pluri ceror q̄ leticia obigerat. De numero autē occisorū, Petrus Odrouansz palatinus Leopoliē in clara tumba, Nicolaus Porawa & Michael Buczacski in Leopoli cum ingenti mœrore sepulti sunt. Ioānes quoq; Odrouansz Archiepiscopus Leopoliē, audita germani sui Petri palatini morte, graui dolore oppressus extinctus est. Et in ecclesia Leopoliē post duos menses, obtenta a sede apostolica absolutione, quoniā in sententiis auctoritate apostolica latis obierat, tumulatus est.

CAPVT LIX.

 Ccessit & alius mœror. Imperator thartarorū Szadachmath intelligens nobiles Russiæ & Podoliæ bello Valachico occupatos, ex inuiso terras prefatas inuasit, & usq; ad Grodek & ad terminos terræ Belzen grassatus. Homines utriusq; sexus cum armentis & pecudibus in magna multitudine abduxit, & addita fuerat regni colis afflictio & tribulatio. Item āno sequenti scilicet 1451 prefatum Bogdanum ebrium repertum, Petrus qui se palatinū Moldauie asserebat, custodiam ipsius fallens, capite trūcauit. Et Alexandro, cum quo fœdus inierat, hostem se professus est. Anno domini 1452 circa festum Ioannis baptistæ thartari Podoliam ingressi, multa damna intulerūt, urendo & occidendo. Castellumq; Row conquisierunt, & in eo Stogneum Rey, de domo Oxa, cum ipsius uxore captiuauerunt. Circa Bartholomei uero thartari tū Szadachmath imperatore eorum Russiam ingressi, usq; ad Leopolim grassati sunt, & alii quotiens se cum predi de terra exire finxerunt. Et subito redeuntes, aliquos incautos occuparūt. Quomq; ad terras suas reuertērentur, quidā Barones Lithuanie, de quibus dicuntur fuisse Gastowdus & Moniuid nuncium Radwilonem Hostikouicz ad imperatorem thartarorū Szadachmath cum uariis muneribus miserunt, qui gratias pro uastatione terrarum Russiæ ageret, & ut maiores oppressiones regno poloniæ assatim inferret, rogitarer. Sed quū Radwil ad imperatorem Szadachmath in campēstribus accederet. Illico Eczeri imperator thartarorū Przecopen contra Szadachmath irruit, & acerrime ac diu pugnando eum contriuit & uicit, ut omnis exercitus illius ad Eczeri transiret. Szadachmath autē fuga saluatus, in Lithuaniam perfugit, & a rege Kazimiro illic presente, susceptus & necessariis prouisus est. Vex quū suspectus esset, & etiam ut Eczeri in fide contineretur, mandato regis & dominorum Lithuanie captiuatus, cum omnibus suis in Kowno relegatus est. Vbi in misera senecta, & perpetua captiuitate uitam finiuit. Et pœnas attritionis Russiæ uelut & Bogdan Moldauien, damnabili morte soluit. Sed nihil ulionis molestiæue passi sunt inuasores & pœdatores, terram Vielunen spoliantes & exurentes. Nec ultum est in Boleslao duce Oppoliē, q̄ plures stipendarios Bohemos conducens, terram Szieuierien & Vielunen

Strages palat
vtriusq;

Szadachmath
Thartarorum
Imperator Po
dolię, Russię in
uasor.

Bogdan trun
catur.

Stogneus Rey
captus.

Radwilo Ho
stikouicz pūis
cius.

E spoliabat

CCCXIII

LIBER QVARTVS.

Affinitas kazi-
miri Polonię
& Ladislai Hū-
garię regum
iuncta.

Ioannes Capi-
stranus diuini
verbi interpres
celeberrimus.

Capistranus in
Graccouiam
aduentus.

Pia opera eius

Ereccio mona-
sterij in Strado-
mia.

spoliabat rege Kazimiro in Lithuania imminente, & Poloniā non protege-
te. Anno autē domini 1453 Kazimirus Polonię, & Ladislaus Hungarię re-
ges, per suos oratores matrimonium, inter præfatum serenissimū dominum
Kazimirū, & illustrissimā Elizabeth filiam Alberti olim Hūgarię, Bohe-
mię & Romanorum regis in ciuitate Wratislauię sanxerūt, & litteris fir-
mauerūt. Super quo Ioannes de Capistrano in prætorio Wratislauię feria
secunda post assumptionis Marię disertam fecit orationem. Cuius thema
erat. Hęc dies quam fecit dominus exultemus & letemur in ea. Is Ioānes de
Capistrano, fere quadraginta annis uerbum dei in Italia predicando spar-
ferat. Et de licetia Nicolai papę quinti, de Italia egressus, āno Christi 1451
in æstate ad Olomuncz peruenit, & in monasterio minorum stetit. Positaq;
Cathedra in circulo Olomuncz, quotidie diligentissime uerbum dei, per
duos interpretes prædicauit, unum Bohemum, alterum Almanū, rationi-
bus ut sæpe confutans, nō esse de necessitate salutis, ut populus laicalis sub
utraq; specie cōmunicaret, & sermones suos prodigijs ac stupendis curatio-
nibus infirmorū confirmabat. Hūc Sbigneus Cardinalis & Episcopus Grac-
couiē, tandem & rex Kazimirus per litteras rogauerūt, ut si a Bohemis cō-
temneretur, ad Poloniā uenire non dedignaretur. Qui per Wratislauiam
transiens, cum legatis sponsam, ut est præmissum, regi Kazimiro ordinanti-
bus, in poloniā progressus, Graccouiam die Martis in festo sancti Augusti-
ni applicuit & intrauit. Cui in obuium tota ciuitate effusa, ab omnibus ordi-
nibus itum est, rex quoq; Kazimirus cum Sophia regina, Sbigneus Cardina-
lis & Episcopus Graccouien, cum multitudine cleri & totius militiæ, in cam-
pū ante Cleparz exeuntes, ipsū exceperunt, & cū magno honore ciuitatē in-
troducētes, in domo Georgij Swarcz seu nigri in circulo hospitaueūt & lo-
cauerunt. Qui posito throno iuxta ecclesiā sancti Adalberti, quotidie lecta
missa, uerbum dei in latino duabus horis predicauit. Aliis quoq; duabus ho-
ris ipsa predicatio in uulgari per aliquem sacerdotem Polonum resumeba-
tur, populo audiente & sine tedio præstolante. Vbi uero frigora & niues ad-
uenerunt, locato throno in ecclesia beatę Marię uirginis in circulo prope sa-
crariū, singulis diebus predicationes continuauit. Mansit autē in urbe Grac-
couiē a die sancti Augustini, usq; ad quartādecimā diem Maii. Sub quo
tempore magnam multitudinem infirmorū, cæcorū, claudorū, & alius lan-
guoribus oppressorū inspectante populo curauit. Sub eo centum perso-
næ & amplius sacram religionem sancti Francisci de obseruantia assumpse-
runt. Quibus Sbigneus Cardinalis & Episcopus Graccouien monasterium
pro conuentu & obseruantia, in Stradomia in area germani sui Ioannis de
Olesznicza Palatini Sandomirię erexit. Cōstructaq; ecclesia lignea, illam
in die natiuitatis Marię, in honorē sancti Bernardini (omnibus processioni-
bus totius urbis ipsum Cardinālē & fratres ducentibus) consecrauit. Et post
biennium sumptibus eiusdem Cardinalis, cōstili muro ecclesia edificata &
adornata est. Habitationes monasterij fratres ex elemosinis contribuentium
& proprijs laboribus construxerunt, & in hanc diem construunt, amplificāt
& decorant. Et quia illustrissima uirgo Elizabeth ex composito & pactis in
Wratislauiā

CHRONI. REG. POL.

CCCXV

Wratislauiā conditis, pro die purificationis Marię in Teshin constitui & ad-
duci debuit. Rex Kazimirus pro tali die purificationis Marię anno domini
1454 ad excipiendū nouā sponsā duo milia equestriū transmisit, quos uirgo
Elizabeth cū Baronibus Australibus noningentorū equorum numero, una
hora ingressu suo in Teshin precessit. Exinde per Plisczinā, Oswanczim, in
Skauinā uenit, ubi quom tribus diebus stetit, domini Australes estimā-
tes uirginem Elizabeth a rege Kazimiro spretum iri, clamātes accelerabāt,
ut in Graccouiam progredierentur. Verum alia causa pausationis in Skau-
inā fuit, q̄ suspicarentur, scilicet inexpeditio ornamentorum regi & suis mili-
tibus necessariorum. Sabato itaq; in die sanctę Appolonię, rex Kazimirus
in splendore suorum apparatusum cum Sophia genitrice sua in obuium egres-
sus, nouā sponsam hylariter excepit, sed non fuit cœli dispositio. A mane
siquidem ad uesperam largos fudit imbres, & suppellectilem nobilium uesti-
mentorū & cooperimēta equorum de axameto cum puro auro, frena quoq;
& sellas in ualore quadraginta milia ducatorum humectādo corrupit. Pro-
cessionesq; omnium ecclesiarum & omnium statuū, officia sua explere non
poterant, nec loca debita tenere pluuia inundante. Sequēti autē die domini-
co sanctę Scolasticę, alteratiōe inter Barones facta, an Sbigneus Cardina-
lis & Episcopus Graccouien, uel Ioānes Sprowski Archiepiscopus Gnez-
nen desponsationem ac matrimonium conferret. Vocatus est Ioannes de Ca-
pistrano, ordinis minorum tāq; sedis apostolicę legatus, qui cum magna hu-
militate prostratus, quom licentiam desponsandi a Cardinali obtinuisset, nō
rite desponsationē peragere potuit, quia ignarus idiomatis polonici & Theu-
tonici erat, Cardinalis ergo Sbigneus, qui utramq; linguam nouerat, matri-
monium confecit. Et Archiepiscopus Gneznen missam de sancto spiritu cū
festinatione, quoniā ad uesperascebat, peragit. Præfatamq; Elizabeth in re-
ginam inunxit & coronauit, & octo dies sequentes in choreis deducti sunt.

CAPVT LX.

SVb eo tempore scilicet feria quarta ante Cathedram sancti Pe-
tri, legati Prutenorum ad regem Kazimirū aduenerūt, & proci-
dentes rogauerunt, ut eos in subditos & protectionē contra ma-
gistrum Lodouicum & Cruciferos Prusię susciperet. Præcedē-
ti etiam anno Militares nobiles & ciues Prusię, dissensionē inter eos ex una
& Magistrum Lodouicū, Cōmendatores, & Cruciferos ab altera, partibus
suborta, ex omnibus castris & ciuitatibus Cruciferos eiecerunt, & in solo ca-
stro Mariemburk incluserunt. Et super hoc prodigia in cœlestibus, & appa-
ritiones Cometarū uisæ. Omnes itaq; Cōsiliarii regis (præter Sbigneū Car-
dinalem & Episcopū Graccouien, qui summopere dissuadebat) suscipiēdos
consulebant & approbant Prutenos. Et accepto homagio, præstitisq; in-
strumentis remissum est eis prout postularūt, tributum Frintczol. Item obla-
tio annua dicta Porcus alias Narasz. Itē thelonea in terra & in mari & mer-
ces naufragio demersæ, eis in libertates sunt concessæ. Item Gedane ciuita-
tis census septingentarum marcarū ex ciuitate proueniens, & omnia molendi-
na ciuitatis cum insula & uillis in ea consistētibus (tredecim dumtaxat uillis
E et duabus

Elizabeth ad-
uentus.

Kazimiri obui-
am egressus.

Dies ingressus
pluuioſa.

Dissensio sup
desponsatione

Sbigneus Ar-
chiepiscopus
Gneznen corō-
natur.

Prutenorum
legatio.

Pruteni homa-
gium præstant

et duabus curiis, pro rege reseruatis) donata sunt. Ea tamen conditione appo-
 sita, ut singulis annis ciuitas Gedaneſe duo milia florenorum solueret, &
 quattuor diebus regem & curiam ipsius omnibus necessariis procuraret. Et
 in loco caſtri per eam demoliti, curiam regiā de lateribus coctis sumptu no-
 tabili & magnifico edificaret. Rex ergo Kazimirus, ad tuendum sibi subie-
 ctos nobiles & Prussiae ciues, aduersus Magistrū & Cruciferos in Prussia
 exercitua liter intrauit, ut cuperant autē Mathematici horam egressus. Et
 quom oppidum Choynicza obsideret, feria quarta in crastino Lamperti, an-
 no praefato 1454, circa horam uesperarum, exercitus hostium in tres cune-
 os tantummodo diuisus apparuit. Aciebusq; congressis, primi hostium occur-
 rentes contriti & contracti sunt, una cum eorum ducibus. Inter quos Baſtaſar
 dux Zeganeſis coeſus est, dux uero Bernardus Szumborski captus. Feruen-
 te autē pugna, extremus regius exercitus, ex nouis & insuetis pugnantibus
 compositus, quodā subito terrore percussus, terga uertit, & ceteros in igno-
 minioſam fugam traxit. Rex autē pugnam reſtituere, & fugientes reuocare
 cum magna diligentia tentabat, nec potuit, parumq; abſiit, q̄ in manus ho-
 ſtium peruenisset, donec custodes ei adhibiti reſtante abſtraxerunt, & fugere
 cum fugientibus compulerunt. Coeſiq; sunt de exercitu regio, q̄ plures. Capti
 uero trecenti triginta. Rex interim anxius, nouo exercitu ex Polonia & ſtipe-
 diariis ex Bohemia, Morauia, & Slesia cōparatis, ex uilla Oppoki prope
 Thorun, ubi locus cōſignatus fuit, cōuenientibus. Feria 5, poſt Katharinae ca-
 ſtra mouit, & abinde in Prussia tranſiit & bellū coepit continuauit. Pro cō-
 tentadis quoq; & ſoluēdis ſtipeſdiariis Magiſtri Prussia, ut ſecundū cōpoſiti-
 onē e caſtris cederet. Ad reſiſitionē regis, eccleſiae Gneſneſe, Wladislaui
 enſe, & Poſnaniēſe, calices, clenodia, ceteraq; eccleſiae uafa dederūt. Sola ec-
 cleſia Gracco: cū ſua dioceſi nō cōtribuit, qm̄ Pōtifex eſt Thomas Strzam-
 piński, cū ſuo Capitulo talem cōcluſionē abhorruit. Itaq; maiores Poloni,
 Vrico Cziruonce & ſuis ſtipeſdiariis. 25. milia florenorū tradiderunt. Cui
 p Gedaneſe. 40. milia aureorū iā fuerunt tradita. De reſiduo autem ſoluēdo
 de reſignatione caſtrorū, & relaxatione captiuorum, pactum protelādi ad fe-
 ſtū paſcha fecerūt. Et poſt feſta paſcha, anno domini 1457, Cziruwonka cū
 aliis ſtipeſdiariis recepta ſolutione finali Lodouicum Magiſtrū Prussia (cul-
 pantem propter hoc ipſum ſuos ſtipeſdiarios) ex Mariemburk in Tſczow
 eduxerunt, & caſtrum polonis tradiderūt, atq; diſceſſerunt. Rex ergo Kazi-
 mirus in Gedano commorans, dum talia intellexiſſet, feria tertia Pentheco-
 ſtes, cum ſuis gentibus ex Gedano egreſſus, caſtrum Mariemburk, feria quar-
 ta Penthecoſtes, quae fuit octaua Iunii, hora terciarū ſceliciter intrauit. Sum-
 ma pro redemptione & reſignatione caſtrorū, ſex milibus ſtipeſdiariorū eq̄-
 tum data, ad quadringenta ſeptuaginta ſex milia aſcēderat. Agente autē re-
 ge Kazimiro bellū Prutenicū, & obſidiōe oppidi Laſzin occupato, Girzik
 Stofz de Olbrachczicze, Morauus ſeu Slefita, & Ioannes Swieborowski
 Polonus, circa oppida Ilkuſſ & Slawkow ſpolia agerunt, & octuaginta
 quos, quibus in fodinis Ilkuſſeſibus aqua pellebatur, acceperūt. Oppidoq;
 Slawkow conflagrato, cum praeda abierunt. Tādē in terra Vieluneſe for-
 talicium

kazimirus eos
 tuendos egre-
 ditur.

Conſictus
 mutuis.

Fuga kazimi-
 ri.

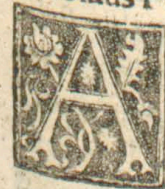
Exercitum re-
 cuperat.

Eccleſiarū de-
 nodia in ſtipe-
 diarios expoſi-
 ta.

Caſtrum Mari-
 emburk a ka-
 zimiro adeptū

Ilkuſſ & Slaw-
 kow ſpoliata.

talicium Campno occupauerunt, quod per obſidionē uix liberatū eſt. Prae-
 terea quadā co luuię gētium, ex Bohemis, Polonis, & Slefitis in ſui ducto-
 ris improprium Kawki, appellata, quorū ductores erāt Gracculus, uulgo
 Kawka & Swieborowski bini fratres, montem qui dicitur Zebracze prope
 Ofwanczim in caſtellauerūt, & plurima damna regno, praecipue circa Of-
 wanczim irrogauerūt, quoniā ſtipendium in Prussia ipſis non erat ſolutum.
 Ad quos frenandos, depoſito Ianne de Czizow, Caſtellano Graccouienſi a
 Capitaneatu Graccouienſi, quem de ſemſeptē annis tenuit, Nicolaus Pienya-
 zek de Vithouicze, aucto ſibi ſalario, ut copioſam foueret familiā, Capita-
 neus Graccouienſis creatus eſt. Anno autē domini 1459 rege Kazimiro Lanci-
 dae cōmorante. Venerunt ad eum feria ſexta, in die ſancti Bartholomei, con-
 ſules & primores ciuitatis Wraſiſlauiēſis, q̄ ſuo & Namislauiēſi nomine ro-
 garunt. Vt in ſua poſſeſſionē & deſenſā eos ſuſcipere dignaretur, tūc em̄ La-
 diſlao rege Hungariae & Bohemiae extinc̄to, Girzik alias Georgius de Poſ-
 dzebrad Huſſita, regnare in Bohemia coeperat. His autē reſponſum eſt, re-
 gem bello Prutenico ſic implicatum fore, ut nullatenus eos ſuſcipere poſſit.
 In anno autē domini 1460 mortuo Thoma Strampinski Episcopo Gracco-
 uienſi, duo per Capitulares diuiſos in epiſcopatū Graccouienſem, Ioannes Luth-
 konis de Brzeze utriuſq; iuris doctor, & Ioannes Episcopus Wladislauiēſis,
 electi ſunt. Iacobus quoq; de Senno, Prothonotarius apoſtolicus, ad praſtā-
 dum obediētiā in Conciliū Manthuanū, quod Pius papa ſecundus te-
 nuit, miſſus, ante electionem Capitularium quindē diebus, ſibi eundem
 Episcopatū provideri obtinuit. De quo rex Kazimirus male contentus, Ia-
 cobum de Senno, cū er adherentibus proſcripſit & relegauit. Et Graccouia
 ueniens, Georgium Episcopum Laodicienſem & ſuffraganeum Graccouienſem, eo
 q̄ Iacobo Szenenski munus cōſecrationis impendit, de Graccouia propelli
 iuſſit. Qui in Oppol ſecedens, in monaſterio minorum ſui ordinis moratus
 & illic uita ſunctus eſt. Praeterea ex ſtatuſis apud Choynicza, rex Petrū Cu-
 rowski Lublineſem, & Dobeslaum Knitha Voiniceſem, Caſtellanos, ad obſiden-
 dum Iacobum de Senno in caſtro Piendziczow, & ad occupandū bona mo-
 nitorio apoſtolicō parentium, & ipſos e ſedibus eorum exurbandū & eiſci-
 endū miſit. Nicolaus itaq; Pienyazek Succamerarius & Capitaneus Grac-
 couienſis, bona praebendarū Pauli Decani, Ioannis Dlugoszi ſenioris & iunio-
 ris, & ceterorum occupauit ac diſtraxit. Derſlauq; Crzizanowski Prepo-
 ſitū Viſlicienſem, & Canonicum Gracco: ex aede ſua Canonicali ſuperpellicio
 & almuicio indutum, ut per familiares ſuos diſceretur, de Graccouia ex-
 tra portam eduxit & expulit. Item Nicolaum Bogdan, Ioannis Dlugoszi ſe-
 nioris, Ioānem Bialek, Iacobi Lelouienſis Canonicales Vicarios, & Martinum
 Rincza Manſionarium, in ſuperpellicio ex medio circuitu eccleſiae, idem
 Nicolaus Pienyazek Capitaneus extractos, extraq; portā ciuitatis, populo
 communi ingemiſcente, eductos, expulit & relegauit.

CAPVT LXI.

Cecidit & aliud malum ſub idē tempus. Nā Andreas Tanczinz-
 ski die Iouis ſedecima Iulii, anno domini 1461, quendā Clemen-
 E 3 tem armificem

Nicolaus Pien-
 yazek Grac-
 couienſis Capita-
 neus creatus.

Wraſiſlauiēſis &
 Namislauiēſis
 ad kazimirus
 ueniunt.

Diſſenſes ſu-
 per Episcopa-
 tu Graccouienſi

Nunciū Regis.

Derſlaus Crzi-
 zanowski ig-
 nominiam paſ-
 ſus.

tem armificem alias Platnerza obiurgauit, & uiolenter uerberauit, quia arma parum tempestiue illi expedisset. Qui uiolento clamore adito, uniuersam plebem concitauit, mox consules ad reginam Elizabeth incastum Graccouienſe ascendentes, quærelas uiolationis contra Andream Tanczinski de posuerunt, quæ absente tunc rege utrosque pacificos in alteram diem esse iussit. Sed Consulibus ad prætorium redeuntibus, frequens armatorum numerus ex omnibus ædibus iam aduenerat. Obseratis igitur portis ciuitatis, & capana ad sanctam Mariam in unam partem pulsata, uehemens seditio consulibus prohibere non ualentibus orta est. Quod uidens Andreas Tanczinski, qui prius in domo Nicolai Kisslingk in platea fratrum se concluserat, metu correptus, in monasterium sancti Francisci cum Nicolao Szczignowski, Spitkone de Melstein & Ioanne filio suo fugit, & in turrim ecclesiæ se recepit. Illicque parum muniti sibi ratus, comitibus in ea remanentibus, in sacrarium cucurrit, & se occultuit, sed illic ab irruente, rabida, & furiosa turba repertus, testa capitis rupta & cerebro effuso, occisus est, & de ecclesia usque ad prætorium per plateam fratrum, per furiosam plebem, mortuus, tractus est. Illic quoque in cadauer se uitum est, & iuxta prætorium cadauer biduo tentum, tercio demum die ad sancti Adalberti ecclesiam illatum, & quarto amicis redditum est, & eadem in oppido Xansz sepultum. Citati ergo Graccouienſes ciues anno domini 1462 petebat feria tertia in uigilia Epiphaniarum, se coram Aduocato in urbe iure Maydenburgenſi secundum privilegia eorum iudicari, rege uero & consilio (quod ipsi Graccouienſes in hoc casu iuris Maydenburgenſis ordinem non seruassent) ad poenam capitis eos damnante, uenerunt sabbato infra octauas Epiphaniarum ad prætorium, Nicolaus Skora de Gay Castellanus Kalisienſis, & Nicolaus Pienyazek Succameranius & Capitaneus Graccouienſis a rege missi. Et reperiens consules ac communitatem simul congregatos, quattuor ex consulibus uidelicet Conradum Lang, Stanislauum Lamither, Iaroslauum Szarley, Martinum Belze. Item ex communitate Ioanem Teshnar, Ioanem Volwram pellificem, Albertum pictorem, Nicolaum Serliang calcarificem, & Nicolaum magistrum licitorum, ad poenam poposcerunt. Qui ut reliquum corpus ciuitatis saluum fieret omni culpa uacantes, dediti sunt, & altera die in castrum deducti, in turris parte demissiore trusi sunt. Vbi quinque diebus commorati, sacra confessione, sacroque uiatico perfuncti, die Veneris quintadecima Ianuarii, per Petrum de Vaszmunthow iudicem Sandomiriensem sententiati, sex tantummodo uidelicet Conradus Lang, Stanislaus Lemither, Iaroslauus Szarley, Albertus pictor, Nicolaus Szerlang, & Nicolaus magister licitorum, publico gladio in castro Graccouienſi, sub turri quæ Thinczienſis intulatur, decollati sunt & in ecclesia sanctæ Mariæ in medio ecclesiæ in uno tumulo, non sine uniuersæ ciuitatis grâdi comploratu sepulti. Tres residui scilicet Martinus Belze, Ioannes Teshnar, & Ioannes Volwram, Ioanni Rapszinski iuxta condemnationem traditi sunt, & altera die in Rapszin deducti, in custodia habiti sunt. Nicolaus uero Creidlar tanquam mente alienatus, in Melstein se contulerat. Accidit & tertia plaga in eadem ciuitate Graccouienſi. Nam die Martis, uigesima septima Aprilis, anno domini 1462, ignis e monasterio sanctæ Trinitatis

Seditio Graccouienſis orta.

Seditio Graccouienſis.

Andreas Tanczinski interfectus.

Seditio Graccouienſis.

Seditio Graccouienſis.

Seditio Graccouienſis.

Consules Graccouienſes poenas pendunt.

(certis fratribus

(certis fratribus ut fertur alchimiam laborantibus) exiliis, tectum ecclesiæ subita celeritate corripens, late incendium diffudit, & monasteria & ecclesias sanctæ Trinitatis, & sancti Francisci consumpsit. Item plateas Castrensem, Fraternitatis, Columbarum, Argentariorum, Lixarum, Legati, Pistorum & Iudeorum. Et fuit plaga ingens, ducentis milibus florenorum uix restaurabilis. Propter hæc mala & ministrorum ecclesiæ persecutionem, testa beati Stanislai prodigiose, a Ioanne Archidiacone & administratore Graccouienſi in processione portata, sudauit, & dum abstersione siccaretur, sudare non destitit. Eodem anno 1462 die Martis, decima octaua Maii, rex Kazimirus, gentibus suis in sex agmina partitis, ex Wischowa in pulcherrimo apparatu, uersus Glogouiam egressus est. Et dum Glogouiam appropinquaret, Georgius rex Bohemiæ, ad unum miliare ei occurrit, & in equis sese mutuo salutantes rex Poloniæ in arcem Glogouienſem, Bohemiæ uero in pretorium deducti sunt. Superatum se rex Bohemiæ Georgius a Kazimiro rege poloniæ, tam apparatu quam numero & robore gentium, plusquam triplicato numero asseruit & miratus est. Nouenis diebus consilio uacabant, & foedus in mortem utriusque regis duraturum sanxerunt. Et ne super castris Oswanczim, Volek, Zathor, Zaitiecz, & Szeuio regem Poloniæ Bohemus inquietaret, edixerunt. Circa festum autem Bartholomei eodem anno Borzhy de Skrzyn, ex Bitheza & Wlodek filius eius ex castro Lethaua, cum mille quingentis hominibus rapto uiuere solitis, in terra Oswanczimienſi Petram situ & natura firmissimam, quam fluuius Szola abluit occuparunt, & eam spolio oppido Zari in castella uertunt, & Bukowicz appellantur. Exinde uniuersam terram Oswanczimienſi spoliis & flammis uastabant. Hos feria quarta post Mathei, Nicolaus Pienyazek Capitaneus Graccouienſis obsedit, & grauissima fame præstos, ad deductionem feria quarta in uigilia Simonis & Iudæ apostolorum compulsi. Petrus Donin de domo Agnorum, regii exercitus Capitaneus, simili & maiori fortuna usus, die Veneris, die decima septima Septembris, prope oppidum Puczki, exercitum Prutenicum conflixit, cuius duces erant Fridericus Rewnecke & Caspar Nostwicz, acerrime pugnabant, & fatigati obmissa pugna omnes quiescebant, superuenienteque nouo, quis paucis subsidio Polonis, bellum resumserunt, temerarie plusquam strennue decertantes. In quo Friderico Rewnecke sauciato, hostilis acies in fugam uersa est, & in ore gladii persequuta. Extunc negocia belli regis Kazimiri in Prussia dictum meliora succedebant. In Mazouia uero mortuo Boleslao duce Plocei, iudicialiter rex Kazimirus in Piotrkow contra duce Conradum processit, quod terram feudalem regi Kazimiro debitam occupasset. Diffinitumque fuit per iudicem Stanislauum de Ostrog, uigesima Nouembris, ducatum Plocei regno pertinere, & ideo regem in possessionem ipsius mittendum decreuit. Et rex Kazimirus in die sancti Nicolai Rauam perueniens, a Grothone Czesznik, deinde in Gostinin progrediens, a Nicolao Kuczinski possessionem sibi traditam. A militaribus uero utriusque districtus, fidelitatis iuramentum accepit.

CAPVT LXII.

Nno autem domini 1466 oppido Choynicza in Prussia per obsidionem &

E4

Ignis ex Clauſtro sanctæ Trinitatis exortus

Prodigium

B. Stanislai

Seditio Graccouienſis.

Kazimirus Poloniæ, Georgius Bohemiæ reges conuentus & pacta.

Conflictus Polonorum & Prutenorum.

Processus iudicialis Kazimiri in Conradum, ducatu Plocei.

Inscriptio pa-
cis.Bellum x^o
annorum.Bellum anno-
rum. 14. finitū.Rudolphus le-
gatus apostoli-
cus.Orator apostoli-
cus Graccor-
um venit.Primogenitus
kazimiri in re-
gem Bohemię
electus.Kazimierz
anotat. mors
1471. Georgij
in Mar-
Rocken-
jan.

dionem & emacérationē cōquisito. Facta est pax perpetua, die solis decima nona mensis Octobris. Et in priuilegio perpetui fœderis, Rudolphus sedis apostolicę legat⁹, manu propria se subscripsit, & tres notarii publici. Sigillis insuper regis Kazimiri, & Lodouici Magistri Prussię, Prælatorū quoq³ & Consiliariorū partis utriusq³ roboratū est. Tūc recuperatę sunt, & ad corpus regni Polonię, terra Pomeranię, Chelmen, & Michalouien, redierūt. pro quibus recuperandis centū & quinquaginta ānis pugnātū est. Tunc etiā Culmen ecclesię metropoli & matri ci suę ecclesię Gneznen reunita est, q³ per annos circiter ducentos, ab ecclesiā Polonica abstracta, Liuonię Rigę si (in rerū natura dum Chelmen fundaretur nondum extātū, & per longa terrarū marisq³ spacia distant) adiecta erat. Tunc quoq³ bellum Prutenicum quattuordecim annis sub rege Kazimiro agitatū, finitū est. Et rex Kazimirus ad pugnandum & euertendum Bohemos hereticos, per Rudolphum apostolicū legatū, Lauantini Episcopum adhortatus est. Et anno sequēti, Graccouia feria tertia post Iacobi apostoli, quę fuit uigesimaoctaua Iulij ueniēs, idem Rudolphus omnium processionū & uniuersitatis honore exceptus, supplicauit. Vt rex Kazimirus unanimi electioni, de eo Iglauia p Barones Bohemię, de mādato summi Pontificis facta, consentiendo, regnum Bohemię per se uel suum filium susciperet, sed propter fœdus quod cum rege Girzik in Glogouia pepigerat, nō acquieuit. A iunt Astrologi regi Kazimiro horoscopasse & ascendisse in suo natali principiū Capricorni, & ex naturali inimiciā Prutenos sub signo Cancrī, quod est oppositū Capricorno locatos, expugnasse. Non autē talis inclinatio contra Bohemos Leonī subiacentes fuit. In anno item domini 1470 Alexander uir insignis electus, confutatus Forliniē, & Orator apostolicus, Graccouiam uenit. Postulauit, ut Kazimirus rex Polonię, in Georgium regem Bohemię hereticum, & ecclesię Romanę rebellem, cōsurgeret. Item ut affinitatē & fœdus cum Mathia rege Hungarię, per filiam quam antea per Prothasiū Episcopum Olomun cen in coniugem postulauit, iungeret. Et q³ regē Mathiam in ecclesiā Romanam optime meritum, a iure regni non resanderet. Kazimirus uero nunciis ad Imperatōrē Romanorū Fridericū missis, obtinuit, ut primogenitus ipsius filius Wladislaus uiuente & consentiente eo, in regem Bohemię coronaretur. Et sequenti anno Georgio Poldzebraczki rege Bohemorū defuncto, eum in Pragā in regem Bohemię coronandū misit. Mortuus est autē Georgij rex Bohemię morbo enormi, & inflatura pedum grauatus, in Pragā, in curia regia anno dñi 1471, die Veneris uigesimasecūda Martij. Quē præceptor suus scelestus, & Bohemorū seductor erroneus, Ioānes de Rockecz, quindē ante diebus fato & morte præcesserat. Cadauer autē ipsius Girzikonis altero die exenterādo, epātis medietas corrupta, & in felle lapillus ouo colūbino similis, & ab lomen quātūtatē palmarū, reperta sunt. Quod sequentibus diebus in ecclesiā sancti Věcllai, inter busta regum Bohemię debili pompa conditū est. Bohemi ergo reiectis cæteris competitoribus regni, Wladislaum Kazimiri regis Polonię primogenitū, in regem Bohemię feria secūda post Urbani, die Lunę, quę fuit uigesimaseptima Maij, hora duodecima

duodecimā, concorditer acclamarunt & elegerūt. Præter tres dominos uide licet Ioānem Rosemberski, Sdenkonē Konopniczki, & Henticū Hradeczki q³ partē regis Hungarię sequebātur. Audito Mathias rex Hungarię Bohemos eius parti non fauere, in furorem uersus, cœde, igne, & graui crudelitāte in Bohemos debachatus, arces & oppida eorū diruit, & in deuictos deuicit. Wladislaus autē in regem Bohemię electus, eodem anno die Iouis. 25. die Iulij, quę est dies sancti Iacobi apostoli, de Graccouia egressus, habēs in exercitu septem milia equitū, & duo milia peditū exercitatorū militū per Skauinam & Oswanczim, usq³ in Pragā peruenit, quā die Lunę decimanona Augusti attingens, summo honore omnium processionū & omnium ordinum atq³ statuum exceptus est, & in regiam deductus. Die tādē Iouis 21. Augusti in ecclesiā metropolitana Pragen, per Nicolaum Episcopū Cambrayecē, alias Podoliz, assistētibus sibi Paulo Laodiciē, & Vincētio Ene siensi Episcopis, quindēmo gradu Librę ascendente, cū ingenti leticia omnium coronatus & inunctus, sacramento eucharistię, sub una tantummodo specie deuotissime procuratus est. Auditis his, quę in Bohemia facta fuere Hungari, regem Polonię Kazimirus, frequentibus nunciis & promissis fatigarunt, ex quibus præcipui fuerunt Ioānes Archiepiscopus Strigoriē, Ioānes Episcopus Quinqueeclesiē, & Rainoldus de Rosgon, ut eis secundo genitū filium suum Kazimirū pro rege mitteret, quia Mathias rex eorum exterminium, per spolia, & improtectionē a Thurco eis strueret. Rex itaq³ secundogenitū suum cum duodecim milibus equitū & peditū, inter quos mille Thartari erant, in Hungariā misit, qui usq³ ad Nitram peruenit & illic confedit, & nemo ex Hungaris ad eum uenit, nec sumptus in expeditiōnem, & bellum secūdam promissā præbuit, sed fide uariata, Mathiæ regi in Buda cōmoranti subsidia ferebat. Et quom donatiū deficeret, Almanicus exercitus, qui apud principem Kazimirus merebatur, discessit, quē plures aulici regis Polonię, Kazimiro principe filio eius deserto, in domos reuersi sūt. Postea obprobria & aliqui eorum carceres passi. Hoc cognito rex Mathias, cum nouo exercitu Kazimirus, in Nitra uallare appropinquādo disponebat, qui ex Nitra feria quinta in die sancti Stephani Prothomartyris, nocte cum aulicis egressus, tam præcipiti cursu nullo persequente in Ilawa castrum suarū partium peruenit, ut sexaginta quadrigas illum sequētes, ab agrestibus intercipi permissit. Paulo Iassenski cum quattuor milibus armatorum pro defensione Nitrę relicto, quam egregie contra regem Mathiam defendit. Et facto pacto uersus Turzecz in comitatu quattuor milium armatorum discessit. Hunc rex Mathias rupto pacto, insequutus est, sed cognito Pauli Iassenski, & sui exercitus animo obstinato retrorsum abiit. Et quattuor loca in castellata scilicet Ilauiam, Turcz, Michalow, & Vbyena expugnauit, quintum uero præsidium in Stropkow, in obsidionē non peruenit. Inflatus ea felicitate Hūgarie rex, plura figmēta de suis tropheis, quasi exercitū principis Kazimiri, de quindē milibus acie conflixisset, & pluribus clenouiis, & uasis præciosis spoliatum, de Pannonia turpiter eiecisset, summo Pontifici & pluribus regibus & principib⁹ orbis, ad potentiā & gloriam suā

Resistentia electi
tionis.Wladislaus
Graccouian
egressus.Wladislaus ex
ptio & coronā
tio.Nuncij Hun-
garorum.Dolus Hunga-
rorum in Wla-
dislaum.Mathias rex
Hungarię de-
los kazimiro
struit.

Fida victoria

Duo Cometes
notabiles.Duratio insi-
gnis.Legatus papæ
ad kazimiru.Exercitus Po-
lonoru a Ma-
thia rege deuic-
tus.

nam suæ uirtutis perscripsit. Ioannem Strigoniensem Archiepiscopum ex Wratisslauiam oriundum, Ioannem Quingeclesiensem, & alios afflixit. Armigeni qui apud Pannonias militauerant, in Polonia reuertentes, dum stipendia illis tardius solueretur, in bona ecclesiastica diocesis, præsertim Graccouiensem seu ac crude, deinde in quolibet obuios grassari libere ceperunt, etiâ in suburbis Graccouiensem affuerunt, & apparuerunt. Duo Cometes præfatorum malorum causa, unus in autumno præcedentis anni, ualde magnus & rubens, ante lucem auroræ oriens, caudam antrosum & in occasum porrigens, uno mense uel circa durans. Ego in puericia mea ad litterarum palestram cum pedagogo ante lucanum pergens, sæpius eum inspexi, artem astrorum nondum sciens quam quom conquisiui. Cometem Mathucam aut militem de natura Martis, per finem signi uirginis, & per libram gradientem iudicavi. Alter Cometes in proximo scilicet in Ianuario, anno Christi 1472 apparuit, solem post occasum suum sequens, caudam uersus orientem post se satis longam trahens respectu tamen præcedentis multo minor fuit, qui duobus mensibus uel circa perdurauit. Scioq; quod talem Astronomi dominum Astone, de natura Mercurii & parum Saturni nuncupant, primo sub Aquario transit, postea sub piscibus & Ariete, semper solem sequens. Subsequentus fuit ingens ardor caliditatis & siccitas quasi per tres æstates, litesq; & bella in Hungaria, in minori Polonia, Bohemia, Germania, Burgundia, & Francia emerferunt.

CAPVI LXIII.

In hoc anno Marcus, natione Venetus tituli sancti Marti præbiter Cardinalis Patriarcha Aquilegensis, ad Kazimirum Poloniæ regem, a Sixto papa quarto missus, Graccouiam die Saturni, quarta mensis Iulii aduenit. Kazimirus Poloniæ rex, obuiam illi personam Vieliczkam uersus, cum Kazimiro filio in comitatu insigni exiit, Et a processionibus omnium ecclesiarum, ac universitatis magno honore, a tribus tandem filiis regis, Alberto, Alexandro, & Kazimiro pulchre coram perorantibus, exceptus fuit. Altera die splendido prandio relictus, & audientia illi die sequenti concessa, commemoratis perniciosis criminibus Thure, pacem cum Hungariæ rege multipliciter persuasit, obsecrans regem, ut quæ armis quæsiturus erat, per conditiones pacis susciperet, & cum cæteris Catholicis regibus contra Thure in arma prodiret. Ex Graccouiaq; transiens, in Nissam & postea in Oppauiam, Cardinalis Marcus pacem inter reges Poloniæ & Hungariæ componere nitabatur, nec efficere potuit. Concitauerunt ergo Poloni, & immiserunt in Hungariam bellicosos pedites, qui nationis polonicæ fuerunt omnes, fratres appellati. Hos rex Mathias in duobus montibus, Modragora & Bukowiecz, quos in Hungaria in castellauerat, expugnauit & contriuit. Et in principio sequentis anni 1474, misso Tarczithomaz cum sex milibus armatorum, oppidum Smigrod nocte intempesta, oppidanis nihil suspicantibus, clam conquisiuit, & arcem machinis expugnauit. Deinde oppida Iaszel, Brzostek, Golaczicze, Frisath, Dambrowdzal, Dublia, Pulin, & uillas prope ducentas incendio conflagrauit. Et oppidum Grosno uallando, libere in prædis & cædibus grassabatur. Donec per constitutiones pacis

constitutiones pacis a rege Hungariæ Mathia, tarde impetratas, gentes ipsius in Hungariam fuerunt reuocata. Conuersusq; contra Petrum Comorowski Polonum de nobilitate ciphorum, sub eo munitiones & castra Rosemberk, Hradek, Zabnyecz, Vetus castrum & sancti Nicolai, & Likawa expugnauit. Castro uero Horawa in quo se concluderat, octo milibus florenorum redempto, cum omni suppellectili in Poloniam ipsum abire permisit. At Kazimirus rex Poloniæ, in rege Mathia, suas & Wladislai regis Bohemiæ iniurias ultumiri uolens, die Veneris duodecima Augusti, anni præfati, ex noua ciuitate in Mstow processit, & exercitum polonorum, Lithuanis & Thartaris illum augmentibus, ac sexaginta milia pugnatorum estimatum, collectum, in Slesiam uigesima sexta Septembris promouit, & duobus oppidis Cruczborck & Biczina conquisitis, cætera obmisit. Odraq; apud Chrapkouicze superato, statua prope Olauia tenuit, ubi pabulatores eius die Mercurii, duodecima Octobris in ortu solis, exercitus regis Mathiæ de Wratisslauiam, in qua se concluderat, emissus, iuxta uillam Swonouicze inuasit, & facile fudit. Quomq; tumultuarii milites & caterua Thartarorum accurrisset, gradis instaurata fuit pugna, regeq; Kazimiro uexillum maius cum aulicis & Lithuanis mittente, sub ducatu Pauli Iassenski, extemplo hostilis exercitus terrore nimio agitat, terga uertit, fugientesq; passim cæsi & capti sunt. Numerus desideratorum mille, captiuorum uero insignium sexaginta erat. De captiuis fuerunt, Viricus Perltenski, Petrus Haugwicz, Paulus Karwath, & cæteri. Venit tandem die Lunæ. 24. Octobris Wladislaus rex Bohemiæ, cum uiginti milibus quoq; maior pars erat peditum, per regem Kazimirum, adhuc statua circa Olauia tenentem, hilariter exceptus, & dudum expectatus. Ipsius enim causa bellum gerebatur, exinde ad Wratisslauiam coniunctis exercitibus itum est & ciuitas ex una parte, a longe tamen, est obsessa, sed non expugnata, quia absq; ordine omnia fiebant, populationeq; & pabulatione absq; duce agentes intercipientur. Intantum ut omnes turres & omnia ergascula Wratisslauiensis captiuis polonorum impleta fuerunt. Casualiq; exorto incendio, quod uertus augebat uehemens, multi mortales, equi plurimi, & currus cum uictualibus quingenti, tanto exercitu opem non ferente, absumpti sunt. Repertaq; fuerunt in semiustis quadrigis pixides diuinissimum sacramentum eucharistiæ continentem, & intellectum est, conflagratione ignis, plagam fuisse dei. Videntes autem Mathias rex Hungariæ, utrumq; regem cum tot gentibus nihil a gentem, timiditate quæ eum inuaserat, deposita, gentes suas in terras Vieliczkam & maioris poloniæ misit, quæ illas oras frequentibus incendiis, rege Poloniæ non obstante uastarunt. Irruerat & gentes ducis Nicolai Oppolien in oppidum Clobuczko, sed ab oppidanis magna clade deuicti sunt. Caspar Szak, & Melcher Leber cæteri homines ducis Kozuchouien, & terrigenæ Glogouien, oppidum Miedzirzecz, negligenter obseruatum, nocte intempesta incenderunt & receperunt, arcem uero Sandiuogius Capitaneus, auro ut fertur illis tradidit. Qui omnem illam oram usq; ad ciuitatem Posnanien in spoliis & incendiis afflixerunt. Accidit deinde in exercitu Poloniæ & Bohemiæ regum, carissima, fames, dissenteria, & epidemie. Coactiq; sunt ambo reges sufferentias

Petrus Comorowski.

Kazimir vltio

Ingressus in Slesiam eius.

Conflatus.

Desiderati & captiui.

Captiuitas polonorum.

Ignis uehementia Wratisslauiæ.

Mathiæ audacia.

Sinistra fortuna exercitus Polono.

Litteræ Ma
thiæ.

sufferentias, quæ ab illis a rege Mathia Hungariæ expetebantur, concedere & certis habitis tractatibus fœdera in duos annos cū dimidio conclusa sunt cum maxima Polonorum & Bohemorum iactura, qui nulla re memorabili gesta, discesserunt. Rex autē Mathias Hungariæ, more suo litteras ad summū Pontificem, ad Imperatorem Romanorum, & alios Reges ac Principes scripsit, suam potentiam efferendo, & regum Poloniæ atq; Bohemiæ extenuando. Scripsit & Gabriel frater minorum Episcopus Agriens, postea Cardinalis, carmina inuestiua contra Polonos, quæ incipiunt. Bruma uenit, nix alba ru it, migrare Poloni. O fugite ad proprios algida turba lares &c. Cui ex aduerso Gregorius Archiepiscopus Leopoliensis pro Polonis rescripsit. Garrula lingua tace, nec sensu nec ratione, Villa uales, uerba pudenda uomis &c.

CAPVT LXIII.

Castrum Bar
wald demoli
tum.Homagia ka
zimiro præstan
tur.Ioannis Alber
ti in Thartaris
uictoria.

ANno autē domini 1477 instigante, ut ferebatur, rege Hungariæ Mathia, Cruciferi Prussiæ defectionem parabant, & Nicolaus Comorowski castra quædam in castellauit. Misso uero Petro Dominin Castellano Siradiens, cum sexingentis equitibus & quadringentis peditibus. Adiuncto ei Ioanne Biali, in Mariemburk Cruciferi cū quibus duces Mazouiae pactū habuerunt a defectione cesserunt. Iacobo quoque Dabienki Palatino Sandomiriens & Capiteano Graccouien aduersus Comorowski expedito, castra Barwald, Szefflari & Ziuiecz, per obsidionem sub septem septimanis conquesta sunt. Et castrum Barwald ualde spissum & forti muro munitum, iubente rege Kazimiro deiectum & solo equatum est. Ziuiecz uero incendio deletum, Szefflari Marco Ratoldi, eo quod pecunias a rege in eo haberet inscriptas, est restitutum. In anno quoque sequenti bellum contra regem & regnum Martinus Tresslar Magister Prussiæ, & Nicolaus Tungen occupator Varmiens Episcopatus resumebat, sed ex tempore deciderunt. In annoque 1479 Nicolaus Tungen in Piotrkow ueniens, regi Kazimiro reconciliatus, iuramentum fidelitatis præstitit. Tandem & Martinus Tresslar Magister Prussiæ, omni pertinacia deposita, die Saturni, nona Octobris eiusdem anni, iuramentum fidelitatis regi in arcē nouæ ciuitatis, in præsentia oratorum regis Hungariæ, Stephani Comitis Scepusiens, & Venceslai Beczkowski Bohemi, præstitit. Anno autē domini 1485, die Iouis, quindecima Septembris, quæ fuit in crastino exaltationis sanctæ Crucis. Stephanus Palatinus Valachiæ iuramentum fidelitatis cum suis Boyariis regi Kazimiro in Kolomya oppido Russiæ præstitit. Vbi nonnulli stipendiarii Bohemi, qui noctu exercitum præfati Stephani Palatini inuadentes deprædati fuerant, rege mandante, capite truncati sunt. Acceptoque exercitu mercede conductoque a rege, Stephanus Palatinus Thurcas grassantes, de Valachia expulit, & duces exercitus remuneratos, una cū exercitu in Poloniā remisit. Et quia Thartari saepenumero terras Russiæ & Lithuanie uastabant, rex Kazimirus contra eos Ioannem Albertum terciogenitum expedit, quo aduentante, Thartari ad sua se receperunt. In anno quoque domini 1489 iterum contra eosdem missus, decima die mensis Iulii de Graccouia exiit, & Thartaros circa scenosa loca comprehensos fudit, & reliquos dissipatos e terris Russiæ effugauit, ad

uit, ad genitricemque cum triumpho & gloria rediit. Mathia autē rege Hungariæ, in Vienna Austriæ morte absumpto. Anno domini 1490, die Lunæ, quinta mensis Aprilis, dominica siquidem Palmarum quom letaretur ex peroratione legatorum regis Franciæ, inter prandendum fucus asserre sibi iussit, quas quom ab aulicis consumptas didicisset, nimio furore & ira captus, in A poplexiā incidit, qua oppræssus mugitus quosdam adidit, insensibilis tamē iacuit. Donec in crastino post palmarum spiritum exalauit, tūc Ioannem Albertum ab Orsag, i. cōmunitate nobiliū in Rakosf electū, rex Kazimirus in Hūgatiā misit. Qui die solis 27. mensis Iunii, cum notabili exercitu summo mane diuinis officiis ex mandato festinanter peractis, de Graccouia egressus, per Sandecz & iuxta Cassouiam transiens, usque ad Pest peruenit. Compertoque Wladislaus germanus eius senior natus, & rex Bohemiæ a pontificibus & potentibus regni Hūgariæ dudum uocatus, & dominica circa exaltationis sanctæ Crucis, quæ fuit decimanona mensis Septembris, in regem Hungariæ in alba regali fuisse coronatus, & Budæ residentiam tenens, oppidum Pest & loca uicina gente armata aduersus Ioannem Albertum opplesset, a Pest retrocedens, Cassouiam obsedit. Castrumque Szarisf & oppida Aperies, & Cibinium cum adiacentibus in deditione accepit, sed & nouam ciuitatem seu Riulium dominare, per quosdam suos armigeros expugnauit, quod Hungari perpendentes, & Cassouienibus obsidione laborantibus subuenire cupientes. Pro concordia fratrum instabant, & eam circa carnispruium in præsentia præfatorum principum & fratrum in campo iuxta Cassouiam confecerunt. Ut Wladislaus Hungariam tanquam rege legitime coronato possidente, Ioannes Albertus ducatum in Slesia maioris Glogouiæ cum Kozuchow, Wladislaw & possessione oppidorum olim ducis Zeganeſ acceptaret & teneret, quod & factum est. Sub eo tempore puta circa festum Epiphaniarum, sydus crinitum quod Cometæ uocant, subtercia facie piscium apparitione emersit. Ab astrologis dominus Astone nominatum capite non magno, cauda uero prolixiore, sed tenui & paruæ lucis, de natura Mercurii, sequebaturque solem post occasum, cauda post se ad orientem protensa. Tamen concordia fratrum constituta fuisset, & decreto firmato, Glogouia cum certis oppidis Slesiæ duci Ioanni Alberto assignata esset, simul & per Capitaneum ipsius Ioannem Polak, in usufructum & possessionem acceptata fuisset. Attamen Ioannes Albertus persuasus de Hungaria minime exiit, quod Hungari moleste ferentes, Stephanum Comitem Scepusiens, & regni Hungariæ Palatinum ac gubernatorem cum duodecim milibus armatorum aduersus eum destinarunt, quo cum in kalendis Ianuarii alias prima Ianuarii anni Christi 1491 circa occasum solis cōgrediens, Ioannes Albertus facile superatus est, quoniam dumtaxat bellatorum duo milia hahebat. Nox tamen atra non parum adiumenti superatis & fugientibus præbuit. Dux quoque Ioannes Albertus a suis in tenebris derelictus in captiuitate Hussaronum uenerat, quem ex loquela quidam aulici cognoscetes, singillatim unus post alterum cum clamore (ut putarentur plures) accurrentes eripuerunt, & in Aperies deduxerunt. Et sequentibus diebus per compositionem facta pace, Hungari uersus Budam, dux uero Albertus Graccouiam

Mathiæ regis
obitus.Successor sibi
eligitur.Cassouia
Dissentio per
regnum.Apparido Co
metes.Ioannis Alber
ti permanentia
in Hungaria.Stephanus Co
mes Scepusiens
aduersus eum
pugnat.
Ioannes Alber
tus superatus.

couiam diuertit, quē tūc uenientem, Graccouienſes honorifice ſuſcipientes in arcem Graccouienſem deduxerunt. Et illic uſq; in diem mortis Kazimiri genitoris ſui permanſit. Kazimirus ſiquidem genitor ipſius & rex Poloniae poſt feſta paſchae eodem aſſe 149, ſenſim ex profluuiū uentris in Lithuania agro-
tare coepit, & quom ſui philoſophi reſtringere aut noluerunt aut non potuerunt. Monachorū minorū de obſeruantia, quos uulgariter Bernardinos nuncupāt, accepto conſilio. Pane groſſiſſimo ac nigerrimo Lithuanico in Grodno uentrē conſtrinxit. Et exultaratus in ſuos medicos inuexit, q; relligioſorū medicina pluris ualere q; in arte medica doctorum. Coepit tamen ſtatim ſecūdum pedes tumere, quod quom nec fratres, nec philoſophi curarent, Iacobum de Zaleſze ſuum medicū percontādo requiſiuit. An adhuc ſpes eſſet ſanitatis, qui quom reſpondiſſet minime, tanq; fortis athleta imperterritus ſubiunxit, ergo moriēdum eſt, & medico addente, utiq; Vadas ergo inquit, aſtanti, pro conſeſſore & pro ſacerdotibus, ut mihi ſalutaria praebeant ſacra-
menta. Perceptis itaq; rite ſacramentis, & teſtamēto facto, in priuatis & ab-
ditis locis centū milia aureorū oſtendit, quos inter filios partiendo, Ioāni Alberto minimā ſortem designauit, quonia inquit in Hūgarico bello multa ab-
ſorplſit, ſicq; in pace mortuus eſt, in caſtro Grodneſi, die Iouis, ſeptima men-
ſis Iunii proxima ante feſtum Penthecoſtes, ut eiſdem menſis principiū exi-
cium mortis eſſet, cuius finis inſitum regni & coronae erat. Regnauit autē in Polonia quadragintaquinq; annis, abſq; decimocto diebus. Nō computatis duobus aſſe & medio, ab interitu germani ſui Wladislai in Thracia, quibus regnum Poloniae uacauit. Relatus autē & adductus Graccouia, eadē die ſci-
licet undecima die mēſis Iulii, quae eſt dies trāſlationis ſancti Benedicli poſt meridiem, in dextra parte ſacelli noui ſanctae Crucis, per reginam Elizabeth conſortem eiſdem conſtructi, ſepulturam accepit. Cuius opera mauſcolum eſt ſuperpoſitum marmoreum, cum ſupereminetia lignorum rubefactorum. Erat autē maxima pompa tam in ſepultura q; in exequiis, cohoneſtate & ſua ne-
bria peragente regina Elizabeth, cum filiis, Praelatis, Pontificibus, & Bar-
onibus regni. Aderant proceſſiones totius urbis, & equites armati cū uexil-
lis ſecundum numerū prouinciarū, quibus dum uiueret imperabat. Aderat & uniuerſitas ſtudiū Graccouie: clerici, & plebis multitudo copioſa. Fuit au-
tem rex Kazimirus proceras ſtaturae, ſecundū anteriore capitis partē a uentri-
ce per totum caluus, faciei oblongae & macrae, uocis bleſae, ab ineunte aetate uſq; in ſinem uitae ſemper uenator & auceps. Canes uenaticos plurimū dili-
gens, quod ex uno exēplo cognoſce. Dū Wladislauſ dux Ribniceſis & Plezi-
neſis, ſatius agnominatus, donaria Wladislao regi Bohemiae miſſa interce-
piſſet, & parſum iri ſibi praecaretur. Canes inquit uenaticos dumtaxat red-
dat, & cetera poſſideat donaria, tanq; canes maioris ualoris fuiſſet rebus ca-
teris. Fuit homo ſemper ſobrius, aquam bibens, uinum ſiceram, ceruiſiam, & pharmacū nunq; guſtans, & odorem eorum execrans atq; faſtidiens. Inue-
nerem procliuus, balnea & fomentationes crebras amās. Commellatione & comēſtione indulgens ac intentus, laboris, frigoris, ſumi, uenti, aſtus patien-
tiſſimus. Poſtq; ex ducatu Lithuaniae in regem Poloniae aſſumptus eſſet, ele-
rum perturbauit

kazimiri egri-
tudines.Pompe fune-
ralis deſcri-
ptio.

kazimiri ſtatu-

Pacientia eius.

rum perturbauit, praecipue pro Episcopatu Graccouienſem contententes. De-
inceps uero ad tempora uitae, eum multū ueneratus, ad praedia ſapenumero
uocabat, ut quottannis Graccouia ueniret, Praelatos, Canonicos, Doctores
& Magiſtros aleret, & prandiis opipare inſtructis reſiceret. A ſubditis ſuis
pecunias corrogabat, petebat, & mutuabat, promiſſi memor & uerax. Mu-
tuataq; perſoluens, regios prouentus, caſtra & oppida arendans & inuadias
Edificia negligens, ita ut pleraq; caſtra ſui domini colapſa ruerēt, aut tectis
denu data priuarentur. Coniugis ſuae reginae Elizabeth ſeruidus amator, &
ab ea reciprocis adamatus amoribus, ut ſcelix coniugium inter eos ore em-
nium diceretur. Prolem quoq; frequentē & numeroſam, mares ſex, foeminas
ſeptem procreauit. Ex quibus quattuor reges fuerunt. Wladislauſ primor-
genitus rex Hungariae Bohemiae q; Ioannes Albertus, & Alexander. Item
Sigismundus, reges Poloniae ſucceſſiue regnantes. Kazimirus autē ſecundo
genitus, poſt praefocatus, in Vilna tumulatus requieſcit. Et ut fertur pro ſa-
ctitate uitae miraculis conuſcat. Vltimus filius Fridericus, Cardinalis tituli
ſanctae Luciae in ſeptem ſoliis, Archiepiſcopus & primas Gneſneſis, Epico-
puſq; Graccouie fuit. Septē autē filiae fuere. Hedwigis maior nātū Georgio duci
Bauariae deſponſata. Sophia ſecunda filia Ioanni Marchioni Brādenbur-
geſi. Anna quinta filia Boguſlao duci Stolpeſi & Stetineſi. Barbara ſexta
filia Georgio duci Miſzneſi. Vltima earum Elizabeth Legnicenſi duci nu-
pta. Elizabeth autem tertia inter filias imatura morte praeventa, in ſepul-
chro Hedwigis materterae Graccouiae tumulata quieſcit. Similiter Eliza-
beth inter filias quarta in pueritia occumbens, in dextra parte chori ſepulta
eſt. Insuper rex Kazimirus cum Cruciferis fratribus Theutonicis in Pruſſia
longum & periculoſum geſſit bellum, quos tandem poſt quattuordecimum
annum ſuperauit ac domuit. Et reſurgentes iterū & iterum tanq; Hercules
claua, idē am renaſcentem, & Anthemū ē terra ſurgente occidit & ſilere coe-
git. Glorificet ergo deum Polonia, q; caſtra & ciuitates munias, labore alie-
nigenarum conſtructas, per regem Kazimirū regno Poloniae contulit, ut cu-
ſtodiret legem domini & iuſtificationes eiſdem requireret, quēadmodum in pſal-
mo centeſimo quarto dicitur. Dedit illis regiones gentium, & labores popu-
lorū poſſederūt, ut cuſtodiat iuſtificationes eiſdem & legem eiſdem requirant.

CAPVT LXV.

Nno domini 1447 Sbiſignus Epicoſus Graccouie eccleſiam
Collegiatam in noua Sandecz cum aliquot Praelaturis & Prae-
bendis fundauit. Eodem anno multa ſpolia & ſurta in regno po-
loniae ſub hyemem per raptores & fures de Slesia & Hungaria
ſuborta fuerunt. Et non erat deſenſor, rege Kazimiro in Lithuania manente
Anno domini 1448. Veniente ex Lublin a rege Kazimiro in Graccouia Ba-
pſta Epicoſo Camerineſi nuncio apoſtolico. Praelati & Capitulum Grac-
couienſis, Conſulatusq; & ciues Graccouienſis in mille quingentis equis, ſplendi-
de obuiam exeuntes, eum ſuſceperunt. Vniuerſitas autē Graccouienſis nullam
eiſdem etiam monita & rogata, reuerentiam facere uoluit, quonia concilio Baſili-
enſi, & non papae electo, aſſiſtebat. Propter quod praefatus Epicoſus Ba-
pſta contra

domus tunc f. hominis
signu est negligens.Proles kazimiri
in sex uiribusHedwigis Georgii d. bava-
riae f. d. marci b. b.
Anna Boguſlao p. b. b.
Barbara d. d. Georgii b. b.
Elizabeth leg. d. d.Expulſio po-
tentiae ſue in
Pruſſiam.Pr. 104. d. d. illorū
regiones gentiumRaptores in
Poloniam

Baptista Episcopus Canonicus Cracouiensis universitatis hostis.

Ioannes de Huniad Thurensis ingressus.

Poloni & Bohemi victi.

Scisma decem annorum ruptum.

David Constantinopolim petit.

Iubileus cum peste.

Iskria victor in Ioane Huniad

Swirigal obitus.

pistia contra universitatem fremebat, & eam beneficiis priuare conabatur. Ac cum consensu regis de regno expellere, quem Sbigneus Cardinalis & Episcopus Gracouiensis persuasionibus suis abducebat & mitigabat. Et ut fertur ipso redeunte Roma, Nicolaus papa quintus, qui arroganter & minus prudenter agisset, eum in conspectu suo admittere noluit. Et exinde tabefactus, prae tristitia in breui uita finiuit. Eodem anno Ioannes de Huniad gubernator regni Hungariae numerofo & forti exercitu coadunato, Thurensiam alias Graciam intrauit, & quomodo ad campum Cossowo peruenisset. Imperator Thurensium cum tricesimis milibus equitum, & sexaginta milibus peditum superuenit, ubi feria quinta ante Lucae euangelistae aequo Marte pugnatum est. Altero die Hungarorum exercitus occidebatur, & a multitudine Thurensium concludebatur, ita quod confectus in nocte fugam inuit. Sabbato autem pauci ex Polonis & Bohemis in castris remanentes, a mane ad meridiem machinis & balistis se tutabantur tandem ad extremum uicti, fere quindecim milia occisi sunt. Capti autem fuerunt duodecim milia. Ioannes autem de Huniad fugae se committens, solitarius in Rascia in quodam castro de mandato dispori Rasciae captus fuit. Et ad iuramenta ac promissa Praetorum & Baronum Hungariae, dato filio eius in obsidem, dimissus erat, qui liberatus non solum castra promissa non reddidit, sed & quae iuris Disporierat expugnauit. Anno domini 1449. Felix papa quintus, olim Amadeus dux Sabaudiae nuncupatus cessit, & publice papatum resignauit, & sublatum est scisma, quod fere decem annis durauit, uerit adagito testis. Lux fuit mundo cessit felix Nicolao. Eodem anno Nicolaus papa quintus misit Capellum Sbigneo Episcopo Gracouiensi per Ioannem Dlugosze seniore Canonico Gracouiensi. Felix Sbigneus Cardinalis qui trino capello redimitus erat. Ab Eugenio quarto, & Felice quinto, Item a Nicolao quinto, quolibet eorum ad sua suffragia ipsum Cardinalatu allicere. Anno domini 1451. David Imperatoris Thurensium fratris filius Mustapha nominatus a rege Kazimiro optauit, ut ei per terras suas in Constantinopolim transire liceret, quoniam Omarath imperator Thurensium die ultimum obierat. Annuit Kazimirus suae petitioni, & remuneratum cum conductibus remisit. Cassus tamen suus fuit labor, Thurensium enim iam alium imperatorem elegerat. Anno quo supra annum Iubileum Nicolaus papa quintus, pro universo regno Poloniae, & magno ducatu Lithuaniae ad intercessionem Sbignei Cardinalis Gracouiensis concesserat, qui a mense Decembri ad finem Augusti durauit. Eodem anno grandis pestis in terris maioris Poloniae inualuerat. Anno praefato 1451. Ilkhan de Brandis cum quattuor milibus militum. Ioannem de Huniad gubernatorem in regni Hungariae, sedecim milia ducentem, feria tertia in uigilia natiuitatis Mariae, circa Lucencze sudit, quia inchoato praelio, magna pars exercitus gubernatoris fugere coepit, quam gubernator a fuga cohibere non ualuit. Anno domini eodem feria quinta decima mensis Februarii, quae fuit dies sanctae Scolasticae, dux Boleslaus Swirigal in castro Luczko mortuus est. Anno domini 1453 quoniam duces Ianussius Oszwanczimien, & Przemislus Toffecen regionem Polonicam depredabantur. Ioannes Sczekoczki Capitaneus, & Ioannes Kuropawa Succameranus Lublincen, pro Capitaneis electi cum

eti cum gentibus praeio conductis contra eos missi, illico castrum Oszwanczim obsidione cinxerunt, & ipsum in potestate regis & regni redegerunt. Et Ioannes de Czizow Castellanus & Capitaneus Gracouiensis in eo locatus est, donec Oszwanczimien dux pecunias pro stipendiariis expositas solueret, aut ipse cum terra sua feudum regi praestaret. Eodem anno exercitus Thartarorum Podoliam uastabat. Ioannes uero Laszcz administrator in Zukouiecz, nobilis de domo Pomiany cum aliis administratoribus, uidens se hostibus impari, in campo Krasnew, nocte omne illud robur Thartarorum prostrauit. Deinde interdiu reliquos exercitus Thartarorum (qui haud longe aberant) aggressus ducem Thartarorum, deo fauente occidit, & reliquum agmen thartarorum in fugam conuertit, preda de manibus ipsorum erepta. Anno praefato. 53. supra mille quadringentos Constantinopolis Graecorum metropolis, per Mahumeth imperatorem Thurensium, die. 29. Maii capta est. Post. 34. diem oppugnationis Imperator Graecorum Constantinus nomine, pugnant obruncatus est, turba populorum trucidata. Matronae & uirgines ad libidinem raptae. Saluatoris nostri simulacrum in cruce pendens derisum & contemptum praecedentibus qui dicerent. Hic est christianorum deus, in castra delatum, sputo, luto, & sagittis iactatum est. Pera Ianuensium ciuitas, simile periculum uerita, missis nunciis deditionem fecit. Thurensium mandante, turres & munitia rupta, & solo aequata sunt. Capanae sublatae & in machinas resolutae, & 16. milia aureorum pro tributo imposita sunt. Eodem anno dux Ianussius Oszwanczimien castrum Oszwanczim obsedit, qui cum ignominia & iactura suorum repulsus. Antiquum castrum per patrem suum ruinatum, Volek nuncupatum reformauit. Et ex eo non solum terram Oszwanczimien, sed & confinia regni spoliavit. Barones itaque regni, rege absente & in Lithuania commorante, Volek obsederunt, & pacem concluserunt. Et quia Polonis ducem Ianussium patrimonio suo uiolenter spoliari iniustum uidebatur, ex pacto ei uiginti milia latiorum grossorum pro terra Oszwanczimien dederunt, & de ea perpetuo cessit. Ladislaus rex Hungariae & dux Austriae, Pragae in regem Bohemiae eodem anno scilicet 1453 dominico die qui fuit festum Simonis & Iudae, per Dionysium Cardinalem & Archiepiscopum Strigonien coronatus est. Peracta autem coronatione, ut quisque secundum arbitrium sub una specie uel duplici communicaret, concessit. Ipse tamen rogatus, hereticorum ecclesias nunquam intrauit.

CAPVT LXVI.

Anno domini 1455 feria tertia post palmarum, quae erat prima dies Aprilis. Sbigneus Cardinalis & Episcopus Gracouiensis Sandominiae, dum passio domini in ecclesia Sandominien cantaretur mortuus est. Ex Sandominia in Gracouiā delatus, feria quarta palchae, quae fuit nona Aprilis, in medio chori sub urna erea, per eum dum uideret ordinata, sepultus. Et tres capelli rubei super sepulchrum suspensi sunt quorum iam nullus apparet, quoniam a tribus sumis Pontificibus Eugenio quarto. Felice. 5. & Nicolao quinto Cardinalis factus erat, quod perraro uni contigit. Exegerat annos uita. 66. in pontificatu Gracouiensis annos. 31. in Cardinalatu uero sedecim. Testamentum suum ecclesiis, monasteriis, studentibus, & regis

Ioannes dux Oszwanczimien victus.

Ioannes Laszcz Thartarorum victor.

Constantinopolis captiuitas.

Pera Ianuensium ciuitas capta.

Castrum Volek restauratum.

Ladislaus regis Hungariae coronatio.

Sbigneus Cardinalis Episcopus Gracouiensis mortuus.

Magna incin-
ratio Gracco-
uig.

Caristia anno
1455.

Interdictum
Graccouig.

Cruciferi con-
tra Thurcam

Ioannes Cap-
istranus cum su-
is cruce signa-
tis.

*Christianus Johannes 100
graves prope puerum*

Mahumetes
uulneratus &
profligatus

*Ioannes de Hun-
niad mortuus
atq; Capistranus.*

Cometes.

1457

agens & miserabilibus personis, & non suis propinquis distribui iussit. Anno præexpresso feria secunda Penthecostes, quæ fuit 26. Maii hora uesperarum, dum mechanici in campo aue sagittarent. Ignis de domo Thomæ loricis Consul Graccouien proxima ædi sancti Petri erupit, & Castresem & Canonicalem plateas, & quattuor ædes sacras scilicet sanctorum Petri, Andree, Martini, & Mariæ Magdalene cum collegio Canonistarum consumpsit. Dux duxat domus canonicales magistri Nicolai Spiczmeri Catoris, & Ioannis Dlugosz Canonici Gracco: egre defensæ fuerunt. Ab eo ergo tempore sagittatio galli ad octauam in die feriale non festiuum, diem scilicet Lunæ post trinitatis proximum translata est. Eodem anno interierant frumenta & segetes fuit caritas annonæ. Insuper prædicto anno 1455 tertia Octobris monasteria fratrum minorum de obseruantia in Posnania, Costen, Wschowa, & Cobilino per ciues fundata sunt. Anno domini 1456 Nicolaum de Thurza præbiterum gerentem se pro Scolastico Graccouien, & germanum eius patrem de Gnoinik clericum, gerentem se pro Canonico Graccouien (& uterque eorum sub uiuis beneficia impetrauerat) eculei pœna examinatos, & furtum quo ordine egerunt confessos. Consulatus Graccouien intra muros Gracco: portæ sancti Floriani proximos mucrone percussit. Et supposita fuit Graccouia interdicto, usquequo Wladislaus primogenitus regis Kazimiri nascetur. Natus autem erat feria secunda post dominicam Oculi, quæ fuit prima mensis Martii, post horam terciâ noctis, & in octaua paschæ per Thomam Episcopum Graccouien baptisatus. Is diu in Hungaria & Bohemia rex pacificus quæ pax uelut umbra corpus sequebat, feliciter regnauit. Anno præfato Crux auctoritate apostolica contra Thurcam prædicabatur. Imperator autem Thurearum Albani regalem Rasciæ, ad fluuenta Sawi & Danubii sitam, obsedit, tredecimque hebdomadis continua quassatione, turres, & muros solo prostrauit. Ioannes autem Capistranus cum octingentis cruce signatis de Budam per Danubium in nauibus demissus castrum introiuit. Ioannes uero Huniad cum gente armata per terram aduenit, & fortissima pugna, sine ulla pausa tam in die quam in nocte fuit, donec uictoria ex alto catholicis data, Thurci cum suo imperatore in fugam uerterentur. Et christiani centum insignes machinas, sexaginta quattuor galeas & multitudinem captiuorum consequuti fuerunt. Gloriabatur itaque pater Ioannes Capistranus, quod cum bubulcis & ruralibus pugnaces Thurcas deo iuuante contriussent. Gloriabatur & Ioannes de Huniad gubernator regni Hungariæ, quod robore, militia, & perseverantia eius Thurecos superatos, & imperatorem eorum Mahumete uulnerato, ad extremum profligauit. Sed ambo eodem anno absumpti, gloriæ finem imposuerunt. Nam Ioannes de Huniad in mense Augusti mortuus est, uir in armis & administratione bellorum celebris. Ioannes uero de Capistrano, 25. in Vlak oppido Hungariæ Christo spiritum reddens. In ecclesia conuentuali. s. Mariæ ordinis sancti Francisci eiusdem oppidi sepultura accepit. Eodem anno post Viti Cometes ad septemtrionem quantitatis medicis apparuit, tota nocte usque ad ortum solis apparens. Duratio autem eius uno mense exacta est. Anno domini 1457 Ladislaus rex Hungariæ assistentiam primorum consiliorum

orum Hungariæ natus. Ladislaus filium gubernatoris, interfectore Vlrici Comitis Cuius capite trucauit, & Mathia germanum eius cum amicis & comensalibus in carceribus captiuatum obseruauit. Eodem anno die Mercurii, 21. Septembris hora completorii, Elizabeth regina Poloniæ in Graccouia Hedwigim suam parturit. Anno quo supra Kazimiro rege Poloniæ conuentione in Piotrkow agente, Nuncius est allatus Ladislaus regem Hungariæ & Bohemiæ ac ducem Austriæ, cui uirgo Magdalena regis Franciæ filia, fuit desponsata, in die Cecilia subito infirmatum, in die sancti Clementis diem obiisse. Ac in die beata Katharinæ in ecclesia Pragen, in sepulchro protauis sui Karoli imperatoris esse sepultum. Et nouam sponsam ex medio itinere reuersam fuisse. Varii autem fuerunt rumores de morte eius. Vulgariori tamen & crassiori sermone, Georgius de Poszdebrad de morte sua simulabatur, & eo presumptuosius quod se in regem Bohemiæ erexit. Insimulabatur & Ioanna Georgii Poszdebradki uxor, quod in pomo regi dato, ueneno interlito mortem procurarit. Interiit autem rex Ladislaus anno ætatis suæ decimonono.

CAPVT LXVII.

Anno domini 1458 die dominico, 22. Ianuarii, quæ fuit sancti Vincencii. Mathias Ioannis de Huniad olim gubernatoris Hungariæ filius, tredecimum agens annu. Apud Budam nondum ex captiuitate, qua per Georgium de Poszdebrad gubernatorem Bohemiæ detinebatur solutus. Et Michael Szuladin auunculus eius, qui cum quinque milibus gentium aduenerat, in gubernatorem regni Hungariæ electus. Et pro liberatione electi regis quinquaginta milia aureorum congesta sunt. Apud Pragam uero in quattuor temporibus cinerum, Georgius Poszdebrad gubernator Bohemiæ, in regem Bohemiæ, feria quinta ante dominicam Oculi, quæ fuit secunda dies Martii electus est. Vir in administrandis rebus bellis prouidus, sed erroribus Vilephistis plurimum deprauatus. Die autem dominico post sancti Georgii quæ fuit ultima Aprilis, per Augustinum Episcopum laurien, assistentibus sibi Vincencio Vacien Episcopo, & Prothasio electo Olomuncen Girzik in regem. Ioanna uero consors eius in reginam Bohemiæ coronata sunt. Eodem anno Hungari contra Nicolaum Comorowski, & Thelephum, uictoria potiti sunt. Ioannem autem Iskra, & Petrum Rathkowicz, certis castris & munitionibus exuerunt. Die quoque dominico post festum circæ Pothok oppidum hungariæ cum Thelepho cõgressi, omnes eius copias conflixerunt. Pressit etiam Georgius Bohemiæ rex Austriam bello, nec prius desinit, donec certa fierent pacta, per quæ illi Vlricus Eczinger de uenenatione Ladislai regis insimulatus, traderetur. Eodem anno feria quinta, in uigilia sancti Francisci, tertia Octobris in aurora. Elizabeth regina secundum filium progeniuit, cui nomen Kazimirus imposuit. Anno domini 1459 Quidam Barones, quorum princeps Nicolaus Fuszaczki erat, Mathia reiecto, Fridericum imperatorem, & Austriæ ducem, in regem assumpserunt. Qui electioni a paucis factæ consentiens, totam Hungariam bello civili inuoluit exercitibus utriusque regis concurrentibus atrox bellum fuit. Ad extremum tamē Caesarinis uictoria cessit. Tandem pace perpetua composita, sub his conditionibus

Interfectore Vlrici Comitis Cuius.

*Hedwigis dux ducis
Georgii Poszdebradki*

Ladislaus regis
Hungariæ &
Bohemie

*Ioanna uxor
Georgii Poszdebradki
in pomo regi dato
ueneno interlito mortem
procurarit.*

Mathias de
Huniad e captiuitate
liberatus.

*Michael Szuladin
auunculus eius*

Girzik in regem
Ioanna uxor in
reginam Bohemiæ
inuncta.

Nicolaus Comorowski &
Thelephus ab
Hungariis uicti

Austria oppressa.

Kazimirus

Fridericus rex electus.

F. 4. d. t. u. n. i. u. s.

CCCXXXII

LIBER QVARTVS.

Fridericus &
successores titu-
lum regni Hun-
garie habent.

Ioannis Alber-
ti natiuitas.

Alexandrina
natiuitas.

Sophia Polo-
niae regina mor-
tua.

Epitaphiū ei⁹.

Rex Bosnae a
Mahumeto ca-
ptus.

Polonorum mili-
tes Hungaris
Prelati.

Cruciferorum
in Iudeos scui-
ta.

ditionibus, ut Caesar Fridericus titulo regni Hungariae, sibi & suis successo-
ribus retento, coronam materialem regni hungariae, per Elizabeth apud il-
lum deposita, redderet. De administratione regni hungariae, ad uirā dūm-
xat Mathias cederet, post mortem sibi successurus. Pro restitutione quoq;
coronae Mathias rex, Friderico octuaginta milia aureorum solueret. Dum pax
sub his conditionibus completa est, rex Mathias a Caesare in filium susceptus
tum primum se coronari in regem, in alba regali huiusmodi corona obtinuit
& procurauit. Anno domini 1460 die Iouis. 27. mensis Decembris in die lo-
annis euangelistae filius tercius Kazimiro, ex Elizabeth in Graccouia hora
duodecima natus est. Cui nomen binominū Ioannes Albertus inditū est. An-
no domini 1461 die Mercurii, quinta mensis Augusti, apud Graccouia Eli-
zabeth regina quartum filium enixa est. Qui a Ioanne Pniowski Archidiano
no & administratore Graccouienē baptisatus, Alexander uocatus est. Eodē
anno Sophia Poloniae regina, Wladislai regis Poloniae relicta, ex nimia faci-
etate melonum febre acuta contracta, ad extremum paralisi tacta, omnibus
sacramentis procurata, in castro Graccouienē die Lunae. 21. Septembris, hor-
ra uesperarum mortua est. Die uero Lunae. 27. Septembris, apud maiorem
ecclesiā Graccouienē in sacello. f. Trinitatis, quod a fundamētis quadrata pe-
tra crexerat, & octenario numero ministrorum, clenodisq; & indumē. is regis
splendide dotaueat, celebri apparatu funeris sepulta, uno & quadraginta
exactis annis, ex quo regi Wladislao coniugio coniuncta, in Poloniae regnū
aduenerat. Carmine tali celebrata. Sanguine clara ducum Russiae clarissima
quondam. Laudibus ipsa meis gloria summi sui. Iuncta Polonorum diuino fce-
dere regi. Contraxi populos in mea uota meos &c. Anno domini 1463, Ma-
humeth imperator Thurcorū, accepto & expugnato regno Bosnae. Ccepit
regem Bosnae in castro fortissimo Iaycze, & eum sagitis militū necauit. Rex
uero Hungariae Mathias, aliquas arces & presidia Thurcarum expugnans
Emericum Diak hominem magnae factiuitatis regem Bosnae prefecit. Ar-
cemq; Iaycze, quam septem milia Thurcarū egregie tutabatur, longa obsi-
dione macerans per deditiōē cepit. Sub tempore illo Poloni militares, re-
gis Mathiae pauci numero, quorū Felix de Panyow genere Godzaba, & Io-
anes Albus de Sreczkow genere Doliua, ductores erāt, quattuor milia thur-
carum noctis tempore inuasorū profligarunt. Septingentos autē equestres
Hungaros quorū Sokolopeter ductor erat, quoniā deserētes socios suos pre-
fatos Polonos, abscesserant, Mathias rex obiurgatos, capitibus eorum braccis
impositis & uultibus uelatis, extra castra non nisi post triduum reuersuros,
ut ceteris in exemplum forent, propulit. Anno domini 1464 Pius papa se-
cundus generale pessagium cōtra Thurcam instituit. Ad quod plura homi-
num milia crucem apud Graccouiam assumentes. Feria tertia paschae, q̄ in
terciam Aprilis cadebat, in Iudeos & eorum domos ad uesperū irruerunt, et
contractis tam domibus q̄ sinagoga iudaica, uniuersas substantias eorum di-
riperunt, trigintaq; homines de utroq; sexu trucidarūt. Cetera uero multi-
tudo iudeorum in aede Ioannis de Tanczin ad portam se receperat. In crasti-
no uero ampliori seditione gliscente, uix caterua iudeorum defensa, in arcem
Graccouienē

CHRONICO REG. POL.

CCCXXXIII

Graccouienē est deducta. Eiusdem anni sexta Maii, hora prima noctis regina
Elizabeth filiam genuit, quae die solis quartadecima Iunii per Ioānem Epif-
copum Graccouienē baptisata, Sophia nomen accepit. Anno domini 1465.
Wladum superioris Moldauiae principem, Mathias rex Hunga: quasi cū
Thurca cōtra illum sentiret captiuauit. Radul autē germanus Wladi Ma-
humeti thurcarū imperatori adherens, tributarium se illi prestuit, & prefat-
tam maiorem Moldauia ab illo regendam sub tributo suscepit. Oppidūq;
Kilia, quod Greci Likostomos appellant, exclusis hungaris occupauit. Ve-
ritus Stephanus Palatinus Valachiae Thurci uiciniam, & ipse in tribu-
tum Thurci concessit. Habita tandem cōspiratione cum ciuibus Kiliae, por-
ta una subserrata, Stephanus Kiliam sub noctis medio comprehendit. Du-
osq; arcis Capitaneos, qui forte ad nuptiarū solennitatem inuitati, delicatius
epulati fuerāt, in oppido offendens. Vnum cepit. Alterū uero in arcem effu-
gentem, terrore & spe uitae ac munerum q̄ offerebantur affectū corripit, &
arcem in potestatem Stephani tradidit. Maxima, his auditis thurcarū Caesar
frangebatur molestia & ira. Sed nuncium Stephani cum tributo & muneri-
bus ad se missū captiuatum quem tenebat, honoratū remisit, & excusatio-
nes de interceptione Kiliae ad satisfactionem accepit. Eodem anno die solis,
nona Maii, in festum trinitatis cadente, sub missa maiori Elizabeth regina
Poloniae in castro Graccouienē filiam partu septimo effudit. Quae altero die
solis sedecima Maii baptisata, Elizabeth est uocata. Eodē quo orta fuerat
die anno sequenti mortua, Graccouiae in sepulchro Hedwigis matertera se-
pulta. Anno prefato die solis. 26. Maii, infra continem ad populum, Cli-
peus ecclesiae sancti Fracisci Gracco: inter chorū & corpus ecclesiae consi-
stens, decidit. Post quem turis alti lima eiusdem monasterii a Boleslao pur-
dico duce Graccouienē, cum ambitu circa summū tatē, magnifico sumptu edi-
ficata, quoniam & eidē clipeo adhaerebat, & per incendium deuoluta iuerat
solotenus decidens, corruit. Et columnas ac testudinem in corpore. In choro
uero testudinē pro aliqua parte concussit. Neminē tamē ex hominibus lesit

CAPVT LXVIII.

Anno domini 1466 Ioannes Rokiczan, Bohemicae heresis uer-
tex, & auriga dolosus, subita paralisi percussus, apud Pragā lo-
quendi usum ammisit. Iussu suo dei iudicio, ut qui lingua sceleratissimam heresim extulit & predicauit, lingua languida
puniretur. Eodem anno circa medium mensis Augusti, Eczigeri impera-
tor Thartarorum Przecopensiū absumptus est. Qui sub omni tempore sui
imperii pacem optimam cum regno Poloniae & terris Russiae custodiuit, &
tenuit. Eodem anno pestis in regno Poloniae uiguit. Anno preexpresso Ge-
orgium Poszdzembradski regem Bohe: tanq̄ hereticum 23 Decembris omni
honore. Paulus papa secundus Romae priuauit, & omnes subditos regni Bo-
he: ab eius obedientia & iurisdictione absoluit. Ipsumq; ac filios suos & po-
steros ad consequendas quaslibet dignitates & honores inhabilitauit. Anno
domini 1467 Rege & regina Poloniae in uilla Kozmice in Radomieli distri-
ctu, supra litulam propter pestem cōmorante, quintus filius sed octaua pro-
les natus est

Sophia filia. 6

Wladus capt⁹.

Kilia capta.

Elizabeth. 7.

Ruina partium
ecclesiae sancti
Francisci.

Paralisis Ioan-
nis Rokiczan.

Inhabilitatio
Gyrlis cum p-
le.

Sigismundus. 8

Lodouicus de
Erlithauszen
magister Prul-
siae mortuus.Conflictus ob
Valachie pre-
fecturam.

Fridericus. 9

Victorinus si-
lius Georgij re-
gis BohemieMathie exerci-
tus.Regressus Ge-
orgij.Victorini seces-
sus.Trebiczow
Mathie coedit.

les natus est, die Iouis, prima Ianuarii sub noctis medio in diem succedentem fonte baptismi a Ioanne Episcopo Graccouien, in eodem loco regeneratus, Sigismundi nomē sortitus. Post duos germanos reges Poloniae uita functos, in Polonia his diebus regnans. Die Saturni quarta mensis Aprilis, ante con- ductum paschae prefati anni. Lodouicus de Erlithauszen Prussiae Magister uigesimalis nonus, quindecim diebus infirmatus, apud Kenigz berk mortuus est, & in ecclesia Zambien tumulatus, quem annos decem octo in Magistra- tu exegisset. Tribus de Palatinatu Moldauiae uidelicet Stephano, Petro, & Berenden aliquot annis contendentibus, & se de profapia Alexadi Palatini descendere differentibus. Stephanus quonia astu, factiuitate, & solertia pre- stabat, facile aliis duobus exclusis, apud Valachos principatu obtinuit. An- no autē predicto 1467 Mathias rex Hungariae contra eum ueniens, & Berē den Valachiae preficiens, ac Palatinum instituens, per Palatinum Stephanū in oppido Banya profligatus est, tribusq; uulneribus rex sauciatus, de loco certaminis in lectica elatus est, & multa milia Hungarorū occisa. Haec est rei ueritas, quā hungari regi Mathiae blandientes, aliter factum retulerunt. Eo- āno Poloniam pestis & caristia turbauerat. Anno domini 1468 die Iouis. 27 Aprilis, post horam sedecimam. Elizabeth regina in castro Graccouien se- xtum filium, nonam uero prolem parturit, qui Fridericus appellatus est. Hic Cardinalis tituli. s. Luciae in septem solis fuit. Eodem anno Victorinus filius Girzikonis regis Bohemiae. Monasterium Pulger in Austria, eiectione monia- libus in castellauit. De quo adueniente exercitu Friderici imperatoris, in Mo- rauiam ad castrū Spelberk, quod Brūnae imminet, fugit. Mathias autē rex Hungariae, bellum Bohemiae & Morauiae illaturus, exercitū suū circa op- pidum Austriae Lauy, in loco paludinoso collocauit. Ad quē Georgius Po- dzabradschi, rex Bohe: cum exercitu haud modico, pedite q; equite magis re- fert, aduenit. Et quattuor heddomadis aut amplius neuter exercitus quom- esset ad prope, in dimicationem uenit, sed de pace tractatus fuere, re aut infe- eta, & fame premente. Georgius Bohemus campum deserens, Bohemiam rediit. Filium tamen Victorinū apud oppidum Morauiae Trebizow sua- ditionis reliquit. Mouit & illico Mathias Hungariae castra, & illa oppido Tre- biczow applicuit. Pro cuius conquisitione suburbana incendit, ex quo incen- dio oppidum corripit. Victorinus autem periculum incendi uitaturus, in monasteriū ante muros oppidi, expulsis monachis, se recepit. Rex uero hun- gariae Victorinū in monasterio obsidere coepit, fameq; premente, Henricus Girzikonis alter filius cū nouo Bohemorū exercitu superuenit. Ad quē Vi- ctorinus nocte diem Penthecostes antecedente, quae fuit quinta Iunii, cū mil- le tricētis pedibus egressus, & hostilem custodiā dirumpens, in castra Hen- rici deuenit, & magna sui spe hungarū regem fefellit. Arx uero seu monasteri- um Trebizow, illis discedentibus, regi hūgariae eo pacto est dedita, ut lice- ret omnibus incolumibus media parte armorū & equorū relicta, discedere. Anno domini 1469 Thartari Przecopei Nardulab expulerūt, qui in Mos- kouiam fugiens exulauit, & fratrem eius Mengligeren substituerunt, quem egre illis Capenses, apud quos hospitabatur, imperij Thartarici ingentem collisionem

collisionem ueriti, resisterunt. Prefato anno Mathias rex hungariae Bohe- miam uersus montes Cuthne bello pressit. Ad quem Georgius Poszdzebra- dski cum quinq; milibus equitum, & decem octo milibus peditum superue- niens, inducias pacis usq; in diem circūcisionis domini duraturas, solitari in- ter se concluderunt. Rex itaq; Mathias primū in Olomunez intrauit. Dein de Wratislavia die Veneris 26. Maii aduenit. Vbi cū magna pompa & gra- titudine, ac processionū honore susceptus est. Et tertia die a ciuibus homa- gio accepto, sequentibus diebus fere omnes duces Slesiae homagium prestu- erunt. Exeunte autē inde rege Mathia, & oppidū Vistzelie obidente, Vi- ctorinus Girzikonis filius de accenso oppido erumpens, non sine suorū claz- de captiuatus est, & in Budam missus. Eodem anno Stephanus Palatinus Moldauiae cum mille octingentis equitibus tantummo Transsiluaniam spoli- auit. Et Petrum suū aduersarium, qui patrem eius occiderat, quē rex Mathi- as fouebat, interceptit & capite truncauit. Anno quo supra Mamak impe- rator Thartarorum Ultrauolhanus, triparito exercitu, duas turmas in ter- ras Russiae & Lithuaniae, tertiā in Valachia misit. Hanc Valachi confli- xerunt, & filium imperatoris Mamak uiuum captiuauerūt. Quem proces- su dierum Mamak minis recuperare posse ratus. Ceterū legatis ad Stephe- anum Palatinum missis, superbe denunciat, ut filium eius libertati redderet. Stephanus autē ingentis uir spiritus, ea legatione irritatus, filium suū sub legatorum conspectu, in quattuor petias diuisit. Omnesq; legatos, uno dum- taxat excepto, cui naso absciso, & ad Mamak remisso, ut factum illi nuncia- ret, in palos subfixit. Eodem anno Henricus de Plawen Magister nouus Prul- siae co niter a rege Kazimiro acceptus, ius subiectionis die solis ultima Decē- bris prestuit. Et ex dicta Protrkouien reuersus, apud Thorun inter pranden- dum subito apoplexia percussus, e tabula in terrā prolapsus est, & organis loquendi cōclusis, die Martis secūda Ianuarii mortuus est, ac in Konigz berk reductus. Illic die Veneris quinta Ianuarii sepultus est. Post cuius mortē He- ricus de Richtemburk, magnus Cōmendator, ad locum tenendū Magiste- riū, donec uerus eligeretur Magister, suffectus est.

CAPVT LXIX.

Anno domini 1470 die Veneris tredecima Iulii. Mahumet thur- carum imperator, Euboiam insulam Graeciae tunc a Venetis ten- tam, inuasit. Et Nigropontum ciuitatem illius insignem expu- gnando solo equauit. Vndecima uero Octobris exercitus Thur- carum satis debilis, per alpes & nemora Hungariam ingressus, usq; ad Za- grabiam libere grassatus, decem milia captiuorū utriusq; sexus in miserabi- lem captiuitatem deduxit. Quo malo infestatus geminata uice, circa festum natiuitatis Christi Pannonicā orā, nullo resistente, iterum uastauit. Antio- domini 1471 ex castro Cloczko & ceteris locis presidū Girzikonis Wra- tislauia & uniuersam Slesia, spoliis, incendiis, & cecidib; afficiebat. Item du- ces Przemislaus Tescine, Venceslaus Rathiborie, & Ianussius Gliuicefi ab una. Et Venceslaus Ribnicefi ab altera, partibus, mutuo & ciuili bello se- consumebant. Item moneta noua & leuis grossorū in Wratislavia cudeba- tur. Eodem

Mathias Bo-
hemiam affligit

Fodius infirmus

Mathias aduen-
tus in wratisla-
uiam.
Homagium
capit.Victorinus ca-
ptus.Victorinus cap-
tusThartarorū cla-
des enormis in
principe Ma-
mak.Henricus de Pla-
wen interitusHenricus de Ri-
chtemburk ma-
gister Prulsi-Mahumetus
Euboiae inua-
sor.Exercit. Thur-
corum in Par-
thoniā.Inuestina Sles-
iae bellum

Mors Suborij
Episcopi Plo-
cenſis.

Capitulum Plo-
cenſis.

Captiuitas
christianorum
a Thurco.

Diuisio exerci-
tus Thurcorū.

Elizabeth. 10
proles.

Hufzacaffen
Perſarum Im-
perator fortu-
natus in Thur-
cos.

Fundatio fra-
trū in Rupella

tur. Eodem anno Stiborio Episcopo Ploceſi mortuo, Capitulum Ploceſi die electionis tripartitum, pro feſto trinitatis, tres ad pontificatū, Stiboriū Archidiaconum Ploceſi, Andreā Opporowſki, & Kazimirū ducem Mazouiae elegit. Sixtus tamē papa ternis litteris, Friderici imperatoris Romano- rum, propria manu ſubſcriptis permotus, Kazimiro duci Mazouiae minor renni, quia decem octo annos, de Ploceſi eccleſia die Lunae, ſextadecima Decembris. Andreā uero Opporowſki de eccleſia Varmienſi, Nicolao Tūgen dudum ad illam promotus, in Camienſi translato, eadem die prouidit. Fuit autē Kazimirus dux & prouiſus Ploceſi, ex patre Boleslao duci Mazouiae matre autē Barbara principe Ruſſiae progenitus. Item iā anno expreſſo Iſa- bek alias Iſaac Sarrapa imperatoris Thurcarum, Boſne regnum tunc deti- nens, cum quindecim milibus equitū, ex Boſna in Croaciā in Carniolam traſ- greſſus, inopinatam excuſſione ingerens, & omnia ferro & igne ualſans, tri- bus illic menſibus abſq; omni reſſione libere immoratus, uiginti milia ho- minum pecorum ritu, in perpetuā ſeruitutē detrudēda abegit. Nulla deniq; mora facta captiuis Catholicorū in arces & ciuitates ditionis ſuae conſuctis per eandem uiam qua uenerat Carniolam reuerſus, alia ruſus uiginti milia hominū impune abduxit. Quom uero Fridericum imperatorem apud Raſi- bonam agere conuentū ſenſiſſet, cum quindecim milibus equitū mirabili cele- ritate, per Croaciā in craſtino Penthecolles circa occaſum, ad portas & ma- nia Laybaci uenit. Poſtridie uero copias partitus, partem unam per alpes, qui Carniolam a Stiria diuidunt, tranſmiſit, & triginta milia hominū capta abduxit. Alteram per Sauum in Illiricū. Terciam per Tranſiluaniam ultra Danūbium, cladibus omnia complens agit. Anno domini 1472 die ſolis, tre- decima menſis Maii in meridie, apud Graccouia Elizabeth regina quintam filiā, decimam uero prolem, eſtudit. A Ioanne Episcopo Graccouienſi Rzeſ- ſowſki baptiſata, Elizabeth nomen accepit. Eo anno Hufzacaffen impe- rator Perſarū, qui ex homine obſcuro, in uirū maximum frequentibus uictoriis clarus eualeſerat, Contra Mahumeth imperatorem thurcarū, & filium eius Baſſetum uenit, & eos graui clade conſixit. At illi ignominiam abſterſuri, maiori multitudine collecta, iterum contra Hufzacaffen cum quadringentis milibus equitum, & magna multitudine peditū uenerunt. Hufzacaffen autē auxilia Caramanni & Thartarorū Caſaris conſanguineorū ſuorum habēs, omnem thurcarū exercitum mirabili ſtrage deleuit, & ciuitatem Trapeſun- de in Aſia inuadēs, cum toto imperio Trapeſunde cœpit. Exinde mirabili ce- leritate ciuitatem Sinapolim in Natulia expugnata, obtinuit, & cōtra thur- cas ſcelitior indies factus. Nūcios etiā notabiles ad Kazimirū regē Poloniae circa medium Iulii Graccouia ingreſſos, fauores & ſubſidia contra Mahu- met imperatorem thurcarum expetens, miſit. Qui ſibi denegati non fuerunt. Anno predicto 1472 In die decem milium militum, quorum feſtū in diē Lunae 22. Iunii cadebat. Ioannes Dlugofz ſenior Canonicus Graccouienſis, contenta to Ioanne de Szebnia plebano duabus prebendis Sando & Kelcen. De ec- cleſia parrochiali in rupella conuentualem per Ioannem Rzeſowſki Epif- copum Graccouienſem creauit, & monaſterium fratrum heremitarū, beati Pauli primi

primi heremitarū fundari obtinuit. Vt horis diurnis & nocturnis laudes deo & beato Stanislao concinerentur. Contentato etiam Stanislao Bieczki alta- riſta ſanctae Crucis eiſdem eccleſiae per aliud beneficium. Et medietate cen- ſus magiſtri montium in Zuppa Vielicienſi apud Spitkonem de Meſſſein coempto, perpetuo conſenſu regio accedente. Prouentus pro uictu fratrum praefati loci in Rupella idem Dlugofz adiecit. Eiſdem anni aſtate thurcarū exercitus ex Boſna egreſſus, Illiricum & Slauniam ualſauit. In menſe Se- ptembri terras Patriarchatus Aquilegienſis, a Venetis occupatas, deſcendens, & uſq; ad caſtellum ſancti Danielis excuſſiones in foro Iulij faciens, citra du- odecim milia hominum in ſeruitutem abegit. In menſe deinde Nouembri, apud Goriciam & per totam Huſtriam, terribili clade in ſexum utruq; ſeui- endo, ferro & igne omnia, nullo principe reſiſtentia opponente, complebant. Anno domini 1473 Mahumeth Caſar thurcarū contra Hufzacaffen in Na- tulia omnes gentes ſuorū principatuum collegit. Preter ſenes, impuberes, & ſceminas, proelio tamē coſerto, uictoria Hufzacaffen prouenit. Et de exercitu thurcarū quinquaginta ſex milia occidit, & centū quinquaginta ſub baſſas. Item thurcae ex Boſna Corinthiam & Sciriam ſere tota eo anno ſunt depopu- lati. Eodem anno Ioanne Grufczinſki Archiepiſcopo Gneſneſi in domo Ab- batis Thimiceſi in Graccouia die Veneris, octaua Octobris mortuo, rixa il- lico & contentio inter germanos eius, Bartholomeū Caſtellanū Caluſſien ex- una, & Nicolaū Coſimider Pincernam Siradienſem ab altera, partibus, pro oppi- do Coſzmin & uillis ad illud pertinentibus, exorta eſt, quae Archiepiſcopus uiuens grandis pecunia apud Hinczam de Rogow, pro Bartholomeo fratre coemerat. Et lis & occiſio pluribus annis etiā inter filios eorū durauit. Anno predicto incendia crebra in regno Poloniae fuerunt. Nam die Martis 26. men- ſis Iulij, Stradomia cū eccleſijs & monaſterijs ſanctae Hedwigis & ſancti Ber- nardini aſiſit. Altera die apud ſanctimoniales ſancti Andreae igne conſurgen- te, monaſterium cum eccleſia ſancti Andreae, platea Canonialis, Item & pla- tea Caſtreū conflagrauit. Aſerūt & oppida Vieliczka, Conin, Bels, Chelm, Lubowla. Item clara tumba alias Mogila cum omnibus officiis. Euenerunt talia incendia ex nimia ſiccitate, qua annus iſte in omni Europa, & in uniuersa regno Poloniae multū ſeruidus & ſiccus fuerat. Intantū ut flumina deſicca- rentur, propter Cometes precedentes in anno domini 1471 & anno 1472. Alij praefumebāt Mathiam regem Hungariae immiſſis incenſoribus Polonis hu- iusmodi incendia effeciſſe. Anno quo ſupra 73 ſupra milleſimū quadringen- teſimum, Profefſor & lector ordinarius ſanctae theologiae in Gymnaſio Grac- couienſi. 14. Decembris, in uigilia natiuitatis chriſti mortuus eſt. Et in eccleſia ſanctae Annae ſub ambone praefata uigilia ſepultus. Qui eodem anno, ſignis & miraculis coruſcare cepit, & uſq; in hanc diem uarios languores, diuer- ſoſq; morbos hominum & iumentorū diuina propiciatione, ad uota & inuo- cati onem nominis ſui releuat, ut aſcriptione Decalogi ſanctorū digniſſimus inueniatur. Verū quēadmodū ceteri beati in hoc regno Poloniae, in factis & prodigijs mirabiles & glorioſi, ſic & ipſe Ioannes Cathinus canoniarum negligi- tur. Hic

Thurcorum ſe-
uicia bellica.

Mahumeth cō-
tra Hufzacaf-
ſen conſiſtus.

Crebra incen-
dia Poloniae.

Cauſa conu-
ſum.

Doctores Can-
thi interitus.

Joannes & Cantus

pannos & calciamenta pauperibus
quotannis distribuebat

ECCXXXVIII

LIBER QVARTVS.

Opera pietatis
eius.

tur. Hic operibus misericordiae insudans, pannos & calciamenta pauperibus quotannis aere suo comparando distribuebat. Nonnunquam diebus frigidioribus nudo paupere non calciato, se exuers de calceis inopi algido dabat, & ipse nudipes dimisso uersus terram pallio, ne incalciatus notaretur domum redibat. Romam peregre proficiscens, a latronibus spoliatus, quom ab eis elongaretur se mentitum fore clamare capit, dicens non plures pecunias habere, quoniam in diploide aliquot reperiret insutos aureos, de quibus immemor fuit, redirent ergo & eos tollerent. Qui sinceritate ipsius cognita, prius ablata etiam reddiderunt. Interrogatus Romae a polonis cortisanis, cur Romam accederet, ex quo causas non foueret, & beneficia non impetraret. Respondit peregrinationem & Romae uisitationem esse purgatorium, & ut a uicinis purgaretur Romam frequentare. Quom pro ueritate in Conuocationibus Doctorum & magistrorum uerba fudit. Ad cellam & cellas eorum accedens dicebat se diuina celebraturum, & ideo si in aliquo uerbo quicquam commouisset, sibi parsum iri obsecrabat. Quandoque in conuocatione probra & uerba iniuriosa audiens, in pariete dealbato suae habitationis exterius, uersus ambitum, carbone lineas in alterutrum finem scripsit. Conturbare caue. Non est placare suae. Infamare caue. Nam reuocare graue. Et custodiebatur scriptura haec ne deleteretur, donec edificando, paries cum ceteris habitationibus eiectus fuit. A die autem mortis eius, usque in annum domini 1512 uariis aegritudinibus oppressus, uoto facto curati sunt octuaginta tres homines. Febricitantes uero tredecim, paralitici quinque. Vere mortui addicti sunt uitae pristinae sedecim. Fere autem mortui & deplorati sex. Freretici sex. Demoniacus unus liberatus. Iumentorum morientia facto pro eis uoto sanata duo. Laus tibi Christe, qui in nostro Doctore Canthino quotidie gloriaris. Epitaphium postea ad tumbam eius superadditum incipit. Carmine ne sileas mecum mea tibia laudes. Gentis hyperboreae cuius nunc gloria celsi. Crescat in immensum diuis poscentibus odas. Atque tuos titulos extremo tempore cerne &c. Vide in ecclesia sanctae Annae.

CAPVT LXX.

Legatio ad Kazimirum regem Persarum.

Nno domini 1474 Katherinus Zeno Venetus, uir nobilis & industrius, ad Kazimirum regem Poloniae, ab Hufzacassen rege Persarum cum legatione & litteris in Caldaico scriptis uenit. Summa litterarum & legationis hae erat. Ut Kazimirus contra Mahumeth Thuream, hostem fidei christianae a se aliquotiens uictum, cum ceteris Catholicis regibus, primo uere confurgat, certus existens, ipsum Hufzacassen cum decem centenis milibus pugnatorum pro Thurea exterminatione uenturum. Eo anno circa Pilszinam Venceslaus dux Ribniceus, & Henricus Podebradski bellum agebant. Mathias autem rex Hungariae inde occasione sumpta, Pilszinam per Bielik interceptit. Agebat & dux Zeganeus bellum circa Wlchowam. Item Aydor filius Eczigeri Thartari in terras Russiae & Polandiae circa festum Ioannis baptistae exercitum thartarorum pannosum quasi septem milium induxerat, & cum praeda discessit. Anno domini 1475 die Martis decima septima Ianuarii, Stephanus Palatinus Moldauiae, exercitum Mahumeth Caesaris Thurcorum, centum & uiginti milia pugnatorum habentem, cui & Besserabi

CHRONI. REG. POL.

CCCXXXIX

Besserabi auxilia ferebant, Valachiam populantem, circa palum Rakouiecz & fluuium Berliad proprio Marte, quinque tantummodo milibus Siculorum, quorum terram ab hungariae rege abstactam in suam ditionem redegerat, magna clade, sed non incruenta suorum uictoria mirabili dei potentia fudit. Vix quadraginta milia pugnatorum habens, in quibus maior pars agrestium erat. Nec in superbiam ex hac uictoria elatus, diebus quatuor continuis ieiunium in pane & aqua agit. Per uniuersam quoque terram suam barium edixit, ne quis auderet sibi, sed soli deo uictoriam illam appropriare. Cum iudicio omnium uictoria illa ex uno eo stetit, omnem regionem Valachiae, per quam thurcae ituri erant, longe ante Stephanus Palatinus flammis exusserat, quae res maximi adiuuenti ad uictoriam fuit. Thureis & equis eorum macie consumptis. Omnes fere Thurecos captiuos, praeter principales palis suffixit, caedera interfectorum cremauit, unde ossium illorum extant aliquot acervi. Quattuor duces Thurcorum principales, & triginta sex signa militaria, manubiasque nobiles Kazimiro regi Poloniae in Lithuaniam per primores suos Stephanus transmisit. Rex autem hungariae Mathias scripsit Papae, Caesari, & aliis regibus sublimi iactantia, insignem Thurearum exercitum per gentes suas quorum Stephanus Valachiae Palatinus ductor erat, deleuisse, uanitate solita, alienos sibi titulos uendicando. Stephanus tamen palatinus, aliquos captiuos Sixto papae misit, & scriptis suae sanctitatis auxilia poposcit. Misit & Mathias regi hungariae pares manubias. Nec his legationibus ad amicos Stephanus contentus. Ad ipsum quoque infestissimum hostem suum Mahumeth Caesarem Thurcorum, insignem legatum, dona non mediocria ferentem misit. Quaestus est se a quibusdam Thurcorum latroculis & exilibus temerarie & praeter scientiam Caesaris lacessitum esse. Illam omnem furum & exiliatorum manum, in manu dei potenti consecasse. Petens ut reliquiae huiusmodi latroculorum, si quae in dominia sua refugissent, sibi traderentur. Pari supplicio cum ceteris poenas meritas soluturam. At Caesar legatione huiusmodi exasperatus, legatos iure gentium uiolato, in ergastulis aliquodiu tenuit. Postea omni substantia spoliatus, pedites & pene nudos Valachiam remisit. O Stephanum uirum admirabilem & uictoriosum, qui sub nostra aetate tam magnificam uictoriam inter Principes mundi primus ex Thurea retulit. Iubileus hoc anno Romae celebris, sub Sixto papa quarto, a Paulo antecessore eius prius per uniuersum orbem christianum institutus, agebatur. Eodem anno Mathias rex hungariae, Ianussum Gliuicem ducem captiuauit. Et Bitom, Swirleniecz, Kolle, Olesznica, & Volow recepit. Venceslaus etiam ducem Ribniceum, qui & fatuus appellatus est, ortalicio & oppido Pilszina, & tandem ea ptiuitate diuturna moletauit. Anno quo supra duodecima mensis Februarii, Consistente rege Hungariae & Bohemiae, Barones apud Pragam conuenerunt, ut Wladislaus Bohemae rex uniuersam Bohemiam, cum utraque Lusacia & duobus duatibus Sweidnicen & laworien. Mathias uero Hungariae Morauiam cum residua Slesiae parte habeant. Quod si Hungarus prior obiret, non suscepto pignore, ad regem Wladislaum uniuersa simpliciter deuoluerentur. Si uero pignore suscepto obiret, ducenta milia florenorum darentur filius

Stephanus. Mo
leuda Molda
uia victor in
Thureis.

Thartarorum
irages. Ne
dixit in modum
eius.

Laus Step
hani.

Iubileus Ro
mae.

Ianussum dux
Gliuicem ca
ptus.

Pactum Mathie
Hungariae &
Wladislaus Bo
hemae regum.

G. tur filius

Legatio ab
Hufzacaffen.Ignis notabi-
lis.Cassa ab Ma-
humeri exerci-
tu capta.Captiuorum
primores.Aquarum in
undatio.Locustarum
prodigium.Thurcorum in
Hungariam in-
gressus.

tur filiis suis, & de omnibus excedere tenerentur. Et eadē uicissitudo in rege Bohemiæ obseruetur. Stante Kazimiro rege Poloniae in Lithuania. Isaac ge- nere Græcus de Trapefunda, sed secta Mahumetus, insignis ab Hufzacaffen nūcius in duodecim equis uenit anno eodem, rogans, ut primo Vere cum cæteris regibus Catholicis contra Thurcū consurgere dignaretur. Hunc nū- cium quom benigne tractasset, spe optima præditum, Graccouiā qua cupi- de uidere desiderabat, misit. In qua quū prope mense uno immoratus fuisset ad Mathiam Hungariæ regem in Brūnam, deinde ad summū Pontificem, & ad Venetos transiit, similem legationem apud illos obiturus. Anno predicto die Veneris ultima Marcii, hora octaua noctis, in urbe Graccouiē gnis a porta noua usq; ad portā. s. Nicolai omnes domos cōsumpsit.

CAPVT LXXI.

Nno præexpresso 1475 Exercitus Mahumeth Cæsaris Thur- corum ab Andronopoli soluens, ad Cassam insignem Ianuensiu ciuitatem, quæ se ab eitis exicio per ānos tres & uiginti, ex quo Constantinopolis capta erat, muris fortissimis & altissimis mu- nire nō cessauerat, manu nauali & terrestri perueniens. Ipsam sexta Iunii cū Thartarici exercitus auxilio obsidendo & impugnando, sexta die per frau- dem primorū ciuium Italicorū aliis ignorantibus, cœpit. Et ciuitate potius, cōtinuo traditores cum uxoribus, pignoribus, & omni familia in uincula cō- iectos, ad classem suam deportauit. Vulgo autē pepercit, & in ciuitate illud degere permisit, media parte omnium substantiarū ablata. Quodam tamē processu temporis inde remouens, in perpetuā captiuitatem sustulit, & non nisi Thurcas illic locauit. Thartarorum etiā imperatorē Menglikeron, qui tunc casualiter apud Cassam cum duobus germanis agebat, cœpit. Et tam illos q̄ insigniores Cassensium in Constantinopolim captiuos duxit. Eodē an- no horrenda Istulæ fuit inundatio, intantum q̄ circa Graccouiā undæ ope- ruerant Kazimiriā, Stradomiā, & suburbia, ecclesias & domos aquæ imple- uerant, Pontem maiorem quo Kazimiriā Graccouiā iungitur, & omnes pō- tes circa Kazimiriā, fregit euerit, & abduxit. Ex imbribus circa festū Iacobi in mēse Iulii causatæ. In mēse Aug: in terris Lanciciē, Siradiē, & Mazo- uiæ, locustæ ad longitudinem unius digiti humani, capita instar uestertio- num habentes apparuerunt. Quæ ex Pannoniis per Morauia & Slesiam p- diisse ferebatur. Longitudo cōgregationis earū trium miliarium, & latitudo unius, cum medio miliari fuerat. Volabāt ordinatis aciebus, & preliantium more cognatæ ille acies mutuo congrediebatur. Et una quasi duce surgente, cæteræ ordinibus suis subsequebatur. Loca frugum & arborū in qua cade- bāt, deuorabant, nil preter terram & simū sordidum relinquentes, densitatē earū uix sol penetrare potuit. Anno quo supra, in fine æstatis, Mathias rex Hungariæ, in ripa fluuii Save munitionē a Thurco erectam expugnauit & rediit. Thurci uero in magna multitudine ingressi, regnum Hungariæ, nemi- ne resistantiam faciente, usq; ad Varadinum grassati, ciuitatē Varadiē, se- xta die Februarii, & uniuersam eius regionem uastarunt. Locustæ etiā eo an- no Hungariam afflixerunt, Anno domini 1476 duodecima mensis Marcii, hora uestperarū

hora uestperarū, in castro Nyefzoua filiam quintam, prolem uero 11. Eliza- beth regina parturiuit. Cui in baptismo Anna nomen per Vincentium Kel- bassa Episcopum Culmen datū est. Eodem anno post festum paschæ, Prze- millaus dux Tessenē, monasterium fratrum minorum de obseruantia ate por- tam Tessenē septentrionalem fundauit. Mahumeth thurcorū Cæsar, con- tra Stephanum Palatinum Valachiæ fremens, contra illum hostiliter ueni- ebat. Sub idem quoq; tēpus Thartarorum numerosus exercitus, thurco la- turus auxilia, in Valachiam intrauit, & eam prius q̄ thurcus cladibus & ua- stationibus affligere cœpit. Stephanus autē Palatinus omnibus frumentis & uictualibus, ne hosti in pabulum cederent, igne absumptis, in thartarorū exercitū intrepidus irruit, & magna clade illum contriuit, tatoq; ardore fu- gientes persequutus est, ut plures in fuga q̄ pugna occideret. Deinde in thur- cum, Danubium nauibus superantem, irrupit, & plures occidit. In particu- laribus quoq; congressibus, dum frumentatū ex siluis ibant, inuadēs, uictor & superior, singulos captiuos thurcorū aut uiuos excoriabat, aut in palos suffigens occidebat. Donec Thurca illum in multitudine abundans, exerci- tu dispartito, a fronte & tergo circūdedit, & sic strenuissime cū suis pugna- tem thurcus uicit, & non amplius q̄ ducetos de suis prostrauit. De Thurcis uero prope triginta milia cecidisse referuntur. Stephanus autē cū suis ad fu- tura se reseruans, quo fors ferebat fugit. Cæsar uero thurcorū incendiis Va- lachiam conterens, & exinde sibi & suo exercitui famē generans, propter in- ædiam ex Valachia abcessit. Mathias autē rex Hungariæ in suam laudem traducens, scriptis uulgauit, metu sui processus, thurcum fugisse. Quapro- pter & papa Sixtus quartus, & Ferdinandus Apuliæ rex, principesq; & cō- munitates Italiæ collatione facta. Ducena milia aureorū ad conterendum thurcum illi transmiserunt. Qui ipsis uictoriam & perpetuū thurci extermi- nium promittebat. Sed interim copiosus thurci exercitus, ex regno Bosniæ subito circa sedecimā Octobris adueniens, totā Carneolam, Corinthiā, par- tem Stiria, Salczburgenq; & Bombergen Episcopatus, grauiter afflixit et usq; ad montes Italiæ grassatus est. Multas Catholicorū catēuas in captiui- tatem perpetuam abducens. Insuper quinq; propugnacula fortissima ex li- gnis in littore Histri, in parte inferiori castri Smiderow, per regem Mathiā fabricata expugnauit. Quibus papa Sixtus, Principes & cōmunitates Ita- liæ cognitīs, tū se primū a Mathia rege Hungariæ circūuentos intellexerūt Anno quo supra die Martis trigesima mensis Iulii, hora duodecima. Fratri- bus sub eleuatione Benedictus qui uenit, cātantibus. Fulmen cū terribili so- nitu e cœlo ueniens, pinnaculum per modum turris supra ecclesiam sancti Francisci percussit & incendit. Ita ut totum tectū eiusdem ecclesiæ exurere- tur, crucifixum in medio chori pendentem scidit & euerit. Lapides sinistri parietis detruncauit & abrafit. Vnum monachum occidit, & aliquot homi- nes propinquos suo flatu, non tamen mortaliter, lesit. Eodem anno Mathias Pannoniorū rex, pro Beatrice filia Ferdinandi regis Apuliæ, Rudolphū Wratislauiē, Ioānem Varadiē Episcopos. Itē Ioānem ducem Oppolien, & cæteros in comitatu sexingentorū equitum misit. Pro die Galli apud Bu- G3 dam diem

Anna 11.
Monasterium
ad Tessenfuno
datum.Mahumetus
et Thartari Va-
lachia ingressiStephani belli
colitas.Thurci victo-
ria.Falsalaus Ma-
thiæ.Thurci christia-
nos clade affe-
cerunt.Fulminis ictus
notabilis in ec-
clesia sancti
Francisci.

Beatrice coro
nario.

Dracula Bess
rabie Voieuo
da occisus.

Przemislai
Tessinensis inte
ritus.

dam diem nuptiarum constituens. Quae adducta in Albam regalem, feria qua
ta in die sancti Lucae euangelistae coronata est. Et die dominica sequenti tho
ro regio iuncta est. Eodem anno rex Mathias Hungariae Wladislaum Dra
culam Voieuodam Besserabiae, annis prope duodecim in captiuitate tentum,
restituit, & in Besserabiā remisit, qui fraude serui sui, currendo in equis uelo
cibus decapitatus occubuit.

CAPVT LXXII.

Nno domini 1477 Przemislai Tessinensis dux, tristitia & moerore (ut aiunt) confectus, quod Mathias Hungariae rex, illum de dimittenda arce & ciuitate Tessinensi, aut de soluendis sumptibus in bellum Slesiticum in eius liberationem impensis, graui molestatione requirebat. In arce Tessinensi undecima Martii diem obiit. In monasterio fratrum praedicatorum in Tessin sepultus, unicam tantummodo filiam Hedwigim relinquens superstitem. Non tamen illam, sed nepotem suum germanum Kazimirum, filium Boleslai germani ducis Fristaten, testamento omnium principum suum heredem reliquit. Hedwigis uero postea Stephano Trencinensi Palatino & gubernatori Hungariae, Comiti quoque Scepusiensi nupsit. Eodem anno Wladislaus rex Bohemiae, auxilia imperatori Friderico tercio laturus in Austriam uenit, certificatus per Caesarem de regalibus quod primum ueniret illi consignandis. Gratissime quoque fuit a Friderico ab uniuersitate & cunctis statibus ciuitatis Vienen exceptus. Altera autem die aduentus, feria scilicet tertia post Viti sub magna frequentia populi, in ecclesia sancti Stephani, Fridericus imperialibus indutus regalia regi Bohemiae contulit. Et tradendo sibi uexilla Bohemica, ipsum de pincernatu imperiali inuestiuit. Omnibus autem patris, rege Wladislao ex Austria discedente. Mathias rex Hungariae intrauit, in Austria & Stiria omnia perturbando, & usque ad Bauariam grassando. Factaque compositione, imperator ei regalia secundo contulit, quae primo Wladislao contulerat & renunciauit de regno hungariae & octuaginta milia florenorum soluere promisit, quae tamen non adimpleuit. Anno praexpresso circa festum Michaelis Thuri cum triginta milibus armatorum, omnem regionem circa forum Iulii usque ad Kunianum, alias ad Kingilianum depopulati sunt. Tria quoque milia stipendiarios, quos Veneti circa angusta & clausuras alpium locauerant, facta impugnatione & conquisitione loci, trucidauerunt. Et multos captiuos uelut pecora abduxerunt. Anno domini 1478 quod tadecima Iulii. Elizabeth regina in Sandomiria sexta filia, prolem uero duo decima, enixa est. Quae a Ioanne Rzeszowsky Episcopo Graccouien baptisata, Barbara nomen accepit. Eodem anno circa festum sancti Laurentii, thurci omnem Chorinthiam ab oppido Malburgera, usque ad Villacum & prope Grecz celeriter transcurrando, caedibus & captiuitate omnia fecerunt. Thurtari quoque sub idem tempus Braczlaw spoliarunt & incenderunt. Anno domini 1479 in Iunio dicta Olomucen, inter Mathiam Hungariae & Wladislaum Bohemiae reges agebatur. Conclufa fuit pax inter reges sub conditionibus priorum foederum, ut Wladislaus rex Bohemiae uniuersam Bohemiam haberet. Mathias uniuersam Morauiam, Slesiam, & Lusaciam, Fouebatur tunc Wladislaus

Wladislaus rex, munificentia & expensis regis Mathiae. Eodem anno circa festum Galli, Exercitus thurcorum maximus, quinque Bassarum, in terram Septemcastrensem circa ciuitatem Cbiniū irrupit. Batherystwan autem cum suo exercitu coactus pugnam iniit, & multitudine thurcorum conterebatur. Interim duo Capitanei partis hungarorum, Knezi pavel & Iaxi, frequentibus nuntiis Batherystwan sollicitati, habentes secum omnes aulicos regios, & nonnongentos Rascianos, superuenerunt. Et dimissa fronte thurcorum, in latus studiose irruerunt, magnamque stragem in thurcis facientes, in fugam eos conuerterunt. Ita ut non amplius pugna sed strages fuit. Anno praedicto Iwan quod sonat Ioanes dux Mosquae, uir singularis factiuitatis, ciuitatem amplissimam Nouogrod, a Kazimiro rege Poloniae neglectam, in suam redegit ditionem. Omnibusque ciuibus spoliatis, tertia tantummodo parte cuilibet relicta (quod dictu apud posteros forsitan erit parum credibile) tricentos currus, auro dumtaxat & argento, margaritis & lapidibus preciosis, usque ad summum refertos, ante se de spoliis Nouogrodensium agit. De suppellectili uero nobilissima sine numero. Anno domini 1480, die Veneris, 29. Maii. Vir celebris conditione, ac insignis reputatione Ioanes Dlugosz senior de Nyedzelno, Canonicus Graccouien, diem uitae clausit extremum. Erat autem staturae procerae, faciei gracilioris & macrae, nasi longi & aquilini, aetatis grandioris & prouectae, ut ipse de se scripsit. Sexaginta quoque annorum, moribus probus, uirtutibusque fulcitus, industria sagax, sermone eloquens. Inter alia historiarum maximus amator ac lector, & Chronicarum scriptor. Huius Aeneas Silvius de Piccolominibus, Poeta Laureatus, deinceps Cardinalis & papa creatus, Pius secundus uocatus, meminit, & in epistolis Sbigneo Cardinali tituli sanctae Priscae Episcopo quoque Graccouien missis, magnifice extollit. Asserendo eum hominem doctissimum, & in promptu habentem eloquentiam, multo sale conditam. Quem praeter nullus tam clare tam diserte tamque prolixè, res Polonorum in pace & bello intus & foris gestarum, quoadusque uiueret scripsit. Vnde in hoc anno domini 1480 uita & Chronica ipsius finitur. Preterea scripsit disertis stilis legendam beatissimi Stanislai, Presulis Graccouien & patroni Polonorum gloriosi, uitamque beatam Kunegundis coniugis & perpetuo uirginis Boleslai pudici ducis, ac monarchae Polonorum, in Sandecen Cenobio uita functae & sepultae. Scripsit & Geographiam, immo uerius Corographiam regni Poloniae, urbes, castra, oppida, flumina, montes, atque uillagia, cuius situs & dispositio nis sint. Scripsit & libros inuentarios prouentuum cathedralis ecclesiae Graccouien, & cunctarum ecclesiarum Collegiatarum Conuentualium & parochialium dioecesis Graccouien. Ad quem uel ad quos pertineant, distinctius annotando. Item scripsit familias, arma, & clenodia nobilitatis Polonorum cum origine & causa eorum, & alia opera regno Poloniae frugis & decoris aeternum paritura. Erudiebat preceptor constitutus, illustrissimos natos Kazimiri tercii regis Poloniae, quibus non paucis annis contritis, dum postulatus & electus fuisset in sedem Archiepiscopalem Leopoliensem, obiit antequam consecraretur, anno, mense & die quibus supra. In ecclesia sancti Stanislai Kazimiriae Graccouien de Rupella nominate, iuxta sepulchrum beatissimi Stanislai tumulatus

Congressus
Barherystwan
cum Thurca.

En spoliis
ducis Mosko
uig.

Ioannis Dlu
gosz interitus

Vitae & mortis
eius descriptio

mulatus. Cuius ecclesiam prefatā in Rupella personis religiosis Pauli primi heremita, & prouisionibus largis ac priuilegiis ante prouiderat ac dotauerat. Principibus filiis regis, ipsius discipulis, cū ceteri uniuersitatis, prelatorum ac populorum funus eius sequentibus, & exequias cohonestantibus, quibus interfui & predicta omnia uidi. Eodem anno Thurci ciuitatē Rhodis obsederūt, & machinis partes murorū rumpentes, & uarios uariis modis occidentes, murum ascenderūt. Pluribusq; ex utraq; parte cadentibus, repulsi, illatis innumerabilibus damnis, discesserunt. Et in regnū Apuliæ traiciētes, multas clades fecerunt, oppidū Bestiam ad mōtem Garganum deleuerunt, & Hidruntū ciuitatem expugnantes, Archiepiscopū per medium secuerūt, & pene omnes in urbe occiderunt. Sequenti anno audita morte Mahumeti Caesaris Thurcarū, Alfonso filio regis Apuliæ, & duce Calabriæ expugnati & subsidia Mathiæ regis Hungariæ generi sui habenti, sese subdiderunt, qui in mancipia ipsos redegit.

CAPVT LXXIII.

Anno domini 1481 die tertia Maii Mahumetes imperator thurcarum, qui triginta annis, multos populos atrocissimis bellis afflixerat, & suo imperio subiecerat, mortuus est, & in Constantinopoli sepultus. Fuitq; idē mēsis mortis, qui adeptionis & expugnationis urbis Constantinopolis fuit. Eodem anno Baiffetus, filius ipsius natu maior, in Cæsarem thurcarum electus, Zeliabum fratrem suū minorem imperare gestientem expulit. Qui in insulam Rhodis, causa salutis fugiens, captus est. Et in Franciam per Cruciferos religionis sancti Ioannis de cruce alba missus, in captiuitate pluribus annis detinebatur. Donec ab Alexandro papa sexto acceptus fuit. Sed Karolo rege Franciæ in Apuliā per Romam cum magna potentia transeunte, & uim papæ inferente. Inter alia elenodia & obligationes a papa Alexandro extractas, acceptus erat. Et anteq; Apuliam rex attigerat, Zeliab⁹ in Campania extinctus quieuit. Anno dñi 1482 pestis seuissima ex Hungaria progressiue transiens, in minori Polonia uiguit. Ab octaua corporis Christi ad assumptionem beatæ Mariæ uirginis, hoc est a medio dierum Iunii usq; ad medium dierum Augusti perdurans. Moriebantur Graccouiæ singulis diebus quadraginta, interdū quinquaginta homines in parrochia sanctæ Mariæ in circulo. Ad sanctum Stephanū uero singulis quibusq; diebus triginta, interdum quadraginta, sic suo modo in ceteris parrochiis. Anno antē sequenti scilicet 1483 deuenit & inualuit pestis in maiori Polonia, Mazouia, & eorum uiciniis, multam frequentiam mortalium occidendo. Eodem anno Pater Simon ex oppido Lipnicza natus, frater minorum prædicator gloriosus & feruidus. Peste quindecimo kalendas Augusti, die Iouis, decima octaua Iulii, quæ fuit dies sancti Arnolphi mortuus est, in choro ecclesiæ sancti Bernardini in Stradomya p fratres tumulatus. Sed quum miraculis coruscaret, a fratribus honorifice in corpus ecclesiæ ad finem stram partem translatus & conditus est. Cuius Epitaphium unum est hoc.

Lipnicus iacet hic Francisci ex ordine Simon

Diuino frater feruidus eloquio.

Rhodis a thurca obsessa.

Mahumeti mors.

Expulso fratre.

Pestis magnitudo Graccouiæ.

Simon de Lipnicza mortuus.

Cuius perpetua fruatur iam spiritus aura
Quod probus hic sancte uixerit atq; pius
Quod decorare dei studuit genitricis honorem
Doctrinam factis atq; probare bonis.
Hunc miranda uides testantur signa beatum
Qui miseris meruit ferre salutis opem.
Hunc igitur studeas tibi conciliare patronum,
Ut uoti compos efficiare tui.

Anno domini 1483, die Iouis in crastino cinerū, Dux Kazimirus secundogenitus Kazimiri tercii regis Polonia, pñsi suffocatus Vilnæ interiit, ubi & sepulturam accepit. Et post mortē prodigiis miraculorū splendescere ferebatur. Anno domini 1484 Baiffetus imperator Thurcarum, qui ut ferebatur ocio deditus, uoluptatibus immerfus operā dabat, per suos excitatus & inductus, cum maxima potētia tempore Veris in Besserabiā uenit, & Kiliam & Bialagrod obsidendo expugnauit, & in hanc usq; diem possidet. Eo tempore magister Michael de Vielun Collegiatus maioris Collegii Graccoui: cū magistro Nicolao de Glogouia maiori prædicator Theutonico, & Georgio de Lanczhuth præbitero ad sanctā Mariā in circulo Gracco: uolentes per terram pedestres sanctā ciuitatem Hierusalem uisitare, quū in Valachiā intrarent, Thurco exercitua liter appropinquāte, Kiliam ingressi, capti uati, & uenditi fuerunt. Biniq; eorum magister Nicolaus prædicator, & Georgius de Lanczhut in Constantinopoli, per mercatores Venetos redempti, in Poloniā per Venetias & terras christianorū redierunt. Magister uero Michael de Vielun ter uenditus & liberatus, de terra sancta cum uno cōuerso minorū natione de Kalist⁹ peregre rediens, quia caumata & aeris feruorē nō uitauit. In Rhodis febribus acutissimis correptus, diē obiit extremum. Hic fuit in omni facultate doctissimus & promptus, Hebraicāq; linguam perfecte proficiens & sciens. Eodem anno domini 1484 die Saturni quinta mensis Maii, quæ fuit uigilia Pēthecostes. Cristophorus Saffranycz de Pyesz kowa Skala, mercatores Graccouiē ad nūdinas in Lublin trāsēntes, hos, Stanislaum Lanthman, Ioānem Reichil, Ioānem Nonert, Conradū Encziger, Swantostlaum & Bartholomeum Sinrich trucidauit. Qui in Graccouiā adducti, in choro ecclesiæ. s. Mariæ in circulo prope sacrariū iuxta subcellia Vicariorū maturā missā cantantiū sepulti sunt. Ob hoc itaq; crimē & spolia quæ fecerat, primū de regno bannitus, tandem per Pyeczick & Szuf circumuētus, captiuatus est, & Graccouiā adductus, in testudine reclusus in arce Graccouiē detinebatur. Donec sub nundinis post festū sancti Michaelis mandato regis Kazimiri capite truncatus, in ecclesia sancti Bernardini sepult⁹ est. Anno domini 1485 Frater Michael ordinis. s. Mariæ de metro de patientia beatorū martyrum ad sanctū Marcum Graccouiæ quarta die mensis Maii uitam finiuit, in choro ad ualuas sacrarii septētrionem uersus sepultus. Fuit statura breuis de natura Gnawor⁹, miraculis ut fertur gloriosus & clarus. Hic uerentibus fratribus & metu concussis, ne ignis non longe exortus, monasterium sancti Marci corripere dicit. Non timendū pro hac uice, sed dum

kazimiri secundogeniti mors

Besserabiā & Baiffeto uastata.

Tres præstares peregrini Graccouiā exeūti

Cristophorus Saffranycz grassatio.

Interitus eiusdem. Frater Michaelis mors.

sed dum moriar, plaga per ignem grandis huic monasterio accidet, quod ita factum, post mortem ipsius uerificando superuenit, semper humilis, oras & deuotus fuit. Eodem anno domini 1485, die Mercurii, sedecima Marcii. Fuit eclipsis solis undecim punctorum, super quinto gradu arietis, in regno Poloniae, ante occasum solis satis notabilis defectus sitis & diminutionis lucis. Hanc in Mirandula ciuitate Lombardiae satis claritatis habentem inspexi, nec illic aliqua obscuratio, aut splendoris diminutio notabatur. Anno domini 1486, die 28 mensis Marcii, quae fuit feria tertia paschae. Maximilianus in Aquisgrano in regem Romanorum, per Archiepiscopos Maguntinensem, Coloniensem & Treuerensem, in presentia patris eius Friderici tercii imperatoris Romanorum, & multorum principum, prout ante conclusum in Frankfordia tempore electionis fuerat, coronatus est. Anno domini 1488 die solis, tredecima Aprilis quae fuit dominica conductus paschae illustrissimus Fridericus Kazimiri tercii regis poloniae filius postremo natus. Per Capitulum Graccouien ad postulationem praefati serenissimi domini regis Kazimiri, in Praesulem Graccouien fuit electus. Et octaua die quae fuit uigesima Aprilis, minores ordines de manu Reuerendissimi domini Vrielis de Gorka Antistitis Posnaniensis in Piotrkow in ecclesia predicatorum suscepit. In crastino alias 21 Aprilis per Paulum de Glouina Decanum Graccouien cum eius collegis, nomine Capituli Graccouien postulat, spiritualibus adiectus fuit. In his omnibus principio Leonis ascendente. Eodem anno die Mercurii sedecima mensis Iulii. Concordia inter Conradum & Ianusium germanos Mazouiae duces, super bonis hereditariis, per Boleslaum & Kazimirum fratres eorum uita functos derelictis facta est. Anno domini 1490 die Lunae quinta mensis Aprilis, Mathias rex Hungariae apoplexia (qua precedenti die oppressus erat) in castro Viennae australis suffocatus & extinctus est. Et in Hungariam relatus, sepulturam in alba regali absque pompa communem accepit. Eodem anno die Mercurii, tredecima mensis Octobris Graccouia in pulchro comitatu Ioannes Varadiensis idem & Olomuncensis episcopus aduenit, in circulo Graccouien apud Sebastianum hospicio exceptus, Kazimiro regi Poloniae persuadebat, ut filium eius ducem Albertum tercio genitum ex Hungaria reuocaret. Et Wladislaum primogenitum regem Bohemiae in hungariam pacifice regnare annueret. Is rege Kazimiro dissentiente, die Lunae decima octaua mensis Octobris, quae fuit Lucae euangelistae, inconsolatus e Graccouia per Slesiam & Morauiam in Hungariam recessit, postea in breui monachus factus. Anno domini 1491. Cometes dominus astione dictus, de natura Mercurii, circa festum epiphaniarum sub tertia facie piscium, solem post occasum sequens apparuit, Et circa carnispruium resolutus disparuit. Eodem anno die Solis, octaua mensis Maii & fuit dies celebris sancti Stanislai Polonorum patroni, & dominica rogationum. Accidit eclipsis solis nouem punctorum super 26 gradu Thauri. Subsequutaque fuit gregum & pecudum miranda contagio & infectio, praesertim bouum & suum siue porcorum. Iacebant etenim in ualidata artubus & iuncturis, & surgere non poterant. Linguaeque eorum abrafa, excoxiata, & fere ulcerata, pabula contingere & masticare non ualebant. Anno domini 1492 Mortuo & tumultuato

Eclipsis solis

Maximiliani coronatio.

Fridericus episcopus Graccouien.

Mathiae regis Hungariae obitus.

Ioannes Episcopus Olomuncen Graccouia aduenit.

Cometes.

Eclipsis solis

Pestis subsequitio.

tumulto Kazimiro tercio rege Poloniae, incendium de domo aciali Mikosza nuncupata, iuxta portam futurum exilijt, & omnes domos iuxta ecclesiam sanctae Annae Graccouiae, cum collegio artistarum maiori, & horologio nouiter immutato, die solis 19 Iulij in nocte sequenti consumpsit & conflagrauit.

CAPVT LXXIII.

Ioannes Albertus.

Deligendum nouum regem, posita conuentione pro festo assumptionis Mariae in Piotrkow eodem anno domini 1492. Conuenere optimates & Satrape regni poloniae, Prelati, Magnifici & Nobiles. Et quia Alexandrum quarto genitum, Lithuani mortuo Kazimiro tercio rege Poloniae, statim ascuerunt & in magnum ducem ex sententia & uoce eiusdem regis uiuentis. Sed moribundi & tunc ab lithuanis istud optantis sibi praefecerunt. Et duobus super remanentibus alterum Poloni in regem cum quadam amorum infensione & controuersia eligere adnitebantur. Communitas nobilium familiaque Rosarium & urbs Graccouien cum alijs ciuitatibus regni, Ioannem Albertum tanquam maiorem natu regnare uoluerunt. In contrarium Sbigneo de Olesznica Archiepiscopus Gneznen, duobus Mazouiae Conrado & Ianussio, Raphaele Iarowski Marscalco regni, & omnibus de armis bipennium. Ceterisque ei assistentibus adnitente, & Sigismundum minorem natu deligere & erigere seu sicut communitas cum sibi adherentibus rebatur electionem regina in eundem Ianusium ducem Mazouiae, qui personaliter cum eodem Archiepiscopo campstraliter post uillam anteurbi Pyotrkouien per omne tempus electionis egit, transferre conante. Donec dux Ioannes Albertus hac campstrali statione Archiepiscopi & ducis Mazouiae prouocatus, iuuamine genitricis suae Elizabeth reginae Poloniae Ad Illustrissimum & Reuerendissimum dominum Fredericum electum & confirmatum Graccouien germanum suum in curia paterna atque regia cum auctoritate presidentiae, tanquam sub illa Archiepiscopi in campo statione usurpari simulata, ac ad alios prelatos & proceres in locis consuetis residentiarum anteurbi illius electionem representantes armato milite in Pyotrkow misso, electioni suae renitentes, & spolia parti eius inferentes cōpescuit. Die itaque Lunae 17 mensis Augusti, luna applicante ad ascendens radices eius. Ioannes Albertus in Pyotrkow rex poloniae proclamatus & publicatus est.

Conuentus pro rege dignatio.

Partes Ioannis Alberti.

Partes Sigismundi.

Eligunt Ioannem Albertum rex poloniae

Joannes Alber-
tus rex eligitur

Mox coronat.

Legati Vene-
torum.
Legati Thur-
carum.

Marcus Dandalus

1777

Regum ac prin-
cipum in Leu-
czouiam con-
uentus.

magis facti

Legatus Thur-
ci Graccoui-
am venit.

Capistrani va-
cinum.

Venerat Thureus huc
ut agros suos in nullo
gracouien. locaretur

et publicatus est, Joanneq; de Tarnow filio Palatini Graccouien ad electu du-
ce Albertu uelocissime in Graccouia aduolante, & electione publicante. Te-
deu laudamus in crastino electionis Graccouia (miru inmodu omnibus gra-
tulantibus & gaudentibus) ignes multis locantibus, uasa quoq; uini & cerui-
siae exponentibus decantatum est. Coronatio tandem eius in regem Poloniae
dominica in crastino Maurich, quae fuit 25 Septembris celebrata. Coronatus
autem & inuictus est per Sbigneum Gnezne Archiepiscopum, debilem &
hydropicum, assistentibus ei predicto Frederico electo Graccouien confir-
mato, Petro Mosczynski Cuiuuien, Vriele de Gorka Poshanien Episcopis,
ceterisq; Pontificibus & praelatis, Regina quoq; Elizabeth genitrice ipsius
inspectante, ac multitudine copiosa. Sbigneo Archiepiscopo Cnezne Mar-
salco regni Iaroslowski, alijsq; eius coronationem dedignantibus, de post bre-
ui mortuis. Et quom anno sequenti rex Joannes Albertus in Polonia esset, in-
signes legati imperatoris Thurcarum pro treugis etiam ad uitam utriusq; &
imperatoris & regis constituendis & dominij Venetorum ad eum uenerunt.
Retentis autem secum in Poshania legatis Thurci de pactis induciarum tra-
ctantibus, Marcum Dandalum doctorem utriusq; iuris & principalem Ora-
torem cum collega ipsius Paulo Capello, & reliquis Venetis gratulatum iri
de Venetijs missis de sublimatione Joannis Alberti in regem Poloniae Grac-
couiam ire iussit. Qui die Iouis secunda Maij Graccouiam ingressi, & in cir-
culo apud Nikel Karle hospicio honorifice suscepti & optime tractati uoto-
rumq; suorum compotes facti die Lunae, tredecima mensis Maij recesserunt.
Anno autem domini 1494 die Iouis, decima septima mensis Aprilis, conuene-
runt in Leuczouia germani, Wladislaus Hungariae & Bohemiae, Joannesq;
Albertus Poloniae reges, dux Sigismundus & Fredericus Archiepiscopus
Gnezne, Episcopusq; Graccouien & Cardinalis pronuntiatus. Item Frede-
ricus Marchio Brandenburgen regum sororius, cum magnificis & consilia-
rijs regnorum Hungariae atq; Poloniae, multisq; ac uarijs interpositis tracta-
tibus super regnorum unione super bello in Thurcas Et uindicanda patri
truculenta nece, qui pro regni Hungariae defensione ut suo iam ante loco di-
ctu est, contra immanissimu Turcaru imperatorem strenue pugnado interit,
& extirpatione Valachi. Irritatis & omnibus articulis fere conclusis reiectis,
uacui ad propria discesserunt. Vacui tame animi regni haud fuerant, quod in
proposita capitis immediate sequentis expeditione declaratur, sed ut delibe-
rationes regum Thurea latuissent irritationes eius modi consulto erat publi-
cata. Anno praefato die Martis, tertia mensis Iunij, notabilis legatus impera-
toris Thurcarum, camelos habens, Graccouiam aduenit, in domo ducum
Mazouiae in acie circuli Graccouien hospicio exceptus. Preparabantq; &
quasi singulis diebus thurci in circulo Graccouien sub pretorio finum & pa-
bula camelorum desiccabant. Astruebant tunc memores & seniores, eum for-
te annu quadragesimu, quem diuus Joannes Capistranus praedicando Grac-
couiae pphetice dixerat. Veniet thureus huc, & equos suos in circulo Grac-
couien locabit, si correctio morum & uitae in uobis non aderit. Utq; narrato-
res affirmabat, tametsi de Thurcaru imperatore no fuit uerificatu, in nuncio
tamen eius

tame eius sub conditione expressa uerissime impletum fuit. Terribile quoq;
dictu, horribilis plaga eo tempore accidit. Nam die solis, 29 mensis Iunij, quae
fuit apostolorum Petri & Pauli, in nocte sequenti, maximus ignis a pistorijs
circa nouam portam exortus, omnes structuras iuxta muru & in medijs pla-
teis, preter circulu usq; ad plateam futoru conflagrauit & consumpsit. Ceci-
deruntq; portae sancti Nicolai, sancti Floriani, Slawkouien, Ecclesia sancti
Marci & clipei eius cum toto monasterio ceciderunt, turre ciuitatis in pra-
dicto circuito, & turris ecclesiae sancti Stephani cu campanis & domo pasto-
rali exuste sunt. Iudei post sanctum Stephanu commorantes uehementer ar-
serunt, & immisericorditer per stipendiarios, quorum magna copia illis die-
bus Graccouiae aderat, direpti sunt. Nosq; in domo aciali Turzonis platea
sancti Stephani arsimus. Hec cum uidissent thurci, omnia sua in camelos ac
equos imposita ligarunt, parati de ciuitate egredi. Sic & Cardinalis Frideri-
cus quae sua fuere, in currus cuncta imponere iussit. Et si incendium Episcopa-
li curiae appropinquaret, e Graccouia excedere disposuerat. Continuata est
haec plaga incendi, a prima hora noctis usq; post ortum solis. Legati quoq;
Thurcarum extuc quarta die, cum licentia Alberti regis, die Iouis tertia die
mensis Iulij de Graccouia abscesserunt. Ad instantiam autem ciuium Grac-
couiensium, tanq; propter ipsos huiusmodi plaga conflagrationis euenisset.
Rex Albertus iudeos de Graccouia in Kazimiriam sub murum, iuxta eccle-
siam sancti Laurentij, ubi cella pro collegio & lectorijs per Kazimirum se-
cundu regem Poloniae extructa fuerant, ubi in hanc die moratur, transfulit.

Iudei Gracco-
uia expulsi.

CAPVT LXXV.

Nno domini 1497 his calamitatibus, grandius malum successit,
nam rex Albertus a Valacho magnanimae suae uoluntatis effe-
ctum profecuturus perinde atq; Leuczouiae sic uti supra scripse-
ram cum fratribus constituit ulturus patri per Turcas in War-
na occisi interitum, castra Turci in Walachia occupata expugnaturus, bel-
lum ingens atq; idem periculosum uersus eadem castra per Thurcas in Wa-
lachia occupata concepit. Quo uniuersam Poloniam, Russiam, Mazouiam,
Joannemq; de Tiffen Magistrum Prussiae, reliquas terras, imprimis uero Il-
lustrissimum principem dominum Alexandrum magnum ducem Lithuaniae
germanum suum, qui cum uniuersis magniducatus Lithuaniae proceribus in
auxilium fratrum per campos inferioris superiorisq; Podoliae processit, &
circa Braczlau fratrum expectando ausamentum substitit, in arma conci-
tauit, praeterea mercenarium militem equestris, pedestrisq; ordinis, immodi-
cum his iunxit, atq; instructum exercitum ad dies Iunij apud Leopolum re-
censuit. Quo reuiso ordinatoq; die 26 Iunij, feria secunda post diui Joannis
baptistae die, cum toto exercitu, & Sigismundo fratre, a Leopoli soluit, iterq;
in Valachiam non sine malo omine dirigens. Haec inter prodigia infelicitis
expeditionis numeranda, precessere, boues ducenti post exercitum pulsi, Le-
opolim uersus turbis uehementis impetu dispersi fisti no potuerunt, sed par-
tim in ipso suburbio fossatis se immitentes, partim in campos & alia loca dela-
psi uix sed non integro numero fuere reollecti. Rege ipso fluuium, exiguo al-
ueo dilabentem,

200 boues. fisti non
potuerunt

Omina in foeli
cis belli.

Legati insignes
in Valachiam
missi.

Legati insignes
in Valachiam
missi.

ueo dilabentem, transeunte, dextralis equus candidissimus regisq; charus corruit, & erat submersus. Præterea quidam Sropski genere nobilis, alioqui pauci sensus, Leopoli iteratis uicibus, nostros succubituros non sine terrore exclamabat. Fulmine uero castris dilapsus, nobile unum, et equos duodecim interemit, Sacerdote apud regem diuina celebrante, hostia finibus manipularis a sinistra pendentis, quod rex ipse uidit, e sacro altaris ac ministerij loco detracta seu casu quodam, seu improvidentia celebrantis excidit, in terramq; est prolapsa, quæ per ministrantem Capellanum, rege cum admiratione hostiam demonstrante, una & per ipsum celebrantem fuit recollecta. His terrorem incutientibus, nihilominus a sceleribus nihil temperatum, exercitus permissis mulieribus refectus, ferunturq; ipsi Primores & Duces, nocturna libidine non satiati, clara luce publicis balneis, & tina, inter amplexus mulierum uoluptatibus indulgisse. Quumq; in expeditione ipsa procederent quis post soluta Leucouien conuentionem Albertus rex per insignes suos oratores & magnæ auctoritatis ac prudentiæ Consiliarios scilicet Creslaum de Curoswanky Decanum Graccouien & regni Polonia Cancellarium, iam uero per ipsum regem ad ecclesiam Wladislauiensem per mortem petri Mosinski de Blyn uacantem pronuntiatum eligendum, & per Rodlowski de przytyk Castellatum Radomien cum eodem Cancellario una legatos Stephanum alias Chari Bogdan Woieuodam Walachia de illarum secretarum ac earum contra Thurcas fraternarum regiarum deliberationum Leucouien, quæ consulto tanquam irritatae fuere ausatum facit & hortatus est ad assistendum ipsi regi, & in suo sanctissimo proposito auxilium ferendum, quod ipse Stephanus data fide & manu repromisit, non tamen prius illud laturus ne per Thurcas praeventus esset, donec uideret regem uel apud castra Kyliani & Byalogrod uel in Danubio cum exercitibus constitui, cuius tamen protectionem in terra sua impedire noller, quin etiam æque permetteret comitatum libere ministrari. Cumq; Rex terras Russiae ingrederetur Creslaus Rozenis nuper nominatus iam uero Electus Wladislauiensis & regni Polonia Cancellarius senator atq; zelator regni uigilantissimus & rerum peritus, ut audiuit Stephanum Woieuodam in perfidiam uersum, a uotis promissis discessisse, & Hungaros male contentos esse de rege suo, qui eis inconsultis Leucouia fratri Alberto regi annuit, in castra Thurci Walachia occupata expeditionem faciendum, timore percussus ne Stephanus per Hungaros zelo inuidia concitatos, persuasus Thurcas & Thartaros ausatos efficeret & in regem conuerteret, subito cucurrit ex ædibus suis, & regem expeditionem continuantem in Przemislicen oppido adiit, orat & obtestatus erat ut ab expeditione desisteret, sed eam ad loca solitudinum per Thartaros uasari solita conuerteret munienda, quæ Creslaus adhortatio per regem abiecta fuit ut cum despectu quodam eum a se rex licentia ret, ad ædesq; suas Episcopales redire iuberet, qui potius domi oraret, aut quæ suæ, Episcopalis sunt professionis ageret Rex uero, quod sibi innatum ac proprium est, armis & bello insisteret. Sic quoq; Albertus rex non ignorans Woieuode illius dolos Mathiam de Loncza Episcopum Camienecensem ad Woieuodam premissum exploratum dirigit an in proposito assistentiæ perseueraret, quod Woieuoda

raret, quod Woieuoda coram ipso oratore Episcopo confirmauit. Tamen cum rex terre Valachia appropinquaret, Woieuoda per Thurcas Moldauos & Siculos atq; Transiluanos qui uotis fortasse quorundam dominorum Hungaria quibus secrete Leucouien deliberationes non erant credite, concitatus, sententiam mutauit, & non solum comitatum exercitus regio recusauit, uerum etiam pro uoluntate assistentium sibi Thurcarum hostem se regi eius terram ingredienti nuntiavit, sollicitatusq; per frequentes regis nuntios ut ad se rediret, promissorumq; firmus esset obseruator, conuerti ad prima promissa noluit, quamobrem tela regia quæ rex non in eum sed in Thurcas acuebat, in se conuertit. Et cum hæc insperata eueniret mutatio, nec minus populus regius uoluptati illius deditus fortunam & propiciationem non mereret diuinam, timore non uulgari erant concussi poloni, ut plerumq; a paucis hostibus infidelibus & scismaticis aut fugarentur aut trucidarentur, secundum illud Deutronomi 32 & psalmi ultimi sabbati quomodo persequebatur unus Milles, & duo fugarunt decem millia. Nonne ideo quia deus suus uendit eos, & dominus conclusit illos. Ipse quoq; Stephanus Woieuoda nonnullos dira morte perimebat, ut tandem clamaret ad regem Poloni quo illos in domos redire permitteret. Namq; absq; licentia regis iure regni Poloniae uetante, sub amissione capitis & bonorum omnium mobilium, non liceret illis a rege & exercitu discedere, neq; facultas reditus patuit propter loca ubiq; per hostes occlusa, quæ rex terram Valachia ingrediendo non muniuit, fidei per Woieuodam promissæ fidens, unde cum rebus nullibi digno Marte persecutis neq; redire honeste, neq; castra Thurci Walachis ipsis Turcis Moldauis, Besserabis, Siculis & Transiluanis obstantibus accedere tutum aut possibile esset. Nihilominus Albertus rex dolis Valachi impeditus ut aliquid egisse uideatur decreuit Castrum Szoczaua sedes ubi Woieuode esset aggrediens, quod exercitibus ad motis oppugnabat, bombardisq; quaciendum mandauit. Interea Wladislaus regis Hungariae suorumq; de hungariae regno Prelatorum ac Baronum nomine certi oratores Hungari ad exercitum regis sed tanquam in fauorem Woieuode ne desperatus se Thurcis dedat, missi, regem Albertum a prosecutione belli consilijs & rationibus inductis, quod se male crediderit Woieuode fidei, quam neq; Christo neq; hominibus seruaret, solantur, & mitem in Woieuodam eius animum reddunt. Interea rex Albertus ægro ac male se in corpore habere cepit, tantamq; pro Valachi dolis & occultis Hungarorum maleuolentis molestiam concepit, ut breui posthac uiueret & eam mortis future sed proxime occasionem sibi insumeret. Unde etiam confestim euentus istos per celeres nuntios Magnoduci Lithuaniae per Podoliam in auxilium regis uenturo notificat, hortaturq; fraternæ, ut Magnus dux attentis his quæ regem permouent & presertim legatione ipsa hungarorum, ab ulteriori superfederet itione, qui tamen ut in sua uidebis historia locum Braczlauien muniuit. Rex autem illa Hungarorum suasionem preualente foedus cum Woieuoda Stephano pepigit, ad redituq; gentes conuertit, quæ cum redirent obstante regis agitudine, quæ etiam Ducem Sigismundum eius germanum secum in exercitu agentem atq; optimates quosq; polonos & ipsos belli duces nimium in animis eorum consternatos

Legati Hungari
regis.

Fœdus cum
Valacho.

mis eorum cōseruatos effecerat, omnia negligenter erant custodita, ibantq; maiores Poloni cum egrotante rege per siluam Bukouyna primi quos sublecuri minores, terrarū scilicet Gracco, proceres tanq; armatiore postrema regis turati. Prima Lucæ 16 Octobris quæ fuit feria quinta ante Simonis & Iudæ, a Thurois & Valachis alijsq; quorū supra meminimus, per Voieuodam tanq; fidefragum iētum fœdus inuicem obseruantem clam sumministratis in eadem silua per suffragia nemoralium impedimentorum aggressi, percussiq; fusiq; erant, inter quos plures de domo bipennium corruerunt, precipue Nicolaus Palatinus Russiæ, & Gabriel heres in Morauicze ambo de Thāczin qui perierūt, Ioannes Sbignei de eodem Thāczin Succamerarij Graccoui eni & Capitanei Marieburgen filius, qui Thurciam adductus erat postea per fugam liberatus. Interea etiam Cruciferorum de Prussia ab ordine & Ducū Mazouie & terris illorum milites sub certo numero pro iure generalis expeditionis regni Poloniæ missi regios sequuntur sed nō adeunt exercitus, quos cum preleret Voieuoda ueluti ultime sorti relictos, seorsum scit ex eadem causa insecutorum exercituum profectos seu potius diuisos, per Thurcas procurat cladibus affici crudelibus, ex quibus qui nō erant occisi Thurciam sunt abacti. Sic quoq; in nemore Bukouyna cū hac minoris Poloniæ nobilissima gente infelicitate actum, quæ dum terga egrotantis domini, suis uita & sanguine tutaretur pro felici regis reditu, misere periit, quorum uiuentes aut Thurciam aut Thartariam, aut in alias barbarorū infideliumq; freti pontici Asiæ Scythiq; regiones sunt deducti. Exercitus autem regis quem Dux Sigismundus fraterne condolens agritudini uehementer, ac maiores regni de maioribus Polonis constituerant regem maleualentē ductabat, licet ab iisdem Voieuode fraudibus immunis non fuerit, quippe qui undiq; lacefferetur per Turcas & Valachos eorundem ductores, ac ueluti per canes ex foraminibus sic per illos ex lucis tenebrosis profluentes. Tamē per dies plures nemoralibus & tanq; inuis locis, ut magnis exercitibus cōmune est, iens, integer ab agro Valachico ad terras Russiæ regias feliciter ac uictoriose rediit. Tantumq; ipsa expeditio lucri monumētq; æterni polonis & suo regi prebuit, ut cōmuni laudo statuerint nunq; regibus suis permittendum expeditiones facere generales, scit proceres regni nunq; generaliter ad arma mouendos contra infideles Turcas aut Thartaros nisi primum consulta apostolica sede, sed & alijs regnis & regibus Christianis ad expeditionem ipsam accedentibus, Maxor quoq; summus hoc improspere expeditionis casu hoc regnum implet, p cōmuni fratrum regnicolarum casu, qui ab inconsulta & paucis cōmunicata expeditione euenerat, proq; amissa existimatione quia Turcæ & Thartari nihil plus q; generalem Polonorum timere expeditionem. Summa uero culparum omnium reiciebatur in Philippum Callimachum Italum florentinum, qui cum Alberti regis in paterna educatione nutriti perceptor esset uir doctrinæ summæ, & humanarum non uulgaris professor litterarum cecilius & uaser, eiusdem rex consilia senatorum omnium regni consilijs preposuit, quæ imitatus fraternas consultationes Philippo animum regium in eam expeditionem contra omnium consiliariorum uota dirigente celebrauit, quæ talem habuere

Circa Polonorum.

Philippus Callimachus preceptor Alberti regis.

talem habuere exitum, ut breui Rex uitam cum morte & summam regni existimationem tanq; perpetuam gloriam infidelibus semper terribilem cū summa publici status iactura permutaret. Insuper afflictis addita est afflictio. Nam sequenti anno in principio Maij, Turci, Thartari, & Valachi iuncti, Russiam irrumpentes, plurimam stragem in hominibus crudeliter fecerunt, iacebant passim in uis & campis occisi. Omnia oppida sub montibus & in medio circa Leopolim & Przemissiam, usq; ad oppidum Canczugam incenderunt, uastarunt, & diruerunt. Et tempore modico commorati, cū maxima præda salui discesserunt. Hæc nouitas quom die Mercurij sedecima Maij Graccouiam esset delata, nō parum omnem statum terruit, etiā nō uollos fugæ accinxisset, nisi uel timor, uel spes a rege prohibuisset. Extūc Graccouiē fossata uersus eampestria & Cleparz expurgari cœperunt. Et iacto fundamento ad propugnaculum extruendū ante portā sancti Floriani (quod proximis annis magnis impensis finierūt) oppidū Cleparz in magna sui parte, quæ fluuiio Rudawka superimminebat demoliti sunt, deiecerunt atq; diminuerunt, turres quoq; muri Graccouiēsis uersus Cleparz, quas post exultionem muro in altū erigere cœperant, complebant & edificarunt. Cœpit deinde rex Albertus querere modos resistendi hosti, auxiliaq; a Wladislao rege Hungariæ & Bohemiæ, germano suo atq; ab ipsis Hungaris expetere. Et ueniente legato eorum Episcopo Vesperimen Graccouiam, prima Iulij anno præfato 1498, concordiam inter Hungaros & Polonos ad opponendum cōmuni Marte se hostibus concluderunt, & Te deum laudamus, die Iouis, quæ fuit duodecima Iulij decantauerunt. Sed talis concordia, nil iuuamenti attulit, Thartari nanq; Russiam in fine Iulij inuadentes, longe lateq; grassati, cum præda ad propria remearunt. Contra quos rex Albertus, regnicolarum exercitu collecto, de Graccouia die Martis, septima mensis Augusti exiuit, sed cognita hostiū fugā circa Sandomiriam uillis multis destructis, exercitum ad sua abire permisit. Post thartaros, Thurci circa diem sanctæ Catharinæ sub montana Russiæ eodem anno circa Sanbor & Halicz deuastauerunt, neq; aliquo certamine laceffiti. Verum uel deo, uel eorum infortuniō sic cogente, frigoribus aerisq; in temperie inedia atq; niuibus, supra q; quadraginta milia equorum hominumq; periire, reliqui tamen, quorum ultra uiginti milia dicuntur fuisse, salui post damna illata recesserūt. Sed per Valachos percussi erant. Alium itaq; modū pacis nanciscēdæ aggressi, quoniam absq; Valachis, exteras ac barbaras nationes ad inuadendum regnum excitātibus pax non fieret, persuasi & uocati Graccouia conuenerunt Episcopus Varadiēn nomine Hungarorum, Oratores Stephani Palatini Valachiæ, Oratores Alexandri magni ducis & Lithuanorū, & Poloni. Hi omnes post longas moras & consilia, anno domini 1499, die Veneris, decimanona Aprilis sibi uicem mutuam assistentiam & auxilia contra thurcas & thartaros iurarunt. Episcopo autem Varadiēn de Graccouia, 22. Aprilis quæ fuit feria secunda ante Adalberti recedente, legati ducis Iwan Moskouiæ in crastino, & fuit dies sancti Adalberti aduenerunt. Et hi similiter de pace requisiti tractauerunt & promiserunt.

Thurcarum Thartarorūq; incurfio.

Fœdes cum Hungaris. Thartarorūq; incurfio.

Thurconum inuasio. Thurcarum incurfio.

Pacis studium

Oratores Ba-
isleri impera-
toris.

Cometes.

Thartari Polo-
nia depopulati.

Moskous Lith-
uaniam uastauit.

Legatus sum-
mi Pontificis.

Thartarorum
incurso.

Cruce signati
Iudeos inua-
dunt.

Iudeorum ex-
clusio.

Anno autem domini 1500 die Martis, 25 Februarij quæ fuit dies sancti Mathiæ apostoli in anno bissextili. Oratores imperatoris thurcorum Baisseti Graccouiam aduenerunt, & anteq̃ inducias pacis cum rege Alberto firmarent, Kurzanoga habitaculum & specula regia castri Graccouiensis, in præsentia eorum die Veneris, decima Aprilis, & fuit feria sexta ante Ramispalmarum exusta est. Deinceps Comes dominus astone, flagellum iræ dei, feria quarta, 20 Maij, in parte Septemtrionis sub signo Capricorni apparuit, & notatus est supra Lithuaniam, Russiam & minorem Poloniam girans. Et eo disparente in diebus Penthecostes, alias circa octauam diem Iunij, statim thartari regnum Poloniæ intrauerunt, & circa Lublin, Thurobin, Belsz, Krasnylaw, & alia loca eis propinqua depopulando uastauerunt. Eodem tempore Iwan dux Moskouiæ, altera uice Lithuaniam ingressus, circa Smolensko uastauit, & eam, non habito respectu pactorum fœderũ & affinitatis (quia ipse fuit socer & dux Alexander gener) attriuit. Rex Albertus aduersus thartaros die Veneris, decimanona Iunij, ante uigesimam primam horam egrediens, nihil memorabile effecit. Et ad matrem die Mercurij, 22 Iulij in die Mariæ Magdalene rediit. Ad quem legatus Alexandri papæ sexti Caspar Episcopus Calliësis (homo callidus & facundus) aduenit. Et iubilum cum cruciata contra paganos, die dominica quæ fuit 30 Augusti, Graccouia de ecclesia sanctæ Mariæ in circulo processionatim in ecclesiam Cathedralẽ incedendo rege Alberto sequente, publicauit. Et mox thartari iterum irruerunt, & terribiliter Russiam, Lithuaniam Sandomiriam, & Lublineũ terras Vrzadow, Lanczhut, Lasensko, Krasnylaw, Zauichost, circa Oppatow, circa Lublin, in Brzelsko Lithuanie & uicinijs eorum subito insperatoq; cursu uastauerunt. Magnaq; præda abacta, & nobilibus terrarum adeo celeriter ad arma consurgere non ualentibus, libere abscesserunt. Qui autem transitum thartarorum opposuerant & obsiderant, domini Petrus Myskowski palatinus Lanciensi, & Capitaneus Leopoliensi, Nicolaus Kamienteczki palatinus Sandomiriensi & Capitaneus Graccouien, & ceteri nobiles, quibus non pauci fuissent, in thartaros non insulerunt, quia thartari illos multitudine superarunt. Rex autem Albertus die Lunæ, quartadecima mensis Septembris, & fuit exaltationis sanctæ Crucis, contra eosdem thartaros de Graccouia circa horam quindecimam cum quibusdam cruce signatis exeundo, eadem sorte qua prius, nihil defense adducens rediit. Verum cruce signati, inter quos plures religiosi & monachi fuerunt, post discessum regis de Graccouia, Iudeos in Kazimiria per uolentiam effracta porta Kazimirie Glinyana, ceterisq; portis & hostijs hebreorũ, die Mercurij, sedecima Septembris tumultuose spoliauerunt. Et ex eis de utroq; sexu prope uiginti occiderunt. Et Graccouiam clausis portis ingredi prohibiti, per uallum ad campestria iuxta Cleparz progredientes, legatis thurci in domo Pileczki supra murum hospitatis, manibus & armis tensis minitarunt, & die tertia regem uersus Russiam insequuti sunt. Anno domini 1501 rex Albertus in Marcio, ex conuentione Piotrkouien in Graccouiam diuertens, Heliam Valachũ (ut fertur

Valachum (ut fertur heredem Valachie) propter uiolatas litteras suas, de consilio consiliariorum suorum in Czchow in præsentia nuntiorum Stephani Voieuodæ Valachie decollari iussit. Fuit autem Helias filius olim Petri competitoris Stephani in principatu Valachie. Post festa paschæ anno præmisso 1501 die Martis uigesima Aprilis, quæ fuit feria tertia post conductũ paschæ, rex Albertus Graccouiam relinquens, in Prussiam perrexit & in opido Thorun splendide extructo, apoplexia die Iouis, decimaseptima Iunij, & fuit octaua corporis Christi, & tertia dies post Viti, hora quartadecima occubuit. Hoc fato tantus rex immatura morte non sine suorum merore absumptus est. Cui magnanimitas, fides, dexteritas, consilium, prudentia, & in rebus gerendis, industria nunq̃ defuere, sed fortuna quæ non ex æquo sedes suas apud homines locauit plerunq; illius rebus contraria fuit, hincq; factum est, ut quum in omni reip. euentu sapienter citoq; consuleret, iniqua fortuna omne consilium euerteret. Alberti autem mors uti Sarmatis luctum, ita plerisq; exteris nationibus, quibus tanti regis in gerendis rebus industria suspecta esset, letitiã attulit, tanto maiorem, quo magis insperata mors omnia consilia interciperet, potuisset hic princeps, si fortunã cum ceteris animi dotibus habuisset, omnium maiorum uirtutem adæquare. Albertus quoq; prudentia & audacia nulli ducum secuudus fuit, ut etiam summis se periculis nõ subtraheret. Sed quũ ad maximas iam res aspiraret, iniquo fato sublatus est. Signa mortem eius portendentia, fuerat Cometes predictus Septem. Kurzanoga regia habitatio exusta, & globus turris prætorij Gracco, supremus uento abruptus, ac die Mercurij, 20 Februarij, quæ fuit dies Fabiani & Sebastiani martyris in nocte sequenti deiectus. Præcedenti siquidem æstate hũc globum faber lignarius nouiter posuerat, & omniquaq; firmauerat, ut humana estimatione hunc cadere non fuit possibile, & postq̃ cecidit casum capitis regni & ciuitatis Graccouiensis signare. Exiueram ad eum de Graccouia tantum medicus, post uesperas eiusdem octauæ corporis Christi, & die mortis sue. Et circa tabernam in Prandnik, curru in limum & profundũ lutum deuexo, quis octo equis Podwodorum seu conductorum extraheretur, incassum laborando, penitus extrahi non potuit. Equis ergo ad postrema currus aredatis & ligatis, nobis prius ad ripas exilientibus, uix & aggre retrorsum, Graccouiam uersus extractus est, quod fuit omen mali, & ad Graccouiam in consolatorem redeundi. Et adhuc nobis in Piotrkow uenientibus, obtentoq; subuectigali & poduodis atq; discessum parantibus, oppidani insurrexerunt (quoniam regem Albertum uita functum intellexerant) & aulicos regis gladijs, fustibus, & lignis grosse sectis persequuti, occidere conabantur. Qui fuga sese saluarunt, & in hospicio apud Adam Scribam oppidi clauserunt. Tarde igitur egressi & molestias plures admodum & frustra passi, in Graccouiam reuersi sumus. Funus autem regis Alberti, post hoc Graccouiam die Lunæ uigesima sexta Iulij, quæ fuit dies sanctæ Annæ post meridiem adductum est, & hora uigesima, cum decentia & honore regio, in sacello sancti Ioannis euangelistæ, ecclesiæ Cathedralis Graccouien ad dextram chori sitam, sepulturæ traditum est. Cuius sacelli alteram partem, regina Elizabetha pariete facto diremit &

H 4 seclutit, Et

Helie Valachi
occisio.

moor apoplexia Al-
berti regis
obitus. 17/11/1501

Signa mortem
præcedentia.

Cometes
regia habita-
tio abrupta.

Exiuit a
Graccouia
tantum medicus.

Obitus
regis Alberti.

Obitus
regis Alberti.

Obitus
regis Alberti.

Obitus
regis Alberti.

Obitus
regis Alberti.

Obitus
regis Alberti.

Obitus
regis Alberti.

Obitus
regis Alberti.

Obitus
regis Alberti.

Obitus
regis Alberti.

Obitus
regis Alberti.

Obitus
regis Alberti.

Obitus
regis Alberti.

Seatur ac vi-
te sue descri-
prio.

Monum quali-
tas.

Temporis qua-
litas pręter cō-
munē cursum.

Friderici Ro-
manorū impe-
ratoris mors.

Fridericus Ka-
zimiri filius
Cardinalis p-
nunciatus.

seclufit. Et tam sarcophagum q̄ ipsum sacellum, proprijs impensis, prout ma-
trem decet, adornauit, duosq; lectores missarum pro anima defuncti in per-
petuum fundauit. Post huiusmodi quoq; sepulturam, Fridericus Cardina-
lis, Primas Gnezneſi & Episcopus Graccouienſis, quosdam spirituales aulicos
mancipauit, turbauit, & cum sua societate tanq̄ reos & thesaurorum ablato-
res, in carcere, reliquos in seraculis reclusit. Qui excusatione adhibita, libera-
ti sunt. Fuit autem Ioannes Albertus rex Poloniae proceræ stature, oculorū
rubicundorum & faciei cum quadam morpheatione & exituris Robustus, ol-
iosus, & audax, secundum pectus, manus, & pedes, pilosus, secundum caput
paucis, raris & nigris crinibus respersus. Fuit prudentia atq; solertia prædi-
tus, lingua expeditus, sermone latino tanq̄ alter Rhetor (ultra Polonicum &
Theutonicum) ornatissime & sufficienter imbutus. Historias legebat, & dis-
putationes Doctorum amabat. In incessu maturus, & in incedendo (ut saepe)
cultro ad latus suum accincto progrediens, uoluptatibus & libidini tanq̄ ho-
mo martialis indulgebat. Et quom̄ multa pertinentissime & prudenter, con-
sultando atq; respondendo disſerebat, in hoc defectuosus diminutus, & sine
laude fuit, q̄ bene tractata & dicta non exequabatur, nec effectui demandar-
bat. In obeundis bellis infortunatus, In edificando negligens ac nullus, & re-
gnicolis ultimam propter cladē Valachiae per eos perpeſſam inuiſus. Re-
gnauit supra Polonos, s. ānis, octoq; mēſibus & uigintiquatuor diebus. Vixit
annis quadraginta uno, mēſibus quinque & uiginti uno diebus.

CAPVT LXXVII

Anno domini 1493 per omnes dies usuales Ianuarij, usq; ad medi-
um Februarij, adeo calidi dies fuerunt, ut gemmae & pullulatio-
nes in hoc regno Poloniae turgerent & uiderentur. Puluis e terra
ra uelut in aestate surgebat & spargebatur. Aues nidificabant &
foetura nouam educabant. Verum post medium quadragesimae, intantum
frigus duabus hebdomadis fuit intensum, q̄ omnia arefacta & destructa fue-
runt. Eodem anno die Lunae, 26 Augusti, Fridericus imperator Romanorum,
postq̄ in imperio a sua coronatione, per Nicolaum quintū regnauit fere qua-
draginta uno annis. Vienne mortuus est ibidem tumulatus. Huic crus & per-
dem chirurgici in senio reſecuerūt & abſciderūt, quia aliter in uita ipsum con-
seruare non potuerant, pauco tamen postea tempore superuixit. Eodem anno
circa sedecimam Septembris, Thurci per Croaciam diffusi, ipsam uastauer-
unt, & praedam abegerunt. Anno quo supra 1493, die Veneris, 20. Septem-
bris, Fridericus Kazimiri tertij regis Poloniae natus. Ad promotionem Wla-
dislai Hungariae & Bohemiae, atq; Ioānis Alberti Poloniae regū, Romae per
Alexandru Borgia papam sextū Cardinalis pronunciatus est. In cuius hono-
rem Te deum laudamus Graccouiae uigesima quarta Octobris decantatum
est. Attamen capellum summus Pontifex ei non misit, usq; anno domini 1495.
Quem tali anno die Lunae, uigesima Aprilis, quae fuit feria secunda paschae
suscepit. Primam autem missam cecinit, anno domini 1493 in die natiuitatis
christi in porticu laterali hostij ad meridiem, quoniam propter iubileum per
Alexandrum papam sextum, omnibus huiusmodi solennitatem diuinorum
praesentis suis

praesentis suis decorantibus a culpa & poena concessum. In ecclesia Cathedra-
li Graccouienſi, & per omnes areas iuxta ecclesiam uix homines consille-
re propter praesuram potuerūt. Rege Alberto in porticu & circa populum
compescente, dirigente & ammouente. Morbus Gallicus hoc anno domini
1493 sub oppositione duorū ponderosorū, Saturni & Iouis in partibus medijs
inter meridiem & occidentem ubi est dominium Martis scilicet in Maurita-
nia, Caesarea, Hispania apparuit. Et anno sequenti in Italiam & Franciam ue-
nit. Deinde pedetentim ad orientales processit regiones, apud nos in Grac-
couia prima mulier hoc morbo infecta, anno 1495, quae ex peregrinatione de
Roma redeundo, praesatum morbum secum Graccouiam attulit. Deinde ex
Hungaria eodē anno 1495 & 1496 aduenae tali morbo infecti adueniebant, &
morbus per Graccouiam spargi ac multiplicari cepit. Merito plaga dei uo-
citandus, quoniam praearicatores & homines superflue uiuentes, in libidi-
ne, uino, acutis & grossis, deus uindex malorū, hoc morbo tanq̄ singulari pla-
ga puniuit. Et ex aduerso homines sobrie uiuētes, perraro aut nunq̄ hoc mor-
bo laborare comperti sunt. Vnde & moderamen huiusce male Franciose, po-
tior cura inter alias reperitur. Et quum caelestium rimatores Mathematici &
prognostici hunc morbum molestissimum a coniunctione Saturni & Iouis,
que consequenter fuit in Cancro anno christi 1504 destituendum & finiendū
praedixissent, tamen (predictionibus eorum haud uerificatis) usq; in hanc di-
em, anni 1511, post praedictam coniunctionem debachatur & seuit, quis mi-
nus acute & paulo tollerabilius q̄ antea. Vocatur autem haec labe pro uarie-
tate regionum in quibus accidit uarijs nominibus. Nam Italici malam Fran-
czosam aut morbum gallicum uocitant, quia rege Karolo cum Francis circa
annum domini 1494 Italiam ingreſſo, haec pernicies in Italia seuire cepit, &
nomen ab euentu eorum accepit. Parisius & in alijs ciuitatibus Galliarum,
grossa uariola nūcupatur. In Hispania propinquiori & in Aragonia, morbus
sancti Sementi, eo q̄ malum praedictum inuocatione sancti Sementi, qui in
Britannia requiescit, curatur. Cuius sororium ac proximum in morbo gallico
mortuum credunt, ultra Hispanias & in Granata morbus curialis (quia curi-
ose ac crapulose uiuentes insequitur) appellatur. Ego uero sub deflorationi-
bus, prout apud Galienum in decem tractatibus et Alſahaphati, prout apud
Auicennam in 7 sen quarte, aut sub scabie ſæda, hoc perniciosum malum lo-
cando curabam, & deo propiciante affatim prosperabar. Anno domini 1494,
die Veneris, 27 mensis Iunij, domini Collegiati maioris Collegij artistarum,
in platea sanctae Annae Graccouiae, inuenerunt in muro lectorij Socratis the-
saurum 2508 aureorum, & tantundem in annulis, unionibus, ac gemmis. Et fu-
it dies sancti Ladislai regis Hungariae. Ob hoc praesatam diem sancti Ladi-
slai illa domus festiuat & colit. Quomq; rex Albertus inuentum thesaurum
cognouisset, aureos intulatos Maria regina Hungariae, a collegiatis rede-
mit & eis monetam medicamentum largitus est. De quo collegiati bene contenti
fuerunt. Fridericus uero Cardinalis ab eisdem gemmas & annulos preciosos
tulit quos dilapidauit & distraxit. Et 50 duntaxat marcas monete requisitus
pro eis tribuit. De quo male contenti omnes sunt & fuerunt. Anno praedicto
die Mercurij

Primordialis
morb Gallici
origo atq; in-
creſcentia.

Varię eiusce-
nuncupatioes
ex gentium di-
uerſitate.

Inuentio theſau-
ri in aroſtarum
Collegio.

Heſperus

die Mercurij. 22. mensis Octobris. Quadam mulier in nigra uilla ante Graccouiam, monstrum peperit, quod collum & aures leporis habuit, & loco stomachi unum intestinum, oreque distento spirabat. In antea uero altera mulier in platea sancti spiritus Graccouiae, puerum mortificatum & serpentem uiuū peperit, qui cauauit, exedit, atque profunde dorsum infantis corrosit.

CAPVT LXXVIII.

Thartarorum victoria.

IN hoc quoque anno die Saturni, in uigilia Bartholomei apostoli aulici & stipendiarii regiae maiestatis, circa Wiszniewiecz, per Thartaros non pauci, licet in hoc bello thartarico communiter interuictores, nunc tamen quadam siderum fatorumque inclementia profligati & occisi sunt. Inter quos Henrych Kamyenieczki germanus Nicolai palatini & Capitanei Graccouiae. Et Dzersek nepos Pauli de Glozina Decani Graccouiae, occisi ceciderunt. Anno domini 1495 die Lunae. 25. Februarii. Ianussius dux Mazouiae & germanus ducis Conradi, absque uxore & prole mortuus est. Idcirco rex Albertus Mazouiam, tanquam terram feudalem repetiuit & obtinuit, cum ciuitatibus & castris Plocko, & ceteris quae ipsi us ducis Ianussii fuerunt. Eodem anno post coniunctionem Iulij, diluuium Istulae, supra, quae memoria hominum teneret maximum fuit, priora diluuii aquarum ubertate praecellens. Anno domini 1496 Philippus Callimachus Florentinus, Poeta laureatus, regi Alberto inseruiens, fluxu uentris resolutus, Graccouiae in kalendis Nouembris quae est dies Omnium sanctorum de mane occubuit, in ecclesia sanctae Trinitatis Graccouiae, in sinistra parte introitus chori sub altari sepulturam percepit, tectusque est urna area, erecta in altare, Epitaphio supraposito. Hic tempore pauli papae secundi, comprehenso Platina cum reliquis poetis, e Roma in Poloniam fugit. Scripsit carmina elegiaca de amore plura, item uitam & successus Wladislai regis Poloniae et Hungariae in Thracia circa lacum Varnen, per Thurcas profligati & perempti. Item de Attila, ortuque & progressu Hungarorum. Item epistolium longum in fauorem & laudem regum Poloniae ad Innocentium papam octauum nonnullaque alia opuscula egregia &c. Epitaphium suprapositum est tale. Hic iacet heu patria procul a regione sepultus. Progenitus Thusco sanguine Calimachus. Quem fatum uarijs aduersum erroribus agit. Inuictum his tandem constituitque locis. Illius ut postquam uirtutem regia sensit. Vidit florentem famatis ora uirum. Qui memor hospicij tam mitis contulit isti, Consilij regno comoda multa suis. Quod sentit praesens & postera sentiet aetas. Cuius iudicium sanctius esse solet. Plura quoque aggressum & quedam maiora parantem, Haud opportuno tempore mors rapuit. Anno domini 1497 post principium mensis Aprilis. Thurci per Croaciam ingressi, Chorinthiam & Stiriam deprauidati sunt. Et captiuos secum abduxerunt. Et iterum eodem anno circa Ioannis Baptistae clam ingredientibus Thurci, praedam & captiuos quasi sex milia de eisdem Chorinthia & Stiria abegerunt. Eodem anno circa festum Ioannis Baptistae, Ioannes de Tieffen magister Cruciferorum Prussiae regem Albertum secutus non adito rege bellicam expeditionem contra infideles obeunte in Leopoli infirmatus, mortuus est. Et ad sepeliendum in Konigsbergk eductus, pugna infidelium

Ioannis magistri Prussiae obitus.

Thurci ingressus.

Epitaphium.

Scripta sua.

Calimachus Poeta laureatus Florentinus mortuus.

Diluuium Istulae.

Mors Ianussii ducis Mazouiae.

pugna infidelium non gustata neque uisa. Cui per Cruciferorum uocationem, & Elizabeth reginae Poloniae ad regem Albertum promotione, Fridericus dux Misnensis successit. Anno praefato die Lunae. 6. mensis Iunii, quae fuit Ioannis & Pauli martyrum, dux Nicolaus Oppolien Nissa ante pretorium plebas & capite truncatus est, quoniam insiluerat primum contra ducem Henrycum Glocei, deinde in Ioanne Roth Episcopum Wratisslauiensem, tandem in Kazimirum ducem Teshine & Capitaneum Slesiae, cum pugione intentione transsodendi eum acurrerat, & sese inter iurgandum & defendendum tenentes, de gradu in terram ceciderunt. Et quum ereptum pugionem dux Nicolaus Oppolien sensit, in ecclesiam fugit. De qua etiam praecepto Ioannis praenominati Episcopi Wratisslauiensis extractus & reductus, per consules Nissenses iudicatus, gladio decapitatus est. Anno praefato 1497 in aestate & autumnino maxima pestis in minori Polonia, in districtu scilicet Graccouiae & Sandomirien uiguit. A Graccouia incipiendo orientalem & septentrionalē plagam uersus, quae seuendo plurimos rapuit & consumpsit mortales. In anno uero praecedenti uidelicet 1496 in partibus occidentalibus a Graccouia & uersus Slesiam ad Hungariam eadem sorte praeslit mortales pestis. In initioque hyemis Graccouiam uenit. Et paucis absumptis, intensum gelu superueniens & perdurans, pestem diremit, quinimo prohibuit. Ita quod sequenti anno puta 1497 praetermissa Graccouia in uno militari scilicet a Mogila Crzeslaui &c. reincepit, & satis acriter ut praemissum est asilixit & continuauit. Preterea eodem anno 1497 in Leopoli feria quinta in uigilia conceptionis Mariae, Ioannes Albertus Poloniae rex ad uniuersitatem Gracco. singularem gerens affectum, cultum diuinum in ecclesia Przemislensi adaugere uolens, iussu patronatus, Canonicatus, & praebende ecclesiae Przemislensis, qui de iure patronatus regis Poloniae extitit, uniuersitati praedictae pure & donatione perpetua irreuocabili motuque proprio donauit, quam donationem Alexander Poloniae rex subsequenter approbauit. Et has donationem & approbationem, Mathias Drzewiczki Episcopus Przemislensis & regni Poloniae Vicecancellarius auctoritate ordinaria confirmauit. Litteras desuper nouas dando & concedendo. Anno domini 1498 Magister Ioannes Velf de Pofnania Licenciatus medicinae olim praeceptor & informator filiorum regis Kazimiri tertij ecclesiae parochialis sancti Stephani Graccouiae rector, diem clausit extremum, die Martis, decima septima Aprilis, quae fuit feria tertia paschae. Hic coemptis aliquot arcibus extra urbem Gracco. ad occidentem, amplius & spaciosum construxit cimiterium, ad sepulturam parochianorum sancti Stephani, & aliorum quorumcunque illic sepeliri uolentium. Ecclesiam quoque in eodem cimiterio intra robora muratam, in titulum & uenerationem Petri & Pauli apostolorum erexit. Et lectorem missarum in eadem ordinauit. Et ut in nocte tempore necessitatis ingruentis confessiones in lingua Almanica & Polonica audiret instituit. Ante fores ecclesiae praefatae ad partem meridionalem, prout uiuens mandauerat, sepultus est. Anno praedicto die Mercurij, tertia mensis Octobris, Illustrissimus dux Sigismundus de Graccouia in Hungariam exiit, & germano suo maiori natu Budae Wladislao rege Hungariae & Bohemiae comansit.

Caput lxxix.

Nicolai ducis Oppolien interitus.

Pestis in crudelentia.

Uniuersitas Graccouien in repa tronatus donata est.

Cimiterium Petri & Pauli apostolorum una cum ecclesia erectum.

Sigismundus.

Portentū Grac
couiꝑ genitumThurcarū im
manitas.Insignis Iubile
us Romę.Modon in sula
a Thurco va
stata.Polonorum Mo
rauoꝝ Lithua
norum in Mos
kum concors
egressus.Detrimentum
Vilneſi.Sigismondus
ducatum Glo
gouiꝑ possidet

Nno domini 1499 die Mercurij, quinta mensis Iunij. Natus est ui
tulus in Kazimiria Graccouia inter iudeos, cum duobus capiti
bus, unum caput antrorsum ut solet naturaliter produci. Aliud in
postremo in loco caudę. Ipsa uero cauda in medio dorsi excre
uit, pedes septem in latere dextro habuit, in sinistro nullum. Cetera membra
completa fuere in suis locis ad modum duorum gemellorum, complicatorū
ante & post. Expositumq; fuit tentum & inspectum hoc monstrū, aliquot die
bus ante portam Gliniana alias glebeam. Eodē anno bella gerentibus sum
ma potentia Thurcis cum Venetis, in mari Egeo & Adriatico. Submissi octo
milia Thurcorum per latera maris in Guriciam & Feriolam intrauerunt, &
iuxta mare & fluiuium Mincinum depopulati sunt. Precipue inter Terusiū
& sanctū Danielem, usq; ad montana occidentis, receperuntq; prædam absq;
ulla resistentia abduxerunt. Sed & peregrinos ad iubileum pergentes, aliquos
interceperunt, nonnullos uero excruciatos occiderunt. Nos quoq; ad iubile
um Romam transeuntes, et in proximo existentes, continuimus nos in Villa
co in fine dierum Octobris, donec Thurci abcesserunt. Anno domini 1500,
Iubileus annus centesimus sub Alexandro papa sexto, toto anno Romę dura
uit & peragebatur. Confluebatq; multitudo hominum pro capescendis in
dulgentiis ex toto orbe christianorum. Eo ipso anno supra solitum regni Po
lonia messis ante festum Ioannis Baptistę fuit. Fuerunt namq; uer & aestas sa
tis calida. Canicula autem a principio ad Iacobi pluuiosa ac frigida, et reliquū
tempus serenum & calidum fuit. Eodem anno Thurca insulam & ciuitatem
Modon, duodecima mensis Augusti obsedit. Expugnauitq; & eam sub Vene
tis uigesimaquarta eiusdem mensis recepit. Muros demoliendo, omnes ma
res occidendo, mulieres uero & impubes abducendo. Anno præexpressato,
in mense Septembri, multi Morauj & Poloni in Lithuaniam aliarūq; natio
nū homines militares in fraternitatem pro Lithuanis contra ducem Mosko
uia ibant ære & auro Alexandri ducis magni Lithuania conducti, quibus mi
les & Baro Thezaurariusq; magniducatus Lithuania nomine dicti magni
ducis stipem & litteras Posnania dabat. Namq; gener contra socerum suum,
de illatis iniurijs se uindicaturus præsertim q; circa illa tempora idem Mos
kus de ducatus Lithuania abstraxerat & sibi appropriauerat septuaginta
miliaria in longitudine & tantundem in latitudine. Quomq; conuenissent su
premiū rectorem exercitus stipendiariorum. Rex Ioannem Polak constitu
it, quia uero stipendarij negligenter cōueniebant, itaq; propter eorum moro
sum transitum hyeme tum præmente Rex soluendum precepit. Binum itaq;
damnum Lithuanis exinde prouenit. Vnum ex hoste duce Iwan Moskouia.
Alterum ex priorum stipendiariorum depopulatione, & de rapina suoru
de more ipsorum uiuentiu. Anno prædicto 1500 Illustrissimus dux Sigismun
dus, Kazimiri terrij regis Polonia natus, ducatum Glogouien per germanos
suos, per reges Wladislaum Hungaria & Bohemia conferentem, per Ioan
nem Albertum cedentem atq; resignantem obtinuit. Et eodem anno Ioannes
Thurzo coadiutor Wratislauiensis factus fuit. Anno domini 1501, die Saturni,
nona Ianuarij,

nona Ianuarij, nuncij imperatoris Thurcarum Baiffeti de Graccouia disces
serunt fere integro anno commorati, & per regem Albertum in Graccouia
seruati. Post quorum discessum Oratores Szachmetzar imperatoris Thar
taroru Zauolhensiū, tercia die quia undecima Ianuarij superuenerūt, & per
petuā amicitia, ligam atq; societatem interpositis iuramentis concluderūt, re
ge Alberto cum suis optimatibus, sic & oratoribus ducis magni Lithuania
Alexandri presentibus, super sacra euangelia deponentibus & iurantibus.
Legatis uero Thartaroru Zauolhensium supra frameas iurantibus, ritu eo
rum & aquam abintionis gladiorum atq; framearum epotantibus, atq; uerba
talia adijcientibus. Quicūq; pacta, ligam, & fraternitatem uiolauerit, aut con
tra eam uiolandam insurrexerit, uel aliquicquam intentauerit, a frameis inci
dendus occidendusq; pereat, & tanq; aqua defluat atq; euanescat. Misit itaq;
rex Albertus Cristopherū Telsik, & Alexander dux magnus Lithuania alte
rū propriū nunciū, ambos thartaroru sermonē callentes et intelligētes. Qui
in mēse Septēbri præfati anni 1501 rege Alberto iam defuncto atq; sepulto,
Thartaros Zauolhenses cum imperatore eorum in terras Lithuania pro
pe Kijow induxerunt & locauerunt. Et statim Thartaros Przecopenſes (con
tra hos siquidem adducti fuerunt) occurrentes, & castrametationem prohi
bentes strauerunt. Sicq; in hyemem plurimā rigidamq; perdurantes in cam
pestribus commanserunt. Anno eodem 1501 Ioannes Roth Episcopus Wra
tislauiens, episcopatum Friderico filio ducis Kazimiri Telsineū maiori natu
tamē minorenni resignauit. Ideo contra eum Capitulū Wratislauiens quæstū

Legatio impe
ratoris Tharta
roꝝ ob pacemAlberti regis
legatio rursus.Duplices thar
tari pugnam
ineunt.Wratislauiensis
episcopatus re
signatio.

Alexander Rex

iri in Budā Wladislaō regi per
relationem Doctoris Oswaldi
Strawbinger, plebani ad sanctā
Mariam Magdalenam, & Si
gismundi Gussinger Canonico
rum Wratislauiens misit. Et rex
Wladislaus factum non admiz
sit, quinimo prohibuit, prima
mēsis Septembris, anno mille
simo quingētesimo primo.

CAPVT LXXX.

DVm in conuentioni
bus particularibus,
de substituendo alte
ro rege Poloni tra
ctarent, anteq; negotium genera
le diffiniretur, miserunt, Petro
Kmitha de Wisnycza regni Po
lonia Marschalco instigante, Pe
trum Miskowski Palatinū Lan
I cicien, cū Nico

Vladislavus Hungaricus rex ad regnum Polonie postulat.

Pyotrkowius eligendi regis.

Alexander in regem eligitur

Causele circa electionem.

Legati ex Polonia in Lithuaniam.

ciceni, cum Nicolao Wroblowski Canonico Gracco in Budam ad Vladislavum Hungarie & Bohemie regem, postulat ire, ut regnum Polonie uacans tanquam prior natus acceptare dignaretur. Qui annuit ac suscepit, & ad amicos, litteras gratulatorias prefertim ad Maximilianum Romanorum, & ad Ludovicum Francie reges scripsit, quod deus optimus maximus, ultra regna Hungarie & Bohemie, ad solium paternum ipsum euexisset. Post quod in conuentione uniuersali Piotrkouien, ubi ius in eo est reges non priuatim in conuenticulis eligendos, quare errores & seditiones plerumque gignunt ueluti ex illis instigante Marchalco summissis secuta fuissent, quoniam iam tunc parum absuit quin iterum fraternum bellum fuisset excitatum pro regno hoc paterno ac fraterno ac pro magnoducatu Lithuanie, ad quod Alexander aspirabat, nisi per Elizabeth reginam genitricem suam fuisset prohibitus, ideoque cum uniuersi regnicole ad quos pertinet deliberarent non solum pro eligendo rege sed prius de modo utraque dominia ista ab christifidelibus defendendi, & de eorum unionis integratione, sicut tempore aui patrum et patris modernorum principum scilicet pramortui Alberti & Alexandri inducta & firmata erant. Cumque etiam sane consultum putarent, si ob hoc gentes uires & opes utriusque dominii adunarentur. Quapropter Alexandro magnoduce Lithuanie istud per Albertum Tabor Episcopum Vilnen, Ioannem Zabrzezinski Marchalcum magni ducatus illius, & Nicolaum Radiuil Pincernam Lithuanie suos consiliarios coram uniuerso cetui electionis proponente & Frederico eius germano Archiepiscopo Cneznen & Episcopo Gracco, Cardinali presidente, assistenteque eidem in presidentia Cressao de Curosuanki Episcopo Vladislauen & regni Polonie Cancellario, Alexander magnus dux Lithuanie non unius aut certorum tantummodo eligentium uoto, sed communi omnium clamore rex erat declaratus unione & defensione omnium commoditati, de Vladislao rege & quocumque alio sperande preuolente. Celerrimo itaque ac uelocissimo nuncio super hoc rex Vladislavus certificatus, maxima cum festinatione domesticos & cursores reuocatum ire & interciperi suas litteras regibus destinatas misit. Iussuque est ut ante presentationem exhibitionemque litterarum nuncius praeuenerit reuocarentur. Et quoniam Poloni multas super hoc rationes electionis Alexandri regi Vladislao scripserunt non moleste tulit, sed gratulabundus commendat uterque dominio patrimoniorum suorum prudenter prouisum sic esse. Factis ergo articulis in Piotrkow cum predictis magnoducis Lithuanie oratoribus Alberto Episcopo Vilnen & Ioanne Zabrzezinski Marchalco Lithuanie super inuisceratione & perpetua unione ducatus Lithuanie cum regno Polonie, ut ex utroque foret unum regnum & una gens, & in ipsis unus rex unumque ius. Quod in antea in intronisatione ducum & regum semper attentatum & repetitum fuit, uix autem custoditum. Ut igitur deinceps inuolabiliter custodiretur & sempiternae firmaretur. Ad acceptandum iuramentum ducis Lithuanie Alexandri, & dominorum Lithuanie, ex Polonia in Lithuaniam, Andreas Rosa archiepiscopus Leopoliensis, Ioannes Lubranski episcopus Polnaniensis, Andreas de Szamotuli palatinus Polnaniensis, Ioannes Szram Tharnowiczki palatinus Lublinensis, & ceteri cum eis missi fuerunt. Suscepit autem dux

autem dux Alexander cum suis Lithuanis omnia iuramenta, obligationes, & inscriptiones per Polonos inductas & requisitas. Et ex Lithuania procedens, per Radom, Ilza Szidlow, Wisliczam, & Proszowice transiit. In Ilza uero episcopali Graccouien ecclesie, sigillum anulare ad officium Cancellarie regni dedit, sub quo extunc negotiorum publicorum expeditio fieret, donec sigilla non extarent ac donec die Lunae uigesima Nouembris alias feria secunda in uigilia Andree, cum notabili apparatu Polonico & Lithuanico, in numero quattuordecim centorum militum Graccouiam ingressus, in regiam castri Graccouien est perductus. Ad quem die Martis, septima Decembris, Legati Szachmetezar imperatoris Thartarorum Zauolhensium uenerunt, illum in ciuitatibus & castris commorari dicentes. Ipsos uero Thartaros intensissimo frigore & inedia in campis sterilibus consumi, requirebantque ut celerime accingeret se, & cum eis pariter in hostes, secundum prius conclusa, egredieretur. Et accepto responso, quod peracta coronatione, susceptoque regno postulata prosequeretur & ad bellandum exiret, ad suos redierunt. Dux uero Alexander tercia dominica aduentus domini, quae fuit duodecima mensis Decembris, in regem Polonie, in ecclesia Cathedrali Graccouien hora decimasextima, per Fridericum germanum suum, assistentibus ei Andrea Rosa Archiepiscopo Leopoliensi, Cressao Cuyauien & Cancellario regni, Ioanne Lubranski Polnaniensi, Vincentio Przerapski Ploceni, Luca de Thorun Varmien Episcopis, & pluribus abbatibus insulatis. Praesentibus insuper & inspectantibus Elizabeth regina Polonie genitrice regis, Conrado Mazouiae de regno Polonie. Item principe Mofaczki, Michaeli Gliniski, Georgio Grodzinski de magnoducatu Lithuanie ducibus, & maxima copia plebis ac nuntiorum, inunctus & coronatus est. Deinde prandijs Praelatos, Duces, Barones, & uniuersitatem Graccouien, refecit, hastiludijs & solatijs interpositis. Aduenerunt tandem ad regem Alexandrum Illustrissimus dux Sigismundus ex Hungaria frater eius die Saturni, decima octaua mensis Decembris, Ioannes Baduarius Orator Venetorum, ad commendandum sese Alexandro regi nouiter intronizzato. Et Helena coniunx regis Alexandri, filia Iwan ducis Moskouiae, quae solenniter per Graccouiam in arcem regiam, die Veneris, quarta Februarii, in medio horae uigesimae primae inducta est. Constitutoque de consilio totius senatus regni Friderico Cardinali & germano in gubernatore regni Polonie, rex Alexander in Lithuaniam die Martis, tercia Martii, hora tredecima, & fuit dies inuentiois sanctae Crucis extitit. Quem Cressaus Cancellarius sequebatur, uti se excusabat, grauat, Mathias autem de Drzewicz prapositus Scarbimirien, & Vicecancellarius regni agra corporis laborans ualitudine, non erant secuti, quamobrem senatu regni promouente, Ioannes de Laszko Canonicus Graccouien de Cancellario Curiae episcopalis Cressai Episcopi Vladislauen in secretarium regium uices Cancellarii & Vicecancellarii absentium apud regem gesturus, creatus & institutus erat, sigillo anulari per regem manu suae impolito, & iuramento corporali per eum in manibus praefati Friderici & aliorum praelatorum regni in praesentia regis, quod senatores regni iurare consueuerunt, prestito. Et quomodo omnia pacata uiderentur. Thartari

Sigillum anulare Cancellarie regni dedit.

Alexandri aduentus.

Alexandri coronatio.

Sigismundi aduentus.

Alexandri in Lithuaniam reditus.

Ioannes de Laszko Secretarius creatus.

Thartarorū ua-
statio in Russia

Przecopen prope festum sancti Michaelis propter negligentiam praefectorum, crudeliter gladio, igne, & occisione Russiam & districtum Sandomiriae uastauerunt. Exusserunt Rzeszow, Jaroslaw, Radimno, Bels, Daunicza, Kunow, Lagow, & magnam Oppatow, quoniam hucusque Cometes praecedens girabat. Depellentemque innumerabilem praedam, in aquis ultra quā mille homines tranatando Istulam suffocarunt. Fertur autem Thartaros numero triginta millium, sed ut eorum mos est in stadia diuidi per quattuor aut circiter milia diuisim sparsis fuisse, & usque ad magnam Oppatow regni Poloniae peruenisse. Dux insuper Moskouiæ Iwan eodem tempore per filium suum Deme-
trium, castrum Smolensko obsidebat, quod gentes regis Alexandri strenue defenderunt. Verum plurima negligebantur per praefatum Alexandrum & aggre defensa erant.

Smolensko ca-
strū obfessum.

CAPVT LXXXI.

Pax facta inter
Alexandri &
ducē Mosko-
uiae.Conuentio in
Lublyn.Conuentio in
Brzeszcze.Michael Glin-
ky magnūdu-
catū Lithuanie
affectat.

 Nno autem sequenti scilicet 1503 Friderico Cardinali longa agra-
tudine male franczosae fatigato, & in Marcio defuncto, rex Ale-
xander in Aprili circa dominicam Palmarum in Lithuania cum
suis, duci Iwan Moskouiæ tenere inuolabiliter pacem sex annis
iurauit. Et e contra dux Moskouiæ pari uicissitudine custodire & seruare pa-
cem duci magno Lithuaniae Alexandro & ipsius Boyarijs iurauit. Rediensque
ex Lithuania rex Alexander conuocationem in Lublyn, pro die apostolorum
Simonis & Iudae, pro metis & resistentia opponenda Stephano Palatino Va-
lachiae, qui districtum Pokucze sub motibus Hungariae temere inuadens oc-
cupare nitebatur, atque pro defensione a thartaris tenuit. In eadem conuentione
Ioanes de Lasko secretarius regis creatus & pronūciatus est Cancellarius re-
gni Poloniae. Stipendiarij autem a re communi conducti, & in Russia positi,
pro defensione ab incurſu Barbarorum, in Poloniam redeunt, uillas spirituali-
um Episcopi Graccouienſis, Abbatis Andrieuſienſis, Prepositi Miechouienſis &
ceterorum expilarunt & uastauerunt. Nec contributio spiritualium libera-
bat, quoniam rector gregis aberat. Rege Alexandro in Prussiam de consilio
consiliarij tam Poloniae quam Prussiae terrarum secedente. Anno quoque do-
mini 1505 die Saturni, undecima mensis Ianuarij, Rex Alexander de Gracco-
uia in Brzeschie Ruthenicum, ad tenendum conuentionem Lithuanorum &
Ruthenorum exiit, quam ibidem cum praelatis & Baronibus, alijsque opti-
matibus illius ducatus celebrauit, personaliter sed seorsum uenientibus Alber-
to Tabor Episcopo Vilnenſi, Ioanne Zabrzezinski palatino Troceſi, item du-
obus alijs aequae magnificis scilicet Stanislao Zarnowicz Capitaneo Sama-
gittiae, & Stanislao Kyska in Piotrouitz Capitaneo, exercituū magniducatus
Lithuaniae Campiductore generali, sed ad consiliū regis & magniducis ueni-
re abstinentibus ob suspectas insidias uitae eorum apud regem & magnūdu-
cem in castro ipso Brzeschenſi, per Michaelē ducem Glinſki sumministratas,
quippe qui occulto pectore seditiosum quiddam pro imperio & gubernatio-
ne eiusdem ducatus gestare consueuerat, quod ipsi dñi contra eū affirmarūt, sua-
debat mussitabatque apud aures regias diu noctuque ad istorū dominorum sibi
publice & priuatim resistentiū uitae, honoris, & officiorū priuationē, actūque
fuisse de illis,

fuisse de illis, nisi tunc a summo uitae honoris & officiorum periculo eui-
cisset illos Ioannes de Lasko Cancellarius regni Ioane de Oszwiancim The-
ologo Canonico Graccouienſi confessore regio sibi in hoc pietatis opere in-
genue assistente, contra insultum regis & magniducis deliberationem, quam
rex ad uota ducis Michaelis non diffidebatur pectori suo regio herentem ac-
cōtra Michaelis ipsius temeritatem proposita sibi strenue auctoritate regni
Poloniae, cuius Cancellarius esset, protestabatur, quia a rege discedere in re-
gnum mallet quā isti errori seditioso interesse. Quoquidem Cancellario instan-
te temperatum erat ab exicioso illo processu, tantummodo Ioanni Zabrze-
zinski palatinatus Troceſi adimebatur, ad quem Nicolaus Radiuil non iu-
re priuationis, sed cuiusdam maleuolentiae, & eo ipso Ioane Zabrzezinski istud
pariipendente suffectus erat, qui tamen Zabrzezinski cū ipsis alijs hac do-
nati erāt gratia, ut & in regno & in isto magnoducatu curaret interim Maie-
statē regiā sibi efficere reconciliatā, quod dñi ipsi consēci innocentiae & inte-
gritatis suae existentes se facturos obtulerunt. Ibidem aduenit Szachmetczar
imperator Thartarorum Zauolhensium, quem rex Alexander ad unum mi-
liare in obuiū illi pompose exeūdo, honorifice suscepit & tractauit. Is Szach-
metczar in illa horride frigiditatis hyeme, qua regem Alexandrū ad bellan-
dum requisierat, ab imperatore Przecopen Mendligero, contra quē fuit ad-
ductus, profligatus (uxore Zauolhensis & maiori parte exercitus eius hor-
rente frigus, miseriam, & defectum uictualium, imperatori Przecopen Men-
dligero adherente) solus ipse Szachmet Zauolhensis cum tricētis equis, ad
Bialogrod Valachiae fugit, ad Thurcam pro subsidio transiturus. Ut autem
certa relatione didicit imperatorem thurcarum Baissetum commississe Capi-
taneo Bialogrodensi, ut Szachmetczar detineretur ac incarcerationetur, & in
Bizantiū ad Cesarē mitteretur uinctus, Szachmetczar celeriter de campis
Bialogrod se arripiens, fugit & non substitit, donec prope Kiow peruenit &
illic resedit. Hunc Capitaneus Kiouienſis circumdando, coegit in Vilnam Lith-
uaniae trāsire. Quo longo tempore, mora & expectatione afflicto, fugere plu-
ries ad Thartariam tentauit, tamen consequutus reducebatur & custodieba-
tur, donec regi Alexandro in Brzeschie adduceretur. Cui rex quāuis se hilarem
exhibuerit, tamen non nihil aggre tulit quod secus fecerit quā debuerit fecisse, nihi-
lominus fraterne eum prosecutus Poloniam secum illum ad conuentionem
Radomienſi abduxit, ut liberius accusationem in eum transferret. Rex autem
in Poloniam ad conuentionem Radomienſi transiens, praefatū Cesarē Za-
uolhensem secum adduxit. Et primum locato eo in Noua ciuitate Mazouiae,
necessiuit tandem ipsum, & in quadā uilla iuxta Radom posuit. Hic Szach-
metczar personaliter in concilio regis Radomienſi constitutus, tum lamenta-
biliter, tum rationabiliter, tum etiam audacter regi Alexandro & eius consi-
lio exposuit & imputauit, quod propter eos & ligam eorū tam exercitum quā om-
nia sua perdidisset. Agerent itaque quod libertate donaretur, & sua per eosdem
ueluti confratres rehaberet. Aliter deus iustus iudex, coram quo cū rege Ale-
xandro aequo pede, certissime constitui afferebat, iudicabit causam nostram
in condemnationem Alexandri uiolatoris iuramenti & promissorum. Haec
1 3 Barbarus

Cesarū Thar-
taricorū in testi-
num bellum.Mandatum
Thurci.Conuentio Ra-
domienſi.

Cesar Tharta-
rorum fideles
sus.

Barbarus. Responsum tamē accepit nomine utriusq; domini prolatum, quia neq; deum neq; homines accusare debeat, sed solus ipse sibi & tam prae mortuo Alberto regi q̄ regnāti Alexandro reus uel maxime fuerit. In primis quia in itam cum ipsis regibus considerationem non seruauerit, quippe cum in fide promissa cum gente sua tota permitteretur in campis magniducatus consistere, ipse foederis immemor non nihil hostiliter circa Kyouiam contra magniducem attentare nō erubuit, et tandem, quod dictum est, gentem perdidit, hostemq; regni & magniducatus sua gente auxerit, cū tamen pius princeps magnus dux hoc illi pacienter ferre, & ad propositam actionem bellicā eū seruare uoluit & hortatus ē, ut a Kiouien districtibus ac a uicinitate Thartarorū Thauricanorum uersus Starodub in fines Moskorum soluisset, secessissetq; procul ab eo loco unde periculum illi indubitanter imineret, ne incaute circumuentus gentem perderet suam, quod Caesar faciendum respuit & tantos in gente familiarq; sua motus per quandam immodestiam excitaret, ut uxore & multos ex suis ad defectionē impelleret, qui quod supradixeram dū confectus negare & se iustificare haud potuerat, pect̄ se nihilominus ad recuperationem suae Thartariae iuuandum, cūq; de modo recuperationis mutuo deliberaretur presumebat faciliter futurū, si eius frater permitteretur ad thartaros Nohayskie progredi, qui fratres Caesares illorum Thartarorum sibi in auxilium educeret, qui ut non inconstatus esset bene sperare & expectare iubetur, donec gentes ad bellandū ordinarentur. Ille inspecta multitudinē hominum & isti inquit, cur non bellarent. Responsum est nō sicut in Thartarijs christianos oēs passim bella obire, attamen ut gratus & acceptus apud Consiliarios utriusq; domini esse uideretur tam Poloni q̄ Lithuani quorum tunc cum rege ex Lithuania in Radom non pauci uenerant, promiserūt Caesarem cum gente armata Polonorum Lithuanorum & Thartarorum magniducatum incolentium ad recuperandam suam Thartariam uersus Thauricanū Caesarem expediendum, a quo Thauricano credidit ipse Szachmetczar suos ad se redituros thartaros q̄ primum pileum suum inspectare possent, quam in spem per Szachmetczar declaratam. Rex cum Consiliarijs utriusq; domini Kozack, Soltan germanum Czariseiusdem, expedierūt & libertate donarunt ad thartarias Nohayskye ultra fluuiū Volham iturū, quo Caesar Szachmetczar adeo exhilaratus erat, ut ibidem plurimum se letatum consolatūq; diceret, semperq; in fide absq; suspitione perfugij se mansurum promitteret, expectaturus absq; dolore & molestia reditum responsumq; fraternū, & ita optime in hac Radomien conuentione contentatū se professus erat. Germanus autē Cesaris Kozack Soltan ad fines Lithuaniae deductus, trans Volham faulste peruenit, & ei commissā fideliter ordinauit. Interim rex Alexander contra grassatores, raptores, & deprædatores in conuentione Radomien agens, iussit quandam mulierē nobilem Russinowska nuncupatam, in ocreis & calcaribus (quoniam fur erat equestris, multos nobiles in illis locis spoliens & domos diruens) suspēdere. Alios uero raptores de quibus erāt Ossuchowski & Missowski decollare iussit. Itē reconciliationē dominorū Lithuaniae ut dictū, sine causa infamatorū consiliarij regni Poloniae curabāt cū rege Alexandro componere

Alexander gra-
ssatores inter-
cepit.

dro componere. Cumq; causam criminationis exquireret, Dux Michael nomine regis obiebat illis inobedientiam, quia rege mādante q̄ Georgius Ilnytz castrolyda cessisset in personam Drosdzda Rutheni, illi prohibuerūt castro cedendum. Sed qui Drosdzdam factionis Michaelinae cōscium clam assererent quia Michaelis consanguineus esset, cessionēq; eiusmodi ex ea causa ad regiae maiestatis in Lithuaniae ex regno aduentū suspendendam putarunt, clam apud regem ibidem in Radom obtinuerunt ut ad uota & intercessionēs consiliariorū Poloniae rex promitteret, q̄ primum Lithuaniae rediret admittere illos in suam pristinā gratiam regiam, Consiliarij autē Poloniae de hac maiestatis regiae benignitate erant contenti, nō indignū putantes rem in Lithuaniae reici tanq̄ propter auctoritatem illius reipublicae, quia tanq̄ domesticum Lithuaniae negocium esset. Igitur Lithuani post dominicam trinitatis discesserunt. In eadem conuentione Minores Poloni oblationem fertonum admiserunt, Maiores uero denegarūt. De hinc rex Alexander soluens habenas (consulentibus medicis quoniam paralyticus erat) ad Graccouiam transiens, Szachmetczar cum Lithuanis in magniducatum Lithuaniae misit in Troki honeste & libere ad suum usq; in Lithuaniae reditum seruandū, quatinus rex secum Lithuaniae feliciter conueniens pro ipsius expeditione in Radom deliberata consulisset. Interim tamen cū Caesar libertate in Troki frueretur octuaginta nūctj seu thartari de thartarijs Nohayskie sese a Caesaribus, quorū multi illis thartarijs imperare consueuerūt ad eundem Szachmetczar in Nohay ad Caesares illos tanq̄ fratres & Cōmiliones reducendū missos asserentes Vilnam ueniūt, permissi ad Caesarem alloquendum libere ei conuersantur. Interim etiam dum unacum Caesare omnibus necessarijs uictus & uestium per Lithuaniae consiliarios prouiderentur. Szachmetczar cū suis omnibus pro quibuscumq; equos & iumenta ad insedendum habere potuit, ex Troky insalutatis consiliarijs Lithuaniae clam fugā se cōmittit, oblitus promissorum omnium pro ipso & per ipsum in Radom consultorum & iureiurando roboratorum, sed per Lithuanos insecutus comprehensus & in Troky reductus erat ad regis ex regno reditū custodiendus, Sub id etiā tempus dū rex in regno immoratur adueniūt Vilnam ad consiliarios Lithuaniae Oratores Mendligeri Caesaris Przecopen seu Thauricani cōmissa Caesaris referunt, ut si saperent caesare Szachmetczar captiuarent, quemadmodū patruo ipsius Mendligeri prisci & antiquiores Lithuanorum fecerūt, quod si facerent eis pacem & adiutoria sempiterna promitteret, quae melius prestaret ipsis tanq̄ propinquitate & adiacentia loci iunctus, q̄ imperator Zauiolhenensis remotus. Crediderunt Lithuani uerbis Menligeri satis dolosis & nunq̄ uerificatis, Responderuntq; oratoribus eius optata istuc ad regiae Maiestatis noticiam reicienda.

Contributio
fertonum de-
creta.

CAPVT LXXXII.

Nunc ad regem redeamus. Ex Radom rex Alexander in Graccouiam diuertens dominica decem milium militum, quae fuit dies uigesima secunda Iunij, hora decima octaua eam intrauit. Et subsequenti sunt Oratores Bogdan Palatini Valachiae, qui in Radom aduenerant

Reditus Alex-
andri de Ra-
dom.

Oratores Pala-
tini Valachiae.

Et Elizabeth! uirginem ultimam, sororem regum in matrimonium suo principi postularunt, quod ut facilius assequeretur districtus, iunctos Russiæ Valachiæ Czessibielzi & Thieszmienicza, quos pater eius ui & armis occu-
pauerat, regi Alexandro reddidit. Sed uirgine penitus dissentiēte, & q. esset hō alterius ritus, ac monocolus obijciente, infecta re inconsolati abscesserūt. Reginaq. Polonia Elizabeth, regum & uirginis genitrice, penultima Augu-
sti moriente, spem coniugij protraxit & abstulit. Excusationemq. propter lu-
gubritatem opportune intulit. Tandem rex in kalendis Octobris e Gracco-
uia per amplius eam non uisurus, hora decimanona exiuit, & conuentionem
in Lublin in mēse Ianuario anno domini 1506 celebrauit. In qua primū dissen-
sio suborta fuit secularium aduersus spirituales, ut scilicet iuxta regem spiri-
tuales non ambas partes eius cingentes, sed tantūmodo in dextra parte sede-
rent. Et q. spirituales ad bella irent, & maiores expeditiones (quia plura q. sa-
culares possiderent) facerent & expedirent. Quibus sedatis & spiritualibus
in suo ueteri præsidentia & libertatū iure cōseruatis, pro defensione regni no-
uam monetam mediorum grossorum cudere constituerunt. Et q. stipendiarij
conducerentur, in Russiāq. mitterentur, tunc rex ex Lublin, in Lithuaniam cit-
ra Gregorij perrexit. Initoq. Vilnæ consilio pro Szachinetzar & pro illis
octoginta ad eum ex Nohay missis qui illum, ut rebatur, ad fugam sollicita-
rūt, reuocauit Vilnam ex Troky Caesar in tentorijsq. sub custodia cum Thar-
tari & suis & illis Nohayscy stetit, celebratoq. mature consilio de nō ob-
seruato iuramento & de insidijs magnoducatu circa Kyow structis accusa-
tus, tandem de unanimi Lithuanorum & Ruthenorum consilio per Michae-
lem Glynski cum aulicis Lithuanis aggressus, iussus est in Kowno deporta-
ri, seruandus ibi tamdiu quousq. Kozak Soltan auxilia illi ex Nohay adduce-
ret, reliqui diuisim in curijs & uicis designati ad id seruadi. Et Thartari Prze-
copen circa festa paschæ Russiam & Lithuaniam ingressi, tyrannide terribili
usi, domos & acruos cum frumentis exurebant, homines & pecora quæ ab-
ducere non ualebant, secabant, utq. certificatores referebant, super prædicta
fere infinitum populum, quia centum milia abduxerant. Et quom uix quinq.
milia Thartarorum fuerunt, cuiq. thartaro uiginti quinq. homines sorte cel-
serunt. Illisq. diebus erat quidam deceptor prope oppidū Ilkusz in uilla Ba-
lin, ab euentu ppheta Balinski agnominatus. Is quom esset Polonus in Hun-
garia & Septemcastren terris Empericam medicinam exercens, & ut saepe
plures occidens, in præfatam Balin perueniens, Gracum genere & lingua
se asserbat & peritissimum medicum. Ad quem ex uniuerso regno, præci-
pue tamē ciues ex Graccouia plures cōfluebant, & in ædibus ipsius uillanis
iacentes, remedijs ac incantationibus utebantur, fiducia & promissis pleni.
Ex ditioribus non nisi centum aureos exigens, propter quod a certis medicis
Centurio uel Centenarius, a mercede centum ducatorū nuncupabatur. Hūc
itaq. ex fama multorum rex Alexander languidus & paralyticus resciscens, ad
se se curandum accersit, qui nullatenus acquieuit nec ire uoluit, nisi prius tri-
centis aureis pro uia subarratus, & equis optimis cum curru & equitibus de-
ducentibus prouisus. Et fere totam Apotecam ex apotecario regio secum re-
recipiens, iuxta

Conuentus in
Lublin.

Morsus iu spi-
rituales.

Thartari Russi-
am Lithuan-
amq. vastant.

Ficti medicide
fraudario.

Medicus Ba-
linfky ad regē
accersitus.

etpiens, iuxta Graccouiam per Cleparz (non enim in Graccouiam unq. de-
scendebat) ad regem Alexandrū in Lithuaniam perrexit, in castro Vilnē (ce-
dentibus non tamen Emperico consentientibus, sed ad uotum & imperium
Michaelis Glynski, secus facere non audentibus medicis regijs) ex stuba gran-
di facto balneo iussu Emperici, uapores ex coctione herbarum producents, re-
gem ad sudandum desuper locabat. Ad bibendumq. uinum & malmaticum
ei in balneo, & mox exeunti balneū porrigebat, quæ in paralisi apud omnes
medicos suspectissima sunt. Et quom rex debilitatus, uiribusq. destitutus in
pessundationem ac desperationem deductus erat. Mathias de Blonie regius
phisicus Ioannem de Lasko Cancellariū sollicitat, curaret auctoritate sua &
regni regem de manu pseudomedici eruendum, alioqui rex subito cum sudo-
ribus spiritum exalaret, qui Cancellarius dum contra Empericū inuehit Mi-
chael Glynski ne regis impediatur cura, eum defendit, quousq. conuocatis &
persuasus per Cancellariū consiliarijs decernitur capiendus ad arbitriū fratris
regij ducis Sigismundi, qui pro corrupta fratris regis uitæ sanitate faceret cū
misano medico iudicium demeritum, captus pseudomedicus in carceres deici-
tur, Michael tamen Glynski de ipsius missione & fuga insimulatus, qui medi-
cus clam de carcere quomodocumq. dimissus per Prussiam ad monasterium
sanctimonialium in Swierzyniecz ante Graccouiam perueniens, uxorem su-
am filiam Balinski cum propheta prædicto commorare, ob infamationem
& delusionem eius recusantem, requirebat ac repetebat. Et ea non rehabita,
in Tessin se transtulit. Deinde in Rupellam Kazimiria sancti Stanislai, ad
monasterium heremitarum sancti Pauli declinauit, & clam permansit. Quē
Laurentius Miedzilesky, Notarius Cancellaria regis, qui olim in cura eius
fuit, reperiens, cū societate sua prophetam Balinski traxit, & in carceribus
loci ordinarij, in curia episcopali conclusit. Inde ne moreretur dimissus eua-
sit. Et postea interiecto, longiusculo tempore, Alchimiam & Philosophiam
denuo in Graccouia clandestine praticare cœpit. Quomq. in ambabus tam
Alchimia q. Philosophia defecisset & notatus fuisset. Acceptis in mutuū ab
aliquibus ciuibus pluribus ducatis, nocturno tempore fugit, nec usq. compa-
ruit. Et quom tales seductores pluries apparuerunt, nostri tamen homines
uanitatibus oblectati, usq. in hos dies cauti esse nolunt. Circa festum, s. Lau-
rentij dum rex maleualens Vilnæ decumbit, Thartarorum uiginti quattuor
aut sex millia nuntiantur non solum in Lithuaniam, sed directe uersus Vil-
nam progredi. Quorū transitu rex commotus tametsi languidus Consiliari-
os uocat consultat, & contra Thartaros expeditionem decernit. Cui cum Mi-
chael nomine procerū responderet, absq. rege nequaquā ituros. Mathias Blo-
nye Phisicus regius obsecrat ne rex moueatur, quem prælagit hoc ipso so-
lo æstui temporis trāsitu, citius ad suum q. hostium interitum perducendum.
Vicit tamen pertinax Michaelis responsio ut rex ipse animo quīs debili ta-
men audacter declararet se contra Thartaros iturum, peruenitq. in quadri-
ga uectus ad castrum Lyda, cui appropinquabant Thartari, Helena Magna-
dux & coniunx, sequuta erat regem, quia uidit moribundum. Cumq. specu-
latores regem auisatum facerent de triginta milibus Thartarorum uersus
Kloczko euntiū

Prodigiola ei-
us medicina.

Medicus in car-
ceres deijcitur.

Thartarorū in
Lithuaniam su-
bita irruptio.

Alexander in
morbu incidit

Dux Sigismu-
dus in Lithua-
niam vocatur.

Alexander vi-
arico salutis p-
uidetur.

Alexander deo
piritu reddit.

Kloczko cunctum in quibus Cezarelli essent aliquot. Rex nimium molestia
concepit q. equo insidere nequiret, exinde subito morbum incidit, a quo sub-
fragio medici excitatur, & Stanislaus Kyska Campiductori generali exercitū
committit, qui obuiam Thartaris iret. Cum Kyska uniuersi Barones & Mi-
chael missi. Ad custodiam uero corporis regni Albertus Vilnensis Episcopus
Ioannes Zabrzezinski cum Ioanne de Lasko Cancellario deputati. Qui cum
super illis extremis mutuo deliberarent euentibus, communi consensu statu-
unt Sigismundum ducem, regis fratrem, Glogouia agentem uocandū. Sug-
gerunt etiam Michaeli q. & ipse litteras pro duce ipso scribat, ut quantoci-
tius Lithuaniam aduenire acceleret, siue enim uiuet siue morietur rex, & simi-
liter siue uincantur Thartari siue non, putarunt necessarium de hijs ducem
tanq. futurum regis successorem & heredem auisandū. Interim Kyska quadā
egritudine incepit laborare adeo ut uix equum ascenderet. Thartari autem
a Kloczko uersus Lyda nuntiantur appropinquare, relictis ultra Kloczko
impedimentis & bislaccis eorum in uno certo delecto securiori loco & parte
suorum minus ualentium pro tutamento cum his remanente, numeratis circi-
ter uiginti millibus delectorum pugnatorum Thartarorum. Interim etiam
medicus regius de Blonje Cancellariū auisatum facit, procuraret providen-
dam regis animae salutem, sic in exercitu Kyska egrotatus ad exercitum diri-
gendum Michaelē substituit, sibiq. & Baronibus per eum prius ordinatos
exercitus commendat egreualens. In Lyda autem Cancellarius, inito cum al-
fessoribus regis custodia consilio, regem Eucharistiae sacramento procurat,
conuocatis Helena magnaduce & his ipsis assessoribus, ac Cancellaria Lith-
uaniae Secretarijs. Thesaurus regis de scrinijs curruum ac ab Helena magna-
duce recipi, & coram rege secerni super eisq. & sepultura ultimam a rege ex-
quiri & conscribit uoluntatem, quam sigillatam ad aduentum fratris regni,
ducis Sigismundi unacū supellectili regia, quae in auro, argento, gemmis mo-
nilibus, anulis, & uestibus ad centum millia, aut circa estimabatur, procurat
seruandam. Et cum tanq. uolatiles frequentes ab exercitu regis nuntij adue-
nient nuntiantes q. nec mora securitati regiae consulatur, quia temere Thar-
tari se opponant, & uersus Lydam pergere contendant. Corpus regium uix
spiritum retinens consilio medici in feretra ponitur, & inter equos alterna-
tim per duos feretrum portantes ductura Nobilium polonorum duorum Ni-
colai de Roszoczycze, qui demum Castellanus Bihechouien creatur, & Ioan-
nis de Soborka eiusdem Cancellarij consanguineorum committitur, qui au-
rigarum uices gessere, eorumq. ductu & assistentium cura, rex iam moritu-
rus, Helena coniuge comitante diu noctuq. Vilnam defertur. Cuius custo-
dijs diurnis atq. nocturnis fratres minores adhibentur. Moxq. nuntij adue-
niunt uictos Thartaros nuntiant. Rex tamen iam tunc usu dictionis abute-
retur, audita tamen relatione uictoriae, eliquat lachrymas, oculos ad deum
leuat, & manu egreualente tanq. gratulatus astantibus uestes grabatum re-
gis tegentes remouet, & astantibus manu leuatas donat, cuius munificentia et
liberalitas uniuersos astantes religiosorum, & anilium conditionum ad con-
lachrymandum & eiulandū concitat. Deinde mox rex deo spiritum reddit,
& patrimonium

et patrimonium magniducatus suo periculo inter agonizandum ab hostibus
defensum successori reliquit integrum. Cuius corpus debita reuerentia con-
ditum usq. ad Sigismundi ductu aduentum adseruatum est. Congressi autem
cum Lithuanis erant Thartarorum quindecim millia circa Kloczko per Lith-
uanos uictoriosissime fusa, celsaq. paucis de curia regis ex Vilna aduenienti-
bus Polonis, quorum Sandiuogium de Czarnkow Baronem palatini Posna-
niensis filium cum ceteris familiaribus Cancellarius ductorem praefecerat, qui
licet certamine se non immiscuerant, quia tardiuscule uenerant, armis tamen
fulgētes in monticulo prope lacum & paludem pugnae per Thartaros uisi,
nō parum hostibus timoris, & Lithuanis animi praebere, quippe ut illos in-
spectarent Thartari, qui tum pro palude cum Lithuanis certabant, putantes
a Polonis quos per habitū et equites nouerant, noua magnaq. Lithuanis pra-
sidia aduentasse, fugae se committebant, quos Lithuani insequentes strauerūt,
ut ueluti in messe manipuli per aliquot millia iacerent corpora occisorum,
quorum Lithuani nonnullos uinctos, equorum uero circiter duodecim millia ex
ipso cōflictu retulerūt. Duo uero Casareoli seu filij Caesaris, ad paludes & lo-
ca limosa fugiētes, noctis obscuritate saluati euaserūt. Praefata aut uictoria nō
Campiductori Kyska aut duci Michaeli Glynsky, uel eorum, sed dei solius
providentiae & regis felicitati attribuebatur, qui dum cum morte et terreno
hoste simul luctaret, deuicto hoste, per mortem uictor uictus erat. Sub eodē
tempore puta die Saturni, octaua mensis Augusti. Stella crinita, nigra nuncu-
pata de natura Saturni, circa polum supra septestellium apparuit. altera no-
cte inter praedictas septem stellas, quae currus dicuntur, tandem sub eis alijs
noctibus, continuo declinans per Cancrum, Leonem, & Virginem, usq. pro-
pe orizontem Septemtrionis inclinata, in uigilia assumptionis Mariae dispa-
ruit. Et rex quoq. Alexander, quia Cometes ille per horoscopum eius transi-
it. Item quia globus igneus clarissimus eo tempe supra turrē pratorij Grac-
couien, in una noctium de superioribus uelocissime descendit, obitum princi-
pis loci significans. Obijt autē mortem Vilnae, die Mercurij, quae est decima
nona Augusti, noctis sequentis hora quarta. Sepultus in ecclesia Vilnensi, in sa-
cello iuxta germanum suum ducem Kazimirū, die dominica, undecima men-
sis Octobris. Delegerat quidem & ipse sibi locum sepulturae, & per legiti-
mum testamenti tenorem inscripserat Graccouiae in Cathedrali ecclesia, pro
qua re Cancellarius adueniente Sigismundo ducē concionabatur, publice ob-
secrando ducem & Consiliarios Lithuaniae, q. ultimae uoluntati regis nō pra-
iudicarent, sed eum permetterent cum regis funere ad regnum redire, tamen
quia suspicio de Michaelē uehemens erat, quod cum funus de Lithuania edu-
ceretur, idq. sequerentur dux Sigismundus frater, & Barones summa daretur
commoditas Michaeli Vilnam cum castris occupandi, Iectico decreuerunt
uoluntati ultimae regis derogatum iri, & appositus est uicinus corpori beati
Kazimiri germani praemortui. Et quo audentius decernūt uoluntati ultimae
derogandum, frater dux & Consiliarij Lithuaniae, eo magis ipsi Cancellario
regis promittunt honorificentia tumuli, & anniuersariorum fundatione me-
moriā regis testatam facere. Iste unicus rex Polonorum in Lithuania tumu-
latus quiescit.

Thartari a Li-
thuanis celi.

Cometes nota
bilis.

Signa mortis
Alexandri.

Alexander Vil-
nae moritur &
sepelitur.

da rogat obitu
Alexandri

Descriptio mo-
ri Alexandri.

latus quiescit. Fuit autē rex Alexander mediocris staturæ, faciei aliquantulū oblongæ, ossolus, neruosus, & uiribus corporis præditus, sed uiribus animæ diminutus. Nam inter omnes fratres suos, minus bene discernebat. Et in persuasione ac rationibus oppositis, quid sequendum, eligendumque foret, raro diiudicabat, unde sæpenumero taciturnitate, plura interrogata, propositaue absoluebat. In bellis fortunæ non omnino expers, primum quidem per expeditionem contra Moscos, Ductore suorum Lithuanorū fidelium existente Bohemo Czynernyn Moscos tunc uiribus & multitudine superantes cum paucis Lithuanis & stipendiariis deuicit. Item in auxilium fratrum Alberti regis contra Thurcas per Valachiam expeditionem facientis, ueniens dum in campis Podoliae cum Thartaris secum configere declinantibus, consistere, castrum Bracław erexit & perennem suorum magnorum operū memoriam constituit, tam regno Poloniae, quā magnoducatus Lithuaniae, in eo ipso castro tutamen & singulare contra Thartaros propugnaculum. In ultimo uero mortis articulo, sicut suprascripseram, moriens hostes uictorose profligauit. Sub principatu eius crebrae incursiones, sed non inultae fuerunt, adeo tamen pius, liberalis, & æris, aurique cupidus erat, ut quicquid peteretur, libens tribuebat, & non prius esset sollicitus nummorum habendorum, nisi prius se offerret indigens aut supplicans, cui subueniendum foret, aut ipsa necessitas urgeret. Curiam tenuit copiosam, dilectoribusque plura donabat, adeo liberaliter, ut eorum gratia nonnulla bona oppignoraret, & nonnunquam thesaurū exhauriret, quā pro status sui temporali prouisione exprouentibus regis congeriebat. Hastiludiorum milites & magistros quā plures, cantores quoque & fistulatores habuit. Et quia coniunx ipsius Helena de Moskouia scismatica, prolem adiderat nullam. Igitur sicut dux Sigismundus de loco campestralium stationū, et de loco expeditionis contra Thartaros factæ ex Lyda de moribundo rege auisatus erat, sic eo uita functo, prælati & Barones Lithuaniae pro ipso duce Sigismundo germano regis defuncti, festine in Glogouiam Slesiae miserunt. (Erat enim dux Oppauiae, maiorisque Glogouiae, et Capitaneus supremus utriusque Slesiae) Qui propere per Posnaniam & Mazouiam procedens, in Lithuaniam deuenit. Et prius per ducem Michaelē Glynsky, se de insimulata seditione, hoc ipso occurſu purgantem cum fautoribus suis inuitatus & exceptorus est. Demum per alios dominos Lithuanos salutatus, usque in Vilnam perductus est. Vbi reperto fratre mortuo rege Alexandro, substitit, & usque in diē sepulturae permansit. Pro qua per eundem aduenientem ducē adoptata erant feretra præciosa tecta triginta unum, Equi axaminro, adamasco, & cæteris præciosis rectori, triginta duo, Vexilla octo, & quattuor equites singillatim hastam gladium & uestes regis ferentes. Commendatus est ergo sepulturae, die qua supra, quom expleſſet ætatis suæ annos quadraginta quinque, & dies quattuordecim. Regni uero Poloniae annis quattuor completis, mensibus octo & diebus octo. Magniducatus autem Lithuaniae annis quattuordecim, & quasi duobus mensibus. Post prædicta eodē anno 1506, die Martis, uigesima Octobris, quæ fuit translationis sancti Adalberti. Illustrissimus dux Sigismundus in magnū ducem Lithuaniae, hora sedecima, cū solennitate magna, & subiectorum eius,

Sigismundus
in Lithuaniam
vocat.

Aduentus eius
ad funebralem
pompa.

Sigismundus
in magnū du-
cem Lithuanie
electus.

etorum eius, etiam ducis Michaelis Glynsky iuramentis, sublimatus est.
CAPVT LXXXIII.

Anno domini 1502, in conuentione Korczyn, feria tertia infra octauas corporis Christi. Alexander rex Poloniae, de consensu expresso consiliariorum regni, ad petitionem Reuerendi patris domini Cressai de Kurozuanki Episcopi Wladislauiensis, & regni Poloniae Cancellarii, ac Ioannis de Lasko Decani Wladislauiensis facientes compensationem pro iure, quod Capitulum ecclesiae Wladislauiensis ad præposituram sancti Michaelis in castro Graccouien, per dotationem de mensa episcopatus Wladislauiensis, & deinde per incorporationem apostolicam habuit, Capitulo Wladislauiensis facta, iurisdictionis parochialis in Gambin diocesis Posnaniensis, quæ de iure patronatus regis Poloniae existeret, donatione perpetua & irrevocabili, ecclesiae Wladislauiensis donauit. Litteras desuper nouas sub sigillo suo decernendo. Quam donationem Ioannes Lubransky episcopus Posnaniensis, auctoritate ordinaria confirmando, eandē ecclesiam Capitulo Wladislauiensis incorporauit, confirmatione apostolica subsequuta. Eodem anno in mense Iulio Thurcas obsidentes castrum laicza, Hungari profligauerunt & repulerunt, uerum cum multis suis desideratis & occis. Item eclipsi solis, decem punctorum super 16 gradu Librae, eodem anno in kalendis Octobris fuit, ut Mathematici testati sunt abundantiae boni significatiua, quoniam Venus principalis significatrix eius fuit. Anno quo supra quingentesimo secundo supra millesimum, Serenissimus Wladislaus Hungariae & Bohemiae rex accepit in coniugem uirginem Annam de regno Franciae, quæ per Italiam & Venetias in Hungariam ante festum sancti Michaelis introducta. Coronata fuit ipso die sancti Michaelis, & fuit dies Iouis uigesimanona Septembris, in Alba regali. Deinde Budam adducta, nuptiae more regio die Iouis, sexta Octobris cū pluribus triumphis & solacijs celebrabantur. Eisdem temporibus ex commissio Hungarorum, intrauerunt Thurciam Petrus Palatinus Transiluanien, Ioz, & Ioannes alias Hanzlyg, olim regis Mathiae naturalis filius, et Bodon ciuitatem habentem emporium exusserunt, oppidaque ac uillas uicinas, & sine offensa redierunt. Anno domini 1503, die Martis, quarte decima mensis Martij, alias post dominicam Reminiscere, feria tertia in nocte sequenti. Illustrissimus ac Reuerendissimus dominus Fridericus Cardinalis præbiter sanctae Romanae ecclesiae in septem folijs, Primasque Gnezneſi, & Episcopus Graccouien, in curia episcopali Graccouiae, uitam temporalem morte consumauit & finiuit. Causa fuit resolutio uirtutum, ex pernicioso morbo gallico, cum inobseruatione regiminis. Bibit siquidem ultra modum & mensuram fortia potagia, & ut saepe nocte sprete philosophorum doctrina & obedientia. Extinctus est & Marianus Suffraganeus eius Graccouien, dominica Reminiscere post occasum solis. Signū præbens mortis domini Cardinalis, ut sicut in uita, ita & in morte illi fideliter famularetur ac præcederet. Fuit Marianus genere Slauus de Hungaria religiosus ordinis sancti Dominici, Theologus acutus, lingua facundus, plura genera linguarum callens, & expedite pronuncians, Latinum, Slauonicum, Polonicum, Almanicum, & Hungaricum.

Iurisdictionis
permutatio.

Eclipsi solis.

Anna ex Fran-
cia Vladisla-
o regi Hungarie
nupta.

Fridericus Car-
dinalis mortu-
us.

Mariani suffra-
ganei sui obiit.

Hungaricum. Traditus autem fuit sepulturae dominus Fridericus Cardinalis, die Mercurij, quinta Aprilis, & fuit post dominicam Iudica, in scalis ante maius altare ecclesiae Cathedralis Graccouien, sub crate tumulatus. Extant ac eminent secti lapides in praefatis scalis pro sempiterna memoria eleuati. Hic Fridericus Cardinalis fuit proceras & altae staturae, secundum collum procliuius & inclinatus. Hic cum matre sua Elizabeth regina Poloniae, tabernaculum & inclusorium testae sancti Stanislai patroni nostri gloriosi, de puro auro, unionibus, & lapidibus preciosis circumdatum ordinauit. Cuius ualor & summa praecij cum labore compensando atque computando ad septem milia et medium millenarium aureorum se extendit, et hoc uulgariter mediufocatus millenarius uocatur. Hic in diebus suis clerum non patiebatur nec per mittebat a nobilibus opprimi. Requiescat ergo in pace. Eodem mense Aprilis, & eiusdem anni, die Mercurij, post dominicam Iudica ante meridiem, & fuit quinta mensis Aprilis, in qua Fridericus Cardinalis erat tumulatus, Cresslaus episcopus Vladislauien mortuus. Cresslaus episcopus Vladislauien mortuus. Mansionarij in Sweidnicz instituti. Mansionarij in Sweidnicz instituti. Anna Vladislai Hungariae regis filia. Anna Vladislai Hungariae regis filia. Conradus Mazouiae dux mortuus. Conradus Mazouiae dux mortuus.

Iurispatronatus impetratio.

Anno domini 1504 feria quinta ante dominicam Letare, in conuentione generali Piotrkouien Alexander rex Poloniae, ad petitionem domini Mathiae Drzeuiczky Prepositi Scarbimirien, & Vicecancellarij regni, Iurispatronatus ecclesiae parochialis in Brudzeuicze, diocesis Gneznen ad regem Poloniae pertinet, eo respectu & ad illum effectum, ut mansionariae in oppido Drzeuicza ex fructibus utriusque ecclesiae uidelicet in Drzeuicza & Brudzeuicze erigerentur, de consensu consiliariorum regis pure & libere donatione perpetua & irreuocabili donauit. Quam donationem Andreas Rosa Archiepiscopus Gneznen, auctoritate ordinaria confirmando, ac ecclesiam praedictam in Brudzeuicze parochia-

lem, ecclesiae in Drzeuicza parochiali auctoritate ordinaria uniendo, annexendo, ac incorporando. Mansionarios ad decantandum, matutinum, missas, uesperas, & horas de beata uirgine perpetuis temporibus erexit, litteras de super nouas concedendo. Eodem anno in fine dierum Marcij & in Aprilis diuina fluminum propter exuberantes pluuias cum frigore fuerunt. Anno quo supra quingen. quarto supra mille, die Martis, secunda Iulij, Stephanus Valachiae Palatinus, bellis, aetate & podagra attritus, fato absumptus in aeternam clausit lumina noctem post ortum solis una hora. Hic fuit a natura praeditus, fortuna, astutia, & pluribus uictorijs. Hic Mathiam regem Hungariae in oppido Banye bello superatum, & tribus sagittis non letaliter in dorso uulneratum, de Moldauia eiecit. Hic Mahumetum imperatorem Thurcarum cum centum uiginti milibus in Valachia parua manu (mirabile dictu) fudit, & cum ignominia expulit. Hic denique Ioannem Albertum regem Poloniae post pacta, & firmatam secum pacem ad terras sui regni ex Valachia exercitus suos sub fide sibi data ducentem, usque ad extremae suae prouintiae telis & armis persequutus est. Hic Thartaros Zauolhenfes & Przecopei saepenumero strauit, & fauste repulit. O uirum triumphalem & uictoriosum de omnibus regibus uicinis gloriose triumphantem. O felicem hominem, pleraque omnia munerata fortunae pleno cornu tenentem. Quodque alijs natura per partes donauit, quibusdam prudentiam cum astu, quibusdam heroicas uirtutes & iusticiam omnium uirtutum praeclarissimam. Nonnullis uero de hostibus uictoriam, huius cuncta simul largita est & concessit, ut esset in omnibus, iustus, prouidus, astutus, & de omni impeditore, uir uictoriosus. Non immerito inter heroas in nostra aetate computandus. Successit ei in principatu Valachiae Bogdan uir uictoriosus, uno oculo orbis. Eodem anno die Iouis, uigesima secunda mensis Augusti, Kazimira Graccouien a circulo usque ad muros ciuitatis partis meridionalis, praesente rege Alexandro & magnificis in castro Graccouien post meridiem usque in noctem arsit, & totam partem meridionalem ciuitatis, & turres supra murum praecipue portam magnam uersus montem sancti Benedicti consumpsit. Anno quo supra in mense Septembri, Quinq; milia Bohemorum in Bauaria pro Falczgraff seu Palatino Rheni, contra Maximilianum regem Romanorum ad bellandum procedentia, per eundem Romanorum regem conflictata sunt, suntque de eis occisi bis mille & centum. Septingenti uero capti, caeteri uero dispersi. Item eodem anno in medio dierum usualium Nouembris, Thurei in Croacia unum castrum uastauerunt, et mille personas abduxerunt, nouitas huiusce rei uenit in Budam in crastino sanctae Elizabeth, me illic praesente & comorante. Praefato anno domini 1504 Ciuces Wratislauieni nomine Hawnoldi Capitanei Wratislauieni, sacerdotem cum notarijs consistorij Wratislauieni captiuauerunt, Causa fuit quia nocturno tempore aperuerant portulam ad suburbium & exiuerunt ad Summum ecclesiae Cathedralis. Officialis itaque interdictum in ciuitate Wratislaui, posuit, & conuentionis ac controuersia inter Praelatos clerumque longo tempore fuit. Duces autem Slesiae in consilio congregati, noluerunt locum dare spiritualibus confedendi in medio eorum, nec protectionem, neque amicam conuersionem eis exhibuerunt. Anno domini 1505, die Lunae, decimanona mensis Maij, hora uigesima

K.

Stephani Valachiae Palatini interitus.

Gesta eius celebria.

Kazimiri exustio.

Bohemia Maximiliano uicti.

Croatiae vastatio.

Notarij Wratislauieni cum sacerdote capti.

Controuersia spiritualium et secularium praelatorum.

Grando notabilis.

cunda. Grando magnæ quætitatis, maioris quàm oua columbarum, cum crepitu, fremitu, & sonitu maximo, cum horrendissimis tonitruis, terribilibusque fulminibus descendit, & frondes ac tecta perfregit, turrimque Lubranka nuncupatam in castro Graccouien fulmen percussit, cum abruptione regulari & muri eiusdem turris. Eodem anno ad finem dierum usualium Augusti, Thartari Przecopeni Minsko ac loca ei uicina spoliarunt, & magnam prædam abegerunt. Anno præfato 1505 die Saturni, trigesima mensis Augusti, Elizabeth regina Polonia mater pluriū regum, fato absumpta est. Sepultura demãdata, dominica in die Mathei apostoli & euangelistæ, quæ fuit uigesima prima mensis Septembris, in sarcophago proprio per eam dum uiueret constructo, in sinistra parte sacelli sanctæ Crucis ecclesiæ Cathedralis Graccouien, præsentibus ac sepulturam decorantibus Alexandro rege Polonia, & magno duce Lithuania. Item Sigismundo Oppauien & maioris Glogouia duce, filiis eius. Item Andrea Rosa Gnezne Archiepiscopo, Ioanne Konarski Graccouien, Ioanne Lubranski Posnanien, ac Mathia Drzeuiczki Przemislien, episcopis. Hæc præclarissima Elizabeth fuit ex Cæsare regioque sanguine progenita. Et quod mirabile dictu uidetur. Fuit filia regis, uxor regis, soror regis, mater regis, immo pluriū regum, quod in multis seculis uix & perraro accidit. Nec ulla filiarum eius æqualem felicitatem usque in hanc diem est æquata. Et ut sententiam Plinij de felicitate feminarum extendam, Anteretro, dextrorsum, sinistrorsum, in situ & sua positione regibus est circumsepta. Fuit namque filia regis, quia nata Alberti ducis Austria, Hunga, Bohe, & Romanorum regis. Fuit uxor Kazimiri tercij Polonia regis, feliciter eius coniugium fortita. Soror regis Ladislai Hunga, & Bohe regis in Praga extincti. Mater regum serenissimorum dominorum nostrorum, Wladislai Hunga, & Bohe regis defuncti, Ioannis Alberti, & Alexandri. Item Sigismundi feliciter regnantis, Polonia regum. O felicem Elizabeth tot regibus undique septam. O felicem Elizabeth copiosa prole refertam, quia, ut præmissum est, de Kazimiro tertio, marito ipsius, sex mares & septem puellas genuit. E quibus filiis, fuerunt quattuor reges coronati, & quintus Cardinalis præbiter Romanæ ecclesiæ. Sextus uero puer suffocatus interijt, sed inter sanctos ubi prodigij coruscat relatus. Hæc Elizabeth sacellum sanctæ Crucis de petra secta, ad dextram partem in introitu ecclesiæ Cathedralis Graccouien, proprijs impensis fabricauit. Et in ea octo præbiteros & nonum clericum, officium de sancta Cruce, matutinum, missas, & omnes horas quottidie cantantes dotauit. Domumque muratam ex opposito eiusdem sacelli pro præfatis præbiteris ad commanendum enit & ordinauit. Hæc eadem Elizabeth Mansionarios octo in ecclesia sancti Michaelis Archangeli castri Graccouien instituit & stipendiauit. Domum pro eisdem ligneam, iuxta scolam sub turri comparando & relinquendo. Cuius Elizabeth amore filiali permotus Albertus rex sibi, & pro habitatione commodiori sua domum ex opposito porticus meridionalis ecclesiæ Cathedralis, iuxta domum Vicariorum eiusdem ecclesiæ perpetuorum, a fundamentis erexit, edificauit, & compleuit. Et moriens, in manibus filiarum ultimo genitæ Elizabeth ad disponendum de ea testamentaliter reliquit. Preterea eadē regina Elizabeth cortinas pro ornamento parietum

Elizabeth regina mortua.

Exequiarum præsentibus.

Proles sua.

Fundatio eius.

Pia eiusce opa

chori supra subcellia, ecclesiæ Cathedrali donauit. Et uexilla cum crucibus argenteis deauratis, eidem largita est. Alia quoque pia opa fecit, præcipue linthea, casulas, & quæ suis elaborauit aut texuit ornamenta manibus, ecclesijs tribuit. Et quia pietas ad omnia ualet, pietas illius ualuit ei & ualet ad obtinenda beneficia diuina temporibus æternis.

CAPVT LXXXV

Odem anno in estate, Ciues Wratisslauien instigatione Hawnoldi Capitanei & Gregorij Notarij Wratissa. animati, Gymnasium generale omnium bonarum disciplinarum, quod uniuersitas Wratisslauien diceretur, erigere conati sunt. Et super hoc Wladislai regis Hunga, & Bohe, consensum, auxilia, litteras erectionis, iurispatronatus omnium prebendarum ecclesiæ Collegiatae, scilicet Crucis de collatione regia, donationem, & litterarum promotorialium, tam regis quam reginae Hunga, ac Episcopi Wratisslauien, ad Iulium papam secundum, expeditionem obtinuerunt, & multo are Budæ in Cancellaria regis soluerunt. Quibus cum litteris & promotionibus, tria milia aureorum Romam, pro expediendis bullis papæ & confirmatione destinauerunt. Vniuersitas autem Graccouien, euigilans, ad sedem apostolicam, dominica post omnium sanctorum, quæ fuit secunda Nouembris, litteras Alexandri regis Polonia, cassatorias & rationes confutatorias per doctores conceptas, misit, quibus Iulius papa secundus acquiescens, erectionem uniuersitatis Wratisslauien inhiuit. Et quum putarent homines dormire, post duos annos Wratisslauien iterum apud sedem apostolicam enixius ac occulte pro uniuersitatis erectione laborare cœperunt. Sed eadem qua prius difficultate percussi, deciderunt atque repulsam passi sunt. Anno quo supra, Estas nubium pluuiosa fuit, ab Aprili ad Septemtrionem inclusiue, fere quottidie pluens. Anno præexpresso in fine dierum usualium mensis Nouembris, Iwan Vassilouicz, quod sonat Ioannes Basilij, dux Moskouia, finem rebus suis per mortem imposuit extremam. Hic fuit princeps frugi & utilis suis terris. Nam excoisit iugum Thartarorum & sua prudentia ac facultate, quibus prius tributum soluit, soluere sibi subiugatos coegit, Terras Scithia Asiaticæ, longissime ad orientem & Septemtrionem porrectas, diuersarum nationum & linguarum, bellis compescuit, & sub iugum obedientia misit. Sed & Nouogrod ciuitatem maximam atque opulentissimam tanquam per Kazimirum regem Polonia tertium, neglectam occupauit et sibi appropriauit, quæ tamen respublica fuit auctoritate & nomine communitatis suæ moderata ante istam occupationem, interdum magnum ducem Lithuania inter dum alios recognoscens. Vicinasque gentes Swecia ac Liuania armis idem Basilij Moscus laceisuit. Ducatus autem Lithuania septuaginta miliaria in longitudine, & tantundem in latitudine cum nonnullis castellis seu munitioibus ligneis occupauit & possedit. In Moskouia ebrietates & potagia inebriantia prohibuit & aboleuit. Reliquit quinque filios, primum Vassil Iwanouicz quod sonat Basilij Ioannis. Alterum Iurgi Iwanouicz & sonat Georgius Ioannis. Tercium Demetrium. Quartum ducem Szemyen. Quintum ducem Andream. Assignauerat autem ille Iwan dux Moskouia successorem & heredem post se, Demetrium nepotem suum, quem postea saniori usus consilio in carcerem detrusit & in carcere tenens, filium suum maiorem natu Va

Wratisslauien erigere uniuersitatem machinati sunt.

Vniuersitas Graccouien restituit.

Wratisslauien iterum frustrat.

Iwan Vassilouicz dux Moskouie mortuus.

Bellicositas eiusdem.

Sobrietatis auctor.

Proles sua.

Ius patronatus
ecclesie Costi-
nien. Vladisla-
impetratum.

Largitas Ale-
xandri.

Ioannes Thur-
zo in Vratilla-
uic. Episcopus
consecratur.

Indulgentia pri-
miciaru suaru.

Lodouici na-
uitas.

Anna eius ma-
ter mortua.
Miechow op-
pidu exutum.

Valachi pulsi.

1505
Iulianouic in ducem Moskouia sublimauit, qui usq; in hanc diem in solio
paterno residet atq; principatu. Anno eodem 1505 feria secunda in uigilia
Mathie apostoli, in conuentione generali Lubline rex Poloniae Alexander
accipiens ex narratione Ioannis de Lasko Decani Wladisla. regni Poloniae
Cancellarij, q; fructus, redditus, & prouentus Vicariorum ecclesie Cathedra-
lis Wladislauiensis sint pauci & exiles, ut deuotius diligentiusq; in dicta eccle-
sia domino deo inferuirent, Ius patronatus ecclesie parochialis in Gostynin
diocesis Plocei, quae de iure patronatus regis Poloniae extitit, de consilio &
consensu consiliariorum regni, praefatis Vicarijs & Collegio ipsorum, pure,
libere, ac donatione perpetua & irreuocabili contulit. Quam donationem
Erasmus Czolek Episcopus Plocei auctoritate ordinaria confirmauit. Alij
quoq; de regno Poloniae uidentes fontes largitatis in concessione petitorum
apertos, Abbatiam Thiniceni, Preposituram Miechouien, Item & Abbatiam
Szulecouien cum ceteris beneficijs Cancellariae & Vicecancellariae regni.
Item Archiepiscopatu Leopoliensi, & Episcopatibus Russiae, annuerunt &
inmiscerare instantes laborarunt. Verum enim uero quia monachi non ad regem,
sed ad sanctam Romanam sedem prouocarunt & miserunt, pretermisissimis
nasterijs, alia beneficia regiae donationis acceptarunt. Ecclesiam quoq; par-
rochiale in Biala episcopatu Chelmeni Russiae, ecclesiam in Msczonow
Posnanien, & altare in Nachelnicza Prepositurae Lancicia iunxerunt, & per
petua regis donatione incorporauerunt. Anno domini 1506 dominica Letare,
& fuit uigesima secunda mensis Martij Ioannes de familia Thurzonum, seni-
or natus, manus consecrationis in Episcopum Wratillauiensem percepit. Ex Re-
uerendis patribus & dominis Stanislao Thurzone germano suo iuniori, Pon-
tifice Olomuncensi, & Ioanne Pop, fratre ordinis minoru de obseruantia, olim
Episcopo Varadiensi & Olomuncensi. Deinde die Mercurij uigesima quinta
Martij, quae est annunciationis Mariae, praefatus Ioannes Thurzo Wratilla-
antistes, sic ut premissum est nouiter consecratus, primam missam in ecclesia
sancti Ioannis Wratillauiensi Cathedrali, cum indulgentijs a sede apostolica
omnibus presentibus confessis & contritis a culpa et poena concessis, cecinit.
Et magnus concursus principum atq; Baronum fuit, prandium quoq; pro eis
oppipare & caute constructum exhibitum est. Hoc anno 1506 Lithuani pluri-
bus incurfionibus Thartarorum agitati & uexati, Vilnam ciuitatem eorum
capitalem muro circumdare ceperunt. Non totam in toto ambitu, sed quan-
tum uidebatur muro comprehenderunt & cinxerunt, reliquum pro suburbis
is sine muro dimiserunt. Anno praefato die Mercurij quae fuit calendarum Iu-
lij, primus filius, sed proles secunda Serenissimo Wladislao Hungariae et Bo-
hemiae regi parum ante meridiem natus est. Qui in baptismo Lodouicus est
nominatus. Anna uero regina Hungariae genitrice huius Lodouici ex partu
debilitata, dominica in die sanctae Annae, quae fuit 26 Iulij hora uesperarum
uita functa extincta est. Eodem anno die Saturni, 15. mensis Augusti, quae fuit
assumptionis Mariae uirginis, in nocte sequenti, oppidum Miechow cum con-
uentu, monasterio, & ecclesia insigni plumbo tecta, igne in toto conflagrati
perijt, plaga dei fuit ista. Anno quo supra, circa festum Michaelis Exercitus
supendiariorum Polonorum, quasi quattuor millium, sexingentos Valachos

Valachi pulsi.

Filij Strusz bel-
lo extincti.

Strenui Polo-
ni occisi.

Nicolaus dux
Rathiborien
mortuus.

Ioanes quoq;
frater eius.

de territorio Russiae prope fluuium Nyestr per eos in antea occupato & pos-
fesso eiecit. Post aliquot autem hebdomadas, ingenui adolescentes, & bello
uiuenda uirtus, duo filij Strusz, ab exercitu Polonorum separati, cum suis quin-
quaginta equitibus, in multos Valachos gloriae cupidi irruerunt, & a multi-
tudine fusi atq; prostrati sunt. Sczasny alias felix unus ex filijs Strusz in loco
duelli occisus est, alter Georgius Struszouicz captus, coram Palatino Bogda-
no decapitatus est. Et post eum alij decollati sunt, isti, Iacobus Zamboreczki
Stanislaus Strelenski, Gtrzik familiaris Strussonum, Stanislaus Drab, Dera-
finski, Mirek, Iacob familiaris Zamboreczki, Thomas familiaris Kozuchor-
wiski. In craftino huiusmodi conflictus Strussonum, exercitus Polonorum Va-
lachos prostrauit, & mortem Strussonum ultus est, qui uixissent utinam resp.
strenue ualitur. Interfectus est eo prelio Capitaneus de Choczyn. Copacz
uero ductor exercitus Valachi fuga dilapsus, saluus euasit. Eodem anno die
Martis tercia mensis Nouembris hora septima noctis praecedentis, Nicolaus
senior natu dux Rathiborien, qui filiam Sbignei de Thanczin in uxorem ma-
rimonialiter acceperat fato interceptus & mortuus est. Is aegritudine praes-
sus, & iam moribundus Graccouia ad medendum ei adductus, sine profectu
medicinarum uitam finiuit. Et reductus, sepulturam in Rathiboria accepit. Post
quem germanus ipsius dux Ioannes sequutus eum, breui mortuus est. Tercius Va-
letinus nomine, gibbo & struma uiciatus, tamen discretione & uirtute praes-
tans, tanquam superstes, amborum possessionem legitime percepit.

Index eorum quae inter imprimendum errata sunt. Libro primo.

Carta 7. uersu 12. lege tutorem pro tutore. Carta 18. y su 3. lege Cornelius fuscus, p furcus.
Car. 18. y 43. le. Romanorum pro Nomanorum. C Libro Secdo. Car. 12. y 26. lege lapidibus ob-
ruris p abruptis. Car. 18. y 6. lege predicto p pdicto. Car. 45. y 34. le. absupsit p assupsit.
C Libro Tertio. Car. 58. y 24. le. Millesimo centesimo pro ducentesimo. Car. 69. y 15. lege
palantes & oberantes p pellantes. Car. 75. y 13 le. M. centesimo 27 p millesimo 20 centesimo
septimo. Car. 137 y su. 27 le. cu consorte sua p cu sorte. Car. 140 y. 31 le. caput 42. pro 52. Car
189 y. 2. le. funus ductu est p ducta est. C Libro Quarto. Car. 193 y. 16 caput p capu. Car.
196. y. 18 anno 1296 p 1296. Car. 197. y. 17 le. ano 1298 p 1208. Car. 216 y. 7 le. explebat p
explebebant. Car. 243. y. 28 le. ano dni 1362 p 132 Car. 265. y. 5 le. odiosum & suspectu p su-
specto. Car. 267. y 28. le. Capitaneu p Capineu. Car. 271 y. 14 le. & habitacula deoru p ha-
bitacula domoru. Car. 275. y. 4. le. iste Temerlanes in cartarico temir kutlu uocatur p kutho.
Carta 279 y. 30 le. Conradus de lunnigen p Vlricus. Car. 280 y. 35 le. Conradus p Vlricus.
Car. 281 y. 43 le. palatinus p palatitinus. Car. 292 y. 28. lege salariu p solariu. Car. 327 y.
18 lege Frederico Marchioni pro Ioanni.

Habes lector amice quatuor hos libros Chronicoru regni Poloniae a dno Miechouien editos,
de quibus supra canem arbitror plura adscribere, quando illud in preliminaribus epistola fecerim. Hec y o
errata hisce anotare satis uisum est. Insunt autem eius gnis plura, q tu uelim non in authoris retorq;
as. Na id statim admittes, si in gramatica tale uiru deficere non posse credes, & magna certe cal-
cographoru incuria ppendes. Credita em res fuit Correctori a principio diligenti in successu
opis plus nimio incurabili. Quot igitur in gramatica errores iuenies p te explodere ualebis. In
transpositis uero sepius lris statim ipse facies iudiciu. Preterea toto ope urbis regni pmaria Grac-
couia p G littera scripta est, hoc in primis pter authoris voluntate forte accidit, q cu alijs mltis
p C littera Craccouia scribi contendit. Veru in hac re corrector mecu non dissentiebat. Sunt, n.
ex his q uenustiores lras adsecuti, quibus hec urbs a Gracco duce condita atq; noiaa legitur, ac p
abusum deinde G in C mutata illis credi. Tuu erit liberu iudiciu. utra uis seg opinionem, idemq;
nobis erit G an C ponas, atq; ut tibi placet legas. In Alberti Alexandric regu vita quedam cu
indice non concordant, quod biennio postea opus absolutu erat addita quedam sunt, quedam
etiā reiecta senatus iussu accedente, illa tu quoq; cognoscens emendabis. Hec te ad-
monere uolui, si qd superest qd tibi non satisfacit, tu corrigere & (boni
consul.) tibi ipsi satisfacere digneris. Vale.

C Impresum Craccouie per Hieronymu victore, Kalendis Decēbris Anno dni, M. D. XXI.

